LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • DIMANCHE 1 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7867 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3278

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՒՕՏ ԼՈՒՍՈՅ

•

Ամէն Ամանոր չողչողուն հեռանկարներ կը բանայ, ի վերջոյ թաղուելու համար մշուշին մէջ, մռայլ ու միօրինակ :

Մանաւանդ երբ արեւը կ՚ողջունենք օտարութեան մէջ, արմատախիլ եւ ծփուն :

Արդէն մեր կռնակն ունինք աւելի քան երեսուն տարուան բեռ, եւ սարսուռ մը կը համակէ մեզ, երբ կը մտածենք մնացեալի մասին :

Մինչեւ ե՞րբ: Ի՞նչպէս: Ինչո՞ւ այսպէս ...

Իսկապէս լոյս կը ծաղէր մեր գլխուն վերեւ, երբ կը լսէինք դարերէն բխած եղանակը — «Առաւօտ Լուսոյ» :

Հաւատքի եւ աշխատանքի արեւը ջերմութիւն կը ցանէր մեր բոլորտիքը :

Եւ կը քալէինք ու կը քալէինք, մեր հայեացքն ուղղած դէպի լեռները,— դէպի բարձունք եւ խորութիւն :

Այսօր մեր ծունկերը կը կթոտին լուսացնցուղ պողոտաներու զառիթափին վրայ եւ մեր աչքերը կը յոգնին օրը իրիկուն չեղած :

Եւ սակայն պիտի քալենք: Ճամբաները պիտի կտրենք անընդհատ ու անվհատ, միշտ ջահ ի ձեռին :

Ջահը գիտութեան, ստեղծագործութեան եւ ինքնապաշտպանութեան :

Մեր երգը պիտի ըլլայ միշտ — «Առաւօտ Լուսոյ»: Բոլոր ճակատներուն վրայ: Բոլոր ցամաքներուն վրայ: Ծովուն դիմաց թէ լերան ստորոտը :

Որքան խուսափի «Արեգակն արդար», այնքան պիտի դառնանք ժիր: Ըմբոստ ու տոկուն :

Նախ՝ մենք մեզի հանդէպ, որպէսզի կարենանք ուրիշէն իրաւունք պահանջել ճակատաբաց :

Պիտի ունենանք պայծառ տեսակէտներ եւ քաջութիւն՝ զանոնք պաշտպանելու :

Պիտի գիտնանք լողալ, որպէսզի կարենանք մէկ ափէն միւսն անցնիլ մեր սեփական ուժերով :

Պիտի գիտնանք երիտասարդացման աւիշը ներարկել ցրուցան բազմութեանց, որպէսզի կարենայ թօթափել հնութեան եւ թմրութեան փոշիները :

Ճամբան պիտի հարթենք յառաջապահ երիտասարդութեան մը համար, անոր ներշնչելով ազգային հպարտութիւն եւ հայրենասիրութիւն :

Պիտի կազմենք միացեալ ճակատ՝ յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ ինքնուրոյն, բազմադրոյն մշակոյթի :

Ոչ ծոյլ եւ նկուն համակերպում, ոչ ալ քարացած սովորամոլութիւն :

Երիտասարդացում՝ նա՛եւ գրականութեան, գեղարուեստի, գիտութեան եւ հանրային գործունէութեան մէջ :

Թող Նոր Տարուան եւ բոլոր գալիք տարիներու ընթացքին մեր մաղթանքն ըլլայ միշտ «Առաւօտ Լուսոյ», բայց երբեք «Աշխարհ Ամենայն» :

Երէկ՝ օրուան պահանջն էր երգելով մեռնիլ :

Այսօր՝ ապրիլ երգելով: Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան երգի մը վերածելով մեր կեանքը:

Հայրենիքի կարօտն անգամ պէտք է պրկէ մեր ջիղերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, ցամաքէ ցամաք :

Լոյս, լո՛յս, մեր բոլոր ընդունակութեանց յառաջման եւ ներդաշնակ զարգացումով :

Ցարատեւ ճիգ ու պրպտում՝ մեր անցած ճամբաներուն վրայ: Ինչպէս երէկ՝ դժոխային պայմաններու տակ :

Մշուշը ուշ – կանուխ պիտի փարատի մեր հորիզոնին վրայ, քանի կը մնանք հաւատարիմ՝ մեր արեւահամ երգերուն:

Շ.

1956

ՅԱՌԱՋ

Լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բաժանորդներուն, ընթերցողներուն, աշխատակիցներուն եւ ընկերներուն: Նաեւ շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որ շնորհաւորական նամակներ ուղղեցին Նոր Տարուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Համազգային Նշան Փալանճեան Ճեմարանի տեսչութիւնը, ուսուցչական կազմը եւ աշակերտութիւնը ջերմօրէն կը շնորհաւորեն հաստատութեանս բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակող բոլոր բարեկամներու եւ համակիրներու Նոր Տարին եւ կը ցանկան ամէնուն առողջ եւ երջանիկ կեանք ու ընպատակներու յաջողութիւն :

Կը մաղթենք, որ Նոր Տարին տեւական խաղաղութիւն բերէ մարդկութեան, Հայ Ազգին ու Հայ Հայրենիքին կատարեալ ազատութիւն ու բարօրութիւն :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՁԱՅՆ ՄԸ ԺԸՆԵՒԷՆ

Քանի մը անգամ առիթ ունեցայ մատնանշելու Զուիցերիա հաստատուած երիտասարդութեան «շէնք մեկուսացումը» :

Տարին քանի մը անգամ հազիւ ձայն կուտան, եթէ երեկոյթ մը սարքուած, հոգեւոր հովիւ մը հանդիպած կամ մահ մը պատահած ըլլայ :

Առջի օր երկտող մը ստացայ տարեց բարեկամէ մը, ֆրանսերէն ազդի մը հետ:

Մեքենագիր շրջաբերական մըն է, 1955 Նոյեմբեր 23 թուականով :

Շրջաբերականը կը ծանուցանէ թէ՝ «Զուիցերիոյ Հայկական Միութիւնը» ընդ առաջ երթալով գաղութի կարգ մը անդամներու թելադրութեանց, որոշած է թատերական երեկոյթ մը սարքել Դեկտ. 3ին:

Ներկայացումը պիտի ըլլար ֆրանսերէն, բայց քանի մը հայերէն տեսարաններ ալ պիտի պարունակէր, յօրինուած՝ Պ. Վահան Վարժապետեանի կողմէ:

Այս առթիւ հայերէն նախաբան մը պատրաստած է եղեր մեր աշխատակիցը, Պ. Պ. Նիկոլեան, իսկ ֆրանսերէն կտոր մըն ալ՝ բանաստեղծ Վահէ Կոտել,— այն զուիցերիացի երիտասարդը որ հայերէնի թարգմանած էր Վարուժանի «Վահագն»ը եւ ուրիշ բանաստեղծութիւններ :

Շրջաբերականը մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ շքասեղան մըն ալ սարքած են, «ուր պիտի գտնէք բոլոր հայկական կերակուրները» :

Անշուշտ երեկոյթը պիտի վերջանար պարով :

Երբ հարցնէք թէ ի՞նչպէս անցած է երեկոյթը, լուր չունիմ... Թերեւս օր մը կ՚իմանանք, անցորդի մը, ուրիշ բարեկամի մը միջոցաւ:

Իրենք ժամանակ չունին մանրամասնութիւններով զբաղելու կամ քանի մը տող հայերէն գիր գրելու :

Տակաւին զոհ չէ՞ք որ բարեհաճեր են քանի մը հայկական տեսարաններ ալ կցել յայտագրին եւ հայկական «սփեսիալիթէ»ներ հրամցնել :

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, թէ խնդացի եւ թէ լացի:

Եւ որովհետեւ Նոր Տարի է, կարն կը կապեմ, սպասելով որ իրենք բացատրեն թէ ի՞նչ բանեցան 1955ին, եւ ինչ առաջադրութիւններ ունին 1956ի համար, իբրեւ երիտասարդական կազմակերպութիւն :

[illegible]

ԱՐԱՐԱՏԻՆ

•

Արարատի ծեր գմբէթից
Դար է եկել, վայրկեանի պէս
ու անցել:

Անհուն թուով կայծակների
Սուրն է բեկուել ադամանդին
ու անցել:

Մահախուճապ սերունդների
Աչքն է դիպել լոյս գագաթին
ու անցել:

Հերթը մի պահ՝ քոնն է հիմա,
Դու էլ նայիր սէգ կատարին
Ու անցիր:

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԱՂԸ՝ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

•

Երէկ, շաբաթ, ընտրական պայքարի վերջին օրն էր: Կէս գիշերին վերջացաւ ժամկէտը եւ այսօր, կիրակի, 24 ժամ դադար է բոլոր թեկնածուներուն համար: Ընտրութիւնները պիտի կատարուին վաղը, երկուշաբթի, 2 Յունուար: Ինչպէս գրած ենք արդէն, Սէնի եւ Սէն է Ուազի նահանգներուն մէջ քուէարկութիւնը պիտի տեւէ մինչեւ ժամը 19: Ուրիշ 13 նահանգներու մէջ եւս պայմանաժամը երկարաձգուած է :

Քուէարկութեան գացած ատեն, մի մոռնաք ստուգել թէ ընտրողի տոմսը կամ արձանագրութեան վկայագիրը ունի՞ք: Միայն տանելու էք ձեր անձնագիրը, զինուորական տետրակը, կամ ուրիշ որեւէ վաւերագիր: Քուէարկութեան դրասենեակը մտած ատեն ծանօթացէք ներկայացուած թեկնածուներուն ցանկերուն եւ առանձնարան քաշուեցէք, իբրեւ բացարձակ պայման, գաղտնի ձգելու համար ձեր քուէն: Օրէնքը կ՚արտօնէ որ, 1. ջնջէք մէկ կամ քանի մը անուններ ցանկի մը վրայ, առանց ուրիշներ դնելու անոնց տեղ: 2.— Ջնջէք մէկ կամ աւելի անուններ ցանկի մը վրայ եւ անոնց տեղ դնէք անուն մը՝ ուրիշ ցանկէ մը:

Միւս գիտելիքները հրատարակած ենք արդէն. (տես Յառաջ, 30 Դեկտ.):

Օրէնքը բանտարկութեան կամ տուգանքի պատիժներ կը նախատեսէ անոնց համար որ խարդախութիւններ կը կատարեն :

Ուրբաթ եւ շաբաթ ալ հազարաւոր ճառեր խօսուեցան, յայտարարութիւններ եւ զեկոյցներ հրատարակուեցան, մթնոլորտ ստեղծելու համար. բայց ելքը պարզ գուշակութիւններէ անդին չանցնիր: Պայքարը ծայրագոյն սաստկութեան հասած էր նաեւ գաւառի մէջ եւ ընդհարումները, փոխադարձ խանգարումները յաճախադէպ էին: Այս առթիւ անուանարկութեան դատեր ալ բացուեցան: Փուժատի կուսակիցներէն Լէոն Տիփոն 400.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ, անուանարկած ըլլալով Ազգ. Ժողովին նախագահը՝ Փիէռ Շնեթեր: Տիփոն, որ թեկնածու է Մանշի նահանգին մէջ, թռուցիկ մը հրատարակելով, Պ. Շնեթերը մեղսակից կը համարէր «գործակից» կնոջ մը սպանութեան (1944): Յետոյ կ՚ըսէր թէ լուծեալ Ազգ. Ժողովին ատենապետը խափանած է սպանութեան քննութիւնը եւ թէ իր եղբայրը՝ դիմադրական ճակատի հերոսներէն Անտրէ Շնեթեր, որ գնդակահարուեցաւ Գերմաններուն կողմէ, «վեց միլիոն ֆրանք գողցած է»: Անուանարկութեան վճիռը պիտի հրատարակուի հինգ տեղական թերթերու մէջ եւ պատերը պիտի փակցուի նահանգին բոլոր ընտրական շրջաններուն մէջ :

Տուրքերու բարենորոգման ախոյեանը, գրավաճառ Փուժատ, որուն կուսակիցները այնքան ժողովներ խանգարեցին, ինքն ալ արգելքի հանդիպեցաւ Նարպոնի մէջ: Լման երկու ժամ չկրցաւ խօսիլ, երբ 500 հակառակորդներ խանգարեցին իր սարքած ժողովը եւ «Ֆաշիստ» կոչեցին զինքը: Փուժատ ի վերջոյ ստիպուեցաւ ոստիկանութեան դիմել, սրահէն դուրս ելլելու համար :

Վերջին կարեւոր ճառերէն մին խօսեցաւ Ալժերիոյ կուսակալը, Սուսթել, որ թեկնածու է Լիոնի շրջանին մէջ: Ըսաւ թէ համայնավարները եւ իրենց մեղսակիցները պատասխանատու են Ալժերիոյ խռովութեանց, թէ ուզելով անջատել Ֆրանսան եւ Ալժերիան անոնք այդ երկրին տնտեսական փլուզումը կը պատրաստեն գիտակցօրէն :

× Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, զեկոյց մը հրատարակեց, մերժելով Ժողովրդական Շարժումին (կաթոլիկ) առաջարկը՝ կառավարական ծրագիր մը կազմելու մասին :

Ընկերվարականները միացած են հանրապետական ճակատին, որ կը յուսայ մեծամասնութիւն շահիլ: Գլխաւոր կուսակցութիւնները կը յանձնարարեն քուէ տալ անոնց որ կրնան օգտակար երկրին բարգաւաճման համար: Համայնավարները մէկ նշանախօսք ունին, —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՀԵՏԱՊՆԴԵԼ ԽԱՂԱՂՕՐԷՆ

Մ. Նահանգներու նախագահական պալատին մամուլի վերատեսուչը զեկոյց մը հրատարակեց, ի պատասխան Խրուշչեւի վերջին բանախօսութեան, որ կոպիտ վերագրումներ եւ քողարկեալ սպառնալիքներ կը պարունակէր: Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն իրենց պայքարը, խաղաղօրէն ազատագրելու համար այն ազգերը որ բոլշեւիկեան տիրապետութեան տակ ինկած են Բ. աշխարհամարտէն ի վեր: Այդ զեկոյցին համաձայն, «Ժընեւի ոգին» չի նշանակեր թէ ոչ – համայնավար աշխարհը ընդունած է երբեմնի ազատ երկիրներու ներկայ գոյավիճակը կամ տեւական համայնավարացումը (Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Ռումանիա. Պուլկարիա, Ալպանիա եւն.):

Այս յայտարարութիւնը, որ մամուլին յանձնուեցաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին փակումէն անմիջապէս վերջը, նախագահին հաւանութեամբ, կ՚ըսէ բացորոշապէս.— «Գերի ազգերու խաղաղ ազատագրումը եղած է եւ պիտի շարունակէ ըլլալ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան հիմնական մէկ նպատակը, մինչեւ յաջողութիւն»:

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ գիտել կուտան թէ Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան 1956ի ելմտացոյցը նոյնքան կարեւոր է եթէ ոչ աւելի՝ որքան 1955ինը: Այս առթիւ մասնագէտներ կը բացատրեն թէ զինուորական ծախքերու կրճատումը անուանական է, թէ շատ մը ծախքեր կրնան քողարկուիլ ուրիշ գլուխներու տակ եւն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր, երկուշաբթին տօնական օր հռչակուած ըլլալով, ընտրութեանց առթիւ :

ԿԸ ՀԻՆՆԱ՛ՆՔ, ԿԸ ՀԻՆՆԱ՛ՆՔ...

•

Հնացուցիչ հոգւոյս վատնեցի:
ԳՐ. ՆԱՐԵԿԱՑԻ (Ողբ. ԿԵ. 2)

Տարիին հետ, տարիներո՛ւն հետ, տարիներէ՛ ի վեր՝ կը հիննա՛նք:

Կաղանդ չտեսանք: Ձեկա՛ւ մեր Կաղանդը: Ու նոր տարի շնորհաւորելու սովորութիւնն ալ մոռցանք: Մաղթա՛նքն ալ՝ նոր տարի – նոր բարի :

Հին տարին մեր կռնակը, պայմանական մաշած մուշտակ մը կարծես, կը քալենք պապուկի պէս: Կը քալենք խարխափելով, կը քալենք դանդաշելով, կը քալենք դէշերաշրջիկի պէս: Օ՛, կը քալենք ազգապահպանումի մախաղը մեր ուսէն կախ, կը քալենք Հայոց լեզուին սրինգը մեր գօտիին մէջ խրած, կը քալենք կրծելով Հայոց պատմութիւնը իբրեւ ցամաք հացի կտոր, չորթանի պէս չոր :

Ինչպէս տիրացուն, որուն երգը չէ փոխուած ու պիտի չփոխուի երբեք եկեղեցիին մէջ՝ Քրիստոսի գալուստէն ի վեր մինչեւ երկրորդ գալուստը, մենք նո՛յն շարականը երգեցինք դարերէ ի վեր, ու կ'երգենք, ահա, նաեւ օտար տուներու մէջ, ձանձրացնելով բայց առանց ձանձրանալու, ուժասպառ այլեւս՝ բայց եւ այնպէս առանց դադրեցնելու :

Հայոց պատմութեան չորթանը փշրելու ուժ չկայ մեր մէջ, ազգապահպանումի մախաղը նոր բանով մը լեցնելու ճիգը յօղացաւ ունեցողի տառապանք կը պատճառէ մեզի:

Հնութեան համը կը պահենք մեր բերնին մէջ՝ մարդու մը պէս որ կը մերժէ օշարակ խմել... սոխ ուտելէ ետք :

Ու կը հիննա՛նք, կը հիննա՛նք, կը հիննա՛նք:

Կը հիննանք անտառին ծառերուն պէս, որոնց կը խնայէ յօտոցը: Կը հիննանք վանքի պատերու պէս, որոնց ծեփը եփեր դունաթափուեր է արեւուն տակ : Կը հիննանք հարիւրամեայ պառաւներու պէս, որոնք կը նմանին մագաղաթեայ գիրքերու: Ու կը հիննանք անտրտունջ, կը հիննանք արագօրէն, կը հիննանք մեր մտածումներով, կը հիննանք մեր զգացումներով, կը հիննանք մեր ճաշակով, կը հիննանք մեր ծանօթութիւններով, մեր լեզուով եւ ամէն բանով որ ունինք: Վերջապէս կը հիննանք նորը չփնտռելու մեր յամառութեամբ: Այսպէս, ինչ որ գիտենք՝ հին պատմութիւն է, ինչ որ կ'ըսենք՝ հին զրոյց է, ինչ որ կուտանք՝ հին տպաւորութիւն է, — նոյնիսկ ինչ որ կ'ուտենք այսօր, երէկուան եփուածն է: Ոչինչ թարմ, ոչինչ այսօրուան, եւ ոչինչ այժմեկ: Ոչ մէկ ճիգ ժամանակէն դուրս ելլելու՝ դէպի առաջ կամ կողմնակի, ոչ իսկ ճիգ՝ ժամանակին հետ քալելու, այլ կամապաշտութիւն մը տեղը չփոխելու, ետ մնալու, կարելի է ըսել՝ ետ – ետ երթալու: Ահա թէ ինչո՛ւ օրուան երիտասարդը մեծ պապիս կը նմանի՝ երբ կը խօսի, կամ արդի գրագէտը կը գրէ դար մը առաջ ծնած մարդու մը պէս: Երբեմն, — ներողութի՛ւն կը խնդրեմ դայթակղողներէն, — պապի՛կ, կ'ըսեմ, չմեռա՞ր, ինչո՞ւ չմեռար, ա՛խ, ա՛յնքան լաւ է մեռնիլը: Վասնզի մեռնիլը կը նմանի կնոջ ծննդաբերութեան, — կը պատռէ մարմինը, կը մայրանա՛յ, ու մայրութեան մեռնող արեան մէջէն դուրս կը վազէ Վահագն: Ուստի զարմանալի չէ՝ եթէ մեր լեզուին մէջ, ըստ ստուգաբանութեան, ցեղակից բառեր են մարդ եւ մահ բառերը, — մարդը այն արարածն է որ կը մեռնի... ծնելով: Մարդը մահն է, ու մահը՝ մարդը, — օ՜ Հայոց լեզու՝ ի սկզբանէ իմաստուն: Պէտք է մեռնիլ ապրելու ուխտով, նորոգուելու ուխտով, — վա՜յ անոր որ չի մեռնիր, այլ կ'ապրի ու կը հիննայ :

Եթէ չմեռնէի՛ն մարդիկ, եթէ մնայի՛ն՝ հիննալո՛վ, եւս առաւե՛լ հիննալով: Դո՛ւրս, փարաւոննե՛ր, դո՛ւրս Ցաղկերտ ու Շապո՛ւհ, դո՛ւրս Աշտիշատի քրմապետներ՝ ձեր խոյրերով եւ ոսկեճարմանդ նափորտներով: Մահը կեանք է, կեանքը՝ մահ :

Մա՛հ, ո՛վ մահ, աղբիւր կենդանութեան, դուն ես որ կը տանիս հինը, կը բերես նորը, — կը բերես Կաղանդ: Արդարեւ, Կաղանդ կը կոչենք տարի մը աւելին, նո՛ր կ'անուանենք կորուստ մը կամ բարձում մը մեզի տրուած օրերու դումարէն: Նորը այն է որ ցոյց կուտայ բանի մը պակսիլը :

Ա՛խ, ինչո՛ւ բան չի պակսիր մեզմէ, ու կը մնանք նոյն քիլոյով : Ծառը կը թաղէ իր տերեւները, կը թաղէ իր հինցած չորցած ճիւղերը, բայց մենք, միայն մենք, մեզ կը բանտարկենք մեր հաստ ու հին կեղեւին մէջ: Գարունը կուգայ, կը կաղնդէ ծառը՝ որ կը թարմանայ ծաղիկներով ու վառ գոյներով, մինչդեռ հին տարին փաթթուեր է մեր մարմնոյն, պաշարեր է մեր հոգին: Մաշած, փոշոտած, սա ծա՛նր տառատոկը կռնակիդ նետած՝ աճէ եթէ կրնաս:

Ափսո՛ս, երկա՛ր է մեր հին տարին ու չի՛ գար մեր Կաղանդը :

Արդեօք մեզի վիճակուա՞ծ է տեսնել նոր տարի – նոր բարի: Որպէսզի «նոր սարսուռով» մը այլայլէ՛ր մեր լճային երեսը, որ մար կապած է դարերէ ի վեր: Դեռ երկար ժամանակ խե՞նթ պիտի կոչենք Եղիա Տէմիրճիպաշեանը, որ համարձակեցաւ աղաղակել. — Ո՛վ Աստուած, արարչութիւնդ ալ հինցա՛ւ: Ահաւասիկ տարազ մը գրականութեան, տարազ մը պատմութիւն ուսումնասիրելու, տարազ մը քաղաքականութիւն դատելու :

Ըսէ՛ք, ո՞վ կայ ձեր մէջ Եղիայէն աւելի իմաստուն :

Տարբեր երկինքներու տակ՝ կը քերեն Հոմերոսի ծեփը, թարմութիւն տալու համար Ելլադայի աստուածներուն երգին: Տարբեր երկինքներու տակ՝ կ'ոսկեզօծեն Շէյքսփիրի արձանը, նոր արտայայտութիւն մը տալու համար հպարտ Ալպիոնի զաւկին շրթներուն: Տարբեր երկինքներու տակ՝ Ռոպեսփիէռներու ուսին վրայ յեղափոխութիւնը մրցումի կը տանին Ճնովայի արարչագործութեան հետ, սրբելու համար բորբոսը մարդկային մտքին վրայէն:

Տարբեր երկինքներու տակ՝ կը կործանեն որպէսզի շինեն :

Իսկ մենք դարձեր ենք պահապան գերեզմաններու եւ հնութեանց :

Արդի գրագէտը հպարտ է կարծես՝ խորհելով որ այնպէս կը մտածէ, ինչպէս կը մտածէր, հարիւրյիսո՛ւն տարի առաջ, Աւերակ գիւղին նախրապանը՝ Օվակենց Լօլօն, որ իր հօրը մեծ – պապն է եւ իբրեւ ժառանգութիւն գրագէտին ձգած է մտածման ամբողջ հարստութիւնը եւ կոպալը :

Կ'առարկուի թէ օգտակար է հնութեանց կառչիլ, նոյնը մնալ եւ հին մնալ ... ազգապահպանութեան տեսակէտով: Ինծի վախ չեն պատճառեր, սակայն, այն վախերը՝ որոնք կը ծագին շատ յեղյեղուած վտանգներէ: Աւելի մեծ աղէտ մը կը կազմեն եւ սարսափ կը պատճառեն այն վտանգները, որոնք անուն չունին ու կը մնան մամուլին անծանօթ :

Ատոնց մեծագոյնն է հիննալը: Ապրել դարու մը մէջ եւ օտա՛ր մնալ նոյն այդ դարուն: Ողջ թաղուելու ձեւ մը :

Երեւակայեցէք հսկայ ջաղացք մը, որու մեծ ու փոքր անիւները կը դառնան դիւային կշռոյթով մը, շարժման մէջ դնելով մաղը՝ որ ցորենը կը զատէ որոմէն, երկանաքարը՝ որ նաշիհի կը վերածէ ցորենը, լեզուակը՝ որ ալիւրը կը թափէ պարկերուն մէջ, բայց կը տեսնուի անիւ մը, որ չի հետեւիր ջաղացքին ժաժին, — այն ատեն վա՜յ անոր որ կը սպասէ այդ անիւին աշխատանքին, սովի կը մատնուի եւ կը մեռնի անօթի : Վիթխարի ջաղացքի մը կը նմանի արդի ժամանակներու քաղաքակրթութիւնը, — կը դառնան մեծ ու փոքր ժողովուրդներու անիւները: Ափսո՛ս, մեր անիւն է միայն որ չի դառնար, վասնզի հին, վասնզի մաշած :

Արդ, հիննալ կը նշանակէ... բայց մեր գրաբարը աղուոր ո՛ճ մը ունի այդ մասին. «Հնացուցանել զբանս»: Ի՞նչ կը պատահի՝ երբ կը հիննայ խօսքը: Միշտ գրաբարն է որ կը պատասխանէ. «Լռեցուցանել զբանս կամ իմանալ զանզօր զօրն բանից»: Երբ, ինքզինք կրկնելով, հիննայ հայ խօսքը, (մտածում, գաղափար, ծանօթութիւն), հայկական հանճարը կը դառնայ «անզօր», կը դառնայ թեփ, կ'երիթանայ, կը փրթի, կը թափի, — կը մեռնի :

Վախնամ հայ ժողովուրդն ալ, զօսանալով, երիթանալով, հիննալո՛վ, մեռնի ի վերջոյ այսպէս անփառունակ: Իբրեւ անզօր, աննորոգելի, անգործածելի առարկայ :

Ահա թէ ինչո՛ւ Գր. Նարեկացի եւս կը վախնայ եւ կ'աղօթէ. «Հոգիս հինցողը ի՛նքը փճանայ»:

Ուստի թոյլ տուէք ինձ, որ տարւոյն այս օրուան մէջ, սկիզբը տարուան՝ ըստ աւանդութեան, ըսեմ ձեզի իբրեւ մաղթանք համայնական. — Թող նորոգուի՛ն հոգիները: Պարպուի հինը՝ լեցուի նորով: Թափի կեղեւը՝ ծառն ուռճանայ նոր աւիշով: Թարմ ու դալար, առոյգ ու կայտառ, ծաղկին փթթին, լեցուին յորդին, երթայ ձմեռ ու գայ գարուն : Այն ատեն արդար է ըսել թէ Կաղանդը եկաւ, եւ արդար է զիրար կաղնդել ճշմարտօրէն եւ իրաւ.

Նոր տարի, նոր բարի :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՂԱՆԴ

•

— Հրամմէ՛, ներս. ո՞վ այդպէս ըշտապ: Ու առջեւը ելայ :

(Մանկութեանս տեսած, աւանդական դաւազանով ու խոշոր տոպրակ մը շալկած, կորաքամակ ծերունին էր Կաղանդ պապան, որ կ'անցնէր դրանս առջեւի ճամբէն: Ճանչցայ զինքը: Ղենջակի նման խոշոր ու ճերմակ մօրուքը կուրծքը կը ծեծէր, ամէն անգամ որ եկեղեցիի խնկամանին պէս կը շարժէր գլուխը՝ քայլ փոխելու ատեն):

— Այս առտու դեռ աղօթարան չբացուած, վրանիս զոյգ դռները լայն եմ բացեր քեզ տեսնելու յոյսով: Խատուտիկ թռչուններու ճիւճիւններուն, սլացիկ արտոյտներու, պսակաւոր կռունկներու կանչին, տուարծիկներու, երփներանգ ու բազմատեսակ հաւքերու երգին հետ ոտքի ելեր՝ գալուստիդ կը սպասեմ : Լուսընկային ճերմակ լոյսը սա բլրան լանջէն տակաւին կ'ողողէր մարմինս ու արշալոյսը՝ բացուիմ – չբացուիմ, երկունքի մէջ էր: Գալուստդ բարի, Հրամմէ :

— Ի՞նչ կ'ուզես այ տղայ, պիտի երթամ, ինծի կը սպասեն :

— Պահ մը շունչ առ, պատուական Կաղանդ Պապա, յետոյ կ'երթաս: Ներողամտութեամբ նայէ բնակարանիս խճողուած վիճակին վրայ: Զգոյշ, որ մժեղարգելը անհանդիստ չընէ քեզ : Ասոնք պէտք են ինծի՝ սեղանս, անտուկներս, գիրքերս չեմ կրնար դուրս նետել: Ոչ օթոցներով տիւան ունիմ, ոչ ալ գորգազարդ պատերով շքեղ սենեակ, փառաւորապէս ընդունելու քեզ, որուն արժանի ես: Այս վրանն ալ իմս չէ, ոչ ալ հողը՝ որուն վրայ կը գտնուինք պապերուս հայրենի հողն է: Սակայն, դուն գլխուս վրան տեղ ունիս: Ի՞նչ կրնամ հրամցնել քեզի, ուխաի՞ թէ հաղարջի օշարակ :

— Միայն թէ աճապարես, շուտ պիտի երթամ :

— Որքա՛ն սպասեցի քեզի այս օրուան :

ՍՊԱՍՈՒՄ

•

Գիշեր էր դուրսը եւ ձմրան անձրեւ: Ջուր կը ժայթքէր Նոթր – Տամի քիւերուն թառած մղձաւանջներուն երախներէն: Ցուրտ էր ներսը: Օդի պաղ հոսանք մը կուգար խորանին ետեւէն: Քարայրներու խոնաւութիւն մը կար: Աղօտ էր լոյսը՝ դուրսի պէս :

Կար մեծ բազմութիւն մը՝ հսկայ խաչի նման՝ կիսամութին մէջ: Հազարաւոր այրեր ու կիներ, նստած՝ կը նայէին խորանին՝ զոր բարձրացուցած էին խաչին կեդրոնը: Խորան մը՝ որ սեղանի կը նմանէր, վրան քանի մը մեծ մոմեր՝ որ վառուած չէին դեռ: Կը սպասէր բազմութիւնը: Ծնունդի գիշեր էր: Կը սպասէր պատարագին :

Հսկայ խաչ մը՝ անտառի մը խորը կարծէք : Ու մարդեր կ'երեւային տակաւին վիթխարի սիւներուն ետին, մութին մէջ: Ոտնաձայներ կը լսուէին, բազմութիւն մը կուգար միշտ եւ դրամներ կը հնչէին միշտ: Մեծ բազմութիւն մը՝ ծովի մը խորը կարծէք: Շատեր կծկտած՝ իրենց աթոռին վրայ: Շատեր վեր առած՝ իրենց վերարկուին օձիքը: Ոմանք կը խօսէին : Ոմանք ալ աղօթագիրք մը կը թղթատէին: Ոմանք կը ժպտէին: Կար երիտասարդ մը՝ որ վերարկու չունէր: Բայց դէմքը ափերուն մէջ առած, կռնակը աղեղած՝ հեռացած, վերացած կ'երեւար :

Ցուսահա՞տ մը: Ոչ անպայման: Այլազան են ճամբաները՝ որ հաւատքին կը տանին: Կան մարդիկ՝ որ գտած են զայն՝ առանց փնտռելու: Կան որ կը հասնին իրագործուած փափաքներուն գոհացումով: Խելացիներ եւ զարգացածներ կան որ հաւատքին չեն հասնիր, բայց խելացիներ եւ զարգացածներ կան որ կը հասնին: Երիտասարդը մէկն էր թերեւս այն զօրաւոր հոգիներէն՝ որոնց վրայ կ'իյնայ յանկարծ լոյսը: Մէկն էր որ այդ լոյսին տակ՝ թշուառ եւ խաւար կը տեսնէր աշխարհը, եւ պատրանքներուն աւերակներուն մէջ քաշուած, դէմքը ափերուն մէջ առած, գոհունակութիւն եւ երախտագիտութիւն կը յայտնէր :

Մեծ բազմութիւն էր: Տեսակ տեսակ դէմքեր: Մարդեր՝ որոնց աչքերը կ'ըսէին թէ պարապ բաներ էին աղօթքները: Կային աչքեր՝ որոնց մէջ կեղծիքը կը փայլէր: Անդգայութիւն, անգթութիւն, անձնասիրութիւն կար շատերու դէմքին վրայ: Առօրեայ հաշիւներ կային ուրիշներու գլխուն մէջ: Կային այրեր ու կիներ որ կը նայէին ներկայացման մը հանդիսականներուն պէս: Աշխարհը ճանչնալու ելած անզգոյշ երիտասարդներ կ'երեւային: Եւ կային մաշած դէմքեր, աչքեր՝ որոնց մէջ ցաւ ու տխրութիւն կար: Նայուածքներ՝ որ յոգնութիւն կը մատնէին: Ուրախութեան կարօտ մը կը մատնէին:

Եւ այս բոլորը կը սպասէին, հակառակ ցուրտին: Եւ հսկայ խաչ մը կը կազմէին այս բոլորը:

Կը լսուէր պահակին գաւազանը: Փայտէ ոտքի մը պէս կը հնչէր քարերուն վրայ : Պահակ մը՝ երբեմնի մարաջախտներուն պէս, կը տեղաւորէր եկողները :

Դուրսէն լսելի եղան ժամացոյցի մը զարկերը: Զարկեր՝ մուրճի հարուածներու պէս: Բզզիւն մը տարածուեցաւ քիչ քիչ: Երգեհոնէն եկող ձայն մըն էր որ սկսաւ աճիլ, ծաւալիլ կամաց կամաց : Հեզ, բարի, ազնուական երաժշտութիւն մը, դուրգուրանք մը կարծէք : Կուգար բարձր, վեհափառ սիւներուն ընդմէջէն: Խաղաղութիւն եւ վսեմութիւն էր, ինչպէս էին սիւներն ու կամարները, որ, դարեր առաջ, կերտուած էին նոյն հաւատքով եւ հոգեկան նոյն մեծութեամբ :

Կ'ուգար, կ'անցնէր բազմութեան վրայէն: Երկնային ձայն մը: Եւ բազմութիւնը, անշարժ, ականջ կուտար վերէն եկող այդ ձայնին, որ ձայներ կ'արթնցընէր իրենց մէջ: Երիտասարդը, կռնակը աւելի աղեղած, ափերը բացած, կը նայէր տեսիլք տեսնողի պէս :

•

Զգալի էր թէ իմացականութիւնը անբաւարար էր մարդոց: Անկէ վեր բան մը կը փնտռէին անոնք: Անբաւարար կ'երեւար այդ իմացականութիւնը՝ որուն կը հիանանք այսօր: Անբաւարար՝ գիտութիւնը՝ որ աստղերուն մոլորակներ կ'ուզէ նետել անջրպետին մէջ :

Անոնք կը փնտռէին լոյս մը՝ որ կը պակսի իրենց, գեղեցկութիւն մը՝ որ կը պակսի այս աշխարհէն: Կը փնտռէին եւ կը զգային անբացատրելի զօրութիւն մը՝ որ կը թափանցէր իրենց հոգիներէն ներս: Կը զգային գեղեցկութիւն մը՝ որ կար այս աշխարհի վրայ: Լոյս մը՝ որ հոգիները իրարու կը կապէր պահ մը:

Կը փնտռէին կեանք մը՝ մահէն անդին: Երջանկութիւն մը կը փնտռէին :

Ըմբռնելի էր թէ ինչու Ծնունդը, որ երազ եւ ուրախութիւն կուտայ տղոց, կ'ոգեւորէ նաեւ մեծերը: Հասկնալի է թէ ինչու Ծնունդն ու Կաղանդը, որ կուգան կ'անցնին տարին անգամ մը՝ պատրանքներու պէս, կուգան միշտ, յարութիւն կ'առնեն միշտ՝ իր մոխիրներէն վեր եկող փիւնիկին պէս: Յոյսեր կը բերեն իրենց բերած յոյսերուն մոխիրներէն վեր: Գեղեցկութիւն մը կը բերեն միշտ՝ իրենց բերած գեղեցկութիւններուն մոխիրներէն վեր: Ուրախութիւն մը կը բերեն միշտ: Մանկութիւն կը բերեն :

Զգալի էին այս բոլորը՝ բազմութեան մէջ՝ որ հսկայ խաչ մըն էր՝ ծովի մը խորը կարծէք: Եւ երաժշտութիւնը կը

Մինչեւ որ եկար հոգիս բերանս եկաւ, վասնզի անպայման կ'ուզէի տեսնել քեզ: Անձիս համար չէ, հաւատա՛: Շունչ առ պահ մը եւ լսէ՛:

Շատ տարիներ անցուցի առանց խնդիրք ընելու: Ուրիշներու պէս ամէն հեղ օձիկդ չբռնեցի, ոչ մէկ աղերս տակաւին անհատ հոգիին համար: Այսուհանդերձ, տառապած ցեղի մը տարահալած ու աստանդական զաւակներէն մէկն ալ ես էի, եւ եմ: Ապրեցանք ու գիշերեցինք հոն ուր արեւը մայր մտաւ, ամէն անգամ մեր ճիւթինը քիչ մը քայքայելով: Տեսանք անապա՛տ, քաղաքնե՛ր: Խողխողուեցանք կիրճերու մէջ թէ ճամբաներու վրայ: Գետերը իրենց հունէն դուրս հոսեցան՝ մեր դիակներուն վրայէն:

— Բայց ո՞վ ես դուն:

— Հայ երիտասարդ մը:

— Հա՛յ երիտասարդ մը. (ապուշ աչքերով, շրթները խածած ու մօրուքը չոյելով) ուրկէ ուր:

— Այո, տեսանք չտեսնուածը: Հացի տեղ խոտ ճաշակեցինք: Գիշերներ անքուն անցուցինք՝ եաթաղանին սարսափը մեր սրտին մէջ: Խորխորատ ձորերու, քարայրներու եւ անտառներու մէջ ապաստանարան փնտռեցինք՝ գիշակեր ուրուրներու ճիրաններէն հազիւ մազապուրծ, որջերուն մօտ վայրի գազաններու, որոնք նուազ գիշատիչ էին ...

— Հա, լսեր եմ այսանկ բան մը, աղօտ կերպով կը յիշեմ: Բայց ի՞նչ հարկ վերյիշել զանոնք:

— Յետոյ, յետոյ... ցանեցինք մեր մեռելները երկրի երեսին, անթաղ: Վիրաւոր կռունկին պէս՝ միակ վերապրողը չարաչար երամներէն, տարագնաց՝ ինկանք աշխարհէ աշխարհ, մեր չորցած կմախքին տակ պահելով մեր ողեւարք հողին: Տեսանք եւ Եւրոպան, իր շքեղաշուք քաղաքներով: Ամանորը մուրազակատար օր մըն է: Ահա թէ ինչու մեր սրբտաբուխ մաղթանքները կը բանաձեւենք իրարու ամէն տարուան այս օրը, առանց նպաստաւոր հետեւանքի, դժբախտաբար: Կը մնանք միշտ նոյն օտարութեան մէջ, այնքան տառապանքներէ ետք:

Դուն իսկ չես լսեր մեր ձայնը: Մենք որ ...

— Ամանորեան այս օրը ես կ'այցելեմ ամէն անոնց որոնց դուռը բաց է առջեւս: Եւ հոն ուր մտած եմ, բերկրանք եւ երջանկութիւն ձգած ելած եմ ...

— Ջաղացքէ՞ն կուգաս, անմեղ մի՛ ձեւանար: Տո՞ւն մնաց ձեռքերնիս: Ունենայինք մեր հայրենի օճախը՝ պապենական քաղցր հողին վրայ, տեսնէիր թէ նաւասարդեան ինչ տօ՛ն ու խնդութիւն կը ստեղծէինք, առանց քեզ ալ: Մեղրածոր կեանք մը կը յորդէր ամէն տունէ: Հայրենի հրաշարոյր բնութիւնը, հարազատ մօր մը գուրգուրանքով, իր կենսածին գիրկը լայն բացած կը ժպտէր ծիլ – ծիլ ծաղկած, համատարած կանանչութեան մէջ: Երկուորեակ յղութեամբ օժտուած կնոջ պէս ծանրաբեռն արտերուն ցորենի ծովը՝ առատ հասկերով, ալիք ալիք կը ծփար, կը ծփծփար, անուշ ու մեղմ հովէ մը, պերճահասակ հարսի նազանքով: Դաշտերը կը ցնծային գեղուն կեանքով: Պուրակներ, անտառներ թռչուններու երգերով յագեցած համերգ մը կը կազմէին իրենց ծոցէն ծնող զուարթահոս առուին ջուրին կարկաչին հետ, ուր կուգար իր տենդահար սիրտը զովացնելու եւ ապաստան գտնելու հալածուած եղջերուն: Այսպէս չէ՞ր, միթէ, էր երբեմն:

Չէ՛, չէ՛, սուտ խուլ մի՛ ըլլար: Չե՞ս գիտեր, միթէ, որ քարուքանդ եղանք:

Տունէն տուն չմնաց, հողէն հող: Տարաբախտ հայրեր անդարձ գացին, կարաւան առ կարաւան դէպի կառափնատ՝ իրենց կրծքին տակ բողբոջած մըրկոտ երազները փայփայելով: Տունէն՝ ի զուր սուգի մտան: Եւ ահա մայրեր ու երախաներ, նոյն ճամբան բռնեցին:

(Թուրք աղա մը ունէի, որ ջաղացք մը ունէր,— քանի քանի թուրք աղաներ ունեցայ: Օր մը, երբ ջաղացքն էինք, ըսին թէ Պուրհանի կիներուն եւ մանուկներուն կարաւանը բերած քով քովի ձորի մէջ ջարդած են, օր մը առաջ: Ներսս սարսուռ մը բոյն դրաւ եւ իրեն հետ այդ դժբախտներու ձորը տեսնելու անզուսպ փափաք մը: Կ'ուզէի դաղտագողի սպրդիլ ծառերու մէջէն եւ երթալ տեսնել այդ անթաղ դիակները: Արդեօք ճի՞շդ կ'ըսէին: Սակայն, կը վախնայի առանձին:

Աղաս քանի մը այծ ու ոչխար ունէր հոն: Քշեցի զանոնք դէպի ձորը: Մտայ ջաղացք: Ըսի թէ մինակս ձորը երթալ կը վախնամ, կենդանիները բերելու: Գացինք աղային հետ միասին:

ՅՈՎՀ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

●

«Յառաջ», լեզուի իր դասերով, կարծես ուսուցիչ մըն է որ աշակերտ կը փնտռէ: Ես աշակերտն եմ, որ ուսուցիչ կը փնտռէ սա քանի մը հարցումներով:—

1.— Կիրակնօրեայ բառը, կիրակի եւ օր բառերու բարդութեամբ կազմուած, ինչո՞ւ Ն կ'առնէ երկու բառերուն միացման ժամանակ:

2.— Մրջիւն բառը, ածանցումի կամ բարդութեան ժամանակ, ինչո՞ւ մրջնային կամ մրջնաբոյն կ'ըլլայ, երբ նոյն վերջաւորութեամբ՝ արիւն բառէն կը շինենք արիւնային կամ արենակից:

3.— Նորավէպ բառը եթէ ճիշդ է քերականօրէն, ճի՞շդ է իմաստի տեսակէտով՝ իբրեւ բարդ բառ:

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ

Նուէր՝ բոլոր մեռած հայ գիւղերուն

●

Կէս գիշերը կը մօտենար:

Միս մինակ, նստած սեղանիս առջեւ՝ կ'երազեմ Նոր Տարուան յաղթական մուտքն ի լոյս:

Հինը, արդէն ծերացած, կարծէք կը դողայ Նորին յառաջացումէն: Ծունկերը կը կթոտին ու շունչը, ձգախէժի մը պէս կ'երկննայ ու կը կարճնայ:

Կը նայիմ դուրս: Պատուհաններուն ապակիները ողողուած են լոյսերով: Մարդիկ, մեծ թէ պզտիկ, ուրախութեան կանչեր կ'արձակեն, մինչ այն յոյսով, թէ նորը իրենց համար պիտի ըլլայ բախտաւոր տարի մը:

Ցանկարծ կնոջ ձայն մը երերալով կուգայ ու կը փշրուի երկրորդ յարկի աստիճաններուն վրայ:

— Աղջիկ, ո՞ւր կ'երթաս գիշեր ատեն: Հիւր ունինք: Նոր Տարին պիտի տօնենք:

— Կը ներես, մեծ մայր: Արդէն ուշացեր եմ: Ընկերներս կը սպասեն պարասրահին դուռը:

— Աղջիկ, ետ դարձիր կ'ըսեմ: Քեզի պէս հասուն աղջկան մը չի վայելեր այս ժամուն դուրսերը պտտիլ: Ամօթ է ...

Բայց օրիորդը չլսեց: Արագ արագ իջաւ սանդուղէն, մտաւ ստորերկրեայ կառաշարը ու կորսուեցաւ:

Հիմա, մոռցած փարիզեան պողոտաներուն այս տխուր պատկերը, ալ աւելի կը խորասուզուիմ մտածումներուս մէջ: Կամ ու չկամ: Ու մէկէն ինքզինքս կը գտնեմ Ծոփաց աշխարհի բարձրաւանդակին վրայ, ուր տուն մը չէն էին մեր բոյները:

Շուտով աչքիս կը պարզուին հարիւրաւոր հայ գիւղեր, որոնք ձեռք ձեռքի, դարեր շարունակ ապրեր ու ծառայեր էին մարդկութեան:

Կը մտնեմ գիւղ մը, յետոյ տուն մը:

Ամէնէն առաջ ակնարկ մը կը պտտցնեմ շուրջս: Թոնրատան առիքն ու պատերը սեւցեր են ծուխէն: Սիւնին վրայ, կաւէ ճրագ մը կը պլպլայ: Կը տեսնեմ վեց հոգի, որ այդ ժամուն, ջերմեռանդ հաւատքով մը կը սպասեն Նոր Տարուան:

Տունին պապիկը, որ իմ հայրիկս է, ժպտի իր թաւ պեխերուն տակէն: Մամիկը, որ իմ մայրիկս է, գորովալի աչքերով կը նայի ու կ'ուրախանայ: Յետոյ կան մեծ եղբայրս, որդին եւ կինը՝ նոր հարսի քօղը դէմքէն կախ: Այս ամէնքն ալ, Ամանորի խորհուրդը իրենց սրտին, կ'ապրին երջանիկ պահ մը:

Կէս գիշեր: Աքլորը կը կանգնի թառին վրայ, կը թափահարէ թեւերը եւ կ'երգէ.

— Կուկուլիկո՜ւ:

Հայրիկս, աղօթքի թել մը շրթներուն՝ կը բանայ մայր դուռը: Մայրիկս եւ հարսնուկը, կ'առնեն մէկ մէկ կուժ ու կ'ելլենք դուրս:

Փողոցը, երեք թիզ ձիւն: Կը տեսնենք քիչ մը ամէն կողմ ստուերներ, որ կը քալեն: Կը հասնինք Վարդապետենց աղբիւրը: Այս ամէնքն ալ, իրենց շրթներուն վրայ ունին օրուան յանկերգը.

— Շնորհաւոր Նոր Տարի ...

Մայրիկս, բոլոր մայրերուն պէս կ'արտասանէ աղօթք մը: Յետոյ կը խաչակնքէ երեք անգամ եւ, կը լուայ երեսս աղբիւրին ջուրովը:

Քիչ անդին, կը տեսնենք տղեկ մը, որ թթենիին վրայէն կը խօսի մօրը.

— Թութ թափեմ, կ'ուտե՞ս:

— Ըս ձմրան թո՞ւթ կ'ըլլի:

— Ինչու դող կ'ըլլի թութ չըլլիր:

Ու ոտքովը կը զարնէր ճիւղին այն հաւատքով, թէ ջերմը պիտի հեռանար իրմէ:

Վերադարձանք տուն, նոր տարուան ոսկի ջուրովը մեր կուժերը լեցուցած:

Հայրիկս իր սովորական տեղը, կրօնակը բարձին: Նստաւ մայրիկս ալ: Ու մենք կարգով մօտեցանք եւ յայտնեցինք մեր յարգանքը: Անոնք օրհնեցին մեզ շատ տարիներու համար:

Հարսը փռեց հացլաթը ու մայրիկս, քաղցրեղէնները շարեց պնակներուն մէջ՝ գինիին փարչը մօտը:

Այս պահուն, հայրիկս սկսաւ հէքեաթ մը: Ու մենք ուշադրութեամբ հետեւեցանք այն առասպելական հերոսին՝ որ պայքարի դրօշը ձեռքը, կ'երթար յաղթանակէ յաղթանակ:

Այս սովորութիւնը ամէն գիւղի, ամէն տունի մէջ:

Ու հիմա, այս երկինքին տակ տարագիր, զրկուած բոլորէն՝ կուլամ, անմխիթար:

Բայց մինչեւ ե՞րբ Ամանոր, մինչեւ ե՞րբ ...

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

*

Ախ, ո՞ր մայրը ունի քեզ պէս
Աչեր, ծովակդ իմ Սեւանի
Թող ափերիդ քարանամ ես՝
Լեռներիդ պէս այս գեղանի,
Որ յաւիտեան լուռ նայեմ քեզ,
Դու աչք իմ մայր Հայաստանի ...

Բայց գլուխը՝ Զանգուն, գալիս,
Քարէ քար է խելառ զարկում
Զարկում, լալիս,
Ձայն է տալիս,
Թէ մօր ծով աչքն է ցամաքում ...

Ի՜նչ իմանայ խենթը վարար,
Որ միշտ այսպէս այս աշխարհում
Կուչ է գալիս ամէն մի մայր՝
Հսկաներ է երբ որ ծնում ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

հոսէր բիւրեղ ջուրի մը պէս այդ խաչին վրայէն:

●

Փրկիչ մը ծնած է: Մարդացած Աստուածն է այդ փրկիչը, եկած է աշխարհ մարդոց փրկութեան համար: Ծնած է մսուրի մը մէջ: Պիտի մեծնայ, պիտի տառապի մարդոց պէս, պիտի խաչուի: Յարութիւն պիտի առնէ:

Փրկիչ մը՝ որ գոհացում կուտայ մարդոց բոլոր կարօտներուն եւ պահանջներուն, կը գրէ այն իսկ որ երեւակայական ճակի մը կ'ուզէ վերածել զայն (*): Խոնարհ է ան եւ հեզ: Աղքատներուն հետ է ան եւ դէմ՝ փարիսեցիներուն: Ան անոնց հետ է որ կը տուայտին մենութեան մէջ: Հրաշագործ էր ան: Լոյս կուտար կոյրերուն, մեռելներ կեանքի կը բերէր: Իր խօսքերը իմաստութիւն են: Իր յարութեամբ՝ յաղթանակ մը կը տանէր ան մահուան վրայ: Եւ մարդկային տկարութեան վրայ կ'երկարէր իր գերբնական ձեռքերը՝ որոնց վրայ, կարմիր, կ'երեւային, բեւեռներուն հետքերը:

Եթէ երեւակայութիւն իսկ ըլլայ, գեղեցիկ է: Կը նշանակէ թէ աստուածային բան մը կայ մարդոց մէջ:

Անշուշտ կա՛ն տարբեր փրկիչներ ալ, տարբեր ձայներ, տարբեր սիւներ եւ կամարներ: Անսահման է մարդկային ծովը: Անսահման՝ պահանջները: Բայց փրկիչը որ խաչուեցաւ կը մնայ վեր այդ բոլորէն:

Անշուշտ խոտոր կը համեմատին գերբնականն ու առօրեայ իրականութիւնը: Եւ մարդիկ չեն կրնար ապրիլ իրական հաւատքով: Կը սահին միշտ դէպի վար, հացին, փառքին եւ վայելքներուն համար: Եւ Լութեր մէկն էր անոնցմէ որ այս սահողներուն հետ էր: Կարեւորը այդ աշխարհիկն է անշուշտ: Բայց անասնային կ'երեւայ նաեւ այդ կարեւորը: Ու մարդիկ վեր գալու կարօտ մը ունին միշտ: Իրական մարդկութեան պահանջ մը կայ միշտ: Եւ գերբնականը, անտեսանելի իրականութիւնը աւելի մեծ կ'երեւայ, այն որուն հասնիլ կ'ուզեն մարդիկ:

Բազմութիւն մըն էր հսկայ խաչի պէս: Եւ այդ խաչէն կուգար կարծէք բարի երաժշտութիւնը: Թշուառութիւններէն վեր եկող գեղեցկութիւն մըն էր: Բազմութիւն մըն էր որ կը սպասէր:

Կիսամութին մէջ կ'երեւային սուրբերու արձաններ: Կաւէ գոյն նկար մը կը փայլէր խորշի մէջ, մոմի մը առջեւ:

●

Երկար նրբանցք մը կար կարծէք վերը՝ սիւներուն ետին՝ որոնց վրայ քանի մը լոյսեր կը վառէին, երկար նրբանցք մը պատշգամի պէս՝ կիսամութին մէջ: Կը նայէի: Կը յիշէի ձայնը՝ զոր լսած էի օր մը հոնկէ: Սուրբ օր մըն էր մեզի համար: Հսկայ խաչը օտարութեան մէջ ինկած մեր ժողովուրդն էր այդ օրը: Հայ քահանաներ եւ վարդապետներ էին խորանին առջեւ: Արտակարգ շքեղութիւն էր: Ոսկի շուրջառներ, ոսկի, գոհարազարդ թագեր: Մեծ շքեղութիւն էր եւ կուգար այդ ձայնը վերէն, հրեշտակային ձայն մը՝ որ կ'ողողէր եկեղեցին, կ'արձագանգէր խորանին ետին: Ձայն մը՝ որ կ'երգէր հայերէն: Կը յիշէի: Հրեշտակ մը կարծէք կը քալէր այդ պատշգամէն, կիսամութին մէջէն, կ'առաջանար դէպի խորանը, կը քալէր երգելէն: Ու տառապելով կը քալէր: Կոտրած էին կարծէք իր թեւերը: Խլած էին կարծէք իր ուրախութիւնը: Աչքերէն բիւրեղներ կ'իյնային կարծէք: Կը քալէր եւ ձայնը ցաւով կ'արձակէր: Վիրաւոր յովազի մը պէս կ'անցնէր սիւներուն ետեւէն: Կը բարձրանար: Մեր աւերակներուն մէջէն կը քալէր կարծէք եւ կ'երգէր կենսածարաւ մեր ժողովուրդին ձայնով: Տառապանք, ցաւ, բողոք, ընդվզում էր այդ ձայնը, եւ քաղցր էր, բարի: Կը բարձրանար, կը զարնուէր սիւներուն ու կամարներուն, Արարիչին հասնիլ կ'ուզէր: Եւ լոյսի, յոյսի, ուրախութեան երգ մըն էր:

Մարդիկ կուլային վարը: Գեղեցիկ լաց մըն էր: Մարդիկ կը գտնային այդ յոյսը, լոյսը, այդ ուրախութիւնը՝ ցաւերուն մէջէն: Գեղեցիկ յոյս մը, գեղեցիկ լոյս մը, գեղեցիկ ուրախութիւն մը, մխիթարութիւն մը՝ օտարութեան մէջ:

●

Գիշեր էր, ձմրան անձրեւոտ գիշեր: Ջուր կը ժայթքէր Նոթր – Տամի մղձաւանջներուն երախներէն: Ջուր կը հոսէր սուրբերու արձաններուն ափերէն: Ցուրտ էր ներսը, պաղ: Կը մտնէին մարդիկ: Կը պաղէր կարծէք երաժշտութիւնն իսկ: Կ'որոտար կարծէք սառոյցի պէս՝ կամարին ալիքներուն զարնուելով: Ցուրտ եւ մութ: Ելեկտրական քանի մը ճրագներ հազիւ կը լուսաւորէին մեծ եկեղեցին: Ոչ խունկ, ոչ զանգ:

Բայց Ծնունդի գիշեր էր:

Ու կը սպասէին մարդիկ: Հազարաւոր աչքեր կը փայլէին: Աչքեր որ բան մը կը փնտռեն: Մանկութեան օրեր՝ թերեւս որ չկան այլեւս: Խռովք մը, յուզում մը կը փայլէր ոմանց աչքերուն մէջ: Բայց աչքերը՝ օրերու այդ աւերակներէն վեր կը նայէին: Բանի մը կը սպասէին: Վերէն կը սպասէին զայն:

Ու գար կամ չգար, գեղեցկութիւն մըն էր այդ սպասումը:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(*) N. R. F. pl. 312. P. L. Couchod

ժողովրդական ճակատ :

Վերջին պահուն նոր ճեղք մը բացուեցաւ, ալժերիացի ըմբոստի մը սպանուեթեան վերաբերեալ շարժանկարի մը առթիւ, որ հրատարակուած էր Մենտէս-Ֆրանսի թերթին մէջ :

× Ընտրութեանց առթիւ թեկնածուներու ցանկ մը կազմած են նաեւ «Աստուծոյ վկաները» :— Փարիզի կարդինալ-արքեպիսկոպոսը զեկոյց մը հրատարակեց, պարզելով Եկեղեցւոյ դիրքը :

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵԱԼԹԱՅԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Դեկտ. 29ին կարգ մը վաւերագիրներ եւս հրատարակեց Եալթայի համաձայնութեանց մասին : Այս թուղթերը նոր յայտնութիւններ կը պարունակեն, անգամ մը եւս լուսաբանելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները :

Այսպէս, Սթալինի կողմէ Րուզվելթի ուղղուած «գաղտնի եւ անձնական» գիր մը բացորոշապէս կ'ապացուցանէ թէ Սթալին կ'ուզէր բոլորովին ազատ ըլլալ՝ խորհրդային կառավարութիւն մը հաստատելու համար Լեհաստանի մէջ : Ուրիշ յուշագիր մը, որ 1945 Յունուար 20ին ուղղուած է Րուզվելթի, Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին՝ Հէրրիմէնի կողմէ, կը պատմէ Խ. Միութեան արտաքին փոխ-նախարարին՝ Մայսքիի հետ ունեցած տեսակցութիւնը : Մայսքի անհրաժեշտ կը գտնէր Գերմանիոյ բաժանումը, առանց մանրամասնութիւններ յիշելու : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը այն ատեն կ'ուզէին՝ Խ. Միութիւն փոխադրել 2-3 միլիոն գերման բանուորներ, այլ թէ կին, որոնք պիտի աշխատէին տասնեակ մը տարիներ, փոխան պատերազմական հատուցումներու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ պաշտօնական անթելը յայտարարութիւն մը հաղորդեց որուն համաձայն մետրոպոլիտը՝ Մակարիոս արք. կարգադրուած կը նկատէ ինքնորոշման խնդիրը : Լոնտոնի մէջ վերապահութեամբ կ'ընդունին այս յայտարարութիւնը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ 2.250.000 սթերլինի վարկ մը պիտի ստանայ Անգլիայէն, տնտեսական բարգաւաճման համար, ինչպէս կը ծանուցանէ Մեծն Բրիտանիոյ ելմտական նախարարութիւնը : Անցեալ տարի ալ նոյնքան գումար մը տրամադրուած էր :

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ մեծ աւերներ գործեցին Ֆրանսայի կարգ մը մասերուն մէջ : Առջի օր ծառեր արմատախիլ եղան, կղմինտրներ եւ ծխնելոյզներ փողոց թափեցան նոյնիսկ Փարիզի մէջ : Մեծ վնասներ կրեցին Պրեսթ, Քլերմոն Ֆերան, Վիշի, Լիմոժ եւ ուրիշ քաղաքներ : Փոթորիկը Իտալիոյ մէջ ալ ծանր աւերներ գործեց :

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը նամակ մը ուղղելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին, խնդրեց փութացնել բանակցութիւնները, նոր համաձայնութիւն մը կնքելու համար : Նոր ընդհարումներ պատահեցան Ռիֆի շրջանին մէջ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը իր մօտ հրաւիրելով խորհրդային դեսպանը յայտնեց Խրուշչեւի կողմէ եղած դիտողութեանց առթիւ, որոնք Իսրայէլը կ'ամբաստանէին իբրեւ թշնամի արաբ դրացիներուն :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ մէկ միլիոն Հրեաները ժողով մը պիտի գումարեն Ժընեւի մէջ, յառաջիկայ փետրուարին : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է քաղաքական եւ տնտեսական օգնութիւն Իսրայէլի : Միեւնոյն ատեն ժողովներ պիտի գումարուին Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարը տեղեկացուց Սոֆիայի յունական գործակատարին թէ պատրաստ է կարգադրելու երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրները, մէջն ըլլալով հատուցումներու հարցը :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը շարունակուին Արժանթինի մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր դաւերու :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, Գահիրէի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարին հետ : Յետոյ սեղան մը սարքեց ի պատիւ Եգիպտոսի վարիչներուն եւ Մեծ Ասուղի պատուանշանը յանձնեց գնդ. Կամալ Նասրի :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Միլանահայ բարեկամ մը իր բարեմաղթութիւններն ուղղելով «Յառաջ»ի, 5000 ֆրանք կը նուիրէ թերթին բարգաւաճման համար :

× Կաղանդի առթիւ Տիկին Պերճուհի Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Մկրտիչ Արսլանեանի (Միլանօ) :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այրի Տիկին մը 2000 ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին, կարօտեալներու համար :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Վասպուրականի հայրենակցական Միութենէն 1000 ֆր. Պ. Մարտիրոս Վարդանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ իր դպրոցին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Մուլինօի դպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ կազմակերպուած է Նոր Տարուան առթիւ դըպրոցական հանդէս մը, կիրակի 8 Յունուար ժամը 19.30ին :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան սիրուն անակնկալներ, «Կաղանդ Պապան եւ մանուկները» (տրամախօսութիւն) եւ նուէրներու բաշխում, արտասանութիւն, երգ, հայկական շուրջպար եւ ուրիշ անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները անխտիր : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Էֆօրիա Լանկատան կը փնտռէ ժառանգորդները Անտոն Յովհաննէս Քէրէճեանի կամ Քէսէճեանի, որ ինքնասպան եղած էր 1943 Օգոստոս 19ին, Լանկատայի հիւանդանոցի իր խանութին մէջ :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Տքթ. Խորէն Գալլեանին, Սթաւրոս Խալքիտիքիս, Աթէնք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՆԻՍ.— 5 Յունուար, Հինգշաբթի, ճրագալոյց Ս. Ծննդի :

Սկիզբ ժամերգութեան երեկոյ ժամը 4 : Ս. Պատարագ ժամը 5 :

6 Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ :

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին :

Ս. պատարագ, ժամը 10ին :

★

Ս. ԽԱՉ

Ս. ԽԱՉ.— Այս կիրակի, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը ճիշդ 14ին :

Սոսիէթէ Սավանթի Թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Շարժանկար : Կաղանդ Պապա :

Մանուկներու Օրուան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթոքար մը դպրոցի աշակերտներուն փոխադրութեան համար :

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 1 — 1.15ին Փուէնթ տը Շավիլէն : Աշակերտներուն համար երթուդարձը ձրի է, իսկ անոնց ընկերացող մեծերուն համար 200 ֆրանք որոշուած է :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԳՐՔԵՐ ԵՒ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք :

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք :

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Զազմազճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք :

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք :

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր նոր տպ. 1500 ֆրանք :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք :

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք :

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք :

ՅՈ° ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք :

ՁՐՈՅՑ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փօլատեան, 1955, 500 ֆրանք :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք :

ԴԱԺԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 ֆրանք :

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 ֆր :

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք :

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՆՈՒՐԵԱՆ (Նոր Սերունդ)
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Ն. Սերունդ)
Նշանուած
Փարիզ, 25 Դեկտ. 1955

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները՝ այս Հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ընկերուհի Բերուզ Այվազեանի բնակարանը, 194 ռիւ Վանտոմ, Լիոն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԻՐՔԵՐ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք :

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700 :

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000 :

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 ֆր. թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք :

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955 : Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 ֆր. :

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք :

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք :

Ջրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 ֆր. :

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք :

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք :

Գիւղը, Համաստեղ, Բ. տպ. Ազդակի, Պէյրութ, 1955 : Գինը՝ 600 ֆրանք :

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955 : Գինը՝ 1500 ֆրանք :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MERCREDI 4 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7868 32e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3279

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ՞

•

Հիմա որ նոր տարի մը թեւակոխեցինք, բան մը պիտի փոխուի՞ մեր համրային գործունէութեան, մեր բարքերուն եւ ըմբռնումներուն մէջ :

Փորձ մը պիտի կատարուի՞, ուժերը համախմբելու, ինքնապաշտպանութեան օղակները ամրապնդելու համար :

Տարեգլուխի առթիւ, սեղան ու ճերմակը հարեւանցի պարզած ատեն, բացատրենք թէ ի՛նչն է որ կը պակսի մեր գաղութին մէջ :

Կազմակերպութեան տարրական կորիզներ կան, — Եկեղեցի, Ազգ. Միութիւն, եւայլն :

Բայց, կը պակսի էականը, — կեդրոնաձիգ իշխանութիւն մը, որ վարէ ամբողջ գաղութը :

Ցիրուցան կղզիներ ու կղզեակներ ունինք ամբողջ Ֆրանսայի տարածութեան վրայ, եւ սահմաններէն դուրս ալ, ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Իւրաքանչիւրը իրաւակարգ մը հաստատեր է ինքն իրեն համար, բոլորովին անջատ : Եւ կը դիմանայ համաձայն իր կարողութեան կամ աշխատանքին :

Ինչ որ ունինք, մեծ մասով եկեղեցական կազմակերպութիւններ են : Տեղ մը աւանդական թաղ. խորհուրդով, այլուր կրօն. Ընկերակցութեանց թոյլատրած պայմաններով :

Ամէնքն ալ առօրեայ գործերով կը զբաղին : Մինչդ չունին պատուհանէն, լեանէն կամ զեակէն անդին նայելու :

Այս տեսակէտէն բացառութիւն չեն կազմեր ոչ Փարիզը, ոչ ալ Մարսէյլը :

Եւ յետոյ, կան շրջաններ որոնք մեթաքսէ թելով մը անգամ կապուած չեն որ եւ է հայաշատ կեդրոնի կամ ազգ. մարմնի հետ :

Սփռուած էք երկար պտոյտ մը կատարել հիւրընկալ երկրին մէկ ծայրէն միւսը, երեւան հանելու համար ցիրուցան բեկորները : Ոչ թէ անհատներ, այլ իրական համրանքներ :

Եւ վերջապէս, կազմակերպուած կեդրոնի մը շուրջն ալ բացականեր կան :

Օրինակ, Լիոնը ունի Ազգ. Միութիւն, որուն մաս չեն կազմեր հարեւան Վիէննի ու Տէսինը :

Տրանկիննանի կամ Հիւս. Ափրիկէի հայկական համրանքները ինչո՞վ կապուած են Մարսէյլի ազգ. իշխանութեանց հետ :

Բոլոր պահանջները դոհացա՞ծ կ'ըլլան, եթէ պատահաբար տէրտէր մը ղրկուի, հարսնիքի կամ թաղումի առթիւ :

Անհրաժեշտ է վերակազմութեան ճիգ մը, մեծէն մինչեւ փոքրը :

Տարրական պայման է որ երեք ծանօթ կեդրոնները, Փարիզ, Լիոն եւ Մարսէյլ վերաքաղ մը կատարեն, թէ իրենց պակասները լրացնելու, եւ թէ գործակցութեան ուղեգիծ մը հաստատելու համար :

Միամտութիւն է կարծել թէ ամէն պարտականութիւն կատարած կ'ըլլանք, բանկալները չէն պահելով եւ աւանդական արարողութիւնները կատարելով :

Գաղութը պիտի ունենայ կեդրոնական հասցէ մը : Պիտի ունենայ աչք ու միտք, չարն ու բարին դատելու եւ հաւաքական գործունէութիւն մը ապահովելու համար :

Տարրական պահանջ մըն է այս : Ոչ միայն ամենօրեայ հոգերը դիմաւորելու, այլ եւ ծանրակշիռ հարցեր լուծելու համար :

Երեսուն այսքան տարի անցած է արդէն, եւ համրանքն անգամ ճշդած չենք, Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը :

Ոչ չահը գիտենք, ոչ ալ կորուստը : Ամէն ինչ օրը օրին : Ամէն հող ձգած ափ մը վաստակեալներու վրայ :

Բան մը պիտի փոխուի՞ մէկ տարիէն միւսը :

Կ'ըմբռնե՞նք թէ զառիթափի մը վրայ կանգնած ենք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

*

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՇԱՀԱԾ ԵՆ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԹԵՒԵՐԸ

Երկուշաբթի օր, 2 Յունուար, տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովի ընտրութիւնները, արտակարգ ոգեւորութեամբ : Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր ընտրողներու թիւին յաւելումը : Արձանագրուած էին 26.871.688 այրեր եւ կիներ, ընտրելու համար 544 երեսփոխաններ 627ի վրայ (Ալժերիան դուրս ձգելով) : Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն քուէարկութեան մասնակցած են 80 առ հարիւր :

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, նշանակելի յաջողութիւններ շահած են երկու ծայրագոյն հոսանքներ, — Համայնավարները եւ Փուժատի կուսակիցները : Առաջին տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ Սէնի եւ Սէն է Ուազի շրջաններէն դուրս, ընտրուած էին 383 երեսփոխաններ, որոնց 107ը համայնավար (նախապէս 60), Փուժատի կուսակիցները (բոլորովին նոր) 35, ընկերվարականները 71 (նախապէս 74), արմատականները 32 (41), կոլեաները 7 (10), Ժողովրդական Շարժումը 41 (59), անկախները 63 (87) եւայլն : Ծանր կորուստներ կրած են զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները որոնք այժմ կը կոչուին ընկերային հանրապետական, ինչպէս եւ կեդրոնի հոսանքները (չափաւոր) եւ Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) : Ընկերվարականները շահած էին 56 աթոռ : Վերընտրուած են Մարսէյլի ընկերվարական թեկնածուները, — Կասթոն Տէֆէր, Լէէնհարտ եւ Ժան Մաս :

Թերթերը արձանագրելով նախկին կոլեաններու պարտութիւնը, դիտել կուտան թէ զօրավարը ինք նոյնիսկ յոյնութիւն կրած չէր քուէարկութեան մասնակցելու :

Ընտրութեանց արդիւնքը իմանալու համար գիշերը ներքին գործերու պաշտօնատան մէջ լուսցուցած էին 450 պաշտօնեաներ եւ 250 լրագրողներ : Ահա թէ ինչպէս տեղի կ'ունենար գործողութիւնը. — Քաղաքապետները նահանգապետութեանց կը հեռաձայնէին իրենց շրջաններուն քուէարկութեան արդիւնքը : Նահանգապետութիւններն ալ հեռաձայնով կը հաղորդէին ներքին գործերու նախարարութեան : Արդիւնքը կ'արձանագրուէր երկու օրինակ, մէկը՝ վարչապետ Էտ. Ֆորի համար որ առժամաբար կը վարէ ներքին գործերու նախարարութիւնը, միւս պատճէնը տրամադրուած էր լրագրողներուն, մասնաւոր սրահի մը մէջ : Երկու խօսնակները վայրկեանը վայրկեանին անթելով կը հաղորդէին արդիւնքը : Լրագրողները շարք - շարք սեղաններու առջեւ նստած իրենց թերթերուն կը հաղորդէին շահուած քուէները եւ ընտրուած երեսփոխաններուն անունները : Միեւնոյն ատեն կը գործէր հեռատեսիլը (թելեվիզիոն) :

× Քուէարկութեան մասնակցելու համար մասնաւոր կառախումբեր Փարիզ կը փոխադրէին բազմաթիւ քաղաքացիներ որոնք առժամապէս հեռացած էին տօնական օրերու առթիւ : Կարեւոր թիւ մը կը կազմէին ընտրութեանց մասնակցող հայ քաղաքացիները :

Վերընտրուած են Պ. Պ. Էտ. Ֆոր (Ժիւռա), ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Կիմոլէ (Փա տը Քալէ) : Նոյն շրջանին մէջ վերընտրուած են ուրիշ չորս ընկերվարականներ եւ երեք համայնավարներ : Վերընտրուած է նաեւ մեր բարեկամը, Պ. Էտ. Տէփրէօ :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

Ընտրութեանց առթիւ թեկնածու ներկայացած էին 2 Հայեր, Բժ. Լեւոն Յովնանեան եւ Տիրան Ստեփանեան (կոլեան հոսանքէն) : Առաջինը, անդամ արմատական կուսակցութեան, ընտրուած է Սէն է Ուազի Ա. շրջանէն (Հոթվիլ) : Նորընտիր երեսփոխանը Ատանացի է, ծնած 1920ին, իր երկրորդական ուսումը ստացած՝ Ֆրանսայի մէջ : Քանի մը տարիէ ի վեր կը զբաղէր իր շրջանին քաղաքապետական եւ նահանգային գործերով :

× Իրադէպներու մեծ փոփոխութիւններ չեն սպասեր Ազգ. Ժողովին մէջ : Կը կարծուի թէ հին եւ նոր վարչապետները, Մենտէս - Ֆրանս եւ Էտ. Ֆոր, որոնք բուռն պայքար մը կը մղէին իրարու դէմ, պիտի փորձեն մերձեցում հաստատել, դիմադրելու համար ծայրագոյն աջ եւ ձախ թեւերու ճնշումին :

Քուէարկուներու թիւը 1.200.000 աւելի էր այս անգամ, որոնց 500.000ը 21 տարին թեւակոխած այրեր եւ կիներ : Թեկնածուներու թիւն էր 5381, բաժնուած 27 մեծ ու փոքր կուսակցութիւններու :

Նորընտիր Ազգ. Ժողովին 596 անդամներէն 544ը ընտրուած են մայր երկրէն, յիսունը անդրծովեան երկիրներէ : Յառաջիկայ կիրակի եւ Յունուար 29ին պիտի ընտրուին քանի մը հեռաւոր գաղթավայրերու ներկայացուցիչները : Առկախ կը մնայ Ալժերիոյ 30 ներկայացուցիչներուն ընտրութիւնը : Ազգ. Ժողովին անդամներու ընդհ. թիւն է 627 :

× Երկրորդ տեղակագրի մը համաձայն ընտրուած են 484 երեսփոխաններ, — 130 համայնավար, 82 ընկերվարական, 44 արմատական, 63 Ժողովրդական Շարժում, 90 անկախ, 12 կոլեան, 44 Փուժատեան (անոյեան տուրքերու բարեփոխման) :

ՀՐԴԵՀ ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻՆ ՄԷՋ

Երէկ առտու հրդեհ ծագեցաւ Էյֆէլի աշտարակին Գ. յարկէն, ուր հաստատուած է հեռատեսիլի կայանը : Մեքենան լուրերը կը հաղորդէր մինչեւ առտուան ժամը 3.30, երբ հրդեհը տարածուած էր արդէն, ելեկտրական հոսանքի մը խանգարման հետեւանքով : Հրշէջները հասան ժամը 8ին, վերելակներէն բարձրանալով : Հրդեհը կը շարունակուէր թերթը մամուլին յանձնուած ատեն :

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐԸ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութեան վարիչները ցնծութեամբ տօնեցին Նոր Տարին, Կրեմլինի պալատին մէջ : Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ նստած էր մառեշալ Բուլկանինի քով, տեսնելով որ մառեշալ Ժուկով առանձին մնացած է, իր քով հրաւիրեց : Խ. Միութեան Ապահովութեան վերատեսուչը՝ զօր. Սերով, նստած էր ամերիկեան դեսպանին մօտ : Միւս օտար հիւրերը մեծ մասով համախմբուած էին 24 սեղաններու առջեւ : Ճիշդ կէս գիշերին մառեշալ Վորոշիլով — Խ. Միութեան նախագահը — հետեւեալ ուղերձը կարդաց. — « Ժընեւի ոգին կ'ապրի ժողովուրդներուն մէջ եւ պիտի շարունակէ ապրիլ » : Յետոյ հինգ սկզբունքներ պարզեց :

Մառ. Բուլկանին բաժակաճառ մը արտասանեց, մաղթելով որ 1956ը աւելի բախտաւոր ըլլայ քան 1955ը, հակառակ բոլոր դժուարութեանց : «Արդէն յաղթած ենք շատ մը արտաքին եւ ներքին թշնամիներու եւ ուրիշ յաղթանակներ ալ պիտի շահինք» :

Ճաշէն վերջ, բոլոր ներկաները սկսան պարել աշաջնորդութեամբ զինուորական նուագախումբի մը : Այս առթիւ ալ փայլեցան Բուլկանին, Միկոյեան, Խրուշչեւ եւ միւս երեւելիները, ժողովրդական եւ արեւմտեան պարեր պարելով : Բուլկանին ռուսական մենապար մը կատարեց, շըրջապատուած՝՝ խումբ մը երիտասարդ աղջիկներով, իսկ Ա. Միկոյեան մեծ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

•

Կիպրոսի կուսակալը եւ զինուորական հրամանատարը, մառեշալ Հարտինկ յունուար 1ին ձայնասփիւռ ազդարարութիւն մը ուղղեց յոյն ըմբոստներուն, ըսելով թէ այս տարի պիտի դադրի «բռնութեան դարշելի մթնոլորտը» : Այս ազդարարութեան անմիջապէս պատասխանեց յեղափոխական կազմակերպութեան՝ Էօքայի առասպելական վարիչը, Տիկինես, Նոր Տարուան պատգամով մը որ կը խոստանայ ցմահ շարունակել պայքարը Անգլիացիներուն դէմ :

Կուսակալը իր ազդարարութեան մէջ կ'ըսէր ահաբեկիչներուն. — «Ձեր օրերը համրուած են, ապահովութեան ուժերը ցանց մը կը քաշեն դաւադիր կազմակերպութեան շուրջը : Ինչ առժամեայ յաջողութիւններ ալ շահիք մարդասպանութեամբ, արշաւանքով կամ դաւադրութեամբ, պիտի բնաջնջուիք : Ամբողջ կղզին կ'ապրի բռնութեան, սպանութեան եւ երկիւղի դարշելի մթնոլորտին մէջ : Ես կը հաւատամ թէ Կիպրոսի բնակչութեան 99 առ հարիւրը կ'ուզէ որ վերջանայ իրերու այս տխուր վիճակը : Կոխները երբեք հաճելի չեն. իսկ բարեկամներու միջեւ կռիւները իսկապէս ողբալի են : Անոնք որ բռնութիւն եւ ոճիր բերին Կիպրոսի մէջ մեծ վնաս պատճառեցին ժողովուրդին» :

Տասներկու հազար անգլիացի զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին Նոր Տարուան տօնին առթիւ : Խրախճանքները արգիլուած էին, ճաշարանները եւ պանդոկները փակուած : Անգլիացի ընտանիքները իրենց տուներուն մէջ քաշուած էին եւ պահակներ կը հսկէին դուրսը : Մակարիոս արք. քարոզ մը խօսելով Նիկոսիոյ օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ ըսաւ թէ «Կիպրոսի ժողովուրդը երբեք պիտի չընդունի որեւէ կարգադրութիւն որ կը մերժէ ինքնորոշման իրաւունքը եւ պատրաստ է կրելու ամէն զոհողութիւն» : Հազարի մօտ հաւատացեալներ, այր, կին եւ մանուկ, պատասխանեցին գերդաստին ծափերու մէջ. — «Պատրաստ ենք ընդունելու ամենամեծ զոհողութիւնները, յաղթանակը շահելու համար» :

Մետրոպոլիտը առաջին անգամ ըլլալով հաստատեց թէ կուսակալին հետ տեսակցած է Նոյ. 21ին : Յետոյ ըսաւ թէ կուսակալը թէեւ կ'ընդունէր ինքնորոշման իրաւունքը, բայց ինք մերժեց, վասն զի որեւէ ապացոյց չէր տեսներ այդ սկզբունքին գործադրութեան համար : Անդրադառնալով անցեալ տարուան դէպքերուն, ըսաւ. — «1955ը դաժան պայքարի եւ զոհողութեանց տարի մը եղաւ, բայց նաեւ իրական յաջողութիւններու տարի մը » :

Պատարագի պահուն թռուցիկներ կը ցրուէին վերնատունէն : Յեղ. կոմիտէին Նոր Տարուան պատգամն էր որ «աւելի մեծ զոհողութեանց» կը հրաւիրէր ժողովուրդը :

ՄՈՍԿՈՒԱ - ՓԵՔԻՆ երկաթուղին սկըսաւ բանիլ յունուար 1ին, ուղղակի կապելով երկու կարմիր մայրաքաղաքները :

խանդավառութիւն պատճառեց հայկական պարով մը :

Օտար հիւրերը զոհունակութեամբ դիտեցին որ ամէն ինչ անցաւ փափկանկատութեամբ, առանց որ եւ է անհաճոյ ակնարկի :

× Տարեգլուխի առթիւ Բուլկանին անգամ մը եւս շեշտեց թէ կը հաւատան խաղաղ համակեցութեան : Էտ. Ֆոր յիշեցուց թէ պէտք է շարունակենք հետեւիլ Ժընեւի ձայնին : Այցընհատուը թելադրեց աղօթել խաղաղութեան համար : Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, — Անգամ մըն ալ չարտասանենք պատերազմ բառը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Էջմիածնի ազգ. եկեղեցական ժողովին մէջ որ գումարուեցաւ Սեպտ. 29էն հոկտեմբեր 7, նորընտիր կաթողիկոս Վազգէն Ա. ներկայացուցած է հետեւեալ ծրագիրը, ինչպէս կը տեղեկանանք «Էջմիածին» ամսագրի 1955 հոկտ. նոյեմբերի բացառիկ թիւէն.—

1.— Տարին գէթ մէկ անգամ գումարել եպիսկոպոսական ժողով, զբաղելու համար կրօնա — եկեղեցական եւ բարենորոգչական ստեղծագական հարցերով:

2.— Գէթ չորս կամ հինգ տարին անգամ մը գումարել Ազգ. եկեղեցական ժողով: Ի վիճակի եմ յայտարարելու,— ըսաւ կաթողիկոսը,— թէ հայրենի պետութիւնը պիտի տայ բոլոր դիւրութիւնները պատգամաւորներուն՝ երթեւեկի համար»:

3.— Մայր Աթոռը պէտք ունի վերակազմութեան՝ տնտեսական, վարչական եւ հոգեւոր մարզերու մէջ: Նիւթական վերականգնումը արդէն սկսած է: Կազմուած է դիւանատուն եւ նշանակուած է բարեխիղճ պաշտօնեայ մը նիւթական գործերու համար: Հոգեւոր տեսակէտէն ընելիք բան շատ կայ: Պէտք է ստեղծել տիպար միաբանութիւն մը աղօթքի եւ աշխատանքի սկզբունքներով, առողջուած հնազանդութեան, աղքատութեան եւ ժուժկալութեան կանոններով: Այս նպատակներու իրագործման համար ծրագրած ենք աշխատակիցներ հրաւիրել արտասահմանէն: Տպաւորութիւնս այն է որ հայրենի բարենիշ կառավարութիւնը սիրով պիտի տայ պէտք եղած դիւրութիւնները:

4.— Մայր Տաճարի յատակը մարմարապատել եւ օժտել նոր Աւագ Սեղանով մը.— Այս առթիւ կաթողիկոսը վստահութիւն յայտնեց, թէ Հայաստանի Պատմական յուշարձաններու պահպանութեան կոմիտէն եւ ճարտարապետներ պիտի աջակցին այս նպատակին իրագործման:

5.— Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանը դնել աւելի լուրջ հիմերու վրայ, պատրաստելու համար իր կոչումին աւելի գիտակից հոգեւորականութիւն: Ուրախ ենք նշելու, որ Ճեմարանը արդէն իսկ կարեւոր հաստատութիւն մը դարձած է, ունի մասնագէտ դասատուներ: Մեր նպատակն է դարձնել լաւը՝ լաւագոյն: Մեր արտասահմանի հոգեւորականները, կը յուսանք որ մեզի համար թանկագին օժանդակներ պիտի ըլլան նաեւ այս մարզին մէջ:

6.— «Էջմիածին» ամսաթերթը կը ծառայէ իր նպատակին, կը տանի Մայր Աթոռի օրհնութիւնները, Ս. Էջմիածնի շինարար եւ հայրենասիրական խօսքերը թէ միութենական մեր ժողովուրդին եւ թէ արտասահմանի մեր հօտին: Ամսաթերթը լաւագոյն պայմաններու մէջ լոյս կը տեսնէ եւ կը բաւարարէ մեր պահանջները:

7.— Մայր Աթոռը անհրաժեշտաբար պէտք ունի տպարանի: Երջանիկ եմ, որ ամերիկահայ պատգամաւորութիւնը տըւաւ այդ խոստումը — օժտել Մայր Աթոռը տպարանական լրիւ սարքուածքով: Կը սպասեմ այն երջանիկ օրուան, երբ «Էջմիածին» ամսաթերթին առաջին թիւը լոյս պիտի տեսնէ նոր տպարանէն: Պիտի ընդարձակենք մեր տպագրական աշխատանքները, եկեղեցական եւ մշակութային գիրքերու հրատարակութեամբ:

8.— Մեր ծրագիրն է Մայր Աթոռի կողքին կազմել տեսակ մը հոգեւոր կաճառ, բաղկացած լուրջ գիտնականներէ, մեր եկեղեցական մատենագրութեան հրատարակութիւններով: Այս գաղափարը կը կարօտի լուրջ մշակման:

9.— Պիտի ունենանք մեր ուրոյն եկեղեցական Սահմանադրութիւնը: Որոշումը, որ Ազգ. եկեղեցական ժողովը տըւաւ, լաւագոյնն էր, այսինքն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ եպիսկոպոսական ժողովի քննարկութենէն ետք ներկայացնել Ազգ.-եկեղեցական ժողովին մեր նոր Սահմանադրութիւնը: Հիները, թէ Պոլոժենիան եւ թէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը ազգային ինքնուրոյն եկեղեցիի մը սահմանադրութիւնները չէին: Մեր նպատակն է ազատ պայմաններու տակ ունենալ մեր ինքնավար եկեղեցիի համար նոր սահմանադրութիւն:

10.— Մեր յարաբերութիւնը մեր հայրենի պետական իշխանութեան հետ պիտի ըլլան աւելի քան բնականոն եւ բարւոք Մենք հաւատացած ենք, որ որքան մենք, նոյնքան մեր Պետ. իշխանութիւնը կը փափաքի Մայր աթոռը տեսնել վերստին իր պատմական մեծ առաքելութեան մէջ:

11.— Մեր յարաբերութիւնը մեր միւս նուիրապետական Աթոռներու եւ թեմերու հետ պիտի ըլլայ սիրոյ, ի Քրիստոս միութեան խորունկ սկզբունքի վրայ: Մայր Աթոռի եւ միւս աթոռներու ու թեմերու յարաբերութիւնները պէտք չէ ըլլան դիւանագիտական, այլ՝ պարզ՝ անկեղծ եւ եղբայրական սիրոյ մթնոլորտի մը մէջ: Կ'ակնարկեմ յատկապէս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, որուն շուրջ որոշ դժուարութիւններ կը ստեղծուին: Ես կ'ուզեմ հաւատալ, թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պարտաճանաչ եւ գիտակից պաշտօնեաները պիտի չառաջնորդուին կողմնակի նպատակներով, այլ՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միութեան գերագոյն եւ սրբազան սկզբունքը ամէն նկատառումէ վեր պիտի դասեն: Դժուարութիւն ծագելու պարագային իսկ ես բացարձակ վստահութիւն ունիմ մեր հաւատացեալ ժողովուրդի առողջ բնազդի վրայ, որով ճշմարիտ ճանապարհի մէջ պիտի մնայ միշտ: Սիրոյ, համերաշխութեան եւ եղբայրական ողջոյն ունիմ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին, միաբանութեան եւ ամբողջ ժողովուրդին, Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքութեանց, մեր բոլոր թեմերուն եւ համայն հաւատացեալ հայ ժողովուրդին:

12.— Նիւթական օժանդակութիւնները

եւ խոստումները, որոնք այս առթիւ եղան, պայծառ պիտի պահեն Մայր Աթոռը իր բոլոր հաստատութիւններով: Ամերիկահայ պատգամաւորներու եւ Դերենիկ եպիսկոպոսի կատարած խոստումներէն զատ, Պ. Սարգիս Քիւրքճեան (Լոնտոնէն) եւս խոստացած է մեղուաբուծարանի մը հաստատման մեկենասն ըլլալ Գեղարդի մէջ: Շնորհակալութիւն բոլորին: Վստահ ենք, որ պիտի գտնուին ուրիշ պատուական անձնաւորութիւններ եւս, որոնք պիտի ուզեն շինարար աշխատանք կատարել Մայր Աթոռէն ներս եւ նպաստել իրենց նիւթական նուէրներով անոր վերելքին եւ պայծառութեան»:

Կաթողիկոսը իր խօսքերը վերջացնելով ըսաւ.—

«Քանի մը օրէն պիտի մեկնիք այստեղէն, վստահ եմ, որ մեր բաժանումը պիտի չըլլայ իրապէս բաժանում: Այստեղ գալով, Դուք Ձեր զգացումներով եւ հոգիով կապուեցաք Հայրենիքին: Մենք բոլորս կը մնանք հոգեւոր մէկ եւ նոյն միութեան մէջ: Կը մաղթեմ, որ մեր միութիւնը եւ սէրը աւելի խորանայ եւ մենք դառնանք իրապէս մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ: Խօսուեցաւ հայրենադարձի մասին: Ձեմ կրնար աւելի յայտարարութիւն ընել այս ուղղութեամբ: Ես այս հարցին մէջ այն համոզումն ունիմ, որ հայրենադարձը փակուած հարց մը չէ: Բայց ես այս առթիւ պիտի ուզէի ակնարկել ուրիշ հայրենադարձի մը, այդ մեր հոգեկան հայրենադարձն է, այսինքն համայն հայ ժողովուրդին հոգիով կապուիլ Մայր Աթոռին եւ Մայր հողին»:

ԿԱՂԱՆԴ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պնդումիս վրայ քանի մը քայլ եւս վեր ելանք: Ինչ տեսնեմ, Աստուած իմ, ոչ-խարի հօտի պէս ձորին երկու լանջերուն վրայ փռուած էր Պուրհանցի կիներու սէվզըյաքը: Աղուորիկ մանուկ մը կըռնակին վրայ ինկած էր, ուրիշ մանուկներու եւ կիներու միջեւ: Քովն ալ ծերունի մեծ հայր մը: Ցիսուսի խաչելութեան պատկերը աչքիս առջեւ եկաւ այդ պահուն)...

— Լրացա՞ւ ըսելիքդ. ես կը մեկնիմ: Ինչո՞ւ կ'երկարես այդ պատմութիւնը:

— Համբերէ քիչ մըն ալ, կ'երթաս: Ամէն անգամ առիթ չեմ ունենար քեզ տեսնելու: Նայէ՛, ինկեր եմ անկիւն մը հեռաւոր: Եւ դեռ քանի քանիներ, ինծի պէս ուրիշներ, արեւելեան արեւելքէն մինչեւ արեւմտեան արեւմուտք: Ամէնուս ալ հոգին կ'աղնծի հայրենի հողին կարօտովը:

— Բայց, ի՞նչ կ'ուզես ի վերջոյ: Ու ոտքի ելաւ: Ելայ եւ ես ու շարունակեցի:

— Ահ, կ'ըլլան պահեր, այս հեռաւոր ու մենաւոր վայրերուն մէջ, երբ հոգիս փուլած ելած՝ հայրենաբաղձութեան կարօտէն, մագնիսական անտեսանելի ուժով մը էութիւնս ամբողջ իրեն քաշած է եւ սակայն անհաս եւ եթերի մէջ աստղի մը պէս կը պլպլայ գլխուս վերեւ, կը խորասուզուիմ ինքս իմ մէջ: Կը կերտեմ երազներով շողշողուն պալատ մը նշանակը փայփայուած կապոյտ տենչերու, հոգիս կը խայտայ բերկրանքէն: Ու յետոյ, ի տես իրականութեան, կը ջախջախուի ինքն իր վրայ: Կը զգամ անզօրութիւնս: Կը մնամ լուռ ու համակերպ:

Տո՛ւր ո՛վ Կաղանդ, տո՛ւր որ այլեւս մէկդի շպրտած օտարութեան այս ցուպը, մեր ոտքերը փոշիներէն մաքրած, վերադառնանք հայրենիք՝ կերտելու համար իր փառքը գալիք: Մայրենի բնութիւնը խայտայ զուարթուն, ի տես իր զաւակներուն: Հողը վերադարձնու ճոխութեամբ հին օրհնութեան: Կեանքը եռայ դաշտերուն թէ գիւղերուն մէջ: Հայրենի օջախիս կանթեղը առկայծ պահէ ու հրահրէ տան պահապան ու տանտիրուհի մամիկը: Անհանգիստ ոգիով եւ բոցէ աչքերով լաճեր իր շուրջը հաւաքուած, լսեն իր հէքեաթը յանկուցիչ, որուն հմայքով սարսուան: Իրենց հոգին եռայ կարօտախանձ, սպետական դիւցազներու անհասնելի ու քաջարի փառքին տենչովը ալեծփուն: Ամէն բուխերիկէ ծուխը բարձրանայ գուլայ գուլայ:

Այդ ատեն, հաւատա՛, ո՛վ Կաղանդ, այս լքծուն պողոտաներուն եւ խաւարակուռ անկիւններուն մէջ թափառայած ու անիրաւուած ցեղիս զգացումները հրաշքներու հրաշքը պիտի ստեղծագործեն: Հայրենիքը պիտի վերածուի դրախտավայրել պարտէզի մը, գեղուն կեանքով ու բուսականութեամբ: Գարնան առաւօտեան կեանքի վերամուտը աւետող զուլորչին պիտի բարձրանայ հողէն, որ, խոհուն ու խոր երկունքէ մը վերջ, պիտի հասէ իր ծոցէն բերքերը անսպառ, բարութեան ակի եւ առատութեան եղջիւրի մը պէս: Ու մեհենական տօներուդ դըրոշմը պսակող խորհրդաբոյր անտառներուդ սաղնջականութեան տակ վառվռուն հագիներ իրենց քրանաթաթաւ ճակատը պիտի զօրացնեն: Քաղցր հով մը պիտի ցատկէ սաղարթէ սաղարթ՝ բարձրահասակ սօսիներուդ: Ու մրգահասի եղանակին, անհման երիտասարդներ ու աղջիկներ, տօներու խաղերուն մէջ ստեղծագործութեան ուժին՝ փորձը պիտի փառաբանեն...:

Կաղանդ Պապան դուրս կ'ելլէր արդէն ու գնաց: Վերադարձայ վրանս: Նստած տեղը բան մըն էր մոռցած, ուզեցի վազել ետեւէն եւ իրեն յանձնել, բայց տեսայ որ կարկտաններով եւ ծակծկուած պարապ մախաղ մըն էր միայն:

ՅՈՎՀ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 6

ԳԵՂԱՄԱՅ ԼԵՌՆԵՐ, ԳԵՂԱՄԱՅ ԾՈՎ

Նրա աչքերի կապոյտը մով երկինքից ու լեռնաշխարհի փիրուզեայ լճակից էր, ծամերի ոսկին՝ արեւից ու լուսնից, իսկ Խոսրովանուշ անունը գալիս էր իր հին-հին նախնիներից:

Երբ Խոսրովանուշը տասնութամեայ հասուն աղջիկ դարձաւ, լճափնեայ բաղմաթիւ գիւղերից կորովի երիտասարդներ եկան խնդրելու նրա ձեռքը. բայց նա բոլոր եկողներին մի պատասխան տուեց.

— Գնացէք, ուրիշ տեղ որոնեցէք ձեր բախտը:

Այդ մասին գիտէր Գեղամը, որ պարթեւահասակ եւ ամրակուռ մի երիտասարդ էր՝ Տորք Անգեղի ուժով եւ յայտնի էր որպէս քաջ որսկան: Գազանների հետ մըղած նրա կռիւների, անհամար քաջագործութիւնների համբաւը տարածուել էր բոլոր գիւղերում: Պատմում էին, որ նա գայլերի մի ամբողջ վոհմակ էր խեղդել եւ փրկել հօտը, լեռներում մենամարտի բռնուել յովազի հետ եւ ճեղքել երախը..

Խոսրովանուշը լսել էր այդ ամէնը:

Եւ երբ Գեղամը համարձակ գնաց խնդրելու Խոսրովանուշի ձեռքը, աղջիկը պատասխանեց.

— Ես հաւատում եմ քո ուժին ու արիութեանը եւ քեզ չեմ մերժում, միայն մի պայման ունեմ... Խոստացիր, որ կը կատարես այդ պայմանը:

Ինչ պայման պիտի լինէր, ոչ չկարողանար կատարել Գեղամի նման կորիճ որսկանը:

Գեղամը մի պահ անխօս նայեց աղջկան լազուր աչքերին, նոր ուժ ստացաւ եւ հաստատ պատասխանեց.

— Խոստանում եմ պայմանդ ի կատար ածել, Խոսրովանուշ:

Լեռների չքնաղ աղջիկը ձեռքը հեռուն պարզելով՝ ասաց.

— Տեսնո՞ւմ ես դիմացի լերկ, քարքարոտ սարը. դա մեծ վնաս է պատճառում շինականին: Հեղեղները այնտեղից քարաւազ են բերում ու ծածկում գիւղացու արտերն քրտինքով մշակած արտը, ցանքը փճացնում, ծերին ու մանուկին քաղցի մատնում.... Իմ պայմանն այն է, որ կանաչով պատես այդ սարը, որ այլեւս քարէ կարկուտ չթափուի շինականի արտը եւ մեր լեռնային այս լճակի թիկունքին էլ կանաչ կամար կապուի...

Գեղամը մտասոյզ լսում էր: Մի պահ խոժոռուեց նրա դէմքը, յօնքերը կիտուեցին արծուենի աչքերի վրայ, եւ նա ասաց.

— Ծանր է պահանջը քո, Խոսրովանուշ, բայց ես խոստանում եմ կատարել, միայն մի պայման էլ իմ կողմից... Դու պէտք է համբերես տասը տարի...

— Կը համբերեմ եւ երդւում եմ Անահիտի եւ Աստղիկի անունով, որ չեմ դրժի իմ խոստումը:

Գեղամը մէկ էլ նայեց Խոսրովանուշի ծովի պէս խոր ու կապոյտ աչքերին, պայծառ դէմքին, սիրտը լցուեց սիրով, եօթը փղի ուժ ստացաւ եւ յամրաքայլ բաժանուեց գեղեցկուհուց:

Նոյն օրն եւ եթ Խոսրովանուշի պայմանը յայտնի դարձաւ ամբողջ գիւղում:

— Խելացի պայման է դրել,— ասում էին սպիտակամօրուք ծերունիները,— սէրը սարեր է շարժում, աղջիկը իր սիրով ուզում է գիւղից վերացնել աղէտն ու աղքատութիւնը, որ բոլոր օջախներում էլ լիութիւն լինի...

Իսկ երիտասարդները խանդից այրուելով ասում էին.

— Լերկ սարը կանաչ չի դառնայ. քարը չի դալարի...

Հետեւեալ առաւօտեան վաղ, երբ դեռ չէին ծխում գիւղական օջախները եւ լեռնային լիճը դեռ չէր զարթնել գիշերային նինջից: Գեղամը ծանր քթոցը մէջքին կածանով բարձրանում էր լեռն ի վեր:

Քթոցի մէջ նա տիղմ էր տանում:

Այդ իմանալով՝ ծերունիներն ասացին.

— Խելացի է մտածել քաջը. տիղմը միայն կարող է մնալ լերան թեք, քարքարոտ լանջերին:

Քթոցի ծանրութիւնից Գեղամի վզի ջլուտ մկանները պրկուել էին՝ ինչպէս պարան, եւ կարմրել էր դէմքը:

Ցաղթահարելով սեպաձեւ զառիվերը՝ նա հասաւ լերան գագաթը:

Արծուային այդ բարձունքից Գեղամը առաջին քթոց տիղմը թափեց քարքարոտ լեռնալանջին:

Այդ տեսնելով՝ ծերունիները գովեցին քաջագործին, իսկ մի քանի թերահաւատներ ծիծաղեցին.

— Քթոցներով տիղմ տանել եւ լեռը ծածկել, սնել է, թէ՝ գաւաթով լիճը դատարկել կամ ասեղով հոր փորել. այ, որսկանի խելք...

Բայց Գեղամը ոչ մի բանի ուշադրութիւն չէր դարձնում: Քրտինքով թրջելով լեռնային քարքարուտները, ծանր քթոցը մէջքին՝ նա լուսադէմից մինչեւ գիշերամուտ տիղմ էր կրում լեռն ի վեր եւ բարձունքից թափում ժայռերի վրայ:

Գիւղի թիկունքից վեր խոյացող այդ բարձունքում Գեղամը ամէնից առաջ կաղնու ծառ տնկեց.

«Թող առաջինը նա դալարի՝ որպէս նշան դալարող մեր սիրոյ», մտածեց Գեղամը:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՕՍՔԵՐ ԵՒ ՎԷՐՔԵՐ

Անհաւասիկ տարի մըն ալ պատմութեան անցաւ :

Եւ խորացան մեր վէրքերը :

Վառվռուն կրակոտ նայուածքներու մէջ կը մարի նախկին կայծը :

Ձիւն է եկեր, սեւ ու ղանդուր մազե – րուն մէջ :

Օտար սեմերէն ներս, հայ հաւատքին, հայ ճրագին, հայ սրբութեան երբեմնի ոգը չկայ :

Երէկ կրակ կար հոգիներէն ներս,
Կայծ կար սրտերու մէջ,
Հրդեհ կար աչքերու մէջ :

Այդ կրակով կը տաքնային սառած հո – գիները,

Այդ կայծով կը խանդավառուէին բո – լորը ,

Այդ բոցով կը վառէին սրտերը :

Արեան սերունդի որբերը, մոխիրներու մէջէն կայծեր խլեցին , վառելու համար, այս օտար ափերուն վրայ :

Որբերու այս արի սերունդը, առաջին գծին վրայ մնաց ամէն տեղ :

Հայրենի հողին, ջուրին, օդին համը չառած, ինկաւ օտարութեան մէջ, քամե– լով դառնութեան լեղին :

Խորթ ու խոտոր օտարութիւնը արշա – լոյսէ արշալոյս մոմի պէս հիւծեց իր հոգին :

Գործարաններու մութ ու խոնաւ աշխա – տանքի պահուն արհամարհուեցաւ, իբրեւ անօթի լակոտ ...:

Օտար եւ մութ հոգիներու ձեռքով վա– ճառքի հանուեցան սքանչելի ճաղուկները հայութեան :

Նոր արշալոյսներ, նոր վերջալոյսներ եկան ու անցան հովի մը պէս :

Սերունդը նոր ձեւ առաւ, նոր կերպա – րանք հագաւ, տեսակ մը անհարազատ պատկերը երէկին :

Շատեր արշալոյսէն առաջ, երեք ան – գամ ուրացան իրենց հաւատքը, լեզուն , մշակոյթը, կոտորածը, մոռթոտուած սերունդին արիւնը :

Նոր հովեր , նոր չփոթութիւններ ծա – գեցան հոգիէն ներս :

Ուրացողը մոռցաւ ե՛ւ իր եղբայրը, եւ իր գաղափարի ընկերը, վասնզի օտար հո– ղը իրեն տուաւ ամէն ազատութիւն եւ անսահման ասպարէզ ...:

Ակն ընդ ական.—
Եղբայրը եղբօր դէմ ,
Զաւակը հօրը դէմ ,
Ընկերը իր ընկերոջ դէմ ,

Արհամարհանք եւ ծիծաղ : Հայ գիրին ու մշակոյթին դէմ,

Հայ գիրքին ու թերթին դէմ ,

Հայ խօսքին ու երգին դէմ, բարքերու փլուզում :

Պարկեշտութեան եւ հաւատարմութեան պակաս :

Երէկ միասին էինք պատնէշին վրայ
Միասին էինք կռուի տաք օրերուն ,
Միասին էինք ներքին դաւադիրին դէմ,
Միասին էինք մեր դաղանիքներուն մէջ:
Այսօր հոգիներէն ներս քէն՝ կայ ,
Սրտերու մէջ ատելութիւն կայ ,
Ներքին թշնամի կայ :

Ո՞ւր պիտի ըլլար տարիներու մեր պայ– քարին փախճանը :

Ո՞ւր է իմ եւ քու երդումին սրբութի – նը :

Դուն եւ ես, «ցեղին սիրոը» կը դանկ – տենք, մոլեռանդօրէն .... :

Արշալոյսները սեւ ամպերով ծածկուած են :

Մենք պէտք ունինք լոյսի եւ հաւատքի տաղոց չունինք :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Դեկտ.— Դեկտեմբեր 10ին տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի կազմակերպած երեկոյթ – պարահանդէսը :

Ժրաջան Խաչուհիներ, Զ. Պետիկեան, Վարժապետեան, Ս. Թիւթիւլեան, Գէորգ– եան եւ ուրիշներ շաբաթներէ ի վեր գոր– ծի լծուելով, բաւական տոմսեր սպառած էին արդէն :

Հանդէսին օրն ալ կրցած էին սրահը լեցնել ընտրանի բազմութեամբ, մեծ մա– սով երիտասարդներ: Երգելու հրաւիր – ուած էր Լիոնէն Պ. Ժորժ Մամասեան , որ ըստ իր խոստովանութեան հայերէնը եւ հայ երգը սորված ու սիրած է Լեւոնեան վարդապետէն: Իր սիրայօժար մասնակ – ցութիւնը բերած էր նաեւ ծանօթ երգ – չուհի տիկին Քիպրիթճեան Սիմոնէ : Եր– կուքն ալ երգեցին հատընտիր երգեր , մասնակցութեամբ Օր. Ս. Փօյաճեանի (դաշնակ) :

Հանդէսի ընթացքին տեղի ունեցաւ գե– ղեցիկ կօշիկներու մրցումը: Այս առթիւ նուէրներ եղան Կապ. Խաչին :

Վարչութեան կողմէ դրաւոր ճառ մը կարդաց Տիկին Մ. Խանճեանը պարզելով կապ. Խաչի տասնեակ տարիներու ազգօ – գուտ աշխատանքները Ամերիկայէն մին – չեւ Ֆրանսա եւ Սուրիա, Լիբանան, Յու– նաստան, Եգիպտոս եւ այլն, իբրեւ ըս – փիւռքի միակ ծաւալուն կանացի կազմա– կերպութիւնը: Ապա յիշեց թէ Մարսէյլի մասնաճիւղը շրջանի եօթը մասնաճիւղե – րով, կապուած Կեդր. վարչութեան (Փարիզ) լի ու լի կը կատարէ իր պար – տականութիւնները: Օգնել հիւանդին , ծերին, որբին, այրիին եւ վերջապէս բո– լոր անոնց , որոնք պէտք ունին իր օժան – դակութեան : Հայ կնոջ ուսերուն վրայ կը ծանրանայ նաեւ ազգապահպանման մէկ կարեւոր բաժինը »:

Կապ. Խաչը ունի նաեւ հայերէնի դա – սընթացքներ, Մարսէյլ քաղաքի եւ Պուլ– վար Օտտոյի մէջ: Ի վերջոյ խօսքն ուղ – ղեց հայ մայրերու.— « Հայ մայրեր, ա – մէնէն աւելի ձեր վրայ կ'իյնայ հայա – պահպանման նուիրական աշխատանքին մէկ կարեւոր մասը : Սիրցուցէք ձեր զա– ւակներուն մեր մայրենի լեզուն , օգնե – լով մեր յարատեւութեան :

Մենք չունինք նիւթական ապահով մի– ջոցներ եւ բոլոր նպատակներուն հասնե – լու համար կը դիմենք մեր ազնիւ եւ բա– րեսիրտ ժողովուրդին : Պատիւ իրեն : Ներկայ բազմութիւնը ապացոյցն է մեր ժողովուրդի հետաքրքրութեան ու քաջա– լերութեան : Սիրելի քոյրեր, տիկիններ եւ օրիորդներ հոս կամ դուրսը հեռուէն դիտող մի ըլլաք, մօտեցէք մեզի, մտէք մեր կազմակերպութեան մէջ: Միասին աշխատելով է որ պիտի տեսնէք գործի մեծութիւնը եւ դժուարութիւնները » :

Ճառը վերջացաւ շնորհակալութեան խօսքերով :

Կը լսենք թէ պարահանդէսին նիւթակա արդիւնքը գոհացուցիչ եղած է : Շնորհա – ւորելի են մեր քոյրերը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ բացուե – ցաւ Դեկտ. 26ին «Յուսաբեր»ի «Նաւա – սարդ» սրահին մէջ , ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: Բացումը կատա – րեց ընկեր Գ. Լաղեան որ բացատրեց թէ հաղիւ թէ գաղափար մը տալ հայ գրքի կատարած նուաճումներու մասին 443տա– րիներու ընթացքին: «Այս գործին ձեռ – նարկեցինք նկատի ունենալով նոր սե – րունդը որ այնքան պէտք ունի ծանօթա – նալու Հայոց պատմութեան, գրականու – թեան եւ դատին , եւ այդ ամէնը բա – րոյապէս կարելի է գտնել հայ գրքի էջե – րուն մէջ»: Ցուցահանդէսին գլխաւոր բաժանումներն են հայ եկեղեցին, Հայոց պատմութիւն, բանաստեղծութիւնը, բա – ռարաններ, Հայաստանի նոր հրատարա – կութիւններ, Մխիթարեան եւ Հ. Յ. Դ. հրատարակութիւններ, Մատենաշար«Յու– սաբեր», «Համազգային» եւն.: Ներկայ ցուցահանդէսը կազմակերպեցինք «Յու – սաբեր» Փալանճեան Մատենադարանի եւ իմ անձնական գրադարանի գիրքերէն, քանի մը բարեկամներ եւ Վիէննայի Մխի– թարեան հայրերը ընդ առաջ գացին մեր կոչին տրամադրելով կարգ մը գիրքեր

Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցու– թիւնը որոշած է Փալանճեան Մատենա– դարանը օժտել նոր եւ գեղեցիկ պահա – րաններով: Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Բժ. Ե. Խաթամասեան շնորհաւորելով վարչու – թեան այս գեղեցիկ ձեռնարկը :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ (Արժանթին) ՀՕՄ.ի գիշերային եօթներորդ դասարանի բա – ցումը կատարուեցաւ եօթ ամիս առաջ: Առաջին առթիւ հետեւած են 33 աշա – կերտներ, որոնց 19ը օրիորդներ եւ 14ը երիտասարդներ: Հետեւողներու փոք – րագոյն տարիքն է 14, առաւելագոյնը 26, 16ը վկայուած են Ազգ.Արսլանեանկեդրո– նական վարժարանէ, եօթը յունահայ դպ– րոցներէ, մէկը Գահիրէէն , մէկ Պոլսէն, մնացեալները Արծրունեան ազգ. վարժա– րանէն: Այս աշակերտներէն շատեր միջ – նակարգ կրթութեան տէր են՝ եւ կամ ա– ւարտած են նախակրթարաններ: Ամէնէն ետք, դասարանին կանոնաւոր հետեւող 25 աշակերտներ մնացած են :

Գիշերային եօթներորդ կարգի դասա – խօսները եղած են շրջանի Ազգ. Արծրուն– եան վարժարանի տնօրէն Գուրգէն Ծ. Վ. Թաշճեան, որ դասաւանդած է Հայոց պատմութիւն, Նորայր քհնյ. Տէր Խ. րէնեան, դասախօս Հայոց հին կրօնքի եւ եկեղեց. պատմութեան, Տոքթ. Օ. Գա– լուստեան, դասախօս Հայաստանի եւ ընդ– հանուր աշխարհագրութեան եւ Վարդան Գէորգեան՝ հայերէն լեզուի :

Ինչ որ փորձեց Հայ Օգն. Միութիւնը ներկայ տարեշրջանին մանրանկար ծրա – գիր մըն էր, Միջնակարգ վարժարանի համար: Գործը լուրջ հիմերու վրայ դնե– լու համար պէտք կայ աւելի լուրջ ճիգե– րու :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ շարքերը մտան 35 երիտասարդներ Պէյրութի մէջ , Դեկտ. 20ին: Կնքահայրն էր ընկեր Ա. Գասպար – եան, որ թելադրեց նորագիրներուն հա – ւատարիմ մնալ իրենց ուխտին :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ապու Ալի գետին յորդու – մին հետեւանքով մեծ աղէտ մը ենթար – կուեցաւ Թրիփոլիի շրջանը : Աղէտեալնե– րու թիւը կը հաշուեն 1200: Այս առթիւ Կիլիկիոյ Կաթող. Տեղապահը ցաւակցու – թիւն յայտնեց Հանրապետութեան , խորհրդարանի նախագահներուն եւ վար– չապետին :

ՀԻԹԻԹԵԱՆ ԳԻՒՏԵՐ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ, հնագի– տական պեղումներու միջոցին երեւան հանուած է ԺԵ. (Ք. Ա.) կամ թերեւս ԺԶ. դարու հիթիթեան քաղաքի մը ամ – բողջ թաղամասը: Գտնուած է չորս մեթր լայնքով եւ լայն սալաքարերով ճամբայ մը: (Հռոմէական ճամբաներու լայնքը երկու մեթրէն աւելի չէր): Տուներու ա– ւերակներու մէջէն գտնուած են ցորեն, հացի կտորներ եւ տնական զանազան ա– ռարկաներ: Երեւան հանուած են նաեւ ընդարձակ երկյարկանի պալատի մը ա – ւերակները: Ցարկարաժիններէն մէկուն մէջ գտնուած է դեղարուեստական ոճով շինուած լոգարան մը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ ԳԱՌԶՈՒ ստացած է «Հալ – մարք» տպագրական ընկերութեան մրցա– նակը, հազար տոլար: Երրորդ անգամն է որ հայ նկարիչը կը ստանայ այս մրցա – նակը: (Առաջին երկուքը՝ 1949ին եւ 1951ին):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

«Մե՛ղք այս հայրենիքին եւ ազգին որ տարիներով ձեզի նման մարդոց ձեռքը մնաց, Րասուհի պէյ: Հիմա հայրենիքը ազատած է, բայց թող ազգը տեսնէ թէ ի՛նչ նկարագրի տէր մարդիկ էք դուք:

Այս ծանրակշիռ յայտարարութեան դէմ, Րասուհի պէյ, այդ երեւելի Իթթի - հատականը եւ իբրեւ խուէալիսթ ցոյց տրուած քաղաքական գործիչը լուռ մնաց:

Նախագահ.— Փոխենք նիւթը: Մեզի ը– սէք թէ Իթթիհատականները Իսթանպու– լէն ինչպէս գացին Պերլին:

Րասուհի.— Էնվէր եւ Թալէաթ փաշա – ները քաղաքական զանազան ձեռնարկներ կատարեցին , արդարեւ , արտասահմանի մէջ:Այսպէս, Թալէաթ փաշա մասնակցե– ցաւ հոլանտայի ընկերվարականներու համաժողովին: Նէսիմ Մազլիահ էֆէնտի համաժողովին նախագահը կը ճանչնայ եղեր եւ ըսեր է որ Թալէաթ փաշայի պէտք է խօսք տալ, որպէսզի բացատրու - թիւններ տայ Հայկական Հարցի մասին: Թալէաթ փաշա գնաց եւ փորձեց արդէլք ըլլալ Հայոց մեզի դէմ կատարած զրպար– տութիւններուն: Իսկ Իսլամ Յեղափոխու– թեան ծրագիրը Էնվէր փաշայի հնարքն էր, միւս կողմէ Թալէաթ փաշա յարաբե– րութեան մէջ էր «խրաւագուրկ» իսլամ ազգերու հետ, որպէսզի իրենց երկրին մէջ ամէն բան ընեն եւ համաձայնական – ները առիթ եւ կարելիութիւն չունենան մեզմով զբաղելու: Թալէաթ փաշա Պեր - լինի մէջ ալ շփումներ ունեցաւ անգլիա– կան խմբակի մը հետ:

Նախագահը ցոյց տուաւ Ազմիի դայ - թակղալի նամակը, եւ Րասուհի ըսաւ թէ յանուն Աստուծոյ անտեղեակ է այդ բո– լորէն:

Նախագահ.— Մարդ երբ բարոյական զգացումներէ զուրկ ըլլայ, ուղածին չափ «Աստուած պէլաս տայ» կ'ըսէ: Ահա թէ ինչու կրկին կրկին ձեր սուտերը կը բռնենք:

Ընդհ. դատախազ.— Ամբաստանեալը արդեօք գիտէ՞ որ Կոնստանդին Թագաւոր իշխանութեան գլուխ գալէ վերջ Թիկնա – պահ Զօր. Մեթաքսասի միջոցաւ Թալէաթ փաշայէ տեսակցութիւն մը ուզած է:

— Տեղեակ չեմ:

Նախագահ.— Տոքթ. Նազըմի հետ ի՞նչ– պէս էիր, Րասուհի պէյ:

— Քանի մը անգամ տեսակցեցայ, բայց Իթթիհատի կամ այլ կուսակցու - թեան մասին խօսք չեղաւ:

— Ան որ բերանը չի կենար, փողոցը, չուկային մէջ, ամէն տեղ կը բարբառի, ձեզի հետ ինչպէ՞ս չի խօսիր: Այս ալ տա– րօրինակ է: Տեսէք, Տոքթ. Նազըմ նամակ մը ունի ձեզի, ուր կ'ըսէ.— Հիմա իմ գործս է թերթ կարդալ եւ Անգարայի պոռչտուքներուն վրայ ծիծաղիլ: Ասոր ի՞նչ կ'ըսես:

— Կարդացի, դրեր է, ես ալ խնդացի:

Նախագահ.— Զգէ՛ ճանըմ, դուք Գարա Քեմալի քով կ'երթեւեկէք, Թէրաքքը - փէրվէր կուսակցութիւնը կը կազմուի, Ջիա Խուրշիտ, Հաֆըզ Մէհմէտ կուգան, մահափորձ կը պատրաստեն եւ դուն բա– նէ մը տեղեկութիւն չես ունենար: Կարելի է դուն մեղսակից չես, բայց պարտաւոր ես տեղեկութիւն ունենալ:

— Բան մը չեմ գիտեր:

— Շատ աղէկ, մի՛ գիտնար:

Դատուելու կարգը եկաւ նշանաւոր Համտի Պապային, Իթթիհատի այդ ծե - րուկ եւ ժողովրդականացած դէմքին, որ իր հարցաքննութեան ընթացքին ըսաւ թէ Իաշէի խայտառակութիւնները չէր ա – գարացներ: Միայն Միլլի Մահսուլաթ ընկերութեան մէջ չնչին բաժին ունէր, որուն փոխարժէքը ինք վճարած էր : Ամ– բաստանեալը բացատրեց անգամ մը Ճա– վիտ պէյի տունը եւ անգամ մըն ալ Մէ– սաուէթ խան Գարա Քէմալի դրասենեա – կին մէջ գումարուած ժողովները :

Նախագահը հարցուց .

— Դուն ըսեր ես որ Իթթիհատի համար երդում ըրած ես, ի՞նչ պիտի ըլլայ եղեր երդումը:

— Ճիշտ է, ես երդում ըրած էի եւ երբ Քեամիլ փաշայի կառավարութիւնը առա– ջարկեց որ պաշտօնեաները քաղաքակա – նութեամբ չզբաղին, ես ըսի որ Իթթի - հատէ զատ ուրիշ մարմինի երդում չեմ ըներ:

— Դուն քու դէմդ Քեամիլ փաշայի կառավարութի՞ւնը կը կարծես: Այս կա– ռավարութիւնը քու էֆէնտիներուդ ա – մէնքն ալ իրենց դաւաճանութեանը հա – մար կախեց, լաւ խորհէ եւ դուն ճիշդ խօսէ:

— Ես ազգին դէմ չդաւաճանեցի:

(Շար.)

ՍՈՒՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՈՒՄԸ

Յունուար 1ին հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Սուտանի անկախութիւնը ։ Ամէն կողմ կը ծածանէր երկրին դրօշը, որուն կապոյտը խորհրդանշանն է Նեղոսի, կանանչը երկրագործութեան, իսկ դեղինը՝ անապատի աւազին ։ Այս առթիւ կառավարական պալատին ճակատէն վար առնուած էին անգլիական եւ եգիպտական դրօշները ։

Մեծն Բրիտանիոյ Թագուհին, վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու նախագահը շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղած էին, պաշտօնապէս հաստատելով անկախութեան ճանաչումը ։ Խորհրդարանի բացառիկ նիստին մէջ կարդացուեցան Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Եգիպտոսի ճանաչման գիրերը ։ Հինդ հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, իբրեւ վարիչ ժողովրդ պետութեան ։ Հինգ անդամները Թափօրի մը գլուխն անցնելով անգլիացի կուսակալին պալատը գացին ։ Վարչապետը ճառ մը խօսելով մասնաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի ։ Յետոյ Սուտանի ազգ. դրօշը պարզելով, Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչներուն վերադարձուց իրենց դրօշները ։ Շնորհաւորական հեռագիրներ կը հասնին աշխարհի բոլոր մասերէն ։ Մ. Նահանգները որոշեցին դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել անյապաղ ։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանի զինուորական կառավարիչը, զոր. Թեյմուր Պախթիար, կը ծանուցանէ թէ կիրակի օր ձերբակալուեցան մօտ հարիւր անձեր Թուտեհ կուսակցութեան տեղեկատու ճիւղին անդամներէն ։ Իր յայտարարութեան համաձայն այս կազմակերպութեան վարիչն էր նախկին սպայ մը, Ռուզպեհ ։ Կեդր. Կոմիտէին հետ կապ կը պահէր Տոքթ. Եազտի որ ձերբակալուեցաւ անցեալ մարտին եւ մահուան դատապարտուեցաւ Նոյեմբերին, բայց յետոյ պատիժը վերածուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան ։ Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ. Եազտի կառավարութեան յայտնած էր իր բոլոր տեղեկութիւնները Թուտեհի կազմակերպութեան մասին, որուն ընդհ. քարտուղարն էր ։ Այս տեղեկութեանց շնորհիւ էր որ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել բոլոր գաղտնիքները ։

Կը կարծուի թէ ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ պիտի կատարուին, քանի որ տեղեկատու կազմակերպութիւնը վեց հարիւր գործակալներ ունի, իսկ իր գլխաւոր վարիչները եւ մասնաւորապէս Ռուզպեհ, որ տասը տարիէ ի վեր Թաքստոցի մէջ կ'ապրի, այս անգամ ալ յաջողած են փախչիլ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՅԻՆ գործադուլը վերջացաւ ։ Երէկ բոլոր մամնագէտները վերսկսան աշխատանքը Օրլիի եւ Պուրժէի մէջ ։ Գործադուլը տեւած էր 54 օր, անհաշուելի վնասներ պատճառելով ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ պաշտօնական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ըմբոստները զէնք կը ստանան Եգիպտոսի եւ Լիբիոյ միջոցաւ ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ծրագրեալ բանակին առաջին երկու հազար սպաները եւ ենթասպաները Յունուար 1ին ներկայացան իրենց յատկացուած զօրանոցները ։ Պիտի կազմակերպեն վեց զումարտակներ, դաշնակից մարզիչներու հետ, արդիական պատերազմի մեթոտները սորվեցնելով ։ Ուրիշ գերման զինուորներ ալ պիտի մարզուին Գերմանիոյ եւ Մ. Նահանգներու զինուորական եւ օդանաւային զօրակայաններուն մէջ ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, յայտարարեց. — « Սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ պատերազմը անխուսափելի է. բայց մեր համբերութիւնն սպառած է ։ Մենք սիրով զինակցութիւն մը պիտի կազմէինք մեր դրացիներուն հետ, ապահովելու համար Միջին Արեւելքի բարօրութիւնը, ամրապնդելով աշխարհի խաղաղութիւնը ։ Բացի Թուրքիայէն եւ Իսրայէլէն — երկու ազգեր որոնք հաստատուն դիրք ունին Միջին Արեւելքի մէջ — միւս ազգերը քաոսային կացութիւն մը կը ներկայացնեն, հակառակ ընդհանուր խաղաղութեան շահերուն » ։ Զինուորութեան շրջանը, որ 2ուկէս տարի էր, 3ուկէսի բարձրացաւ Իսրայէլի մէջ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ֆոնթընէյէն ընկ. Յարութիւն Փափազեան ցաւակցութիւն յայտնելով ընկերներ Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեաններուն, իրենց սիրելի հօրաքրոջ ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթերաններու ֆոնտին եւ 1000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Թանգարանին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տօնական օրերու ժամանակացոյց. — 5 Յունուար Եչ. ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, առտ. ժամը 9ին, իրիկ. 4.30ին, Ս. Պատարագ 5,30ին ։ 6. Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, սկիզբ ժամերգ. 8ին, Ս. Պատարագ 10ին ։ 8 Յունուար կիրակի, Յիշատակ Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք, սկիզբ ժամերգ. 8,30ին, Ս. Պատարագ (երգեցողութեամբ երկսեռ խումբի) 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11,30ին ։

ՆԻՍ. — 5 Յունուար, Հինգշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի ։

Սկիզբ ժամերգութեան երեկոյ ժամը 4 ։ Ս. Պատարագ ժամը 5 ։

6 Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ ։

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին ։

Ս. պատարագ, ժամը 10ին ։

★

ՊՕՄՈՆ

5 Յունուար Հինգշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց ժամը 3.30ին ։

Ս. Պատարագ ժամը 5ին ։

6 Յունուար, Ուրբաթ, Ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ։

Սկիզբ առաւուան ժամերգութեան ժամը 7.30ին, Հանդիսաւոր պատարագ Եկմալեան, ժամը 10ին ։

7 Յունուար, Շաբաթ Յիշատակ Մեռելոց ։

Սկիզբ առաւօտեան ժամու ժամը 8ին ։

Ս. Պատարագ ժամը 10ին ։

Հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին ։

Ս. ԽԱՉ

8. Յունուար, Կիրակի ։

Ժամը 8.45ին Փարիզի ձայնասփիւռէն ձայնաւոր պատարագ, Սէն Վէնսան տը Փօլի եկեղեցին, (Փլաս Լաֆայէթ) ։

Ժամը 10.30ին պատարագ եւ Ջրօրհնէք (10 պիս, Ռիւ Թուէն) ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԻԼԱՅԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ

Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սերովբէ Եպսկ. Մանուկեանի ։ Կիրակի 8 Յունուար դպրոցի սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ Փորթ տէ Լիլա ։ Արտասանութիւն, ներկայացում, երգ ու պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ ։

Ժամը 19ին հացկերոյթ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց հետաքրքրական գիրքը

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով ։ Աստուածածնի չարական-ներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բանաստեղծութիւններով ։

Գինն է 1000 ֆրանք ։

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,

78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տեսիլքներուն պատմութիւնը ։

Գին 300 ֆրանք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Էֆորիա Լանկատան կը փնտռէ ժառանգորդները Անտոն Յովհաննէս Բէրէճեանի կամ Բէսէճեանի, որ ինքնասպան եղած էր 1943 Օգոստոս 19ին, Լանկատայի հոգեբուժարանի իր խցին մէջ ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Տքթ. Խորէն Գայլեանին, Սթաւրոս Խալքիոփուլոս, Աթէնք ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Իուլարեր Արապեան կը ծանուցանէ թէ իր ամուսնոյն՝ Ամասիացի ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՊԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի 8 Յունուար կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան-Կուժոն ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ամասիացի հայրենակիցներ եւ բարեկամներ ։

Նոյնպէս իր զաւակը՝ Դաւիթ Արապեան կը ծանուցանէ թէ՝ նոյն ժամուն հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր աներհօր՝ ԶԱՐԵՀ ԳԸՐՔՔԷՍԷԼԵԱՆԻ մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ ։

× Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կազուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց հօր՝ Ալեքսանդրի, մեծ հօր՝ Գրիգորի, ինչպէս նաեւ նահատակուած մեծ մօր՝ Վերոնիկի եւ եղբօրը՝ Աբրահամի համար ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներու յիշատակը յարգողները ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ կազմակերպուած է Նոր Տարուան առթիւ դըպրոցական հանդէս մը, կիրակի 8 Յունուար ժամը 15.30ին ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան սիրուն անակնկալներ, «Կաղանդ Պապան եւ մանուկները» (թատերախօսութիւն) եւ նուէրներու բաշխում, արտասանութիւն, երգ, հաճկական շուրջպար եւ ուրիշ անակնկալներ ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները անխտիր ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԲԻՒԹԱՆԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

Անիէռ, Փորթ տ'Իթալի, Պիսէթըր, Պուա Քոլոմպ, Իսի լէ Մուլինօ, Քլամար, Առնուվիլ լէ Կոնէս, Սարսէլ, Էզանվիլ, Պանեէօ, Բրէթէյ, Շավիլ, Ժիւվիզի, Լիվրի – Կարկան, Սեւռան, Սէնթ Ուէն եւ այլուր բնակող բոլոր Մեծ Նոր գիւղացիներէն, կը խնդրուի հաղորդել իրենց անունն ու մականունը, հասցէն եւ ընտանեկան պարագաներուն թիւը՝ անձ գլուխ, նաեւ ամուսնացած զաւակներուն եւ փեսաներուն անունն ու հասցէն՝ Պ. Թադէոս Մ. Այվազեանի, 194 ռիւ Վանտոմ, Լիոն, Ռօն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ «ԱՐԾԻՒ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Սալոն Ալհամպրայի մէջ, 340 Պուլվառ Շաւ ։

Կը նուագէ «ՐՈԺԷ ԿՈՄԷՍ»Ը եւ իր նշանաւոր նուագախումբը ։

Քօթիյոն, պիւֆէ մատչելի գիներով եւ անակնկալներ ։

Կը խնդրուի սեղանը նախապէս ապահովել ։

Այս ազդը կոչ մըն է բոլոր հեռաւոր Արծուականներուն ։

Օր. ԺԱԳԼԻՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

MICHEL GUILLOUT

Ամուսնացած

Փարիզ, 29 Դեկտ., 1955

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները՝ այս Հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ընկերուհի Բերուզ Այվազեանի բնակարանը, 194 ռիւ Վանտոմ, Լիոն ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 5 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7869 32e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3280

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՕՐԱՑՆԵԼ ՑԱՆՑԸ

●

— Երիտասարդութիւն, նոր սերունդ, մեր վաղուան յոյսը, մեր պարծա՛նքը...

Ամէնէն համբակն ալ կրնայ կրակոտ ճառ մը խօսիլ, իբրեւ բնաբան ընտրելով այս նիւթը։ Կրնայ ոգեւորել սրահի մը բազմութիւնը, ծափեր խլելով։

Եւ սակայն, ի՞նչ կընենք մեծերս, այդ երիտասարդութեան համար։ Ի՞նչ կ՚ընէ երիտասարդութիւնը ինք, իր իսկ փրկութեան եւ զարգացման համար։

Ազգային իշխանութեան մը հաստատումէն ետք, անոր զուգընթաց՝ անհրաժեշտ էր ստեղծել երիտասարդական կուռ, ծաւալուն ցանց մը, իբրեւ խարիսխ եւ ապաւէն։

Անհրաժեշտ էր համախմբել զանոնք, հոդ չէ թէ քանի մը թեւերու կամ ճակատներու բաժնուած ըլլան։

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ, նկատի առնելով միայն արեւմտեան Եւրոպան։

Դաշնակցութիւնը կը հովանաւորէ Նոր Սերունդը, տրամադրելով ամէն միջոց, որպէսզի կազմակերպուի, ուռճանայ եւ ազատօրէն վարէ իր ճակատագիրը։

Այս առաջադրութեամբ, մշակած է մասնաւոր ծրագիր - կանոնագիր մը, որ կ՚ապահովէ Միութեան ինքնավարութիւնը։ Անոր անդամներուն ներդաշնակ զարգացումը։

Ո՛չ մէկ ճնշում՝ անոր գործունէութեան վրայ։ Այլ միայն բարոյական հովանի մը։ Մշակուած ուղեցոյցը կը բաւէ իրենց ճամբան գտնելու, գործելու համար անկաշկանդ։

Միութիւնը կազմուեցաւ 1945ին։

Անոր առաջին անդամները գիտեն թէ ինչ գուրգուրանք եւ հոգածութիւն կը վայելէին, առանց դաւանանքի խտրութեան։

Ամէնքս ալ նոյն մտահոգութիւնն ունէինք, — մթնոլորտ ստեղծել եւ աջակցիլ, որպէսզի համախմբուին եւ կազմակերպեն իրենց ինքնապաշտպանութիւնը

Այդպէս ալ կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

Շատերը շրջանաւարտ կը համարուին արդէն, ոգեւորելով նորահասները։ Ուրիշներ կ՚աշխատին դասարան փոխել։

Ամէն պարագայի մէջ, շարժումը կը պահանջէ լուրջ եւ յարատեւ աշխատանք, որպէսզի կարենայ համապատասխանել օրուան պահանջին, — կարելին փրկել՝ բոլոր տրամադրելի միջոցներով։

Անշուշտ առաջադրուած նպատակներէն մէկն ալ մայրենի լեզուին ուսուցումն է, գրական եւ պատմական գիտելիքներով։

Միութիւնը կորիզներ ունի Ֆրանսայի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ, եւ կրնայ դառնալ մագնիսական ուժ մը, եթէ «շրջանաւարտները» խանդավառութեամբ կատարեն իրենց պարտականութիւնը։

Կան ուրիշ երիտասարդական կազմակերպութիւններ ալ, գաղութիս մէջ, — յառաջդիմական, եկեղեցասէր եւ այլն։

Առաջինը (Ժաֆ) որոշ անցեալ մը ունի արդէն, իր հատուածական հոգեբանութեամբ եւ ֆրանսերէն քարոզչութեամբ

Երկրորդը բաղդատաբար նոր է, եւ իբրեւ խորհրդանիշ ունի Հայ. Եկեղեցին։

Երբեք միասին մեծ ուժ մը չեն կազմեր, բաղդատելով ֆրանսահայ նոր սերունդին բազմութեան հետ։

Դարձեալ կը մնան տժգոյն, եթէ հաշուենք նաեւ կարգ մը ուսանողական, հին կամ նոր սաներու Միութիւններ եւ հայրենակցական ճիւղեր։

Մինչդեռ օրուան պահանջն է կուռ եւ ծաւալուն, յարաճուն ցանց մը, իբրեւ ամուր պատնէշ այլասերման եւ կազմալուծման դէմ։

Այդպիսի ցանց մը կրնար ոգեւորել, նաեւ, Հարեւան գաղութներու երիտասարդութիւնը, որուն ձայնը միայն հանդիսաւոր առիթներու մէջ կը լսուի։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՋՆ ՈՒ ՁԱԽԸ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

*

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՇԱՀԱԾ ԵՆ 145 ԱԹՈՌ, ՆՈՐ ՀՈՍԱՆՔԸ (ՓՈՒԺԱՏ) 51. — ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ 88. — ՁԳԱԼԱՊԷՍ ՏԿԱՐԱՑԱԾ ԵՆ ՉԱՓԱՒՈՐ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ (ԿԵԴՐՈՆ)

Ներքին գործերու պաշտօնատունը հետեւեալ ցանկը հրատարակած է, 542 աթոռի վրայ.— Համայնավարները եւ ուղեկիցները շահած են 145 աթոռ։ 1951ին ունէին 93, ուրեմն 52 աթոռ աւելի։ Ընկերվարականները՝ 88 (նախապէս 94), արմատականները՝ իրենց ուղեկիցներով՝ 71 (նախապէս 82), Ժողովրդական Շարժումը՝ 70 (83), չափաւորները՝ 94 (122), կոլեանները՝ 16 (57, կորուստ 41), Փուժատի կուսակիցները՝ 51 (նախապէս ոչինչ)։

Տակաւին յայտնի չէ կարգ մը շրջաններու եւ գաղթավայրերու ընտրութեանց արդիւնքը։

Քուէներու մասին ալ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին,— Արձանագրուած էին 23.484.193 քաղաքացիներ, այսինքն 1.716.336 աւելի, բաղդատելով 1951ի հետ։ Քուէարկողներու թիւն էր 19.382.596 հոգի, այսինքն արձանագրուած քաղաքացիներու 82.5 առ հարիւրը։ Ձեռնպահներու թիւն է 4.105.597, այսինքն 17.4 առ հարիւր։ Քուէարկութեան մասնակցած են 18.805.662 հոգի, այսինքն 80 առ հարիւր։

Համայնավարները շահած են 4.711.077 քուէ (25 առ հարիւր), ընկերվարականները՝ 2.927.173, (15.5 առ հարիւր), արմատականները՝ 2.438.183, Ժողովրդական Շարժումը 2.130.044, չափաւորները՝ 2.660.982, Փուժատի կուսակիցները՝ 2.126.575 եւայլն։

Նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի ճակատը (ձախ - կեդրոն) կը յուսար շահիլ 125–150 աթոռ, վարչապետ Էտ. Ֆորի հոսանքը (աջ - կեդրոն) 180–200։ Մինչդեռ երկուքն ալ շատ կարեւոր կորուստներ կրած են։

Իրազեկներու կարծիքով, եթէ երկու վարչապետները համաձայնութեան գետին մը չգտնեն, իրենց ուժերը միացնելու համար, թեթեւօրէն դէպի աջ կամ ձախ հակելով, կեդրոնը դժուար թէ կարենայ հաստատուն մեծամասնութիւն մը կազմել համայնավար եւ փուժատեան ճնշումին դիմաց։

Ընտրութեանց արդիւնքը սակարանին վրայ ազդեց անմիջապէս։ Տոլարը, որ ուրբաթ օր 385ի փակուած էր սեւ շուկային մէջ, Գշ. օր բարձրացաւ 395ի։ (Պաշտօնական սակն է 350 ֆրանք)։ Զոյլ ոսկին ալ 445.000 ֆրանքէն բարձրացաւ 400.000ի։ Բազմաթիւ արժեթուղթեր եւս ելեւէջներ կրեցին։ Մասնաւորապէս բանուկ էր ոսկիի առեւտուրը, որ 458 միլիոն ֆրանքէն 2130 միլիոնի բարձրացած էր Գշ. օր։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիական կառավարութիւնը ծանր կացութեան մը մատնուած է, Միջին Արեւելքի տագնապին հետեւանքով։ Բոլոր դեսպանները Լոնտոն հրաւիրուած են խորհրդակցելու համար։ Նախապէս օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր Յորդանանի ժխտական դիրքը Պաղտատի Ուխտին հանդէպ։ Բայց վերջերս ծանրակշիռ հարց մը եւս երեւան ելաւ։ Աւելորդ զէնամթերքի պահեստէն մաս մը գաղտնօրէն փոխադրուած է Միջին Արեւելք։ Ընդդիմադիրները խստօրէն քննադատեցին կառավարութիւնը։ Վարչապետը խոստացաւ Սպիտակ Տետրակ մը հրատարակել, բայց մերժեց ժամանակէն առաջ նիւթի հրաւիրել խորհրդարանը, ինչպէս կը պահանջէին ընդդիմադիրները։

Լիվըփուլի մէջ քննութիւններ կը կատարուին, ստուգելու համար թէ ինչպէս Եգիպտոս փոխադրուած էին պահեստի զէնքերը։ Թնդանօթի, հրասայլի եւն. կտորներ գտնուած են նաւահանգստին եւ նաւու մը մէջ։ Պաշտօնապէս հռահանգուած էր հրասայլերը բոլորովին անգործածելի դարձնել, մինչդեռ Անվերս փոխադրուած են իբրեւ երկաթեղէն եւ հոն վերակազմուելով ծախուած են եգիպտական բանակին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԲՈՒԺԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Օրուան անակնկալը ոչ այնքան ծայրագոյն ձախին յաջողութիւնն է որքան բոլորովին նոր հոսանքի մը մուտքը Ազգ. ժողովին մէջ։

Վերջնապէս հաստատուեցաւ թէ գաւառացի գրավաճառը, Փիէռ Փուժատ, որ այնքան մեծ աղմուկ հանեց անցեալ տարի, տուրքերու ծանրութեան դէմ սարքած պայքարով, յաջողեր է երեսփոխան ընտրուիլ ուրիշ 50 կուսակիցներու հետ։

Ընտրական պայքարի օրերուն, առիթ ունեցանք պարզելու այս նոր հոսանքին սարքած խաղերը՝ ծանօթ կուսակցութեանց եւ անոնց վարիչներուն դէմ։

Ամէն տեղ էին փուժատականները եւ միշտ նոր հնարքներ կը մտածէին, իրենց ուժը զգացնելու համար։

Ո՛ր կուսակցութիւնն ալ կազմակերպած ըլլար ժողովը, իրենք մարտական ուժերը որոշեալ ժամուն հասնելով, կը գրաւէին «ռազմագիտական» դիրքերը։

Յաճախ բռնութեան ալ կը դիմէին, ժողովը խափանելու համար։

Վերջին շաբթուն Փիէռ Փուժատ ինք անելի մատնուեցաւ ամբողջ երկու ժամ, Նարպոնի մէջ։ Եւ ստիպուեցաւ բեմէն վար իջնել ոստիկանութեան միջամտութեամբ։

Հիմա որ երեսփոխան է, ամէնքն ալ շրջապատած են զինքը եւ հարցումներ կ՚ուղղեն։ Ինք եւս լրագրական ասուլիս մը սարքած է Փարիզի մէջ, — «պրես կոնֆերանս», ըստ պետակա՛ն հայերէնի։

Առջի օր, խումբ մը բարեկամներու առջեւ կը բացատրէր թէ ինչպէս պիտի գործեն, իբրեւ երեսփոխան.

— Երբ Ազգ. ժողով մտնենք, ինչ որ խօսուի եւ կատարուի պիտի հաղորդենք հանրութեան, մանաւանդ այն բաները զոր գաղտնի պահելու վարժուած էին։ Եթէ տեսնենք որ երկրին շահերուն դէմ կը գործեն, պիտի չվարանինք դրական միջոցներ գործադրել, — գործադուլ, մերժում տուրքերու եւայլն։

— Ազգ. ժողովին ո՞ր կողմը պիտի նստիք, հարցուց ունկնդիր մը։

= Կարեւորութիւն չունի, աջ կողմը, ձախ կողմը, սանդուղին աստիճաններուն վրայ...

— Ձեր անձնական ծրագի՞րը.

= Սպասեցէք, երկու շաբաթէն կ՚իմանաք։

Այսպէս, ուրեմն, նոր հով մը պիտի փչէ Ազգ. ժողովին մէջ, յանուն մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու։

Անշուշտ «զգայացունց» տեսարաններ պակաս պիտի չըլլան, երբ դէմ դիմաց ելլեն ծայրագոյն աջն ու ծայրագոյն ձախը, կեդրոնի չարախինդ ծափերուն մէջ...

ՎԱՀԷ

ԱՆՀԱՃՈՅ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

●

Օտարական թերթերը կը հաստատեն թէ ընտրութեանց արդիւնքը անհաճոյ տպաւորութիւն գործած է մասնաւորապէս դաշնակից երկիրներու պաշտօնական շրջանակներուն մէջ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները չեն ծածկեր իրենց յուսախաբութիւնը, տեսնելով ծայրագոյն ձախ եւ ծայրագոյն աջ հոսանքներուն յաջողութիւնը։ Լոնտոնի թերթերը համայնավարներուն յաջողութիւնը կը վերագրեն կեդրոնի կուսակցութեանց պառակտումներուն։ Զօր. տը Կոլի հոսանքին ջախջախիչ պարտութիւնը արձանագրած ատեն, նոյն թերթերը վրդովիչ կը գտնեն փուժատեան հոսանքին աճումը։ Անգլիոյ մէջ այդ հոսանքը նախապէս կը համարէին իբրեւ բողոքի ցոյց մը հարկային խըտութեանց դէմ, բայց այժմ անոր յաջողութիւնը կը նկատեն ծանրակշիռ ախտանշան մը եւ ազդարարութիւն մը։ Իրենց կարծիքով, Ազգ. ժողովը կրնայ անկարողութեան դատապարտուիլ նորէն, ծանրակշիռ հարցեր լուծելու համար։

Յոռետեսութիւն կը տիրէ նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Թերթերը կը կարծեն թէ Ազգ. ժողովը երկու ծայրագոյն թեւերու ճնշումին տակ ինկալով, պիտի չկրնայ արդիւնաւորապէս գործել։ Կարգ մը թերթեր «սանտուիչ-ժողով» կը նկատեն նորընտիր խորհրդարանը։

Պելժիոյ մէջ, ուր միայն հինգ համայնավարներ կան 212 երեսփոխաններու վրայ, տհաճութեամբ կը դիտեն Ֆրանսայի համայնավարներուն յաջողութիւնը, իսկ Փուժատի շարժումը կը նկատեն յարդի բոց մը, բաղդատելով իրենց երբեմնի ֆաշական վարիչին՝ Լէոն Տեկրէլի շարժումին հետ։

Մոսկուայի անթելը ֆրանսական ընտրութեանց արդիւնքը աւետեց իբրեւ «մեծ յաղթանակը ժողովրդավար ուժերու եւ պարտութիւնը Ատլանտեան քաղաքականութեան կարգ մը ականաւոր կազմակերպիչներուն։ «Ընտրական պայքարին ատեն յետադիմական մամուլը փորձեց հաւատացնել թէ համայնավարները կը կորսնցնեն իրենց ազդեցութիւնը զանգուածին վրայ։ Արդիւնքը ճիշդ հակառակը կ՚ապացուցանէ։ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը երկրին առաջին կուսակցութիւնն է թէ շահած քուէներով եւ թէ երեսփոխաններու թիւով»։

Ընտրութիւնները արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ յուսախաբութիւն պատճառեցին։

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԵՆ ՕՐՈՒԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

Վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր խօսելով ընտրութեանց արդիւնքին վրայ, դիտել տուաւ թէ համայնավարներու յաջողութիւնը չի նշանակեր թէ ընտրողները փոխած են իրենց բաղձանքները։ Իր կարծիքով, Փուժատի շարժումն ալ մեծ արժէք չունի։ Ինք աւելի քան երբեք անհրաժեշտ կը գտնէ օրէնքներու բարեփոխումը։

Նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, գոհացուցիչ կը գտնէ հանրապետական ճակատին յաջողութիւնը։ Կի Մոլէ, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, նոյնպէս գոհ կ՚երեւայ, ըսելով թէ 500.000 ձայն աւելի շահած են այս անգամ եւ թէ լուծեալ Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեց։

Ուրիշ կարեւոր դէմքեր ալ, հին եւ նոր երեսփոխան կամ նախարար, կը կարծեն թէ ժողովրդապետութիւնը վտանգուած է։ Համայնավար կուսակցութիւնը պանծացնելով իր շահած յաջողութիւնը, կ՚առաջարկէ անմիջապէս ձեռնարկել ժողովրդական ճակատի մը կազմութեան, ապահովելու համար «ընկերային յառաջդիմութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը, ազգային անկախութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը»։

***

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ 485 հոգի մեռած են Մ. Նահանգներուն մէջ, ինքնաշարժի եւ ուրիշ արկածներու հետեւանքով։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

(ԻՐ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Զաւարեան Ուսանողական Միութիւնը այս տարի կը տօնէ իր հիմնադրութեան յիսնամեակը :

Հայ Յեղափոխութեան առաքելատիպ ղեկավարներէն մէկուն՝ Սիմոն Զաւարեանի իսկ ձեռքով հիմնուած այս միութիւնը, կէս դարէ ի վեր աքսորի, Պէյրութի մէջ, իր գործունէութեան եւ հետապնդած նպատակին շուրջ կը համախմբէ համալսարանական երիտասարդներու բազմաթիւ շարքեր :

Հիմնէն ի վեր Զաւարեան Միութիւնը եղած է ու կը մնայ գաղափարական նուիրումի եւ ազգային ապրումներու կենդանի օճախ մը : Շատ աւելի՛ն ուրեմն՝ քան պարապայական եւ առժամեայ բնոյթ կրող ուսանողական ընթացիկ միութիւնները, որոնց գործունէութիւնը կը սահմանափակուի կրթական հաստատութեան մը շրջանակէն ներս :

«Զաւարեան»ը ամբողջ յիսուն տարի աշխատած է մասնագիտական բարձրագոյն ուսում ստացող հայ երիտասարդներուն ներշնչել խորունկ հետաքրքրութիւն՝ հայ կեանքի երեւոյթներուն եւ անխախտ հաւատք՝ հայ դատին հանդէպ, որպէս զի անոնք իրենց վկայականները ստանալէ ետք կարենան արդիւնաւորապէս ծառայել մեր ժողովուրդին :

Օր մը երբ այս Միութեան լրիւ պատմութիւնը գրի առնուի, զարմանքով պիտի տեսնենք թէ անձնազոհ գործիչներու եւ գաղափարապաշտ մտաւորականներու ինչ սքանչելի սերունդ մը թրծուած է անոր շարքերուն մէջ :

Մեծ է ուսանողութեան խաղացած դերը բոլոր ազգերու ծոցէն ներս եւ մանաւանդ մեզի պէս տանջուած, պայքարող, օտարներու լուծին ենթակայ ազգի մը կեանքին մէջ : Համալսարանական ուսանողութիւնը ոգեւորութեան աղբիւր է, ազնիւ ձգտումներու թռիչք եւ մոլեռանդ հաւատքի նուիրում : Պայմանաւ որ գաղափարական սնունդ ստանայ եւ պայծառ դաւանանք մը ունենայ իր առջեւ :

Զաւարեան Ուս. Միութիւնը այդ դաւանանքին եւ այդ հաւատքին ջահակիրը հանդիսացաւ երկար տարիներ, մեր պատմութեան ամէնէն փոթորկոտ մէկ շրջանին, այս օտար ափերուն ինկած պանդուխտ հայ տղոց համար, որոնք ուսումի ծարաւով կուգային հայկական բնագաւառներու զանազան շրջաններէն :

Անոնց սորվեցուց իրենց ստացած մտաւոր լոյսը տանիլ հայրենիք եւ լուսաւորել հայ կեանքի մթին ներկան, զանոնք վարժեցուց զոհողութեան գերագոյն վայելքին եւ անոնց տուաւ հայրենասիրութեան բարձր ըմբռնումը :

Զաւարեան Ուս. Միութիւնը, որ այժմ կը տօնէ իր յիսնամեայ յոբելեանը, նոյն ոգիով պէտք է շարունակէ՝ բարձրագոյն ուսում ստանալու բախտը ունեցող մեր երիտասարդութեան հոգին կապել հայեցի արժէքներու :

Գիտենք թէ այս գործը ներկայիս աւելի դժուար է քան առաջ : Հայ ուսանողութեան կարեւոր մէկ տոկոսը կուգայ օտար նախակրթարաններէ, առանց Հայոց պատմութեան եւ հայ գրականութեան տարրական ծանօթութեան : Հայրենի հողին ու ջուրին աւիշը չի հոսիր անոնց սրտին մէջ : Յիշատակներ չունին պապենական երդիքներէն : Ասկէ զատ՝ օտար բարքերու, նախասիրութիւններու, գործնական հաշիւներու եւ նիւթական վայելքներու զօրեղ հոսանք մը կը քշէ կը տանի զանոնք :

Այս աննպաստ պայմաններուն տակ յամառ ու յարատեւ ճիգ պէտք է ի գործ դնել հայ ուսանողներ «փրկել»ու համար : «Զաւարեան»ի գործը, ըստ էութեան, փրկութեան գործ մը պիտի ըլլայ այսուհետեւ հայ ժողովուրդի շնորհալի զաւակներուն կուրծքին տակ վերարթնցնել ազգային զգացումը եւ անոնց փոխանցել հայ մշակոյթին խորունկ սէրը — ահա առաքելութիւն մը, որուն պէտք է ձօնուին մեր բոլոր գիտակից ուժերը, մասնաւորապէս անոնք՝ որ երիտասարդական թարմութիւն եւ խանդավառութիւն ունին :

Ինչ կ'արժեն փայլուն տիտղոսները, մեծամեծ վկայականները, դափնիները եւ յաջողութիւնները, եթէ անոնք անձնական փառքէն անդին չեն անցնիր եւ որեւէ ձեւով չեն սատարեր մեր ժողովուրդի դատին ու պայքարին :

Համալսարանական ուսանողութիւն կը նշանակէ վաղուան մտաւորականութիւն, վաղուան ղեկավարութիւն : Պէտք է զգալի ըլլայ անոր բացած ակօսը եւ անոր տիրական ներկայութիւնը :

« Որուն որ շատ է տրուած՝ անկէ շատ պիտի պահանջուի», կը պատգամէ իմաստութիւնը : Հոգեկան ու մտաւոր հարստութեան տեսակէտէն ուսանողները ամէնէն շատ ստացողներն են, ամէնէն բախտաւորները, ամէնէն օժտուածները : Հետեւաբար, ինչպէս անցեալին, նաեւ այսուհետեւ ժողովուրդ մը իրաւունք ունի շատ բան սպասելու անոնցմէ :

Մեր ներկայ ուսանողութիւնը պարտաւոր է արդարացնել իր կոչումը, եթէ կ'ուզէ արժանաւոր ժառանգորդը հանդիսանալ իր նախորդներուն, Դորպատի, Մոսկուայի, Փարիզի, Ժընեւի գաղափարական ու անձնազոհ հայ ուսանողութեան :

« Զաւարեան »ի յիսնամեայ յոբելեանը ճշմարիտ յաղթանակ մըն է : Պատնէշի վրայ յարատեւ պայքարի մը աճող յաղթանակը :

Անցեալի գեղեցիկ աւանդութիւններով բեռնաւոր եւ դէպի լուսաւոր ապագան երկարաձգուող հարազատ եւ հարուստ պատմութիւն :

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած՝ կաթող. ընտրութեան առթիւ կարդացուած զեկուցումէն («Էջմիածին», 1955 հոկտ. Նոյ.).—

Մայր Աթոռը հաստատութիւն մըն է, որուն բնականոն գործունէութիւնը կը պահանջէ նիւթական լայն միջոցներ :

Մայր Աթոռը չունի հասութաբեր կալուածներ եւ եկամուտի ուրիշ աղբիւրներ : Հիմնական աղբիւրը կը կազմեն մոմավաճառութիւնը եւ եկեղեցական ծիսակատարութիւններէն (մկրտութիւն, պսակ, թաղում) գոյացած կամաւոր նուէրները :

Մայր Աթոռի տնտեսական ապահովութեան ամբողջ ծանրութիւնը կ'իյնայ մեր հայրենի թեմերու եւ Թեմական Խորհուրդներու վրայ, որոնք միշտ սիրով, զոհողութեան ազնիւ զգացումներով կը կատարեն եկեղեցասիրական հոգեւոր պարտականութիւնները Ս. Էջմիածնի հանդէպ :

Անցեալ տարի Գէորգ Զ.ի մահուան եւ թաղման առթիւ բացառիկ ծախքեր եղան, բայց Մայր Աթոռի տարեկան ելեւմուտքը պահեց իր հաւասարակշռութիւնը, շնորհիւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի ձեռք առած տնտեսական կարգ մը խնայողութեանց :

Մայր Աթոռի ելմտական գործունէութեան մէջ, Վրաստանի թեմը եւ Երեւանի Հայրապետական թեմը տնտեսական իրենց օժանդակութիւնը բերին :

1954ին Վրաստանի թեմի օժանդակութիւնը եղած է 215.000 ռուբլի : Մայրաքաղաքի եկեղեցիներէն միայն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ Եկեղեց. Խորհուրդը 1954ին Մայր Աթոռին տուած է 210.000 ռուբլի :

Շիրակի թեմը վերջին տարիներուն բարձրացուցած է իր տարեկան եկամուտներու քանակը, շնորհիւ ձեռք առնուած կազմակերպչական աշխատանքներուն :

Բաքուի թեմին տարեկան օժանդակութիւնը եղած է 109.000 ռուբլի, որ բաւարար չէ, նկատի ունենալով հայ ազգաբնակչութեան թիւը :

Ռոստովի թեմին եկեղեցիներէն մէկ քանին պէտք եղած պտուղ եւ հոգածու վերաբերումը չեն ունեցած տնտեսական օժանդակութեան մէջ :

1945ին գումարուած Ազգային եկեղեցական Թեմերը որոշակի պարտաւորութիւններ վերցուցին իրենց վրայ Մայր Աթոռի նիւթական ապահովութեան համար : Սահմանուեցաւ բոլոր թեմերու համար հոգեւոր տուրք՝ «Լուսաւորչի լումա»անունին տակ, եւ որոշուեցաւ թեմերու նիւթական օժանդակութեան տոկոսի հարցը, համաձայն տուեալ թեմերու ընդհանուր եկամուտին :

Ցաւ ի սիրտ պէտք է յայտարարեմ որ բոլոր թեմերը չկատարեցին իրենց ստանձնած պարտաւորութիւնները :

Այս ոչ ցանկալի հանգամանքը կը բացատրուի ոչ այնքան մեր Սփիւռքի կարգ մը թեմերու եւ Թեմական Խորհուրդներու անտարբերութեամբ, որքան այն պայմաններուն, ուր կ'ապրին եւ կը գործեն մեր Սփիւռքի թեմերը : Պէտք է մտածել Մայր Աթոռի տնտեսական ապահովութեան մասին եւ կատարել ստանձնած պարտաւորութիւնները :

Յոյս ունիմ, որ Ազգ. - եկեղեցական այս պատկառելի ժողովը, որ կը ներկայացնէ բովանդակ հայութիւնը, միջոցներ ցոյց կուտայ այս անգամ եւս՝ Մայր Աթոռի նիւթական ապահովութեան մասին, ուրկէ կախում ունի Ամենայն Հայոց Հայրապետական Աթոռի բնականոն կեանքն ու ազգային - եկեղեցական օգտաշատ գործունէութիւնը :

Ելմտական խնդիրներուն մէջ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը խնայողութեամբ շարժած է :

Մայր Աթոռի ծախքերու մեծ բաժինը եղած է Հոգեւոր Ճեմարանի համար : Անցեալին ալ Մայր Աթոռին տարեկան ելեւմտացոյցին կէսէն աւելին ծախսուած է Ճեմարանի պէտքերուն, ներկայիս ալ Հոգեւոր Ճեմարանը իբրեւ սրբազան դարբ —

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուսանողական Միութեան յիսնամեակին յոբելենական փառաշուք հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 25ին : Բացման խօսքը կատարեց ընկեր Շ. Շահպազեան, տեղեկութիւններ տալով Միութեան ներկայ գործունէութեան մասին : Բանախօսը՝ ընկ. Հ. Տասնապետեան պատմական տեսութիւն մը կատարելով, երեք շրջաններու բաժնեց Միութեան յիսնամեայ գործը, յեղափոխական, ազգային եւ մշակութային : Յետոյ բացատրեց նոր սերունդին վիճակուած կարեւոր դերը՝ ազգապահպանման եւ Հայկ. Դատին տեսակէտով : Երկրորդ բանախօսը ընկեր Ա. Սահակեան նկարագրելով Միութեան կազմութիւնը, յիշեց թէ յիսուն տարի առաջ Ս. Զաւարեան Կիլիկիայէն Պէյրութ երթալով համախմբած է զոյգ համալսարաններու հայ ուսանողները՝ ազգային եւ գաղափարական ոգի ներշնչելով անոնց : Զաւարեան Ուսանողական Միութիւնը հասցուցած է բազմաթիւ նուիրեալներ եւ արժանաւոր ղեկավարներ : Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ընտիր բաժին մը :

× Նոյն իրիկունը Ժողովրդային Տան մէջ, 13 համալսարանական ուսանողներ մտան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը : Կնքահայրն էր ընկեր Վահան Նաւասարդեան որ նորագիրներուն բացատրեց Դաշնակցութեան մեծութեան եւ հմայքին գաղտնիքը :

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 6

ԳԵՂԱՄԱՅ ԼԵՌՆԵՐ, ԳԵՂԱՄԱՅ ԾՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ մի քանի տարի յետոյ, չոր, մոխրագոյն ժայռի մէջ, որպէս յաւերժական կանաչ խարոյկ, ընձիւղներ արձակեց կաղնին :

«Յաղթանակի առաջին ծիծեռնակը, առաջին վկան», մտածեցին գիւղում, իսկ Խոսրովանուշը այդ տեսնելով՝ կախարդուեց եւ սիրտն էլ սկսեց դալարուել, սիրով լցուել :

Այսպէս՝ տարիներ շարունակ, քթոցը մէջքին, քարայծի նեղ կածանով, ամպերի բարձրութեան էր հասնում Գեղամը եւ այնտեղից տիղմը թափում ներքեւ՝ գորշ ժայռերի վրայ :

Մի բքաշունչ օր էլ, երբ նա նորից լեռնագագաթից թափում էր իր բեռը, ոտքը սայթաքեց. նա սահեց թեք լեռնալանջով եւ դահավիժում էր մթամած անդունդը, բայց դէմ առաւ իր տնկած կաղնու բնին եւ փրկուեց :

Երբ տաժանելի աշխատանքով արդէն տիղմի շերտը բաւականաչափ ծածկել էր ժայռերն ու քարքարուտները, մի անգամ գարնան անձրեւից յետոյ, Գեղամը քթոցով սերմ փոխադրեց լերան գագաթը եւ այնտեղից շաղ տուեց լեռնալանջին ի վար :

Ասում են, որ Գեղամի աշխատանքով հմայուած թռչուններն էլ կտուցները լիքը սերմով թռչում էին անհաս բարձունքները եւ շաղ տալիս ցած :

Ամառնային մի խաղաղ առաւօտ, երբ իր տան շեմից Խոսրովանուշը նայեց դէպի լեռը, որ միշտ իր գորշ ու աղէտալի քարքարուտով ճնշում էր գիւղի վրայ, նկատեց, որ կանա՛չ-կանա՛չ թաւիշով պատել էր ամբողջ լեռը եւ շուաք էր արձակել տասնամեայ մենաւոր կաղնին : Դրանից լեռնային լիճը մի նոր գեղեցկութիւն էր ստացել :

Երեկոյեան ամպերը ծածկեցին լեռնաշխարհը, խաղաղ լիճը ալեկոծուեց, սպիտակ փրփուրներով սկսեց արշաւել իր ափերի վրայ : Քիչ յետոյ լճի մէջ բարձրացող կղզին, որտեղ դեռ բագիններն էին ծխում, անյայտացաւ թանձր մառախուղի մէջ : Սկսուեց փոթորիկ, ապա յորդառատ անձրեւ : Բայց այդ անձրեւը քարէ աւազ չբերեց շինականների արտերը, այլ որպէս բարիք սփռուեց լճամերձ ցանքերի վրայ ... :

Խոսրովանուշի սիրտը լցուեց խանդաղատանքով : Հրճուեցին շինականներն ու զոհ մատուցեցին Վանատուրին, որ բերքի առատութիւն լինի :

Կարճատեւ անձրեւից յետոյ երկինքը պարզուեց եւ մայրամուտ թեքուող արեւից բոցավառուեց կանաչ լեռնաշխարհը : Այդ միջոցին Գեղամը մօտեցաւ Խոսրովանուշին :

Գեղեցկուհու աչքերը փայլեցին, սիրտը տրոփեց. նա գրկեց Գեղամին, ժպտաց երջանկութեան արցունքների միջից եւ ասաց.

— Այժմ ես քոնն եմ, քաջագործ իմ Գեղամ. եւ առ միշտ մեր սէրը դալար կը մնայ, ինչպէս քո ձեռքով դալարած այս լեռը ... :

Գեղամը յուզուած պատասխանեց.

— Խոսրովանուշ, քո սէրն էր, որ ինձ ուժ տուեց. քո սիրով սիրտս լցրած՝ ես բարձրացայ արծիւների մօտ, հասայ լեռնագագաթի քարերն ու ժայռերը ... Իսկ չէ՞ որ սիրով քարի վրայ էլ գնաս՝ կը կանաչի ...

Շինականները պայծառացած հայեացքներով դիտում էին կանաչ լեռը, որն այլեւս միայն բարիք էր ծնելու ...

*

Խոսրովանուշի եւ Գեղամի հարսանիքին խնդակցում էր ամբողջ գիւղը :

— Դալար լինի՜ն ձեռքերդ, ինչպէս դալար դարձրիր այս լերկ լեռը ... Ոտքդ տակը ծաղիկ բուսնի եւ ոտդ քարին դէմ չառնի ... Դու, քաջ տղայ, արժանի ես իմ աղջկան ...

Օրհնեց ծերունի շինականը Գեղամին եւ համբուրեց ճակատը :

Այդ օրուանից երախտապարտ շինականները դալարած սարը Գեղամի անունով կոչեցին Գեղամայ լեռ, իսկ լեռնային մենաւոր լիճը՝ Գեղամայ ծով :

Լճափին էլ, կղզու դիմաց, կառուցեցին մի նոր քաղաք եւ Գեղամի անունով կոչեցին Գեղարքունի :

(«Սովետ. Գրակ.») ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ՀՐԴԵՀ ՄԸ մոխիրի վերածեց Քանատայի խորհրդային դեսպանատունը : Պաշտօնեաները թոյլ չտուին որ հրշէջները ներս մտնեն, վախնալով որ գաղտնի թուղթեր կը թռցնեն : Նիւթական վնասը՝ հարիւր հազար տոլար :

— Հինգնոց մը կուտա՞ք ինծի, կ'ըսէ մուրացիկը անցորդի մը :

— Ոչ : Բայց, եթէ գաս, անկիւնի ճաշարանը պնակ մը լուբիա կը կերցնեմ քեզի, կը պատասխանէ անցորդը :

— Շնորհակալ եմ : Մինչեւ հիմա արդէն երեք պնակ կերայ, ջանալով հինգնոց մը առնել, կը յարէ մուրացկանը :

Նոցը նոր հոգեւորականութիւն պատրաստութեան մէջ, մեր ալ սրտին ամէնէն մօտիկ հաստատութիւնն է, որ շրջապատուած է հայրական հոգածութեամբ, չխնայելով ոչ մէկ պիտանի եւ անհրաժեշտ ծախս։ Ճեմարանը ունի բարձր, ուրախալ դասախօսական կազմ։ Ուսանողութեան սնունդի, հագուստեղէնի, առողջապահական հարցերը միշտ ալ բաւարարուած են լաւագոյն կերպով, սակայն միշտ ալ մնացած են նիւթական հնարաւորութեանց շրջանակին մէջ։

Մեր ծախքերու մէկ մասն ալ կ'երթայ Մայր Աթոռի միաբանութեան եւ վարչական – տնտեսական մասի աշխատողներու համար։

Էջմիածնի Մայր Տաճարը նորոգութեան ենթարկուած է հինգերորդդարէն, Վահան Մամիկոնեանի օրերէն մինչեւ Խրիմեան Հայրիկի օրերը։

Ներկայ նորոգութեան հետեւանքով Մայր Տաճարը ստացած է սիրուն եւ շքեղ տեսք։ Այդ չէ բոլորը։ Մայր Տաճարի անբաժանելի մասը կը կազմեն Հռիփսիմէի եւ Գայեանէի վանքերը, որոնք տակաւին չեն վերականգնած։ Կը մնայ նաեւ Մայր Տաճարի ներքին կահաւորումը։ Ջահերը, վարագոյրները, սրբապատկերները, յատակի գորգերը անհրապոյր տպաւորութիւն կը թողուն։ Մայր Տաճարը զարդարուած չէ այնպէս, ինչպէս որ պէտք է ըլլայ, մանաւանդ այս նորոգումներէն ետք։ Մենք կը կարծենք թէ, ազգային եկեղեցական այս սրբազումար ժողովը կը զբաղի Մայր Տաճարի ներքին զարդարանքի յոյժ կարեւոր հարցով։ Եւ մեր հաւատացեալ հայ ժողովուրդը, մեր բարեպաշտ բարերարները ոչ մէկ ջանք կը խնայեն պայծառ եւ պատշաճ ձեւով զարդարելու համար Մայր Տաճարը։

× «Էջմիածին» ամսագիրը, որ հիմնուած է 1944ին, կը տպուի երկու հազար օրինակ որոնց հազարը կ'ուղարկուի Սփիւռքի թեմերուն, իսկ հազարը կը սպառի Մայր հայրենիքի եւ Խ. Միութեան թեմերուն մէջ։

---

120 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 90 հոգի վիրաւորուեցան Ճափոնի Նիկաթա քաղաքին մէջ, երբ 35.000 հաւատացեալներ խռնուած էին չինթոյական մեհեանի մը մէջ։ Քարմերը երկու աշտարակներու վրայ բարձրացած՝ բրինձ, սրբազան հատիկներ կը բաշխէին, երբ ահռելի հրմշտուք մը սկսաւ բազմութեան մէջ։ Շատեր սանդուղներէն վար գլորեցան, ուրիշներ կոխոտուեցան։ Անկարագրելի խուճապ մը կը տիրէր եւ մարդկային բազմութեան ճնշումին տակ հին պատ մը փլաւ։ Այս անգամ ալ շատեր մեռան կոխոտուելով կամ հեղձամահ կոյտն փլատակներուն տակ։

ՍԱՐԻ նոր կառավարութիւնը պիտի կազմէ Տոքթ. Նէյ։ Խորհրդարանին նախագահ ընտրուեցաւ Տոքթ. Շնայտըր, որ նախկին Նացի մը կը համարուի։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Անգլիական թերթ մը կը գրէ.—

Ռուսական համայնավար կուսակցութիւնը Ա. անգամ ըլլալով պաշտօնապէս հրաժարեցաւ այն գաղափարէն թէ՝ անխուսափելի է ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան միջեւ բախումը եւ ընդունեցաւ այն տեսակէտը թէ համայնավարութեան յաղթանակին պիտի յաջորդէ համակեցութեան երկար շրջան մը։

Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին օրկանը, «Կոմունիստ» երկար խմբագրականի մը մէջ կը թուէր այն պատճառները որ հետեւանքով յիշատակութիւն չըլլար այս օրեր Լենինի այն դաւանութեանց թէ՝ կարգ մը բախումներ անխուսափելի են ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան կուսակիցներուն միջեւ։ Լենին աւելի յառաջ երթալով՝ կ'ըսէր թէ այս «ահեղ բախումներու» հետեւանքով դրամատիրական աշխարհը պիտի բնաջնջուի։

Այս նոր եւ կարեւոր ուղեգիծէն զատ, գործնական միջազգային նկատումներ ալ պատճառ եղան որ Խ. Միութիւնը չեղի այն տեսակէտէն թէ անխուսափելի է պատերազմը։

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը՝ Խըրուշչեւ արեւմտեան պետութեանց դիւանագէտներուն հետ իր մասնաւոր խօսակցութեանց ընթացքին, կը բացատրէր թէ Ռուսիան կ'ըմբռնէր որ նոր զէնքերը անխուսափելի կերպով պատճառ պիտի ըլլան, որ որեւէ մէկը պարտուի ապագայ պատերազմի մը պարագային։

Ինչպէս կ'ըսէր եւրոպացի դիւանագէտ մը.— «Ռուսերը հասկցան թէ ջրածին ռումբը դասակարգային գիտակցութիւն չէ։ Ան կրնայ հաւասարապէս բնաջնջել համայնավարը եւ դրամատէրը»։ Թէեւ այս հարցին մէջ ալ անհատական տեսակէտները կը տարբերին համայնավար համրային տեսակէտէն, որ կը պնդէ թէ ջրածին ռումբով պատերազմի մը պարագային միայն դրամատիրական աշխարհն է որ պիտի բնաջնջուի։

Այս «նոր ուղեգիծ»ը պաշտօնապէս հետեւեալ կերպով կը բանաձեւեն.— Համայնավարութիւնը ուրիշ որեւէ նոր ընկերային կարգուսարքի պէս, կարելի չէ պարտադրել զէնքի ուժով։ Ասկէ կը հետեւի այն խոր համոզումը թէ ապագայ ընկերութեան զարգացման ընթացքը ի վերջոյ պիտի որոշուի ոչ թէ պատերազմով, այլ տնտեսական մրցակցութեամբ։

«Կոմունիստ» կ'աւելցնէ թէ «խաղաղ համակեցութեան տեսակէտը ժամանակաւոր բան մը չէ, այլ քաղաքականութիւն մըն է որ կը համապատասխանէ Խ. Միութեան շահերուն։ Վերացական վէճ մը չէ, այլ հետեւանքը մեր դարուն ըմբռնումին թէ՝ ինչպէս պէտք է ապրիլ եւ ապրեցնել։

Ռուս եւ օտար դիտողներ կ'ըսեն թէ այս յօդուածը համայնավարներուն առաջին մանրամասն բացատրութիւնն է համակեցութեան մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լռիկ – մնջիկ կը գործէ Մարսէյլի Համազգայինը, որ արդէն լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէ մեր գաղութին մէջ։

Ուշադրութեան արժանի երեւոյթ մըն է նաեւ Համազգայինի դպրոցին աշակերտներու յաւելումը։

Հոկտեմբերէն սկսեալ տեղի ունեցան հերթական դասախօսութիւնները։

Հայաստանէն վերադարձած Պ. Յ. Փափազեանի զեկուցման օրը ամփիթատրոնը ամբողջապէս լեցուած էր։ Պարբերական դասախօսութիւններուն միշտ ներկայ կ'ըլլան բազմաթիւ տարրերը։ Դասախօսած են յարգ. Պ. Մ. Անդրէասեան (վարչութեան անդամ), Պ. Պ. Ճ. Միսաքեան, Կ. Փօլատեան, Մ. Հաճեան, Յ. Իսպիրեան եւ ուրիշներ։

Կանոնաւոր կերպով կը շարունակուի գիշերային դասընթացքը, չորեքշաբթի իրիկունները, Փրանսական համալսարանի կողմէ մեզի տրամադրուած սրահին մէջ։

Յարգ. արձանագրուած են 45 մանուկներ, պատանիներ եւ երիտասարդներ 10–27 տարեկան, որոնցմէ 22ին կը դասաւանդուի «Լուսաբեր» Դ. տարի դասագիրքով. իսկ միւսներուն՝ Պ. Մ. Պարսամեանի «Արարատ»ներով։ Կը դասաւանդուին հայերէն, պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ գրականութեան պատմութիւն։ Դասախօսներն են Պ. Պ. Կ. Փօլատեան եւ ազգին Մարտիրոսեան։

Նորընտիր վարչութիւնը որոշած է պարբերական դասախօսութիւններ կազմակերպել նաեւ հայաշատ արուարձաններու մէջ։

Նորընտիր վարչութեան անդամները հակառակ իրենց բազմազբաղ վիճակին, կ'աշխատին աւելի ընդլայնել իրենց գործունէութեան սահմանը։

Ուսումնասիրուած են Փրանսական դպրոցներու մէջ հայերէն դասաւանդելու միջոցները, ինչպէս նաեւ երկրորդական վարժարանի մը հաստատման հնարաւորութիւններ եւ օրինական ձեւակերպութիւնները։

Վարչութիւնը օժտուած է գործնական տարրերով, ինչպէս նաեւ մտաւոր ուժերով։ Գաղութը իրաւամբ մեծ բան կ'ակնկալէ ներկայ վարչութենէն։

Զկայ Հայ մը, որ չուզէ երկրորդական վարժարանի մը հաստատումը։ Բայց շատեր չեն մտածեր թէ այդպիսի ձեռնարկ մը կատարելու համար, անհրաժեշտ է ապահովել ոչ միայն շէնքը եւ այլեւ բաւական թիւով հայերէն գրել կարդալ գիտցող աշակերտներ։

Մարսէյլի եւ արուարձաններու ծնողները պարտաւոր են մտածել այդ մասին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութիւնը բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, իր ազգանուէր գործունէութեամբ։ Միութիւնը կը հոգայ 130 աշակերտներու կրթական ծախքը Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ։ Կը պահէ նաեւ սաներ Փալանճեան եւ Քարէն Եփփէ ճեմարաններուն մէջ։ Վերջին տասնամեակին միութիւնը մօտ 35.000 տոլար հաւաքած է։ Տարեկան պիւտճէն է 3500 տոլար։ Պզտիկ մէկ մասը կը յատկացուի չքաւորներու, իսկ մեծ մասը նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ կարծիքին Միջազգային համաժողովին, որ գումարուեցաւ Գերմանիոյ Գոնստանց քաղաքին մէջ, կը մասնակցէր նաեւ Պ. Շահէն Թիւրապեան, Եգիպտոսէն։

Այս առթիւ միայն քանի հոգի ճառ խօսած են, որոնց մէկը Տոքթ. Թիւրապեան, որ նոր տեսութիւն մը պարզած է հանրային կարծիքին պրպտումին մէջ։ Իր տեսութիւնը գնահատուելով առաջարկուած է որ թարգմանուի եւ դասաւանդուի եւրոպական եւ ամերիկեան համալսարաններուն մէջ։

ԺԱՆ ՕՏԱՊԱՇԵԱՆ որ Լոս Էնճէլըսի (Մ. Նահանգներ) համալսարանը կը յաճախէ, կը նկատուի ամբողջ Ամերիկայի մարզական լաւագոյն ղեկավարը (մէնէճըր)։ «Ժան Օտին Օտապաշեանը ամէնէն յարգուած եւ ամէնէն կարող է կառավարելու» կ'ըսեն ամերիկեան ականաւոր դէմքեր։ Համալսարանին մէջ ընտրուած է ղեկավար 1953ին եւ կը շարունակէ այդ պաշտօնը։ Պատուոյ տիտղոս ստացած է։ Նախագահն է «Քալփ» կազմակերպութեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտ. 3ին Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Երուանդ Մեսրեան (Նախկին խմբագիր «Պայքար»ի եւ պաշտօնեայ Բարեգործականի)։ Աւարտած էր Րոպըրթ Քոլէճը։ Ունի գրական ուսումնասիրութիւններ եւ թարգմանութիւններ՝ Անաթոլ Ֆրանսէն։ Կրած է ազդեցութիւնը ֆրանսական գրականութեան եւ հրատարակութեան։ Քանի մը տարի առաջ հանգստեան կոչուած էր Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան կողմէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ղպտի հասարակութիւնը, որ կը բաղկանայ երկու միլիոն անդամներէ, որոշեց միանալ կաթոլիկներուն հետ, մերժելով ընդունիլ կրօնական դատարաններու ջնջումը։ Ղպտի կղերը հովուական թուղթով մը կը ծանուցանէ թէ այս տարուան Ծնունդին (6 Յունուար) պիտի չմատուցանեն կէս գիշերուան պատարագը, իբրեւ բողոքի ցոյց։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ օրթոտոքս պատրիարքը, Տիմոթէոս արք. մեռաւ հին քաղաքին մէջ։ 78 տարեկան էր եւ Երուսաղէմ կը գտնուէր 1898էն ի վեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

— Քեմիլ փաշայի կառավարութիւնը Անգլիացիներուն ծախուած էր, այսօրուան կառավարութիւնը չէր։ Քու մարդիկդ երկիրը լքեցին փախան, Պաշա Համտի։

— Աստուած անոնց պատիժը կուտայ։

Անկախութեան Ատեանին առջեւ կարգի կը սպասէին երկու նշանաւոր Իթթիհատականներ, Թալէաթ փաշաներու, Էնվէր փաշաներու անմոռանալի գործակիցները, նախարար եւ քաղաքական գործիչ Տոքթ. Նազըմ եւ Ճավիտ պէյ։ Հանրային կարծիքը անհամբերութեամբ կը սպասէր այս երկուքին դատավարութեան ուր պատմական եւ գաղտնի եղելութիւններ երեւան պիտի ելլէին։

Ժամանակակից անձեր շատ լաւ կը յիշեն առաջին ընդհ. պատերազմի հռչակաւոր Տոքթ. Նազըմը, որ ճակատագրական դեր մը ունեցաւ Իթթիհատի որոշումներուն եւ քաղաքական բոլոր գործերուն մէջ։ 1916–18 տարիներուն այսինքն ընդհ. պատերազմի եղերական օրերուն եւ արհաւիրքներու շրջանին ապրած մարդիկ, իրենց յիշողութեան մէջ պահած են տակաւին Տոքթ. Նազըմ անունը։

Իր չնդալից դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Անկախութեան Ատեանին առջեւ, չափազանց լարուած մթնոլորտի մը մէջ, 8 Օգոստոս 1926 Կիրակի օր։ Իր յանցապարտութիւնը հաստատող ծածկագրուած նամակներ ձեռք անցած էին եւ իր դիրքը մեծապէս ծանրացած էր դատարանին առջեւ։ Ատեանին նախագահ Ալի պէյ քանիցս պախարակեց ամբաստանեալը երբ այդ նամակները կարդացուեցան եւ լսուեցան Նազըմի նախատական խօսքերը՝ Մուսթաֆա Քէմալի եւ իր ստեղծած շարժումին հանդէպ։

Տոքթ. Նազըմ դատարան մտաւ սուինաւոր ոստիկան-զինուորներու հսկողութեան տակ, վրան գլուխը թափթփած, մօրուքը՝ անխնամ, մութ գոյն հագուստ մը եւ ճերմակ լաթէ կօշիկներ կրելով։ Զղայնոտ էր, բայց իրեն եղած հարցումներուն որոշ պատասխաններ կուտար։ Ինչ որ էր Պաշա Համտի Իթթիհատի համար, նոյնն էր Տոքթ. Նազըմ, սա տարբերութեամբ որ Համտի ամբոխին մէջ կը գործէր ու կը քարոզէր փողոցը, սրճարանը կամ շուկան, Տոքթ. Նազըմ կուսակցութեան մտաւորական եւ բարձր շրջանակներուն մէջ կը գործէր։

Իր դատավարութեան յուզումնալից դրուագները նկարագրելէ առաջ, կ'արժէ այստեղ նոյնութեամբ արտագրել այն երկու դաւաճանական նամակները, որոնք կարդացուեցան դատավարութեան ընթացքին եւ տակնուվրայ ըրին մթնոլորտը։ Առաջին նամակը Էնվէր փաշայի կողմէ գրուած էր Տոքթ. Նազըմի «Ալի» կեղծանունով, Տոքթ. Նազըմ ալ «Րիւսթէմ» ծածկանունը կը կրէր։ Ահաւասիկ պատմական կարեւորութիւն ունեցող այդ նամակը.—

«Եղբայրս Րիւսթէմ,

«Երէկ Մոսկուայէն Թղթատարը եկաւ, Ձէվզի պէյ «Թերեւս պաշտօնական է» ըսելով, բոլոր մասնաւոր նամակները բացած է։ Քու նամակներդ ալ այսպայմաններուն տակ եկան։ Քեզմէ լուր մը չառինք Թիֆլիսէն։ Արդեօք գրած ես եւ չէ՞ ղրկուած։ Ինչ որ է, Աստուծով, անվտանգ կը շարունակես ճամբադ։ Եւ հանդստօրէն Մոսկուա գալով կը ստանաս այս նամակը։ Մենք դեռ Պաթում ենք այսուհանդերձ, Սաքարիոյ կացութիւնը բարւոքած ըլլալով, աճապարելու պէտք չկայ։

«Այսպէս, այս ձմեռ պատերազմ կայ, պատերազմը պիտի շարունակուի։ Տեսնենք Աստուած ինչ պիտի տայ։ Աչքերէդ կը համբուրենք եւ անհամբերութեամբ կը սպասենք։ Եթէ Պէտրի հոդ եկած է, անմիջապէս անոր ձգէ Մոսկուայի կեդրոնը, եկուր եւ կամ ուրիշ ընկեր մը թող հոն մնայ։ Գիտես անշուշտ, անանկ մէկը պէտք է ըլլայ որ կարենայ խօսիլ Զիչերինի հետ»։ Ստոր. ԱԼԻ (Էնվէր)

Ահաւասիկ նաեւ Տոքթ. Նազըմի կողմէ կախաղան հանուած Շիւքրիւի գրուած նամակը, որ ծանր խօսքեր կը պարունակէ Կազիին եւ Անգարայի դէմ.—

«Սիրելի Շիւքրիւ պէյ,

«Ստացայ եղբայրական նամակդ, մեղք որ ընտրութիւնները վերջացան Րահմի պէյի պարտութիւնով։ Ասկէ դաս քաղենք եւ ապագայի համար անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնենք։ Էական պայման է կազմակերպուիլ, երկրորդ՝ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը։ Որքան ատեն որ ներկայ ընտրական օրէնքը ի զօրու մնայ, շատ դժուար պիտի ըլլայ յաղթանակ տանիլ կառավարութեան թեկնածուներուն դէմ։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ 84րդ խորհրդարանը, որ արձակուրդի մէջ էր հինգ ամիսէ ի վեր, նիստ գումարեց երէկ, լսելու համար նախագահ Այզընհաուըրի տարեկան պատգամը: Ընթերցումը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի: Խորհրդարանին յաջորդ գործը պիտի ըլլայ նախապատրաստել նախագահական նոր ընտրութիւնները:

ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻՆ հրդեհը դժուարութեամբ մարեցին բազմաթիւ հրշէջներ, թէեւ ամբողջ հաստատութիւնը կը բաղկանայ պողպատէ, 7000 թոն ծանրութեամբ: Վնասը կը հաշուեն յիսուն միլիոն ֆրանք: Հազարաւոր քաղաքացիներ կը դիտէին բոցերը եւ ծուխը: Առաջին հրդեհն էր այս, աշտարակին մէջ: Երբ հրշէջները չորրորդ եւ ամենաբարձր կատարը հասան, հովը բոցավառ խարոյկ մը վերածած էր ամէն բան: Մէկ ժամ վերջ հազիւ կարելի եղաւ բանեցնել վերելակներէն մէկը, մինչեւ Բ. յարկ: Աշտարակին մէջ պահուած ջուրն ալ գործածուեցաւ, հրդեհը մարելու համար: Երկուշաբթի գիշեր կարելի եղաւ տեղեկութիւններ հաղորդել ընտրութեանց մասին, վասն զի հեռատեսիլի ուրիշ կայան մը հաստատուած էր Բ. յարկին վրայ:

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. իշխանութիւնները կը շարունակեն խիստ խուզարկութիւններ կատարել, զէնքեր եւ ահաբեկիչներ փնտռելով: Օդանաւերն ալ կ'օգնեն գործողութեանց: Ահարկու ցանց մը կազմուած է դաւադիրներուն դէմ: Օդանաւերու ճնշումին տակ հովիւները եւ փայտահատները անտառները կ'ապաստանին, ինչ որ կը դիւրացնէ խուզարկուներուն գործը:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ըմբոստները շարունակ զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան Լիբիոյ սահմանագլուխէն: Զէնքերուն մէջ կը գտնուին անգլիական ձեռնառումբեր՝ որոնք Եգիպտոսէն փոխադրուած են:

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ բանուորները երեք շաբաթ վճարովի արձակուրդ եւ ուրիշ առաւելութիւններ պիտի վայելեն Լիոնի եւ Լուէնի շրջաններուն մէջ, ինչպէս Ռընոյի բանուորները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Երիտ. կազմակերպութեանց պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ անչափահասներու առեւանգումը կը շարունակուի Քըրկըզներու երկրին մէջ: Վերջերս քսան աղջիկներ առեւանգուած են միայն Ճալալապատի շրջանին մէջ եւ շրջանային կոմիտէին քարտուղարը անպատիժ ձգած է յանցաւորները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախկին վարչապետներէն Եոզէֆ Վիրթ, որ Սթալինի խաղաղութեան մրցանակը շահած էր պատերազմէն վերջ, մեռաւ Զուիցերիոյ մէջ: 76 տարեկան էր եւ Ռափալլոյի դաշնագիրը ստորագրեց 1922ին: Երբ Նացիները եկան (1933), արտասահման անցաւ եւ ընդհանրապէս Զուիցերիա կը բնակէր: Հաւանական վարչապետը կը համարուէր միացեալ Գերմանիոյ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊԻՎԷՌԻ ՄԷՋ

(Մանուկներու օրուան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի հոգաբարձութեան:

Այս կիրակի, կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, «Գեղունի» սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սոնա Թորոսեանի: Մանկական եւ գեղջկական երգեր, արտասանութիւններ:

Մենախօսութիւններ, հայկական տարազով պարեր աշակերտներու կողմէ:

Եւ զաւեշտ մը, «Անկուտինները», Կաղանդ Պապան, պտուղ եւ շաքարեղէն պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն:

Մուտքը ազատ է:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ, ՓԱՐԻԶ

Յունուար 5.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան հինգշաբթի երեկոյեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Յունուար 6, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ուրբաթ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Յունուար 7, Բ. օր Ս. Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց շաբաթ, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Յունուար 8, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Արա Պարթեւեանի: Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Ժամերգութենէն ետք հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Դպրաց Դասու ի պատիւ ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տօնական օրերու ժամանակացոյց.— 5 Յունուար Եշ. Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, առտ. ժամը 9ին, իրիկ. 4·30ին, Ս. Պատարագ 5,30ին: 6. Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, սկիզբ ժամերգ. 8ին, Ս. Պատարագ 10ին: 8 Յունուար կիրակի, Յիշատակ Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք, սկիզբ ժամերգ. 8,30ին, Ս. Պատարագ (երգեցողութեամբ երկսեռ խումբի) 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11,30ին:

●

ՆԻՍ.— 5 Յունուար, Հինգշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի:

Սկիզբ ժամերգութեան երեկոյ ժամը 4: Ս. Պատարագ ժամը 5:

6 Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ:

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին:

Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

*

ՊՕՄՈՆ

5 Յունուար Հինգշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց ժամը 3·30ին:

Ս. Պատարագ ժամը 5ին:

6 Յունուար, Ուրբաթ, Ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ առտուան ժամերգութեան ժամը 7·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ Եկմալեան, ժամը 10ին:

7 Յունուար, Շաբաթ Յիշատակ Մեռելոց:

Սկիզբ առաւօտեան ժամու ժամը 8ին:

Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

Հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին:

Այս կիրակի, սկիզբ ժամերգ. ժամը 8ին: Ս. Պատարագ (Կոմիտասեան) ժամը 10ին: Ջրօրհնէքի արարողութիւնք ժամը 11·30: «Ով զարմանալի» եւ «Այսօր ձայնն հայրական» տաղերը պիտի երգէ Տիկին Անթինէ Յ. Փափազեան:

ԼԻՈՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնակատարութեան արարողութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Ճրագալոյց.— 7 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 4ին:

Ս. Պատարագ ժամը 5ին:

Ս. Ծնունդ.— Կիրակի առաւօտ, ժամը 7·30ին: Ս. Պատարագ 10·30ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·30ին:

Գիրքերու ընթերցումը պիտի կատարեն դպրոցական աշակերտները:

Ս. ԽԱՉ

8. Յունուար, Կիրակի:

Ժամը 8·45ին Փարիզի ձայնասփիւռէն ձայնաւոր պատարագ, Սէն Վէնսան տը Փօլի եկեղեցին, (Փլաս Լաֆայէթ):

Ժամը 10·30ին պատարագ եւ Ջրօրհնէք (10 պիս, Ռիւ Թուէն):

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մինթանճեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Մինթանճեան եւ զաւակները՝ Շաքէ եւ Վարուժան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին, 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, առտուան ժամը 8·30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Իզաբէլ Արապեան կը ծանուցանէ թէ իր ամուսնոյն՝ Ամասիացի ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՊԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի 8 Յունուար կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան-Կուժոն: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ամասիացի հայրենակիցներ եւ բարեկամներ:

Նոյնպէս իր զաւակը՝ Դաւիթ Արապեան կը ծանուցանէ թէ՝ նոյն ժամուն հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր աներհօր՝ ՂԱԶԱՐՈՍ ԳԸՐՔՊԷՍԷԼԵԱՆԻ մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ԱՐԾԻՒ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Սալոն Ալհամպրայի մէջ, 340 Պուլվառ Շաւ:

Կը նուագէ «ՌՈԺԷ ԿՈՄԷՍ»Ը եւ իր նշանաւոր նուագախումբը:

Քոթիյոն, պիւֆէ մատչելի գիներով եւ անակնկալներ:

Կը խնդրուի սեղանը նախապէս ապահովել:

Այս ազդը կոչ մըն է բոլոր հեռաւոր Արծուականներուն:

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԳԻՆԵՋՕՆ

(Մանուկներու օրուան առթիւ)

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ: Մասնակցութեամբ դպրոցին աշակերտներու: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Հանդէսը պիտի ըլլայ արտակարգ իր ձեւով ու յայտագրի պէսպիսութեամբ: Սիրուն անակնկալներ: Երգախառն պատկերներ, զաւեշտ, մեներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ:

Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը:

Բոլորին պարտականութիւնն է իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր փոքրերը: Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ կազմակերպուած է Նոր Տարուան առթիւ դըպրոցական հանդէս մը, կիրակի 8 Յունուար ժամը 15·30ին:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան սիրուն անակնկալներ, «Կաղանդ Պապան եւ մանուկները» (դրամախօսութիւն) եւ նուէրներու բաշխում, արտասանութիւն, երգ, հայկական շուրջպար եւ ուրիշ անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները անխտիր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ԼԻԼԱՅԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ

Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի: Կիրակի 8 Յունուար դպրոցի սրահին մէջ, 32-34 Ավընիւ Փորթ տէ Լիլա: Արտասանութիւն, ներկայացում, երգ ու պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Ժամը 19ին հացկերոյթ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Կուսէնվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները՝ այս Հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ընկերուհի Բերուզ Այվազեանի բնակարանը, 194 ռիւ Վանտոմ, Լիոն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն, Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու կողմէ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերներ Յովիկ եւ Պետրոս Եղիազարեանի, իրենց հօրաքրոջ Գոհար Եղիազարեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեաններուն, իրենց հօրաքրոջ՝ Գոհար Եղիազարեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պետրոս Եղիազարեան,
Պ. Յովիկ Եղիազարեան,
Օր. Կատարինէ Եղիազարեան,
Պ. Միհրան Եղիազարեան

շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով եւ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ հօրաքրոջ եւ քրոջ՝

ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

●

Այս տխուր առթիւ Եղիազարեան ընտանիքը հետեւեալ նուէրները կը տրամադրէ.

Մշակոյթի Տան Ֆոնտին	10·000
Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան	5000
Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան	5·000
(Այս գումարները ստանալ Յառաջէն) :	
Ս. Խաչ եկեղեցւոյ	10·000
Տրապիզոնի Հայր. Միութեան	5·000

ՅԱՐԳԱՆՔ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վ. Խորէնի խումբի նախաձեռնութեամբ, այս շաբաթ օր, տեղի կ'ունենայ այց Ա. Գիլխանդանեանի, Ա. Ատոմեանի եւ Մ. Գաբրիէլեանի գերեզմաններուն:

Կը հրաւիրուին ընկերներու յիշատակը յարգողները:

Կառ. տիւ Նորէն կառախումբ, ժամը 2·30ին, իսկ Անկէնի կայարանէն օթաքար՝ 3·05ին, իջնել Կրօլէ:

ԾՆՈՒՆԴԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ս. Ծննդեան խթման արարողութիւնները պիտի կատարուին այսօր, հինգշաբթի, ժամը 18ին, իսկ պատարագը՝ ժամը 19ին: Ծննդեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք պիտի կատարուին այս կիրակի ժամը 10ին:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ.— Լուսաւորչի դպրոցին աշակերտութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ գաղութը իր Ծնունդի եւ Ամանորի առթիւ սարքած հանդէսին:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Ֆուայէ Սապլը Իմաֆիւլէ նորակառոյց սրահին մէջ, 24 ռիւ Տինոնար:

Արտասանութիւններ, պարեր, թատերախաղեր եւ աւանդական Կաղանդ Պապայի այցելութենէ վերջ պիտի բեմադրուի Արիստոտ Թաշկինակը, տարագրութեան կեանքէն ողբերգութիւն մը աշակերտներու կողմէ:

Մանուկներու այդ տօնին առթիւ ջերմիկ սրահի մը մէջ, հայկական ճերմ մթնոլորտ: Մուտքը ազատ է

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը նոր տարուան առթիւ կազմակերպած է խնջոյք մը:

Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնֆուա:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • VENDREDI 6 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7870 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3281

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՅՆ ՍԵՒ ԱՄՊԵՐԸ

Այն բոլոր միջազգային խնդիրները որոնք մտահոգութիւն կը պատճառէին 1955ի ընթացքին, նոր տարուան փոխանցուեցան իրենց ամբողջ ծանրութեամբ :

Կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ ոչ գերմանական հարցին, ոչ զինաթափութեան, ոչ ալ միւս ծանրակշիռ հարցերու լուծման համար :

Կրնանք ըսել թէ մթնոլորտը աւելի թանձրացաւ, հեռաւոր յիշատակի մը վերածելով Ժընեւի ոգին որ այնքան յոյսեր ներշնչած էր բարեմիտներու :

Երկու ճակատներէն իւրաքանչիւրը ամուր կառչած կը մնայ իր տեսակէտներուն, բոլոր հիմնական հարցերուն մէջ :

Այսպէս, գերմանական թնճուկին լուծման համար Արեւմուտքը անհրաժեշտ կը գտնէ երկրին երկու մասերուն միացումը, եւ ամբողջական կառավարութիւն մը՝ ազատ քուէարկութեամբ :

Ն. Մոլոթովը, որ նախապէս տարտամ խօսքեր կ'արտասանէր, Ժընեւի երկրորդ ժողովին մէջ բացորոշապէս հասկցուց թէ երբեք թոյլ պիտի չտայ որ իր շինծու պետութիւնը՝ արեւելեան Գերմանիան կցուի մայր երկրին, վերակազմելով միացեալ Գերմանիան :

Մոսկուայի համար արեւելեան Գերմանիան խարիսխ մը, մեկնակէտ մըն է, դէպի արեւմուտք արշաւելու համար խաղաղ համակեցութեամբ, ինչպէս կ'ըսեն ընթացիկ բանաձեւով :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս վիճակին շարունակութիւնը իրական վտանգ մը կը կազմէ արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան համար :

Ամէնէն չափաւոր դիւանագէտն ալ պատրանքներ չի սնուցաներ այս մասին :

Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին լեզուանի քարտուղարը՝ Խրուշչեւ բրտօրէն փարատեց ամէն լաւատեսութիւն՝ հրապարակային ելոյթներու ընթացքին :

Ինք եւ սակաւախօս վարչապետը, Բուլկանին, Ասիոյ լեռներուն եւ տափաստաններուն մէջ շանթեր արձակեցին Արեւմուտքի դէմ, աւելորդ անգամ մը եւս ապացուցանելով թէ երբեք հրաժարած չեն իրենց հիմնական նպատակէն,— տարածել իրենց աղանդը՝ խաղաղ թափանցումով :

Անոնք իրենց սլաքները կ'արձակէին չէզոքի, Ն. Մոլոթովը ներկայացնելով իբրեւ փրկիչը Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն :

Միեւնոյն ատեն կը փորձէին գործնապէս ապացուցանել իրենց ռազմական եւ տնտեսական ուժը, դրամական եւ ճարտարագործական օգնութիւններ խոստանալով իրենց այցելած երկիրներուն :

Այս ճամբուն վրայ, մեծապէս յաջողութիւնը շահեցան, զինամթերք ճարելով Եգիպտոսի, ուղղակի կամ արբանեակ երկրի մը միջոցաւ :

Նոյն յանձնառութիւնը առաջարկուեցաւ ուրիշ արաբական երկիրներու ալ, ստեղծելով այլապէս վրդովիչ կացութիւն մը Արեւմուտքի համար :

Արդէն իսկ նոր զինարշաւ մը սկսած է արեւմուտքէն արեւելք, առեւտուրի քօղին տակ, աւելի պղտորելով յարաբերութիւնները :

Մինչ այս մինչ այն, ռազմական ուժի յաւելումը կը շարունակուի երկու ճակատներուն միջեւ, նոր եւ աւելի դժոխային զէնքերու արտադրութեամբ :

Այլեւս գաղտնիք չէ մնացած հիւլէական մրցակցութեան մէջ եւ պարբերաբար կը լսենք փոխադարձ սպառնալիքներ. — «Մենք ալ ունինք եւ դեռ աւելի ահարկուն կը պատրաստենք ....» :

Կարճ խօսքով՝ նոյն սեւ ամպերը հորիզոնին վրայ : Եւ ծուռ նայուածքներ՝ դէմ դիմաց :

Քննենք ուրիշ երեւոյթներ ալ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

•

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵ՞Տ ՄԸ

Այժմ որ վերջնապէս ճշդուած է երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքը, բացի մէկ-երկու շրջաններէ եւ գաղթավայրերէ, պաշտօնական շրջանակները եւ մամուլը անձկութեամբ կը սպասեն նոր դահլիճին կազմութեան :

Նորընտիր Ազգ. ժողովին մէջ կեդրոնի խմբակցութիւնները կը ներկայացնեն 339 երեսփոխաններ, առանց հաշուելու ուրիշ 50 անդամներ որոնք պիտի ընտրուին գաղթավայրերէն : Կարծողներ կան թէ կարելի է միջին դահլիճ մը կազմել, հակակշռելու համար երկու ծայրադոյն թեւերը, համայնավար եւ փուժատեան, որոնք աւելի քան 200 աթոռ ունին :

Այս առթիւ հաւանական վարչապետներ կը համարուին Պ. Էտ. Ֆօր, որ 48 տարեկան է եւ Մենտէս Ֆրանս, 49 : Կը խօսուի նաեւ Կի Մոլէի մասին : Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ 50 տարեկան է, Հանրապետական ճակատը կազմած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ, ընդդէմ Պ. Ֆօրի եւ շահեցաւ 88 աթոռ : Հաւանական թեկնածու մը կը համարուի նաեւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ որ 64 տարեկան է եւ անկախ : Իր խմբակցութիւնը շահած է 94 աթոռ : Դեռ կը յիշեն ուրիշ թեկնածուներ, — Ռոպէռ Շուման (69 տարեկան), անդամ Ժողովրդական Շարժումին, նախկին վարչապետ եւ արտաքին նախարար, Պ. Ֆլիմլէն (47 տարեկան), նախորդ ելմտական նախարարը, նոյնպէս անդամ Ժողովրդական Շարժումին եւ մասնագէտ : Իրենց կուսակցութիւնը, որ երբեմն կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնէր, այս անգամ շահած է 70 աթոռ : Կը յիշուին, վերջապէս, ուրիշ երկու ընկերվարական դէմքեր, Քրիսթիան Փինօ (52 տարեկան), նախկին նախարար եւ Փոլ Ռամատիէ (68 տարեկան), նախկին վարչապետ որ համայնավարները դուրս ձգեց իր դահլիճէն :

Ընկերվարական կուսակցութեան վարչական խորհուրդը նիստ գումարեց առջի օր եւ յանձնարարեց ընդհ. քարտուղարին խորհրդակցիլ Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ, Ազգ. ժողովի անմիջական գումարման մասին, փոխանակ սպասելու մինչեւ Յունուար 19 : Մենտէս Ֆրանս պիտի խորհրդակցէր նաեւ հանրապետական ճակատի միւս վարիչներուն հետ, ձմեռնային արձակուրդի երթալէ առաջ : Ընկերվարականները անհրաժեշտ կը գտնեն պատասխանատու կառավարութիւն մը կազմել օր առաջ, «յաջորդելու համար առժամեայ դահլիճի մը որ պարտուեցաւ ընտրութեանց մէջ» :

× Ցարդ ընտրուած երեսփոխաններուն թիւը կը հաշուեն 596 : Ամբողջական թիւն է 627 : Պաշտօնական տեղեկագրին մէջ համայնավար երեսփոխաններուն թիւը կը հաշուեն 145, քուէները՝ 5.426.803 : Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», երէկ խոշոր գլխագիրներով կը ծանուցանէր թէ մայր երկրին մէջ շահած են 146 աթոռ եւ 5.514.945 քուէ : Մարթինիքի մէջ՝ երկու աթոռ (46.744 ձայն), Ռէիւնիոնի մէջ եւս երկու աթոռ (36.741 ձայն), միայն Կուատալուփի քուէները ճշդուած չեն, բայց մէկ աթոռ ունին : Բոլոր քուէները եւ աթոռները հաշուելով «Իւմանիթէ» կ'ըսէ թէ շահած են 5.598.430 ձայն եւ 151 աթոռ, թէ քուէները 600.000ի աւելութիւն մը կը ներկայացնեն բաղդատելով 1951ի հետ :

....

ԼԻԲԻԱ որոշեց առեւտրական գրասենեակ մը բանալ, արգիլելու համար Իսրայէլի ապրանքներուն սպառումը :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԸ՝ ՓԱԼԷ ՊՈՒՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Անշուշտ ուրախութեամբ իմացաք որ Յունուար 2ին Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին անդամ ընտրուած է առաջին Հայը, Բժ. Լեւոն Յովնանեան, շահելով 25.690 քուէ իր շրջանին՝ Սէն է Ուազի մէջ :

Արձանագրուած էր արմատական ընկերվարական կուսակցութեան ցանկին գլուխը, իբրեւ առաջին թեկնածու :

Անձամբ չեմ ճանչնար զինքը, սակայն ծանօթներ կը վկայեն թէ միշտ եղած է բարեացակամ՝ ամէն անգամ որ դիմած են իր աջակցութեան :

Ծնած՝ Ատանա, 1920ին, Ֆրանսա փոխադրուած է 1922ին : Ցանախած է Լիսէ Ռոլէն, յետոյ Փարիզի Բժշկական Համալսարանը, յաջողութեամբ լրացնելով շրջանը (1945) :

Վերջին աշխարհամարտին զէնքի տակ առնուած էր 1940ին : Յետոյ իբրեւ կամաւոր մասնակցած է գերմանական նախատամարտին, «Հոհենոս - Դանուբ» զօրագունդին մէջ :

Իր արժանիքներուն շնորհիւ, յաջողած է սերտ կապեր հաստատել իր շրջանի քաղաքապետական եւ նահանգային շրջանակներուն հետ, միշտ օգտակար ըլլալով իր հայրենակիցներուն :

Այժմ իր առջեւ կը բացուի լայն ասպարէզ մը, ծառայելու համար իր՝ երկրորդ հայրենիքին եւ իր հարազատ ժողովուրդին :

Որո՞ւն սիրտը չուռիր արդար հպարտութեամբ, տեսնելով տարագիր ժողովուրդի մը զաւակը՝ Պուրպոնեան պալատին կամարներուն տակ :

Ահա կենդանի օրինակ մը՝ այն երիտասարդութեան համար որ կը տառապի ստորակայութեան հոգեկնճիռէն :

Ո՞վ կը ստիպէ մեզ ինքնուրացման ճամբան բռնել, վիզը ծուռ եւ ծնկում, սպասելով որ մարդիկ բարեհաճին իրենց շուքին տակ առնել մեզ :

Երբ ունենաս իրական արժանիք եւ անոր գիտակցութիւնը, ճամբան ինքնին կը բացուի : Եւ կը դառնաս ուժ, գործելով հաւասարէ հաւասար : Բարձրանալով կատարէ կատար, համաձայն կարողութեանդ : Մանաւանդ երբ ունիս իտէալ մը — ծառայել հայրենիքիդ եւ համայն մարդկութեան :

Արդէն իսկ շքախումբ մը կը կազմեն այն օտարածին դէմքերը որոնք տիրական դիրքերու հասած են այս երկրին մէջ :

Ո՞ր փայլուն հեռանկարը կը պակսի մեր տարագիր երիտասարդութեան համար : Կը բաւէ որ ունենայ վաւերական տաղանդ եւ հաւատայ իր կոչումին :

Առաջին հայ երեսփոխանին ընտրութիւնը կը զուգադիպի Նոր Տարուան մը :

Պիտի մաղթէի որ դառնար նոր խթան մը՝ մեր տարագիր եւ խոստմնալից երիտասարդութեան համար :

ՎԱՀԷ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Օտար մամուլի ընկերակցութիւնը Դչ. օր սեղան մը սարքած էր Լատինական Ամերիկայի շքեղ սրահներուն մէջ, ի պատիւ վարչապետ Էտ. Ֆօրի : Բացառաբար կը մասնակցէր նաեւ անգլեւսաքսոն մամուլի ընկերակցութիւնը : Ներկայ էին աւելի քան երկու հարիւր խմբագիրներ եւ թղթակիցներ : «Յառաջ»ն ալ ունէր երկու ներկայացուցիչներ :

Վարչապետին առաջին հրապարակային ելոյթն էր այս, երեսփ. ընտրութիւններէն ետք, այնպէս որ մեծ ուշադրութիւն գրաւած էր միջազգային քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Պ. Էտ. Ֆօր նախ եւ առաջ յայտարարեց թէ աւելի քան երբեք համոզուած է որ անհրաժեշտ էր Ազգ. ժողովին լուծումը, «որ ամէն բանէ առաջ սահմանուած էր պարզելու կացութիւնը» : Յետոյ դիտել տուաւ թէ բոլոր դուշակները սխալեցան : «Բայց եթէ նախատեսուած չէր փուժատեան շարժումին վերելքը, պատճառը այն է որ դժգոհութիւնը չարտայայտուեցաւ մեր իրաւակարգին աւանդական միջոցներով,— քաղաքապետական խորհրդականներ, քաղաքապետներ, երեսփոխաններ, հետեւաբար դժուար է ճշդել թէ որքան կարեւորութիւն կը վայելէ հանրային կարծիքին մէջ : Կ'ըսեն թէ լուծեալ ժողովին մեծամասնութիւնը պարտուած է : Այդպիսի մեծամասնութիւն չկար, քանի որ ես պարտուեցայ 100 ձայնով, Ազգ. ժողովին լուծումը որոշելէ առաջ : Միւս կողմէ, կը տեսնեմ որ աւելի շատ պարտուած երեսփոխաններ կան մեր հակառակորդներուն քան մեր կուսակիցներուն մէջ» :

Նորէն անդրադառնալով երկու ծայրագոյն թեւերուն շահած յաջողութեանց, բացատրեց թէ մեր օտար բարեկամները պատճառ չունին յոռետես եզրակացութեանց յանգելու, թէ այդ շահերը այնքան ազդեցիկ չեն որքան կ'ենթադրուի : Այսօր հիմնական խնդիրը հետեւեալն է. — Ի՞նչ պիտի ընեն անոնք որ համայնավար չեն : Այժմ ժամանակն է կազմելու ճշմարիտ հանրապետական ճակատ մը, վասն զի եթէ թոյլ տանք որ մեր սահմանադրական հաստատութիւնները ներկայ վիճակին մէջ մնան, պիտի խորտակուին» :

Ամերիկացի թղթակից մը հարցուց թէ պիտի ուզէ՞ մերձեցում հաստատել «կաթխմողներուն» հետ (կ'ակնարկէ Մենտէս Ֆրանսի եւ անոր կուսակիցներուն) :

Վարչապետը պատասխանեց.

— Կաթը շատ կը սիրեմ, բայց չեմ կրնար մարսել ...

Իր ճառին մէջ, վարչապետը մասնաւորապէս բացատրեց թէ կարելի չէ վերաշինել Ֆրանսան կուսակցութիւն մը ուրիշ կուսակցութեան մը դէմ հանելով : Նախորդ Ազգ. ժողովը իր հարիւր համայնավար եւ 120 կոլեան երեսփոխաններով աւելի շատ ծայրայեղ թշնամիներ ունէր ներկայ կարգուսարքին դէմ քան նորը : Իբրեւ եզրակացութիւն, շեշտեց թէ հարկ է դադրեցնել այն «ջարդը» որ կը կատարուի կառավարութեանց դէմ, դահլիճ տապալելով ամէն վեց ամիսը անգամ մը : Անմիջական լուծում կը պահանջեն նաեւ Ալժերիոյ հարցը եւ ուրիշ կարգ մը ներքին խնդիրներ : Կառավարութիւնը կը մնայ հաւատարիմ իր կնքած զինակցութեանց եւ Ատլանտեան դաշինքին :

× Դաշնակից երկիրներու մամուլը կը շարունակէ կծու քննադատութիւններ հրատարակել ընտրութեանց արդիւնքին առթիւ : Լոնտոնի «Թայմզ»ը դիտել կու տայ թէ արդիւնքը «աւելի շարաշուք է քան կը սպասուէր» : «Նիւ Եորք Թայմզ» ալ կը գրէ թէ «Ֆրանսան ողբալի վիճակի մը մատնուած է» : Բայց կը շարունակէ. — «Կարելի է որ Ֆրանսան իր պատմութեան տագնապալի մէկ շրջանը անցընէ յառաջիկայ տարիներու ընթացքին : Ֆրանսական նկարագրին ճշմարիտ յատկութիւնները փորձի պիտի ենթարկուին, վասն զի նոր «դիմադրական ճակատ» մը պէտք է ծնի, փրկելու համար Ֆրանսայի մեծութիւնը :»

Անգլիոյ աշխատաւորական օրկանը, «Տէյլի Հէրըլտ», կը գրէ.— Միշտ միեւնոյն պատմութիւնն է Ֆրանսայի համար,— հեռանկարը բազմաթիւ յաջորդական կառավարութեանց, բոլորն ալ անկարող՝ կառավարելու» : «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ «Փուժատ Հիթլէրը կը յիշեցնէ» : (Միջանկեալ ըսենք թէ այս գրավաճառ - թղթավաճառը ինք թեկնածու չէր, թէեւ իր հոսանքը 51 աթոռ շահած է) :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՏԸՆՏԻՐ» ԳԻՐՔ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

●

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ) .— Այս տեղի ամերիկեան ընթերցարանին մէջ տեսայ նոր գիրք մը Թուրքիոյ մասին եւ երեք ժամ վատնեցի կարդալու այս հատորին անգլիական հեղինակը, մի ոմն, Կ. Լ. Լուիս, աւագ դասախօս իսլամական ուսումներու անգլիական համալսարանի մը մէջ, հրատարակուած 1955ին։ Խորագիրն է Թըրքի (Թուրքիա)։

Զարուրթեան եւ նենգութեան անիւը դեռ կը բոլորէ իր շրջանը եւ հակառակ իր կիսակործան խարխափումներուն, դեռ ունի վնասարար փտած ակռաներ եւ այդ պատճառով մեր քաղաքական ղեկավարները պէտք է ուշադրութեամբ կարդան այս գիրքը։

Անուրանալի է որ գրքին հեղինակը մտադիր չէ եղած բոլորովին հաճոյանալու Թուրքերուն։ Ան իրատես եւ փաստացի կերպով կը վերաքննէ Թուրքերու եւ Թուրք պետութեան վիճակը մանաւանդ 1926էն ի վեր։ Էջ 156ի վրայ տան Հայերու թիւը Թուրքիոյ մէջ ցոյց կուտայ իբրեւ 56·179, Յոյներունը 88·680, Քիւրտերունը 1·476·562, Արաբներունը 247·204, իսկ Թուրքերունը՝ 16 միլիոն 598·037։ Այս ծիծաղելի թիւերուն կրնան հաւատալ միայն չարախինդ «Մեծեր»ը։

Հեղինակը իր առաջին գլուխը կը սկսի «Օսմանեան կայսրութեան» պատմութիւնով։ «Թուրքերու ամենահին հայրենիքը, կ՚ըսէ, կը գտնուէր Թիէն Շան լեռներու եւ Արալ ծովի միջեւ։ Վեցերորդ դարուն, երբ անոնք թողուցին իրենց Հայրենիքը (ըստ առասպելին առաջնորդ ունենալով գորշ գայլ մը) անոնք խուժեցին դէպի Արաբ կայսրութիւնը եւ եկան ազդեցութիւններու տակ բազմաթիւ կրօններու, Պուտտայականութեան, Մանիքէութեան եւ Քրիստոնէութեան ...»

Այս քանի մը տողերուն մէջ կան այնքան սուտեր եւ սխալներ որչափ կան բառեր։ Ասոնց առաջին եւ գլխաւորն է որ չկայ որեւէ ստոյգ տեղեկութիւն Թուրքերու ծագման մասին, միայն ստոյգ է որ բոլիկ եւ անօթի անոնք մտան Պաղտատի Արաբ խալիֆայութեան ծառայութեան մէջ իբրեւ ստրուկներ՝ կատարելու արաբ կայսրութեան ամէնէն ստորին գործերը, ինչպէս վերջէն իբրեւ պարզ ստրուկներ անոնք ծառայեցին Բիւզանդիոնի կայսրութեան եւ ինչպէս այսօր, դուրկ ազգային նկարագրէ եւ ինքնութենէ, յօժար են ծառայելու բարձրագոյն վճարողին։ Սակայն պէտի ըլլայ հիմնական սխալ մը՝ հաշուի չառնել այսօրուան Թուրքիոյ երեւութապէս նպաստաւոր դերը։

Այս գրքի հեղինակը՝ Լուիս ուղիղ կերպով կ՚ուրուագծէ Թուրքիոյ ներկայ կացութիւնը եւ անոր դժուարին դերը երկու մեծ պետութիւններու հակամարտութեան մէջ։ Երկար պիտի ըլլար մանրամասնօրէն յառաջ բերել իր փաստաբանութիւնը։ Հոս բաւական է յիշել քանի մը ակնարկներ Հայերու մասին։ Ինչպէս Անգլիացիներու, մանաւանդ Անգլ. Հրեաներու մնայուն սովորութիւնն է յիշել ամէնէն փնթի եւ ստորին հէքեաթներ եւ ներկայացնել զանոնք խեղաթիւրուած ձեւով։ Էջ 23ի վրայ հեղինակը կը գրէ .— «Կայսրութեան առեւտուրը ոչ–իսլամներու ձեռքն էր։ Անոնք ունէին նաեւ մենաշնորհը բժշկական գիտութեան, այդ պատճառաւ իշխանութիւնը հարկ չհամարեց միլլէթներու կեանքը անտանելի դարձնել։ Կառավարութիւնը կրնար նոյնիսկ միջամտել պաշտպանելու միլլէթը իր կղերապետին դէմ։ Մասնաւորապէս չահեկան օրինակ մը կը տեսնենք Սուլթան Մուրատ Դ.ի (1623 – 1640) հետեւեալ հրովարտակին մէջ .— «Հայ ժողովուրդը տուած է խնդրագիր մը յոտս իմ Երանութեան սեմին՝ յայտնելով հետեւեալ իրողութիւնը .—Նուաճումէն մինչեւ այսօր իրենց սովորութիւնն է որ երբ անոնք կը հաւաքուին իրենց եկեղեցիներուն մէջ կատարելու իրենց ունայն ծէսերը, իւրաքանչիւր մարդ դրամ կը դնէ ափսէի մը մէջ ըստ իր կարողութեան եւ այս դրամը կը հաւաքուի եւ կը գործածուի օգնելու կարօտեալներուն եւ հիւանդներուն։ Անոնց ներկայ պատրիարքը այս վկայականի մէջ նշանակուած սովորական տուրքէն զատ, գործած է անիրաւութիւնը պահանջելով որ ժողովուրդէն աւելի դրամ, «պտղի» անուան տակ — տուրք մը որ գանձուի եկեղեցիներու կից պարտէզներու վրայ։ Այս Ֆէրմանով կը հրամայեմ որ պատրիարքին թոյլ չտրուի անտեսել հաստատուած սովորութիւնը, սրբազան օրէնքը եւ կամ կայսերական հրամանը՝ պահանջելով աւելին քան սովորական տուրքերը»։

Հոս պարզամիտ Անգլիացին եւ նոյնչափ կակա իր Թուրք տեղեկատուն, հեզնելու համար Հայերը, չունին ուրիշ ըսելիք, այլ միայն այս երեւելի թիւրիմացութիւնը ... Անոնց քաղաքակիրթ մտքէն շատ վեր է հասկնալ մեր ազգային տուրքը պտղին բազմաթիւ դարերու սրբազնագոյն աւանդութիւնը։ Անոնք կը յիշեն Սուլթան Մուրատ Դ.ի Հայերը գնահատող մեծ Սուլթանը, որ անձամբ եկաւ Հայաստան Սվազի, Երզնկայի, Կարնոյ մէջ՝ Հայերու խնդրանքով ալ եւ իր իսկ ձեռքով գլխատեց Իսմայիլ փաշան, Արապաբաշան, մի ուրացած վրացի անասնաբարոյ աւազակ, եւ Վանայ մէջ եւ շրջակայքը հայ գիւղացիներու եւ մեծաւորներու տուաւ թարխանութեան ֆէրմաններ։

Թող սատն եւ խեղաթիւրեն որչափ որ կ՚ուզեն, մինչեւ որ չարութեան անիւը լրացնէ իր վերջնական շրջանը։

ԱՐԳՈՍ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՍՏԵՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

●

Մէկդի դնելով Խորհրդային Միութեան գաղափարական աշխարհահայեացքը ու իր բռնատիրական կարգերը, պէտք է ըսել թէ գիտական գետնի վրայ արձանագրած է փայլուն արդիւնքներ։ Արդար է ակնարկ մը նետել խորհրդ. աստեղագէտներու գնահատելի աշխատանքներուն վրայ։

Ինչպէս «Յառաջ» գրած էր իր ժամանակին, մեր հռչակաւոր, գիտուն հայրենակիցը, ակադեմական Վիքթոր Համբարձումեան, որ Բիւրականի դիտարանի վարիչն է ու խորհրդային աստեղագիտութեան շողշողուն աստղերէն մին, Անգլիոյ Արքայական ընկերութեան հրաւէրով վեց դասախօսութիւններ տուաւ, Օքսֆորտի, Քէմպրիճի եւ Մանչեսթըրի մէջ։ Նպատակն էր տեղեկութիւններ հաղորդել Անգլիոյ գիտական շրջանակներուն եւ անոնց միջոցաւ ամբողջ Արեւմտեան աշխարհին, խորհրդային աստեղագիտութեան նուաճումներուն մասին, եւ միեւնոյն առիթով ստուգումներ կատարել մասնագիտական հաշիւներու եւ տեսութեանց շուրջ։

Այժմ, տեսնենք թէ որոնք են խորհրդային աստղաբաշխներու տեսակէտներն ու կատարած գիւտերը աստղերու կարգ մը երեւոյթներու մասին։

Ծանօթ է Ֆրանսացի աստղաբաշխ Լը Վէրիէի յանդուգն գիւտը անցեալ դարուն։ Ան մաթեմաթիքական հաշիւներու վրայ հիմնուած տրամաբանօրէն երեւան հանեց Նեպտոն մոլորակը։ Աւելի քանի մը տարի վերջ, ոչ նուազ արժէք կը ներկայացնէին Մոսկուայի աստղագէտներուն Գուզարգլինի և Փարենկոյի նախատեսութիւնները աստղերու գործունէութեան մասին, որոնք երկար պրպտումներու արդիւնք էին եւ որոնցմէ մաս մը իրականացաւ ասկից տասնեակ մը տարիներ առաջ։ 1866ին հիւսիսային երկնակամարին հաստարակ աստղերէն մին յանկարծ կը պայթէր, իր փայլը կը զօրանար ծնունդ տալով լուսաստղի (նովա) մը։ Յետոյ, աստիճանաբար իր փայլը կը կորսնցնէր ու կը վերադառնար իր սովորական վիճակին։ Երկու գիտուններն ուսումնասիրելով այս երեւոյթը եկած էին այն եզրակացութեան թէ 1966էն առաջ այդ աստղը դարձեալ պիտի պայթի։ Եւ իրօք 1946ին իրականացաւ այդ նախատեսութիւնը եւ աստղը բոլորեց գործունէութեան նոյն շրջանը ինչպէս 1866ին։ Այստեղ անցողակի ըսենք թէ աստղերը յաճախ կը պայթին, կը բազմապատկեն իրենց փայլը եւ ժամանակէ մը վերջ, որ կը տարբերի աստղէ աստղ, հետզհետէ կը վերադառնան իրենց նախկին վիճակին։ Ասոնց լուսաստղ անունը կը տրուի։

Մինչեւ այժմ, դասական տիեզերածնութիւնը կը հիմնուէր վերոյիշեալ երկու գիտուններուն ձեւակերպած «պայթուցիկ» աստղերու տեսութեան վրայ։ Ըստ այդ տեսութեան, տիեզերքը կը դիմէ դէպի ի սպառնական սպառում։ Աստղերը, միլիոնաւոր տարիներ շողալէ վերջ կը շիջին։ Անոնց բաղկացուցիչ նիւթը կը կուտակուի ինքն իր մէջ ու այնուհետեւ կը վերածուին մարած, անտեսանելի աստղերու։ Անշուշտ աստղ փոխարէն տիեզերքի նիւթի հակայական պաշարը որ կը ներկայացնէ միգաձեւ կազային նօսր վիճակ մը եւ հեռու է տակաւին ամբողջութեամբ խտացեալ ձեւ մը ստանալէ, պարբերաբար ծնունդ կուտայ նոր աստղերու։ Այսուհանդերձ, ատեն մը պիտի գայ որ տիեզերական նիւթը պիտի սպառի, եւ գոյութիւն ունեցող աստղերու շիջումով տիեզերքը պիտի վերածուի մեռեալ տարրի մը։ Բայց մի սարսափիք, ատիկա պիտի պատահի քանի մը տասնեակ միլիառ տարիներ վերջ ...

Այս յոռետես վարկածին դիմաց խորհրդային գիտունները տիեզերքին կը պարգեւեն շատ աւելի երկար կեանք մը։ Ըստ անոնց տեսակէտներուն, տիեզերական նիւթը միշտ ալ բանտարկուած չէ աստղերուն մէջ։ Ասոնց պայթիւնները դարձեալ աստղամիջեան տարածութեան կը յանձնեն ոչ գնդացուելի նիւթի քանակութիւն մը որուն կուտակումով կը կազմուին նոր աստղեր, փոխարինելով շիջող աստղերու կորուստը։ Խորհրդային աստղաբաշխները եկան հաստատելու թէ աստղերու պայթումները պատահական երեւոյթներ չեն, այլ յատուկ՝ բոլոր աստղերուն, որոնց իւրաքանչիւրը ունի պայթիւնի իր յատուկ ժամանակամիջոցը որ համեմատական է լուսաստղին պայթիւնի զօրութեան աստիճանին։ Այսինքն՝ որքան պայթիւնը զօրաւոր ըլլայ այնքան երկար կ՚ըլլայ երկու պայթիւններ իրարմէ բաժնող ժամանակամիջոցը։ Անոնք իրե՛ց այս տեսութիւնը կը հիմնեն փոփոխական աստղերու երեւոյթին վրայ։ Երբ երկինքը դիտենք պարզ աչքով, աստղերու մեծամասնութեան ցոլքը գրեթէ անփոփոխ կ՚երեւայ մինչդեռ բազմաթիւ աստղեր ցոլքի եւ ծաւալի փոփոխութիւններ կը կրեն կանոնաւոր յաճախականութեամբ մը։ Ասոնց լոյսը պարբերաբար կը զօրանայ, ինչպէս իրենց ծաւալը եւ յետոյ աստիճանաբար անոնք կը ստանան իրենց բնականոն վիճակը։ Այս երեւոյթին յաճախականութիւնը եւս համեմատական է աստղին ցոլացման աստիճանին։ Ինչպէս կը տեսնուի նմանութեան եզրեր կան ասոնց եւ պայթուցիկ աստղերուն միջեւ։

Աստղերու պայթիւնները հետեւանք են հիւլէական ներքին հակազդեցութեանց, ինչպէս օրինակ Պէթի նշանաւոր բոլորումը որ ծնունդ կուտայ հէլիոմի եւ ահռելի ջերմութեան։ Պայթուցիկ աստղերուն նման լուսաստղերն ալ կը հետեւին տիեզերական նոյն օրէնքներուն։ Եթէ ատոնց յաճախականութիւնը անհշմարելի դարձած է մինչեւ այժմ, պատճառը այն է որ պայթիւնները իրարմէ բաժնող ժաման,

ՀԱՅՐԻԿԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

●

Մայրիկիս յիշատակին՝

Լեռներ, լեռներ բարձրագագաթ, թեւանցիկ, ծաղկաւէտ ու գալարուն։ Անտառներ բարձրուղէշ, արքենի ու բիւրաւոր պտղատու ծառեր վայրի, խիտ թփատաններ ծորենիի, մասրենի, լուսնտերեւի, ալոճենի, խնձորի ու տանձի, ու տակաւին բազմաթիւ տեսակները՝ բեռնաւորուած ամէն գոյնի պտուղներով։

Լեռներ, երբեմն՝ երկնամերձ, երբեմն ուս ուսի հեծած կը ցածնան ու կը բաժնուին թեւերու, բազուկներու ու նոյնիսկ՝ մատերու։ Յետոյ՝ բլրակներ, սարահարթեր, ամառանոց գոմերու վայրեր՝ լայնատարած արօտներով։ Ցօրենի արտեր այս լեռներուն մէջ տեղ – տեղ, որոնք այծերու հօտերուն մակաղատեղի կ՚ըլլային օդաներուն իրենց առընթեր։ Ու երբ հունձքը բարձրանար, պուկ տալով ու հասկ կապելով, ձիւսորը մէջը՝ կը թաղուէր ...։

Լեռներ, որոնք կ՚երկարին ամէն դիի վրայ մղոններով, երբեմն բաժնուելով իրարմէ գետակներով, խորունկ հովիտներով, ձորերով ու ծործորներով։ Ու նորէն, ահա հանդիպակաց կողմէն դլուխ, գագաթ ցցելով, բարձրանալով մինչեւ ամպեր, մինչեւ Սիրիուս ...։

Ու ձորակներ, ու ծործորներ ջրաբեր, ջրառատ։ Աղբիւրներ, աղբիւրներ ամէն կողէ, գագաթէ, սարահարթէ ու ստորոտէ, արեգիէ ու ծմակէ։ Աղբիւրներ՝ բլխան, հոսուն, կարկաչուն։ Աղբիւրներ, բիւրեղի պէս, արցունքի պէս խտակ, անուշահամ ու պաղուկ։

●

Ես ուլարած էի մանուկ հասակէս, այս աղուոր, սիրելի լեռներուն մէջ, «տուլ – լուս» գօտիկս խրած։

Պաշարս կ՚ըլլար էզով – բաղարջ – կարագեղէնէ գանած էի ...—, մեծ մայրիկիս կամ հարսայիս ձեռքովը շաղուած ու եփուած, օդային՝ սալ քարերով ակութին կողերուն վրայ։ Նախաճաշս՝ չոր սեր – մածունին մէջ բրդուած, իսկ իրիկունները՝ Կորմաս – եփկաթն ու մածունը խառնուած։ Երբ օդան ըլլայի կը խմէի անոյշ, օրուան թարմ թան, լեռներուն մէջ՝ պաղուկ ջրերը բիւրեղ, մեղրահամ։

Ու երբ արեգակը կուզար, կ՚ելլէր ու կը բարձրանար կիսելով կապտաւուն երկինքը մէջտեղէն ու հրեղէն մախաթներով մեզ եւ մեր չարաճճի ուլիկները աղրնտէր, կը դառնայինք, կ՚իջնէինք հովիտները կամ գետեզերք, որոնք ստուերոտած կ՚ըլլային բարձրիկ լեռներով ու իրենց արքենի անտառներովը։ Երբ կարօտնայի գեղը, հարազատներս, տուն կը ճամբուէի մէկ օրուան համար, կարօտս առնելու ու յաջորդ առտու իսկ վերադառնալու։

Ամառ իրիկուններուն, շատ անգամ մեր լեռներուն հովերը սուր ու կճան կ՚ըլլային ու մեզ կը հրէին, կը հաւաքէին դէպի ի ակութին գոգը, բոլորտիքը, որ կը ճարճատէր դէզ – դէզ ու հաստաբեստ կաղնի փայտերով ու կոճղերով, վրան կաթին խալկինը՝ հսկայ, չորս հողիով վերցուած ու տեղաւորուած։

●

Այն տարին, «հայրիկիս աղբիւրը» շինած տարին, տակաւին «վերի օդա» չէինք եղած։ Գոմի եղանակը չէր վերջացած ու ուլերն ալ նոր միաժմած էինք, հայրիկս արդէն վերի օդայէն վայրը որոշած էր, ու յայտնած պերուորներուն, հովիւներուն ու նաեւ մեզի՝ պզտիկ ուլարածներուս։ Վայրը գեղատեսիլ հովիտ մը՝ Ախմշատին ա՛ջ կողին վրայ, անտառներուն մէջ թաղուած Սալընճախն էր։ Այդտեղ մենք արտ մըն ալ ունէինք բաւական լայն, շուրջ երկու լծվարնոց, որուն հարաւային թումբին վրայ կար նաեւ լայնատարած վայրի խնձորենի մը։ Ահա այդ արտին ուսին՝ կաղնի անտառներու ցօլանիին տակ պիտի լարուէին, շինուէին մեր կէս երկվեցեակ մը օդաները։

Երբ վերի – օդա ելլէինք ուլերը բոլորովին ծծէ, կաթէ կը կտրէինք։ Այդ օրը հեռու չէր, հազիւ երկու շաբաթ կար, մեր ուրախութիւնը երթալով կ՚աւելնար, կ՚ուռէր ...։

Օդաները։ Այնտեղ կեանքը տարբեր էր ու ես պիտի գիշերէի պերուոր նէնէիս կամ հարսայիս ծոցը։ Գոմի եղանակին, իրիկունները պերուորները գեղ կը վերադառնային յաջորդ առտու արեւագալին նորէն գոմ ըլլալու։

Մանուկ էինք ու ամէն պահու՝ կարօտը մեր կուրծքին տակ։ Երբ իրկուն կ՚ըլլար, պերուորները գեղին ճամբան կը բռնէին, մենք, մանուկ ուլարածներս երկար կը դիտէինք զանոնք, մինչեւ որ դիմացի լեռնէն կործէին, անհետանային մեր աչուըներէն ...

Գեղին ու մեր մանուկ խաղընկերներու կարօտը մեզ կը տխրեցնէր անհունօրէն։

Երբ ուլերը արածել կը սկսէին այլեւս, ուլարածներս քուրդ հովիւներուն քով՝ գոմերը կը մնայինք, առտու, այդը բացուելուն հետ ուլերը դէպի արօտավայր քշելու, չարաճճիները ...։

Այն օրը «Փոխ»ի օր էր։ Հայրս ալ հոն գտնուելով օգնեց՝ մեր աշխատանքին։ Երբ տասը, տասնըհինգ օրը անցնէր ու «Փոխ»ը ուշանար, մեր չար ու ցատկոտուն ուլիկները սխորժակէ կը դադրէին..., ալ աւելի չար կը դառնային։ Ամէն բոյսի, տերեւի ու ծաղիկի չեմ – չուա՞ կ՚ընէին մեզ չարչարելով ու բոպէ մը՝ վայրի մը վրայ հանգիստ չառնելով։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՕՐ

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, Յուսաբեր հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Հայ Գրքի Ցուցահանդէսին առթիւ որ բացուած է Նաւասարդ ակումբին մէջ.—

Հայ գրքի մասին խօսիլ, այս կը նշանակէ խօսիլ Հայ. Եկեղեցիի մասին, հայ դպրոցի մասին, հայ լեզուի մասին, հայ գրականութեան մասին, վերջապէս ամէն բանի մասին, որ կապ ունի հայութեան հետ:

Հայ գրքին մէջ կան այս բոլորը,— եկեղեցի, դպրոց, լեզու, գրականութիւն, ժողովուրդ եւ հայրենիք:

«Հայ ազգը գիրք է», — պիտի ըսէինք, եթէ չվախնայինք ծայրայեղութենէ: Ուստի կ'ըսենք.— Հայ գիրքը հայ ժողովուրդն է: Ըսել կ'ուզենք՝ հայ ժողովուրդը ապրած է հայ գիրքով եւ հայ գիրքը ապրած է հայ ժողովուրդով:

Երկուքն ալ բան մը կը պարտին իրարու:

Երկուքն ալ իրարմով կանգուն են:

Երկուքն ալ իրարմէ կը ստանան իրենց ուժն ու ներշնչումը:

Այսքան մեծ վարկ եւ այսքան մեծ արժէք տալով հանդերձ հայ գրքին, տարօրինակ ինքնահակասութեամբ մենք անոր վրայ կը նայինք, ինչպէս կը նայինք որբին, որբեւայրիին եւ աղքատախնամի պաշտպանեալներուն վրայ, այսինքն՝ կարեկցութեամբ, «որբ է, այրի է, աղքատ է, մեղք է» ըսելու ձեւով:

Հայ գիրքը տէր մը չենք նկատեր, այլ կը նկատենք ծառայ մը: Վեհապետ մը չենք նկատեր, այլ կը նկատենք հպատակ մը: Առաջնորդ մը չենք նկատեր, այլ կը նկատենք երեւորդ մը, «զրկեալ» մը, որ յետին տեղը կը գրաւէ մեր մէջ եւ մեր առօրեայ կեանքին մէջ:

Այո, չքաշուինք խոստովանելու.— Հայ գիրքը անհաճոյ հիւր մըն է մեր տան մէջ: Անկէ առաջ ուրիշ հիւրեր կան մեծարուելիք. նախ՝ պնակ մը կերակուր, յետոյ՝ ձեռք մը զգեստ եւ զոյգ մը կօշիկ, ապա՝ պարահանդէս եւ շարժանկարի ներկայացում, բաժակ մը գարեջուր եւ պտոյտ մը լուսնի լոյսով: Եթէ այս բոլորէն բան մը աւելցաւ, այդ «աւելցուք»ն ալ կու տանք — յաճախ նոյնիսկ չենք տար — հայ գրքին:

Եւ սակայն գիրք կարդալու համար դպրոցներ բացած ենք, Աստուծոյ գիրքը կարդալու կամ ունկնդրելու համար եկեղեցիներ հիմնած ենք, գիրք տպելու համար տպարաններ հաստատած ենք, գիրք գրելու համար մտաւորականներ հասցուցած ենք:

Ինչո՞ւ ըրած ենք, այս բաները, եթէ մեր նորերը՝ ինչպէս հիները, ծերերը՝ ինչպէս երիտասարդները գիրք պիտի չկարդան, չենք ըսեր՝ գիրք պիտի չգրեն:

Ի դէպս եւ յանդէպս կը յիշենք ու կը յիշեցնենք պարագան այն հայ մօր, որ անապատի աւազին վրայ, մահուան ուրուականը ունենալով հանդերձ իր ետին ու առջին, հայկական այբուբենը սորվեցուցած էր իր զաւկին: Այսքան կրթասէր, այսքան ուսումնասէր, այսքան գրասէր ժողովուրդ ենք, եւ սակայն գիրք չենք կարդար: Այո, չենք կարդար:

Հարցում մը ընենք.— Շաբաթը անգամ մը շարժանկարի ներկայացման կ'երթաք: Շաբաթը անգամ մը գիրք մը կը կարդա՞ք: Ոչ, չէք կարդար: Թերեւս ամիսը անգամ մը, գուցէ տարին անգամ մը հայերէն գիրք մը չէք կարդար:

Անապատի աւազներուն վրայ հայկական այբուբենը կը սորվինք ու կը սորվեցնենք, սակայն այդ անապատէն դուրս, հանգստաւէտ եւ ազատ պայմաններու մէջ այդ այբուբենն իսկ կը մոռնանք եւ այդ այբուբենով գրուած գիրք չենք կարդար:

Մեր ապակեղարաններուն մէջ յախճապակիէ անօթներ ունինք, գաւաթներ, պնակներ, սկահակներ, զորս հպարտութեամբ կը ցուցադրենք մեր հիւրերուն: Նոյն համրանքով եւ նոյն արժէքով գիրք ունի՞նք անկիւնը դրուած անտուկի մը մէջ: Ոչ, չունինք: Յախճապակիէ անօթ չունենալը... ամօթ է, բայց գիրք չունենալը ամօթ չէ: Ոչ ոք կրնայ մեղադրել մեզ, որ գիրքեր չունինք, բայց ամէն մարդ կրնայ մեր երեսին տալ մեր չունեւորութիւնը, եթէ ըսենք, որ գիրք ունինք, սակայն յախճապակիէ անօթներ չունինք:

Այսպէս ուրեմն, միլիոններ կը ծախսենք եկեղեցիին եւ դպրոցին համար, սակայն կը վարանինք հարիւրներ ծախսելու հայ գրքին համար:

Մոմ կը վառենք մեր սուրբերուն առջեւ, բայց վառած մոմերն իսկ կը մարենք, երբ կարգը կուգայ հայ գրքին:

Ինչո՞ւ այսպէս կ'ընենք.— Չենք գիտեր, կը խոստովանինք, որ չենք գիտեր:

Այսչափը գիտենք միայն, որ մեր գիրքերը չեն կարդացուիր, գոնէ չեն կարդացուիր այն հաճոյքով եւ այն փութկոտութեամբ, որով գաւաթ մը սուրճ կամ բաժակ մը գարեջուր կը խմենք:

կամփջոցը մարդկային կեանքի տեւողութենէն աւելի երկար է:

Մեր գիտուն հայրենակիցը, Վիքթոր Համբարձումեան եւ իր գործակիցները 20 տարուան ընթացքին, յամառ աշխատանքով յաջողած են ձեւակերպել պայթուցիկ աստղերու գործունէութիւնը: Բարեբախտաբար մեր համաստեղութեան մէջ արեւը կարծէք բացառութիւն կը կազմէ: Ահա կեանքը կը շարունակուի մէկուկէս միլիառ տարիէ ի վեր, եւ եթէ արեւը պայթած ըլլար, կեանքը ինքնին պիտի դադրէր երկրին վրայ գոյութիւն ունենալէ: Խորհրդային աստղագէտները յաջողապէս կը բացատրեն նաեւ աստղերէն խոյս տուող նիւթի մեքենականութիւնը արեւուն վրայ հիմնուած հետազօտութիւններով: Կը բացատրեն նաեւ աստղերուն ծնունդ տուող երեւոյթները: Այս բոլոր աշխատանքներուն մէջ Վիքթոր Համբարձումեան ունի իր առաջնակարգ տեղը: Շատ երկար պիտի ըլլար պարզել խորհրդային աստղագէտներու բոլոր տեսութիւններն ու կատարած աշխատանքը: Այսքանն ալ բաւական է, ցոյց տալու համար մանաւորապէս մեր տաղանդաւոր հայրենակիցին բերած նպաստը գիտութեան:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՐԷՆ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐԸ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին Դեկտ. 26ի նիստին մէջ, Կարսի երեսփոխան Մէհմէտ Հազէր հարցուց թէ վերջերս քաղաքային եւ ապահովութեան պաշտօնեաներու մէջ կատարուած փոփոխութիւնները եւ պաշտօնանկութիւնները կապ ունի՞ն Սեպտ. վեցի դէպքերուն հետ:

Ներքին գործերու նախարար Էտհէմ Մէնտէրէս պատասխանեց թէ նախարարութեան կողմէ անհրաժեշտ նկատուած փոփոխութիւններ եւ տեղափոխութիւններ կատարուած են, ինչպէս նաեւ պաշտօնի բարձրացումներ: Արդ, Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն ընթացքին յանցաւորները ճշդելու համար քննիչ յանձնաժողով կազմուած է եւ Իսթանպուլի կուսակալին մասին ալ քննութիւն բացուած է ու արդիւնքին կը սպասուի:

Երեսփոխան Հազէր կրկին խօսք առաւ ու յայտնեց թէ կառավարիչները պաշտօնանկ ընելը ոչ մէկ հիմնական փաստի եւ քննութեան վրայ հիմնուած է: Նախարարութեան ետ կանչած կառավարիչներուն մէջ կան նաեւ որ Սեպտեմբեր վեցի դէպքերէն առաջ արձակուրդ առած էին իսկ ապահովութեան վարիչներուն փոփոխութիւնը քաղաքական նպատակներով կատարուած է:

Մէհմէտ Հազէր Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն վրայ խօսած միջոցին սրահին մէջ մեծ աղմուկ մը բարձրացաւ եւ երեսփոխաններ պոռացին թէ հարցումը այդ դէպքերուն հետ կապ չունի ու իրենց բողոքը անոր լսելի դարձուցին: Այդ միջոցին նախագահը ստիպուեցաւ քանիցս երեսփոխանին խօսքը կտրել:

Երեսփոխանը յայտնեց նաեւ թէ գայմագամները յետոյ դիմած են Կուսակալութեան Վարչ. Ժողովին, դատարանէ ազատուած են, սակայն Նախարարութեան մօտ կանչուելու որոշումը անփոփոխ մնացեր է ու կրկին անդրադառնալով Իսթանպուլի կուսակալին, ըսաւ.

— Մեր մօտ վարչապետէն ետք ներքին գործերու նախարարին, կուսակալին, գայմագամներուն եւ աւելի ստորադաս պաշտօնեաներուն մէկ խնդիրը գոյութիւն ունի: Ներքին նախարարը հրաժարեցաւ կամ հրաժարեցուցին եւ գայմագամները պաշտօնանկ եղան: Արդ, կարելի չէ չզարմանալ երբ կուսակալ մը կը մնայ, մինչ իր վերադասերն ու ստորադասները անցած գացած են:

Հազէր պահանջեց որ կուսակալը հեռացուի, հարցաքննութեան դիւրութեան համար, իսկ վարչապետին համար պահանջեց խորհրդարանական քննութիւն ու այս առթիւ ալ գրաւոր առաջարկ մը ներկայացուց:

Այդ միջոցին Տոքթ. Նամըգ Կէտիք, որուն նախարարութեան օրով տեղի ունեցան Սեպտեմբեր վեցին դէպքերը, ըսաւ.

— Ստիպուեցայ հրաժարիլ որպէս զի բացուած քննութիւնները ապահով կերպով տեղի ունենան:

Հալքեան երեսփոխանը կրկին խօսք առաւ եւ անդրադարձաւ Թաղապետական վերջին ընտրութեանց ու կարգ մը անուանումներու: Ներքին եւ դատական նախարարները պատասխանեցին:

× Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ հարցադրումներ կատարուեցան նախագահ Ճէլալ Պայարի մէկ յայտարարութեան մասին, որուն համաձայն Թուրք բանակը օգնութեան պիտի հասնի, եթէ Յորդանան յարձակում կրէ: Արտաքին նախարարը պատասխանեց թէ այդ յայտարարութիւնը կը համապատասխանէ Պաղտատի ուխտին, բայց Թուրքիա երբեք յանձնառութեան տակ չի մտներ ատով:

Յետոյ բուռն քննադատութիւններ եղան նախորդ արտաքին նախարար Զորլուի դէմ եւ պահանջուեցաւ Գերագոյն Ատեանին յանձնել ամբաստանեալը:

Նոր հարուստը կը հարցնէ կնոջը.

— Չես կրնար հասկնալ թէ ի՞նչ ունի սա եփած ձուկը: Տարօրինակ հոտ մը կու գայ:

— Բան մը չէ, սիրելիս: Եփելէ առաջ քիչ մը Քոլոնիայով լուացի, որպէսզի ձուկի հոտ չգայ, կը պատասխանէ կինը:

•

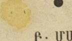
Երկու բարեկամներ կը զրուցեն.

— Չեմ հասկնար թէ դրամատուները ինչո՞ւ կը մերժեն ինծի վարկ բանալ: Հրապարակին վրայ ծանօթ դէմք մըն եմ, կ'ըսէ առաջինը:

— Ճիշդ ատոր համար կը մերժեն վարկ բանալ: Չափէն աւելի ծանօթ ես, կը պատասխանէ երկրորդը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

•

Բ. ՄԱՍ

Մի մոռնաք որ մեր դէմի մարդոց մէջ կան Իթթիհատի կազմակերպութեան մէջ գտնուած փորձառութիւն ունեցող անձեր: Անշուշտ գիտէք որ տարիներով հելլենական մոյկերու տակ ճզմուող անձերու սրտին մէջ երախտագիտական զգացում մը կայ Մուսթաֆա Քէմալի հանդէպ եւ այս երախտագիտութեան զգացումը բոլորովին փարատած չէ տակաւին:

Խորհինք նաեւ ուժերու միացման եւ հաւասարակշռութեան խնդիրին: Կայ նաեւ Իթթիհատականութեան հարցը, իմ ճանչցած անձերէս շատեր դեռ կը յամառին չմասնակցիլ որեւէ կազմակերպութեան, որ չեղած է Իթթիհատի ճամբէն: Ուժերու միացումը առաջին գծի վրայ է: Րահմի պէյ ալ նախկին եռանդը չունի: Այս դիւրազգած անձին վրայ ալ քննոտած վիճակ մը կը տեսնեմ: Տեսնենք մեր գրաւոր առաջարկին ինչ պիտի պատասխանէ:

Եթէ Րահմի պէյ եռանդով եւ սրտանց չփարի այս գործին, նիւթական տեսակէտով ալ դժուարութիւն պիտի կրենք:

Ըլլայ Ֆուատ փաշա, ըլլայ Րէուֆ պէյ, պէտք չէ որ թողուն Րահմի պէյի օձիքը: Ես ալ կրցածիս չափ պիտի դրդեմ Րահմի պէյը, բայց քեզի պէս իմ ալ հաւատքս տկար է:

Աչքերէդ կը համբուրեմ սիրելիս:

Ստորագր. Նազըմ

Այժմ նկարագրենք Տոքթ. Նազըմի դատավարութիւնը: Այդօր ամէն ատենէ աւելի բազմութիւն կար եւ հարկ եղաւ կանուխէն դռները փակել: Նախագահը հարցուց Տոքթ. Նազըմի.

— Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր ինչպիսի՞ պաշտօններ ստանձնեցիք Իթթիհատի մէջ:

— Եղայ ընդհանուր քարտուղար, կեդրոնի անդամ եւ ամէնէն վերջ կրթական նախարար:

— Սահմանադրութենէն ետք, Իսթանպուլի, Սելանիկի եւ Իզմիրի մէջ նուիրահաւաքութիւններ եղած են Իթթիհատի համար, այս առթիւ թանկագին քարեր, գոհարեղէններ անգամ նուիրուած են: Կուսակցութեան մը գոհարեղէն կը տրուի՞:

— Էֆէնտիմ... Գիւղացին սիրտ անգամ նուիրեց:

— Գոհարեղէն նուիրելը տարօրինակ չէ՞:

— Աստուած վկայ չեմ գիտեր: Տուին, ի՞նչ ընէինք: Կարելի՞ էր մերժել: Մնաց որ ես ութ ամիսի չափ Իթթիհատի ընդհ. քարտուղարութիւնը վարեցի:

— Որքա՞ն դրամ հաւաքեցիք:

— Իմ հաշուովս 60 հազար ոսկեդրամ եւ մաս մը գոհարեղէն: Բոնկրէն կը հակակշռէր այս բոլորը:

— Պերլին ալ խոշոր ադամանդ մը ղրկուեր է:

— Ես չեմ գիտեր: Հաւանաբար իմ ատենս չէր:

— Էնվէր փաշա որ այն ատեն Էնվէր պէյ էր, Սելանիկէն Պերլին գացած ատեն տարեր է ադամանդը:

— Բնաւ միտքս չէ:

— Մօտաւորապէս չորս հարիւր հազար ոսկի կարժէ եղեր:

— Չեմ կարծեր, ատանկ բան մը լսեցի, բայց 90 հազար ոսկի է եղեր:

— Ընդհ. քարտուղարութենէ ետք ի՞նչ ըրիք: Ինչպիսի՞ գործունէութիւն մը ունեցաք պատերազմի ժամանակ: Այս երկիրը առանց որեւէ պատճառի պատերազմի մէջ դուք մտցուցիք: Արդիւնքը ծանօթ է ամէնուն: Ընդհանուր պատերազմին մասնակցելու համար, ո՞ր պետութիւններուն հետ համաձայնեցաք եւ ինչ պայմաններով: Բացատրեցէք տեսնենք:

— Ես կառավարութեան մաս չէի կազմեր, տեղեկութիւն չունիմ: Միայն Գերմանիոյ հետ զինակցութիւն կնքուած օրը, Թալէաթ փաշա լուրը հաղորդեց մեզի: Մնաց որ, մինչեւ այդ օրը պատահած անցքերը ծածուկ պահուած էին դահլիճին անդամներէն իսկ: Միայն եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշա, Թալէաթ եւ Էնվէր փաշաները տեղեկութիւն ունէին:

— Ալլահ, Ալլահ...: Այսպիսի զինակցութիւն մը կնքել առանց ուրիշ մարդու հետ խորհրդակցելու, ինչ տեսակ պետական ըմբռնում է ասիկա:

— Այդ բանը երեսփոխան պէյերուն պէտք է հարցնէք: Ես երեսփոխան չէի: Կեդրոնի անդամ էի: Մեզ չէր շահագրգռեր

— Եա... Ընդհ. կեդրոնը ինչ գործ կ'ընէր որ:

— Իթթիհատի կազմակերպութիւնը կը վարէր, կանոնները կը բարեփոխէր, կը կիրարկէր, եւն.:

— Այդ պարագային, իբրեւ ազգի մը անհատը ըսէք, ճի՞շդ է որ քանի մը նախարար ինքնագլուխ որոշում տան եւ երկիր մը պատերազմի աղէտին մէջ նետեն:

— Անշուշտ, այդպիսի որոշում մը պէտք է տրուէր Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ....

— Դուք ալ պատերազմի պատասխանատու էք:

— Ես ճակատագրաց դուրս եղայ պատերազմէն, պէյ էֆէնտի:

— Դուն անանկ կը կարծես: Միայն թէ ինչպէս կծիկը դրիք, երբ տեսաք թէ աղէտը մօտալուտ է եւ անխուսափելի: Մնացողները որո՞ւ թողուցիք, փախստականներ:

— Կազմակերպութեան:

— Ձեր ամենամօտիկ ընկերներուն անգամ առանց մնաք բարով մը ըսելու խոյս տուիք: Շիտակը ըսէ... Փախանք ըսէ: Զգեցինք փախանք:

(Շար.)

Արեւմտեան Գերմանիոյ թերթերը դիտել կուտան թէ «Ֆրանսա Ատլանտեան ճակատին տկար կէտը կը մնայ»: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» կը բացատրէ թէ «համայնավարութեան դէմ սարքուած պայքարը կատարեալ ձախողանքի մը մատնուեցաւ»: Կառավարական օրկանն ալ, «Իզվեստիա», կը փառաբանէ կարմիրներուն շահած յաղթանակը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ յարաբերութիւնները ծանր տագնապի մը մատնուած են: Լիբանան կը մերժէ մասնակցիլ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած զինակցութեան: Տրամադիր չերեւար վերսկսելու տնտես. բանակցութիւնները: Դիւրութիւններ կ'ընծայէ Լիբանան ապաստանած սուրիացի փախստականներուն, ինչպէս կը գրեն Սուրիոյ թերթերը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ բրիտանական դեսպանները ժողովին առթիւ, որ կը շարունակուի Լոնտոնի մէջ, արտաքին նախարարը յոռետես տեղեկագիր մը կարդաց: Բացատրեց թէ շատ յոյս չկայ կարգադրելու խորայէլ -արաբական վէճը, թէ կ'աւելնայ Խ. Միութեան ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ Յորդանան տրամադիր չէ միանալու Պաղտատի Ուխտին:

ԿՌԻՒՆԵՐԸ կը շարունակուին Ալժերիոյ եւ Մարոքի մէջ: Առաջին երկրի լեռներուն վրայ 13·000 զինուորներ կը կռուին երեք հազար ըմբոստներու դէմ: — Ֆրանսական զօրքը եռ առաւ Ռիֆի մէկ պահականոցը (Մարոք):

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց չորս Իսլամներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին, վարչապետը սպաննելու համար: Ուրիշ չորս հոգի ալ երեքէն վեց տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան: Ասոնք նոյնպէս մահափորձ մը ծրագրած էին, երբ վարչապետը Պաղտատ կ'երթար, Թուրքեւիրաքեան ուխտի ժողովին մասնակցելու համար:

ՄԻՍԹԸՆԿԸԹ, հռչակաւոր արուեստագիտուհին մեռաւ երէկ, տաժանելի հոգեվարքէ մը վերջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան եւ համայն Երանեան ընտանիքը ու բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի եւ «Հայաստան»ի վարչութեանց, Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին, Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ Նոր Սերունդի Առնուվիլի մասնաճիւղին, Նախկին Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Օտար Կամաւորական Լեգէոնի կազմակերպութեան Պատուոյ Լեգէոնի, զինուորական շքանըշան ստացած ընկերակցութեանց եւ բոլոր բարեկամներու եւ ընկերներուն, որոնք վշտակցեցան նամակով, հեռագրով, անձամբ կամ ծաղկեպսակով, Պատուոյ Լեգէոնի ասպետ իրենց քաջամարտիկ եղբօր եւ հօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Այս առիթով Տէր եւ Տիկին Կ. Երանեան ի յիշատակ իրենց սիրելի եղբօր, հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆրանք ալ Փարիզի Մշակութային Տան ֆոնտին:

Այրի Տիկին Մաքրուհի Միհասեան իր թանկագին եւ տարաբախտ եղբօր՝ Մկրտիչ Երանեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

●

Այրի Տիկին Կարապետ Աղաճանեան եւ Աղաճանեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգի փրոֆ. Կարապետ Աղաճանեանի մահուան առթիւ:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տան մէջ աշխատող շրմիզիէ կարող գործաւորուհիներ:

Դիմել

COUTURE FLORE, 40, Rue de Flore, Alfortville, ou 19, Bd. St. Denis.

●

Շատ լաւ ֆինօթիէներ այր մարդու համար (չափի վրայ): Ներկայանալ նըմոյշով:

Maison DERYS
11, Rue le Marois, Paris (16)
Métro Porte de St. Cloud

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ, ՓԱՐԻԶ

Յունուար 6, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ուրբաթ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տօնական օրերու ժամանակացոյց.— Ս. Պատարագ 5,30ին: 6. Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, սկիզբ ժամերգ. 8ին, Ս. Պատարագ 10ին: 8 Յունուար կիրակի, Յիշատակ Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք, սկիզբ ժամերգ. 8,30ին, Ս. Պատարագ (երգեցողութեամբ երկսեռ խումբի) 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11,30ին:

●

6 Յունուար Ուրբաթ, Ս. Ծնունդ:

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին:

Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

★

ՊՕՄՈՆ

6 Յունուար, Ուրբաթ, Ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ առտուան ժամերգութեան ժամը 7·30ին, Հանդիսաւոր պատարագ Եկմալեան, ժամը 10ին:

7 Յունուար, Շաբաթ Յիշատակ Մեռելոց:

Սկիզբ առաւօտեան ժամու ժամը 8ին:

Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

Հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին:

Այս կիրակի, սկիզբ ժամերգ. ժամը 8ին: Ս. Պատարագ (Կոմիտասեան) ժամը 10ին: Ջրօրհնէքի արարողութիւնք ժամը 11·30: «Ով զարմանալի» եւ «Այսօր ձայնն հայրական» տաղերը պիտի երգէ Տիկին Անթինէ Յ. Փափազեան:

ԼԻՈՆ

Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնակատարութեան արարողութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

Ճրագալոյց.— 7 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 4ին:

Ս. Պատարագ ժամը 5ին:

Ս. Ծնունդ.— Կիրակի առաւօտ, ժամը 7·30ին: Ս. Պատարագ 10·30ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·30ին:

Գիրքերու ընթերցումը պիտի կատարեն դպրոցական աշակերտները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի վարչութեան, իր երեք դպրոցներու միացեալ հանդէսին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 8ին կիրակի ժամը 2,30ին, Կաթողիկէ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք գաղութը տեսնել եւ լսել մեր մանուկներու երգերը, արտասանութիւնները եւ պարերը, հայկական տարազներով, միեւնոյն ատեն քաջալերելով Կապոյտ Խաչը, որ արժանի է ամէն գնահատանքի:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 1 Հոկտ. – 26 Դեկտեմբեր 1955 .— Գալուստ Կիւլպէնկեանի ֆոնտէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան միջոցաւ 50 հազար ֆրանք, Միհրան Օզանեան, Նիւ Եորք 41·287 ֆրանք: Բարկէն վրդ. Վարժապետեան, Թրոյ Նիւ Եորք, 35·000: Պ. Գէորգ Պագըրճեան քսան հազար, Պ. Ժիրայր Ֆրէնկեան տասը հազար, Պ. Պերճ Զաքըճեան տասը հազար ֆրանք:

Պ. Թեւանեան (Եար) հինգ հազար ֆր., Պ. Պօշնաքեան Մարսէյլ, երկու հազար, Պ. Ժիրայր Ժամկոչեան (Անգլիա) իր մօրը մահուան առթիւ, 1500 ֆր., Տիկին Տ. Կարապետեան հազար ֆրանք: Պ. Գարագաշեան հազար, Պ. Ստեփան Թէքդեան քսան հատ բուրդէ ժիլէ: Տիկին Վեհանուշ Ջրպաշեան վեց բաճէթ թուղ, վեց բաքէթ շամիչ, չորս տուփ անանաս, Պ. Ադամ Ճանճիկեան երեսուն քիլօ նարինջ, Պ. Հրաչեան Կաղանդի առթիւ նուշ, կադին, ընկոյզ, շամիչ եւ պիստակ, Պ. Վահէ Իշքալացեան կաղին, նուշ եւ շամիչ: Պ. Ստեփան Մարգարեան երկու քիլօ շաղարեղէն: (ՀՆԻՔ)

▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬▬

Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Ֆէրմանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան, Օր. Մարգրիտ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ռիչըրտ Հըտսըն, Շանթալ Հըտսըն, Տիկին Մառի Շահրիկեան եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զոքանչին, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ՆՈՒԱՐԴ ՄԱՆՈՒԷԼ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը:

Թաղումը կը կատարուի այսօր ուրբաթ, ժամը 11ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝ 88bis, Rue de la Solidarité, Montreuil s/bois,

ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մօնթրէօյի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Շահինեան, ինչպէս եւ Շահինեան ընտանիքը (Պոլիս) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 8 Յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրելի զաւկին եւ ազգականին

Տիկին Ալիս Լաթիֆեանի
(Ծնեալ Շահինեան)

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները:

●

Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր

Աղաւնի Օհանեանի

յիշատակին, անոր մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

× Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կազուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց հօր՝ Ալեքսանդրի, մեծ հօր՝ Գրիգորի, ինչպէս նաեւ նահատակուած մեծ մօր՝ Վերոնիկի եւ եղբօրը՝ Աբրահամի համար:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներու յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ԱՐԾԻՒ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Սալոն Ալհամպրայի մէջ, 340 Պուլվառ Շաւ:

Կը նուագէ «ՐՈԺԷ ԿՈՄԷՍ»Ը եւ իր նշանաւոր նուագախումբը:

Քոթիյոն, պիւֆէ մատչելի գիներով եւ անակնկալներ:

Կը խնդրուի սեղանը նախապէս ապահովել:

Այս ազդը կոչ մըն է բոլոր հեռաւոր Արծուականներուն:

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԳԻՆԵՋՕՆ

(Մանուկներու օրուան առթիւ)

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ: Մասնակցութեամբ դպրոցին աշակերտներու: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Հանդէսը պիտի ըլլայ արտակարգ իր ձեւով ու յայտագրի պէսպիսութեամբ: Միրուն անակնկալներ: Եզգախառն պատկերներ, զաւեշտ, մեներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ:

Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը:

Բոլորին պարտականութիւնն է իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր փոքրերը: Մուտքը ազատ է

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Պուլվար Օտտոյի Լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2·30ին աղօթաժողովի կը հըրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցիին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոպեան:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Օր. ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԱԲՈՅԵԱՆ (Պոլիս)
Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (Մարսէյլ)

Ամուսնացած

Մարսէյլ, 18 Դեկտ. 1955

Կնքահայրութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յակոբեանի:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Ակնունի ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
Համազասպ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին.
Քրիստափոր այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին:
Նիկոլ Դուման այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Կուսէնվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Իսիէն ընկեր Սարգիս Եղիազարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Աւետիս Մարգարեանի (Իսի):

ՅԱՐԳԱՆՔ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վ. Խորէնի խումբի նախաձեռնութեամբ, այս շաբաթ օրը, տեղի կ'ունենայ այց Ա. Գիւլխանդանեանի, Ա. Ատոմեանի եւ Մ. Գաբրիէլեանի գերեզմաններուն:

Կը հրաւիրուին ընկերներու յիշատակը յարգողները:

Կառ. տու. Նորէն կառախումբ, ժամը 2·30ին, իսկ Անկէնի կայարանէն օթաքար՝ 3·05ին, իջնել Կրօյէ:

ԾՆՈՒՆԴԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք պիտի կատարուին այս ուրբաթ ժամը 10ին:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ.— Լուսաւորչի դպրոցին աշակերտութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ գաղութը իր Ծնունդի եւ Ամանորի առթիւ սարքած հանդէսին:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Ֆուայէ Սապլը Իմաֆիւլէ նորակառոյց սրահին մէջ, 24 ռիւ Տիւնուար:

Արտասանութիւններ, պարեր, թատերախաղեր եւ աւանդական Կաղանդ Պապայի այցելութենէ վերջ պիտի բեմադրուի Արիւնոտ Թաշկինակը, տարագրութեան կեանքէն ողբերգութիւն մը աշակերտներու կողմէ:

Մանուկներու այդ տօնին առթիւ ջերմիկ սրահի մը մէջ, հայկական ճերմ մթնոլորտ: Մուտքը ազատ է

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը նոր տարուան առթիւ կազմակերպած է խնջոյք մը:

Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօմփուա:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • SAMEDI 7 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7871 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3282

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

Արեւելքն ու Արեւմուտքը նորէն կոփամարտի բռնուած են ոչ միայն Եւրոպայի, այլ եւ Ասիոյ եւ մասամբ Ափրիկէի մէջ :

Նոյն հակամարտութիւնը բոլոր ճակատներուն վրայ : Գերազանցութեան եւ գերակշռութեան պայքար մը որ երբեմն կը մեղմանայ, բայց երբեք չանհետանար :

Եթէ համաձայնութիւն գոյացած ըլլար գոնէ գերմանական հարցի մասին, թերեւս ճամբան կը հարթուէր միւս խնդիրներու լուծման համար :

Մինչդեռ, շարունակ նոր կնճիռներ կը բարդուին : Նոր ամպեր կը կուտակուին, մթագնելով միջազգային հորիզոնը :

Երբեմն մթնոլորտը այնքան կը թանձրանայ որ, լուրջ մտահոգութեան կը մատնուին խաղաղութեան բարեկամները :

Եթէ ցարդ կարելի եղաւ կանխել նոր փոթորիկ մը, պատճառը այն է որ երկու կողմերն ալ չեն համարձակիր արհամարհել միլիոնաւոր զանգուածներու ընդդիմութիւնը :

Միւս կողմէ, ժողովրդային զէնքերու բազմազանութիւնը եւ գերարտադրութիւնը վախ կը պատճառէ, փոխադարձաբար :

Այս միջոցին սպառնական վիճակ մը կը տիրէ Եւրոպայի մէջ, եւ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ասիոյ վրայ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք :

Խ. Միութիւնը լարած է իր յայտնի եւ գաղտնի ցանցերը, սարսելու համար Արեւմուտքի տիրապետութիւնը այդ աշխարհամասին վրայ, սկսելով Միջերկրականի ափերէն :

Եւ չի գոհանար միայն բարոյական-քարոզչական ձեռնարկներով, այլ եւ շօշափելի օգնութիւններ կը տրամադրէ մեծին ու փոքրին, — դրամ, զէնք, ճարտարագործական եւ հողագործական արտադրութիւններ եւն. :

Տեսանելին եւ շօշափելին անմիջական դեր կը կատարեն մանաւորապէս ասիական ժողովուրդներուն մէջ :

Բոլշեւիկները վարպետ են այս հնարամտութեան մէջ, եւ երբ չանթեր կը տեղան գաղթատիրութեան դէմ, գիտեն որ բազմութեանց սրտին կը խօսին :

Այն ատեն, ամբոխը կը մոռնայ որ գաղթատիրութեան նոր եւ աւելի դաժան կարգուսարք մը հաստատած է Մոսկուան ինք, Եւրոպայի սրտին վրայ, անոր արեւելեան սահմաններն ալ անցնելով :

Ահա թէ ինչո՛ւ անգլեւսաքսոն ճակատը շարունակ նոր ծրագիրներ կ'որոճայ, պահելու համար իր դիրքերը Միջին Արեւելքի մէջ եւ աւելի անդին :

Ճիշդ այս միջոցին Լոնտոնի մէջ ժողովի նստած են Միջին Արեւելքի դեսպանները, քննելու համար կացութիւն մը որ կրնայ անակնկալներ յառաջ բերել :

Ծանր փորձի մը ենթարկուած է Իրանի կառավարութիւնը : Յորդանանի վերջին դէպքերը իւղ լեցուցին կրակին վրայ, նոր հոսանք մը ստեղծելով Պաղտատի Ուխտին դէմ, որուն այնքան ամուր կառչած է Մեծն Բրիտանիա :

Մ. Նահանգներն ալ պղտոր կացութենէն, բայց աւելի շատ իրենց շահերով կը զբաղին, ինչ որ յաճախ կը հակասէ անգլիական քաղաքականութեան :

Մինչ այս մինչ այն, ժամանակը յայտնապէս կը բանի Խ. Միութեան համար : Իր պաշտօնական եւ անպաշտօն գործակալները ամէն տեղ վարպետօրէն կ'օգտուին բոլոր պատեհութիւններէն, նոր ճեղքեր բանալով, ի հեճուկս Արեւմուտքի :

Խաղաղ թափանցումը դարձած է նոր ուղեգիծ, այլազան ձեւերով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա՞Ջ ԹԷ ՁԱԽ ԴԱՀԼԻՃ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչներուն միջեւ, նոր դահլիճին կազմութեան մասին : Միեւնոյն ատեն իւրաքանչիւր կուսակցութիւն արտակարգ ժողով կը գումարէ, իր նոր դիրքը ճշդելու համար :

Առժամեայ վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր առջի օր կը թելադրէր ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել, հակազդելու համար ծայրայեղ աջ եւ ծայրայեղ ձախ թեւերուն, որոնք բազմաթիւ աթոռներ շահած են : Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, որ հանրապետական ճակատը կազմած է Մենտէս Ֆրանսի հետ, անմիջապէս ժխտական դիրք բռնեց : Ըսաւ թէ Մենտէս Ֆրանսի ձախ կեդրոնը չի կրնար համաձայնիլ աջ կեդրոնին հետ, որուն գլուխը կը գտնուին առժամեայ վարչապետը՝ Էտ. Ֆոր, արտաքին նախարարը՝ Անթուան Փինէ եւ Ժողովրդական Շարժումին (կաթոլիկ) առաջնորդները, Ռոպէռ Շուման եւ Ժորժ Պիտօ : Վարչապետին նախատեսած կառավարութիւնը պիտի ընդգրկէ ընկերվարականներէն մինչեւ անկախները, ապահովելով 350 երեսփոխաններու մեծամասնութիւն մը ընդդէմ երկու ծայրայեղ թեւերուն : Պ. Կի Մոլէ խօսելով յանուն իր կուսակցութեան, Մենտէս Ֆրանսի եւ միւս չափաւոր ձախակողմեան խմբակցութեանց, յայտարարեց բացէ ի բաց .

— Մենք չենք ուզեր մոլորիլ եւ շփոթութեան մատնուիլ կարգ մը խմբակցութեանց կողմէ, ազգային միութեան ընկերակցութիւն մը կազմելու համար : Մանաւորապէս յայտնի են հանրապետական ճակատին եւ նախկին կառավարական մեծամասնութեան միջեւ եղած հիմնական տարբերութիւնները ալժերիական քաղաքականութեան մասին : Երկրորդ, կը փորձեն մեզ իրարու դէմ հանել, թէ մարդիկը եւ թէ կուսակցութիւնները : Մենք վճռած ենք թոյլ չտալ որ պառակտեն մեզ եւ նոյն իսկ որոշած ենք միասին երթալ ի հարկին մինչեւ կառավարական պատասխանատուութիւններ ստանձնելով : Եւ վերջապէս մենք նկատի առած ենք Ազգ. ժողովը ժամանակէն առաջ նիստի հրաւիրելու հնարաւորութիւնը : Եթէ այդ կարելի չըլլայ, պիտի կազմակերպուինք, որպէսզի կարենանք անմիջապէս գործի ձեռնարկել Յունուար 19էն իսկ» :

Ընդհ. քարտուղարը յետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ կազմել նոր կառավարութիւնը : Մ. Ֆրանս հաւանութիւն յայտնեց այս յայտարարութեանց : Պ. Կի Մոլէ կը խօսէր միացեալ ճակատի մը համար որ 157 աթոռ շահած է Բշ. օրուան ընտրութեանց մէջ : Իր կուսակցութիւնը ունի 88 երեսփոխան եւ կը գերազանցէ Մենտէս Ֆրանսի արմատականներուն թիւը : Պ. Էտ. Ֆորի նախատեսած խառն դահլիճը պիտի ապահովէր 182 երեսփոխան,—18 ձախ հանրապետական, 70 ժողովրդական եւ 94 անկախ – գիւղացիական, որուն մաս կը կազմէ Պ. Փինէ : Ընկերվարական կուսակցութեան համար հրատապ հանգամանք մը կը ներկայացնէ Ալժերիոյ խնդիրը : Ֆրանսա միշտ մայր երկրին ամբողջական մասը կը նկատէ Ալժերիան եւ իր պատուիրակութիւնը առաւ քալեց անցեալ աշնան, երբ ազգաժողովը կ'որոշէր օրակարգ անցընել այս հարցը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ընտրական պայքարին ատեն շեշտուեցաւ այս պարագան, բոլոր կուսակցութիւններն ալ կ'ըսէին—«խաղաղութիւն Ալժերիոյ մէջ», առանց գործնական միջոցներ առաջարկելու : Ալժերիոյ ընդհ. ժողովին 61 իսլամ անդամները կոչ մը հրատարակեցին որով կը պահանջեն . — 1. Ընդունիլ ալժերիական ազգութեան մը սկզբունքը .— 2. Բանակցիլ կառավարական ատեանի վրայ, իսլամ բնակչութեանց բոլոր ներկայացուցիչներուն հետ : Իսլամ երեսփոխանները պիտի հրաժարին իրենց պաշտօնէն, եթէ իրենց պահանջներուն գոհացում չտրուի Ֆրանսայի նոր կառավարութեան կազմութենէն մէկ ամիս վերջը :

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանսական զօրքը խիստ հետապնդումներ կը կատարէ լեռնային շրջանին մէջ, Ալժէ քաղաքէն քանի մղոն հեռու : Առջի օր յօշոտուած ֆրանսացի զինուորի մը դիակը եւս գտնուեցաւ : Մէկ օր առաջ ալ լիւտենանի մը եւ երկու զինուորներու մարմինները գտնուած էին : Բոլորն ալ վիրաւորուած էին դանակներով, բայց դեռ կը շնչէին եւ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցան : Դեռ կը փնտռուին զօրախումբին հրամանատարը, տեղակալ մը եւ վեց Ալժերիացի զինուորներ : Զօրախումբը կը բաղկանար 13 Ֆրանսացիներէ եւ վեց Ալժերիացիներէ, երբ մութին մէջ յարձակում կրեց երկուշաբթի օր : Ֆրանսացիներէն մէկը, որ իբրեւ առաջնորդ կը ծառայէր, տեղն ու տեղը սպաննուեցաւ, ուրիշ մը յաջողեցաւ փախչիլ եւ լուր տալ : Երկու հազար զինուորներ ղրկուեցան, ըմբոստները հետապնդելու համար :

Եշ. օր երեք ուսուցիչներ առեւանգուեցան ըմբոստներուն կողմէ նոյն շրջանին մէջ : Տասներեք ըմբոստներ սպաննուեցան Օրանի նահանգի մէջ, Մարոքի սահմանագլուխին մօտ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

«ՎԱՂԸ ԱՄԷՆՔՍ ԱԼ ՊԻՏԻ ԼԱՆՔ»

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանամ թէ կարկուտի պէս քննադատութիւններ կը տեղան Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ, իբրեւ հետեւանք ելմտական եւ տնտեսական տագնապին, որ հետզհետէ կը սաստկանայ :

Մենտերէսի նոր դահլիճին ելմտական նախարարը իր զեկուցման մէջ կը խոստովանէր թէ պետական գանձը 300 – 900 միլիոն ոսկի պարտք ունի օտարներու : Միւս կողմէ, ապրուստի սղութիւնը այնքան ծանրացած է որ, կառավարութիւնը կը խորհի պարտաւորիչ սակագին հաստատել երեսուն տեսակ ուտեստներու վրայ :

Հասարակ լուբիան, բրինձը, սիսեռը, ձէթը եւ ձիթապտուղն անգամ դարձեր են թանկագին ապրանք, ծաղկեցնելով սեւ շուկան :

Այս տագնապը եւ եւ ուրիշ ծանրակշիռ պարագաներ նկատի առնելով, կառավարական կուսակցութեան անդամներէն մին անցեալ շաբթու կը պոռար դահլիճին երեսին .

— Կառավարութիւն մը երբ չի հրաժարիր Սեպտ. վեցի դէպքերուն հետեւանքով, հապա ո՞ր ատեն պիտի հրաժարի...

Յետոյ կը հառաչէր.

—Եթէ այսպէս շարունակուի, վաղը ամէնքս պիտի լանք ...

Այո՛, պայ Պալըք, լացողը ուշ-կանուխ պիտի լայ :

Ո՛վ որ մոխիրի վրայ կը նստեցնէ ուրիշը, օր մը մոխիր պիտի ցանէ իր գլխուն :

Այսպէ՛ս է աշխարհի օրէնքը :

Համիտները եւ Թալէաթ – էնվէրները չըմբռնեցին այս տարրական ճշմարտութիւնը, երբ կ'անհետէին ամբողջ ժողովուրդ մը, եօթնէն մինչեւ եօթանասուն տարեկան :

Իմաստութիւնը կը պահանջէր որ յաջորդները դարձ մը փորձէին :

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ
Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին առաջին հայ անդամը :

Մինչդեռ պատմութիւնը կը շարունակուի նոյն միօրինակութեամբ : Միշտ հալածելով, տրորելով, հարստահարելով ու լացնելով տկարն ու անճարը :

Ունեւորութեան տուրք, Սեպտ. վեց, «լքեալ գոյք» :

Բայց, անողոք է պատմութեան վճիռը, «Վաղը պիտի լանք :

Ի՛նչ յանդգնութիւն՝ այս ելոյթը՝ Թուրքի մը համար :

Թերթերը կը գրեն թէ ճշմարտախօս երեսփոխանը յաջորդ օրն իսկ վտարուեր է իր կուսակցութենէն, իբրեւ անկարգապահ :

Ի՞նչ օգուտ : Լալու առիթներ միշտ ալ պիտի պատահին :

Բռնութիւնը, կեղեքումը, արիւնածարաւ ախորժակները կրնան յաջողութիւններ ապահովել առժամապէս. բայց ի վերջոյ պիտի յանգին տրամաբանական վախճանի մը :

Վկայ՝ Օսմանեան պատմութիւնը, իր դղրդագին փլուզումներով, որոնց վրայ ի զուր ողբեր կը հիւսեն այսօր :

Ուշ – կանուխ պիտի լան, պիտի լա՛ն անոնք որ չեն սորվիր Արդարութեան այբուբենը :

ՎԱՀԷ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԽԻՍՏ ԲԱՐԳԱՒԱՃ.— ՊԻՏԻ ԶՕՐԱՑՆԵՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ.— ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՊԱՅՔԱՐԻԼ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մ. Նահանգներու նախագահին աւանդական պատգամագիրը կարդացուեցաւ Յունուար 5ին, երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին մէջ, դիւանադպիրներու կողմէ : Բժիշկները չէին արտօնած որ անձամբ ներկայ ըլլայ : Ահաւասիկ հիմնական մասերը .

— «Մեր երկիրը կ'աշխատի խաղաղօրէն : Մեր ապահովութեան զօրութիւնը յարգանք կը պարտադրէ : Մեր ազգային կեանքը ցոյց կու տայ հոգեկան կորով : Մեր տնտեսութիւնը բարգաւաճման անհաւասար մակարդակի մը հասած է : Վարչութիւնը յաջողեցաւ պետական ծախքերը աւելի քան տասը միլիառ տոլար զեղչել երեք տարուան ընթացքին : Կը նախատեսենք թէ ելեւմուտքը պիտի հաւասարակշռուի մինչեւ ելմտական տարեշրջանը որ կը վերջանայ Յունիս 30ին եւ թէ կարելի պիտի ըլլայ հաւասարակշիռ ելմտացոյց մը ներկայացնել յառաջիկայ տարի եւ տուրքերը կրճատել» :

Այզընհաուըր կը հաստատէ թէ ընդհա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՔԵՌԻՆ ԲԱՐԵԻ ՉԻ ՏԱՐ»

Ատենէ մը ի վեր, Սովետ Միութիւնը իր քաղաքական գործունէութեան կեդրոններէն մէկը կ՚աշխատի դարձնել արաբական աշխարհը, յատկապէս կարգ մը արաբական երկիրներ, որոնք Արեւմուտքի հետ վէճի մէջ են :

Նիւթական օգնութեան չոայլ խոստումներով՝ կը փորձէ շլացնել անոնց աչքը՝ միամիտ զանգուածները խաբելու ակնկալութեամբ :

Բարեբախտաբար, առողջ դատողութեան տէր մարդիկ կ՚աշխատին երեւան հանել Մոսկուայի թաքուն նպատակները եւ ցոյց տալ Քրեմլինի մարդոց իսկական դիմագիծը :

Այդ առողջ դատողութեան արտայայտութիւնը կը գտնենք սուրիական « Էլ Իթթիհատ» թերթի հետեւեալ տողերուն մէջ :

— « Համայնավար պետութիւնները արաբական պետութեանց պարապ խոստումներ, հազար եւ մէկ գիշերներու առասպելներուն նմանող օժանդակութիւններ կը խոստանան : Բայց անոնք չեն գիտեր թէ մենք համոզուած ենք որ «Քեռին» մարդու բարեւ տալ չուզեր, եթէ անոր փոխարէն հոգին գողնալու նպատակ չունենայ : Շատ բաներ կորսնցուցինք, բայց մեր հոգիի ազնուութիւնը պահեցինք : Զայն կորսնցնելու նպատակ չունինք Քրեմլինցիներու «ժպիտ»ին արժանանալու համար ...» :

Սուրիական թերթին այս յօդուածը շատ յատկանշական է մանաւանդ այս օրերուն, երբ արաբական աշխարհէն ներս քաղաքականապէս թափանցելու հսկայական աշխատանքի մը լծուած է Մոսկուան, մէկ կողմէ Եգիպտոսի զէնք ղրկելով, միւս կողմէ ելմտական օժանդակութեան խոստումներ շռայլելով :

« Էլ – Իթթիհատ »ի յօդուածը ցոյց կու տայ որ Մոսկուայի այս ձեռնարկները պարզ քարոզչութեան մը սահմանէն չեն անցնիր, ու այս իրողութիւնը ամէնէն աւելի ըմբռնած են ենթակաները, որոնք շատ լաւ գիտեն թէ Մոսկուա ինչ կը հետապնդէ մեղրածորան խօսքերով իրենց ազգային զգացումները փայփայելով :

« Քեռին բարեւ իսկ չի տար, եթէ իր նպատակը չըլլայ հոգիդ հանել» : Բոլոր այն ժողովուրդները, որոնք ժամանակին Քեռիին բարեւը ընդունելու պատիւին արժանացան, տեսան թէ այդ պատիւը որքան սուղ արժեց իրենց, մանաւանդ երբ այդ բարեւներէն ետք, տեսան ռուսական սուիններուն տողանցքը իրենց հայրենի ճամբաներուն վրայէն :

Անշուշտ կան տակաւին միամիտ զանգուածներ որոնք իրենց ազգայնականութեան մէջ, յուսախաբ Արեւմուտքէն, որոշ հակում ցոյց կուտան հաւատք ընծայելու Մոսկուայի խօսքերուն :

Այդպիսիները թող կարդան « Էլ – Իթթիհատ»ի ազդարարութիւնը՝ ուղղուած արաբական ժողովուրդներուն :

Սուրիական այլ թերթեր արձագանգ կը հանդիսանան նաեւ ուրիշ դէպքի մը : Մոսկուայի իշխանութիւնները սթալինեան խաղաղութեան մրցանակը շնորհած են սուրիացի անձնաւորութեան մը, որ մինչեւ ուղն ու ծուծը դրամատէր մըն է :

Սուրիական մամուլը այս իրողութեան մէջ կը տեսնէ համայնավար վարչակարգի տարօրինակութիւններէն մէկը : Մենք՝ մեր կարգին զայն կը նկատենք «միջոցներու մէջ խտրութիւն չդնելու» մաքիավէլլական սկզբունքին հետեւող Մոսկուայի հիմնական վարդապետութեան մէկ արտայայտութիւնը :

Պարագան միթէ նոյնը չէ՞ եղած բոլոր այն երկիրներուն մէջ, որոնք վերջին տասնամեակի ընթացքին ճաշակեցին սովետական բարիքները : Մոսկուա միշտ փնտռած է գործակցութիւնը երկրի ոչ – ժողովրդավար տարրերուն, ընդհանրապէս ունեցած է դրամատէր գործակալներ, որոնք իրենց ատատապետական ցանկութիւններուն նեցուկ նկատած են Մոսկուան եւ հլու հնազանդ կամակատարը հանդիսացած անոր հրահանգներուն :

Բարեբախտաբար այս ճշմարտութիւնները այսօր սեփականութիւնը դարձած են լայն զանգուածներուն, որոնք թերահաւատութեամբ կը մօտենան Մոսկուայի քայլերուն :

(ԱԶԴԱԿ)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Երեւանի պետական թանգարանը որ կը կոչուի նաեւ Մշակոյթի Տուն, կը գտնուի Լենինեան հրապարակին վրայ : Կամարակապ եւ սիւնազարդ մեծանիստ շէնք մըն է :

Թանգարանին մէջ կան պեղումներէ եւ այլ աղբիւրներէ ստացուած զինական, կենցաղային, աշխատանքի եւ այլ առարկաներ, անտաշ քարի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը, դասաւորուած ըստ նախնական համայնքի, ստրկատիրական, ճորտատիրական եւ այլ իրարու յաջորդող շրջաններու :

Հնագիտական պեղումները մեր անցեալէն մեզի փոխանցուած անգին ժառանգութեան ուսումնասիրութիւնն են, գիտնալու համար հայ ժողովուրդի կազմաւորման փուլերը եւ համաշխարհային քաղաքակրթութեան անոր բերած նպաստը : Կարմիր Բլուրի եւ Դուինի պեղումները երեւան հանած են կարգ մը այնպիսի իրեր, որոնք նոր լոյս կը սփռեն մեր անցեալ պատմութեան վրայ՝ որովնորութիւններ են :

Տաշուած քարէ շրջանէն մնացած առարկաները ունին հինգ հազար տարուան հնութիւն, կը հասնին մինչեւ Ուրարտացիներու օրերը եւ ամէնէն հինն են ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, իսկ պղնձէ շատ մը առարկաներ կը փաստեն թէ այդ մետաղի գործածութիւնը Հայաստանի մէջ ունեցած է նոյն հնութիւնը որքան Վոլկայի շրջանին, Վրաստանի եւ Փոքր Ասիոյ մէջ :

Կարմիր Բլուրի պեղումներէն հանուած շատ մը կաւաշէն թասեր, կարասներ եւ պղնձեայ առարկաներու արձանագրութիւնները մեզ կը տանին 2800 տարի դէպի ետ :

Ելեկտրակայաններու ցանցին շինութեամբ Սեւանայ լճի մակերեսը իջաւ, եւ երեւան եկան չորցած հողամասեր, ուր կը տեսնուին բնակութեան հետքեր եւ ձեռք բերուած են զինական ու տնային առարկաներ, որոնք երկու հազար տարուան հնութիւն ունին եւ միեւնոյն ատեն կը հաստատեն նաեւ այն կարծիքը թէ շատ դարեր առաջ Սեւան եղած է լճակ մը եւ միայն աշխարհագրական փլուզումներու հետեւանքով նուազած է հոսանքն ի վար հոսող ջուրի քանակը, որով ջուրը հետզհետէ բարձրացած եւ ծածկած է շրջակայ բնակութիւնները եւ դարձած է 1416 քառ. քիլոմեթր մեծութեամբ ընդարձակ լիճ մը :

Շահեկան է ազգագրագէտ եւ հնագէտ Ե. Լալայեանի կողմէ մէջտեղ ելած դամբարան մը, որ ցուցադրուած է իր ամբողջութեամբ : Այս դամբարանը կը ներկայացնէ մեռած ցեղապետ մը, որ թաղուած է կառքի մէջ լծուած երկու եզներով, իր շուրջը ունենալով 12 ծառաներ, որ ողջ ողջ թաղուած են, ըստ հինաւուրց սովորութեան :

Ուշագրաւ է Արտաշէս Ա.ի արամէական լեզուով արձանագրութիւնը, գրուած 2100 տարի առաջ, որ կը նկատուի այդ լեզուով գրուածներու հնագոյնը :

Կան Գառնիի հեթանոսական տաճարէն մնացած խոյակներ, իսկ Դուինի պեղումներէն երեւան հանուած են բազմաթիւ ապակեղէն, խեցեղէն եւ ուրիշ տեսակ առարկաներ, որոնք որոշ գաղափար կու տան 9 – 10 դարեր առաջ հայ ժողովուրդի արտադրութիւններուն եւ կենցաղին մասին : Կայ նաեւ փայտէ խոյակ մը, որ կը կրէ 874 թուականը :

Մեծ վարպետութեամբ շինուած պատմական վերակառուցումներէն յիշատակութեան արժանի է Անի քաղաքի մեծադիր «մաքէթ»ը որ դիտողին վրայ կը ձգէ խոր ազդեցութիւն իբրեւ մեր հոյակապ անցեալին խօսուն փաստը :

Կ՚արժէ երկարօրէն դիտել Մխիթար Գոշի տապանաքարը, որ հրաշալի գործ մըն է, միակտուր քարի մը վրայ փորուած, ժանեակի մը չափ նուրբ փորագրութիւններով : Նմանօրինակ գործեր են նաեւ Տաթեւի վանքին փայտէ եւ էջմիածնի տաճարին երկու փղոսկրազարդ դռները :

Մեր մեծ աշուղ Սայաթ Նովայի նշանաւոր «քամանչան» ունի իր պատուոյ անկիւնը :

Բոլոր իրերը թուագրուած են եւ բաժնուած տասը սրահներու մէջ, որոնք ճշգրիտ պատկերը կուտան դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդի կտրած երկար ուղիին եւ իր ստեղծագործական կարողութիւններուն, մշակոյթին մէջ :

(«Ն. Կ.») Վ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

*

« ՎԱՂԸ ԱՄԷՆՔՍ ԱԼ ՊԻՏԻ ԼԱՆՔ »

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին Դեկտ. 27ի նիստին մէջ շատ կծու քննադատութիւններ եղան, երկրին տնտեսական կացութեան մասին, ելմտական նախարարին զեկուցումէն վերջ :

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ ապրուստի սղութիւնը անտանելի չափերու հասած է :

Ստորեւ՝ Ազգ. ժողովին վիճաբանութեանց ամփոփումը :

Նոր կուսակցութեան՝ Հիւրրիյէթի անդամներէն Ֆեթհի Չելիքպաշ ըսաւ.

— Միայն պիտաճէի վերաբերեալ բացատրութեանց անդրադառնալով, յայտնեմ թէ գոհացուցիչ չէին, որովհետեւ նախարարը պէտք է իր ամբողջ մերկութեամբ մէջտեղ դնէ մեր ելմտական ու տնտեսական կացութիւնը որպէսզի մեր բոլոր հայրենակիցները լաւ ու գէշ կողմերը տեսնեն եւ ընդդիմադիրներ աւելի դիւրութեամբ տեղեկանան : Առտուան նիստին ըսուեցաւ թէ մեր արտաքին պարտքը երեք հարիւր միլիոնէն ինը հարիւր միլիոնի բարձրացած է. ո՞րն է ճիշդը, չենք գիտեր : Որքան ատեն այս մասին եւ տակաւին ելմտական ու տնտեսական այլ հարցերու մասին բաւարար տեղեկութիւն չունենանք, չենք կրնար հաւատալ կառավարութեան հետապնդած քաղաքականութեան :

Մինչդեռ կառավարութիւնը պէտք է ազգին վստահութիւնը շահի : Ապահովութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու է : Քաղաքական եւ տնտեսական մարզերու մէջ լուրջ միջոցներ ձեռք առնելու է :

Օրինակ մը տամ : Երկրին բնականոն արտածումը չի բաւեր ներածման. արդէն ստիպուած ենք քիչ ծախել եւ շատ առնել. այս կացութիւնը կը շարունակուի : Մեր երկիրը բերուած իւրաքանչիւր քամիոնին համար ինքնաբերաբար պահեստի կտոր ալ ներածելու է : Երբ այս է կացութիւնը, դիւրին բան չէ դիմաւորել բնականոն ներածումը, երբ ձեռք բերուած «տոլլար»ներուն մէկ մասը պարտքերուն հաշուեյարդարին կը գործածուի, պետական պարտքերը կը տրուին :

Ահաւասիկ այս քաղաքականութիւնն է որ արտաքին աշխարհի առջեւ մեր վայելած վստահութիւնը կը խախտէ :

Արտաքին փոխառութիւն մը կարելի է, միայն պէտք է արագ միջոցներ ձեռք բերել. այլապէս մեր տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը պիտի վատթարանայ. վերջը պիտի ստիպուինք մեր դրամը արժեզրկել :

Երեսփոխան Քենան Ազմանլար աւելի զբաղեցաւ ներքին հրապարակի գիներով ու պահանջեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել գիներու բարձրացման դէմ : Բաշխումի մեթոտին անդրադառնալով, մատնանշեց թէ Բ. Աշխարհամարտէն մնացած հինցած ձեւով կը կատարուի ան եւ պահանջեց վերակազմել Առեւտրական նա–

ՀԱՅՐԻԿԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ զիրենք ծծէ կտրէինք ու օպաները եղէինք, ալ «փուկ» չկար իրենց : Իրենք ալ՝ իրենց մայրերուն պէս «աղէգ»ներէն ալ պիտի լզէին :

Հիմակ ու հիմակ դեռ «մանուկ էին » , չփացած, պէտք էր փուկ ուտէին «ուշտուր» ըրած մատղաշ ու դալար թուփերուն վրայ ու անդադար փնտռտալով ... :

Փուկը : Աղջրով օծուած կաղնիի թուփերը մերկացած էին արդէն քանի մը ժամուան ընթացքին, եւ, աղուոր մը կլորցած իրենց փորիկները : Անոնք ժամերով «ուշտուր» ըրած կը ճարակէին անխնայ, շուտ – շուտ, ցատկռտելով ու օդին մէջ կոտրտուելով ծմակէն դէպի ձորակ ջրուելու ու նորէն դառնալու արօտօրէն :

Ու այժմ, արեգակը եկած, հասած էր հովիտին հաւասարութեանը, ու շիկացած ոսկեզօնտը կախած մեր վրայ : Ուլերը կշտացած, կլլ եղած, քաշուած ու մակաղուած են յաջորդ անդամներու, պահեստ փուկնոցներու ստուերներուն մէջ : Հիմակ պահն է, անդադար չարժտկելու իրենց մանտրտիկ կզակները, որոճալով հաւաքաբար : Իսկ մենք, ուլարածներս, մեր ընտրեալներուն հետ կող կողի ու մեր թեւերէն մին անոնց ճիտերը նետած, բացած ենք մեր պաշար եղով բաղարջները ու կը լափենք, պահ պահ մենք ալ ուլերուն պէս, հանդիպակաց, արեւոտ դիւն՝ ճամբուն վրայի պաղուկ աղբիւրէն երթալ ծծելու, իւղոտ պաշարին առթած ծարաւը յագեցնելու :

Հայրիկս, ծմակին երկայնքին վրայ ու մեզմէ շուրջ յիսուն քայլ անդին անտառին մէջ կը պտըտէր, գլխարկը ետեւօք՝ ծոծրակին վրայ ու փափլուն ճակատը ծմակի զովարար սիւքին առջեւ, բաց : Այդ պահուն, ահա մեզի կը հասնի իր քաղցրահնչուն ձայնը, զիս կը կանչէր .

— Ներսիկ, ճանիկս ... :

Հօրս ձայնն առնելս ու քովը հասնելս քանի մը երկվայրկեան կը տեւէ :

— Գնա, մանչս, շուշտ գնա աղբէն թին ու փետատը առ եկո :

Ես կը ցատկեմ, կը սուրամ ուրախութեամբ, ընտրեալ ուլիկս՝ Վարդուկը ինձմէն անբաժան :

— Սատկիս դուն, սատկիս, շան պէս աղամ փէշը չի ձգեր.— Հօրս ձայնն էր, որ ինծի կը հասնէր : Խօսքը Վարդուկի մասին էր :

Վարդուկը ետեւէս կը վազէր մէկէկելով, չորս ոտքերը մէկ գետին խփելով ու զսպանակի պէս օդը նետուելով : Կոտրտուելով կը դառնար օդին մէջ, կը վազվռտէր իր առաջ, բայց միշտ քղանցքէս անբաժան : Մեր գոմ հասնիլը հազիւ տասը վայրկեան մը առաւ : Հեռու չէինք : Հասնելուս պէս, «խնճիկ»ին դուռնէն ձայն կուտամ հարսայիս .

— Տոռուխ հարսա ...

— Հարսան մեռնի արեւուտ, ի՞շ կայ :

— Հայրիկս թին ու փետատը կ՚ուզէ :

Նոյնքան արագ վերադարձանք, միշտ Վարդուկիս հետ, իրարմէ անբաժան :

Ձորակէն քանի մը քայլ վերօք փորեց, պեղեց ու նոր, առատահոս աղբիւր մը բացաւ հայրս :

Գեղացին լեռներուն մէջ ըլլայ թէ դաշտերուն, երբ կաթիլ մը ջուրի բխումը տեսնէ, կամ թէ՝ նշմարէ խոնաւութիւն մը, կը փորէ, նոր աղբիւր կը բանայ :

Ու հայրիկս ալ, այդ օրը, ծմակին կողին վրայ բացաւ նոր աղբիւրը : Հեռուէն բերաւ սալքարեր, թաղեց, գետեղեց չորս դիերուն վրայ ու տուաւ անոր ակութի մը ձեւը : Ու նաեւ կապեց տանիք, կամար, սալքարով մը՝ սեղանի պէս լայնատարած :

Աղբիւրին կողերէն մասրենիի ու ծորենիի թփիկները իրար կը գրկէին, ու ամէն գարնան իրենց նարնջագոյն ծաղիկներովը եւ, ամառն ալ կարմրտկուն պտուղներով կը զարդարէին հայրիկիս աղբիւրը՝ անոյշ :

Ծմակին երկայնքն ու լայնքը կաղնիի անտառներով պատած էր : Ու անոնց խիտ ճիւղերուն, կանանչ, կապտորակ տերեւներուն շնորհիւ արեգակին բարկութիւնը կը մեղմանար, ու իրենց զովասուն ըստուերներուն մէջ մեր ուլերուն ու գառներուն հօտը կը մակաղէինք օրհարսակին :

Ու այնուհետեւ, երբ «փուկ» ընէինք այդ հովտին մէջ, կամ թէ այդ շրջաններն երթայինք արածելու մեր չարաճճի հօտը, օրհա՛րսակի մակաղատեղին հոն էր ու մենք անպայման հօրս նոր բացած աղբիւրին քով կ՚ըլլայինք մեր եղով բաղարջ պաշարովը միասին :

Կը խմէինք անկշտում, անյագօրէն սառնորակ, արցունքի պէս խտակ աղբիւրէն, մեր ընտրեալ ուլիկներուն հետ միասին, ծնկըլվար, բերան բերանի ... :

Ով «հայրիկիս աղբիւրը» անոյշ, արդեօք գոյութիւն ունի՞ս մինչեւ այսօր ,թէ՝ դուն ալ ցամքեցար, ցամքեցար մեր հաբաղաններուն պէս ... :

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

խարարութիւնը ։

Հիւրբիւյէթ կուսակցութեան անդամներէն Ֆէրիտուն Էրկին խօսք լսաւ․

— Ներկայ մեր տնտեսական պայմանները լուրջ են, տնտեսական դատերը այլեւս դարձած են ամբողջ երկրին ցաւը եւ դուրս ելած են կուսակցական խնդրի մը հանգամանքէն ։

Երեք տարիէ ի վեր մեր ազգ․ եկամուտը երթալով կը նուազի․ իսկ գինները ահարկու չափով կը բարձրանան եւ ընդհ․ քարօրութեան մակարդակը օրէ օր կ՚իյնայ ։ Մասնաւորաբար մեծ քաղաքներու մէջ սղութեան հետեւանքով ընկերային ողբերգութիւններ տեղի կ՚ունենան ։

Երկու տարիէ ի վեր հողային հասոյթները չեն բարձրացած եւ միւս կողմէ գիները բարձրացած ու պարտքերը աւելցած ըլլալով, հողագործն ալ դժուարին կացութեան մատնուած է ։

Զօնկուլտաքի երեսփոխան Հիւսէյին Պալըգ լսաւ թէ կծու պիտի խօսի ․

— Այս հաշուով վաղը ամէնքս ալ պիտի լանք ։ Մենք պէտք ունինք ոչ կուսակցամոլ ազգ․ կառավարութեան մը ։ Կը ցաւիմ նոր ելմտական նախարարին վրայ, որովհետեւ արտակարգ կերպով դէշ քաղաքականութեան մը պաշտպանի դերը առած է ։ Այսօր ալ հին մտայնութիւնը կը շարունակուի, այս պատճառաւ գործերը այս վիճակին հասան ։

Ընկերներ, կառավարութիւնը յաճախ քննադատելուս պատճառաւ գիս գզուշութեան կը հրաւիրեն ։ Երէկ տարիքոտ երեսփոխան մը լսաւ ինծի ․

— Այս ժողովին մէջ համայնավարներ կան․ դուն բարեմտօրէն անոնց գործիք կը դառնաս ․

— Ընկերներ, ինչո՞ւ համայնավար ըլլամ ։ Իմ յատկութիւնս է հայրենասիրութիւնը ։ Այս մասին տարակուսելու տեղ, թող հարցնեն թէ Սեպտ․ վեցի դէպքերէն վերջ, ինչո՞ւ կառավարութիւնը չհրաժարեցաւ ։ Ոչ ոք իրաւունք ունի կուսակցութեան մը եւ ազգին երեսին մուր քսելու, պարզապէս երկու երեք հոգի ազատելու համար ։

— Այս խօսքերուս համար կրնան զիս կուսակցութենէն ալ վտարել․ սակայն ցվերջ պիտի խօսիմ ։ Մէկ դարման կայ, — ղեկավարութեան մտայնութիւնը փոխել, որովհետեւ այլեւս այս հոգեբանութեամբ տրուած թէ խոստումին եւ թէ գործադրութեան հաւատալ կարելի չէ ։

Ընկերներ, քիչ առաջ ելմտական նախարարը լսաւ որ ինը հարիւր միլիոն պարտք ունինք ։ Ի սէր Աստուծոյ, այս պարտքը ինչպէ՞ս պիտի վճարենք․ այս տագնապը ինչպէ՞ս պիտի փարատենք․ կառավարութեան մէջ ո՞վ ինչ կ՚ընէ, ոչ ոք գիտէ ։ Տնտեսական, արտաքին եւ ներքին բոլոր գործերը մէկու մը բեռցնել, այս արդիւնքը կուտայ ։

— Մենք հսկայ կառավարութիւն մը ունինք, բայց անգլիական միակ առեւտրական հաստատութեան մը չափ չենք կրնար ներածումը կարգի դնել․ իսկ մեր արտաքին առեւտուրը խառնափուր մըն է, ճար մը պէտք է այս ամէնը կարգի դնելու համար եւ հաւաքաբար խորհինք ։

ՄՈՒՐՀԱԿՈՎ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՆ

ՍԵՊՏ․ ՎԵՑԻ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Նոյն օրը Ազգ․ Ժողովին յանձնուեցաւ օրինագիծ մը որուն համաձայն ամբողջական վճարում պիտի ըլլայ Սեպտ․ վեցի դէպքերէն վնասուած քաղաքացիներուն ։

Օրինագծին տրամադրութեան համաձայն, 1955 Սեպտեմբեր վեց եօթի գիշերը Իսթանպուլի եւ Իզմիրի մէջ վնասի են-թարկուած անհատներուն եւ բարոյական անձնաւորութեանց կրած վնասներուն փոխարժէքը ամբողջովին պիտի վճարուի ։ Ասոր համար պետական գանձուն երաշխաւորութեամբ պարտաթուղթեր հրապարակ պիտի հանուին եւ վճարում պիտի ըլլայ, վնասները ճշդուելէ վերջ ։

Վնասուողները այդ պարտաթուղթերը մէկ տարուան մէջ պիտի գործածեն ։ Իսկ տարի մը վերջ անոնք իրենց արժէքը պիտի կորսնցնեն ։

Սեպտեմբեր վեց – եօթին վնասուած անձերը, մէկ տարուան ընթացքին իրենց կրած վնասին փոխարժէքը պիտի ապահովեն ։ Պետական գանձը պիտի վճարէ այդ պարտաթուղթերով եղած փոխառութիւնները ։

Միւս կողմէ ուրիշ օրինագիծ մըն ալ յանձնուեցաւ Ազգ․ Մեծ Ժողովին ։ Անոր տրամադրութեանց համաձայն, վճարման դիւրութիւններ պիտի տրուին Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքերուն ընթացքին վնաս կրող եւ եկամուտի տուրքին ենթակայ անձերուն ։

Այս օրինագծին տրամադրութեանց համաձայն, վնասուողները 5432 թիւ տուրքի օրէնքին 260 եւ 299 յօդուածներու տրամադրութեանց ենթակայ պիտի ըլլան, այսինքն անոնք պիտի նկատուին, երկրաշարժի, ողողումի եւ հրդեհի նման աղէտներու ենթարկուած անձեր ։

Նոյն օրինագծով դիւրութիւններ պիտի տրուին թէ Սեպտեմբեր վեց եօթի դէպքերուն վնասուողներուն եւ թէ անոնց օգնող օժանդակութեան մարմնին, այսինքն օժանդակողներուն օգնութեան չափը եկամուտի տուրքէն ազատ պիտի մնայ ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

*

Դեկտեմբերի թիւով՝ «Հայ – Բոյժ» ժողովրդական բժշկական ամսաթերթը բոլորեց իր 21րդ տարին ։

Պատերազմէն ետքը՝ նախ երկարատեւ հիւանդութիւնս, յետոյ առողջական նըպատակով՝ դէպի Արեւելք ճամբորդութիւնս պատճառ դարձան որ պահ մը յապաղում կրէ «Հայ – Բոյժ»ի հրատարակութիւնը ։

Ասոր իբրեւ հետեւանք՝ բաժնեգիններու վճարումները եւս դարձան անկանոն ։

Տարիէ մը ի վեր ժամանակս ամբողջովին նուիրած եմ «Հայ – Բոյժ»ին, եւ արդէն դարմանուած է հրատարակութեան յապաղումը, — Դեկտեմբերի թիւը լոյս տեսաւ երկու ամիս առաջ, իսկ Յունուարի թիւը յանձնուած է տպագրութեան ։

Կը մնար կարգի դնել վարչական մեքենան ։ Հարկ էր վերաքննութիւն մը կատարել նախ բաժանորդներու արձանագրութեանց մասին ։ Սկիզբէն հաշուելով՝ աւելի քան վեց հազար բաժանորդ ունեցած է «Հայ – Բոյժ», — ոմանք տեղափոխուած կամ մեռած, ոմանք բաժանորդագրուելու անկարելութեան դատապարտուած (երկիրներ կան որ փակեցին իրենց սահմանները), ոմանք անձնական պատճառներով բաժանորդագրութիւնը իրենց կամքով դադրեցուցած, ոմանք անպարտաճանաչ գտնուելով՝ խմբագրութեան կարգադրութեամբ բաժանորդներու ցանկէն դուրս հանուած, յաճախ նոյնիսկ առանց ազդարարութեան՝ որ փակեն իրենց հաշիւը, եւ այսպէս վերի թիւին միշտ քառորդն է միայն որ վարած է «Հայ – Բոյժ»ի կառքը ։ Այդ քառորդն ալ առողջ թիւ մը չէ, — այդ քառորդէն թափածներն են որ, տարուէ տարի, հազարներու բարձրացուցած են բաժանորդներու թիւը ։ Միւս կողմէ՝ արտասահմանը դրամական փոխադրութեանց յապաղումով, բաժանորդներու ստուար թիւ մը վճարումներու ձգձգումով դժուարացուցած են մեր աշխատանքը ։ Ուրեմն, փոքր թիւ մը կը կազմեն անոնք որ ինքնաբերաբար ղրկած են իրենց բաժնեգինը՝ տարին լրացած կամ չլրացած ։ Այս վերջիններուն կարգին, «Հայ – Բոյժ» ունի բարեկամներ, որոնք կ՚օժանդակեն բացառիկ բաժնեգիններով՝ իբրեւ նշան համակրանքի ։ Այսպէս է ապրած «Հայ – Բոյժը»ը ։

Այժմ ձեռնարկած ենք ընդհանուր քննութեան մը, — նոր արձանագրութեանց, սկիզբէն սկսելու ձեւով մը ։

Իւրաքանչիւր բաժանորդի պարագայ քննելով առանձին, մե՛նք դադրեցուցած ըլլանք բաժանորդագրութիւնը թէ ինք՝ բաժանորդը՝ պիտի ղրկենք իր հաշուեցոյցը, պահանջելով իր պարտքը ։ 1946էն պարտք ունեցողներ կան, ասոնց թերթը դադրեցուցած ենք անշուշտ, բայց պարտք պահանջելու ի վիճակի չէինք այն օրերուն, որովհետեւ հիւանդ, ու կը մնար առկախ ։ Այժմ պիտի պահանջուի ։ Անշուշտ պիտի գտնուին չվճարողներ, չպատասխանողներ, «անցուկը մոռցուկ համարողներ», բայց մեր այս աշխատանքին օգուտն այն պիտի ըլլայ որ պիտի գտուին պարկեշտ եւ հաւատարիմ բաժանորդները ։

Մէկ տարի ետքը, կը կարծենք, այլեւս մեքենական կը դառնայ «Հայ – Բոյժ»ի բաժանորդագրութիւնը ։

Այսօր, մէկ բան կը խնդրեմ համակիրներէն․ — Եթէ իւրաքանչիւր բաժանորդ մէկ բաժանորդ բերէ Հայ – Բոյժի, խմբագիրը ի վիճակի կը դառնայ տալու ինչ որ նոյնիսկ անկարելի կը համարեն շատեր ։

Տպագրութիւնը սուղ է Փարիզի մէջ ։ Կարելի չէ խոստանալ տպագրական փոփոխութիւններ՝ արտաքին փայլի տեսակէտով, յետոյ ոչ քլիշէ կրնանք դնել, ոչ ալ էջ աւելցնել, առ այժմ ։ Բայց տարեկան 300 էջէն զատ՝ պիտի ջանանք բժշկական գրական աղուոր հաւաքածոյ մը տալ բաժանորդներուն, առաջին առթիւ ։ Միւս կողմէ՝ «Հայ – Բոյժ»ի բովանդակութիւնը, որ այնքան նիւթ կը մատակարարէ մեր թերթերուն՝ արտատպումներու համար, աւելի եւս պիտի ճոխացնենք այս տարի՝ ինչպէս պիտի տեսնուի ։

Կը ներեն բարեկամներս, մասնաւորաբար Արեւելքի մէջ, եթէ մեղադրելի կը մնամ, թղթակցութեան մէջ, — կարելի՞ է հասնիլ մէկ աչքով՝ յօդուած գրել (ամէն մէկ յօդուած, յաճախ, ուսումնասիրութեան մը ծանրութեամբ), տպագրական փորձեր սրբագրել, վարչական անհատնում ու տաղտկալի գործերով ըզբաղիլ, ու դեռ գրական այլ աշխատանքներ, նաեւ ընթերցումներ՝ որպէսզի ետ չմնայ ... մտաւորականի ժամացոյցս ։

Պիտի ջանամ քաւել այդ մեղքս ալ՝ համբերութեամբ, բարեկամներու ... աղօթքով եւ կամօքն Աստուծոյ ։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԿՂԵՐԱԿԱՆ մը որ 20․557 տոլարի նուէր մը ստացած էր իր ծխականներէն մէկէն, զայն նուիրեց Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան, յատկացնելու համար կրօնական եւ բարեսիրական նպատակներու ։ Կղերականը եւ նուիրատուն ուզած են անծանօթ մնալ ։ Կտակին բուն գումարը 33 հազար տոլար էր, սակայն թաղման եւ բարեսիրական ծախքերը հանելէ ետք մնացած է 20․557․21 տոլար, ինչպէս կը գրէ «Հայաստանի Կոչնակ»ը ։

ՀԱՅ ԳՆԴԱՊԵՏ ՄԸ Ն․ Լիւլէճեան ամերիկեան կառավարութենէն շքանշան մը ստացած է իր մատուցած զինտական ծառայութեանց համար ։ Գնդապետին յանձնուած վկայագիրը կ՚ըսէ թէ ան բացառիկ գնահատութեան արժանի է, շատ պատասխանատու աշխատանքներ կատարած 1952 օգոստոսէն մինչեւ 1954 դեկտ․ 31 եւ եղած է հիւլէական զէնքերու գործածութեան եղանակները ուսումնասիրող գիտական հիմնարկութեան մը պետը ։ Լիւլէճեան երկար ուսումնասիրութիւններէ ետք գտած է ձեւ մը որուն շնորհիւ կարելի է առաջուընէ ստուգել թէ հիւլէական ռումբի մը արձակումէն ետք ինչ շողարձակ «անձրեւներ» կրնան վար իջնել ։ Այս կերպով գնդապետը շատ մեծ ծառայութիւն մը մատուցած է Ամերիկայի զինուորական պաշտպանութեան մէջ ։ Հայ զինականը որ 42 տարեկան է եւ Խարբերդցի, իբրեւ դեղագործ աւարտած է Նիւ Եորքի Քոլըմպիա համալսարանը ։

ՔԷՄԱՆՃԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆ Լիբանանեան Արժանեաց ոսկի շքանշանը ստացաւ Դեկտեմբեր 22ին, իր տարեկան նուագահանդէսին օրը ։ Ցանուն լիբանանեան կառավարութեան կրթական նախարարը բեմ բարձրանալով իր գնահատանքը յայտնած է Ռուբէնի արուեստին համար, որ օգտակար եղած է նաեւ երկրին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

Մ․ ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ․ ՄԱՍ

— Ես անհատ մըն էի ։

— Ըսէ, ըսէ, փախանք ըսէ ։

— Այո, փախանք, ի՞նչ կ՚ուզէիք որ ընէինք ։ Եթէ մնայինք ի՞նչ պիտի ըլլար ։ Պիտի պահուըտէինք, յետո՞յ ։

— Ձեր փախուստը նշանակութիւն մը ունի ։ Երկիրը սնանկացած էր ։ Դուն, Թալէաթ, Էնվէր, Ճեմալ փաշաները, բոլորդ կծկեցիք ։ Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա ։ Կը նշանակէր որ ձեր հոգին փրկել ուզեցիք, հակառակ պարագային ազգը կտոր կտոր պիտի ընէր ձեզ ։ Այս մտավախութեան համար չփախա՞ք միթէ ։ Գացիք երկրէն, խորհեցա՞ք թէ արտասահմանի մէջ ի՞նչ պիտի ընէիք, ինչպէ՞ս պիտի ապրէիք ։

— Խրիմ գացինք ... Էնվէր փաշա ծրագիր մը ունէր, Կովկաս, երկու զօրաբաժիններու հարիւր հազար զէնք ղրկած էր ։ Ինք ալ պիտի երթար եւ այդ բանակին գլուխը պիտի անցնէր ։ Ջեղաւ, շատ մը պատճառներով հրաժարեցաւ այդ ծրագրէն ։ Խրիմէն կառախումբով Գերմանիա գացինք ։ Լսեցինք թէ Հայերը Պերլինի մէջ մեզի դէմ ցոյց պիտի ընեն, սանաթօրիում մը մնացինք ։ Հոն հիմերը դրինք Իսլամ Յեղափոխական Միութեան ։

— Ըսել է ուր որ հաւաքուիք, անմիջապէս կանոնագիր մը կը շինէք ։

— Պարզեմ խնդիրը ։ Ամերիկայի Հանրապետութեան նախագահ Ուիլսընի սկզբունքները մեծ յոյսեր ներշնչած էին ։ Կ՚ըսուէր թէ ազգերը պիտի տիրանան իրենց իրաւունքներուն եւ անկախութիւններուն ։ Մենք ալ խորհած էինք այդ Միութիւնը կազմել, թնթեւցնելու համար զանազան ազգերէ եւ երկիրներէ մեր վրայ ծանրացող բեռը ։ Այս նպատակով շփման մէջ մտած էինք Հնդիկներու եւ այլ ժողովուրդներու հետ ։ Կեդրոնը Պերլին պիտի ըլլար եւ իւրաքանչիւր երկրէ պատուիրակ մը պիտի գտնուէր ։ Այդ Միութեան նպատակը պիտի ըլլար գաղթավայրերու մէջ ապրող ժողովուրդները գրգռել օտար ուժերու դէմ եւ այս կերպով ճնշել Թուրքիոյ վրայ ի գործ դրուած ճնշումը ։

— Հապա եթէ ձեզի ըսէին թէ դուք ով էք, ուրկէ՞ բուսաք, ի՞նչ պիտի պատասխանէիք ։

— Ջըսին այդպիսի բան մը ... Արդէն անոնք պատրաստ էին, ընդառաջ գացին մեր հրաւէրին ։

— Դրամ եւայլն քաշեցի՞ք ։

— Ոչ ։

— Շատ լաւ, ձեր ծախքերը ինչպէ՞ս հոգացիք ։

— Թալէաթ փաշայի տուած 8–9 հազար ոսկին բաւեց ։ Պերլինի մէջ ծանօթացանք ռուս կոմիսարի մը, որ խոստացաւ մեզի ամէն աջակցութիւն ընծայել, մեր այս գործունէութեան առթիւ ։ Ռուսերը յոկ Ազրպէյճանի անկախութիւնը պիտի ճանչնային, մենք ալ Ռուսիոյ Իսլամները պիտի չգրգռէինք ։ Այս ուղղութեամբ յանձնառութիւն ստանձնեցինք ։ Մեր բուն նըպատակակէտը Հնդկաստան ու Իրաքն էր ։ Անդէն առեն մը վերջ Ճեմալ փաշա Աֆղանիստան գնաց, այդ տեղերուն մօտիկ ըլլալու համար ։

— Ետքը Մոսկուա՞ գացիք ։

— Այո ։ Բայց մեծ դժուարութեամբ ։ Վեց անգամ մեր օդանաւը ինկաւ, ես Էնվէր փաշայի հետ այս պայմաններուն տակ Մոսկուա գացի ։ Թալէաթ փաշա Պէտրի պէյ, Պէհաէտտին Շաքիր Պերլին մնացին, եւ հոն սկսան փրոփականտ ընել եւ կազմակերպութիւն ստեղծել ։

«Մենք ալ Մոսկուայի մէջ շփումներ ունեցանք հնդիկ անձնաւորութեանց հետ եւ Հնդկաստանի մէջ քարոզութիւններու ձեռնարկեցինք ։ Մեր նպատակն էր Հնդկաստանի մէջ Անգլիացիներուն տեւական տաղտուկներ պատճառել եւ մեր երկրին վրայ ծանրացող ճնշումները թեթեւցնել ։ Այդ միջոցին էր որ, Մուսթաֆա Քեմալ փաշայէն նամակ մը առինք ։ Կ՚ըսէր թէ Գործավարներու Խորհուրդին որոշումով յարմար նկատուած էր մեր գործակցութիւնը, եւ այսպէս արտասահմանի մէջ աշխատելով՝ պէտք է որ օգտակար ըլլայինք երկրին ։ Արդէն մեր բուն նպատակն ալ այդ էր ։ Անատոլուին փրոփականտը կ՚ընէինք, մէկ կողմէ ալ Եւրոպայի կացութեան մասին մեր հաւաքած տեղեկութիւնները կանոնաւորապէս Անգարա կը հաղորդէինք ։ Միւս կողմէ, կը շարունակէինք գործել Իսլամ Յեղափոխական Միութեան ի հաշիւ ։ Այդ օրերուն է որ Պերլինէ հաղորդուեցաւ Թալէաթ փաշայի սպանութեան լուրը ։

(Շար․)

նուր բաղդատածումէն չեն օգտուիր միայն հողագործները։ Յետոյ ցաւով կը յայտնէ թէ կարգ մը շրջաններու մէջ սեւամորթ քաղաքացիները տակաւին զրկուած են քուէարկութեան իրաւունքէն եւ տնտեսական անարդար ճնշումներու կ'ենթարկուին։ Կառավարութիւնը միջոցներ պիտի առաջարկէ, ապահովելու համար իրաւունքներու հաւասարութիւնը, «առանց գոյնի, ցեղի եւ կրօնի խտրութեան»։

Նախագահը հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէ միջազգային կացութիւնը.— «Բացորոշ է որ միջազգային համայնավարութեան եւ ազատութեան պայքարը նոր երեւոյթ մը առած է։ Փոխանք որհամայնավար վարիչները յաճախ նահանջի եւ զինզակի ռազմավարութեան կը դիմեն։ Այժմ իրենց ռազմավարութիւնը բռնութեան եւ սպառնալիքի տեղ կը փորձէ պառակտում, հրապուրիչ խայծեր եւ երկդիմութիւն։ Պէտք է պատրաստ ըլլանք դիմագրաւելու այս ռազմախաղերը որոնք նոյնքան վտանգաւոր թէեւ նուազ ակներեւ սպառնալիքներ կը պարունակեն։ Պէտք է զօրացնել ապահովութեան ցանցը։ Մ. Նահանգները պիտի աշխատին զօրացնել Ատլանտեան ճակատը ոչ միայն ռազմական տեսակէտով, այլ եւ քաղաքական միաբանութեամբ եւ համամտութեամբ»։

Թերթերը գիտել կուտան թէ պատգամագիրը յայտնապէս տոգորուած է լաւատեսութեամբ եւ չափաւորութեամբ։ Պատմագիրը հետեւեալ յայտարարութիւնը կը պարունակէ Միջին Արեւելքի մասին.

— «Որ եւ է ջանք պիտի չխնայենք, արդարութեամբ լուծելու համար արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ ծագած վէճը։ Մ. Նահանգները պատրաստ են իրենց դերը կատարելու, որպէս զի տեւական խաղաղութիւն մը հաստատուի այդ շրջանին մէջ։ Կը յուսանք թէ երկու կողմերն ալ անհրաժեշտ աջակցութիւնը պիտի նուիրեն այս նպատակին իրագործման»։

Նախագահը մասնաւորապէս կը յիշէ թէ Մ. Նահանգները երբեք պիտի չվաւերացնեն աշխարհի մէջ տիրող անարդարութիւնները,— գերման ժողովուրդի բաժանեալ վիճակը, միլիոնաւոր անձեր ու գերութիւնը, ճափոնի բացակայութիւնը Ազգաժողովէն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ անգլիական դեսպաններու ժողովէն վերջ, Անգլիոյ վարչապետը պիտի առաջարկէ որ Մ. Նահանգներն ալ միանան Պաղտատի Ուխտին եւ մեծագումար վարկեր տրամադրեն արաբական երկիրներուն։

ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթեցաւ Միլանի արքեպիսկոպոսարանին մէջ, Եչ. օր, խորտակելով մէկ մասը։ Արքեպիսկոպոս Ճիօվաննի Մոնթինի կը կարծէ թէ խելագարի մը գործն է այս ոճիրը։ Շատ մը պատերփլան եւ գրեթէ բոլոր ապակիները խորտակուեցան։ Մարդկային կորուստ չկայ։ Ոստիկանութիւնը երկու միլիոն լիր (3200 տոլար) պարգեւ խոստացած է, ոճրագործները երեւան հանելու համար։

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ մը մութի մէջ թաղեց Լոնտոնը, ջլատելով օդանաւային եւ ծովային երթեւեկը։ Կառախումբերը չէին բաներ։ Արկածներ ալ պատահեցան։ Փարիզի մէջ ալ մշուշ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետին, Տոքթ. Ատընաուըրի ծննդեան 80ամեակը տօնուեցաւ արտակարգ շքեղութեամբ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է օգափոխութեան կայանի շէնքին ի նպաստ Տիկին Աննիկ Սարաճեանէ հազար ֆրանք եւ Պ. Ա. Վաչեանցէ հինգ հարիւր ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յակոբեան իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ երկու հազար ֆր.։

Մանուկներու օրուան առթիւ նուէրներ բրած են նաեւ.— Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան 1500, Տէր եւ Տիկին Ներկարարեան հազար, Տիկ. Էօժէնի Շաղիկեան500։

Տիկին Ա. Ազնաւուրեան ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս նուիրած է վեց քիլօ պոնպոն։ Պ. Մատոյեան այս տարի եւս նուիրած է մանկական կառք մը որ վիճակահանութեան դրուած է։ Տիկին Գալիկեան երկու քիլօ եւ Տիկին Գրիգորեանէ կաշիէ դրամապանակ մը, վիճակահանութեան համար։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ, ՓԱՐԻԶ

Յունուար 7, Բ. օր Ս. Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց չաբաթ, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Յունուար 8, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Ժամերգութենէն ետք հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Դպրաց Դասու ի պատիւ ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսկի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ կազմակերպուած է Նոր Տարուան առթիւ դըպրոցական հանդէս մը, կիրակի 8 Յունուար ժամը 15.30ին։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԻԼԱՅԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ

Հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեանի։ Կիրակի 8 Յունուար դպրոցի սրահին մէջ, 32-34 Ավընիւ Փորթ տէ Լիլա։ Արտասանութիւն, ներկայացում, երգ ու պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Ժամը 19ին հացկերոյթ։

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը նոր տարուան առթիւ կազմակերպած է խնջոյք մը։

Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնֆուա։

Ս. ԽԱՉ

8. Յունուար, Կիրակի։

Ժամը 8.45ին Փարիզի ձայնասփիւռէն ձայնաւոր պատարագ, Սէն Վէնսան տը Փօլի եկեղեցին, (Փլաս Լաֆայէթ)։

Ժամը 10.30ին պատարագ եւ Ջրօրհնէք (10 պիս, Ռիւ Թուէն)։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի վարչութեան, իր երեք դպրոցներու միացեալ հանդէսին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 8ին կիրակի ժամը 2,30ին, Կաթողիկէ սրահին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊԻՎԷՌԻ ՄԷՋ

(Մանուկներու օրուան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի հոգաբարձութեան։

Այս կիրակի, կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, «Գեղունի» սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի։ Մանկական եւ գեղջկական երգեր, արտասանութիւններ։

Մենախօսութիւններ, հայկական տարազով պարեր աշակերտներու կողմէ։

Եւ զաւեշտ մը, «Անկուտիները», Կաղանդ Պապան, պտուղ եւ չաքարեղէն պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն։

Մուտքը ազատ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Արշակ Փաչայեան (Փարիզ) իրենց հօր՝ Կարապետ Խնճէեանի մահուան 4րդ տարելիցին եւ Արտաշէս Միքթանճեանի մահուան առթիւ քսան քիլօ շաքար կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։ 8 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ հայրենակիցներ անխտիր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ պարանցիկ հաւաքոյթ մը, կազմակերպուած Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ։

Կիրակի 8 Յունուար ժամը 3էն 10, Ազգ. տան թատերասրահը։ Ջերմութիւնը ապահովուած է։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Շահինեան, ինչպէս եւ Շահինեան ընտանիքը (Պոլիս) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 8 Յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրելի զաւկին եւ ազգականին

Տիկին Ալիս Լաթիֆեանի
(Ծնեալ Շահինեան)

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները։

●

Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր

Աղաւնի Օհանեանի

յիշատակին, անոր մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՄԱՐՍԷՅԼ
«ԱՐԾԻՒ»Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Սալոն Ալհամպարյի մէջ, 340 Պուլվառ Շաւ։

Կը նուագէ «ՐՈԺԷ ԿՈՄԷՍ»Ը եւ իր նշանաւոր նուագախումբը։

Քոթիյոն, պիւֆէ մատչելի գիներով եւ անակնկալներ։

Կը խնդրուի սեղանը նախապէս ապահովել։

Այս ազդը կոչ մըն է բոլոր հեռաւոր Արծուականներուն։

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԳԻՆԵՋՕՆ

(Մանուկներու օրուան առթիւ)

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ։ Մասնակցութեամբ դպրոցին աշակերտներու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Հանդէսը պիտի ըլլայ արտակարգ իր ձեւով ու յայտագրի պէսպիսութեամբ։ Սիրուն անակնկալներ։ Երգախառն պատկերներ, զաւեշտ, մեներգ, խմբերգ եւ արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Գասպար Իփէկեան ցաւակցութիւն յայտնելով ընկերներ Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեաններու իրենց հօրաքրոջ՝ Գոհար Եղիազարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանի շէնքին ֆոնտին եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Ակնունի ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։
Համազասպ ենթկ. այս շաբաթ ժամը9ին։
Քրիստափոր այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։
Նիկոլ Դուման այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Կուսէնվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրուին այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր կարգադրութիւն։

ՅԱՐԳԱՆՔ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վ. Խորէնի խումբի նախաձեռնութեամբ, այս շաբաթ օրը, տեղի կ'ունենայ այց Ա. Գիւլխանդանեանի, Ա. Ատոմեանի եւ Մ. Գաբրիէլեանի գերեզմաններուն։

Կը հրաւիրուին ընկերներու յիշատակը յարգողները։

Կառ. տիւ Նորէն կառախումբ, ժամը 2.30ին, իսկ Անկէնի կայարանէն օթաքար՝ 3.05ին, մինչեւ Կրօլէ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

Տրամադրելի հայ կին մը կ'ուզէ խնամել առանձին տարեց այր կամ կին մը։ Դիմել «Յառաջ»ին վարչութեան։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIENARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • DIMANCHE 8 JANVIER 1956

32րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7872 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3283

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

•

Նոր տարուան առթիւ, բացառիկ թիւեր հրատարակուեցան Միջին Արեւելքի մէջ։

Զանազան յօդուածներու կարգին, ամէնքն ալ կը շօշափեն «հայ գիրքի տագնապը», ուղղակի կամ անուղղակի։

— Հրատարակութիւնները կը շարունակուին. գիրքերը կը դիզուին, բայց կարդացող չկայ....

«Յուսաբեր» պատկերալից բացատրութիւն մը ունէր, այս առթիւ.

— «Հարցում մը ընենք.— Շաբաթը անգամ մը շարժանկարի ներկայացման կ'երթաք: Շաբաթը անգամ մը գիրք մը կը կարդա՞ք: Ոչ, չէք կարդար: Թերեւս ամիսը անգամ մը, գուցէ տարին անգամ մը հայերէն գիրք մը չէք կարդար»:

Ապա նոյն սրտառուչ պատմութիւնը.

— «Անապատի աւազներուն վրայ հայկական այբուբենը կը սորվինք ու կը սորվեցնենք, սակայն այդ անապատէն դուրս, հանգստաւէտ եւ ազատ պայմաններու մէջ, այդ այբուբենն իսկ կը մոռնանք եւ այդ այբուբենով գրուած գիրք չենք կարդար»:

Երեսուն այսքան տարի վերջը, այլապէս վարակիչ երեւոյթ մը կը պարզուի մեր աչքերուն առջեւ։

Ցարդ կը գանգատէինք թէ գիրք չեն գներ կամ չունին որ կարդան։

Այժմ հետզհետէ կը ծաւալի ուրիշ մոլութիւն մը, — գիրք ունեցողն ալ չի կարդար։

Եթէ «ազգասիրաբար» գնած է, անկիւն մը կը նետէ եւ կը մոռնայ: Եթէ մէկէն փոխ առած է, քանի մը էջ կը թղթատէ, յետոյ ցնդալից «ռոման»ի մը մէջ թաղուելու համար։

Ամէն տեղ ալ ունինք աւելի կամ նուազ ճոխ գրադարաններ։

Շաբաթը քանի՞ հոգի կը դիմեն։ Եւ ի՞նչ տեսակ հրատարակութիւններ կը պահանջեն։

Աչք մը նետեցէք ձեր բոլորտիքը եւ պիտի տեսնէք որ ջախջախիչ մեծամասնութեան համար հայերէն կարդալ՝ կը նշանակէ ժամանակէն ետ մնալ: Կը նշանակէ դառնալ պահպանողական։

Մի հարցնէք թէ այս երանելիները ուրիշ բան կը կարդա՞ն: Ոչ թէ զուարճանալու, այլ զարգանալու համար։

Յաճախ հասարակ բանուորներ իրենց համեստ վաստակէն բաժին մը կը վերապահեն, նոր հրատարակութիւններ գնելու եւ կարդալու համար։

Անդին, դոյնզդոյն «ուսումնականներ» ոչ կը հետաքրքրուին, ոչ ալ կը կարմրին իրենց տգիտութեան համար։

Այս պատճառով ալ, երբեք մի զարմանաք, երբ կ'ըսենք թէ հազարաւոր ընտանիքներ կան ուր երբեք հայերէն գիրք մտած չէ երեսուն տարուան ընթացքին։

Մինչդեռ, այդ բազմութեան առ նուազն հարիւրին յիսունը կրնար գրադարան մը կազմել, ամիսը մէկ հատոր գնելով։

Այսպէս, հայերէն կարդալու վարժութիւնն ալ դարձեր է տաղտուկ՝ նոյն իսկ ազգային կրթութիւն ստացած բանդէտներու համար։

Այսպէս, ազգային գիտակցութեան առուները կը ցամքին, սիրտերը կը դեղնին եւ նոր տերեւաթափ մը կը սպառնայ այնքան փառաբանուած մշակոյթին։

Արդէն ունինք խորշակահար սերունդ մը եւ «չարքերը կը խտանան» սրընթաց, առաջնորդութեամբ տարեց ուսումնականներու։

Անհոգութեան, ուծացման, ինքնուրացման աշունը սառ կը կապէ տունէ տուն, ձմրան սառնամանիքէն առաջ։

Սպառա՞ծ են մեր բոլոր միջոցները, գոնէ սահմանափակելու համար այս նոր տերեւաթափին աւերները...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԲԱՑՈՒԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

•

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ

ՁԱԽ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սահմանադրութեան համաձայն, Ազգ. ժողովը պիտի գումարուի ընտրութեան երրորդ հինգշաբթի օրը, ուրեմն յառաջիկայ Յունուար 19ին: Ընկերվարականները կ'ուզէին աւելի կանուխ գումարել, բայց օրէնքը բացորոշ է եւ տառապէս պիտի գործադրուի։

Երկու կուսակցութեանց վարիչներուն միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը պիտի քննուի յառաջիկայ շաբթու, յատկապէս գումարուած ժողովներու մէջ: Երկուքն ալ կը մերժեն բանակցիլ աջակողմեան կեդրոնին հետ, որ կը բաղկանայ չափաւոր հոսանքներէ: Այս վերջինները հետեւեալ պատասխանը տուին.— «Ձախակողմեան յաղթանակ չկայ առանց նկատի առնելու համայնավարները: Հանրապետական ճակատը կրնայ ընտրութիւնները շահած համարել եթէ ընդունի դառնալ ժողովրդական ճակատ»:

Ուրեմն, չափաւորներն ալ պատրաստ են նոր կառավարութիւնը կազմելու, եւ հանրապետական ճակատին վրայ կը ձգեն մերժումի մը պատասխանատուութիւնը։

Այս երկդիմի կացութեան մէջ, համայնավար կուսակցութիւնը փութաց նամակ մը ուղղել ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց, առաջարկելով որ երեքը միասին քննեն համաձայնութեան մը պայմանները, ձախակողմեան կառավարութիւն մը կազմելու համար։

Ընկերվարական կուսակցութեան վերաբերեալ նամակը ուղղուած է ընդհ. քարտուղարին, Պ. Կի Մոլէի, արմատական կուսակցութեան նամակը՝ Պ. Էռիոյի: Երկուքն ալ նոյն բովանդակութիւնն ունին եւ կը բացատրեն թէ ընտրութեանց արդիւնքը կ'ապացուցանէ որ ընտրողներու մեծամասնութիւնը կ'ուզէ գործերու ղեկավարութիւնը յանձնել ձախակողմեան կառավարութեան մը, ուրեմն, երեք կուսակցութիւնները պարտաւոր են կարելին փորձել, որպէսզի այդպէս ըլլայ: Յետոյ կ'ըսեն թէ ձախակողմեան կառավարութիւն մը կրնայ մասնաւորապէս խաղաղօրէն կարգադրել Ալժերիոյ խնդիրները, բանակցութիւններ կատարելով: Կրնայ բարւոքել քաղաքներու եւ գիւղերու աշխատաւոր բնակչութեան կենցաղը, գործադրել աշխարհական օրէնքները, յաղթականօրէն ընդդիմանալ որեւէ խռովայոյզ ձեռնարկի, մեղմացնել միջազգային յարաբերութիւնները, յանգելու համար զինաթափութեան։

× Հանրապետութեան նախորդ նախագահը, Պ. Վենսան Օրիոլ յայտարարեց թէ կարելի չէ թուանշաններու հետ խաղալ: Ինչ խորշանք ալ ունենան մէկը միւսին դէմ, միայն մէկ մեծամասնութիւն կարելի է թուապէս.— Ընկերվարականներ (94 երեսփոխան), զանազան ձախ հոսանքներ (չորս), ձախ հանրապետականներ, արմատականներ եւն. (71), Ժողովրդական Շարժում (72), անկախներ (96), եւ կամ անոնց մէկ մասը եւ ընկերային հանրապետականները (կոլեան), համագումար 337 ձայն։

Այժմ կը սպասուի համայնավար կուսակցութեան ուղղած նամակներու պատասխանին։

Մինչ այս մինչ այն, խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին կուսակցապետներու միջեւ: Առջի օր տեսակցեցան Պ. Պ. Էտ. Ֆոր եւ Ա. Փինէ: Հանրապետութեան նախագահը իր մօտ հրաւիրեց Ազգ. ժողովին եւ ծերակոյտին նախագահները: Կ'ըսուի թէ Մենտէս Ֆրանս եւ Փուժատ եւս պիտի տեսակցին ձմեռնային կայանի մը մէջ: Փուժատ պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց.— «Մենք միտք չունինք տապալելու ներկայ կարգուսարքը»:

«Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, փորձած է տեսակցիլ Փուժատի հետ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Տիւքլօ գաղտնի զեկուցում տալով ըսած է թէ «փուժատականները ամէն բանէ առաջ դժգոհներ են եւ քաղաքական տեսակէտ չունին: Ժամանակը եկած ատեն կրնանք պայթեցնել»։

× Նորընտիր Ազգ. ժողովին մէջ կան 19 կին երեսփոխաններ (նախապէս 21) Անոնց 15ը համայնավար են, երկուքը ընկերվարական, երկուքը ժողովրդական։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆԱՀԱ՞ՆՋ ԹԷ ՔՄԱՅՔ

Լոնտոնի Համայնական խորհուրդը տեղեկութիւններ կը հրատարակէ պարբերաբար, լուրեր տալով իր գործունէութեան եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին։ Նոր ստացայ 1955 Դեկտեմբերի թիւը։

— Անշուշտ հայերէն կը խմբագրեն։

= Ո՛չ. անգլերէն, եւ յաճախ վսե՛մ ոճով։

— Ի՞նչ տրամաբանութեամբ: Կարծեմ վարչութեան անդամները լաւ հայերէն գիտեն, գաղութին մեծագոյն մասն ալ գիտէ...

= Թերեւս նորահասներուն համար է, որպէսզի տեղեկութիւն ունենան հայկական անցուդարձէն։

— Ուրեմն կը քաջալերեն ափ մը նորահասներու մեծամտութիւնը կամ ծուլութիւնը, ի վնաս ազգային արժանապատուութեան։

= Ի՞նչ ընեն, քանի որ տղաքը հայերէն չեն գիտեր: Յետոյ տարեցներ ալ կան որոնք մոռցած են մայրենի լեզուն։

— Թող սորվին: Թող սորվեցնեն: Այստեղ Հայերու հետ ամուսնացած Ֆրանսուհիներ կան որոնք շաբաթական դասընթացքներու կը տանին իրենց զաւակները, նոյն իսկ Մուրատեան վարժարան կը ղրկեն։

— Այդպիսիները մատի վրայ կը համբուին, ուրիշներ ալ կան որ թոյլ չեն տար մէկ բառ հայերէն արտասանել, ինչպէս Անգլիոյ մէջ ալ։

= Խնդիրը այն է որ այդ անգլերէն տեղեկատուն պարզապէս անփառունակ նախանձ մըն է, եթէ ոչ քմայք: Եւ այն՝ ճիշդ այն պահուն երբ հայերէնի դասընթացք մըն ալ բացուած է Լոնտոնի Արեւելեան եւ Ափրիկեան Լեզուներու վարժարանին մէջ։

— Վերջերս գրած էիք թէ հանգանակութիւն կը կատարուի, Ակումբ մը հաստատելու համար Լոնտոնի մէջ: Այն ատեն շատ մը պակասներ կը լրացնեն։

= Պայմանաւ որ անգլերէն տեղեկատուն շաբաթական չվերածեն, հանոյք պատճառելու համար դաս մը սալոնականներու։

— Շատ յոռետես էք։

= Ջերմապէս գնահատելով հանդերձ իրենց հայրենասիրութիւնը, կը կարծեմ թէ ամէն բանի յարմարելու քաղաքականութիւնը կը մարէ մեր մուխը: Ոչ ոք իրաւունք ունի մայրենի լեզուն համարելու «ի միջի այլոց» բան մը, տարեց ըլլայ թէ երիտասարդ։

— Այժմ բաւական թիւով հայ ուսանողներ կան: Անշուշտ անոնք ալ օգտակար կ'ըլլան։

= Անոնց նիտին պարտքն է քնացողները արթնցնել, վանելով ստորակայութեան զգացումը: Այլապէս, Լոնտոնի եւ Մանչեսթըրի գաղութները պարզապէս հին ազգաց պատմութիւն պիտի դառնան։

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Անգլիոյ վարչապետը՝ Իտըն, մօտերս Ուաշինկթըն պիտի երթայ, խորհրդակցելու համար նախագահ Այզընհաուըրի հետ: Այս առթիւ իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ պիտի առաջարկէ տնտեսական օժնութիւն մը կազմակերպել Միջին Արեւելքի համար, Մարշըլի ծրագրին ձեւով: Այս օժնութիւնը անհրաժեշտ համարած է Միջին Արեւելքի ութ երկիրներու անգլիական դեսպաններու ժողովը, որ գումարուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Դեսպանները բացատրած են թէ աւելի քան սփոփողական է այդ օժնութիւնը, զարկ տալու համար արաբական երկիրներու տնտեսութեան։

Երկու տեսակէտներ կան այս օժնութեան կազմակերպութեան մասին.— Առաջին՝ օգտագործել Պաղտատի Ուխտը, այդ զինակցութեան տնտեսական յանձնախումբին մէջ առնելով բոլոր արաբական պետութիւնները, առանց զինուորական եւ քաղաքական յանձնառութիւններ պահանջելու: Երկրորդ՝ ստեղծել բոլորովին նոր կազմակերպութիւն մը Միջին Արեւելքի տնտեսական զօրակցութեան համար, իբրեւ կեդրոն ընտրելով Գահիրէն, փարատելու համար Եգիպտոսի մտավախութիւնները։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Հ. Յովհաննէս Վ. Մըսըրեանը, վարիչ Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտութեան ամբիոնին։

Անխոնջ բանասէրը Փարիզ պիտի մնայ երկու շաբաթ, կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Հայագիտութեան ամբիոնին 1955–1956 տարեշրջանի դասընթացքը վերաբացուած է անցեալ Նոյեմբեր վեցէն ի վեր եւ կը պարունակէ շարք մը շահեկան դասախօսութիւններ։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարաջախտ Թիթօ, որ Եգիպտոս կը գտնուէր տասը օրէ ի վեր, վերադարձաւ իր երկիրը, իր զբօսանաւը նստելով Աղեքսանդրիայէն: Այս առթիւ միացեալ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կը հաստատէ թէ կատարելապէս համաձայն են միջազգային կացութեան մասին, թէ պատերազմի վտանգը նուազած է, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Յետոյ, անհրաժեշտ կը գտնեն միջազգային խնդիրները կարգադրել Ազգաժողովին միջոցաւ եւ գիտել կուտան թէ զինուորական դաշինքները եւ խմբակցութիւնները զինարշաւի եւ անձնապաստանութեան կ'առաջնորդեն, խանգարելով միջազգային յարաբերութիւնները։

Երկու պետութեանց համաձայնութեան հիմնական միտքն է հեռու մնալ երկու գլխաւոր ճակատներէն, միեւնոյն ատեն գործօն դեր մը կատարելով միջազգային հարցերու մէջ: Գնդ. Նասըրի կարծիքով չէզոքութեան խմբակցութիւնը կը ներկայացնէ Հնդկաստանը՝ Ասիոյ մէջ, Եգիպտոսը՝ Ափրիկէի մէջ, Եուկոսլաւիան՝ Եւրոպայի մէջ: Այս կացութեամբ, Եգիպտոսի վարչապետը կը յուսայ թէ պիտի զօրանայ իր դիրքը՝ ընդդիմանալու համար Պաղտատի Ուխտին որուն անդամ են Թուրքիա, Իրաք, Փաքիստան եւ Անգլիա։

Թիթօ Աղեքսանդրիա գնաց կառախումբով, աչքէ անցընելու համար Տավվարի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Դ.

(Հայրենակցական Միութիւններու կողմէն լոյս ընծայուած հաւաքածոներ)

Նկատի առնելով շարք մը հատորներու պատմական, բանասիրական եւ ազգագրական հանգամանքը, կրնանք ըսել թէ Հայր. Միութիւնները օգտակար եւ բարերար դեր մը կատարելու կոչուած են: Աննախընթաց մրցակցութիւն մը գրեթէ: Բազմաթիւ քաղաքներ իրենց պատմութիւնն ունեցան: Այդ հատորներուն մէջ յայտնուեցան ոչ միայն պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ, երբեմն ոչ – վաւերական, այլեւ ազգագրական – բանասիրական վկայութիւններ, յաճախ հին յիշատակարաններու եւ հատորներու դէզին մէջ կորսուած, եւ երբեմն ալ ականատեսներու եւ վերապրողներու կողմէ պատմուած:

Ողբացեալ Յակոբ Օշական աշխատեցաւ գրական – գեղարուեստական տարազով մը կորուստէ փրկել շրջանի մը մարդոց հոգիին ու բարքերուն, սէրերուն ու ատելութիւններուն պատմութիւնը, գրեթէ համահայկական բովանդակութեամբ: Այս տեսակէտով անոր ՄՆԱՑՈՐԴԱՑՆերու շարքը, 1931 – 1934 տարիներու «Յուսաբեր»ի մէջ լոյս տեսած եւ յետոյ հատորներու վերածուած, աննախընթաց գրական վաւերական մը պիտի մնայ ապագայ սերունդներուն համար: (Վէպերու այդ շարքը, շա՛տ քիչ ընթերցող ունեցաւ դժբախտաբար, նկատի առնելով հեղինակին որդեգրած վիպական ձեւը եւ իրեն յատուկ ոճը, որով այդ վէպերը մշակուեցան եւ մեր գրականութեան սեփականութիւնը դարձան: Սփիւռքի նոր սերունդը մանաւանդ կորսնելու պիտի դատապարտուէր վէպերու այդ դէզին մէջ, եթէ փորձէր մօտենալ անոր ու քանի մը էջ կարդալ):

Հայր. Միութիւններուն ըսել փորձածը, պահելով համեմատութիւնները, նոյնքան աննախընթաց է, հակառակ կարգ մը հատորներու հանդէպ մեր ունեցած վերապահումին:

Այդ վերապահումները դրեթէ ընդհանուրին կը պատկանին, քանի մը բացառութիւններէ զատ, զոր կրնանք հետեւեալ ձեւով բանաձեւել.—

Կարգ ու կանոնի, նիւթերու դասաւորումի պակասը վիրաւոր կողմն է ամէնուն: Ընդարձակ, ծաւալուն հատորներ, որոնց վրայ կը կարդանք հեղինակներու անուններ, որոնք մտահոգութիւնը ունեցած չեն որդեգրելու աշխատանքի բաժանումը եւ օգտուելու մասնագէտներու աշխատակցութենէն: Կարելի՞ է արդեօք որ այդպիսի հատորներու հոգը ստանձնողներն ըլլան միեւնոյն ատեն պատմաբան, բանասէր, լեզուաբան, աշխարհագրագէտ եւայլն: Այս բոլորին համար անհրաժեշտ չէ՞ն մասնագիտական աշխատանքներ, խղճամիտ պրպտողներու յոգնութիւնն ու տաժանքը:

Այս հատորները խմբագրողները կը կարծեն թէ իրենց պարտականութիւնը գրականութիւն ընել է: Շատերը հաւատարիմ չեն երբեք պատմական, բանասիրական մանրամասնութիւններուն: Այդպիսիները իրենց կողմէ բան մը չունին տալիք: Իրենց դերը պիտի ըլլայ հաւատարմութիւնը բոլոր այն նիւթերուն հանդէպ, որոնք կորուստէ մասամբ փրկուած են:

Գրեթէ նման բոլոր երկերը խճողուած են անպատակ լուսանկարներով, ծանրաբեռնելով հատորներուն էջերը: Հապճեպով ու անծրագիր լոյս տեսած ըլլալու դրոշմը կը կրեն ընդհանրապէս: Որչափ կարելի է ընդարձակ, բազմաթիւ էջերով լոյս ընծայելու մտահոգութիւնը կը մատնեն գրեթէ բոլորն ալ: Ո՛չ մէկ ընտրութիւն նիւթի, լուսանկարներու, տեսարաններու: Փաստաթղթութեան վկայականը տալու է անոնց հեղինակներուն:

Երբեմն աշխատակիցներու դիմած ըլլալու հետքերը կը նշմարուին անոնց մէջ, եւ սակայն խղճամիտ այդ աշխատանքները նսեմացնելու յաւակնոտ ճիգն ալ նըկատելի է: Գիտական, բանասիրական եւ պատմական լայնամտութիւնն ու հեռատեսութիւնը կը բացակայի: Յաճախ անձնական, ոչ վաւերական ու հակակշռէ զուրկ յուշեր փռուած կը գտնենք հարիւրաւոր էջերու մէջ: Լեզուի ներդաշնակութիւն մի՛ փնտռէք: Որովհետեւ իբրեւ հեղինակ արձանագրուած անձը մտահոգութիւնը ունեցած չէ լեզուական միօրինակութիւնը պահելու եւ մէկ յայտարարի վերածելու: Կարծէք թէ ձեր առջեւն ունիք հաւաքածոյ մը, ուր ամէն մէկ ստորագրող իր ինքնատպութիւնը պահելու կը ձգտի:

Եւ անօրինակ երեւոյթ, բայց եւ այնպէս մեր անիշխանական ու այլամերժ ներկայ վիճակին իբրեւ հաւատարիմ արտայայտութիւն, — ամէն քաղաքի կամ գաւառի Հայր. Միութիւն երկուքի բաժնուած է, աջ ու ձախ, եւ ամէն մէկն ալ իր յիշատակարանն ունի եւ կամ կը պատրաստուի ունենալ...: Երկու հակառակորդ բանակներու բաժնուած, իրարու հանդէպ ատելաւէտ ...:

Գրեթէ քառորդ դարու պատմութիւն մը ունին քաղաքներու նուիրուած հատորները: Այդ շարժումը հետեւողականօրէն կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Շեշտուեցաւ մանաւանդ 1955 տարուան ընթացքին: Նախապէս ունէինք արդէն Ա. Ալպօյաճեանի Պատմութիւն Կեսարիոյ Հայոց 2 հատոր, Այնթապի, Մալաթիոյ, Տիարպէքիրի, Հաճընի եւ Երզնկայի հատորները: Այս վերջինը Գ. Սիւրմէնեանի կողմէ պատրաստուած, ունեցաւ երկրորդ ձեռնարկ մը, նախաձեռնութեամբ Յ. Քիւրտեանի, որ ծրագրած էր քանի մը հատորներ ունենալ առնուազն: Քանի մը տարի առաջ այս տողերը ստորագրողը լոյս ընծայեց (շնորհիւ Նիւ Եորքի Ակնայ Հայր. Միութեան բարոյական եւ նիւթական զոհաբերութեան) Ակն եւ Ակնցիք: Վերջացող տարուան ընթացքին ունեցանք նաեւ Դիւցազնական Ուրֆան եւ իր հայորդիները, հեղինակութեամբ Ա. Սահակեանի եւ աշխատակցութեամբ Յ. Հիսայեանի: Յուշարձան Եոզկատի, աշխատակցութեամբ Տիկին Նուրիցա Մ. Փիլիպոսեանի եւ Աւետիս Քէստէքեանի (Ա. Կապենց) եւ խմբագրութեամբ՝ Վահէ Հայկի: Վերջին երկու հատորներուն աշխատակցութեան հրաւիրուած էին նաեւ Պ. Պ. Յ. Հիսայեան եւ Ա. Կապե՛ց: Երկուքին ալ ճիգերուն եւ մտահոգութեան ինքս ալ հետեւած ըլլալով, իրենց կրած յուսախաբութիւնը դառնութեամբ կը յայտնէին: Իրենց աշխատակցութիւնը եւ ճարուած նիւթերը կորսուած էնհատորներուն մէջ անճանաչելի դառնալով:

Անցեալ տարուան կը պարտինք դարձեալ Բաբերդ եւ իր շրջանը, Բարկէն քահանայ Ասլանեանի, Շապին Գարահիսար՝ Ս. Տէօվլէթեանի, Գիրք Եղից Հայոցը՝ Կարապետ Աւագ քահանայ Գալֆաեանի (զոր տեսած չենք), Զմշկածագի հատորը՝ Յովհ. Աճէմեանի, հաւաքածոյ հայ ժողովրդական երգերու, եղանակները հաւաքուած ու մշակուած՝ երաժշտագէտ – երգահան Ա. Մեսումենցի կողմէ: Ծրագրային վիճակի մէջ են ուրիշ հատորներ եւս, Խարբերդի, Տրապիզոնի, Կարնոյ, Ատանայի եւ Բիւթանիոյ – Պրուսայի հատորները:

Հակառակ մեր վերապահումներուն, գրական աշխատանք է կատարուածը: Շատ բաներ պիտի փրկուին կորուստէ: Յաջորդ սերունդները բաւական հում նիւթեր պիտի գտնեն անոնց մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԻՐՔԸ

ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Հայ Գրքի ցուցահանդէս մը սարքուած է Գահիրէ, Նաւասարդ ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Յուսաբեր»ի վարչութեան:

Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ հայ գրքի եւ թերթի տպագրութեան մասին.—

1455ին, Գերմանիոյ Մայնց քաղաքին մէջ Կիւթեմպերկ տպագրեց առաջին գիրքը: Այս գիւտը հանդիսացաւ դարաշրջանի մը սկիզբը:

Կիլիկիոյ անկումէն ետք, Հայեր գաղթած էին իտալական քաղաքներ եւ չփման մէջ էին եւրոպական քաղաքակրթութեան հետ:

Տպագրութեան գիւտէն 57 տարի ետք, 1512ին, Վենետիկի մէջ տպագրուեցաւ առաջին հայերէն գիրքը:

Ասոր նշանակութիւնը չեշտելու համար, յիշենք որ միայն 109 տարի ետք, 1564ին, Ռուսաստան ունեցաւ իր առաջին տպարանը, իսկ աւելի ուշ, [illegible], Հիւս. Ամերիկա:

Հայկական տպագրութեան 400ամեակը 1913ին փառաշուք հանդէսներով տօնուեցաւ Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ:

Հայերէն առաջին գիրքը «Պարզատումար»ն է, որուն յաջորդեցին, տարի մը ետք, չորս գիրքեր. «Պատարագատետր», «Ուրբաթագիրք», «Տաղարան» եւ «Աղթարք» անուններով:

Ստոյգ տեղեկութիւններ չկան այն մասին, թէ ո՞ր տպարանին մէջ լոյս տեսան այս գիրքերը: Կ՚ենթադրուի, որ տպարանը իտալական էր, իսկ տպագրիչի անունը կը յիշատակուի 1513ի հրատարակութեան մէջ՝ Մեղապարտ Յակոբ:

«Պարզատումար»ը եկեղեցական տօները ցոյց կուտար: Իսկ «Տաղարան»ը երգերու հաւաքածոյ էր, մեծ մասը Յովհաննէս Թլկուրանցիի՝ Սիսի կաթողիկոսին տաղերն էին:

Հայ գրքի եւ մամուլի տպագրութեան պատմութիւնը փաստօրէն հայ ժողովուրդի տարագիր կեանքին պատմութիւնն է, նոր դարերու ընթացքին:

Մօտաւորապէս երեք դար հայկ. տպարաններ գործեցին գաղութներու մէջ, երբ Հայաստան զրկուած էր կիւթեմպերկի գիւտէն:

Հայերէն առաջին թերթը՝ «Ազդարար» հրատարակուեցաւ 1794ին Մատրասի մէջ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի կողմէ:

Հայկ. տպարաններու հիմնադրութեան թուականները ցոյց կուտան հայկական Սփիւռքի կենսունակ գործունէութիւնը: Ահա ցանկը այդ տպարաններուն.

1512ին Վենետիկ,
1567ին Կ. Պոլիս
1616ին Լվով
1623ին Հռոմ
1624ին Միլան
1633ին Փարիզ
1640ին Նոր Ջուղա
1643ին Լիվոռնօ
1655ին Ամստերտամ
1673ին Մարսիլիա
1680ին Լայփցիկ
1690ին Փատուա
1736ին Անգլիա
1759ին Զմիւռնիա
1772ին Հնդկաստան
1774ին Էջմիածին
1776ին Թրիէստէ (Մխիթարեան)
1783ին Փեթերսպուրկ (Արղութեան)
1788ին Ս. Ղազար (Մխիթարեան)
1790ին Նախիջեւան
1823ին Թիֆլիս
1832ին Շուշի
1835ին Երուսաղէմ
1850ին Արմաշ
1854ին Հիւս. Ամերիկա
1857ին Վան (Վարագ)

ՓԱՌՔ ՋՈՒՐԻՆ ԵՒ ՀՈՂԻՆ

(փոխասացութիւն՝ իրիկուան պահերուն)

●

Այր ու կին — Թորոն ու Սիման — արեւուն հետ արտը մտան: Կէս՝ էր ամրան, թէեւ հով մը կը փափսան հասկերուն հետ զազպինահամ: Երկու հնձուոր, այր ու կին, իրենց ուժէն մանգաղները վար առին, եղերքն դրին ոսկեճամուկ, հասած արտին, դարձան դէպի աղօթարան, «Հայր մեր»ն ըսին արտին խորքէն, ճշմարիտ հաւատացեալի մը բոլորքուն ջերմեռանդութեամբ, քանի մը անգամ խաչակնքեցին, գլուխնին հա՛ այնպէս՝ ինչպէս որ պիտի խոնարհեցնէր արքայատան սպասուհի՛, ամէն անգամ որ հանդիպէր թագուհիին:

Հորիզոնը Արամենց հարսի մորթին պէս անբիծ եւ բուրումնաւէտ էր, երբ ան՝ լուացքի դաշտէն դուրս կ՚ելլէր, երեսին վարդաջուր քսած: Արտին երեսէն վեր կը բարձրանար հողին մայրութեան հեւքը, մաղ, մաղ, անձրեւի մանրիկ կաթիլներով կը կաթէր նորէն արտին մէջ եւ հունձքին վրայ: Գիկանց գոմէշը, այդ ժամուն, գետափի բարձունքէն իր կանչը ձգեց, որպէս աշխատանքի հրաւէր: Դաշտը արթնցաւ: Օդը թրթռաց եւ արտը սըլսըլաց:

Ինչ անուշ առաւօտ, գիտես թէ վարդ կը հոտէր: Թորոն ու Սիման սկսան արտը հնձել՝ մերթ երգելով ու մերթ ալ իրարու հետ խօսելով: Երգը հոգեկան հաճոյք է, իսկ խօսքը՝ կը բխի խորունկէն գոհունակութիւն տալու համար սրտին: Հնձուորը անոնցմով կը մեղմէ իր յոգնութիւնը, անոնցմով կը զուարճանայ, կը նորոգուի:

Զանգ, զրնգ, մանգաղները կը զարնուին հողին ու քարին: Զանգ, զրնգ, մանգաղները կը կարեն ծղօտները ցորեանին, որոյ կը կապեն արեւի ճառագայթներով, ապա՝ հոս ու հոն, կը նստեցնեն հնձուած արտին մէջ, ու տեսէք, ինչ գեղեցկութիւն, անոնք յիշատակի ու փառքի մէյ մէկ արձաններ ըլլան կարծես..., հողէն կ՚ելլէ մայրութիւնը հողին, կը համբուրէ զանոնք ինչպէս մայր մը իր որդին:

Զանգ, զրընգ, առտուընէ մինչեւ իրիկուն, մինչեւ այն պահը՝ երբ նստաւ լեռան կողին վրայ այնպէս, ինչպէս որ Առաքելենց Մաթիկը պիտի նստէր իր պալիկի ուսին: Հնձաքաղը վերջացաւ, երկու թղաչափ տեղ միայն մնացած էր, աւանդական սովորութիւն էր, ամէն մէկ արտի տէր՝ իր հունձքին այդ չափ տեղը պիտի չհնձէր, տրիկա՝ բաժին պիտի մնար երկինքի թռչուններուն եւ հասկաքաղի եկող աղքատներուն:

Թորոն ու Սիման, հեղ մըն ալ համբուրեցին իրենց մանգաղները, գոհունակութեամբ նայեցան հնձուած արտին եւ կապուած որաններուն, որոնցմէ կը հոսէր վաղուան հացին յուշը, կը խառնուէր հնձուորներու թեւ առած բերկրութեան հետ եւ կ՚ոգեւորէր զանոնք: Երկինքը կապոյտ գոյն ունէր, երկնակամարին վըրայ՝ գիշերը իր ստայնը կը հիւսէր:

Թորոն ըսաւ.

— Տէր ամէնակալ, երկինքը տարածուն է եւ անսահման, խոր է, անչօշափելի, քեզի նման:

Չկայ ուրիշ մեծութիւն մը՝ որ բաղդատուի մեծութեանդ հետ, ով խորհրդաւոր գեղեցկութիւն եւ մեծութեան դանձ ու վարպետ:

Սիման ըսաւ.

— Ամէն բանի վրայ ու մէջ ես, կաս, կ՚ապրիս ու կը գործես, ով Թագաւոր փառաց, Թագաւոր Թագաւորաց, յաւիտեան կաց: Յաւիտենական ներկայութիւն, յաւերժական կենդանութիւն, փառք քեզ, ողջոյն, կը չինես, կը նորոգես, կ՚ոգեւորես եւ կը վարես:

Թորոն ըսաւ.

— Դուն ստեղծեցիր երկիրն ու երկինքը ու այն բոլոր բաները որոնք կան անոնց մէջ ու վրայ:

Ամէնքը հրաշալի են, կատարեալ ու գեղեցիկ, բայց ամէնէն գեղեցիկներն են ՀՈՂՆ ՈՒ ՋՈՒՐԸ:

Սիման ըսաւ.

— Արարիչ հողի եւ ջուրի, երկնաւոր Տէր, հզօր յամենայնի, փառք քեզ:

Ես սիրած եմ քու ստեղծած հողն ու ջուրը, անոնք են որ կ՚ապրեցնեն մարդը, կենդանին, սողունն ու թռչունը, որդն ու ճճին:

Թորոն ըսաւ.

— Կը սիրեմ հողն ու ջուրը: Երբ ափ մը հող կը համբուրեմ, հոգիս կը լեցուի անոր արդասաբերութեան երգովը, եւ ինծի այնպէս կուգայ՝ թէ կը լսեմ արարչագործութեանդ տաղը. իսկ երբ ջուր կը խմեմ՝ աչքիս առջեւէն կ՚անցնի «Գիրք Ծննդոց»ին շարժապատկերը հազարաւոր երանգներով:

Քու ստեղծած հողէդ՝ մեր պապերը իրենց տուները շինեցին, եւ քու ջուրդ [illegible]պեցին, զօրացան, մտան անվախօրէն՝ դարերու թիւնաքը, եւ հոնկէ դուրս ելան յաղթանակի երգերով:

Այդ հողաշէն տուներու սեմերէն է որ հոսեցաւ Հայոց պատմութիւնը տող առ տող, օր մը դառնալու համար Գիրք եւ Դիւցազնութիւն:

Սիման ըսաւ.

— Հաւատքիս չողերովը զարդարեցի Հայկին վէպը, ու զայն փռեցի մեր հողին վրայ՝ իբրեւ խորհրդապատկեր ցեղին ուժին, ցեղի կամքին ու յաւերժութեան:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

(Ամփոփուած Ս. Հայաստան ամսագրէն)

●

Խորհրդահայ տաղանդաւոր քնարերգակներէն մէկն է Յովհաննէս Շիրազ։ Անոր երգերն ու բանաստեղծութիւնները լայն տարածում ունեցան հայ ժողովուրդին մէջ եւ ճանչցուեցան միւս հանրապետութեանց կողմէ։

Անոր առաջին իսկ երգերը կը հմայեն ընթերցողը իրենց պատկերներու թարմութեամբ եւ ճկուն կառուցուածքով, անմիջականութեամբ եւ ջերմ զգացումներով։

«Գարնանամուտ» (1935) բնորոշ վերնագիրը կրող երգերու առաջին ժողովածուն հրատարակուելէն ետք, մէկը միւսին ետեւէ, հայերէն եւ ռուսերէն, առանձին գիրքերով եւ ժողովածուներով լոյս կը տեսնեն Շիրազի բազմաթիւ երգերն ու բանաստեղծութիւնները «Սիամանթօ ու Խաջեզարէ» (1935), «Երգ Հայաստանի» (1940), «Բանաստեղծի Զայնը» (1942), «Արեւի երկիր» (1938), «Բանաստեղծութիւններ» (ռուսերէն 1939), «Աղբիւր» (ռուսերէն 1945), «Երգերի գիրք» (1942), «Լերիկա» (1946)։

Այս գործերը հաստատ տեղ ապահովեցին բանաստեղծին խորհրդային բանաստեղծութեան մէջ։

1954ին կը հրատարակուի անոր երգերու նոր ժողովածուն «Հատընտիր»ը, որ իր մէջ կ'ամփոփէ Շիրազի մօտ քսան տարուան ստեղծագործութիւնները, իր գաղափարական – գեղարուեստական բընորոշ կողմերով։

Յովհաննէս Շիրազի ստեղծագործութիւնը սերտօրէն կապուած է ընկերվարական կեանքով ապրող հայ ժողովուրդի ոգեղէն հետ։ Այս առթիւ կը գրէ.—

Շանթն է բեկւում ճակտիս վրայ
Մահ՝ չգիտեմ՝ կա՞յ, թէ չկայ ...

Շիրազ խորհրդային պետութեան հիմը կը տեսնէ խորհրդային ժողովուրդներու եղբայրութեան, մեր լաւագոյն աւանդութեանց անխափան զարգացման, ազգային երկպառակութիւններու ի սպառ վերացումին, ստեղծագործական համերաշխ աշխատանքին մէջ։

Մեծ սէր ունի հայրենիքի հանդէպ։ Բանաստեղծը կ'ուզէ դառնալ գարնան թագաւոր («Թագադրում»), հագնիլ «ծիրանին արշալոյսներու» եւ «արձակել հըրովարտակ որ աղբիւրները յաւերժ կարկաչեն», որ «գարունները գան ու չերթան», որ «մարդը ցնծայ յաւերժի բախտով»։

«Բիբլիական» (Աստուածաշնչական) բանաստեղծութեան մէջ կ'երեւայ անոր պայծառ լաւատեսութիւնը։ Դարաւոր որոնումներու եւ տառապանքի ճամբուն վրայ, աշխատանքի եւ փորձառութեան շնորհիւ մարդ իմաստուն կը դառնայ, բնութեան կոյր ուժերու դէմ հերոսական պայքարի մէջ կը թրծուի եւ կը դառնայ անյաղթահարելի։

Եւ դժնետեսիլ հոգսերով ելաւ
Պեղեց ծովերը, լեռները պեղեց,
Աստծոյ թաքցրած գանձերը գտաւ
Ու մտքի ձեռքը աստղերին մեկնեց ...

Բուռն է դէպի մայրը, կինը, դէպի որդին ունեցած սէրը, ջերմ յուզաթրթիռ քնքոյշ եւ անհուն կարօտով լեցուն, Շիրազ աշխարհին կը նայի մօր աչքերով, որդիի ժպիտով աշխարհը «դրախտ է դառնում»։

«Սիամանթօ եւ խաջեզարէ»ն ժողովրդական բանահիւսութեան դրական լաւագոյն մշակումներէն մէկն է։ Ան ցոյց կու տայ թէ ինչպէս սիրոյ առաջին իսկ բողբոջները կը թառմին, սիրահարները կը խորտակուին բախելով անցեալի քարացած աւանդութեանց։

Նորի զգացումները աւելի ցայտուն դարձնելու համար ան յաճախ կը դիմէ անցեալի մռայլ պատկերներուն, հինին կը հակադրէ նորը. («Հրազդան», «Մեր գիւղերի անունները բանաստեղծութիւնները»)։

Շիրազ կը շնչաւորէ հին եւ նոր Զանգուն։—

Զանգուն իմ հին՝ իր հին ճամբին,
Հազար տեղով խոցուած անցնում,
Աշխարհ Հայոց ողբով լցնում ...

Խաղաղ աշխատանքով կը վերածնուի, Զանգուն լոյսի՝

Վէրքը մարել
Երգ է դառել ...

Այս կենսախինդ զգացումները առաւել ուրոյն արտայայտութիւն ստացած են «Մեր գիւղերու անունները» բանաստեղծութեան մէջ։

Վերստին շինուած գիւղերն ու աւանները կը ստանան նոր անուններ՝ Կաթնաղբիւր, Հացաւան, Ջրառատ, Վարդաշէն եւայլն։

Հին եւ նոր գիւղերու, անոնց հին ու նոր անուններու հակադրութեամբ Շիրազ կը պատկերացնէ նոր կենցաղը, մշակոյթը, հոգեբանութիւնը։

Շիրազի զգացումները յախուռն են, բանաստեղծական տողը սահուն, յանգը՝ պատկերները համարձակ, ինքնայատուկ, հնչեղ, լեզուն՝ պարզ։

Անոր բանաստեղծութեան հմայքը ըզգացումներու ջերմութեան, անմիջականութեան եւ անկեղծութեան մէջ է, ժողովուրդի հետ ունեցած հոգեհարազատութեան մէջ։

Հարուստ են Շիրազի արտայայտչական միջոցները։ Բնութեան, ընկերային երեւոյթները բեկուելով անոր պատկերաւոր մտածողութեան մէջ՝ կը ստանան միանգամայն ինքնայատուկ ձեւեր եւ արտայայտութիւններ, ազգային հարազատ գոյներ ու երանգներ։

Ամէն բանաստեղծութեան, ամէն տողի մէջ նկատելի են բանաստեղծական գիւտ մը, թարմ պատկեր մը, թեւաւոր արտայայտութիւն մը։

Ըլլալով արտասովոր կերպով զգայուն եւ տպաւորուող, միշտ չէ, սակայն, որ անոր տպաւորութիւնները, ստեղծագործական վառ երեւակայութիւնը կը ստանան գեղարուեստական ճշմարտացի արտայայտութիւն։ Երբեմն չմարսուած նիւթը կը խանդարեն զինք, չգտնուած բառը, վրիպած հնչիւնը, ոչ բնորոշ մակդիրը, արտայայտութիւնը, պատկերը։

Շարունակելով մեր դասական բանաստեղծութեան, մասնաւորաբար Աւետիք Իսահակեանի քնարական լաւագոյն աւանդութիւնները, Շիրազի բանաստեղծական ձայնը կը հնչէ միանգամայն ուրոյն, ինքնավստահ։

Ամէն ինչ յանուն ընկերվարական հայրենիքի, ամէն ինչ յանուն մարդու երջանութեան — ահա Շիրազի ամբողջ ըստեղծագործական գաղափարական ու գեղարուեստական էութիւնը։

Ես աշխարհ կ'իջնեմ ու կեանքս անբիծ
Թող որ սանդուղքի մի քարը դառնայ,
Թող ինձ կոխոտէ, մոռանայ թող ինձ՝
Միայն թէ մարդը միշտ վեր բարձրանայ։

ՅՈՎՀ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

1865ին Եգիպտոս
1872ին Բագու
1876ին Ալեքսանդրապոլ
1877ին Ռումանիա
1892ին Ժընեւ («Դրօշակ»)
1892ին Աթէնք («Ապտակ»)
1908ին, Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք, հայերէն տառերով տպարաններ բացուեցան Կարնոյ, Վանի, Տրապիզոնի, Կիրասոնի եւ այլ քաղաքներու մէջ, սահմանափակ գործունէութեամբ։

Արեւմտահայերու տպագրական գործերու գլխաւոր կեդրոնները եղած են Վենետիկ, Պոլիս եւ Իզմիր։ Իսկ արեւելահայերու համար՝ Ս. Փեթերսպուրկ, Թիֆլիս եւ Բագու։

Ցարական Ռուսաստանի կործանումէն եւ 1918 Մայիս 28ին Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութենէն ետքն է որ Երեւան աստիճանաբար դարձաւ հայ գրքի տպագրութեան գլխաւոր կեդրոնը։

Հայ եկեղեցական գրքերու տպագրութիւնը կատարուեցաւ մասնաւորապէս Եւրոպայի, Էջմիածնի, Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի մէջ։

Հայկական յեղափոխութիւնը իր առաջին տարիներուն օգտուեցաւ Ժընեւի, Աթէնքի, Լոնտոնի տպարաններէ։ Գաղտնի տպագրութիւններ կատարուեցան Կովկասի եւ Պոլսոյ մէջ։

Հայկական յեղափոխութիւնը իր առաջին տարիներուն օգտուեցաւ Ժընեւի, Աթէնքի։ Լոնտոնի տպարաններէն։ Գաղտնի տպագրութիւններ կատարուեցան Կովկասի եւ Պոլսոյ մէջ։

Եկեղեցական թէ քաղաքական հայերէն գիրքերու տպագրութիւնը միշտ ենթարկուած է սեղմումներու, հալածանքներու, դժուարութիւններու Թուրքիոյ, Ռուսաստանի, երբեմն նաեւ Եւրոպայի մէջ, յարանուանական գետնի վրայ։

Ներկայիս յիսունէ աւելի հայկ. տպարաններ կը գործեն Սփիւռքի հետեւեալ հայաշատ քաղաքներուն մէջ.

Գահիրէ, Աղեքսանդրիա, Երուսաղէմ, Պէյրութ, Հալէպ, Պաղտատ, Թեհրան, Պոլիս, Աթէնք, Սոֆիա, Ֆիլիպէ, Պուքրէշ, Վենետիկ, Վիէննա, Փարիզ, Շտուտկարտ, Պոսթըն, Նիւ Եորք, Լոս Անճելըս, Ֆրեզնօ, Պուէնոս Այրէս։

Խորհրդային Հայաստանի տպագրական գործը կեդրոնացած է Երեւանի մէջ, «Էջմիածին» ամսագիրը եւս հոն կը տըպագրուի։ Մեծ տպաքանակով, գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ շքեղ կազմով լոյս կը տեսնեն Հայաստանի մէջ, թէեւ ենթակայ խիստ գրաքննութեան։ Գ. Լ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« ԱԼԵԼՈՒԻԱ »

Քինկ Վիտորի վէպը «Ալելուիա»ն որ մեծ աղմուկ հանեց քսանեւհինգ տարի առաջ եւ շարժանկարի վերածուած էր, կը ներկայացուի Փարիզի մէջ։

Այս վէպը մէջտեղ կը հանէր սեւամորթին հոգեկան աշխարհը։ Շարժանկարին մէջ Զէքի դիմագիծը որ շատ նկարչագեղ է, շատ ալ ծանօթ չէ Եւրոպայի մէջ, մինչեւ անգամ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր այլեւս դրեթէ չերեւար սեւամորթ քարոզիչը։

Շարժանկարին կեդրոնական անձնաւորութիւնը չարաչարօրէն սպաննելէ ետք իր երիտասարդ եղբայրը, ընտանիքին անդամներուն ընկերակցութեամբ փողոց կը վազէ լսելի ընելու «բարի խօսքը» իր սեւամորթ եղբայրներուն։ Աւանակի մը վրայ հեծած, որուն կը հետեւին սպիտակազգեստ փոքրիկ աղջիկներ, կը շրջագայի փողոցները։ Բոլորը ամբոխը կը հաւաքուի շուրջը լսելու համար քարոզիչին խօսքերը։ Ձայնը կը տաքնայ, կ'արագանայ, կը հմայէ ունկնդիրը եւ տակաւին քարոզէն շատ ետքն ալ, յափշտակուած ունկնդիրը կ'երգէ, կը պարէ, կենդանի աղօթքի մը վերածելով իր մարմինը։

Քինկ Վիտորի հերոսը երկու կարեւոր դեր կը կատարէ, նախ կափամարտի կ'ելլէ դեւին հետ, որուն կը դիմադրաւէ ըռունցքի հարուածներով, մինչեւ որ անտեսանելի հակառակորդը կը գլեռնուի։ Երկրորդ տեսարանն ալ ուշագրաւ է։ Քարոզիչը վզնոց մը կը կապէ վզին շուրջ, գլխուն կ'անցընէ շղեկառքի պաշտօնեայի գլխարկ մը եւ ոտքերով վայրաշարժին աղմուկը հանելով՝ մեղաւորները դըժոխք կ'առաջնորդէ. երեք անգամ կը կեցնէ շղեկառքը յորդորելու համար ճամբորդները, զղջում յայտնելու եւ ամէն անգամ խումբ մը ճամբորդներ վար կ'իջնե՛ն շոգեկառքէն որ դէպի դժոխք կը սուրայ ...

1925ի ատեններն Հարլէմի մէջ սեւամորթ քարոզիչ մը միեւնոյն նիւթը նորէն ձեռք կ'առնէ, ինքզինքը «Որոտումի որդի» կոչելով, իսկ իր դերը կ'անուանէ «սեւ ադամանդ ճեպընթաց»ը, որ կ'երթեւեկէ երկրին եւ դժոխքին միջեւ։ Ճամբան տասներեք անգամ կենալով, ժամէն առաջ դժոխք կը հասնի։

Խաղը սկսելէ առաջ, «նախնական աղօթք» մը տեղի կ'ունենայ։ Առհասարակ կին մըն է աղօթողը եւ ինքզինք կը չարչարէ, մթնոլորտ ստեղծելու։ Այս կնոջ կը հետեւի ամբոխը, որ միեւնոյն շարժուձեւերը կը կրկնէ, լալով, հեկեկալով, նախատելով սատանան, իսկ հազիւ թէ Աստուծոյ անունը կը լսուի։ Իսկ քարոզիչը ալ աւելի առաջ կ'երթայ լացնելով եւ խնդացնելով ամբոխը։

Կարգ մը քարոզներ որոշ նիւթ չեն ունենար ինչպէս այն որ կը սկսի Ստեղծագործութենէն եւ կը վերջանայ վերջին Դատաստանով։

Վըրճինիայի մէջ Սեւամորթները եւ ճերմակները կը վազէին լսելու Ճոն Կասփըրը որ ցոյց կուտար թէ երկիրը տափակ է եւ արեւը անոր շուրջ կը դառնայ։

Ուրիշ քարոզներու նիւթը կ'առնուէր Աստուածաշունչէն ինչպէս «չոր ոսկորներու հովիտը»։

Սեւամորթ քարոզիչներու Աստուածը «կանանչ արօտավայրերու» պատկերն է, շատ անձնական եւ կենդանի, բարի, սակայն ընդունակ սաստիկ զայրոյթի։ Ստեղծագործութեան քարոզը ցոյց կու տայ տխրութիւնը։ Տարածութիւնը դիտելով կ'ըսէ.— «Առանձին եմ, աշխարհ մը պիտի ստեղծեմ ինծի։ Այն ատեն կը ստեղծէ լոյսը, արեւը, աստղերը, երկիրը, կենդանիները, սակայն Աստուած դարձեալ առանձին է։ Կը ստեղծէ մարդ մը, որ շատ մտահոգութիւն պիտի պատճառէ իրեն։ Հիմա կը զղջայ մարդը ստեղծելուն համար։ Կ'որոշէ մէջտեղէն վերցնել զայն։ Միայն Նոյ անոր աչքեւ շնորհ ունի։

Սեւամորթ քարոզիչներուն դերը շատ մեծ եղած է։ Անոնց մօտ Ափրիկէէն բերուած դերիները մեծ մխիթարութիւն կը գտնէին։ Գաղթավայրութեան սկիզբներ ճերմակները կը վազէին այս սեւամորթ քարոզիչները լսելու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Բնականաբար շատ ազդուեցանք, ցընցուեցանք Թալէաթ փաշայի մահուան հետեւանքով։ Ցետադային, անդրադարձանք եւ ըմբռնեցինք թէ արտասահմանի մէջ պիտի չկրնանք արժանապէս օգտակար ըլլալ, ուստի Կազի փաշայի դիմեցի եւ խնդրեցի որ արտօնէ երկիր վերադառնալ։

Նախագահը.— Նազըմ պէյ, ի՞նչ պիտի ընէիք երկրին մէջ։ Կը կարծէիք թէ ձեր փախուստին պատճառները անհետացա՞ծ են, կացութիւնը բարւոքա՞ծ է, անպատեհութիւնները չէզոքացա՞ծ են։ Ինչո՞ւ հոս գալ կ'ուզէիք։

— Ծառայելու համար...

— Ծառայե՞լ ըսիր։ Երկիրը տագնապներու մէջ կը գալարուէր եւ ձեր երեսէն ... Երկիրը սնանկութեան, աղէտի տարիք, անդունդին եզերքը քաշքշեցիք, աւերակոյտի վերածեցիք։ Ալ ի՞նչ պիտի ընէիք հոս գալով։

— Մեր ընկերներէն շատեր հոս էին, անոր համար։

— Այո, բայց ձեզի պէս փախստականներ չէին։ Ձեր այս դատավարութիւնը մեծագոյն ապացոյցն է որ դուք չէիք կրնար ապրիլ այստեղ։ Ձեր այն ատենուան գործերը ձեզ մինչեւ հոս բերին, ահաւասիկ։

— Ոչ, տէր նախագահ, ինծի հանդէպ ձեր ունեցած համոզումը սխալ է։ Ձիս կը դատէք այս պահուս, պիտի տեսնէք որ Անգարայի դէմ ոչ մէկ թշնամական ընթացքի մէջ գտնուած եմ։ Այս մասին վստահ եղէք։

— Զգէ հիմա... Հաւկաւ պիտի տեսնենք։ Կ'ընդունի՞ս որ Իթթիհատը լուծուած է, գոնէ ան ըսէ։

— Կ'ընդունիմ, անշուշտ լուծուած է։

— Հիմա մեզի ըսէ թէ Էնվէր փաշա ինչո՞ւ քեզի պէս ուզեց Անատոլու անցնիլ։ Ի՞նչպէս, ինչո՞ւ հոս անցնիլ կ'ուզէր։

— Էնվէր փաշա Անատոլու անցնելու իր փափաքը նախ եւ առաջ Պերլինի մէջ դըգացուցած էր։ Պէտհէտտին Շաքիր պէյ եւ Տօքթ. Րասուհի յանձնարարած էին որ առանձին չերթայ եւ ես ալ ընկերանամ իրեն։ Նախ Մոսկուա գացինք, եւ հոն շըրջան մէջ մտանք զանազան խըլամ պատուիրակներուն հետ, յետոյ Էնվէր փաշա տեսակցեցաւ Մոսկուայի մէջ Անատոլուն ներկայացնող Ալի Ֆուատ փաշայի (Ճէպէսօյ), եւ անոր ըսաւ թէ բացարձակապէս թշնամի չէ Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի, ընդհակառակն հաճոյքով պիտի աշխատի անոր հրամանին տակ։ Նոյնիսկ այս իմաստով նամակ ալ գրեց Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի։

— Աղէկ, բայց վերջը ինչո՞ւ քէնոտեցաւ, պատճառը ի՞նչ էր Էնվէր փաշայի այդ ելոյթին։

(Շար.)

մանարանը · իսկ ղնդ · Նասր Աղեքսանդրիա իջաւ օդանաւով։ Քասնըմէկ թընդանօթ արձակուեցաւ, երբ Եուկոսլաւիոյ նախագահը կը մեկնէր նաւահանգիստէն։ Մառեչալը ջերմօրէն սեղմելով Եգիպտոսի վարչապետին ձեռքը, ըսաւ ․— Կը յուսամ թէ շուտով նորէն կը տեսնուինք Պելկրատի մէջ եւ կը շարունակենք մեր խօսակցութիւնները » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

100·000 ԳԵՐՄԱՆ գերիներ անհետացած են Խ · Միութեան մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը։ Այս առթիւ կ՚աւելցնէ թէ բանակցութիւններ պիտի կատարուին Մոսկուայի հետ, երբ վերջանայ դեսպաններու փոխանակութիւնը ։ Տարագիրներու նախարարը յայտարարեց թէ միայն ութ հազար գերիներ վերադարձուած են վերջին երեք ամիսներու մէջոցին ։ Դեռ 1626 հոգի կը սպասուին։ Ռուսերը խոստացած էին վերադարձնել 9626 գերիներ, ըսելով թէ ուրիշներ չկան · մինչդեռ առնուազն հարիւր հազար գերիներ արձանագրուած են անուններով ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիայէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են 252·870 Գերմաններ, 1955ի ընթացքին։ Նախընթաց տարի (1954) փախստականներուն թիւը կը հաշուէին 184, 198։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դրամը արժեզրկուեցաւ յունուար վեցին ։ Տոլարը կ՚արժէ 400 տինար (Նախապէս 300)։ Գիները անմիջապէս բարձրացան, այս գործողութեան հետեւանքով։ Կառավարութիւնը արգիլեց կարգ մը հողագործական արտադրութեանց արտածումը եւ սահմանափակեց ներածումները, գործածելու համար ներքին շուկան ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երկու նոր կուսակցութիւններ կազմուեցան, մէկը՝ նախկին նախարար Սթեֆանոփուլոսի, միւսը՝ Աթէնքի քաղաքապետ զօր․ Քացոթասի նախագահութեամբ։ Մառեչալ Փափաղոսի խմբակցութիւնը կազմալուծուած է ։

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, մառեչալ Հարտինկ կը ծանուցանէ թէ անգլ․ ուժերը կարեւոր յաջողութիւններ շահած են վերջին ամսուան ընթացքին։ Գերի ինկած են յեղ․ կոմիտէի անդամներ եւ մեծ քանակութեամբ զէնք բռնուած է։ Ի պատասխան հարցումի մը, կառավարիչը բացատրեց թէ Կիպրոսի խնդիրը տեղական հարց չէ եւ թէ անհրաժեշտ է նկատի առնել Միջին Արեւելքի ռազմագիտական պահանջը եւ շահակից պետութեանց յարաբերութիւնները ։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց «Ֆետայանը Իսլամ» կազմակերպութեան պետը՝ Նաւապ Սաֆավի, ինչպէս եւ երեք անդամներ։

ԼՈՆՏՈՆԻ թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է սահմանափակել մառեչալ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի խօսելիք ճառերը, երբ Անգլիա այցելեն ապրիլին։ Այս կարգադրութիւնը անհրաժեշտ համարուած է, նկատի առնելով որ մանաւորապէս Խրուշչեւ գրգռիչ ելոյթներ կատարեց Հնդկաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ ։

ՄՈՆԱՔՕՅԻ Ռէնիէ իշխանը նշանուեցաւ Հոլիւուտի նշանաւոր աստղերէն մէկուն՝ Կրէյս Քէլլիի հետ, որ խոստացած է բոլորովին քաշուիլ գեղասանական ասպարէզէն ։

ՄԻԼԱՆԻ արքեպիսկոպոսարանին դէմ արձակուած ռումբը խելագարի մը գործը կը համարուի։ Հազարաւոր քաղաքացիներ համակրանքի ցոյցեր կատարեցին հաստատութեան առջեւ։ Ոճրագործը չէ ձերբակալուած տակաւին ։

Մ · ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 725·000 տոլար պահանջեցին Խ · Միութենէն, իբրեւ հատուցում անցեալ յունիսին խորտակուած ամերիկեան օդանաւի մը ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ը՞ դհ․ քարտուղարը քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ Միջին եւ Ծայր․ Արեւելքի մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956

Մ․ Ռ․ Ն․ Ա․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

CLUBի մէջ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Կրընօպլէն Պ · Գ · Քիրազեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ · Սարեանի (Ֆոնթէն, Իզէր)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք մեր հին բաժանորդներէն Պ · Ջալլաքեանէ (այժմ Ամերիկա), տասը տոլար, թերթին եռամեակին առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԱԼԱՆՍ, Ա · Պ ·— Ուշ մնացած է եւ նախընթաց կը ստեղծուի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Շահինեան, ինչպէս եւ Շահինեան ընտանիքը (Պոլիս) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 8 Յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրելի զաւկին եւ ազգականին

Տիկին Ալիս Լաբիվէի

(Ծնեալ Շահինեան)

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները։

ԵԹԷ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԷՔ ԿԱՐԴԱՑԱԾ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն՝

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ» եւ

« ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երկու հատորը միասին 1500 Ֆր․։

Դիմել՝ «Յառաջ»ի ։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա․ Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք ։

Դանիէլ Վարուժան, Դ․ Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700 ։

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ․ Կիլիկեցի, տպ․ Կ․ Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000 ։

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 Ֆր․ Թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք ։

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համասփեղ, Գահիրէ 1955։ Գինը՝ կազմուած 1000, Թղթակազմ 700 Ֆր․ ։

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք ։

Վերադարձ, Կ․ Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք ։

Զրոյց, Կ․ Փօլատեան, (Ահարոնի, Էլիւարի, Շ․ Նարդունիի, Օ․ Պէրպէրեանի, Հ․ Ս․ Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 Ֆր․։

Վէրք Հայաստանի, Խ․ Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք։

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ․ տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք ։

Գիւղը,, Համաստեղ, Բ․ տպ․ Ազդակի, Պէյրութ, 1955։ Գինը՝ 600 ֆրանք։

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ․ հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955։ Գինը՝ 1500 ֆրանք ։

Լոյս տեսաւ առաջին հատորը

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

1850–1950

Գ Ո Ր Ծ Ի Ն

736 մեծադիր էջ, տպագրութիւն տողաշարով «Յուսաբեր»ի։

Կ՚ընդգրկէ 1850 – 1920 Թուականներու գրականութիւնը, հետեւեալ բաժանումներով ։

1․— ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՍԵՐՈՒՆԴ (1850–1885)
2․— ԻՐԱՊԱՇՏ ՇԱՐԺՈՒՄ (1885 – 1900)
3․— ԳԵՂԱՊԱՇՏ ՍԵՐՈՒՆԴ (1900–1920)

Գինը Ֆրանսայի համար 750 ֆրանք ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ կ՚ընդգրկէ 1950 1955 Թուականը, Սփիւռքի եւ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեամբ, լոյս կը տեսնէ 1956 Յունուարի վերջը ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս․ ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ պարանցիկ հաւաքոյթ մը, կազմակերպուած Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ։

Կիրակի 8 Յունուար ժամը 3էն 10, Ազգ․ տան Թատերասրահը ։ Ջերմութիւնը ապահովուած է ։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները ։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն։

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար։ Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Կեդր․ վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ․ Թաթուլ Ինճէեանի որ ինչպէս միշտ «Մանուկներու Օրուան» առթիւ եկաւ իր շարժանկարով լրացնել մեր յայտագիրը ։

Շնորհակալութիւն նաեւ Պ․ Ն․ Ալալէմճեանի որ իր գնահատելի օժանդակութիւնը բերաւ այդ գործին ։

Տոքթ․ Համբարձի, որ մէկ տարեկան «Խթան» նուիրեց վիճակահանութեան համար ։

***

ՄԱՐՍԷՅԼ ․— Ողբացեալ Պօղոս Տէր-Ղազարեանի մահուան տարելիցին առթիւ հանգուցեալին եղբայրները Պ․ Պ․ Սերոբ եւ Նշան Տէրտէրեան կը նուիրեն հինգ հազար ֆրանք, Համախաբերդց․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ։ Կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնը։

Վարչութիւն

***

ԼԻՈՆ ․— Յակոբեան եւ Մարգարեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հեռագիրով, նամակով կամ անձամբ իրենց խնդակցութիւնը յայտնեցին Օր․ Շուշանիկ Յակոբեանի եւ Պ․ Վաղարշակ Մարգարեանի ամուսնութեան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին, կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Մուրատեանի (Վիէն)։

***

ՄԱՐՍԷՅԼ ․ — Տէր եւ Տիկին Ա․ Պետիկեան իրենց ջերմագին շնորհաւորութիւնները կը յայտնեն Գուլումեան եւ Նազաշեան ընտանիքներուն իրենց զաւակներուն ամուսնութեան առթիւ եւ փոխան ծաղկեփունջի հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կապ․ Խաչի Ս․ Լուի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ Տօնական օրերու առթիւ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու ըղձալի զեղչով ։

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները ։

Ունինք թահին ու հէլվա, խալաճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական, կալամաթա, տեղական ու թրքական զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ռապ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր ապուխտ, եւ սուճուղ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք։ Միրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, քիշմիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաք, սագըզ, պահար, քիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր։

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս չըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը ։ 20 Rue Villeroy et 244 Rue Vendôme, *LYON*

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ Կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ․—

Քրիստափոր այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին ։

Նիկոլ Դուման այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ․ Կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ․ Յ․ Դ․ Արամ ենթակոմիտէի, Ֆ․ Կ․ Խաչի եւ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրուին այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր կարգադրութիւն ։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ․ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր։ Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական։ Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար։

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ՚ըլլայ խմբագրին ։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք ։ Արտասահման 1200 ֆրանք։

Հասցէ․ — Շ․ Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

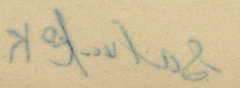
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանի վերնայարկը ։ Դասախօս Պ․ Հայկ Պէրպէրեան ։ Նիւթը՝ «Դ․ Դարու հայկական բարքերը » ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Տրամադրելի հայ կին մը կ՚ուզէ խնամել առանձին տարեցոտ այր կամ կին մը։ Դիմել «Յառաջ»ին վարչութեան ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIENARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MARDI 10 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7873 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3284

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՔ ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ

●

Երեք նոր ուժեր հետզհետէ կը շեշտեն իրենց ներկայութիւնը՝ միջազգային քաղաքականութեան մէջ :

Առաջինը կը ներկայացնէ Եւրոպան. — Եուկոսլաւիա, երկրորդը՝ Ափրիկէն, — Եգիպտոս, երրորդը՝ Ասիան — Հնդկաստան :

Այս պարագան անգամ մը եւս հաստատուեցաւ, անցեալ շաբթու, երբ Եգիպտոս կը գտնուէր Եուկոսլաւիոյ նախագահը, Թիթօ, իբրեւ տասնօրեայ հիւրը վարչապետ Կամալ Նասրի :

Բացատրութեան չի կարօտիր միացեալ զեկոյցը, որ հրատարակուեցաւ Թիթոյի մեկնումէն վերջ :

Պարզապէս քաղաքական դաւանանքի յայտարարութիւն մըն է այդ զեկոյցը, որ կը հաստատէ թէ երկու վարիչները նոյն տեսակէտն ունին միջազգային հարցերու կարգադրութեան համար :

Երկուքն ալ հակառակ են ծանօթ զինուորական խմբակցութեանց: Կը մերժեն յարիլ մէկուն կամ միւսին :

Երկու ճակատներուն հանդէպ ալ չէզոք մնալով հանդերձ, կ'ուզեն գործօն դեր կատարել միջազգային վէճերու մէջ, իբրեւ երրորդ ուժ :

Այս է պատճառը որ Եուկոսլաւիա չուզեր մտնել Ատլանտեան դաշինքին, իսկ Եգիպտոս ոչ միայն կ'ընդդիմանայ Պաղտատի Ուխտին, այլ եւ ամէն միջոց կը փորձէ, որպէսզի արաբական աշխարհը չիյնայ անոր ազդեցութեան տակ :

Այդ առաջադրութեամբ, արդէն իսկ զինակցութիւն կնքած է Սուրիոյ եւ Արաբիոյ հետ և կ'աշխատի Լիբանանն ու Յորդանանն ալ առնել ցանցին մէջ :

Իսկ Եուկոսլաւիա ունի շրջանային յանձնառութիւն մը պալքանեան դաշինքով, որ երբեւէ վիճակ մը կը ներկայացնէ Սեպտ. 6ի դէպքերէն ի վեր, իբրեւ հետեւանք Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ ծագած վէճին :

Գալով Հնդկաստանի, որ քանի մը տարուան անկախ պետութիւն է, յաճախ ցոյց կուտայ իր ինքնուրոյն գիծը, ամէն անգամ որ միջազգային տագնապ մը ծագի կամ համդիպումներ տեղի ունենան :

Իր վարչապետը, Նեհրու, շատ մը դիտելիքներ ժառանգած է հռչակաւոր Կանտիէն, եւ չի վարանիր դիրք բռնել իբրեւ իրաւարար, հիմնական հարցերու քննութեան առթիւ :

Իր ձայնը միշտ կը լսուի, երբ նոր ճեղք մը բացուի Զօրս Մեծերուն միջեւ: Կը ներկայացնէ 370 միլիոն ժողովուրդ, որ թէեւ երեւութապէս հանդարտ, կրնայ փոթորիկ յարուցանել ճակատագրական պահու մը :

Տակաւին հում է այդ ժողովուրդը, իբրեւ քաղաքական ազդակ: Եւ զարմանալի չէ որ պահ մը հմայուեցաւ, երբ Խրուշչեւ կրակոտ ճառեր կը խօսէր միջազգային գաղթատիրութեան եւ աշխարհակալութեան դէմ :

Սխալ է վճռական եզրակացութեանց յանգիլ, դատելով երեւոյթներէն :

Մոսկուայի հիւրերուն այցելութենէն անմիջապէս ետք, Նեհրու ճառ մը խօսեցաւ Հնդկաստանի համայնավարներուն դէմ, ձաղկելով անոնց սարկամտութիւնը եւ կայկութիւնը :

Ինչպէս ամէն տեղ, Հնդկաստանի մէջ ալ այդ աղանդը կը փորձէ նոյնութեամբ գործադրել ինչ որ կատարուած է Ռուսիոյ մէջ, առանց նկատի առնելու միջավայրին պահանջները :

Տարակոյս չկայ թէ երեք նոր ուժերը պիտի դառնան վճռական ազդակներ՝ տարիներու ընթացքին, հաւասարակշռութիւն հաստատելու համար երկու հակամարտ ճակատներուն միջեւ :

Մանաւանդ որ, երեքն ալ ունին ձեռներէց ոգի եւ թաքուն ուժեր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈԼՈՐ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

●

ԱՋՆ ՈՒ ՁԱԽԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Բոլոր կուսակցութիւնները, մեծ թէ փոքր, բացառիկ ժողովներ սարքած են այս շաբթու, ճշդելու համար իրենց դիրքը նոր դահլիճին կազմութեան մասին :

Համայնավար կուսակցութիւնը կ'ուզէ մասնակցիլ նոր կառավարութեան, ժողովրդական ճակատ պահանջելով: Ինչպէս գրած էինք արդէն, կեդր. Կոմիտէն մասնաւոր նամակներ ուղղած է ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեան նախագահներուն, շեշտելով թէ քանի որ ընտրողներուն 25 առ հարիւրը քուէ տուած են իրենց, անհրաժեշտ է ձախակողմեան կառավարութիւն մը կազմել համայնավարներու մասնակցութեամբ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց մէջ կան զօրաւոր դէմքեր որոնք վճռապէս կ'ընդդիմանան համայնավարներու մասնակցութեան: Կը յիշուի թէ համայնավարները 1947ին դուրս ձգուեցան Ռամատիէի դահլիճէն, նկատելով որ թէ կառավարութեան կը մասնակցին եւ թէ գործադուլ կը սարքեն պետական ձեռնարկներու մէջ :

Համայնավարներու մասնակցութեան ընդդիմացողներէն մէկն է հանրապետութեան նախորդ նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ: Իրեն համաձայն են շատ մը ընկերվարականներ, որոնք դիտել կուտան թէ Ֆրանսա պիտի հարկադրուի դիրք բռնել Ատլանտեան դաշինքին դէմ, եթէ համայնավարները մասնակցին կառավարութեան: Արմատականներն ալ նոյն տեսակէտն ունին մեծ մասով. բայց Մենտէս Ֆրանսի թերթը, «Էքսփրէս», շաբաթ առտու առաջին էջին վրայ տեղ տուած էր համայնավարներու կոչին, սաստկացնելով պայքարը Էտ. Ֆորի խմբակցութեան դէմ: Այս վերջինը շեշտակի կը հարցնէ Մենտէս Ֆրանսի բացորոշապէս պատասխանել թէ համաձա՞յն է որ համայնավարները մասնակցին կառավարութեան, կամ դահլիճ մը կազմուի՝ ապաւինելով անոնց աջակցութեան վրայ :

Մինչ այս մինչ այն, կարգ մը թերթեր բուռն պայքար մը կը մղեն նախորդ վարչապետին դէմ, միեւնոյն ատեն յիշեցնելով անոր ծագումը: «Ռիվարոլ» յայտնելով «Ֆրանս»ը, Մենտէսը կ'անուանէ « չարաշուք դէմք, դաւաճան, թշուառական » եւայլն :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը պիտի պարզուի այս շաբթու : Արդէն իսկ չորս հակամարտ հոսանքներ կ'երեւան նորընտիր Ազգ. Ժողովին մէջ: Այնպէս որ, կը կարծուի թէ նոր կառավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ պիտի մնայ: Հաւանական է որ հանրապետութեան նախագահը ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Պ. Կի Մոլէի յանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը, եթէ միջին ճամբայ մը չգտնուի :

Այս վերջինը հարցումի մը պատասխանելով յայտարարեց.

— Մենք մեր դիրքը պարզեցինք առանց երկդիմութեան, ի դերեւ հանելու համար այն խաղերը որ կը փորձուին ի նպաստ ազգային միութեան մը: Այդպիսի միութիւն մը պիտի նշանակէր անգամ մը եւս ընկրկիլ օրուան պահանջներուն եւ պատասխանատուութեանց առջեւ: Մենք ասպարէզ չենք կարդար աջակողմեան հոսանքին, այլ կը յիշեցնենք իրենց պատասխանատուութիւնները, — ժողովուրդը իր դժգոհութիւնը յայտնեց անոր վարած քաղաքականութեան դէմ: Մենք շատ լաւ գիտենք որ մեծամասնութիւն չունինք: Եթէ մեզի դիմում կատարուի, Ազգ. Ժողովին առջեւ պիտի ներկայանանք որոշ կազմով մը եւ ծրագրով մը եւ պիտի յայտարարենք թէ սակարկութիւն չենք ընդունիր: Եթէ կը մերժենք ազգային միութիւնը, պատճառը այն է որ այդպիսի բանաձեւ մը պարզապէս անշարժութեան պիտի յանգի: Մենք չենք ուզեր մեղսակիցներ դառնալ: Միւս կողմէ ընկերվարական նախարարներու մասնակցութիւնը այդպիսի կառավարութեան մը, որ դատապարտուած է անշարժութեան, պիտի ստեղծէ ընդդիմադիր հոսանք մը որ պիտի յանգի այսպէս կոչուած «ժողովրդական ճակատին» : Արդ, կը կրկնեմ, — ցորչափ համայնավար կուսակցութիւնը կը մնայ այն ինչ որ է, մեզի արգիլուած է որեւէ գործակցութիւն «անոր հետ» :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀՐԱԿԷԶԸ ԵՒ ՍԱՌՈՒՑԵԱԼԸ

Թերթերը գրեցին թէ Խ. Միութեան նախագահը, մառէշալ Վորոշիլով, որ արեւելեան Գերմանիա կը գտնուէր անցեալ շաբթու, այցելեր է Պուխընվալտի երբեմնի դժոխքը, ուր հրէշային բարբարոսութիւններ կը գործուէին անհամար կալանաւորներու վրայ :

Մառէշալը յատկապէս աչքէ անցընելով երբեմնի կիզարանը եւ ներկայ թանգարանը, ծաղկեպսակ մը դրեր է հիթլերական վայրագութեանց 56.000 զոհերու յիշատակարանին վրայ :

Անշուշտ ջերմապէս շնորհաւորելի գործ մը կատարած է, անգամ մը եւս վերակոչելով ահաւոր սարսափները :

Չեմ գիտեր թէ թաքուն խղճահարութիւն մըն ալ զգա՞ց, յիշելով նոյնքան քստմնելի պարագաներ :

Օրինակ, անդրադարձա՞ւ թէ երկրորդ աշխարհամարտը տեղի չէր ունենար, եթէ Խ. Միութիւնը չարաշուք դաշինք մը կնքած չըլլար հիթլերական իշխանութեան հետ, յայտնի եւ գաղտնի տրամադրութիւններով (1939 Օգոստ. 23) :

Յետոյ, արդեօք պահ մը միտքէն անցա՞ւ թէ Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ եւս կան — մինչեւ այսօր ալ կան — բազմաթիւ արգելարաններ, այլապէս հրէշային կարգուսարքով :

Ճիշդ է, այդ արգելարանները կիզարաններ կամ կազարձակ խցիկներ չունին, կալանաւորները ողջ ողջ այրելու կամ խեղդելու համար :

Բայց, ունին սառնարաններ, Հիւս. Սառուցեալ գօտիէն մինչեւ Սիպերիա :

Ունին բռնի եւ տաժանակիր աշխատանքի կայաններ, ուր առ նուազն երկու միլիոն զոհեր կը ծիւրին տարիներէ ի վեր, համաձայն միջազգային տեղեկագիրներու եւ հրաշքով փրկուած վկաներու :

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին մօտաւորապէս ճշդուեցաւ հիթլերական բարբարոսութեանց զոհերուն թիւը :

Նոյն տասը տարիներու ընթացքին Վորոշիլովները ուզեցի՞ն կամ կրցա՞ն հաշուել իրենց սառնարաններու մէջ ոչնչացած զոհերուն թիւը :

Չեմ ուզեր աւելի հեռուն երթալ, սկսելով 1917էն:

Քանի մը տարիէ ի վեր սովորութիւն դարձեր է շատ մը դժոխային չարիքներու մեղքը բարդել հրէշային տիպարի մը՝ Լաւրենտի Բերիայի վրայ :

Նոյն իսկ մեր հայրենակիցներէն անոնք որ Հայաստան գացին անցեալ տարի, նոյն պատմութիւնը կը կրկնեն :

Լաւ. հիմա որ «լպրծուն օձը» գնդակահարուած է, եւ «Հանճարեղ»ն ալ մեռած, Վորոշիլովներու համար տարրական պարտականութիւն մը չէ՞ր անձամբ ստուգել թէ ի՞նչ եղած են անոնց հարիւր հազարաւոր անմեղ զոհերը:

Յարմար չէ՞ր պտոյտ մըն ալ դէպի հիւսիս՝ ռուսական Սառուցեալ գօտին եւ դէպի արեւելք՝ Սիպերիա, մեռածներուն վրայ ծաղկեպսակ դնելու եւ ողջերուն որպիսութիւնը հարցնելու համար :

Զոհը զոհ է ամէն տեղ, կիզարան յանձնուած ըլլայ թէ սառնարան, կազով բնաջնջուի թէ խարազանով, հրացանով կամ «եաթաղան»ով :

Ո՞ւր է տարբերութիւնը կարմիր, դեղին, սեւ կամ գորշ բռնակալութեանց :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՄԲՈԽԸ ԿԸ ՀՐԿԻԶԷ ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շաբաթ օր նոր եւ աւելի ծանր խռովութիւններ ծագեցան Ամմանի եւ հին Երուսաղէմի մէջ (Յորդանան): Սաղաւարտաւոր զինուորներ կը շրջին փողոցները, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ձերբակալուած են բազմաթիւ համայնավարներ որոնք մասնակցած էին անկարգութեանց : Օդանաւերը թռիչքներ կատարեցին Ամմանի վրայ: Բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ երկրին մէջ :

Ցոյցերը ուղղուած էին Պաղտատի Ուխտին դէմ, որպէս զի Յորդանան չմասնակցի այդ զինակցութեան: Անկարգութիւնները սկսան դպրոցականներու ցոյցով եւ արագօրէն ծաւալեցան : Ցուցարարները հրկիզեցին անգլիական եւ ամերիկեան շէնքեր եւ կառքեր : Միեւնոյն ատեն կը քարկոծէին մասնանշուած հաստատութիւնները: Այդ պահուն պանդոկէ մը ներս խուժելով հրկիզեցին գրասենեակը: Ոստիկանութիւնը բիրերով դուրս հանեց հրձիգները: Խորտակուեցան անգլիական հաստատութեան մը ապակիները: Միջին Արեւելքի բրիտանական դրամատունը եւ ուրիշ քանի մը անգլիական խանութներ քարկոծուեցան : Ամերիկեան մասնագիտական օժանդակութեան կեդրոնը կրակի տրուեցաւ :

× Պէյրութ հասած լուրերու համաձայն, հարիւրաւոր Արաբներ ապակիներ խորտակեցին եւ կառքեր հրկիզեցին Ամմանի եւ հին Երուսաղէմի մէջ, թշնամական կանչեր արձակելով : Արաբական Լեգէոնը կրակ բացաւ երկու քաղաքներուն մէջ ալ: Հազար ցուցարարներ քարկոծեցին Երուսաղէմի ամերիկեան հիւպատոսարանը: Պահակները արտասուաբեր կազ արձակեցին եւ կրակ բացին, ամբոխը ցրուելու համար: Ամմանէն կը հեռագրեն թէ 800 հոգինոց ամբոխ մը, որ զինուած էր քարերով եւ բիրերով, վառեց ամերիկեան օգնութեան կեդրոնը: Յետոյ խորտակեց կառավարական կառք մը եւ հրկիզեց հրշէջ մեքենայ մը :

Կառավարութիւնը հրաժարեցաւ : Միեւնոյն ատեն գործադուլներ տեղի ունեցան :

Ցուցարարները Երուսաղէմի ամերիկեան հիւպատոսարանին պարտէզը խուժելով վար առին դրօշը եւ քարկոծեցին ապակիները :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՀԱՄԲ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Վերջին պահուն «Ցուսաբեր»ի Յունուար 3ի թիւէն ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 31ին մեռած է ընկեր Համբարձում Տէրտէրեան: Թաղումը կատարուած է Յունուար 2ին, Թեհրանի մէջ :

Ողբացեալ ընկերը վաստակաւոր Դաշնակցական մըն էր եւ անդամ՝ Լ. Շանթի պատուիրակութեան որ Մոսկուա գնաց 1920 Մայիսին: Անցեալ տարի հրատարակեցինք իր յուշերը՝ այդ առաքելութեան մասին:

Պիտի անդրադառնանք իր կեանքին եւ գործին :

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Հատուած մը ներ Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի զեկուցումէն, որ կարդացուած է կաթող. ընտրութեան առթիւ։

ՄԻՒՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ դարաւոր եւ պատմական կեդրոնը Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը իր պատմութեան ընթացքին շարժած է քրիստոնէական լայնախոհութեան, փոխադարձ սիրոյ եւ յարգանքի, ներողամտութեան ոգիով հանդէպ քոյր եկեղեցիներու։

Կրօնական բռնապետութիւնը, միւս եկեղեցիներու վրայ իշխելու, անոնց ներքին գործերուն խառնուելու փառասիրական ձգտումները, խորթ են Ամենայն Հայոց Հայրապետներուն։

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին քրիստոնեայ միւս եկեղեցիներու հետ փոխ յարաբերութեանց մէջ, առաջնորդուած է հետեւեալ սկզբունքով.— «Միութիւն ի կարեւորս, ազատութիւն՝ յերկբայս, եւ սէր՝ յամենայնի»։

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին միշտ ալ կանգնած է քրիստոնէական եկեղեցիներու միասնութեան, եկեղեցիներու միջեւ համերաշխութեան, համագործակցութեան վրայ, յանուն քրիստոնէական վեհ իտէալներու։

Այդ գաղափարներով առաջնորդուած Մայր Աթոռը վերջին տարիներուն սրտագին փոխյարաբերութիւններ մշակած է Ռուս Պրաւոսլաւ եկեղեցիին հետ։ Հայ եւ Ռուս եկեղեցիներու երկու գերագոյն Պետերը՝ Նորին Ս. Օծութեան Գէորգ Զ.ի եւ Մոսկուայի համայն Ռուսիոյ Պատրիարք Նորին Սրբազնութիւն Ալեքսին իրարու հետ կապուած էին սրտառուչ բարեկամութեան ամէնէն անկեղծ եւ վառ զգացումներով։

Երկու եկեղեցիներուն միջեւ վերջին տարիները հաստատուեցաւ գործակից եւ համերաշխ համագործակցութիւն։ Հայ եւ Ռուս եկեղեցիներու բարեկամութիւնը արտայայտուեցաւ այն բացառիկ ուշադրութեամբ, որով Ամենայն Հայոց Հայրապետը անձամբ գլխաւորեց Պրաւոսլաւ եկեղեցիի ինքնանկախութեան 500ամեակին նուիրուած հանդիսութիւններուն մասնակցող հայ եկեղեցիի պատգամաւորութիւնը։

1954 Մայիսին ռուսական եկեղեցին անկեղծ սիրով բաժնեց Հայաստանեայց եկեղեցիին մեծ կորուստը, կաթողիկոսին մահուան առթիւ։

Նոյն սրտառուչ համագործակցութիւնը կար հայ եւ վրաց եկեղեցիներու եւ միութենական բոլոր եկեղեցիներու, կրօնական դաւանութեանց միջեւ։

Կաթողիկոսին գահակալութեան օրերուն շարունակուեցաւ եւ սրտագին բարեկամութեան հասաւ հայ եւ անգլիկան եկեղեցիներու փոխյարաբերութիւնը։ Այդ մասին կը վկայէ հանգուցեալ Հայրապետի եւ Քէնթըրպըրիի արք. Ջէօֆրիի թղթակցութիւնը, որ տակաւին անտիպ է եւ լոյս կը սփռէ հայ եւ անգլիկան եկեղեցիներու անկեղծ, բարեկամական, քրիստոնէական յարաբերութեանց վրայ։

Կաթողիկոսին գահակալութեան առաջին տարիներուն, ցաւ ի սիրտ պէտք է խոստովանիլ թէ Մայր Աթոռի եւ Վատիկանի յարաբերութեանց մէջ կը զգացուէր սառնութիւն, այն պարզ պատճառով որ կարգ մը բարձրաստիճան հոգեւորականներ անբարեացակամ տրամադրութիւն ունէին դէպի Մայր Աթոռը եւ ելոյթներ ունեցան մեր եկեղեցիին դէմ։

Ամենայն Հայոց հայրապետները միշտ ալ հանդիսացած են համայն հայ ժողովուրդի հովուապետն ու Ազգապետը։ Հանգուցեալ Հայրապետը նոյն հոգեւոր հօր անաչառ աչքով կը նայէր քաղաքական ու տնտեսական տարբեր պայմաններու բերումով եւ հարկադրանքով հայ ազգի միասնութենէն եւ Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցիի ընդհանրութենէն բաժնուած իր հայ կաթոլիկ եւ հայ բողոքական զաւակներու վրայ։ «Զի՞նչ համահարք եւ միոյ մօր որդիք երկպառակք լինին իցեն եւ ոչ միաբանք»։

Մայր Աթոռի, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան եւ բովանդակ հայութեան մեծագոյն ու անխարդախ ուրախութիւններէն մէկը պիտի ըլլար, եթէ մեր օրերուն իրականանար հայ կաթոլիկ եւ հայ բողոքական եղբայրներու եւ զաւակներու աւելի սերտ փոխ յարաբերութիւնը մայր աթոռի հետ։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԸ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԸ

Մայր Աթոռը եւ մեր ազգային – եկեղեցական թեմերը կը կազմեն օրկանական անքակտելի միասնութիւն։ «Ծառն արմատով է ծառ, տունն հիմամբ է տուն»։ Մեր ազգային – եկեղեցական միասնութիւնը արտայայտուած է եւ կ'արտայայտուի Մայր Աթոռի եւ թեմերու փոխ յարաբերութեամբ, որ կը բնորոշէ նաեւ մեր ազգային – եկեղեցական միասնութիւնը։

Մայր Աթոռի եւ մեր թեմերու փոխ յարաբերութեան հարցը միշտ ալ ազգային եկեղեցական ժողովը եւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին շահագրգռող կեդրոնական խնդիրներէն մէկն է եղած։

Վերջին տարիներուն կապը Սփիւռքի մեր թեմերու եւ նուիրապետական միւս Աթոռներու հետ աւելի քան երբեք ամրապնդուած է, սերտացած երջանկայիշատակ Գէորգ Զ.ի օրով։

Մեր ազգային – եկեղեցական թեմերու կազմակերպութիւնը եւ սրտագին, կենդանի կապը Մայր Աթոռի հետ, միշտ ալ Հայրապետի ուշադրութեան կեդրոն է եղած։ Այդպիսի վերաբերմունք կը բխէր Հայրապետի «Եկեղեցական միասնականութեան եւ ազգային միասնութեան գաղափարախօսութենէն»։

Մեր ազգային – եկեղեցական թեմերը կը կազմեն մեր եկեղեցական միասնականութեան օղակները, որոնք կոչուած են կենդանի եւ գործարար կապ պահպանել Մայր Աթոռի հետ, որովհետեւ «մի է հայրն մեր, մի եւ միակրօն ազգն Հայոց»։

Այս բոլորէն կը բխի փոխադարձ կապի պահպանում Մայր Աթոռի եւ Սփիւռքի միջեւ, պէտք եղած ցուցմունքներն ու հրահանգներն ստանալու համար, որպէսզի մեր թեմերը ի վիճակի ըլլան պահպանելու դաւանաբանական, ծիսական, պաշտամունքային, եկեղեցական կարգապահութիւնը, օրինապահութիւնն ու միաձեւութիւնը, հանգամանք մը որ դարերէ ի վեր զօրավիգ հանդիսացած է հայ Եկեղեցիի հոգեւոր – ազգային նկարագրի անաղարտ պահպանման, մեր Եկեղեցիի ինքնուրոյնութեան։

Գոհունակութեամբ պէտք է նշել որ Սփիւռքի մեր հայրենասէր թեմակալները իւրացուցած են Հայրապետի եկեղեցական միասնականութեան եւ ազգային միասնութեան սրբազան պատգամը։

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին քաղաքական կազմակերպութիւն չէ։ Մայր Աթոռը միշտ հեռու կանգնած է քաղաքականութենէն, անոր նշանաբանն է եղած «Տուք զկայսերն՝ կայսեր, եւ զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ»։ Հանգուցեալ Հայրապետը իր կոնդակներով եւ կոչերով խրատած է մեր թեմերը հեռու պահել Հայաստանեայց Եկեղեցին քաղաքական գործունէութենէ եւ կուսակցական ազդեցութենէ, օրինապահ մնալ օտար երկիրներու իրաւակարգի հանդէպ։

Մայր Աթոռի խաղաղասիրական ընթացքը, որ արտայայտուեցաւ հանգուցեալ Հայրապետին միջոցով վերջին տարիները, կապուած խաղաղութեան միջազգային շարժման հետ, բնական ու տրամաբանական հետեւութիւնն էր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ժողովրդանուէր ոգիին, ազգային նկարագրին, մարդասիրական վեհ գաղափարներուն։

Մայր Աթոռի խաղաղասիրական գործունէութիւնը ընդհանուր ոչինչ ունի քաղաքականութեան հետ։

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ՆՈՐԸ

ԽՄԲ.— Ամփոփում դասախօսութեան մը որ տրուեցաւ Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ (14 Դեկտ.).—

Նոր դաստիարակութիւնը ԺԶ. դարէն սկիզբ առած է, իբրեւ հակազդում սքոլաստիք շրջանի կրօնական – վերացական կրթութեան։ Էրազմ, Ռապլէ, Մոնթէյն, Քոմէնիուս, Լոք, Ֆէյըլըն, այս շարժումին յառաջապահներն են։ ԺԸ. դարու կէսին Ժ. Ժ. Ռուսօ յայտնութիւն մը եղաւ իր «Էմիլ» հատորով ուր մանուկի մը ֆիզիքական եւ հոգեկան աճման զուգընթաց տրուելիք դաստիարակութեան խնդիրը կը շօշափէ։ Այսօրուան նորագոյն դաստիարակութեան գրեթէ բոլոր սկզբունքները, իրենց սաղմն ու սերմերն ունին Ռուսոյի քարոզած վարդապետութեան մէջ։ Ոչ մէկ գիրք «Էմիլ»ի չափ արձագանգ գտած եւ աղմուկ յարուցած է մանկավարժական աշխարհին մէջ։ Ռուսօ կը հրահանգէ՝ «ոչինչ մի ուսուցանէք մանուկին, առանց նախապէս այդ սորվելիքի պահանջը իր մէջ արթնցնելու»։

Մանկավարժութեան պատմութեան մէջ կեդրոնական դէմք է Զուիցերիացի Հանրի Փեսթալոցին։ Ան ալ, ինչպէս Ռուսօ, կը ձգտի ուսուցումը հիմնել աշակերտին անձնական դիտողութիւններու եւ փորձի վրայ։ Մտքի զարգացման հետ մեծ կարեւորութեամբ կը մօտենայ բարոյական կրթութեան։ Ամէն ուսուցման վերին նպատակը պէտք ըլլայ բարոյական մարդը կերտել, եւ դարձեալ՝ փորձի եւ կեանքի կենդանի օրինակներու միջոցաւ է որ պէտք է պատուաստուին առաքինութիւնները։ Փեսթալոցիի մայրերու գիրքը մանկավարժական աւետարան մըն է։ Ոչ ոք կրցած է աւելի թափանցել մօր եւ կնոջ դաստիարակչական առաքելութեան մեծ իմաստին, քան Փեսթալոցի։ Փեսթալոցիով կը սկսի իգական սեռի կրթութեան կարեւորութիւնը, մինչ այդ կնոջ կրթութիւնը անկարեւոր նկատուած էր ու կինը կը նկատուէր իբրեւ այր մարդուն ստորադաս՝ երկրորդական մէկը։ Փեսթալոցիով, կրթական գետնի վրայ կինը դարձաւ այրերուն հաւասար, սակայն բնոյթով տարբեր։

Փեսթալոցիականութեան հարազատ հետեւորդն է գերմանացի Հէրպարթ։ Առաջինն է որ կը թելադրէ անհրաժեշտութիւնը մանկավարժութիւնը հիմնելու մարդկային հոգու խոր ճանաչողութեան վրայ, այսինքն հոգեբանութեան։

Ի վերջոյ փորձնական հոգեբանութիւնը եկաւ մանկավարժութեան տեսաբանութիւնը գործնական գետնի վրայ փոխադրելու։ Մանուկը փորձնապէս ուսումնասիրելու գործը սկսաւ։

Նոր մանկավարժութեան իսկական հիմնադիրները եղած են չորս դաստիարակ բժիշկներ՝ Իթար, Սէկէն, Մոնթէսորի եւ Տըքրոլի։ Այդ բժիշկ – դաստիա-

ՓԱՌՔ ՋՈՒՐԻՆ ԵՒ ՀՈՂԻՆ

(Փոխաստացութիւն՝ իրիկուան պահերուն)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արայի դեղեցկութիւնը եւ անոր ընտանեկան ուխտին սրբութիւնը իրարու խառնեցի եւ անով օծեցի մայրութիւնը Նուարդին, բան մը՝ որ ժառանգ մնաց հայ մայրերուն։

Ես՝ հիմա կը վերադառնամ մայրութեան սրբատաճարէն, փառաւորելու համար հայ տունն եւ անոր մէջ երկունքի նստած հայ մայրութիւնը։

Թորոն ըսաւ.

— Երբ կը քնանամ գետնին վրայ եւ գետի մը ափը, հազար երազներ կ'արթննան մտքիս մէջ։ Երազ հողի եւ ջուրի, որոնք՝ աղքատը թագաւոր կ'ընեն եւ հիւանդը՝ կենսառոյգ ու արի։

Վայ անոնց որ հող ու ջուր չունին, այնպիսիները կը նմանին աղտոտ լաթերով եւ այլանդակ դէմքով դնչուի։ Բարեկամ, ամէն ինչդ ծախէ սուղ կամ աժան, ջուր եւ հող գնէ անոր փոխան։

Սիմոն ըսաւ.

Երբ փետատս կը դարնեմ գետնին, հողին կը քրքրուի, վեր կը ցատկէ փոշին, այդ փոշին՝ կ'իյնայ խորը իմ ծոցին, ուրկէ կ'ելլէ մայրութեանս սրբացնացած գուրգուրանքը... եւ կը դառնայ... (See note)

Իսկ երբ կը ծռիմ երգող աղբիւրին, որ շուրթս դնեմ անոր ակին, որ ջուրն ու զովն խմեմ միասին, ջուրը դէս կը համբուրէ, ես ալ դայն՝ ես հարս կ'ըլլամ, ջուրը՝ փեսայ, կը սիրուըտինք, սիրոյ դինով ճամբուն վրայ...։

Կը խնդամ ես, կը բերկրիմ, վասն զի՝ սիրահարն եմ ջուրին եւ հողին...։ Ապա՝ գինով, ծափ զարնելով, կը կենամ տակն արեւին, կ'երգեմ փառքը յաւերժական մեր հողին ու ջուրին։

Թորոն ըսաւ.

Երբ կը նստիմ գետին, հացս կ'ուտեմ եւ հացիս հետ՝ ջերմութիւնը քրտինքին, արքայ կ'ըլլամ եւ փառք կուտամ իմ դահին։

Երբ ջուր կը խմեմ, սափոր դպցուցած եմ պապակ շուրթին՝ սիրտս թռչուն, կը թառի հպարտութեանս անմատչելի կատարին, ու երգն կ'երգէ ազատութեան դրահին։

Կեանք չկայ առանց հողի եւ ջուրի, ես՝ այս գիտեմ, ամէն բանէ աւելի։

Սիմոն ըսաւ.

— Թորոյ, դուն արքայ, ես՝ թագուհի, մեր պալատը՝ հիւղակը մեր պապենի, ապրինք միասին հաշտ ու սիրով՝ մեր ջուրին եւ հողին քով.

Մեր գիւղն ըլլայ, մեր կայսրութեան մայր – քաղաք, անոր վրայ՝ արեւն ըլլայ քաղցր ու տաք։

Ես հարս եղայ, երդուընցայ չհեռանալ մեր հայրենի հող ու ջուրէն, իսկ դուն փեսայ՝ երդում ըրիր սիրել զանոնք չզատուիլ անոնցմէն, այնպէս՝ ինչպէս կրեան իր պատեանէն։

Թորոն ըսաւ.

— Հողէն ծնանք՝ հողին համար, թէ ապրեցանք՝ ապրեցանք միայն մեր սրբազան հողին համար։

Հողը՝ բառ ու լեզու, ջուրը՝ ոգի համաճարատու, հողը՝ խորհուրդ եւ աւանդութիւն մեր տուներու, ջուրը՝ կարկաչ մեր երգերու։

Հողն՝ մեր ազգին հիմն հաւատքին, հողն՝ հայելի մեր անցեալին. ջուրը սուրբ է եւ սրբութիւն, որուն դպաւ շրթունքը սուրբ արիական Արմէններուն։

Հողը՝ օրրոց ու գերեզման, որոնց մէջէն միշտ եւ անվախճան՝ հնչեց երգը մեր գոյութեան։

Ջուրը՝ անցեալ ու պատմութիւն, դեղագանդուր ու երազաչէն մեր պապերուն, ջուրն՝ յաղթանակ ու մարտնչում, ջուրն՝ յաղթական արշաւ մեր, դէպի կատարն բարձունքներուն։

Սիմոն ըսաւ.

— Հողը՝ մեզի հետ, մենք՝ հողին հետ, դարեր առաջ եւ դարեր ետք, մենք ուխտ ունինք յաւերժական մտերմութեան, մենք՝ պիտի տանք մեր տաք քրտինք, իսկ հողը իր՝ տաք ծոցն ու գիրկ, պիտի նրստինք մենք երկունքի, ցորեն հասցնենք համակ ոսկի, ապա՝ թխենք հայը բարի, մեղրի պէս քաղցր եւ արեւու պէս համեղ...։

Թորոն ըսաւ.

— Հողն ու Ջուրն են մեր պապենի տուն ու տանիք, մեր ճրագալոյս, թոնիրն, կրակ եւ հարսանիք...։

Ջուրն ու հողը՝ մեր ժամն ու վանք, մեր շարական ու պատարագ, մեր այբ ու բեն, մեր գոյութեան անսասան վէմ։

Սիմոն ըսաւ.

— Փառք տամ, օհէ՜, մեր հայրենի հողին, ջուրին, այսերս քսեմ անոնց կախարդ սրբազնութեան, անոնց դաղանի եւ անչօշափ իշխանութեան...։

Մեր կեանքն եղաւ տառապալից, ունեցանք վէրք, ցաւ ու կսկիծ, բայց անսարսափ մենք քալեցինք խաչի ճամբէն՝ արդարութիւն որոնելով, ինչն էր արդեօք որ մեզ գինեց յանդգնօրէն, ու մեզ քշեց արդելքներէն, տարաւ, հասցուց յաղթանակին, անկախութեան հաւատամքին..։

Կ'ըսեմ, կ'ըսեմ ու կը կանչեմ, հայրենիքի հողին, ջուրին անմահ ոգին...։

Թորոն ըսաւ.

— Փառք մեր հողին, աստուածաբոյր անոր կաղմին, ուր ամէն ժամ՝ խաչ մը կ'երգէ փառքը խաչին։

Սիմոն ըսաւ.

— Փառք մեր ջուրին, անոր մէն մի սուրբ կաթիլին, որուն մէջէն կ'առնեն ձայնը մեր յարութեան հնչուն կանչին։

Թորոն ըսաւ.

— Հայրենիքը հող ու ջուր է, վայ անոր որ՝ անկէ զուրկ է։

Սիմոն ըսաւ.

— Հայրենիքը փրկութիւն է. առանց հողի, առանց ջուրի՝ կեանք չկայ, ոչ ալ շողը արեւի...։

Հայրենիքը եթէ չունիս, քեզի կ'ըսեմ անվախօրէն, մեռնիլդ լաւ է հազար անգամ, այսպիսի խեղճ ապրելէն։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

րակները նախապէս պակասաւոր մանուկներու վրայ իրենց կատարած փորձերով եւ կիրարկած մեթոտներով է որ յաջողած են մանկավարժական աշխարհին կտակել բարեշրջումին իրականացման էական պայմանները :

ԺԸ. դարուն վերջին բժիշկ Իթար պակասաւոր մանուկի մը դաստիարակութեան գործը ստանձնելու առիթը ունեցաւ: Աւերոնի (Ֆրանսա) անտառներուն մէջ որսորդները մանուկ մը բռնեցին, որ մեծցած էր հեռու մարդկային ընկերութենէ: Բացառիկ պատեհութիւն մըն էր Իթարի համար ուսումնասիրելու մարդկային կոյս մտքի մը զարթնումին ու զարգացման յաջորդական փուլերը: Իթար քայլ առ քայլ հետեւեցաւ մանուկին աճման զուգընթաց՝ հոգեֆիզիքական վիճակներուն ու ապրումներուն եւ իր այս փորձերով եկաւ սկիզբը դնելու տարականոն եւ յետամնաց մանուկներու կըրթութեան գործին: Աւերոնի մանուկով առաջին անգամ մանկավարժութեան պատմութեան մէջ մանուկի մը մտային թէ ֆիզիքական անցուդարձերը դիտականօրէն խոր եւ մանրազնին վերլուծման ու փորձերու առարկայ դարձան եւ այսպէսով մանուկը ուսումնասիրելու նախաքայլն է որ առնուած եղաւ եւ հիմքը դըրուեցաւ մանկալխտութեան :

ԺԹ. դարու սկիզբը Իթարի գործը շարունակուեցաւ բժիշկ Սէկէնի կողմէ : «Դպրոցը աշակերտի եւ ոչ աշակերտը դպրոցի համար»: Այս բանաձեւը չմնաց միայն վերացական գաղափար, այլ գործադրուեցաւ Տիկին Մառիա – Մոնթեսորիի եւ Պելճիքացի բժիշկ Տըքրոլիի միջոցաւ: Բացուեցան վարժարաններ յետամնացներու եւ պակասաւորներու յատուկ, ինչպէս եւ ընդհանուր աշակերտութեան համար, նորագոյն դաստիարակութեան խտէալն իրականացնելու նպատակաւ : 1907ին (Տըքրոլի հիմնեց Պրիւքսէլի մօտ նոր դպրոց մը էրմիթաժ անունով եւ հետեւեալ նշանաբանով — «Դպրոցը կեանքի համար, կեանքի միջոցաւ :

Հին կամ աւանդական դպրոցը եւ Նոր դպրոցը մէկզմիւսին կարելի է հակադրել, առաջինը իբրեւ կրաւորական, երկրորդը գործօն յատկանիշերով: Աւանդական դպրոցը կ'առաջնորդուի այն ըմբռնումով թէ աշակերտը տէր ըլլալով որոշ բնական, մտային կարողութիւններու, հարկ է որ սորվի այն բոլոր գիտելիքները որ իրեն կը տրուին տարիներու ընթացքին : Պէտք է որ իր իմացականութիւնը ճոխանայ դուրսէն իրեն աւանդուած գիտելիքներով: Բոլոր գիտելիքները խտացած եւ գրեթէ պատրաստի Փորմիւլներու վերածուած կը ներկայացուին աշակերտին որոշ տրամաբանական կարգ ու սարքով, առանց ենթակային գործօն մասնակցութեան՝ չհաղորդութեան հրաւէր կարդալու: Այս պայմաններու տակ դասարաններէն ներս աշակերտներու փոքրաթիւ մաս մըն է որ կը յաջողի մտքի եւ կրողի պահանջուած լարումը հանդէս բերել եւ օգտուիլ տրուած գիտելիքներէն, իսկ ստուար մաս մը մտքով ու հոգիով թափառական՝ աննպատակ դասաժամերու վերջաւորութիւնը աւետող զանգակներուն կը սպասէ: Ընդհանրապէս ցուրտ, անկենդան, միօրինակ մթնոլորտ մը, ուր երկու հակադիր կողմեր, ուսուցիչ եւ աշակերտ, դէմ առ դէմ կը գտնուին, մէկը միշտ պարտադրելու մարմաջէն բռնուած, յաճախ անհաղորդ, միւսը վախով լեցուած ու կեղծելու հակամէտ: Անյաջողութիւններու պարագային՝ աշակերտը ծոյլ է, անուշադիր, անընդունակ, անարժան եւն.: Որով պէտք է պարտադրել, սաստել, սեղմումներու ենթարկել, պատիժներ սահմանել, հետապնդել՝ անոր մէջ անձնականութիւնը, արժանապատուութիւնը մեռցնելու աստիճան եւ ինչ որ ամէնէն աւելի աղետալի է, արժեզրկել, դարձնելով ենթական կասկածոտ, անհաւատ դէպի իր արժէքն ու կարողութիւնները :

Ինչեր չարտայայտեր Ֆրանսուա Մորիաքի տուած պատկերը. «Թերեւս սարսռազգացած էք այն գաղափարէն թէ դրատախտակի առջեւ պիտի կանչուիք արհամարհոտ, ճարպիկ ուսուցիչի մը կողմէ որ ձեզի դասարանի աչքին պիտի վերածէ ապուշ եւ ծիծաղելի մէկու մը»:

Հոգեկան Ատլէր կ'ըսէ. «Մարդ դառնալ կը նշանակէ ստորադաս վիճակէ մը գերադանցելն անցնիլ, յաղթահարելով ի բնէ իրեն ընկերացող ստորակայութեան զգացումին եւ այս ձեւով հաստատել իր ինքնութիւնը :

ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ո՞Վ Է ՌՈՒ ՏԸ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ

*

Վերջերս կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Լուսինեան գերդաստանին վերջին շառաւիղներէն Ռու կ'ուզէ արժեցնել իր ժառանգական իրաւունքները Կիպրոսի վրայ: Այս առթիւ հետեւեալ գիտելիքները՝ տեղական թերթէ մը Սիլվա Րիսէրի ստորագրութեամբ :

Լուսինեանները, որոնք իշխեցին Երուսաղէմի, Կիպրոսի եւ Փոքր Հայքի վրայ, Փուաթիեցի (Միջին Ֆրանսա) ազնուական հին ընտանիք մըն են :

Անոր ծագումը գտնելու համար պէտք է տա երթալ մինչեւ Առիւծասիրտ Ռիչառ, Խաչակիրներու շրջանը:

Այդ թուականներուն, Կիպրոս որ մաս կը կազմէր Բիւզանդիոնի, Իսահակ Կոմնենոսի տիրապետութեան տակ էր: Պատժելու համար նախատինք մը զոր ըրած էր ան իր քրոջ եւ իր նշանածին, ինչպէս եւ անոր ոչ բարեկամական վերաբերմունքին համար, Առիւծասիրտ Ռիչառ պատերազմ յայտարարեց անոր դէմ, զայն Սուրիա ղրկեց եւ կղզին տըւաւ Տաճարականներուն :

Այս նոյն թուականին Ասպետական կարգը Երուսաղէմի թագը կուտար Սիպիլին, որ ժառանգորդն էր Երուսաղէմի թագաւորներուն: Սիպիլ սիրահարեցաւ Փուաթիեցի ազնուականԳուիտոն տը Լուսինեանի եւ ամուսնանալով անոր հետ, զայն թագաւոր կարգեց: Սակայն անյարմար ամուսնութիւն մը նկատուելով, Սիպիլ – տը Լուսինեան ամոլը մեծ նեղութեանց մատնուեցաւ, բայց յետոյ ազատուեցաւ, գնելով Կիպրոս կղզին Տաճարականներէն հարիւր հազար սարակոնիս բիւզանդական ոսկիով :

Կիպրոսի մէջ մեռաւ Գուիտոն Լուսինեան որուն յաջորդեց իր եղբայրը՝ Ամորի:

Երկար ատեն խաղաղութիւն տիրեց Կիպրոսի մէջ եւ բնակիչները սերտօրէն կապուեցան Ս. Տեղեաց աւանդութեանց եւ Լուսինեան ընտանիքին: Ամորի Լուսինեանի յաջորդները՝ Գուիդոն տը Լուսինեանները ապրեցան խաղաղութեան եւ բանութեան մէջ, մինչեւ կղզին գրաւումը 1570ին Սուլթան Սէլիմ Բ.ի կողմէ :

Այսօրուան Լուսինեանները չառաւիղն են Ֆեպիւս տը Լուսինեանի՝ թոռը Գուիտոնի :

Ֆեպիւս Եւրոպա եկաւ քրիստոնեայ պետութեանց օժանդակութիւնը խնդրելու ի նպաստ Կիպրոսի թագաւորութեան, որուն կը սպառնային իր դրացիները: Ֆեպիւս Լուսինեան վերադարձաւ, խոստումներ ստանալէ ետք: Ան կը յուսար թէ պիտի կրնար ապահովել իր տղուն Հիւկի եւ իր թոռան Ռիչարի խաղաղութիւնը :

Հիւկ թագաւորեց խաղաղօրէն, սակայն Նիքոլա կրեց Թրքական սարսափները :

1570ին խուճապը սկսաւ, եւ Քրիստոնեաները փախան հալածուելով Թուրքերէն:

Նիքոլա Լուսինեան երկու տղայ ունէր, Թոմաս եւ Զաքարիա: Առաջինը Սպանիա գնաց, երկրորդը հաստատուեցաւ Քիոս, Արշիպեղագոսի մէջ Թրքական կղզի մը, ուր կը կարծուի թէ ծնած է Հոմերոս :

Զաքարիայի թոռներէն մէկը, Վէնսան Լուսինեան, 1735ին Ֆրանսա եկաւ եւ ներկայանալով Լուդովիկոս ԺԵ.ի, թագաւորէն ձեռք ձգեց արտօնութիւնը, որով պիտի քննէին եւ հաստատէին օրինաւորութիւնը Կիպրոսի թագաւորներուն եւ անոնց ժառանգական իրաւունքը :

Քննութիւնը երկար տեւեց, որովհետեւ պէտք էր որ Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Քիոսի դեսպաններուն եւ հիւպատոսներուն տեղեկագիրները քննէին: Քննութիւնը հաստատեց օրինաւորութիւնը Վէնսանի եւ իր յաջորդականութիւնը: Դատաթուղթեր եւ այս հարցին մասին ուրիշ թուղթեր կը գտնուին Փարիզ:

Վէնսան տը Լուսինեան, սիրելին Լուդովիկոս ԺԵ.ի՝ բանտապահ նշանակուեցաւ թագաւորին կողմէ եւ Մառի Լեքզինսքա թագուհիին կողմէ ալ ախոռապետ :

Լուդովիկոս ԺԴ. Վէնսան Լուսինեանը կը կոչէր Կիպրոսի գահին թեկնածու եւ «մեր զարմիկը»:

Վէնսան Լուսինեան մեռաւ իր տղոցմէն ետքը եւ կը թուէր թէ Լուսինեան ընտանիքը վերջացաւ: Վէնսանի եղբայրը, Փիէռ Լուսինեան երկու զաւակ ունեցաւ մէկը մանչ՝ Ժաք եւ միւսը աղջիկ՝ Անտոնիասոն, որ ամուսնացաւ Պ. Սիմոն Ռուի հետ: Անոնց զաւակը Շարլ Ռու որդեգրուեցաւ իր մօրեղբօր կողմէ եւ անոր մահուընէ ետք իշխան Շարլ Ռու տը Լուսինեան տիտղոսը առաւ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՅՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

ԱՅՆՃԱՐ (Լիբանան), 24 Դեկտ.— Այնճարի մէջ կազմուած է մշակութային յանձնախումբ մը, որ ձմրան շրջանին պիտի սարքէ պարբերական լսարաններ, վիճաբանական ժողովներ եւ եթէ կարելիութիւն ըլլայ, նաեւ ներկայացումներ :

Առաջին լսարանը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 18, Ս. Յակոբի կիրակին, եւ Հ. Յ. Դ. «Բարգէն Սիմի» ակումբին մէջ: Կը նախագահէր հայ կաթողիկէ համայնքի հովիւը Հ. Յովհ. Կամսարական: Վարդապետը իր բացման խօսքով բացատրեց թէ հայ ազգը իր դարաւոր կեանքին ընթացքին, միշտ մէկ դերագոյնմտահոգութիւն ունեցած է, ազգապահպանումը: Հայրենիք յարձակող չէ եղած, բայց միշտ ինքնապաշտպանութեան դիմած է հերոսականօրէն: Երբ Թուրքիա էինք, միշտ մտահոգ էինք ֆիզիքական կեանքի ապահովութեամբ, ձուլումի վտանգը մեզ չէր զբաղեցներ, որովհետեւ մեր շրջակայ ժողովուրդները մշակոյթի տեսակէտով մեզմէ վար մակարդակի վրայ կը գտնուէին :

Եկաւ ահաւոր աղէտը, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուեցանք. հայրենիքէն ոչ մէկ հարստութիւն բերինք, բացի մեր ազգային դիմագծէն: Արտասահմանի մէջ այդ դիմագիծը անաղարտ պահելու աշխատանքին մէջն ենք հիմա: Եթէ մեր ֆիզիքական կեանքը սպառնալիքի տակ չէ՝ մեր ազգային դիմագիծը վտանգի տակ է: Մշակոյթը միակ միջոցն ու զէնքն է մեր ազգային գոյութիւնը պահպանելու եւ պաշտպանելու համար: Եթէ Այնճարի մէջ ձուլման վտանգը սպառնական հանգամանք չունի՝ քանի որ ամէն ինչ հայեցի է, բայց որո՞ւ ծանօթ է իւրաքանչիւրիս ճակատագիրը: Ինչպէ՞ս կարելի է գիտնալ թէ մեզմէ ո՞վ աշխարհի ո՛ր անկիւնը պիտի իյնայ: Մենք պարտաւոր ենք նորահաս սերունդը մեր մշակոյթով զինելու՝ ապագայի փորձութեանց դէմ պաշտպանուելու համար: Ձմրան 3-4 ամիսը բացարձակ հանգստի շրջան է ձեզի համար. այդ դադարը պէտք է օգտագործէք՝ միտք ու հոգի զարգացնելով: Ահա այս է մշակութային յանձնախումբին նպատակը:

Ջութակի գեղեցիկ նուագով մը յայտագրի բացումը կատարեց Պ. Յովհաննէս Տումանեան: Աչքաղուրկ պատանի մը, որուն նուագները մեր մշակութային ձեռնարկներուն զարդն են: «Յառաջ» վարժարանի Դ. դասարանի աշակերտներէն Քրիստափոր Թաւլադեան յուզումով արտասանեց Յ. Շիրազի «Հայաստանի աղջիկները»: Պ. Պետրոս Հալէչեան երգեց Սայաթ Նովայի «Դուն էն գլխէն»ը, ուժեղ ու զգայուն ձայն՝ կարօտ կրթութեան: Պ. Տիգրան Փանոսեան յաջող կերպով նուագեց (ակորտէոնով) Յ. Թումանեանի «Բարձր սարեր»ը: Ապա խօսքը տրուեցաւ «Յառաջ» վարժարանի ուսուցիչներէն Պ. Թովմաս Հալէչեանի, որ մանրամասն դասախօսութիւն մը կարդաց: Պ. Անդրանիկ Քէնտիրճեան տեղեկութիւններ հաղորդեց ազգային եւ միջազգային անցուդարձերու մասին:

Փակումը կատարեց Հ. Կամսարական :

Տօնական օրերու պատճառով, յառաջիկայ լսարանը տեղի կ'ունենայ քանի մը շաբաթ վերջ:

Այնճարցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Էնվէր փաշա ձեռնարկներ կը կատարէր Վրանկէլի բանակը օգտագործելու համար Հելլէններուն դէմ: Այս նպատակով Վրանկէլի հետ յարաբերութեան մէջ մտած եւ կարծեմ անոր հաւանութիւնն ալ առած էր: Միւս կողմէ Պէհաէտտին Շաքիր պէյն ալ Պալքանները ղրկած էր, որպէսզի Թումբ կանգնի Րումէլիցիներու շարժումին դէմ: Այդ միջոցին, Նախմ Ճեվատ պէյը Անատոլու ղրկեց, որպէսզի Մուսթաֆա Քէմալ փաշայէ արտօնութիւն առնէ, Վրանկէլի բանակը Անատոլու անցնելու եւ օգտակար ըլլալու համար: Բայց երբ շարժանաւը մօտեցաւ Անատոլուի եզերքին, Նախմ Ճեվատ պէյ ձերբակալուեցաւ: Էնվէր փաշա երբ լսեց այս դէպքը, շատ ցաւեցաւ: Իր արդուզելուն պատճառն ալ այս է եւ այն ատեն Մոսկուայի մէջ իր զգացած ցաւն ալ յայտնած էր Ալի Ֆուատ փաշայի:

— Միայն ա՞յսչափ: Ինչո՞ւ չես յիշեր որ քու այդ Նախմ Ճեվատդ ձերբակալուեցաւ անոր համար որ Անատոլուի եզերքներուն վրայ խեղճ գիւղացիները կը խաբէր եւ կը թունաւորէր, ձեր ժողովրդային Խորհուրդներու կուսակցութեան ծրագիրները ցրուելով:

— Իմ գիտցածս այս է, Էնվէր փաշա այսքանը ըսաւ :

— Վե՞րջը :

— Մինչեւ Օգոստոսի վերջ Մոսկուա մնացինք: Այդ շրջանին Ռուսերու կողքին կ'աշխատէինք, Անատոլուի օժանդակելու եւ մանաւանդ զէնք եւ ռազմանիւթ ապահովելու համար: Իր այս ձեռնարկներու կարգին, Էնվէր փաշա ըսած էր ռուս արտաքին կոմիսար Չիչէրինի.— «Դուք հեծելազօրք ունիք, ահագին ուժ մը: Զայն Անատոլու ղրկեցէք, մեծ օգտակարութիւն կ'ունենայ»:

— Էնվէր փաշա ի՞նչ հանգամանքով, ի՞նչ իրաւասութեամբ կ'ըսէր այդ խօսքերը: Մենք հոն դեսպան ունէինք, եթէ բան մը ըսել պէտք ըլլար, ան պիտի ըսէր: Էնվէր փաշան ո՞վ կ'ըլլայ որ …

— Օժանդակութիւն մը ապահովելու նպատակով եւ իբրեւ այս երկրին մէկ զաւակը: Երբ Էնվէր փաշա քանիցս կրկնեց այս յանկերգը, օր մըն ալ Չիչէրին սա պատասխանը տուաւ փաշային. «Դուք Անգարայի մասին ինչ կը մտածէք: Անգարան ի՞նչ կը խորհի ձեր մասին»: Ես այդ պահուն իրենց քովն էի: Ես ալ ըսի. «Անգարա որքան ատեն որ մաքառի էմփէրիալիսթներու դէմ, ի՞նչ կ'ուզէ խորհի մեր մասին, մենք պարտաւոր ենք օգնել իրեն»:

«Այդ միջոցին, Էնվէր փաշան Տրիպոլիս հրաւիրեցին, որպէսզի Պէնկազին գինարանի մը վերածէ եւ պայքարի ձեռնարկէ: Մտածեց եւ առաջարկը անպատեհ գտաւ: Մինչ այդ, դէշ լուրեր կուգային երկրէն: Օր մը, Էնվէր փաշա ըսաւ ինծի. «Անատոլուէն եկած լուրերը կ'իմանաս: Քիւթահիոյ եւ Թաւշանլը գիծերը ինկան, թշնամին Էսկիշէհիրը գրաւեց, այս կացութեան մէջ անիմաստ բան է Հնդկաստան կամ ուրիշ տեղ երթալ, աշխատելու համար: Երկրին սահմաններուն վրայ գտնուինք, Պաթում երթանք»: Ես ալ պատասխանեցի. «Դուք երբ սահմանին վրայ ըլլաք, ալ չէք կրնար համբերել, կը ցատկէք, կանցնիք: Մի մոռնաք որ խոստում մը ունինք, որոշում տուած ենք, առանց Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի յօժարութեան, Անատոլու պիտի չմտնենք»: Էնվէր փաշա տարկեց.— «Դուն զինուոր չես, ըսաւ, չես կրնար ըմբռնել կացութիւնը, անպատճառ պէտք է մօտիկ գտնուինք սահմանին, կացութիւնը այս կը պահանջէ …»: Ես ալ ըսի իրեն.— «Մէկ պայմանով կրնանք երթալ, Անատոլուի մէջ կառավարութիւնը կը կորսնցնէ իր ունեցած ազդեցութիւնը բանակին եւ ժողովուրդին վրայ, կը տեսնենք թէ ալ կացութեան տէրը չէ, այն ատեն միայն կ'անցնինք Անատոլու»: Էնվէր փաշա այս խօսքերուս վրայ մտածեց եւ հաւանութիւն յայտնեց :

(Շար.)

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ ՉԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՐ

*

« Լը Մոնտ »ի Դամասկոսի Թղթակիցը կը բացատրէ թէ ինչո՛ւ լարուած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի յարաբերութիւնները, հետզհետէ ծանրանալով :

Նախ՝ սուրիական կառավարութիւնը Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ հետ համախորհուրդ՝ յարաճուն ճնշում մը կը բանեցնէ Լիբանանի վրայ, որպէս զի ճշդէ իր դիրքը՝ իրեն եղած առաջարկներու մասին որոնք անպատասխանի մնացած են :

Այդ առաջարկները կը տրամադրեն նախ ներդաշնակել Սուրիոյ եւ Լիբանանի տնտեսութիւնը, յետոյ զինուորական գործակցութիւն մը հաստատել Իսրայէլի դէմ :

Լիբանան միշտ կը ձգձգէ իր պատասխանը : Տնտեսական միութեան բանակցութիւնները չկամութեամբ կը շարունակուին հինգ տարիէ ի վեր, եւ յոյս չկայ որ ելք մը յանգին, վասն զի տրամագծօրէն հակառակ տեսակէտներ ունին երկու երկիրները : Լիբանան երբեք չուզեր սահմանափակել իր արտաքին առեւտուրը, որուն կը պարտի իր բարգաւաճումը, չուզեր մաքսային միութիւն հաստատել Սուրիոյ հետ որ ունի ղեկավարեալ տնտեսութեան եւ ուր խստօրէն բաժնեչափի կ'ենթարկուին ներածումները :

Գալով զինուորական գործակցութեան, որուն նախաձեռնութիւնն առանձնած է Սուրիա՝ Եգիպտոսի հետ կնքած զին. դաշնակցութենէն ի վեր, Լիբանան կը վարանի ընդունիլ, վասն զի առով խիկ պիտի դառնայ բիւզի հակառակորդներէն մին եւ պիտի չկրնայ պահել իր չէզոքութիւնը Արաբական Դաշնակցութեան երկու խմբակցութեանց հանդէպ : Միւս կողմէ, Պաղտատի դաշինքին կուսակիցները, որոնք տակաւին զինաթափ եղած չեն Պէյրութի մէջ, կը ճգնին խափանել որեւէ շարժում որ կրնայ զինուորական եւ քաղաքական գործակցութիւն հաստատել Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ հետ : Եւ վերջապէս շատեր կը վախնան որ աւելի սերտօրէն կապուելով Սուրիոյ հետ, Լիբանան ուղղակի պիտի թշնամանէ Իսրայէլը որ ցարդ կը զգուշանայ ճնշել Լիբանան - Իսրայէլեան սահմանագլուխին վրայ :

Երեւոյթներէն դատելով, եթէ Լիբանան շարունակէ ականջները խցել Սուրիոյ առաջարկներուն հանդէպ, Սուրիա կանդ պիտի չառնէ վճռական քայլի մը առջեւ, մինչեւ իսկ խզելով իր տնտեսական յարաբերութիւնները : Դամասկոսի մէջ զայրացած են նաեւ անոր համար որ Լիբանան կրաւորական դիրք մը բռնած է Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան հանդէպ, որուն անդամներէն շատեր իր երկիրը ապաստանած են դնդ. Մալեքի սպանութենէն ի վեր : Հակառակ հրատարակուած հերքումներուն, Դամասկոսի մէջ կը պնդեն թէ այդ փախստականները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը Սուրիոյ դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ օրթոտոքս Ծնունդին առթիւ ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր մայր եկեղեցին եւ շատեր դուրսը մնացած էին : Պատարագեց Համայն Ռուսիոյ պատրիարքը, Ալեքսի արք. : Ներկայ էին շատ մը դեսպաններ եւ դիւանագէտներ : Նոյն առթիւ արարողութիւններ կատարուեցան Մոսկուայի 56 եկեղեցիներուն եւ Խ. Միութեան քանի հազար եկեղեցիներուն մէջ :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ տնտեսական մասնագէտները ժողով գումարելով, որոշեցին երեք յանձնախումբեր կազմել : Առաջինը պիտի զբաղի հիւլէական ուժի օգտագործումով, երկրորդը՝ զինակից երկիրներու հաղորդակցութիւններով, երրորդը՝ տնտեսական փոխանակութիւններով : Պաղտատի Ուխտին մնայուն կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը պիտի ըլլայ Իրաքցի մը, օգնականը՝ Անգլիացի մը, լորտ Ճելլիքօ : Զինուորական մասնագէտներու ժողովը պիտի գումարուի յունուար 15ին, դարձեալ Պաղտատի մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ :

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ տեղաց, կիրակի գիշեր, Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Երէկ առտու ձիւնը հալած կամ սրբուած էր մայրաքաղաքին մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Աղնիւ Գազազեան հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի, իր եղբօրորդւոյն ծան Օտի Օտապաշեանի յաջողութեան առթիւ Լոս Անճելըսի մէջ :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք :

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք :

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք :

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք :

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ գործեր նոր տպ. 1500 ֆրանք :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք :

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք :

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք :

ՑՈ՛ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք :

ՋՐՈՑՑ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փոլատեան, 1955, 500 ֆրանք :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք :

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրազան. 600 ֆրանք :

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 ֆր :

ՑՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք :

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՖՈՆԹԸՆԷՅԷՆ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան կը նուիրեն երկու հազար ֆր. Դպրոցասէրին եւ երկու հազար ֆր. Համազգայինին, իրենց ողբացեալ մօր՝ Տիկին Նուարդ Ֆերմանեանի (ծնեալ Նազաշեան) մահուան առթիւ :

Ստացուած «Յառաջ»էն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարօ Ստեփանեան եւ Սաթօ Յակոբեան փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին, հաւատարիմ Խաչուհի Գոհարիկ Եղիազարեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ

«LES AMBASSADEURS»

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ : Տպ. Վիէննա, 1955 :

Դիմել Պ. ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ, 74 Ռիւ տը Լուրմէլ, Փարիզ (15) :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ :

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք : Արտասահման՝ 500 ֆր. : Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝

Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15-ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն :

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար : Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն :

Ժամը 6էն վերջ պիտի ըլլան եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք : Փութացէք ուրախացնել պզտիկները՝ քաջալերելով Կապ. Խաչի այս համեստ ձեռնարկը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ եկեղեցաշէն յանձնախումբի եռանդուն անդամներէն Պ. Փիլիպոս Եսայեանի դուստր Օր. Սիւզանի նշանախօսութեան առթիւ ընդ. Պ. Ժագ Սէմէրճեանի՝ շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները .—

Պ. Փիլիպոս Եսայեան հինգ հազար, Ս. Անդրէասեան երկու հազար, Տիկին Գոճայըճեան երկու հազար, Օ. Քէլէշեան երկու հազար, Յ. Սէմէրճեան, Ա. Փիլեան, Գէորգեան, Հ. Պօյաճեան, Տիկ. Էլմասեան, Պ. Մորիս, Զ. Զատիկեան, Տիկին Մխիթարեան, Այրի Տիկին Էլմասեան, Մ. Գարակէօզեան հազարական ֆր : Ընդհ. գումար 21.000 ֆրանք :— (Յանձնախումբ) :

*

Տէր եւ Տիկին Պերճ Սունուքճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

Հայկուհի Սունուքճեանի մահուան առթիւ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ Տօնական օրերու առթիւ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու ըղձալի զեղչով :

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները :

Ունինք թահին ու հէլվա, եալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական, կալամաթա, տեղական ու թրքական զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ոսպ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր պաստրմա, եւ սուճուխ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք : Ծիրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, ֆիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաք, սագըզ, պահար, ֆիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր :

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս չըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը : 20 Rue Villeroy et 244 Rue Vendôme, *LYON*

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր : Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական : Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար :

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ'ըլլայ խմբագրին :

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք : Արտասահման 1200 ֆրանք :

Հասցէ. — Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ ... ճարանի վերնայարկը : Դասախօս Պ. Հայկ Պէրպէրեան : Նիւթը՝ «Դ. Դարու հայկական բարքերը » :

Հրապարակ ելաւ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

1956

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

616 էջ

Եւ հարիւրաւոր նկարներ անհամար նիւթերով :

Գինը 1200 ֆրանք

(Թղթատարի ծախք 100 ֆրանք)

Դիմել ՅԱՌԱՋի եւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն :

Մարսէյլի համար դիմել՝

A. Chahbaghlian, 49, Rue des Petites Maries, Marseille. Tél. CO. 76-47

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (1850 - 1950. Ա. հատոր) : Գրեց՝ Մինաս Թէօլէօլեան. 732 մեծադիր էջ, պատկերազարդ : Տպ. «Յուսաբեր», 1955 : Գին Ֆրանսայի համար 750 ֆրանք : Լաւագոյն նուէրը ձեր զաւակներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Երուսաղէմի մասնաճիւղին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարթա Քէքլիքեան կը փնտռէ իր զաւկը՝ Մելքոն Քէքլիքեանը, որ կը կոչուի նաեւ Հաճի պէյ : Փնտռողին հասցէն.—

Keklikian Artakis. 5bis, Rue le Vieux Nimes - Gard

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս նոր գիրքը

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին : Ընդարձակ Պօէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային ահաւոր տռամը :

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ : Գին՝ 500 ֆրանք : Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ : Հեղինակին հասցէն՝ *G. POLADIAN,*

53, Chemin de St. Julien

Marseille (B. du R.) France

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI 11 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7874 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3285

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆԿԱՌԱՎԱՐԵԼԻ»Ն

Այսպէս կոչուեցաւ Ֆրանսայի նորըն-տիր Ազգ. Ժողովը, առաջին տպաւորու-թեամբ :

Կացութիւնը պիտի պարզուի Յունուար 19էն ետք, երբ Ժողովը բացուի, ատենական գործողութիւնները կատարուին եւ ձեռնարկուի դահլիճին կազմութեան :

Ընտրական պայքարին մասնակցած էին աւելի քան 27 մեծ ու փոքր հոսանքներ : Գլխաւոր կուսակցութիւններէն ոչ մէկը ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը շահե-ցաւ, առանձին կազմելու համար նոր կառավարութիւնը :

Ալժերիոյ երեսուն ներկայացուցիչները դուրս ձգելով, 627ի վրայ ընտրուած են 597 երեսփոխաններ :

Համայնավարները իրենց թիւը կը հաշ-ուեն 151 : Ընկերվարականները շահած են 88 աթոռ, իսկ ամբողջ Հանրապետական ճակատը՝ 157 : Էտ. Ֆոր կը յուսայ ապահովել 182 երեսփոխան, ժողովրդական եւ գիւղացիական տարրերով :

Նոր կառավարութիւնը կրնայ կազմել Հանրապետական ճակատը, գլխաւորու-թեամբ ընկերվարական վարչապետի մը կամ Մենտէս Ֆրանսի եւ կամ աջ կեդ-րոնը, վարչապետութեամբ Է. Ֆորի :

Որ եւ է հաւանականութիւն չկայ որ Հանրապետութեան նախագահը Համայ-նարի մը յանձնէ դահլիճին կազմութիւնը :

Ուստի, այս վերջին հոսանքը ամ... մէ-ջոց կը փորձէ, որպէս զի Ժողովրդական Ճակատ մը կազմուի, յարեւմուտն 1936ի :

Այդ պարագային, այսինքն երբ Թունդ ձախակողմեան դահլիճ մը կազմուի, այն ատեն Համայնավարներն ալ կրնան մասնակցիլ :

Արդ, մինչեւ հիմա երկու կողմերն ալ, աջն ու ձախը, երբեք տրամադիր չեն գործակցութեան հրաւիրելու Համայնա-վարները :

Չափաւորները վտանգաւոր կը գտնեն որեւէ գործակցութիւն, քանի որ Համայ-նավարները բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունին Ատլանտեան դաշինքին, արեւմտ. Գերմանիոյ միացման եւ վերազինման եւ ուրիշ արտաքին խնդիրներու մասին :

Ներքին քաղաքականութեան մէջ ալ երկու թեւերը տրամագծօրէն հակառակ են, սկսելով Ֆրանսական Միութեան (գաղթավայրեր) բարեփոխման հարցէն :

Հանրապետական ճակատն ալ իր դիրքը ճշդեց, քանի մը անգամ :

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, ընտրութիւնն-րէն անմիջապէս ետք բացորոշապէս յայտարարեց թէ չեն կրնար միացեալ ճակատ կազմել կուսակցութեան մը հետ որ կը ծառայէ օտար պետութեան մը :

Հակառակ այս յայտարարութեան, Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը նամակներ ուղղեց թէ ընկերվարական եւ թէ արմատական կուսակցութեանց, անհրաժեշտ գտնելով Ժողովրդական ճակատը, այսինքն իսկապէս ձախակողմեան կառավարութիւն մը միացեալ ուժերով :

Ինչպէս գիտեցիք, Յունուար 2ի քուէարկութեան արդիւնքը մեծ յուսախաբութիւն, նոյնիսկ վրդովում պատճառեց դաշնակից երկիրներու մէջ :

Այս առթիւ կծու քննադատութիւններ հրատարակեցին մանաւորապէս անգլիական եւ ամերիկեան թերթերը, ինչպէս եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլը :

Յունուար 2ի մեծագոյն անակնկալն եղաւ Փուժատի հոսանքին յաղթանակը, 51 երեսփոխաններով, երբ ոչ մէկ աթոռ ունէր :

Աւելի մեծ անակնկալներ կը սպասուին, երբ այդ հոսանքը սկսի դեր կատարել, իբրեւ օրէնսդրական ուժ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐ ՊԱՅՔԱՐ ԱՋԻՆ ԵՒ ՁԱԽԻՆ ՄԻՋԵՒ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻ

Հանրապետութեան նախագահը սկսաւ կիսապաշտօնական խորհրդակցութիւններ կատարել : Պաշտօնական խորհրդակցութիւնները պիտի կատարուին Ֆորի դահլիճին հրաժարումէն ետք : Նախագահը կ'ուզէ ուսումնասիրել կացութիւնը, եղբակցութեան մը յանգելու համար Ազգ. Ժողովին գումարումէն առաջ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նախագահը կ'ուզէ որ միութեան բանաձեւ մը գտնուի, մերձեցում հաստատելու համար զանազան հոսանքներու միջեւ : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ընկերվարականի մը պիտի առաջարկուի վարչապետութիւնը : Բայց Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), որ նախապէս տրամադիր էր աջակցելու ընկերվարական դահլիճի մը, այժմ կը նախընտրէ արմատական վարչապետ մը (բայց ոչ Մենտէս Ֆրանսը), ճամբան հարթելու համար դէպի երրորդ ուժի մը կազմութիւնը : Իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է յուսախաբութեան չմատնուիլ Ալժերիոյ հարցին մէջ, ինչպէս եղաւ Հնդկաչինի պարագային :

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ երկար պիտի տեւէ նախարարական տագնապը : Այս առթիւ կարեւոր դեր մը կը նախատեսուի Հանրապետութեան Խորհուրդին համար (ծերակոյտ) :

× Մինչ այս մինչ այն, սուր պայքար մը բացուած է նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի եւ 35 տարեկան Թղթավաճառ Փիէռ Փուժատի հետեւորդներուն միջեւ : Հարկային բարեփոխման ախոյեանը խիստ քննադատութիւն մը հրատարակած էր իր շաբաթաթերթին՝ «Ֆրանսական Եղբայրութեան» մէջ : Մենտէս Ֆրանսի թերթը՝ «Էքսփրէս», պատասխանեց նոյն ուժգնութեամբ, փուժատականներուն վերագրելով «Փաշականութեան մեթոտները, — անուանարկում, ցեղապաշտութիւն, հակահանրապետական ձգտում» : Միեւնոյն ատեն անկարելի կը գտնէ որեւէ իրաւախոհութիւն վարչապետ Ֆորի խմբակցութեան հետ որ կ'առաջարկէ ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել : «Իմաստութիւնը կը պահանջէ անհաշտութիւն, նկատի առնելով միայն Հանրապետութեան շահը : Իրաւախոհութիւնը յիմարութիւն է» : Թերթը կը մերժէ նաեւ Հանրապետութեան նախորդ նախագահին՝ Վենսան Օրիոլի տեսակէտը, որ միայն մէկ մեծամասնութիւն կարելի կը գտնէր, ընկերվարականներէն մինչեւ աջ թեւը, միասին առնելով անկախները եւ նախկին կոլեանները, համագումար 337 ձայն : «Էքսփրէս» գիտել կուտայ թէ խնդիրը որեւէ գնով կառավարութիւն մը կազմել չէ, այլ ամէն գնով փրկել ընտրութիւններէն ծնած միակ առողջ քաղաքական ուժը » :

Միւս կողմէ, երկու ականաւոր ընկերվարականներ, որոնք նախապէս վարչապետ եղած են եւ որոնք այժմ ալ թեկնածու կը համարուին, Փոլ Ռամատիէ եւ Քրիսթիան Փինօ, գործնական չեն գտներ ազգային լայն ճակատ մը : Պ. Ռամատիէ կ'ըսէ թէ այդպիսի մեծամասնութիւն մը պիտի յանգի Ազգ. Ժողովին լուծման, ծնունդ տալով մը դառնալով ապատութեան համար : Իսկ Փինօ կը կարծէ թէ այդպիսի մեծամասնութիւն պիտի դառնայ «անողնայար եւ անշարժ», ինչպէս եղաւ իր նախորդը :

Այս երկու ընկերվարականներն ալ չափաւոր դէմքեր են եւ կրնան նպաստաւոր ընդունելութիւն գտնել Էտ. Ֆորի եւ Ա. Փինէի խմբակցութեան կողմէ : Այս պա-

(Շար. ը կ ա ր դ ա լ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԱՆԱՆԴԱՊԱՇՏ ԱՆՊԻՈՆԸ

Անգլիոյ պետական, դատական, ընկերային եւ կրօնական կարգուսարքին մէջ աւանդութիւններ կան որոնք տառապէս կը գործադրուին, դարերէ ի վեր :

Շատ մը սովորութիւններ ծիծաղելի կը համարուին այսօր : Լորտերու ժողովն անգամ ժամանակավրէպ հաստատութիւն մըն է :

Եւ սակայն, աշխատաւորական կուսակցութիւնն իսկ դեռ չի կրնար քար մը խախտել :

Բանգէտներ կ'ըսեն թէ այդ է պատճառը որ «արեւը երբեք մայրը չի մտներ բրիտանական կայսրութեան մէջ» : Թէեւ յաճախ կը մթագնի :

Այսպէս, դարաւոր աւանդութեան մը համաձայն, երեսփոխան մը պարտաւոր է բարձրադիր գլխարկ մը (հօ տը փորմ) դնել գլուխը, երբ հարցում պիտի ուղղէ ատենապետին, օրինական ձեւակերպութեան մը առթիւ :

Ցարդ գործածուած գլխարկը մաշելով եւ իւղոտելով դարձեր է անպէտ եւ անպատշաճ :

Քանի մը շաբաթէ ի վեր, խնդիրը կ'արծարծուէր մամուլին մէջ : Շատ մը գլխարկավաճառներ յանձն առած էին նոր գլխարկ մը նուիրել ձրիաբար :

— Ո՛չ. պատասխանեց իրաւասու իշխանութիւնը : Երեսփ. ժողովը չի կրնար որեւէ ձեւով *ռեքլամ* ընել առեւտրական տան մը, նոյնիսկ անուղղակի :

Անցեալ շաբթու փոխ - ատենապետը հանդիսաւորապէս աւետեց թէ ելք մը գտեր են :

« Ճէնթլմէն» մը, որ իր անունը գաղտնի կը պահէ, որոշեր է երեսփ. ժողովին ձգել պատերազմէն առաջ գնուած գլխարկ մը : Փոխարժէքը՝ երկու ոսկի, թէեւ ինք վճարած է եռապատիկը, առանց գործածելու գլխարկը :

Ուրեմն գտեր են, երկու ոսկին արձանագրելով երեսփ. ժողովի ելքի բաժնին մէջ :

Այս միջոցին ուրիշ խնդիր մը եւս կը յուզուի Լոնտոնի մէջ, շատ աւելի բարդ եւ փափուկ, քանի որ կապ ունի կիներու հետ :

Կանոնի մը համաձայն, մերկ աղջիկներ եւ կիներ կրնան երեւալ կարգ մը անգլիական բեմերու վրայ, պայմանաւ որ երբեք չշարժին :

Արդ, վերջերս գիշերային հաստատութեան մը տնօրէնը բեմ կը հանէ մերկանդամ գեղուհի մը, պատուիրելով ոչ միայն երեւալ հանդիսաւորապէս, այլ եւ երգել :

Ի՞նչ գայթակղութիւն :

Ջեռնիաս իշխանութիւնը — գրաքննութիւն եւն. — անմիջապէս սաստ մը կ'ուղղէ եւ դատ կը բանայ, պնդելով թէ կանոնը խախտած են :

— Բայց երգելը շարժո՞ւմ է, պարոն գրաքննիչ :

— Անշո՛ւշտ, լայն շունչ մը առնելու եւ հնչուն, սահուն ձայն հանելու համար, կուրծքը ելեւէջներ կ'ունենայ, խանգարելով պատշաճութիւնը : Հետեւաբար եւ բնականաբար ...

Խնդիրը մասնագէտներու քննութեան յանձնուած է :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ամմանէն կը հեռագրեն թէ նոր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ, — երրորդը՝ Պաղտատի Ուխտին դէմ սարքուած բուռն ցոյցերէն ի վեր : Վարչապետն է Սամիր էլ Ռիֆա : Նոյն աղբիւրէն կը հաղորդեն թէ նոր անկարգութիւններ պատահեցան Նաբլուսի մէջ, որ կը գտնուի Ամմանէն յիսուն մղոն դէպի հիւսիս - արեւմուտք : Արաբական լեգէոնը կը շարունակէ շրջիլ Ամմանի փողոցներուն մէջ :

Հիւսէյին Թագաւորը անմիջապէս վաւերացուց նոր դահլիճը : Վարչապետը պիտի վարէ նաեւ ներքին գործերու նախարարութիւնը : Իպրահիմ Հաշիմ, որ հազիւ 18 օր կրցաւ շարունակել ժամանեայ կառավարութիւնը, նշանակուած է փոխ վարչապետ : Հիւսէյին Թագաւորը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, յանձնարարելով նոր դահլիճին որ վերահաստատէ օրէնքը եւ կարգապահութիւնը : «Յորդանան կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել բոլոր արաբական երկիրներուն հետ, մանաւորապէս Պաղեստինի հարցի մասին» : Յայտարարութիւնը որեւէ բառ չէր պարունակեր Պաղտատի դաշինքի մասին :

× Ամերիկեան կառավարութիւնը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Յորդանանի, Ամմանի եւ Երուսաղէմի վերջին խռովութեանց առթիւ : Արտաքին նախարարը անձամբ Ուաշինկթընի յորդանանեան գործակատարին յանձնեց բողոքագիրը, իր բնակարանը հրաւիրելով զայն : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Յորդանանի կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չէր առած, զսպելու համար անցեալ շաբաթ եւ կիրակի օրերու խռովութիւնները :

× Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը կը ծանուցանէ թէ Յորդանանէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, « Համայնավարական որոշ գործունէութիւն մը տեղի ունեցած է Ամմանի եւ Երուսաղէմի անկարգութեանց կազմակերպութեան մէջ» եւ թէ ամէն պատճառ կայ հաւատալու թէ որոշ գումար մը ծախսուած է այս նպատակով . գումար մը որ միայն Համայնավարական աղբիւրէ չէր եկած : Իրազեկներ կը հաւատեն թէ դրամը ղրկուած է մանաւորապէս Արաբիայէն :

Անգլիական կառավարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց, իր հպատակներուն դէմ կատարուած բռնութեանց առթիւ :

× Յորդանանի նոր կառավարութիւնը կազմուած է չափաւոր տարրերէ եւ պիտի հետեւի աւանդական քաղաքականութեան :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Ինչպէս գուժած էինք երէկ, Դեկտեմբեր 31ին Թեհրանի մէջ մեռած է մեր վաստակաւոր ընկերներէն Համբարձում Տէրտէրեան :

Ողբացեալ ընկերը, աւելի քան եօթանասուն տարեկան, ծնած էր Նոր Նախիջեւանի Թոփտի գիւղը : Աւարտած էր Պետերբուրգի համալսարանը, իբրեւ իրաւագէտ : Եղած է հանրային կեանքի՝ վարիչ դէմքերէն թէ իր ուսանողական շրջանին, թէ Հիւս. Կովկասի մէջ եւ թէ Հանրապետական Հայաստանի մէջ, ուր անդամ էր խորհրդարանին : Մոսկուա գնաց 1920ին, Լ. Շանթի պատուիրակութեան հետ, բանակցելու համար Հայաստանի պահանջներու մասին : Վերադառնալով Երեւան, դարձեալ նշանակուեցաւ բանագնաց եւ ընկեր Դրոյի հետ ստորագրեց 1920 Դեկտ. 2ի պայմանագիրը, որով Հայաստանը կը համակերպէր կարգուսարքի փոփոխութեան : Այդ վաւերագիրը հրատարակուած է Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութեան դաշինքներու ժողովածուին մէջ (Մոսկուա, 1922, էջ 14 - 15) :

Փետր. 18ի ապստամբութեան խորտակումէն ետք (1921 Ապրիլ 2) Համբարձում Տէրտէրեան եւս հազարաւոր տարագիրներու հետ անցաւ Իրան, ուր կը մնար մինչեւ իր մահը, միշտ մասնակցելով հանրային գործունէութեան : Վերջին տարիներս նշանակուած էր «Ալիք»ի վարչական տնօրէն :

» Հայրենիք » ամսագիրը անցեալ տարի սկսաւ հրատարակել իր յուշերը՝ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան առաջին շրջանէն :

ՀԻՆ ԱՂՈՒԷՍԸ ՆՈՐԻՆ ԴԷՄ

●

Շատ ուշագրաւ է Հալք կուսակցութեան նախագահ Ինէօնիւի ճառը, Թուրքիոյ երեսփ. ժողովի 16 Դեկտեմբերի նիստին մէջ :

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետ Ատնան Մենտերէս, իր նոր դահլիճի գործունէութեան ծրագիրը ներկայացուց այս ժողովին, եւ ստացաւ անոր վստահութիւնը՝ 58ի դէմ 398 ձայնով :

Չենք ուզեր մխրճուիլ մանրամասնութիւններու մէջ, արձագանգ հանդիսանալու համար այն բուռն քննադատութիւններուն, որոնց առարկայ դարձաւ Մենտերէս — անձնապէս —, եւ որոնք ուղղուած էին մասնաւորաբար Նոր կառավարութեան առեւտրական, տնտեսական եւ ելմտական քաղաքականութեան :

Յարմար առիթով կը խօսինք այդ բոլորի մասին, — որովհետեւ, ինչպէս ցոյց կուտան դէպքերը, այսուհետեւ շատ աւելի չէչտուած ձեւով պայքար պիտի մղուի Մենտերէսի ու իր կուսակցութեան դէմ, նկատելով որ Դեմոկրատներէն անջատուած 19 կարկառուն դէմքերու նախաձեռնութեամբ կազմուած է նոր կուսակցութիւն մը, «Հիւրիյէթ»:

Դեմոկրատներու հանդէպ ստեղծուած ընդհանուր անվստահութիւնը՝ կը խրախուսէ Հալքի ղեկավարները, որոնք, Մենտերէսի եւ իր ընկերներու առաւելապէս տնտեսական եւ առեւտրական սխալները խնդրոյ առարկայ դարձնելէ ետք, կը ձգտին մասնաւորաբար փոքրամասնութեանց եւ Յոյներու ատելութիւնը գրգռել կառավարութեան դէմ :

Ինէօնիւ, որ հին աղուէս մըն է, եւ որուն խղճին վրայ կը ծանրանայ «վարլըք»ի — Ունեւորութեան տուրքի — ողբերգութեան պատասխանատուութիւնը, առիթը գտած է չագահործելու Սեպտեմբերի 6 - 7ի դէպքերը, եւ չէչտակի ամբաստանելու վարչապետ Մենտերէսը, զոր հրաժարելու կը հրաւիրէ՝ իր 16 Դեկտեմբերի ճառով :

Իսմէթ յանգած է այն եզրակացութեան, որ Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու վրայ գործուած վանդալական յարձակումները, Սեպտեմբերի 6 - 7ի գիշերը, կանխամտածուած էին եւ ծրագրուած, եւ թէ իսկական պատասխանատուն այդ աղէտին, նոյնինքն Մենտերէսն է :

Այս առթիւ՝ ծանր ու կծու խօսքեր ետք, որոնց խտացումը պիտի տանք քիչ վարը, Ինէօնիւ բառ առ բառ կը յայտարարէ.

— « ... Այս դէպքերուն հետ այնքան մօտէն առնչակից, համապատասխան պատասխանատուութիւններ ունեցող, ու հաւանօրէն մեղսակից Պ. Ատնան Մենտերէս՝ այսօր կը վարէ այդ խնդրին քննութիւնը ... Ասիկա աննախընթաց, վտանգաւոր նկատուելու չափ սխալ ուղղութիւն մըն է: Ահա թէ ինչու, հակառակ երեք ամսուան քննութիւններուն, ամէն ճիգ ամուլ ու անպտուղ մնացած է: Պ. Ատնան Մենտերէս, որ գլխաւոր պատասխանատուն է վեց եօթը Սեպտեմբերի դէպքերուն, պէտք է հեռանայ կառավարութեան պետի իր պարտականութենէն » :

Այս բառերը կ՚արտասանուին մէկուն կողմէ, որ նոյնքան արիւն քամած է: Եւ սակայն, տրամաբանօրէն՝ արդար ու տեղին է առաջարկը: Բազմաթիւ պատճառներ գոյութիւն ունէին, որպէս զի Մենտերէս հրաժարէր վարչապետութենէ : Եւ սակայն, որոշ է որ Պայար եւ կարգ մը դէմքեր յարմար չնկատեցին վարչապետութիւնը թողուլ ուրիշին, այն մտավախութեամբ՝ որ Դեմոկրատներու դիրքը կրնայ շատ աւելի տկարանալ :

Ոչ միայն Մենտերէս, այլեւ Պոլսոյ թէ Իզմիրի կուսակալները՝ մնացին իրենց աթոռներուն վրայ, հակառակ անոր որ — ինչպէս արդարօրէն դիտել կուտայ նաեւ Ինէօնիւ — առաջին հրաժարողները եւ հեռացուողները անոնք պէտք է ըլլային : Պոլսոյ կուսակալ Կէօքայ, անձնապէս ուզեց լքել այդ աթոռը, քանի մը շաբաթ առաջ: Սակայն, Պայար, միջամտեց ու առժամաբար յետաձգել տուաւ այդ մտադրութեան գործի վերածումը: Ինէօնիւ եւս այն կարծիքը ունի, որ Կէօքայի եւ Իզմիրի կուսակալին հրաժարում է խուսափումը՝ առանց պատճառի չէ : Կը տիրէ այն կարծիքը, որ Մենտերէս, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ եւ Իզմիրի ու Պոլսոյ կուսակալները՝ միասնաբար դեր եւ բաժին ունեցած են Սեպտեմբեր վեց եօթի գիշերուան աղէտին մէջ, եւ եթէ չեն հրաժարեցուած կամ չեն հրաժարած, պատճառն այն է, որ, այդ պարագային, ենթակաները կրնային այս կամ այն ձեւով կարգ մը մանրամասնութիւններ հրապարակելու հարկին առջեւ գտնուիլ :

Ինէօնիւ, շատ հետաքրքրական կարգ մը մանրամասնութիւններու կարգին, երեսփ. ժողովի մէջ յայտնած է, թէ՝ դէպքին օրը, երեկոյեան, Իզմիրի հրշէջ գունդը հրահանգ ստացած է Իզմիրի տօնավաճառին յատկացուած վայրը փութալու: Եւ երբ հարց տրուած է հրշէջներէն մէկուն, թէ ի՞նչ կը փնտռէն տօնավաճառի մուտքին, միամիտ հրշէջը պատասխանած է.

— « Հրդեհ պիտի ծագի... ու մենք եկած ենք այդ հրդեհը մարելու »:

Դարձեալ, Ինէօնիւի համաձայն, Սեպտեմբեր վեցի իրիկունը, երբ Մենտերէս եւ Քէօփրիւլիւ կը մեկնէին Պոլսէն. գիտէին՝ ինչ որ պիտի պատահէր, քանի մը ժամ ետք: Սակայն, չէին ենթադրեր որ դէպքերը այդքան ծանրակշիռ համեմատութիւն պիտի ստանային: Մինչեւ Սապանճա, անոնք լուր ստացած էին թէ ծայրայեղութիւններ գործուած չեն. սակայն, երբ անցած են Սապանճայի կայարանը ու լսած՝ թէ աղիտալի դէպքեր տեղի ունեցած են, անմիջապէս վերադարձած են Պոլիս :

(ԱՐԵՒԵԼՔ)

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ՆՈՐԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աշակերտը իբրեւ աշակերտ՝ իր վիճակին իսկ բերումով արդէն աւելի կամ պակաս ենթակայ է ստորակայութեան զգացումին, սակայն այս զգացումը անոր մէջ իր հակաբեւեռն ալ ունի, աշակերտը կը ձգտի միշտ իր տկարութիւններն ու թերիները չէզոքացնել, սրբագրել ու ամէն կերպ ինքզինքը իր շուրջիններուն պարտադրելով՝ տիրանալ իր արժէքին : Հետեւաբար ինչ որ ալ ըլլայ աշակերտին իմացական կարողութիւններու աստիճանը, վարժարանը նկատի ունենալով անոր հոգեկան տրամադրութիւնները, պէտք է զգուշանայ նուաստացումի վիճակներ ստեղծելէ : Ուսուցիչին կողմէ կատարուած նսեմացումի պարագային, աշակերտը բնականաբար պիտի փնտռէ միջոցներ իր «ես»ը փրկելու այդ տաժանելի կացութենէն: Փրկութեան մէկ եղանակն է խուսափիլ դիմադրութենէ եւ փախուստի ճամբան բռնել, ինչ որ ի վերջոյ վհատութեան դուռ կը բանայ եւ աշակերտը հետզհետէ կորսնցնելով իր կորովը, կ՚երթայ վերածուելու կրաւորական եւ իրաւազուրկ էակի մը, եւ կամ ընդհակառակն իր խախտուած դիրքը վերահաստատելու համար՝ անզուսպ ըմբոստ է որ կը ծնի իր մէջ:

Ամէն անգամ աշակերտին դպրոցական ձախողանքի պատճառը պէտք չէ կապել անպայման մտային որակի եւ կամ ըմբռնումի աստիճանի թերութեան հետ, այլ պէտք է փնտռել բուն իսկ դաստիարակութեան սխալ կառուցուածքին մէջ: Կատարուած մանրազնին վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան որ 95 առ հարիւր աշակերտներ վարժարանը կը սկսին սքանչելի տրամադրութիւնով, բայց յետագային դպրոցը կը դադրի իրենց սիրելի ըլլալէ ու աշակերտի մէջ կը ծագի անբարեացակամութիւն հանդէպ վարժարանին, հետեւաբար սորվիլը կը դառնայ տաժանակիր պարտադրանք :

Մանուկը դերազանցօրէն գործօն էակ մըն է: Պէտք է մանուկը ճանչնալ, ծանօթանալ անոր Ֆիզիքական եւ մտային զարգացման մեքենականութեան կրթական գործը պատշաճեցնել շրջան առ շրջան՝ ըստ տարիքի պահանջքներուն, հետաքրքրութիւններուն, փնտռելով համապատասխան մեթոտներ անոր գործունէութիւնը արծարծելու եւ արդիւնաւորելու: Աշակերտը իր սորվելիքները փնտռողի եւ անոնց գիւտը ընողի դերին մէջ պէտք է մտնել: Դաս մը կազմ ու պատրաստ սորվելիք բան մը չէ, այլ կառուցուածք մը որ աշակերտը պիտի յօրինէ կտոր առ կտոր, անշուշտ ուսուցիչին առաջնորդութեամբ :

Նոր եւ հին դպրոցներու ուսման ծրագիրները գրեթէ միեւնոյնն են, միայն ուսուցողական եղանակներն են որ հիմնովին կը տարբերին : Կան բազմատեսակ մեթոտներ եւ սակայն ամէնքն ալ նոյն սկզբունքին շուրջ կը դառնան: Դասական հին դպրոցներու կանոնաւոր անշարժ դասարանական դրութիւնը գոյութիւն չունի նորին մէջ: Շարժական դասարաններ են, այսինքն աշակերտ մը կրնայ քանի մը դասարաններու պատկանիլ ըստ որոշ ճիւղերու մէջ ունեցած իր պատրաստութեան, օրինակ, կրնայ 6րդ դասարան ըլլալ Ֆրանսերէնի համար, իսկ չորրորդ՝ մաթեմաթիքի մէջ : Իւրաքանչիւր աշակերտ անհատական դասացուցակ մը ունի, հետեւանք շարժական դասարաններու դրութեան : Դասաժամերու տեւողութիւնը ընդհանրապէս 45 վայրկեան է, բայց ըստ յարմարութեան ի հարկին ուսուցիչը կրնայ աւելի երկարել կամ պակսեցնել : Իրարու առնչակից ճիւղերու կեդրոնացում կամ, իրար ամբողջացնելու սկզբունքի վրայ, օրինակ՝ բնագիտութիւն, քիմիագիտութիւն, նոյնպէս աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, երկրաբանութիւն եւն. եւն.: Օրեր, շաբաթներ, շարունակաբար, լայն ժամանակ կը յատկացուին այս կամ այն ճիւղերու խումբին ուսումնասիրութեան եւ դասաւանդութեան միջեւ՝ որոշուած ծրագրին վախճանը :

Այս դպրոցներուն ներքին կեանքը առաջին տպաւորութեան կրնայ օտարոտի երեւալ անվարժներուն: Ամբողջ դպրոցը աշխատանոց մըն է, փեթակի պէս կը բզզայ, ամէն ինչ կը յորդի եռանդուն գործունէութեամբ: Դասարաններու, աշխատանոցներու մէջ, աշակերտներ խումբերու բաժնուած, ուսուցիչներու ընկերակցութեամբ եւ կամ աւելի բարձր դասարաններու աշակերտներով առաջնորդուած՝ կ՚աշխատին որոշ նիւթերու շուրջ, կը վիճին, կը խօսին, փորձեր կը կատարեն: Գիրք, գործիք, պատկեր, քարտէս, բոյս, կենդանի եւն. չորս կողմը լեցուած են: Քանի մը ժամուան այցելութիւն բաւական է ընտելանալու կացութեան եւ հիացումով լեցուելու :

Մեր օրերու մանուկը երէկուանին նըման չէ, նոր տեսակի մանուկ մըն է, կանխահաս, վաղաժամօրէն արթնցած, պահանջկոտ եւ հրամայող : Պատմութեան մէջ նախընթացը չունեցող իրականութեան մը առջեւ կեցած ենք այսօր, մեծերու եւ փոքրերու յարաբերութիւնները վեր ի վայր շրջած են, փոքրերը դարձած են իշխող, հրահանգող եւ մեծերը ենթարկուող ու կամակատար : Այս դժուարակիրթ եւ դժուարակերտ սերունդի դաստիարակութեան պատասխանատու գործը գլուխ հանելու համար ընտանիք, հայր, մայր պէտք է սերտ օժանդակները հանդիսանան վարժարաններուն: Մանաւանդ որ Ֆրանսայի մէջ ներկայիս ծնունդներու անհամեմատ բազմացումը եւ աշակերտներու արտակարգ խուժումը դէպի դպրոց լուրջ խոչընդոտներու առջեւ դրած է դաստիարակութեան ընթաց-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

— Եկեղեցիէն կուգամ...

Մեծ մայրիկս, Ֆուլիկ հանըմ, բարի քրիստոնեայ, իր ապաւէնն ու ուժը եկեղեցին ու կրօնքն էին: Հազիւ տասնըհինգ տարեկան՝ պատանի փոքր հասակէս որբացած հօրմէ եւ մօրմէ, հօրեղբօրս Աբլիկին հալածանքներէն խոյս տուած էի եւ անոր չարչարանքէն ազատելու համար մեծ մայրիկիս քով ապաստանած էի:

Տիրամօր անմեղունակ դէմքով, սիրալիր արտայայտութեամբ մեծ մայրիկս համակ սէր էր, ոսկի սիրտ ունէր բոլոր հայ մամիկներուն պէս միակ պաշտպանը որբուկիս:

Այդ օրը եկած էր գիս հօրենական տունս տանելու:

Նախքան մօրաքրոջս այցելութիւնը, քանի քանի անգամ խաչակնքած էր ջերմեռանդութեամբ, հաւատքին փարած, որքան խնդրած էր Աստուածամօր, որ մայրական գութը չարժէր մօրաքրոջս ու մեկնած եկեղեցի, անոր հոգեպարար շարականներուն, օրհնուած խունկի ու կնդրուկի անուշահոտութեամբ պարուրուելու : Քանի քանի անգամ խոնարհած էր մինչեւ գետին, ծունկի եկած, աղաչելով, երկրպագելով, լալագին պաղատելով սուրբերուն անոնց պաղ մարմարեայ պատուանդանները, բոլոր սրտով խնդրած՝ որ մօրաքրոջս սիրտը մեղմացնեն:

— Ով Աստուածամայրս, դուն ինծի ուրախացնես, Թոռնիկս, հոգեհատորս ինծի վերադարձնես, խելք ու շնորհք տաս իմ սիրունիկ Մարտիկիս, մօրաքրոջը խիղճը արթնցնես, որ մեղաւորիս տառապակից հոգին դոհանայ, քու շնորհիւդ հրճուի : Մեծ մայրիկ մըն եմ ընկճուած, չարչարուած, միայն իմ Թոռնիկովս է որ կ՚ապրիմ :

Ինքն ալ վիզը ծուռ, զինուած անխորտակելի հաւատքով կուգար վստահ ու յուսալի սուրբերէն առած ուժով զօտեպնդուած: Ներս մտաւ ինքնավստահ եւ առաջին խօսքը եղաւ.

— Եկեղեցիէն կուգամ...

Յաղթական, հաւատքի դերագոյն զէնքով, կարծես ինքզինքը պարտադրելու համար մասն ու նշխարը երկիւղածութեամբ. սրտին վրայէն կը հանէր, տասն անգամ խաչակնքելով, աղօթքներ մրմնջելով կը բաժնէր մեզի. անոր մատուցումը իրեն նայելով նոյն ջերմեռանդութեամբ արարողութիւն մը կը դառնար. մենք ալ կ՚աղօթէինք:

Քանի՜, քանի՜ անգամ մեր տան մէջ կախուած Տիրամօր պատկերին առջեւ կեցուցած է գիս, ինքն ալ յուշարարի մը ճշդութեամբ կրկնել տուած է «հաւատով խոստովանիմք», «Հայր մեր»ը եւ ուրիշ աղօթքներ ու միշտ վերջացուցած, աչքերը երկինք, բազկատարած.

— Ով Տէր, դուն իմ Մարտիկիս խելք ու շնորհք տաս, իմ ամբարիշտիս, մեղաւորիս ձայնը լսես, երեւելի եւ աներեւոյթ փորձանքներէ պահպանես, քո անհասանելի ողորմութեանդ եւ անզուգական խնամատարութեան կը յանձնեմ, Ամենակալ Տէր, ընդունէ խնդրանքս:

Անման մեծ մայրիկ մըն էր, ինքն իր էութեամբ աղօթագիրք մըն էր, ամէն օրուան ժամասացութիւնը ծայրէ ի ծայր գիտէր ու կը հետեւէր թէ պատարագիչ քահանային եւ թէ երգեցողութեան:

Ֆուլիկ հանըմ՝ Հաճի հանըմ անունին էր արժանացած, բախտաւոր կը զգար ինքզինքը այդ երանութեան հասած ըլլալուն համար, զի քանի մը անգամ Երուսաղէմ գացած էր եւ Յիսուս Քրիստոսի լուսեղէն գերեզմանն էր համբուրած եւ Ջորդէրէն փրկուած:

Հանիս, լուսահոգի մայրիկիս հետ, իրենց երիտասարդութեանը ճոխ կեանք էին վարած: Ամուսնութենէն ետք ենթարկուած էր անչափելի տառապանքներու, իր ամուսինէն զատ թաղած էր իր եօթը տղաքները եւ անոնց կանանչ քողքով հարսները: Շատ կը խշխշար մայրիկիս համար՝ իր տղուն անման հարսին : Հայրիկէս մնացած ժառանգ ես էի մնացած, իմ վրաս կը գուրգուրար, վարդի նման կը խնամէր, օհ, անոր սիրտը...:

Հակառակ ինծի չռայլուած այս գորովանքներուն չփացած չէի, բայց հօրեղբօրս ընթացքը անբացատրելի մնացած է ինծի համար մինչեւ այսօր: Անոր անհաշտ ընթացքը, հալածանքը ինծի հանդէպ մայր եւ որդի անհաշտ ու անհանդուրժելի էին դարձուցած իրարու, միշտ վէճ եւ յանդիմանանք կար անոնց միջեւ իմ պատճառաւ :

Յաճախ իր զաւկին կը կրկնէր.

— Ինչո՞ւ կը ծեծես, կը հալածես այս բողբոջ մանկիկը, չէ՞ որ եղբօրդ զաւակն է, արդէն Աստուած անոր գլխուն զարկած է, անմեղուկս քեզի ի՞նչ վնաս հասցուցած է:

Յետոյ բորբոքած, մայր վագրի մը կատաղութեամբ, որ բնաւ հաւատալի չէր այս բարի եւ քրիստոնեայ կնոջմէն, կ՚ըսէր.

— Աչքերդ խաւարին, Ամենակալէն վախցիր, Անկէ պիտի գտնես...:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(1) (Շար.)

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

(1896 Յունուար 28, 1956 Յունուար 28)

●

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ (Ուրուկուէյ).— Զէյթունի Հայր. Միութիւնս վայելչօրէն պիտի տօնէ ազատութեան, արդարութեան, քրիստոնէութեան համար զոհուած արծուեբոյն Զէյթունի փառաւոր յաղթանակի օրը, 1896ի Յունուար 28ի վաթսունամեակը:

Բոլորս միասին պանծացնելու ենք անոնք որ իրենց հերոսութեամբ եւ արեան գնով անմահացուցին Զէյթունի անունը, գրաւելով Հայոց պատմութեան մէջ անմահ էջեր եւ հրահրելով մեր մէջ հայրենիքի սրբազան սէրը: Մենք, մեր կարգին, հրահրելու ենք նոյն սէրը, մանաւանդ Զէյթունցի նոր սերունդին մէջ, անոնց տալով հաւատքով, ազգասիրութիւնով, հերոսութիւններով լի անցեալը:

Սոյն յիշատակելի օրուան առիթով Միութիւնս նպատակ ունի լոյս ընծայելու Զէյթունի պատմագիրքը, անոր որպէս պատմական քաղաք հաստատումէն մինչեւ այսօր, օգտուելով ցարդ լոյս տեսած վերապրողներէն:

Նոյն պատմագիրքին պիտի ընկերանայ քարտէս մը ուր պիտի բնորոշուին բոլոր վայրերը, ըլլան անոնք լեռ. գիւղ, ճամբայ, վանք, սրբավայր, եկեղեցի, դպրոց, բերդ, պետական շէնքեր, շուկայ, ջերմուկ, գետ, աղբիւր, ջաղացք, անուանի քարայրներ:

Անոր մէջ պիտի երեւին հանքային հարստութիւններն ու անտառները, անոնց օգտագործելու կերպը, ծառերու, թուփերու, ծաղիկներու, պտուղներու, կենդանիներու, թռչուններու, զանազան տեսակները, բոլորն ալ իրենց անուններով:

Հոն պիտի երեւին Զէյթունի հիմնումին մէջ գործօն դեր ունեցողները, արհեստաւորներն ու անոնց շինած գործիքները, զէնքերը: Ունեւորներու ապրելակերպը, աշխատաւորի օրավարձը, ընդհանուր տնտեսական վիճակը:

Հոն պիտի երեւին ընկերային, կրօնական դիւցազներգութիւնը, առակ եւ առածները, օրհնէքներն ու անէծքները, բարոյական խրատներն ու հայհոյանքները: Ցարանուանական բաժանումը, կաթոլիկութեան մուտքը, նաեւ բողոքականութեան: Զէյթունցի կաթողիկոսները, վանահայրերը, իշխանները, ուսուցչական կազմը, դպրոցներ պետական պաշտօնեաներ:

Վերջապէս Զէյթունցիներու սովորութիւնները, կերակուրները, զգեստները, առողջական վիճակը, նշանտուք, հարսանիք, ներկայացնելով բոլորը, կարելի եղածին չափ, ինչ որ կը կազմէր պատմական Զէյթունը:

Նոյն պատմագիրքին մէջ պիտի երեւին նաեւ Զէյթունի մղած բոլոր պատերազմները, 1862ի առաջին կազմակերպուած մեծ ապստամբութիւնը, 1895ի Մեծ Պատերազմը, 1915ի տարագրութիւնը, Մարաշի մէջ կախաղան բարձրացողները. 1919ի վերադարձը, 1921ի նահանջը, Զէյթունի իբր պատմական քաղաք վերջանալը եւ սակայն կառուցումը նոր Զէյթունի Հայաստանի մէջ:

Հոն պիտի երեւին նաեւ անուանացանկը Զէյթունի եւ շրջականներէն վերապրողներուն իրենց ընտանիքներով:

Զէյթունի Հայր. Միութիւնս սոյն գործը պիտի նկատէ ծաղկեփունջ մը նուիրուած մօտ հազար տարիներ գոյութիւն պահած Զէյթունի անուան եւ անոր հանդրուան առ հանդրուան յառաջացման եւ տեւականութեան դերակատարներուն: Թողուելու համար զայն ապագայ սերունդին ուսումնասիրութեան եւ ներշնչման որպէս աղբիւր վերապրող Զէյթունցիներս, խղճի եւ հայրենասիրութեան պարտքի հատուցում մը կատարելու համար մեր սիրելի ծննդավայրին, կոչ կ'ընենք Հայաստանի եւ Սփիւռքի բոլոր Զէյթունցիներուն եւ Զէյթունը սիրողներուն, ըլլան անհատ կամ կազմակերպութիւններ, բերելու իրենց օժանդակութիւնը այս նուիրական գործին, խորհուրդով, գրչով, նիւթերով, նկարներով, տեղեկագրութիւններով, յուշերով ինչ ձեւով որ փափաքին:

Ոչ մէկ Զէյթունցի անտարբեր մնալու է, բոլորին ալ իրաւունքն է, բոլորին խորհուրդով եւ աջակցութիւնով պէտք է ըլլայ լաւագոյնը եւ իրականը, հրատարակելու եւ նաեւ տօնելու համար: Միութեանս հետ յարաբերութեան մտնողներ, պատմագիրքի հրատարակութեան գործէ ընթացքէն միշտ տեղեակ պիտի պահուին: Փափաքողներ բարի ըլլան գրելու հետեւեալ հասցէին:

(ԿՆԻՔ)

Ave. Agraciada 3060 Montevideo, Uruguay

քը, ընկերային խանդավառուած բարքերը, փողոց, տուն, սինեմա, թատրոն մէկ մէկ մոլորիչ թակարդներ են:

Հայ ընտանիքը, որ բարոյականութեան, նուիրականութեան դարաւոր հաւատարիմ օճախ մը եղած է, պէտք չէ դաւաճանէ իր պատմական կոչումին եւ պէտք է տէր կանգնի իր ծնողական պատասխանատուութիւններուն: Բարոյականութեան ճրագը մարել Հայու համար կը նշանակէ մեռնիլ: Ինչ ասպարէզ պայմաններու մէջ ալ գտնուինք, որչափ ալ լայնամտութեամբ դիմաւորենք՝ յանուն ազատութեան՝ մեր զաւակներուն սանձարձակութիւնները եւ անիշխանութեան երոյթները, չենք կարող մենք մեզ ազատ յարուցանել պատասխանատուութեան անողոք դատաստանէն: Միշտ գիտնանք որ մօր մը քաղցրութիւնը եւ հօր մը հաստատակամ կեցուածքը ուշ կամուխ պիտի խորտակեն չարիքին բոլոր ամբարտակները սերունդի փրկութեան ճամբուն վրայ: Կան խօսքեր մեծ մտածողներու, որոնք ադամանդի նման կը շողան դարերու մէջէն: Պլուտարքոս յոյն փիլիսոփան՝ (Բ. Ա.) ըսած է. «Ծնողքը պիտի ըլլայ զաւկին համար այն ինչ որ է յենակը բոյսին համար՝ իր յենարանը եւ առաջնորդը»:

ԽԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

●

Այս տարի եւս Կաղանդի աւանդական սեղանէն զրկուած չէին Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան հարիւր պատսպարեալները:

Աղքատախնամի վարչութիւնը շաբաթ կէս օրէ վերջ հրաւիրած էր կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոսը նախագահելու այդ հանդիսութեան, եւ խըրախուսելու թէ պաշտօնէութիւնը եւ թէ սեղաններու շուրջ հաւաքուած մամիկներն ու պապիկները:

Վարչութիւնը ուզած էր ընտանեկան մթնոլորտ մը ստեղծել շաբաթ օր, Հանգստեան Տան մէջ, մի միայն իր անդամներուն եւ անոնց ընտանիքներուն հետ շրջապատելով պատսպարեալները որոնց մէջ պակաս չէին 80ամեայ եւ նոյնիսկ աւելի տարեց մամիկներ: Վանեցի ութսունըհինգ տարեկան մայրիկ մը ճերմակ բուրդէ զոյգ մը գուլպայ հիւսած էր, Սերովբէ եպիսկոպոսին համար, քանի մը վայրկեան անոր հետ խօսելով իր հայրենի բարբառով, որուն կարօտը կ'այրէր իր սիրտը: Իրեն հետ նոյն յարկին տակ ապրող իր բախտակիցներ չէին հասկնար այդ լեզուն: Իր երկու օրուան մէջ հիւսած նուէրը կարծես պատրուակ մը ըլլար խօսելու եւ լսելու իր անուշ գաւառաբարբառը. «Սրբազան, ասոնք հայեր չէ՞ն, Թուրքին լեզուն կը խօսան», կը գանգատէր պառաւը, պահ մը իր գիւղը փոխադրուած ըլլալու պատրանքով:

Հիւրասիրութիւնը սկսաւ առաջնորդին օրհնութեամբ: Ամէնուն բաժնուեցան կաթով սուրճ, անուշապուր, խմորեղէններ, քաղցրեղէն եւ առատ պտուղ: Պատսպարեալները ստացան նաեւ նուէրի փոքրիկ ծրարներ, (գուլպայ) եւ շաքարեղէն: Օր. Պիւլպիւլեան իր գեղեցիկ երգերով «Մարտիկին երգը» (Սաթեան), «Իմ երգը» (Ալէմշահ) եւ «Աղբիւրի տակին» (Յարօ Ստեփանեան), խորապէս յուզեց ծերունիները, որոնց շատերուն աչքերը թրջած էին:

Տիկին Միսաքեան քանի մը խօսքով բացատրեց թէ անհրաժեշտ են երեք ազդակները՝ Աղքատախնամի վարչութեան, ներքին պաշտօնէութեան եւ պատսպարեալներուն փոխադարձ հասկացողութիւնը եւ ներդաշնակութիւնը, ապահովելու համար հաստատութեան բարւոք մատակարարութիւնը:

«Հաստատութիւնը սկիզբէն իսկ իր բոլոր յարմարութիւններով, պատիւ կը բերէր հայ ժողովուրդին: Ուրախ ենք իր բնակիչներով այսօր լեցուած, նոյն մաքրութեամբ եւ նոյն կարգապահութեամբ կը մատակարարուի»: Եւ մաղթեց որ փոխադարձ հասկացողութիւնը միշտ անպակաս ըլլայ եւ օտարներու իսկ հիացում պատճառէ իբրեւ տիպար հաստատութիւն:

Առաջնորդը իր փակման խօսքով բացատրեց իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը հաստատութեան հանդէպ եւ ծանրացաւ մասնաւորաբար մեծ ուշադրութեամբ իր խօսքերը լսող «երէց եղբայրներուն եւ քոյրերուն» հոգեկան անհրաժեշտ խաղաղութեան վրայ: «Նիւթական մտահոգութիւններէ ազատ, ձեր հանգիստը եւ ֆիզիքական գոյութիւնը ապահով, կը մնայ ձեզի հաւատքով և խաղաղութեամբ անցընել ձեր կեանքին մնացեալ օրերը, եղբայրական սիրով ու փոխադարձ հասկացողութեամբ ու ներողամտութեամբ վարուիլ ձեր շրջապատին եւ ձեր բախտակից ընկերներուն հետ, իբրեւ նոյն ընտանիքին անդամները, նոյն յարկին տակ հաւաքուած: Մի կարծէք թէ հոս որպէս ընտանեզուրկ եւ լքուած անդամներն էք մեր ժողովուրդին, վստահ եղէք որ թէ ձեր ազգակիցները, թէ ձեր նիւթական հանգիստին պատասխանատուները կը խորհին ձեզի համար, կը գուրգուրան ձեր վրայ: Կը մնայ որ դուք խաղաղ սրտով եւ երախտապարտ զգացումներով, բարութեամբ եւ համբերութեամբ ապրիք իրարու քով: Գիտենք ամէնքս ալ որ ձեզմէ ամէն մէկը ծանր օրեր, մեծ դժուարութիւններ, նոյնիսկ դժբախտութիւններ ու վիշտեր է ունեցած: Դուք եւ մենք պէտք է աշխատինք որ մոռցուին անոնք եւ ձեզի սահմանուած այս բաղդաւոր հանգիստ օրերը լիուլի վայելէք, շնորհիւ Փրանսական կառավարութեան պարգեւած առաւելութիւններուն եւ Հոգաբարձութեան եւ տեսչութեան ջանքերուն»:

Սերովբէ եպիսկ. պահպանիչով մը փակեց հաւաքոյթը եւ միաձայն երգուած «Հայ Մեր»ը ցրուեց հիւրերը եւ պատսպարեալները, որոնց կողմէ Պ. Միքայէլեան շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց համար բոլոր սրտանց եւ անխոնջ աշխատողներուն:

ԾԱՆՕԹ. — Հաճելի էր տեսնել որ վարչութիւնը գեղեցիկ հեռատեսիլով մը օժտած էր հաստատութիւնը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նաւատորմիղը 700.000 նաւազներ ունի, համաձայն ծովային ուժերու Փրանսական տարեգրքին 1956ի հատորին որ լոյս տեսաւ քանի մը օր առաջ: Խորհրդային տորմիղը ունի չորս առաջնակարգ ռազմանաւ, 30 յածանաւ, 119 թորփիլահալած, 83 սրընթաց ուղեկից եւ 500 սուզանաւ:

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐՈՒ հաւատաքննութիւնը կը շարունակուի Մ. Նահանգներու ծերակուտական յանձնախումբին առջեւ: «Ն. Ե. Թայմզ»ի խմբագիրներէն մին մերժեց պատասխանել թէ համայնավար եղա՞ծ է: Ուրիշ մը, Ֆայն, խոստովանեցաւ թէ «եղերական սխալ մը գործած է», մէկ տարի անդամ ըլլալով համայնավար կուսակցութեան, երբ ուսանող էր համալսարանին մէջ: Իր խոստովանութենէն ետք, յանձնարարեց ուսանողներուն «զգուշանալ անոնցմէ որ մտիկ կ'ընեն համայնավարներուն ըսածները»: Երկրորդ կարեւոր թերթ մը ճամբեց իր խմբագիրներէն մէկը, վասն զի մերժած էր պատասխանել յանձնախումբի հարցումներուն: Մէկ օր առաջ ալ «Տէյլի Նիւզ»ի մէկ լրաբերը ճամբուած էր, միեւնոյն պատճառով:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Երկու շաբաթ ետք ճամբայ ելանք, Պաթում գացինք, միջոց մը չերեւցանք քաղաքին մէջ, մէկու մը հետ որեւէ շփում չունեցանք: Վակօնէն չելանք, գաղտնի պահեցինք ամէն բան եւ կացութիւնը ուսումնասիրելէ վերջ, Էնվէր փաշա տեղաւորուեցաւ քաղաքին մէկ ամայի անկիւնը, յարմար սենեակի մը մէջ: Երեք շաբաթի չափ հոն մնաց:

Նախագահը ջղայնութեամբ հարցուց.

— Ինչո՞ւ, Էնվէր փաշա ի՞նչ պիտի ընէր: Կը մտածէր երկիր մտնել, այնպէս չէ՞, կը խորհէր թէ ի՞նչ տարազով պիտի մտնէր:

— Զինուորի տարազով, իբրեւ կամաւոր...

— Յետոյ ի՞նչ ըրիք:

— Էնվէր փաշա իր ծրագիրը գործադրել կ'աշխատէր: Հօփացի, Րիզէցի մակուկավարներ, Լազեր Պաթում կ'երթեւեկէին, անոնց հետ շփման մէջ էր: Իր թիկնապահը Մուհիտտին պէյ, զանոնք կը գտնէր, կը բերէր: Անոնց միջոցաւ կարելի եղած էր նաեւ յարաբերութիւն հաստատել Տրապիզոնի նաւավարներու նշանաւոր քեահեային հետ: Այդ թուականներուն, կառավարութեան ազդեցութիւնը տկար էր Տրապիզոնի մէջ եւ այլուր, եւ այսպիսի քեահեաներ շատ զօրաւոր դիրք ունէին: Անատոլուի թերթերն ալ լսելով որ Էնվէր փաշա Պաթում եկած է, անոր դէմ ծանր հրատարակութիւններ կ'ընէին: Միւս կողմէ, Տրապիզոնէ պաշտօնեաներ ղրկուած էին, մօտէն հետեւելու համար Էնվէր փաշայի ընթացքներուն: Էնվէր փաշա կը պահուըտէր անոնցմէ եւ վըշտացած էր կատարուած հրատարակութիւններէն, հետապնդումներէն: Ու երբ Սաքարիոյ պատերազմը յաջողութեամբ վերջացաւ, հրաժարեցաւ Անատոլու անցնելու գաղափարէն:

— Միայն Էնվէ՞ր փաշան: Դուք ալ նոյն բանն էիք: Էնվէր փաշայի մէկ նամակը կայ մեր ձեռքը, կը հաստատուի թէ դուք ալ Անատոլու պիտի անցնէիք իրեն պէս:

— Ոչ, բացարձակապէս ոչ:

— Այո, դուք կ'ուզէիք մեզ մեր կռնակէն զարնել:

— Տէր նախագահ, յանուն ճշմարտութեան խղճմտանքիս ձայնն է որ կը հաղորդեմ ձեզի: Էնվէր փաշա իր գործած սխալին հետեւանքով նահատակուած է յանուն Թրքութեան, յեղաշրջումի հին մէկ ընկերն է, վճռաբար կ'ըսեմ ձեզի որ եթէ Անատոլուն իր մէկ հաւատարիմ եւ զինակից մարդը Էնվէր փաշայի մօտ ղրկէր, Անգարայի անսահման ծառայութիւն մը պիտի մատուցուէր:

— Մենք կ'ուզենք պատմական ճշմարտութիւնը հաստատել, Նազըմ պէյ: Հիմա մեզի ըսէք թէ՝ երկիր վերադառնալէ ետք ի՞նչպիսի գործունէութիւն մը ունեցաք:

— Նախ Իզմիր եկայ, յետոյ Իսթանպուլ գացի, կնոջս հիւանդութեան հետեւանքով:

— Ճավիտ պէյի տունը չգումարուեցա՞ք:

— Այո, գիտէք թէ ինչի մասին տեսակցեցանք:

— Ձեր տան մէջ ինը յօդուածէ բաղկացած ծրագիր մը գտանք, Իթթիհատի մէկ ծրագիրը: Ի՞նչ է այս:

— Այն օրերուն ուր Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութիւնը պիտի կազմուէր, Գարա Քեմալ պէյ, իբրեւ իր ծրագիրը, ինծի ղրկած էր զայն, Իզմիր:

— Դուք պատասխան տուի՞ք:

— Ոչ, որովհետեւ այդ օրերուն Կազի Փաշայի յայտարարութիւնը երեւցաւ թերթերու մէջ: Կազին կ'ըսէր թէ՝ «ձեզի ընկերային մեծ յեղաշրջում մը կը պատրաստենք, ասոր փոխարէն դուք ալ ձեր քաղաքական իրաւունքները սահմանափակեցէք»:

Հասկցնել կ'ուզէր թէ պէտք չէ առիթ տալ կուսակցական պառակտումներու, եւ այս իմաստը կը գտնէի այս խօսքերէն: Իր մէկ ճառին մէջ ալ Կազին կ'ըսէր. «Ես երկրին մէջ միայն կուսակցութիւն մը կը ճանչնամ: Ես ալ Կազի փաշային գրուած դիրքը մտածելով, համոզուեցայ թէ երկրին մէջ ալ կուսակցական կեանք չէ մնացած, վնասակար է:

(Շար.)

բաղան նկատի առնելով, Իրազեկներ կը կարծեն թէ վարչապետութիւնը պիտի առաջարկուի կամ Պ. Կի Մոլէի եւ կամ Մենտէս Ֆրանսի :

Փուժատական շաբաթաթերթը Մենտէսի կուսակիցները եւ «Էքսփրէս»ը կ'անուանէ «շնագայլեր», որոնք վերջերս վարկաբեկիչ պատկեր մը հրատարակեցին Ալժերիոյ Ֆրանսական ոստիկանութեան մասին : Թերթը պայքար կը մղէ նաեւ նախորդ Ազգ. Ժողովի նախագահին՝ Շնէթերի դէմ, որ անուանարկութեան դատ բանալով այդ խմբակցութեան անդամներէն մէկուն դէմ, 400.000 ֆրանք հատուցում ստացաւ : Նախորդ նախագահը այժմ դատ բացած է Փուժատի դէմ, միեւնոյն ամբաստանութեամբ : Թերթը կը խոստանայ մերկացումներ հրատարակել, ինչպէս եւ գրքոյկ մը՝ « անցեալ դայթակղութեանց մասին» : «Էքսփրէս» կ'ըսէ թէ Փուժատ այժմ կը գործածէ այն մեթոտները զոր կը գործածէին Մուսոլինի Իտալիոյ, Հիթլեր՝ Գերմանիոյ մէջ :

× Վարչապետը՝ Էտ. Ֆոր առջի օր զեկուցում տալով քաղաքական կացութեան մասին, յայտարարեց թէ «անհրաժեշտ է որ Ալժերիոյ խնդիրներուն լուծումը ստանայ խորհրդարանին շատ լայն մեծամասնութեան հաւանութիւնը, որպէսզի վիճելի չդառնայ եւ կուսակցական բանավէճերու դուռ չբանայ» :

ԻՍՐԱՅԷԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԷ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի խորհրդարանը 31ի դէմ 69 ձայնով քուէարկեց վարչապետին բանաձեւը որ կը տրամադրէ խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը վարել : Վարչապետը եւ արտաքին նախարարը՝ Մոշէ Շարեթ անցեալ շաբթու ճառեր խօսելով բացատրեցին թէ «աւելի լաւ է պահպանել խաղաղութիւնը քան թէ յաղթանակ մը շահիլ պատերազմի մէջ» : Պ. Շարեթ մասնաւորապէս շեշտեց .

— Պէտք է ամէն բան ընենք խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Մենք պատրաստ ենք ամէն կարելի միջոց ձեռք առնելու այս ուղղութեամբ. սակայն յաջողութիւնը միայն մեզմէ կախում չունի » :

Երեսփոխան մը կ'առաջարկէր ներս առնել մաս մը արաբ տարագիրներ, իբրեւ բարեացակամութեան ապացոյց : Պ. Շարեթ պատասխանեց թէ Իսրայէլի քաղաքականութիւնն է վերստին միացնել ընտանիքները. բայց որոշ թիւով տարագիրներու վերադարձը ինքնին չի լուծեր բուն հարցը :

× Ազգաժողովին Ապահովութեան խորհուրդը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, նորէն քննելու համար Սուրիոյ բողոքը՝ Դեկտեմբեր 11ի յարձակման առթիւ : Սուրիա կը պահանջէ Ազգաժողովէն վտարել Իսրայէլը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

114 ԱՆԳԼ. ՀԻՆ հրասայլեր հասան Աղեքսանդրիա, Անվէրսի ճամբով : Նաւ մըն ալ ճամբայ ելած է Լիվրփուլէն, զինամթերք փոխադրելով : — Զուիցերիա եւս կը շարունակէ զէնք ճարել արաբական երկիրներուն :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ամենազօրաւոր ռումբը շինած են Ամերիկացիները եւ պիտի պայթեցնեն յառաջիկայ մայիսին :

ԹՈՒՐՔԻԱ հասաւ Իտալացի երեսփոխաններէ կազմուած պատուիրակութիւն մը, որ հրաւիրուած է Անգարայի Ազգ. Ժողովին կողմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, մարեչալ Հարտինկ, վերսկսաւ իր խօսակցութիւնները Մակարիոս արք.ի հետ : Առաջին գաղտնի տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Նեկոսիա, անկլիքան տէրտէրի մը տան մէջ, որ կը գտնուի յունական հիւպատոսարանին դիմացը : Կառավարիչին հինգերորդ տեսակցութիւնն է այս, իր անուանումէն ի վեր : Կը յուսան համաձայնութեան մը յանգիլ, ինքնորոշման իրաւունքի թուականը ճշդելու համար : Մակարիոս արք. յայտարարեց թէ ժողովուրդը տեղեակ պիտի պահուի եւ վերջին խօսքը ժողովուրդին պիտի մնայ :

ՁԻՒՆԸ վերսկսաւ երէկ Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, սաստիկ ցուրտով մը : Շատ մը ճամբաներ վտանգաւոր դարձած են : Կը կարծուի թէ ձմեռը պիտի սաստկանայ ամբողջ Եւրոպայի մէջ :

ՄԱ՞ՆՉ ԹԷ ԱՂՋԻԿ .— Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ երեք Իսրայէլեան բժիշկներ մեթոտ մը գտած են որուն շնորհիւ կարելի է ճշդել թէ ծնելիքը մա՞նչ է թէ աղջիկ :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Նոր տարուան առթիւ Մեչէն Պ. Գալուստ Թիքեան մէկական տարի «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գալուստեանի (Մարսէյլ) եւ Պ. Ս. Տամպուաճեան (Ռոման) :

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ : Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեանի եռաձայն եղանակով, մասնաւորապէս հրաւիրուած դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի : Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ Օր. Զարուհի Գալֆաեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ — Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3.30ին կը — ղերականներու սրահը, 22 ռիւ բէ Պաջիւքիէ :

Յայտագիր.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն : «Երեք որբերը» (տրամ), «Հիւանդ Պուպրիկը» (տրամ), «Ամէն բան չուտող տղան» (տրամ) : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ բարեկամները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ :

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք : Արտասահման՝ 500 ֆր. : Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝
25 Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնրփուա, Լիոն :

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար : Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն :

Ժամը 6էն վերջ պիտի ըլլան եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք : Փութացէք ուրախացնել պզտիկները՝ քաջալերելով Կապ. Խաչի այս համեստ ձեռնարկը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Մովսէս Ժամկոչեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր եղբօր՝ Մերուժան Ժամկոչեանի (մեռած Պոլիս) մահուան Բ. տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Մավեան իր ամուսնոյն՝ Մկրտիչ Մավեանի մահուան 11րդ տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ֆոնտին, երկու հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանի շէնքին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընկերները ցաւակցութիւն յայտնելով ընկ. Կարօ Երանեանի եւ իր պարագաներուն իրենց եղբօր Մկրտիչ Երանեանի տխուր մահուան առթիւ, 3200 ֆր. կը տրամադրեն Մշակոյթի Տան Ֆոնտին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

Ի ՆՊԱՍՏ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՍՐԱՀԻՆ

շինութեան շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ գումարները .—

Տիկին Մարիամ Ակոնայեանի միջոցաւ հաւաքուած 8000 ֆրանք, Պ. Վահէ Ֆըրէնկեան 500, Տէր եւ Տիկին Նիքոթ եւ Արաքսի Նիքոթեան ամոլէն 5000 ֆրանք : Գումար 18.000 ֆրանք :

× Կիւլպէնկեան դերդաստանին արուարձանիս շքաւորներուն ղրկած 50.000 ֆրանքը բաժնուած է թաղիս աղքատներուն :

ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սան – Փոլոյէն «Ադամեան» թատերախումբը 80 տոլար կը տրամադրէ դերասանապետ Աշօ Շահխաթունիի ֆոնտին, « Յառաջ » ի միջոցով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Օննիկ Օհանեան, բընիկ Աֆիոն Գարահիսարցի : Կը կարծուի թէ Մարսիլիա գտնուած է 1937ին : Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի :

●

Պրիւսէլէն Անդրանիկ Ղազարեան–Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեանները, որոնք 1941–42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած : Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ : Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Մարթա Քէքլիքեան կը փնտռէ իր զուգէնը՝ Մելքոն Քէքլիքեանը, որ կը կոչուի նաեւ Հաճի պէյ : Փնտռողին հասցէն —

Keklikian Artakis. 5bis, Rue le Vieux
Nimes - Gard

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պ. Ղեւոնդ Մելոյեանէ կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ :

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ, 3000 ֆր. մանդաչէքը (6 Յունուար) ղրկող բաժանորդէն կը խնդրուի իր անունը տեղեկացնել վարչութեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ ս. ճարանի վերնայարկը : Դասախօս Պ. Հայկ Պէրպէրեան : Նիւթը՝ «Դ. Դարու հայկական բարքերը » :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համա — Խարբերդցի Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Այրի Տիկին Արշալոյս Մալէմազեանի եւ եղբօրը՝ Պ. Շաւարշի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսինին եւ եղբօրը Պ. Վահան Մալէմազեանի մահուան առթիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIENARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • JEUDI 12 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7875 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3286

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԵԱՆ

•

Երկու անգամ է որ բուռն ցոյցեր կը սարքուին Յորդանանի մէջ, բողոքելու համար Պաղտատի Ուխտին դէմ, որ դարձած է քար գայթակղութեան :

Առաջինը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 18-20-ին, մայրաքաղաքին՝ Ամմանի եւ Երուսաղէմի հին քաղաքամասին մէջ, տարածուելով ուրիշ քաղաքներ :

Ցարձակումները մասնաւորապէս ուղղուած էին անգլեւամերիկեան հաստատութեանց դէմ : Ցուցարարները քարկոծեցին կամ հրկիզեցին մինչեւ անգամ այն գրասենեակները որ կը գրաղին Պաղեստինի տարագիրներու օգնութեան գործով :

Թշնամական ցոյցեր կատարուեցան նաեւ Թրքական եւ Ֆրանսական հիւպատոսարաններուն դէմ :

Նոյն ատեն Սուրիոյ մէջ ալ թափօրներ կը կազմուէին, ուժ տալով ցոյցերուն :

Դէպքը այնքան ծանր էր որ երիտասարդ վեհապետը հարկ դատեց լուծել խորհրդարանը :

Երկրորդ դէպքը դեռ քանի մը օրուան պատմութիւն է :

Անցեալ շաբաթ եւ կիրակի օր խռովութիւններ ծագեցան դարձեալ Ամմանի եւ Երուսաղէմի մէջ, միշտ նոյն ուղղութեամբ :

Այս անգամ ցոյցը նոյն ծանրութիւնը չունէր : Բայց եւ այնպէս, անգամ մը եւս հաստատեց թէ ամուր ճակատ մը կազմուած է, թոյլ չտալու համար որ Յորդանան եւս մտնայ Պաղտատի Ուխտին :

Շարժումին խորութիւնը չափելու համար, կը բաւէ ըսել թէ չորս անգամ դահլիճ փոխուեցաւ :

Վերջինը դեռ նոր կազմուեցաւ, միշտ առժամեայ, սպասելով նոր ընտրութեանց :

Առաջին լուրերու համաձայն, նոր վարչապետը, Սամիր Րիֆայի, յայտարարած է թէ միտք չունի միանալու «նոր դաշինքի մը, ինչ որ ալ ըլլայ» :

— « Պիտի շարունակենք ամրապնդել մեր գործակցութիւնը եւ աւելի սերտացնել մեր բարեկամութեան եւ եղբայրութեան կապերը արաբական միւս երկիրներուն հետ » :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ առ այժմ չարը խափանուած է եւ թէ Յորդանան պիտի կրնայ պահել իր չէզոքութիւնը, եթէ ոչ միանալ Եգիպտոս - Արաբիա - Սուրիա զինակցութեան :

Աւելորդ է ըսել թէ այս նոր տագնապը մեծ սրտնեղութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, որոնք ստիպուած են նոր ելքեր փնտռել :

Անցուդարձը ծանր պարտութիւն մըն է բրիտանական դիւանագիտութեան համար, որ մինչեւ Ամման ղրկած էր իր սպարապետը, Յորդանանն ալ կապելու համար Պաղտատի դաշինքին :

Մեծն Բրիտանիան սաղծեց այս պետութիւնը, մասնաւոր լեգէոն մըն ալ կազմակերպելով եւ տարեկան 8 - 10 միլիոն ստեռլին նպաստ յատկացնելով :

Եւ մինչ քսանեւչորս ժամուան խնդիր կը նկատէր անոր միացումը Պաղտատի Ուխտին, ահա կ'ընդհարի արիմակի ընդդիմութեան մը :

Պաղտատի Ուխտը առաջին անգամ կնքուեցաւ Իրաքի եւ Թուրքիոյ միջեւ : Յետոյ անդամ արձանագրուեցան Անգլիա, Փաքիստան եւ Իրան :

Ուխտին կազմակերպիչները ամէն միջոց փորձեցին, յառաջ քշելով Թուրքիան, որպէս զի միւս արաբական երկիրներն ալ միանան զինակցութեան :

Թուրքիոյ վարչապետը եւ Հանրապետութեան նախագահը անցեալ տարի հաւ գիւ կրցան քանի մը խօսք փոխանակել Դամասկոսի մէջ, որ առաջին օրէն ժխտական դիրք բռնած էր : Իսկ Եգիպտոսի դուռները մինչեւ այսօր ալ գոց են իրենց առջեւ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻ ՄԱՍԻՆ

Տեղական թերթերը կը շարունակեն զանազան ենթադրութիւններ ընել նոր դահլիճին կազմութեան մասին : Տիրող անորոշութիւնը ազդած է նաեւ սակարանին վրայ : Տոլարը չորս հարիւր ֆրանքի բարձրացաւ առջի օր, սեւ շուկային մէջ, իսկ ձոյլ ոսկին 463.000 ֆրանքի, այսինքն 2000 ֆրանք աւելի, բաղդատելով Բշ. օրուան գինին հետ : Տնտեսագէտներ զարմանալի կը գտնեն այս պարագան, նկատելով որ Ֆրանսայի ազգային եկամուտը մէկ երրորդ համեմատութեամբ աւելցած է 1949էն ի վեր, եւ կը պատրաստուին կրկնապատիկ բարձրացնել ապրուստի մակարդակը՝ յառաջիկայ տասը տարիներու ընթացքին :

Իրազեկներ տոլարի սակին ելեւէջները կը վերագրեն այն ենթադրութեան թէ նոր դահլիճը ձախակողմեան հոսանքներէ պիտի կազմուի : Տոլարին պաշտօնական սակն է 350. մինչդեռ երկուշաբթի օր 397 էր, իսկ անցեալ ուրբաթ օր՝ 395 : Թերթերը եւ քաղաքական շրջանակները միշտ այն կարծիքն ունին թէ վարչապետութիւնը պիտի առաջարկուի ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Կի Մոլէի, որ իբրեւ փոխ - վարչապետ պիտի հրաւիրէ Պ. Մենտէս Ֆրանսը : Բոլոր հոսանքներուն համար ամէնէն հրատապ խնդիրն է Ալժերիոյ թնճուկը : Կարգ մը իրազեկներ կը կարծեն թէ այս կազմով դահլիճ մը հազիւ երկու - երեք ամիս պիտի կրնայ գործել, շարք մը անմիջական կարգադրութիւններ ընելով : Այդ ժամանակաշրջանին պիտի պարզուի թէ ինչ դեր պիտի կատարեն 145 - 150 համայնավար եւ 51 փուժատեան երեսփոխանները :

Պ. Կի Մոլէ նորէն մերժեց Պ. Էտ. Ֆորի առաջարկը ազգային ճակատի կառավարութեան մը մասին, դիտել տալով թէ այդպիսի դահլիճ մը պիտի նշանակէ «ոչինչ ընել» (անշարժութիւն), ի վերջոյ յանգելով ժողովրդական ճակատի մը, մասնակցութեամբ համայնավարներու : Այս յայտարարութեամբ, կ'ուզեն վստահութիւն ներշնչել Ամերիկացիներուն, ի նպաստ Մոլէ - Մենտէս Ֆրանս դահլիճի մը :

Երբ դիտել տուին թէ կարմիրները կընան աջակցիլ այդպիսի կառավարութեան մը, կարգ մը խնդիրներու մէջ, Կի Մոլէ պատասխանեց .

— Կրնան, եթէ կ'ուզեն : Մեր գործը չէ փնտռել կամ մերժել իրենց քուէները : Մենք անոնց հետ պիտի վարուինք այնպէս ինչպէս միւս կուսակցութեանց հետ : Մենք սակարկութիւն պիտի չկատարենք, մեր պարտութեան հաւանականութիւնները պակսեցնելու համար » :

Գալով Ալժերիոյ հարցին, որ երէկ նորէն քննուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ, Կի Մոլէ համաձայն է իր դաշնակցին՝ Մենտէս Ֆրանսի : Ինքն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ լուծել Ալժերիոյ ներկայ ընդհ. ժողովը եւ նոր ընտրութիւն կատարել, ազատութիւն տալով բոլոր կուսակցութեանց : Ինչպէս Մարոքի, նոյնպէս Ալժերիոյ խնդիրները լուծելու համար լաւագոյն միջոցը կը համարուի բանակցիլ : Բայց տարբերութիւն մը կայ երկու խնդիրներուն միջեւ : Մարոքի մէջ բանակցութիւնները պիտի կատարուին ներկայացուցչական կառավարութեան մը հետ, իսկ Ալժերիան չատ մը Ֆրանսացիներու համար Ֆրանսայի ամբողջական մասը կը կազմէ : Պ. Կի Մոլէ անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ մեծաքանակ ուժեր բաժնել Ալժերիոյ մէջ, անջատել կրօնական գործերը, հողային բարենորոգում կատարել եւ դիւրացնել արաբերէնի ուսուցումը :

Այս բոլոր խնդիրներու մասին պիտի խօսուի զանազան կուսակցութեանց բացառիկ ժողովներուն մէջ :

× Ընկերվարական մասնաճիւղ մը նկատելով որ կարելի չէ որեւէ մեծամասնութիւն ապահովել նորընտիր Ազգ. ժողովին մէջ, կ'առաջարկէ բարեփոխել ընտրական օրէնքը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել յառաջիկայ ապրիլին կամ մայիսին :

× Բանակցութիւնները կը շարունակուին Մարոքի Ֆրանսական եւ սպանիական մարզպաններուն միջեւ : Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է արդէն Մարոքի ապագայի մասին : Կ'ըսուի թէ Սպանիա եւս պատրաստ է ճանչնալու Մարոքի անկախութիւնը եւ պիտի մասնակցի ըմբոստներու դէմ կատարուած գործողութեանց :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

« ԵՍ ԼՍԵՑԻ ՄԻ ԱՆՈՒՇ ՁԱՅՆ »...

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ կարդացուած զեկուցման մէջ, Գերագոյն Հոգեւոր խորհուրդը եղբայրութեան կոչ մը կ'ուղղէր կաթողիկէ եւ բողոքական Հայերուն :

Յիշելով թէ «Կաթողիկոսական գահակալութեան առաջին տարիներուն ցաւ ի սիրտ պէտք է խոստովանիլ թէ Մայր Աթոռի եւ Վատիկանի յարաբերութեանց մէջ կը զգացուէր սառնութիւն», զեկուցումը կը յայտարարէր .

— « Մայր Աթոռի, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան եւ բովանդակ հայութեան մեծագոյն ու անխարդախ ուրախութիւններէն մէկը պիտի ըլլար, եթէ մեր օրերուն իրականանար հայ կաթոլիկ եւ հայ բողոքական եղբայրներու եւ զաւակներու աւելի սերտ փոխ - յարաբերութիւնը Մայր Աթոռի հետ » :

Նոյն օրերուն կը հասնէր Բազմավէպի 1955 Օգոստոս - Հոկտեմբերի թիւը, ուր Վենետիկի Միաբանութեան անդամներէն Հ. Ն. Տէր Ներսէսեան ջերմագին տողերով կ'ողջունէր նոր կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

Գրութեան խորագիրն էր «Վեհ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Պալեան, նորընտիր կաթողիկոս ամենայն Հայոց» եւ կը սկսէր այսպէս .

— « Կռունկը այս աշնան ուրախ լուրեր կը բերէ մեր աշխարհէն, մինչ կը լուին աւետաւոր զօղանջները էջմիածնի զանգերուն՝ ոգեւորելով հայ սփիւռքի վայրավատին բեկորները : Ծնծութեան յորձանքը ալիք ալիք կը ծաւալի Արարատի ծեր գմբէթէն, որ ինչպէս անհաս փառքի պերճանք՝ յաւերժօրէն կը հմայէ ու կ'առինքնէ համայն հայութիւնը » :

Յօդուածագիրը յետոյ ջերմապէս շնորհաւորելով ընտրութիւնը եւ խնդակցելով «բովանդակ հայ ժողովուրդին հետ, կրօնական ու եկեղեցական նոր վերելքի մը համար», կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ կը հաղորդէ նորընտիր կաթողիկոսի մասին, որուն աշակերտն է եղած Պուքրէշի մէջ, «շուրջ երկու տարի » :

Հայր Ներսէս նշանակալից կէտ մը համարելով նորընտիր կաթողիկոսին « արտասահմանեան ծագումը » , կը յիշէ անոր մէկ խորհրդածութիւնը «Մուսա լեռան Հայերը » գրքին մէջ, գաղթահայ տիպարի մասին, եւ կ'եզրակացնէ .

— « Թող գաղթահայ ծաղիկն ըլլայ Ան, որ ահա կը բացուի Արարատի լանջին . Թող ըլլայ նաեւ խորհրդանիշը ազգային սերտ միութեան, Սփիւռքի եւ Հայրենիքի » :

Երանի թէ աւելի յաճախ լսէինք այսպիսի ձայներ, երկու կողմէն ալ ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Յորդանանի նոր վարչապետը, Սամիր էլ Րիֆայի, որ սերտ կապեր ունէր Ապտուլլահ Թագաւորին, Հիւսէյնի եւ Անգլիոյ հետ, պաշտօնի ձեռնարկելէն անմիջապէս ետք յայտարարեց թէ իր քաղաքականութեան մաս չի կազմեր յարիլ որ եւ է նոր դաշինքի : Կը նշանակէ թէ չէզոք պիտի մնայ Պաղտատի Ուխտին հանդէպ, որ տեղի տուած էր վերջին խռովութեանց :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, նոր դահլիճը կասկածոտ է նաեւ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հանդէպ :

Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է, սակայն բացառիկ վիճակը ջնջուած չէ տակաւին Ամմանի, Երուսաղէմի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ : Յորդանան կղզիացած է : Արաբական Լեգէոնը կը շարունակէ հսկել շրջուն պահակախումբերու միջոցաւ : Փողոցները ամայի են եւ բնակիչներուն միայն երկու ժամ արտօնուած է, գնումներ կատարելու համար : Վերջին դէպքերու հետեւանքով ծանրացած է վաթսուն հազար տարագիրներու վիճակը, քանի որ Ամերիկացիներն ալ վնասուեցան ցոյցերէն : Միւս կողմէ Իսրայէլ զինուոր կը համախմբէ սահմանագլուխին վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ՍՈՒՐԻԱՆ

Ապահովութեան Խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութիւնը առաջարկեց որ Իսրայէլ հատուցում վճարէ Սուրիոյ, Դեկտ. 11ի յարձակման առթիւ, որուն զոհ գացին 56 սուրիացի զինուորներ : Ռուսերը իրենց բանաձեւը ներկայացուցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչներէն առաջ :

Իրազեկներ դիտել կու տան թէ առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը բանաձեւ մը կը ներկայացնէ Պաղեստինի մասին, թէեւ թեր ու դէմ քուէներ տուած էր 1954-ին, զանազան հարցերու քննութեան առթիւ : Խ. Միութեան բանաձեւը հիմնուած էր Սուրիոյ բողոքագրին վրայ որ կը պահանջէր Ազգ. ժողովէն վտարել Իսրայէլը : Բանաձեւը չիւրացներ այս վերջին կէտը, բայց անհրաժեշտ կը գտնէ հատուցումը մարդկային եւ նիւթական կորուստի համար : Կը մերժէ նաեւ տնտեսական պատիժներ տնօրինել Իսրայէլի դէմ :

Արեւմտեան պետութեանց բանաձեւը պիտի քննուի այսօր, հինգշաբթի : Կ'ըսուի թէ այս բանաձեւը գոհացում չի տար երկու կողմերուն, բայց կը թելադրէ վճռական միջոցներ ձեռք առնել :

× Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը ամերիկեան դեսպանին ներկայանալով, զէնք խնդրեցին ինքնապաշտպանութեան համար : Այս առթիւ դիտել տուին թէ ծանր կացութիւն մը յառաջ պիտի գայ, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը դատապարտէ Իսրայէլը Դեկտ. 11ի յարձակման առթիւ, առանց պարսաւելու Սուրիոյ ընթացքը :

× Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ նոր զօրք եւ մասնաւորապէս օդաչուներ պիտի ղրկուին Կիպրոս, նկատի առնելով Միջին Արեւելքի խռովայոյզ վիճակը : Այս օգնական զօրքին թիւը կը հաշուեն 1500 հոգի : Իրազեկներու կարծիքով, ասոնք ուղղակի կապ չունին Կիպրոսի հետ, ուր 12.000 անգլիացի զինուորներ կան արդէն, այլ հետեւանք են Յորդանանի վերջին դէպքերուն : Շատ մը անգլիացի ընտանիքներ եւ կիներ կը բնակին այդ երկիրը, եւ վերջերս մեծ վնասներ կրեցին անգլիական եւ ամերիկեան ստացուածքները :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻՆ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Յառաջ», Կիրակի օրուան թիւով, հրատարակեց հայկական առաջին տպագրութեանց թուականները՝ քաղաքներու անուններով։

Ստուգումի կարօտ շատ կէտեր կան հրատարակուած այդ տեղեկութեանց մէջ, զորս խմբագրած էր ընկեր Գ. Լ. (*)։

Այսպէս, սխալ է Շուշիի առաջին հայկական տպարանին հիմնադրութեան թըւականի ցոյց տալ 1832 տարին։ Շուշիի տպագրութիւնները աւելի հին են։

Օրինակ, 1829ին Շուշիի մէջ տպուած է հայերէն կրօնական գիրք մը, կարեւոր է մատնանշել՝ աշխարհաբար լեզուով։ Այդ գիրքին աշխարհաբարէն նմոյշ մը.—

«Գրված է թէ մենակ հացով չի ապրիլ մարդ, բայց ամեն խօսքովն, որ Աստուծոյ բերնից դուրս է գալիս» (Մատ. Դ. 4)։

Այժմ քննենք այս փոքրիկ ստուգումին մեծ հետեւանքները։

Մօտ մէկ դար եղաւ, որ կը պնդեն թէ Խ. Աբովեան հիմնադիրն է արեւելահայ աշխարհաբարին։ Դարձեալ, կը պնդեն թէ Աբովեան հալածուեցաւ Հայ. Եկեղեցիին իշխաններուն կողմէ, այն մեղադրանքով թէ կ՚աշխատէր տարածել աշխարհաբարը՝ աշխարհաբար հրատարակութիւններով, (ոմանք Ղ. Աղայեանի կը կը վերագրեն այս մեղադրանքին բանաձեւումը)։

Առասպելներ այս ամէնը, որոնց կը հաւատայ, ի մէջ այլոց, Թումանեան, որքան գիւղահաւան, նոյնքան ռուսահաւան։

Արդարեւ, ինչպէս Մուշեղ Նարեան կը գրէր վերջերս (Սով. Հայաստան, Հոկտ. 1955), «Թումանեան հանճարեղ վիպասանի մեծ արժանիքներից մէկը համարել է այն, որ իր վէպով (Աբովեան) անխնայ կռիւ է յայտարարում գրաբարի դէմ»։ Իբրեւ յաւելուած այս առասպելին, իր կարգին՝ Կարբեցի արքեպիսկոպոսը եւս «անխնայ կռիւ է յայտարարում» Աբովեանի դէմ, այլ խօսքով աշխարհաբարի դէմ։

Արդ, կը հաստատուի թէ արեւելահայ աշխարհաբար մը գոյութիւն ունէր եւ այդ աշխարհաբարով նոյնիսկ կրօնական գիրքեր կը հրատարակուէին Կովկասի մէջ՝ երբ Խ. Աբովեան դեռ գացած իսկ չէր Դորբատ, ուսանելու։

Արեւելահայ այդ աշխարհաբարէն նմոյշ մը եւս, այս անգամ Մոսկուայի մէջ հրատարակուած գիրքէ մը.—

«Համառօտ քննութիւն քրիստոնէական հաւատոյ եւ մահմետական կրօնի, յաշխարհաբառ լեզուի շարադրեալ յումեմնէ հոգեւորէ ի պէտս պարզամտաց, տպ. ի Մոսկով 1831։ Ի տպագրատան ճեմարանի Հայոց տեառց Լազարեանց։ Դատաքննիչ գրող Միքայէլ Ծ. Վրդ. Սալլանթեանց, վանական եւ նուիրակ սրբոյ Էջմիածնի»։ Սալլանթեանց վարդապետին ստորագրութեամբ՝ կրօնական գրքին հրատարակութեան արտօնութեան թուականն է «ի 6 Սեպտեմբերի 1830 ի Մոսկով»։

Այս գիրքին աշխարհաբարէն նմոյշ մը.

— «Եւ Յիսուս ասաց. Հայր, թողութիւն տուր դորանց՝ ինչու որ չեն գիտում թէ ի՛նչ են գործում, եւ նորա շորերն որ բաժանում էին վիճակ ձգեցին»։

Երբ այս աշխարհաբարով հրատարակութիւն կ՚ըլլար Մոսկուայի մէջ, Խ. Աբովեան մէկ տարի առաջ միայն մեկնած էր դէպի Դորբատ, նոյնիսկ կարելի է պնդել, իր մէկ նամակին թուականէն դատելով, թէ նոր հասած էր Մոսկուա, իր ճամբուն վրայ։

Մաքուր եւ պարզ աշխարհաբար մը։ Գրաբար Աստուածաշունչ Մատեանը թարգմանելու ի վիճակի դարձած հայերէն մը արդէն։ Երբ Խ. Աբովեան վերադարձաւ Կովկաս եւ ժամանակ մը ետքը, ինք ալ իր կարգին, փորձեց գրել «աշխարհաբար», արեւելահայ տպագրեալ աշխարհաբարը առ նուազն տասը տարեկան էր՝ եթէ ոչ քսան։

Յովհ. Թումանեան, կը շարունակէ Մուշեղ Նարեան (Սով. Հայաստան, Հոկտ. 1955), «Աբովեանի լեզուն նմանեցնում է ճոխ, Հայաստանի կլիմային յատուկ՝ փարթամ ու շքեղ, կենդանի ծաղկի»։ Ու չափազանց կը վրդովի՝ երբ ուրիշներ, ընդհակառակն, «Աբովեանի լեզուն համարում են կիսաթրքերէն լեզու»։

Պէտք է, այստեղ, արձանագրել թէ 1839ին Աբովեան կը դիմէ պաշտօնի նախարարութեան՝ Թեկնածու ներկայանալով Քազանի համալսարանին հայ լեզուի եւ գրականութեան ամբիոնի. Իր կարողութեան իբրեւ վկայական՝ կը ղրկէ Տաբերք արդի հայերէնի, ինչպէս նաեւ Քերականութիւն ի պէտս ժողովրդեան աշխատութիւնները։ Նախարարը ակադեմական Բրոսէին կը ղրկէ այդ աշխատութիւնները։ Բրոսէ գոհացուցիչ չի գտներ սակայն զանոնք, — ետքէն նոյն այդ աթոռին կը կոչուի Աբովեանի դասընկերը, Ստ. Նազարեանց։

Այս իրողութիւններէն ետքը, կ՚արժէ խորհրդածել քիչ մը։ «Վէրք Հայաստանի» վէպին լեզուն նմանցնել Հայաստանի ճոխ ու փարթամ ծաղիկներուն՝ ճաշակի խնդիր է, բայց Աբովեանը յայտարարել ռահվիրայ արեւելահայ աշխարհաբարի՝ տեսակէտ մըն է, զոր կը պաշտպանէ Թումանեան, կը կրկնեն ուրիշներ, ու կը կըլլեն անոնք որ ընդունակ են կավածի, տարիներէ՛ ի վեր, — ինչո՞ւ, չեմ գիտեր։ Թումանեան, որ կը գրէ թէ Աբովեանի վէպը «մի՛ ոգեւորուած ջատագովութիւն է ռուս ազգին ու նրա պետական ուժին» (Սով. Հայաստան, Թիւ 10, Հոկտ. 1955), Հայ Գրականութեան Պատմութեան տեսակէտներէն տարբեր մտածելու պատճառներ ունի՞, այդ ալ չեմ գիտեր։

Իմ գիտցածս այն է թէ խո՛ր ստուգումներու կարօտ է ինչ որ ըսած եւ ըսուած են մեզի 150 տարի առաջուան դէմքերու, դէպքերու եւ քաղաքական միջավայրին մասին, Կովկաս կամ այլուր։ Զիս չի հետաքրքրեր՝ եթէ կան մարդիկ, որոնք կը սիրեն ձիւթ ծամել, մանաւանդ ուրիշին բերնին մէջ ծամուած ձիւթը։ Քննել, բաղդատել, ստուգել, — ահա փորձ մը։ Ուրիշ չափանիշ, որ գիտական ըլլայ եւ միանգամայն պարկեշտ, անծանօթ է ինծ։

Փոխան մատենացոյցի.— Մ. Յարութիւնեան կը քննադատէ այն տեսակէտը թէ արեւելահայ աշխարհաբարին հիմնադիրն է Աբովեան, (Գործ ամսագիր, Թիւ 6–7)։ Հակառակ տեսակէտն ունին Լ. Մանուէլեան, Գրիգոր Վանցեան, Կարապետ Կուսիկեան։ Երկրորդ, Ստեփան Ոսկան խիստ քննադատական մը ունի «Վէրք Հայաստանի» վէպին գրական ու լեզուական արժէքին մասին (Արեւմուտք, 1859, Թիւ 6)։ Մ. Տէր-Ազարեանց, ուսումնասիրութեան մը մէջ, (Կռունկ, Բ. տարի, 1861, էջ 531–553), կը ներկայացնէ Աբովեանի հակասական դիրքը հանդէպ գրաբարի եւ աշխարհաբարի.— Մ. Տէր-Ազարեանցի այս ուսումնասիրութիւնը հետաքրքրական է նաեւ իր դիտողութիւններով, երբ ցոյց կու տայ պատմական դէպքերու նկարագրութեանց մէջ Աբովեանի չափազանցութիւնները, իրականութեան անհամապատասխան։ Այդ մասին կը վկայէ նաեւ Հաստհատուչէն։ Պարսկական տիրապետութեան պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար կ՚արժէ կարդալ նաեւ Շահան Ջրպետի պրպտումները, որոնց արձագանգ կու տար վաւերական ջուղայեցիք, Հանանեան (Յուսաբեր, 8 Դեկտ. 1955), եւ իբրեւ պատկերագարդութիւն՝ Հայ կաթողիկոսներու զզուելի եւ ամօթալի աթոռամարտը, ռուսասէր եւ պարսկասէր հայ կուսակցութեանց մասնակցութեամբ (Ազգապատում, Բ. հատոր, Դաւիթ եւ Դանիէլ կաթողիկոսներու կեանքը)։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սովորութիւն է ըսել թէ մատենացոյցերու եւ նման աշխատութեանց խմբագրութիւնը կարելի է միայն վանքերու կամ արդի Հայաստանի մատենադարաններուն մէջ։ Ճիշդ չէ,— ծանօթ են Զարպհանէլեանի, Ղազիկեանի եւ Երեւանի նըման գործերը, — այդ բոլորը պակասաւոր։ Մէկ վանքի գործ չէ, մէկ անձի գործ չէ, անհրաժեշտ է գործակցութիւն վանքերու եւ Հայաստանի մատենադարաններուն միջեւ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԸ

Ամմանի եւ հին Երուսաղէմի մէջ պատահած խռովութեանց առթիւ, կ՚արժէ կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդել Արաբական լեգէոնի մասին, որ կը կազմէ Յորդանանի զինուորական ուժը։

Օտարականին ուշադրութիւնը կը գրաւեն հին Երուսաղէմի եւ Ամմանի, ինչպէս եւ Յորդանանի ուրիշ վայրերուն մէջ այն մաքուր հագուած անգլիական զինուորական համազգեստով եւ արաբական պուրնուզով զինուորական ոստիկանները, որոնք կը շրջագային փողոցներուն եւ շուկաներուն մէջ։

Մօտ քսան հազար է թիւը այս զինուորական ոստիկաններուն որ միշտ կազմ եւ պատրաստ է խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն։ Այս լեգէոնը շարունակութիւնն է արաբական այն բանակին զոր կազմեցին գնդ. Լորէնս եւ ուրիշներ Ա. Աշխարհամարտին, օգնելու համար Դաշնակիցներուն, որպէսզի ազատեն Միջին Արեւելքը Թրքական բռնապետութենէն։

1920ին կազմուեցաւ այս Լեգէոնը Անդրյորդանանի Ապտուլլահ Թագաւորին կողմէ, անգլիական կառավարութեան օժանդակութեամբ։ Լեգէոնը յաջողապէս վերականգնեց կարգ կանոնը այդ խառնակ երկրին մէջ, ուր թշնամութեանց դարումէն ետք, զանազան ցեղախումբեր վերադառնալով իրենց դարաւոր աւատապետական սկզբունքներուն, իրարու դէմ եւ իրենք իրենց մէջ կը պայքարէին եւ աւարի կուտային ագարակպաններու եւ քաղաքացիներու ինչքերը։

Այս լեգէոնը միշտ ալ իր զինուորները հաւաքած է Պետեւի ցեղախումբերու մէջէն, որ ժողովուրդին մէկ տասներորդն է եւ որուն նախնիքները ազնուական էին արաբական բանակներուն։ Անոնք ցրուած էին Միջերկրականեան շրջանին եւ Սպանիոյ մէջ Է. դարուն։

Լեգէոնին նիւթականը կը հոգայ Մեծն Բրիտանիա։ 1939էն ի վեր կը գտնուի զօր. Կլուպ փաշայի հրամանատարութեան տակ. անգլիացի մը որ Անգլիոյ Արքայական Ակադեմիայէն շրջանաւարտ է եւ 1920էն ի վեր կը բնակի արաբական երկիրներու մէջ։ Երկու աշխարհամարտներու միջեւ շրջանին՝ բանակը ոչ միայն ոստիկանական դեր կը կատարէր Յորդանանի մէջ, այլեւ կը զսպէր հրոսակները, որոնք դրդուած արաբ ազգայնական վարիչներու կողմէ, լուրջ ըմբոստութիւն կը հրահրէին Պաղեստինի մէջ՝ անգլիական հոգատարութեան դէմ եւ կ՚աշխատէին տապալել Անդրյորդանանի կառավարութիւնը։

Վերջին աշխարհամարտին միանալով անգլիական զօրքին, Լեգէոնը մեծ օգտակարութիւն ունեցաւ, Իրաքի մէջ, ուր ազգայնականները, որոնց կ՚օգնէին նացիները, ըմբոստութեան մէջ էին, եւ կը սպառնային քարիւղին հայթայթման։ Այդ թուականին անկարգութեան ոչ մէկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Ես ալ ունէի իմ չարութիւններս բոլոր մանուկներուն նման, սակայն այս ատեն ճանի հակառակութեան արժանի չէի։ Իմ որբութիւնս դէմքիս դրոշմուած էր։ Տիրութիւն, տառապանք փոքր հասակիս ժամանակէն առաջ ընկճած էին զիս եւ տեսնողը արտայայտութեանս, շարժումներուս հետեւելով կը հասկնար այն աւերը որուն ենթարկուած էի։ Իսկ մեծ մայրիկս, միակ պաշտպանս ու ապաւէնս, հայ տառապող մայրիկի մը քնքշութեամբ ինծի համար կը մաշէր, կը հիւծէր, կը գուրգուրար աչքին լոյսին, գերդաստանին վերածնման միակ ապաւէնին վրայ որ ես էի մնացած, աղաղուն տունկ մը...

Պատանի անմեղունակ մտքիս մէջ մէկ բան համոզում դարձած էր թէ հօրեղբայրս ամուսնացած չէր, զաւակի սէրն ու հոգը անծանօթ էին իրեն։ Որոշապէս թափանցած էի մեծ մայրիկիս այն արդար առելութեան որ ունէր դէպի իր հարազատը։ Անոր այս ամօթալի ընթացքով գերդաստան մը պիտի մահանար առանց ժառանգի, հանիս համար մեծ կսկիծ ու անբուժելի ցաւ էր, ու այս պատճառաւ անոր ապաղայ յոյսը ես էի եւ անվերապահ խնամքի եւ գգուանքի առարկայ։

Բայց Աբիկ հօրեղբօրս սիրտը գիշերուան խաւարի պէս անթափանց էր, շըրջապատուած սուգերով ու մահերով, անոր հոգեկան ապրումները մռայլ, արդեօք մահուան ուրուականէն չէ՞ր հալածուեր...

Մօրաքրոջս տունէն վերադարձիս ամէն բան իր բնական ընթացքով կ՚ընթանար։ Իմ չար բախտէս քանի մը օր ետք պատահեցաւ աննախատեսելի փորձանք մը։ Հօրեղբայրս ունէր փոքրիկ սենեակ մը ուր կ՚աշխատէր իր պարապոյ ժամերուն՝ շինելով գործիքներ։ Վարպետ կահագործ էր։ Ես ալ փորձեցի նաւակ մը շինել, ընկերներուս հետ զբօսնելու համար, նաւաշինութեանս մէջ կոտրեցի գործիք մը։ Մահու չափ ազդեց վրաս ու սարսափահար մեծ մայրիկիս քով վազեցի, խեղճ պառաւը դողահար իմ մեռելային վիճակէս՝ երբ հասկցաւ պատահարը, անմիջապէս գիս համդարտեցուց, գաւաթ մը ջուր տուաւ որ վախէս չհիւանդանամ, ու պատուիրեց ամէն երեկոյ հօրեղբայրս տուն չեկած անկողին մտնել, մինչեւ որ կոտրած գործիքը նորոգելու ճար մը գտնէր։ Խեղճը կը մտածէր.— քնացած պզտիկը արթնցնել եւ յանդիմանել վտանգաւոր է, կրնայ վախէն հիւանդանալ, խենդենալ եւ ինչու չէ յանկարծամահ ըլլալ։

Արեւելքը իր գեղեցկութեան հմայքներն ալ ունէր, մարդիկ նախապաշարումներով շրջապատուած էին, քնացողը յանկարծ արթնցնել եւ յանդիմանել չարքերը, կամ պահապան հրեշտակներու հարուածին ալ կրնար հանդիպիլ։ Հիմնականը այս բոլոր մտորումներուն՝ ժամանակ շահիլն էր, մինչեւ որ գործիքը նորոգուէր կամ նոր մը գնելով տեղը դնէինք։

Այս դէպքը կը պատահէր 1915ի չարաբաստիկ տարուան գարնան։ Հայոց աշխարհը արեան մէջ կը խեղդուէր, ամէն կողմէ գուժկան լուրեր կը հասնէին...

Արկածը պատահելէն ետք, ամէն երեկոյ երբ փողոցին դրան բացուիլը լսէի, անմիջապէս վեր կը ցատկէի եւ կ՚ապաստանէի վերմակիս տակ։ Քանիցս առաջին յարկ սուրացի, ամէն անգամ ծանօթ բարեկամներ, դրացիներ էին։ Հօրեղբայրս կ՚ուշանար, այդ գիշեր տուն չեկաւ, ես ուրախ էի, իմ մանկական անմեղունակ հոգիս չէր երեւակայեր ժամանակի ահաւորութիւնը, ուրուական մը կը դառնար Հայոց դժբախտութիւնըբազմապատկելու. իսկ ես կը հրճուէի, թէ այսօր ալ ծեծէն ազատուեցայ։ Յաջորդ օր ալ չերեւցաւ, ես աւելի պատօրէն եւ ուրախ կը վազվռտէի փողոց, պարտէզ եւ ամէն տեղ։ Զէի անդրադառնար որ մեծ մայրիկս անսահման թախիծի մը ենթարկուած էր։

Հօրեղբայրս ձերբակալուած էր, իբրեւ յեղափոխակա՞ն, թէ անբաղձալի անհատ, չեմ յիշեր, միայն կարծեմ թէ քաղաքական կուսակցութեան մը անդամ էր, բայց ի այդ, այդօրերումմիայնՀայըլլալըկը բաւէր, որեւէ պատրուակով սպանդանոց առաջնորդելու համար։

Ու չեկաւ մամիկիս մէկ հատիկ հոգեհատորը, բազմանդամ գերդաստանի մը միակ վերապրողը։

Կ. Պոլսոյ մէջ հայկական դպրոցները մեծամասնութեամբ փակուեցան, ուսուցիչները աքսորուեցան։

Ես ալ փողոցի լաճ չդառնալու համար, հանիս իբրեւ բծախնդիր եւ պատուախնդիր քրիստոնեայ, ինծի արհեստի ղրկեց։ Կարճ ժամանակի մէջ դարձայ կօշկակար։ Այս արհեստը չսիրեցի, միտքս աւելի նուրբ արուեստ սորվիլ էր, դտայ այն ալ, շատ ժամանակ չանցած բաւական վարժ փորագրիչ դարձայ։

Այս սեւ օրերուն արհեստաւորի պակասը շատ զգալի էր։ Վարպետի մը քով բաւական աշխատեցայ, վճարումը ոչինչ էր, փոխադրուեցայ մօրաքրոջս զաւակներուն քով, հոն ալ բաւական փորձառութիւն ձեռք ձգելով անձնական խանութ մը բացի Պալը Ալլի պողոտային վրայ։

Այս խանութը ինծի համար դարձաւ փորձանքի նախադուռը։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(2) (Շար.)

գլխաւոր պատճառ կար իր անդամներուն մէջ։

1948ին Պաղեստինի մէջ ընդհարման ատեն Լեգէոնը պաշտպանողական դիրքի մէջ մնաց Իսրայէլի դէմ։ Այս պարագան դառնութիւն յառաջ բերաւ բազմաթիւ Արաբներու մէջ։ Կ՚ըսուի թէ այդ է նաեւ գլխաւոր պատճառը Ապտուլլահ Թագաւորին սպանութեան աշարեկիչներու կողմէ, երբ Երուսաղէմի մեծ մզկիթը կ՚երթար։

Զինադադարէն ի վեր Լեգէոնը կը պաշտպանէ Յորդանանի սահմանագլուխը, եւ կ՚արգիլէ Իսրայէլցիներու, Սուրիացիներու եւ Եգիպտացիներու բախումները։ Վերջին շաբաթները եւ դեռ քանի մը օր առաջ անոնք սանձեցին հին Երուսաղէմի եւ Ամմանի խռովութիւնները, հաստատելով կարգ կանոն։

Այդ ցոյցերը սարքուած էին Անգլիոյ դէմ, որ կ՚աշխատի Յորդանանը կապել Պաղտատի դաշինքին։ Իրաքեաններ կը հաւատան թէ համայնավարներն ալ կը հրահրեն կրակը։

Յորդանանի ժողովուրդը իր վերջնական դիրքը պիտի որոշէ յառաջիկայ ապրիլին, երբ նոր ընտրութիւնները տեղի կ՚ունենան։

Այդ քուէարկութիւնը պիտի լուծէ առկախ մնացած շատ մը հարցեր, գլխաւորաբար գաղթականներու հարցը, որ կը խռովէ Միջին Արեւելքը, հրէական ազգային պետութեան ստեղծումէն ի վեր։

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ Կ՚ՈՒԶԵՆ ԿՑԵԼ ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԸ

Սարի նորընտիր երեսփ. ժողովին նախագահը, Տոքթ. Շնայտէր, որ նախկին նացի մը կը համարուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.

— Պէտք է ջնջել Փրանսական մաքսատուները եւ Փրանքեւսարեան տնտեսական համաձայնութիւնը՝ այդ շրջանը տնտեսապէս Գերմանիոյ հետ կապելէ առաջ։ Պէտք է դադրեցնել Փրանսական մասնակցութիւնը սեղանաւորական հաստատութեանց, ապահովագրական ընկերութեանց եւ ուրիշ ձեռնարկներու մէջ, ինչպէս եւ չահարկումները եւ վարկերը։

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, նախագահը բացատրեց թէ ինք կը խօսի իբրեւ անհատ եւ թէ Սարի կառավարութիւնը մօտերս յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ։ Ինք ժամանակը եկած կը նկատէ Սարի շրջանը Գերմանիոյ կցելու։ «Փրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը Սարի մասին յայտարարութիւն մը ըրած է մեր հասկցած իմաստով։ Պ. Ա. Փինէի խմբակցութիւնը նոյնիմաստ դիրք մը բռնած է։ Կը մնայ գիտնալ թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Պ. Մենտէս Ֆրանս»։

Տոքթ. Շնայտէր կ՚ուզէ նաեւ որ Սարի ներկայացուցիչը մասնակցի Փրանքեւ-գերման բանակցութեանց, ոչ թէ պարզ խօսակցութիւններով, այլեւ որոշումներ տալու իրաւունքով։ Մինչեւ որ Սարի շրջանը Գերմանիոյ կցուի քաղաքականապէս, յետոյ տնտեսապէս, իր երեսփ. ժողովը կրնայ Պոնի խորհրդարանին ղրկել իր ներկայացուցիչները, որոնք նոյն իրաւունքները պիտի ունենան ինչ որ Պերլինի ներկայացուցիչները։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐԱՄ ԳԱՌՕՆԷ

Բանաստեղծ Արամ Գառոնէի գրական գործունէութեան երեսնամեակը տօնուած է Դեկտեմբեր 22ին Թեհրանի մէջ, նախաձեռնութեամբ խումբ մը իրանահայ մտաւորականներու եւ գրողներու։ Արամ Գառօնէն բուն անունով Արամ Տէր Բաղդասարեան, ծնած է Թաւրիզ 1905ին։ Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Թաւրիզի «Արամեան» եւ Ատրպատականի Թեմական կեդրոն.» վարժարանները։ «Մի կաթիլ լոյս»ի համար 1928ին եկած է Ֆրանսա, նախ Փարիզ, յետոյ Վիէն (1930), հայերէնի դասեր տալով Կ. Խաչի դպրոցին մէջ, ի խնդիր ապրուստի։1932ին կը վերադառնայ Իրան, նուիրուելով ուսուցչութեան։ Հազիւ 11 – 12 տարեկան կը գրէր պզտիկ ոտանաւորներ եւ կ՚արժանանար իր ուսուցիչներու ուշադրութեան։ Պատանեկան տարիներուն առաջին փորձերը հրատարակուած են Թեհրան «Նոր Պատգամ» ամսագրին մէջ։ 1924ին Թաւրիզի մէջ լոյս տեսաւ «Հրաժեշտի Պօէմը», բանաստեղծութիւններ, իսկ 1926ին «Արա եւ Շամիրամը», 1930ին «Օրերի երգեր»ը։ 1940էն ի վեր լոյս ընծայեց «Արեւահաս», «Ծաղիկնե՛ր ծաղիկներ», իսկ 1948ին «Աշնանամուտ» իր ընտիր կտորներու ժողովածուն։ Ունի նաեւ մանկական պզտիկ պատմուածքներ «Կկուն ու Սոխակը», «Յոյսի եւ համբերութեան կղզին», «Տիտին եւ Տիտոսը», «Բրռան կատուն»։ Տարիներով եղած է «Ալիք»ի խմբագրական կազմին մէջ։ Իր առաջին շրջանի ստեղծագործութիւններ՝ քնարերգական նուրբ կտորներ, մաքուր ապրումներով։ Իր անձնականն ալ ընդհանրական չեշտ ունի։

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒՄԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիոյ «Զինուժի շաբաթ»ուան առթիւ Բերիոյ առաջնորդը, ինչպէս եւ «Արեւելք» կոչով մը կը հրաւիրեն Հայերը, որ առատաձեռն նուէրներով մասնակցին հանգանակութեան. «Որպէսզի կարելի ըլլայ պահպանել մեր սիրելի հայրենիքը, պէտք է լաւապէս զինել մեր քաջարի բանակը, մեր երկրին արթուն պահակը զայն օժտելով արդիական զէնքերով»։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին բարդը (փիլ) ըսկսաւ բանիլ Մարքուլի մէջ, Ավինե մօտ։ Ջերմութեան ուժը 40.000 քիլովաթի պիտի հասնի վեց ամիսէն։ Այնուհետեւ պիտի ձեռնարկուի Ֆրանսայի առաջին հիւլէական-ելեկտրական կեդրոնին օգտագործման։

ԿՐՃԱՏԵԱԼ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

Ամերիկայի մէջ Աստուածաշունչի վաճառքը հարիւրեակ մը հրատարակիչ կ՚ապրեցնէ եւ գրատուները զայն կը նկատեն «իբրեւ խէժալ ապրանք, որովհետեւ կրնան մէկ եղանակէն միւսը պահել, առանց վախնալու որ նորոյթէ կ՚իյնայ»։

Թէեւ բոլոր Ամերիկացիները Աստուածաշունչ մը ունին տանը մէջ, սակայն գիրքին սպառումը միշտ ալ կ՚աւելնայ շնորհիւ ծանուցումներու եւ մրցակցութեան հազար տեսակ գիւտերու։

«Տիրոջ խօսքերը կարմիր գիրերով տպուած են», կը յայտարարէ հրատարակիչներէն մէկը։ «Փաթթուած ըլլալով «փլասթիքէ» նիւթի մը մէջ, մեր Աստուածաշունչերը կը լուացուին դաղջ ջուրով», կը յայտարարէ ուրիշ հրատարակիչ մը։

«Ահաւասիկ Աստուածաշունչ մը որ տպուած է առանց գլուխներու բաժնուած ըլլալու, առանց համարներու, եւ կը կարդացուի գրական գործի մը պէս», կը հաստատէ երրորդ մը։ Անգլիոյ Րոճըրս ձեռքով գրուած Աստուածաշունչ մը հրապարակ կը նետէ, որ կ՚արժէ 300 տոլար (105 հազար ֆրանք)։

1952ին ջախջախիչ յաջողութիւն մը գտաւ վերաքննուած Աստուածաշունչ մը, «որ զտուած էր բոլոր հնոտի արտայայտութիւններէ եւ միայն առօրեայ գործածական բառեր կը պարունակէր»։

Սակայն թերթերու մէջ եղած բողոքներու հետեւանքով դադրեցուցին վաճառքը այդ աստուածաշունչին։ Այս արդիական մեկնութիւնը կ՚անգիտանար «Կոյս»ը եւ աւետումը կ՚ուղղուէր «երիտասարդ կին Մարիամ»ին։

Աւանդական թարգմանութեան սպառումը կայծակի արագութեամբ բարձրացաւ, երբ 1952ին երեւցաւ առաջին խտացեալ օրինակը, Աստուածաշունչ մը որ բնագրին 770.000 բառերը իջեցուցած էր 200.000 բառի, արդի պատմական վէպի մը միջին երկայնութեամբ։

Հեղինակը՝ Օր. Նիքըլըն, պաշտօնեայ հրատարակչական տան մը մէջ աճապարեց ապահովել իր իրաւունքը։

«Խտացած Աստուածաշունչը» որ կարելի էր գրպանին մէջ սեղմեցնել» կ՚արժէր 1600 ֆրանք։

Այս առաջին գրքին հրատարակութենէն քանի մը օր ետք երկրորդ խտացած Աստուածաշունչ մը լոյս տեսաւ, — «Օլայվ Փելլ Աստուածաշունչը»։

Այս վերջինը այնքան փոքր, այնքան թեթեւ էր որ կիները կրնային իրենց պայուսակին մէջ դնել։ Աւելին, միայն մէկ տոլար կ՚արժէր։

Օր. Փել յաջողած էր բնագրին չորս հինգերորդը պակսեցնել եւ թողած էր միայն 154 հազար բառ։ «Օլայվ Փել Աստուածաշունչը» մեծ քաջալերանք գտաւ։ Ուինըրրի դուքսը կ՚ըսէր ատոր համար թէ աշխարհի ամէնէ՛ մեծ գիրքը հիմա ընթեռնելի դարձած էր»։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ապրուստի սղութեան մասին.—

Կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առնելու վրայ է, սեւ սակարանի եւ շահադիտութեան դէմ պայքարելու համար։

Նոր օրինագիծ մը ծանր պատիժներ կը տրամադրէ շահադէտներուն եւ սեւ սակարանի մարդոց համար։

Միւս կողմէ քննութիւններն ու հակակշիռները աւելի լայն տարողութիւն պիտի ունենան եւ շահու համեմատութիւններն ալ աւելի յստակօրէն պիտի սահմանուին։ Տասը օրէն այս օրինագիծը պիտի ներկայացուի Ազգ. Մեծ Ժողովին։

Կառավարութիւնը կը շարունակէ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել արգիլելու համար հրապարակի գիներու արուեստական բարձրացումը։

Անգարայէն վերջ Պոլսոյ մէջ ալ կարգ մը պիտոյքներու վրայ որոշ գին դնելու ծրագիր մը կայ։ Այսպէս օրինակ. բրինձի, սիսեռի, լուբիայի, ոսպի, իւղի, ձէթի, օճառի եւ ասոնց նման յիսունի մօտ նիւթերու համար որոշ գին մը պիտի դրուի։ Մասնաւորաբար միջնորդ ձեռքերը չէզոքացնելու համար ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին։

Անհրաժեշտ է ապրանքի մը գինին քով դնել նաեւ արժեգինը, այսինքն գործարանին արտադրած գինը։ Այն ատեն, որքան ալ ձեռքէ ձեռք անցնի ապրանքը, գինը չի բարձրանար։ Ցանցաւորները ամենախիստ կերպով պիտի պատժենք։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գրագիտուհի Ժորժէթ Փոլ, զաւակը ողբացեալ փրոֆ. Կ. Ալաճանեանի, իր մէկ վէպը Կապրիէլ Արուէթի աշխատակցութեամբ վերածած է թատրոնի, ներկայացուելու համար «Մաթիւրէն» թատրոնին մէջ։ Խաղին անունն է «Օրիորդ Ֆանի» եւ միայն կիներ են հերոսները։

Ներկայացման առթիւ կ՚ունենանք խօսելու աւելի մանրամասն։

ՊԱՊԸ ճառ մը խօսելով կիրակի օր, հաւանութիւն յայտնեց առանց ցաւի ծննդաբերութեան։ Բացատրեց թէ Ծննդոց գիրքին «ցաւով պիտի ծնանիս»ը արգելք չէ այս բանին։ «Աստուած ըսել կ՚ուզէր թէ մայրութիւնը ցաւ պիտի պատճառէ, բայց չարգիլեր որ մայրերը միջոցներ ձեռք առնեն, ծննդաբերութիւնը աւելի դիւրին եւ նուազ տաժանելի դարձնելու համար»։

30 ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ հիւծախտէ վարակուեցան Նիսի մէկ դպրոցին մէջ։ Վարակման պատճառ կը համարուի հիւծախտաւոր ուսուցիչ մը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Գարա Քէմալ կ՚երեւի անդրադարձած չէր այս իրողութեան։

Ընդհ. դատախազ Նէճիպ Ալի ջղագրգռուած էր, եւ յանկարծ ընդմիջեց Տոքթ. Նազըմը։

— Իբրեւ հանրային իրաւունքներու պաշտպան անձնաւորութիւն մը, ամբաստանեալին այս խօսքերը կը ժխտեմ ու կը մերժեմ։ Միլլի կառավարութեան ատեանին ոչ մէկ ատեն ազգին քաղաքական իրաւունքները կաշկանդող անօրինութիւններ կամ յայտարարութիւններ ըրած են։ Անդորրութեան օրէնքն ալ ընդունեցաւ իր այս ըսած ատենէն շատ վերջ, Արեւելքի ըմբոստութենէն ետք, կարգ մը ծանրակշիռ դէպքերու հետեւանքով։

Նախագահը նորէն Տոքթ. Նազըմի դարձաւ եւ հարցուց.

— Այս ծրագիրը ձեր տունէն գտնուած է, ինը յօդուածէ կը բաղկանայ։ Մի մոռնաք որ մեր ալ սկզբունքները ինը հատ են։ Այս ծրագիրը պատրաստեցիք ճիշդ այն պահուն երբ ընտրութիւնները պիտի սկսէին։ Ասիկա երեւոյթ մըն է։

— Ես քաղաքական կեանքի մէջ չաղուած մարդ մըն եմ։ Ամէն ոք կրնայ ծրագիր մը չինել, եւ Հասանին, Հիւսէյինին նման ինծի բերել զայն։

— Բայց այս ծրագիրը նշանաբաններու ապաւորութիւնը կը թողու մարդուս վրայ։ Այն պահուն ուր այս ծրագիրը կը պատրաստուէր, Իթթիհատի մեծամեծներն ալ ժողովներ կը գումարէին եւ դուք ալ կը մասնակցէիք այդ ժողովներուն։ Ուրիշ ի՞նչ խօսեցաք։

—Ուրիշ բան մը չենք խօսած։ Եթէ խօսած ըլլայինք, կ՚ըսէի։ Անպատեհութիւն մը չկայ որ ծածկեմ։

— Հապա եթէ ձեր ընկերներէն մէկը ելլէ եւ ըսէ թէ տարբեր բաներու մասին ալ խօսած էք...

— Թերեւս ես բացակայած եմ այդ ժողովներէն։

— Եւ՛... Իսկ եթէ ըսէ որ Տոքթ. Նազըմն ալ ներկայ էր այդ գումարումին, ի՞նչ պիտի ըսէք։

— Կարելի չէ, չի կրնար ըսել։ Որովհետեւ ես ներկայ եղած չեմ նմանօրինակ հաւաքոյթի մը։ Եթէ ներկայ ըլլայի, ծածկելիք պատճառ մը չկար։ Այս երկրին մէջ արգիլուած չէ տեղ մը հաւաքուիլ եւ բանի մը մասին տեսակցիլ։

— Այո, սակայն այս ծրագրին մէջ դաւ մը, մահափորձ մը կար։

— Այդ ուրկէ՞ ելաւ, ես արդէն Իսթանպուլ չէի բնակեր։

— Նազըմ պէյ, գիտցիր որ մենք, Անկախութեան Ատեանի անդամներս, Ազգ. Ժողովի գործադիր իրաւասութիւնը ունինք, այն օրը ուր խղճի համոզում գոյացնենք, մեր վճիռը կ՚արձակենք անվարան։

— Ատիկա գիտեմ։ Միայն թէ ճիշդը կ՚ըսեմ ձեզի։ Հայրենակիցի մը իրաւունքն է կուսակցութիւն մը կազմելը։ Օրէնքի, խղճմտանքի հակառակ բան մը չէ որ ծածկեմ։ Պահ մը առաջ ընդհ. դատախազը իբրեւ սուտխօս ամբաստանեց զիս։ Սա իրողութիւն է որ երկրին մէջ չէին ուզեր Հալքէն զատ տարբեր կուսակցութիւն մը։ Ա՞յս ալ սուտ է։

Նախագահ Ալի պէյ կրակ կտրեցաւ։

— Ձգէ հիմա այդ խնդիրը։ Իզմիրի մէջ, Թէրաքքըփէրվէր մնալու համար որեւէ առաջարկ եղա՞ւ։ Հոն ո՞ւր գումարուեցաք։

— Միտհաթ Շիւքրիւ պէյի տունը։ Կանչեր էին, գացի։ Բայց կուսակցութեան մէջ չմտայ, որովհետեւ քաղաքական պայքարի յարմար գետին մը պատրաստուած չէր։ Ինծմէ օգնութիւն ուզեցին, զայն ալ մերժեցի։

— Րահմի պէյը ուզեր էիք երեսփոխանական թեկնածու ներկայացնել, այդ գործը յաջողցնելու համար դուն ի՞նչ ըրիր։

— Բան մը չըրի։ Շիւքրիւ նամակ մը գրած էր ինծի եւ կ՚ուզէր որ ուժ տամ այդ գործին։ Իրեն պատասխանեցի թէ չեմ ընդունիր, հաւանութիւն չեմ յայտներ։

— Ո՞ւր է, քաղաքականութիւնով չէիր զբաղեր հապա։ Ո՞ւր մնացին այդ խօսքերդ։ Կախաղան հանուած Շիւքրիւի գրած նամակովդ կը հաստատուի ամէն բան։ Դուն հոգւով կազմած ես Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան։ Ահա, նամակդ մեր ձեռքը կը գտնուի։

— Այդ նամակին մէջ, կմկմաց Տոքթ. Նազըմ, ոչինչ կայ հաստատող թէ քաղաքականութեամբ զբաղած եմ։ Գրած էի թէ մինչեւ ձախողեցաւ Րահմի պէյի գործը։ Խորհրդածութիւն մը ըլլալը քաղաքականութեա՞մբ զբաղիլ կը նշանակէ։

— Դուն աւելի գէշը ըրած ես։ Ահա մահապարտ Շիւքրիւի գրած նամակդ, զայն ատենագրութեան կ՚անցընենք, կը հրաւիրենք ազգին եւ հանրային դատաստանին առջեւ, թող ամէն ոք կարդայ եւ լսէ։ Մանաւանդ սա տիրահռչակ նախադասութիւնը, նայէ ինչ ըսեր ես. «Ազգին երախտապիտութիւնը Մուսթաֆա Քեմալի հանդէպ անհետացած չէ տակաւին...»։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՓՈՒՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ կամ աւելորդ սենեակները գրաւելու համար խիստ հետապնդումներ կը կատարուին: Անոնք որ շատ մեծ յարկաբաժիններ վարձած են, ի հարկին դուրս պիտի հանուին, եթէ չեն լրացներ կարգ մը պայմաններ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ Մոսկուայի դեսպան նշանակեց Վիլհելմ Հաասը: Դեսպանութիւնը պիտի բաղկանայ 80 անդամներէ, որոնց ութը պիտի մեկնին մէկ շաբաթէն: Պ. Հաաս Անգարայի գերման դեսպանն էր երեք տարիէ ի վեր: Պոնի խորհրդային դեսպանը, Պ. Զորին, պաշտօնի ձեռնարկած է արդէն: Կը հերքուի այն լուրը թէ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Պոն հրաւիրուած են:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ մեկնեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ փոխ-վարչապետը, տարբեր նախարարութեանց վեց ներկայացուցիչներուն հետ, տնտեսական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Անցեալ հոկտեմբերին ալ արեւելեանԳերմանիան պատուիրակութիւն մը ղրկած էր, միեւնոյն առաքելութեամբ, իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական նախարարը այցելեց Եթովպիա եւ Եգիպտոս: Գլխաւոր նպատակներէն մէկն է ընդունիլ տալ սա սկզբունքը, — միայն մէկ օրինաւոր Գերմանիա կայ, — արեւմտեանը:

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ազատագրման մասին խօսելով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս կըկնեց թէ իրենք «պիտի չընդունին որ եւ է իրաւախոհութիւն որ կը նշանակէ ճանչնալ խորհրդային տիրապետութիւնը ստրկացեալ երկիրներու վրայ»: Այս յայտարարութիւնն ըրաւ ունկնդրութեան ընդունելով Եւրոպայի ինը գերի ազգերու ընդհ. ժողովին անդամները: Կը յիշուի թէ Այզընհաուըր եւս նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած էր Դեկտ. 30ին, ըսելով որ «գերի ազգերու խաղաղ ազատագրումը է եւ կը մնայ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկը»:

ՍԱՐԻ երեսփ. ժողովը վերջապէս վարչապետ ընտրեց Տոքթ. Նէյը, որ 68 տարեկան իրաւագէտ մըն է եւ նշանակուած էր անցեալ շաբթու: Ստացած էր 50 երեսփոխաններէն 32ին քուէները: Ձեռնպահ մնացած էին 15 հոգի: Վարչապետը խառն կառավարութիւն մը կազմած է գերմանասէր կուսակցութիւններէ, անոնց ներկայացուցիչներուն յանձնելով եօթը նախարարութիւններէն հինգը: Իր գլխաւոր նպատակն է փութացնել Սարի միացումը Գերմանիոյ:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն ահաբեկումները կը շարունակուին կարգ մը քաղաքներու մէջ: Քանի մը օր առաջ սպաննուեցան 36 Ֆրանսացիներ եւ բնիկներ: Ըմբոստներէն ալ շատեր սպաննուած կամ գերի բռնուած են:

ԵԳԻՊՏՈՍ խաղաղութիւն կ'ուզէ, ըսաւ Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մառեշալ Թիթօ, որ վերջերս հոն այցելած էր: «Եգիպտոս պատերազմ չուզեր. բայց ժողովուրդը վճռած է թոյլ չտալ որ դուրսէն մարդիկ խռովութիւն սերմանեն իր շարքերուն, ինչպէս եւ Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի մէջ: Սխալ է թէ Եգիպտոս սպառնալից դիրք մը կը բռնէ շարունակ սպառազինուելով: Եգիպտոս կ'ուզէ խաղաղութեամբ ապրիլ, պահել իր անկախութիւնը, եւ երբեք չիյնալ որեւէ տիրապետութեան տակ: Եգիպտոսի ժողովուրդը իրաւունք ունի իր ճակատագիրը վարելու եւ յարաբերութիւններ հաստատելու միւս ժողովուրդներուն հետ հիմնուելով հաւասարութեան սկզբունքին վրայ, խաղաղ համակեցութեամբ եւ միջազգային գործակցութեամբ: Արաբ ազգերը Եուկոսլաւիան կը նկատեն կենդանի օրինակ մը իրենց հիմնական նպատակին, — Ազատութիւն առանց օտար տիրապետութեան»: Թիթօ գովեց նաեւ Եթովպիան, որ կ'ուզէ իր անկախութիւնը պահել ամէն գնով:

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌԸ մեծ աւերներ կը գործէ Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Ողողումներ պատահեցան Անգլիոյ կարգ մը նահանգներուն մէջ եւ երկրաշարժի ցնցումներ տեղի ունեցան: Ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանայ Ֆրանսայի լեռնային շրջաններուն մէջ: Երկու մեթր ձիւն տեղացած է Շարթր-Տրէօ ճամբուն վրայ: Հաղորդակցութիւնները խանգարուած են Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Նորվեկիոյ մէջ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Գէորգ Աւետիքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին՝ Ասքանազ Ներկարարեանի, Իսի լէ Մուլինօ:

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ: Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեանի եռաձայն եղանակով, մասնաւորապէս հրաւիրուած դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի: Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ Օր. Զարուհի Գալֆաեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3.30ին կը — ղերականներու սրահը, 22 ռիւ թէ Պաջիւթիէ:

Յայտագիր.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն: «Երեք որբերը» (տրամ), «Հիւանդ Պուպրիկը» (տրամ), «Ամէն բան չուտող տղան» (տրամ): Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ բարեկամները:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԻՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ, 3000 ֆր. մանտա չէքը (6 Յունուար) ղրկող բաժանորդէն կը խնդրուի իր անունը տեղեկացնել վարչութեան:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Տարուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին եւ մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի, Վիէնի խումբերուն:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, զանազան անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Սիրով կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի բոլոր Հայերը:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Կարապետ Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զոհրապ Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ուզունեան եւ զաւակները (Փարիզ) եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Վիէնի Ս. Մարթէնի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, ողբացեալ ՆՈՒԱՐԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

× Անտոնեան ընտանիքը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն, որոնք ցաւակցութիւն յայտնած էին իրենց կնոջ եւ մօր Նուարդ Անտոնեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ սպասուհի մը Նոր տարուան առթիւ հետեւեալ համեստ նուէրները կ'ընէ. — 500 ֆրանք «Յառաջ»ին, 500 ֆր. Գըրաշարներուն, հազար ֆր. դերասան Ա. Շահխաթունիի, երկու հազար ֆր. Հանգստեան տուներուն, հազար ֆր. Կապ. Խաչի կայանին, հազար ֆր. Կարմիր Խաչին, հազար ֆր. Աղքատախնամին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր: Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական: Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար:

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ'ըլլայ խմբագրին:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք: Արտասահման 1200 ֆրանք:

Հասցէ.— Շ. Նարդունի,
32, Rue de Trévise, Paris (9)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըրփուա, Լիոն:

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար: Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն:

Ժամը 6էն վերջ պիտի ըլլան եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք: Փութացէք ուրախացնել պզտիկները՝ քաջալերելով Կապ. Խաչի այս համեստ ձեռնարկը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ - ՊՈՄՈՆ

13 Յունուար, ուրբաթ, ժամանակացոյց, Տօն Անուանակոչութեան Տեառն, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեանց ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

15 Յունուար, Ա. Կիրակի յետ Ծննդեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին Զամպաքճեանի կտակին:

ԲԻՒԹԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաստակ առաջնորդ՝ հանգուցեալ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրանիկ Ազարեան – Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեանները, որոնք 1941–42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած: Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ: Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մուրատ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին: Թաթուլ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

(Շար.)

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քատէի դէմ: Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը:
2. Հրաժարական վարչութեան:
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • VENDREDI 13 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7876 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3287

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՇԱՐԺՈՒՄ

Տարուան առաջին ամիսը կէս եղաւ, եւ սակայն ոչ մէկ նախանշան՝ որ ապացուցանէր թէ նոր շրջան մը պիտի բացուի, հանրային գործունէութեան տեսակէտով:

Աւանդական տօնակատարութիւններ, դպրոցական հանդէսներ եւ հայրենակցական խնջոյքներ իրարու կը յաջորդեն ամբողջ գաղութին մէջ, աշխուժացնելով սիրտերը:

Իսկ մի՞տքը: Ապագայ մտահոգութիւննե՞րը: Նոր ճիգ մը փորձելու տրամադրութի՞ւնը:

«Ազգային բեռ»ը կը մնայ միեւնոյն սերունդին ուսերուն վրայ: Եւ բեռնակիրի աշխատանք է որ կը կատարուի, ընդհանրապէս, առանց հիմնական հետք մը ձգելու:

Անշուշտ պատկերը աւելի պիտի սեւնար, եթէ այդ «բեռնակիրներ»ն ալ չգտնուէին կամ... գործադուլ մը սարքէին:

Արդէն չափազանց նօսրացած է իրենց թիւը, եւ հերթափոխներ դժուար կը ճարուին:

Բուն ցաւը այն է որ գաղութը չունի ընդհանուր ղեկավարութիւն: Եղած կազմակերպութիւններն ալ իրենք իրենց մէջ ամփոփուած են, իւրաքանչիւրը իր մասնաւոր բանկալով:

Կը սպասուէր որ երեք հայաշատ շրջանները, Փարիզ, Լիոն եւ Մարսէյլ, առաջնորդ հանդիսանային, ընդհանուր խորհրդակցութիւն մը կատարելու եւ գործունէութեան ուղեգիծ մը պատրաստելու համար:

Այսպիսի խորհրդակցութիւն մը անհրաժեշտ է աւելի քան երբեք:

Մանաւանդ որ, երեք շրջաններն ալ կը կարօտին լուրջ վերակազմութեան, ինչպէս եւ սերտ գործակցութեան:

Քանիցս բացատրած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք,— չափազանց տժգոյն է եւ թոյլ՝ ինչ որ ունինք իբրեւ ազգային գործունէութեան ցանց, Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը:

Կաթող. պատուիրակը կամ Փարիզի Առաջնորդարանը ձեռքի տակ ունի՞ն ամբողջական պատկերը՝ գաղութին ազգային, կրթական, ընկերային կացութեան: Գոնէ ճշդա՞ծ են մօտաւոր համրանքը: Յաւելումը կամ նուազումը:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը ունի՞ վիճակագրական պատկերը ամբողջ Միջին Ֆրանսայի (Վիէն, Տէսին, Սէն Շամօն, Սէնթ Էթիէն, Վալանս, Կրընօպլը):

Նոյն հարցումը՝ Մարսէյլի Ազգ. Վարչութեան, որ վերակազմութեան կը կարօտի երկար ատենէ ի վեր:

Կարելի՞ է ապահովել գաղութին ինքնապաշտպանութիւնը եւ արդիւնաւոր գործ կատարել, երբ անոր կեդրոնական գրասենեակներուն մէջ կը պակսին տարրական գիտելիքներ, վիճակագրական տեղեկութիւններ եւ ընդհանրական ուղեգիծ մը:

Եթէ նոյն իսկ իւրաքանչիւր հայաշատ քաղաք առանձին թեմ ըլլար, ներելի չէր այսքան թուլութիւն՝ փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ:

Մեր գաղութէն կը սպասուէր ոչ միայն կուռ եւ ամբողջական կազմակերպութիւն ինքն իր մէջ, այլ եւ առաջնորդի դեր՝ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի համար:

Մինչդեռ, ինչպէս Փարիզը, Լիոնը եւ Մարսէյլը, նոյնպէս հարեւան գաղութները իրենց մէջ կծկուած են տարիներէ ի վեր: Իրենք իրենց մէջ կը տապկուին, առանց նորոգելու ուղին ու կրակը:

Հովուական այցելութիւնները չեն որ պիտի դարմանեն այս անտէրութիւնը:

Անհրաժեշտ է խորհրդակցութիւն, գործակցութիւն եւ յարաճուն գործունէութիւն, ամէն տեղ եւ բոլոր ճակատներուն վրայ:

Այլապէս, վաղը բեռնակիր ալ պիտի չգտնէք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

•

ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒԺ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Էտ. Ֆորի դահլիճը, որ պիտի հրաժարի երբ նորընտիր Ազգ. Ժողովը գումարուի Յունուար 19ին, առջի օր կարգ մը նոր միջոցներ ձեռք առաւ, Ալժերիոյ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Որոշուեցաւ փութացնել 60.000 նոր զինուորներու առաքումը եւ միացեալ զինուորական եւ քաղաքային հրամանատարութիւն հաստատել Քապիլի շրջանին մէջ ուր ըմբոստները մեծ գործունէութիւն կը ցուցնեն: Այս առթիւ նկատի առնուեցան կուսակալին՝ Սուսթելի տեղեկագիրը, որ կը պաշտպանէ Ալժերիան Ֆրանսայի կապուած պահելու տեսակէտը, եւ զօր. Ժաքոյի տեղեկագիրը՝ զինուորական գործերու մասին:

Նկատելով որ դահլիճը հազիւ մէկ շաբթուան կեանք ունի եւ չի կրնար քաղաքական կարգադրութիւններ ընել, նախընտրութիւն տրուեցաւ զինուորական տեղեկագրին: Զօր. Ժաքօ Ալժերիա ղրկուած էր մասնաւոր քննութիւն մը կատարելու համար, յունուար 2ի ընտրութիւններէն առաջ: Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաստատեն թէ զօրավարը թելադրած է նոր դասաւորում մը կատարել եղած ուժերուն մէջ քան 60.000 նոր զինուոր ղրկել:

Կառավարութիւնը մանրամասն թղթածրար մը կազմած է Ալժերիոյ մասին, իր յաջորդին յանձնելու համար:

× Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ նոր դահլիճին կազմութիւնը պիտի առաջարկուի Պ. Կի Մոլէի: Ժողովրդական Շարժումը եւ միւս չափաւոր հոսանքներն ալ տրամադիր կ'երեւան ձգելու որ Հանրապետական Ճակատը փորձէ իր բախտը ընկերվարական վարչապետով մը եւ աջակցութեամբ համայնավարներու: Այս վերջիններուն պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», երէկ գիտել կու տար թէ «նոր խաղ մը կը սարքուի ժողովրդական ճակատին դէմ, — նոր ընտրութիւններ կատարել՝ շրջանային քուէարկութեամբ»:

Ամէն պարագայի մէջ, անհամբեր կը սպասուի Յունուար 19ին, երբ տեղի կ'ունենայ Ազգ. Ժողովին բացումը: Համայնավարները կը շարունակեն ժողովներ սարքել, կոչեր ուղղել եւ հանրագրութիւններ հաւաքել, ժողովրդական ճակատի կառավարութիւն մը կազմելու համար: Միեւնոյն ատեն մասնաւոր նամակներ կ'ուղղուին ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց, որոնք վերապահ դիրք մը բռնած են, սկիզբէն ի վեր, ինչպէս բացատրած ենք օրը օրին:

« ՖՐԱՆՍԱՆ ՄԵԾ ԱԶԳ չի կրնար ըլլալ այլեւս», կ'ըսէ ամերիկեան շաբաթաթերթ մը, «Նիւզուիք», այս երկրին կացութիւնը պարզելով վեց էջի վրայ: Յօդուածը ունի յառաջաբան մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — « Յետպատերազմեան մեծ պատրանք մը խորտակուեցաւ բուն իսկ Ֆրանսացի ժողովուրդին կողմէ: Ֆրանսայի վարիչները կը մնուցանէին այդ պատրանքը: Իրենց արեւմտեան բարեկամներն ալ կը հաւատային թէ Ֆրանսան տակաւին կը մնայ առաջին կարգի պետութիւն մը... Այս անգամ չքմեղանք չկայ: Նորընտիր Ազգ. Ժողովը Ֆրանսայի ճշգրիտ պատկերն է »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ փոխվարչապետը, Պլուխըր, որ Նոր Տելհի կը գտնուի, յայտարարեց թէ իր երկիրը պատրաստ է օգնելու Հնդկաստանի տնտեսական եւ ճարտարագործական զարգացման:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՅՆԾԱ՛, ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ ...

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ քաղաքացիները — անշուշտ ունեւորները — արտակարգ մոլեգնութեամբ տօնած են Նոր Տարին:

Բուն բառն ալ կը գործածեն.— «վո՛ւր փաթլասըն, չա՛լ օյնասըն»:

Արեւելքն ու Արեւմուտքը իրար խառնուեր են կաղանդի գիշերը, ամէնէն գռեհիկ եւ լպիրշ տեսարանները պարզելու համար քաղաքին առաջնակարգ պանդոկներուն եւ զբօսավայրերուն մէջ:

Միայն ամերիկեան Հիլթըն պանդոկին մէջ կէս միլիոն ոսկի ծախսուեր է, նոյն գիշերը:

Խրախճանք՝ փողոցէ փողոց, զբօսարանէ զբօսարան: Ինքնաշարժները կ'երթեւեկէին անընդհատ:

Թուրք թերթի մը խմբագիրը, որ շրջած էր թաղէ թաղ, կը գրէ.

— « Արթուն մարդ չկար այդ գիշերը, բոլորն ալ գինով էին: Բազմութիւնը ինքն իրմէ ելած խելագարի պէս կը պարէր, կ'ոստոստէր ու կը մռնչէր, մասնաւորապէս Հիլթընի եւ ուրիշ շքեղ զբօսավայրերու մէջ: (Մարմարա, 2 Յունուար):

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «քաղաքին գրեթէ բոլոր մեծահարուստները, այրերը՝ «սմոքինկ»ով, կիները՝ պերճաշուք արդուզարդով, գրեթէ կիսամերկ, ժամադրուած էին Հիլթընի մէջ: Հոն էին Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհիները, սինեմայի արուեստագէտներ, երգչուհիներ եւ պետական դէմքեր »:

Մուտքը՝ 270 ոսկի, ճաշով միասին: Հազար երկու հարիւր հոգի խռնուած էին այդ գիշերը:

Մարդ մը կը ճչար.

— Վարդի պէս կինս մէկ ժամ կորսնցուցի...

Պատկերազարդ պատմութիւն մը եւս, իբրեւ բարի վարուց վկայական.

— Ձեռքով, մատներով, շօշափումով կամ քսուելով կիները անհանգիստ ընող արարքներուն միայն Պէյօղլուի, Գալաթասարայի կամ հանրակառքերու մէջ չէ որ կը հանդիպինք: Աշխարհահռչակ Հիլթընի մէջ ալ նմանօրինակ անհաճոյ եւ անվայել դէպքեր պատահած են Կաղանդի գիշերով... Բարձր դասու պատկանող ֆրաքաւոր, սմոքինկաւոր չորս պէյեր եւ պերճազգեստ հանըմ մը առտուան ժամը 3-4ին պահականոց փոխադրուեցան, այդ կարգի արարքներու համար: Քառասուն տարեկան հարուստ յանձնառու մը ապտակեց հաշուակալ Սատըքը, որուն ձեռքը անպատշաճօրէն քանիցս հպած էր մեծահարուստ Ալիի գեղանի կնոջ կողերուն, սիրավառ խօսքերով »:

Եւ այս թրքաբարոյ բարեկենդանը տեղի կ'ունենայ քաղաքի մը մէջ ուր այլապէս կատղած խուժան մը ահուսարսափի մատնած էր ոչ-թուրք փոքրամասնութիւնները, 1955 Սեպտ. 6ի գիշերը, մոխիրի վրայ նստեցնելով հազարաւորներ...

Հին Բիւզանդիոնն է, բազմապատկուած՝ մոնկոլեան մոլեգնութեամբ եւ տանկցած տոփանքով:

Ո՞վ հարցուց մսխուած գումարներուն աղբիւրը:

Ո՞վ համարձակեցաւ հրապարակաւ պատժել Սեպտ. 6ի բարբարոսութեան կազմակերպիչները:

Եւ այսօր իսկ, ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ նոր անակնկալներ չեն պատրաստուիր...

ՎԱՀԷ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅՈՅՑԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութեան պաշտօնեաներէն Թուրք յիսնապետ մը սպաննուեցաւ Յունուար 11ի առտուն: Յիսնապետը, Ապտուլլահ Ալի Րիզա, 40 տարեկան, գլխաւոր վկան էր ուժանակի մաքսանենգութեան դէպքի մը որ տեղի ունեցած էր անցեալ մայիսին: Սպաննուեցաւ փողոցը քալած ատեն, կուրծքէն զարնուելով: Արիւնաթաթախ վիճակի մէջ հետապնդեց ահաբեկիչը, չորս գնդակ արձակելով, բայց ի վերջոյ գետին փռուեցաւ անշունչ: Ամուսնացած էր եւ ունէր հինգ զաւակներ: Շքանշան մը ստացած էր անգլ. կառավարութենէն:

Սպանութեան լուրին վրայ, վեց հարիւր Թուրքեր խուժեցին Թուրքերէն «Հալքըն Սէսի» (Ժողովուրդի Ձայն) թերթին խմբագրատունը, զրէժ պահանջելով, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց: Թերթին տէր եւ տնօրէնը, Տոքթ. Քիւչիւք, նախագահն է «Կիպրոսը Թուրք է» կուսակցութեան:

Նիկոսիոյ թրքական խանութները փակուեցան, իբրեւ բողոքի ցոյց սպանութեան դէմ: Ապահովութեան պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ Թուրքերը զայրացած են եւ թէ ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ:

Թուրքերու գաղտնի կազմակերպութիւնը, «Վոլքան» սպառնալիքներ կ'ուղղէ, գրգռելով ամբոխը: Ֆամակուսթայի մէջ, ուր մեծ մասով Թուրքեր կը բնակին, ցուցարարները փորձեցին յունական թաղը մտնել, թշնամական կանչեր արձակելով: Ոստիկաններ եւ զինուորներ յաջողեցան ետ մղել խուժանը: Թրքական խանութները փակուեցան ոչ միայն Նիկոսիոյ, այլ եւ Լառնաքայի, Ֆամակուսթայի եւ Պաֆոսի մէջ: Զինուորներ կը շրջէին այս վերջին քաղաքին մէջ, երբ սպաննուած յիսնապետին յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր: Նոյն իրիկունը կարճ կռիւ մը ծագեցաւ երիտասարդ Յոյներու եւ Թուրք ցուցարարներուն միջեւ: Այս վերջինները շիշերու եւ քարերու տեղատարափի մը ենթարկուեցան: Երեք հոգի վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը միջամտելով իրարմէ բաժնեց երկու հակառակորդ խումբերը:

× Թուրք յիսնապետին սպանութենէն անմիջապէս վերջ երկու անգլիական ջոկատներ փութացին Նիկոսիոյ Աթաթիւրք հրապարակը, ուր համախմբուած էին Թուրքերը: Շարժանկարի լուսանկարիչ մը խոշտանգուեցաւ, մինչեւ որ հաստատեցին թէ Յոյն չէ, այլ Անգլիացի: «Վոլքան» կոմիտէն թռուցիկներ կը ցրուէ Յոյներուն դէմ:

Անգլ. թերթերը 80.000 կը հաշուեն Կիպրոսի Թուրքերուն թիւը, իսկ Յոյներուն թիւը՝ 361.000:

× Վերջին լուրերու համաձայն, անգլիական կառավարութիւնը պատրաստ է ընդունելու Կիպրոսի բնակիչներուն ինքնորոշման իրաւունքը: Յոյն ազգայնականներն ալ տրամադիր են գործակցելու անգլ. իշխանութեանց հետ, պայմանաւ որ համաձայնութիւն գոյանայ ինքնորոշման իրաւունքի թուականի մասին: Կ'ըսուի թէ Մակարիոս արք. ցարդ պահանջած է առ առաւելն երեք կամ հինգ տարի: Անգլիացիները կ'առաջարկեն տասը տարի, սկսելով ներկայացուցչական կառավարութեան մը կազմութենէն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՊԻՄԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Պոլսոյ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք ծանօթ գրավաճառ եւ բանաստեղծ Պիմէն Զարդարեանի մահը: Թաղումը կատարուած է Յունուար 8ին: Իր մեծ եղբայրն ալ, Վահան, որ «Յիշատակարաններ» կը հրատարակէր պարբերաբար, Բ. աշխարհամարտէն առաջ մեռած էր Գահիրէի մէջ:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՖՐ.ի գոհարեղէն թռցուց գող մը, Յունաստանի Էլիզապէթ աթգուհիին ննջարանէն: Յաջողած էր սենեակ մտնել պատուհանէն, սանդուղ մը դնելով:

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՍՐՏԱԳԻՆ ԿՈՉ ՄԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, այս միջոցին Հիւս. Ամերիկա կը գտնուի Վիէննայի Մխիթարեանց աբբահայրը, գերապայծառ Մեսրոպ արք. Հապոզեան, հարիւր հազար տոլարի հանգանակութիւն մը կատարելու համար:

Այս առթիւ Հայրենիք հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ.—

Առաջին անգամն է որ Վիէննայի բազմավաստակ ու ժրաջան Միաբանութիւնը հայ ժողովուրդին կը դիմէ, նիւթական օժանդակութիւն խնդրելով:

Վիէննայի Միաբանութիւնը բազմակողմանի գործունէութիւն մը ունի.— կրթական, հրատարակչական ու գրական - բանասիրական, եւ ընդհանուր մշակութային:

Շատ հին օրերէն, ան դպրոցներ բացած է հայկական զանազան կեդրոններու մէջ: Անոնցմէ մէկը՝ Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանը՝ կը գործէ 130 տարիէ ի վեր, հարիւրաւոր շրջանաւարտներ տալով հայ ժողովուրդին, հայ լեզուին ու մշակոյթին մասին լայն ծանօթութիւններով եւ հայ ոգիով ու զգացումներով տոգորուած: Այսօր, ինչպէս կը վկայէ Աբբահայրը, դպրոցը ունի 680 աշակերտներ, որոնք մեր լեզուն ու պատմութիւնը կը սորվին:

Միաբանութիւնը ունի Գահիրէի եւ Պէյրութի մէջ ուրիշ դպրոցներ, որոնք նուիրական նոյն դերը կը կատարեն, նիւթական դժուարին պայմաններու մէջ:

Կրթականին հետ, Վանքին հրատարակչական գործունէութիւնը եղած է նոյնքան բեղնաւոր, եւ բացառիկ արժէքով: Անոր հրատարակութիւնները սովորական գործեր չեն, այլ գիտական ու բանասիրական գործեր, որոնք հայկական գիտութիւններու շտեմարաններ են, երկարատեւ պրպտումներու, ուսուցումներու և վստահելի փաստարկութիւններու արդիւնք: Այս դրոշմով, Վիէննայի Ազգային Մատենադարանը հրատարակած է 180 պատկառելի հատորներ, 68 տարիներու շրջանի մը մէջ: Այդ թուականէն ի վեր կը հրատարակէ նաեւ «Հանդէս Ամսօրեա»ն, հայ բանասիրութեան անմրցելի օրկանը:

Հրատարակչականը կը շարունակէ իր գիտական - հրատարակչական գործունէութիւնը, հարստացնելով հայ միտք ու մշակոյթը: Կը բաւէ յիշել քանի մը հին անուններ միայն, Գաթըրճեան, Այտընեան, Մենեվիշեան, Տաշեան, որոնք մեր պատմութեան, լեզուին, բանասիրութեան համար անվիճելի հեղինակութիւններ եղած են եւ իրենց թանկագին գործերով գիտական խարիսխներու վրայ դրած Հայոց լեզուն ու մատենագրութիւնը, Հայոց պատմութիւնն ու բանասիրութիւնը:

Շնորհիւ այս եւ բազմաթիւ այլ վաստակաւոր դէմքերուն, Վիէննայի Մխիթարեան Հաստատութիւնը վերածուած է հայկական բանասիրական գիտութեանց կեդրոնի մը, որուն խօսքն ու վճիռը յարգանքով կը լսուին հայ ու օտար գիտական հաստատութեանց ու կաճառներու կողմէ:

Այս դէմքերուն գործը կը շարունակուի այսօր ալ, Հ. Ներսէս Ակինեանի, Հ. Համազ. Ոսկեանի եւ Հ. Եփ. Պօղոսեանի եւ ուրիշներու կողմէ, գլխաւորութեամբ Աբբահայր Հապոզեան Արք.ի, որ իր աշխուժով ու նուիրումով, ինչպէս նաեւ վանականներու համագործակցութեամբ, վանքը կանգուն ու գործունէութեան մէջ կը պահէ:

Յիշենք այս առթիւ, որ Հ. Ներսէս Ակինեանի բազմաթիւ ու արժէքաւոր գործերուն մէջ մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ Հայ Մատենագրութեան Պատմութեան նուիրուած մեծածաւալ գործը, որ տարիներէ ի վեր անտիպ կը մնայ, սպասելով մեկենասի մը...

Արդ, այս մեծանուն, վաստակով ու գործունէութեամբ բազմարդիւն Հաստատութիւնն է որ կուգայ ըսելու Ամերիկահայութեան, թէ նիւթական դժուարութեան մէջ է, պէտք ունի օժանդակութեան՝ իր թանկագին գործունէութիւնը շարունակելու համար:

Ոչ միաբանութեան ապրուստի լայն միջոցներուն մասին կը մտածէ Հաստատութիւնը, ոչ ալ ընդհանուր բարօրութեան: Եւրոպայի ամէնէն զարգացած, արուեստի ու մշակոյթի կեդրոնին՝ Վիէննայի մէջ հաստատուած, Մխիթարեան Միաբանութիւնը համեստ ու մեկուսի կեանք մը կ'ապրի, լուռ աշխատանքի նուիրուած:

Ոչ մէկ ժողովուրդի մէջ վանքերը այն դերը կատարած են, որքան հայ ժողովուրդին: Եւ ոչ մէկ հայ Միաբանութիւն այնքան լուռ ու մնայուն արժէքով ազգային գործ տեսած է, որքան Մխիթարեան Միաբանութիւնը, իր երկու թեւերով:

Վիէննան այսօր կուգայ ըսելու, թէ պատերազմի տարիներուն Հաստատութիւնը աղէտներու ենթարկուած է. ռումբերու հետեւանքով տպարանը վնասուած է, մեքենաները խորտակուած, պատերը փլած, Մատենադարանի 155.000 գիրքերն ու ձեռագրերը անպատսպար մնացած: Պէտք կայ նիւթական միջոցներու ոչ միայն նորոգութիւններ ընելու, այլեւ Միաբանութեան գործունէութիւնը շարունակելու համար:

Յետոյ, օգնութեան կարիք ունի ան, իր կրթական գործունէութիւնը շարունակելու համար, յարմարագոյն շէնքերով: Եւ այս բոլորին համար կը խնդրուի քանի մը տասնեակ հազար — յիսուն հազար, միայն Վիէննայի համար:

«Միջոցները ձեզմէ, աշխատանքը մեզմէ», կը յայտարարէ գերյարգելի Աբբահայրը, իր սրտառուչ կոչին մէջ:

Կարելի՞ է լուռ մնալ:

Խնդրուած գումարը քանի մը ունեւորներու կողմէ տրուելիք գումար մըն է:

Զունինք, դժբախտաբար, այդ ունեւորները: Սակայն ունինք սրտով ունեւոր, հարուստ մեր ժողովուրդը, որուն կը դիմէ Աբբահայրը վստահութեամբ: Կը միանանք իրեն, ըսելու համար մեր ժողովուրդին, որպէսզի իր նուէրներով ընդառաջ երթայ յուզիչ կոչին:

Որպէսզի Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը շարունակէ իր ազգային գործը:

Որպէսզի հայկական գիտութեանց այդ կեդրոնին ջահը վառ մնայ եւ իր դպրոցական ցանցը շարունակէ հայեցի ուսում ու կրթութիւն տարածել:

Մենք պատրաստ ենք արձագանգ ըլլալու բոլոր նուիրատուութիւններուն եւ արձանագրելու զանոնք: Ամերիկահայ գաղութը, վստահ ենք, անտարբեր չի մնար:

Ազգապահպանման պայքարի մէջ ենք. իսկ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը մէկն է աւելի ճակատներու վրայ կը պայքարի:

Եթէ մենք գրով կամ դպրոցներու ցանցով չենք կրնար պայքարիլ, գոնէ նիւթական միջոցներու հայթայթումով ապահովենք պայքարողները:

Ձէնք տանք զինուորներու, որոնք բարձր կը պահեն հայութեան անունն ու դրօշը:

Վառ պահենք այս բոլորանուէր հաստատութեան հինաւուրց ջահը՝ որ հայ մշակոյթի եւ հայկական ոգիի ջահն է:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Յիսունըհինգ տարի առաջ ծնունդ առաւ: Ոչ ոք, այդ սկզբնական շրջանին կը մտածէր թէ գիւտը այսքան պիտի ծաւալէր, դառնալով արդի ճարտարարուեստի կարեւոր սիւներէն մէկը:

Ֆրանսացի գիտնական Մարէն, որ առաջինը գտաւ շարժուն պատկերներ առնելու գործիքը, կը կարծէր թէ ան' պիտի ծառայէր մի միայն իր բնագիտական պրպտումներուն: Ամերիկացի Էտիսընն էր որ գիւտին մէջ տեսաւ աւելի լայն գործածութեան կարելիութիւնները: Այդպէս մէջտեղ եկաւ քինէթոսքոփը զոր շրջուն վաճառորդներ, բացօթեայ շուկաներուն մէջ կը ցուցադրէին:

Քինէթոսքոփը պարզ տուփի մը երեւոյթը ունէր որուն մէջ իրարու կը յաջորդէին պատկերներ, շարժումի պատրանքը տալով դիտողին որ տեսնելու համար բացուածքէն իր աչքը փակցնել տուփին վրայ դրուած ծակին:

Ֆրանսացի Լիւմիէրը 1895ին կրցաւ կատարելագործել այս գիւտը եւ մէջտեղ բերաւ իր սինեմաթօկրաֆը որուն շնորհիւ պատկերները տուփէն կը փոխադրուէին ուղղակի պաստառին վրայ: Այս ձեւով մարդիկ ստիպուած չէին ալ կարգի կենալու, ծակէն դիտելու համար: Մէկ խօսքով շարժանկարի ցուցադրութեան ներկայ ձեւը կը պարտինք Լիւմիէրին: Հակառակ այս իրողութեան Ամերիկացիները իրենց կը վերապահեն շարժանկարի հայրութիւնը, դիտել տալով թէ Էտիսընն է առաջին հնարիչը այդ գործիքին, իսկ Լիւմիէրին ըրածը կը նկատեն չնչին բան մը: Իսկ Ֆրանսացիները օրինակ բերելով Քոլոմպոսի հաւկիթը, կ'ըսեն թէ պէտք է մտածել այդ աննշան բանին մասին:

Լիւմիէրի սինեմաթոկրաֆին յաջեւ-նմանը չինեցին նաեւ Ամերիկացիները նոյն թուականներուն, իսկ Անգլիացին աւելի ուշ, շատ փոքր փոփոխութիւններ մտցնելով Ֆրանսական գիւտին վրայ: Այս ամէնը կը ծառայէին բնականաբար առեւտրական մրցակցութեան եւ ոչ թէ բուն գործիքին կատարելագործութեան, քանի' ան' իր սաղմնումէն մինչեւ այսօր ոչ մէկ հիմնական փոփոխութիւն կրած է:

Ներկայիս ալ նոյն պայքարը կը տեւէ, երբ սինեմաւոփին կը յաջորդեն վիսթավիզիօն, սինէրամա, կամ Էքրան փանորամիք:

Շարժանկարի ասպարէզին մէջ, մեծ եղած է Ֆրանսացի Մելիէսի բերած աջակցութիւնը: Այս համեստ աշխատաւորին կը պարտինք «Թրիւքաժ»ը զոր հնարեց 1900-ական թուականներուն: Շնորհիւ այս մարդուն շարժանկարը զառնեցաւ արուեստներու կարգին: Իր գիւտը մեծ հնարաւորութիւններ ընծայեց շարժանկարիչներուն որոնք ցարդ առօրեայ դէպքեր (աքթիւալիթէ) կը նկարէին:

Անոնք իրենց առջեւ բացուած գտան ստեղծագործութեան լայն հորիզոններ: Մելիէս ոչ միայն «Թրիւքաժին» հայրն է, այլ եւ լաւ բեմադիր: 1906ի իր պատրաստած «Դէպի լուսին ճամբորդութիւն»ը կրնայ մրցիլ, — եթէ ոչ արհեստագիտական տեսակէտով, գէթ իբրեւ ստեղծագործական յղացում, ներկայիս պատրաստուած փիէքսիօն ժապաւէններու հետ: Ան ունի հարիւրէն աւելի գործեր որոնք համր շարժանկարներու ճիւղին կը պատկանին:

Մինչեւ 1903 շարժանկարը արհեստաւորութեան (արթիզանա) մաս կը կազմէր: Ֆրանսացի Շ. Փաթէին շնորհիւ ան դարձաւ այն ատենուան ամենէն հզօր ճարտարարուեստը:

1926ին Շ. Փաթէն կը յայտարարէր, թէ «չկայ ճարտարարուեստ մը որ այնքան շուտ զարգացած ըլլայ, որքան մերինը: Իր իսկ հաստատումով շարժանկարը այդ թուականներուն աւելի հզօր եղած է քան ամերիկեան պղինձի ճարտարարուեստը:

Շ. Փաթէն' որուն հիմնած ընկերութիւնը մինչեւ այսօր ալ գոյութիւն ունի, մեծ դեր կատարած է նաեւ շարժանկարի լուրջ մասնագէտներ պատրաստելու համար: Անոր շնորհիւ ժապաւէնին ծառայող ինքնուս արհեստաւորները հետզհետէ անհետացան, ասպարէզը ձգելով հմուտ մասնագէտներուն:

Մինչեւ 1924 Ֆրանսացիները առաջնակարգ տեղ գրաւած են շարժանկարի ասպարէզին մէջ: Բայց անսպասելի նորութիւն մը տակնուվրայ, ըրաւ այս վիճակը: Այդ թուականներուն էր որ ամերիկեան խօսուն ժապաւէնները յաղթական օրէն մուտք կը գործէին համաշխարհային շուկային մէջ, իբրեւ մահացու մըրցակիցներ համր շարժանկարին: Պէտք է ըսել որ ձայնի մուտքը շարժանկարին մէջ, — հակառակ լայն խաւերուն մէջ յարուցած հետաքրքրութեան, չկրցաւ գրաւել ու խանդավառել շարժանկարի բուն արուեստագէտները, որոնք զայն կը նկատէին աւելի շուտ իբրեւ հասոյթի աղբիւր մը, քան արուեստին ծառայող ազդակ մը:

Ամերիկայէն վերջ Անգլիան ալ տեղ ու-

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Առաջին օրերուն ունեցայ մեծ յաջողութիւն, վարպետներու շաբաթական տըւածը դրեթէ մէկ ժամէն կը շահէի, ուրախ էի եւ հպարտ փոքր հասակիս ունեցած յաջողութենէն:

Վոսփորի գեղածիծաղ ափերը, միշտ զուարթ՝ աղիճներու նման, այդ օրերուն դարձած էին թախծոտ: Քանի մը օր առաջ կիրք եւ սէր կը սփռէին, իսկ հիմա ամայացած էին եւ չարագուշակ ուրուական մը արիւն եւ նախճիր, հալածանք եւ սոսկում կը տարածէր ամէն կողմ:

Մասնաւորաբար Հայ ժողովուրդի գըլխուն կոտորածի սարսափը դարանակալ կը սպասէր, արիւն կզակ դահիճը ժանիքը բաց, ատամները սրած, պատրաստ էր արիւն լակելու:

Այս ահաւոր մթնոլորտին մէջ կեանքը իր անխուսափելի պարտադրանքներով ապրելու կը մղէր մարդը, հակառակ որ դահիճին սուրը իրեն կը հետեւէր ամէն քայլափոխի...

Իմ անփորձ պատանիի յաւակնոտութեամբս չէի կրնար երեւակայել թէ ինչ զրկանքներ ու տառապանք կը սպասէին: Զունէի ոչ մէկ խորհրդատու կամ առաջնորդ բացի մեծ մայրիկէս: Արհեստակիցներս կը նախանձէին խարուսիկ, ժամանակաւոր յաջողութիւններէս, ես ալ շլացած էի գործիս յառաջացումէն:

Ցարդ զրկուած որբուկս դրամ կը շահէի, բոլոր անցեալս մոռցած, ոսկի երազներու մանեակ մը կազմած, կը սաւառնէի երանութեան թեւերուն մէջ, հըպարտ էի ու անխորտակելի կորովով գըրահաւորուած: Զէի կրնար դատել որ Թուրքիոյ մէջ կ'ապրէի եւ Հայ էի:

Կ. Պոլսոյ մէջ փորագրութիւնը այն աստիճան զարգացած էր, որ անոր նուրբ, ճաշակաւոր դրերը դիմանկարներով իրագործելու համար անհրաժեշտ էր մեծ վարպետութիւն, մանաւանդ արաբական գրերու մանուածապատ ու իրարու մէջ ընդելուզուած ձեւերը չափազանց հնարամտութիւն կը պահանջէին: Ցաճախորդներու մոլեռանդութիւնը աւելի կը բարդացնէր աշխատանքը: Գեղեցկութեամբ ու ճարտարութեամբ հիւսուած ձեռակերտ մը հիացում եւ զարմանք կը պատճառէր արուեստագէտներուն անգամ: Պէտք էր զուրգուրանքով, վարպետի տառապանքով մօտենալ գործին:

Կնիք մը կամ պատկեր մը, իրենց բարակ ու նուրբ ոլորուն գիծերով, ներդաշնակ ու համաչափ, լեզու կուտային տօսախին եւ արտայայտութիւն: Համեստ բանուորները դժբախտաբար չէին ստանար համապատասխան վարձք, ըի մեծ մասով Հայեր էին, գերի եւ պարտաւորուած ենթարկուելու Թուրք վաճառականներու մեծաւորներու և փոքրաւորներու քմահաճոյքին:

Տակաւին ինչ երկունքներու կ'ենթարկուէին, լուսնակի եւ աստղերու շողշողուն համաստեղութիւնը իրականացնելու համար:

Պատերազմ է, աշխատող ձեռքերու սով կայ, բայց եաթաղանը կը բանի անխղճօրէն, հնձելով երկրին կենդանի տարրը: Հայութիւնը օրէնքէ դուրս...

Իրարու յաջորդող պատերազմներէն ուժասպառ Թուրքիան Ա. համաշխարհային կռիւներու դրեթէ վեց - եօթներորդ ամիսներուն, բոլոր ճակատներուն վրայ ոչ միայն պարտութեանց հետեւանքով զինուորական ուժերու պակասն ունէր, այլ եւ իր ստեղծած սպանդանոցներէն ծայր տուած էին համաճարակներ, չարիք մը որ կը սպառնար երկրին ժողովուրդը բընաջնջելու:

Բոլոր ճակատներէն կը հասնէին յուսահատական լուրեր:

Ահա այս օրերուն, առանց անդրադառնալու ահաւոր դէպքերու ընթացքին՝ կը ձեռնարկէի անձնական գործի: Նախ հօրեղբօրս աքսորէն ետք տան ապրուստի հոգը կը ծանրանար ուսերուս, յետոյ գործատէր գտնելու դժուարութեան պատճառաւ պէտք էր գլխուս ճարը մտածէի, կամ նախկին կեանքով ուրիշներէ շահագործուէի եւ կամ ձեռնէի հրապարակ ինքնավստահութեամբ:

Պատանեկան ինքնասիրութիւնը յաղթահարեց բոլոր դժուարութեանց եւ ունեցայ իմ խանութս: Տէր դարձայ եւ իմ ճակատագրիս եւ ես սկսայ վարել հպարտութեամբ:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(3) (Շար.)

ւաւ այս նոր ժապաւէններուն: Իսկ Ֆըրանսացիները յամառօրէն, ձայնաւորը կ'անուանէին շարժանկարին մահը:

1928ին Լոնտոնի թատրոնները վերածուեցան սինեմայի, որովհետեւ ժողովուրդը անձնախընթաց յափշտակութեամբ մութ սրահները կը դիմէր: Մէկ խօսքով ձայնը յաղթանակած էր:

Անկասկած այսպիսի հիմնական նորութիւններ հարիւրաւոր միլիոններու ծախքի դուռ կը բանային, մինչ այդ եղած գործիքները, ինչպէս նաեւ սրահներու կառուցուածքը չէր համապատասխաներ խօսող շարժանկարներու լուղական պահանջներուն: Բայց դրամատէրները կանգ չէին առներ որեւէ զոհողութեան առջեւ, նախընտրելով գործին հասութաբեր հանգամանքը:

Նոյնը կը պատահի նաեւ այսօր երբ սինեմասքոփը, գոյնը, կամ ցցուն ժապաւէններ մուտք կը գործեն պաստառին վըրայ:

Ո՞ւր է գաղտնիքը այս յանդուգն զոհողութիւններուն: Ո՞րն է այն դրաւականը որուն վրայ յենլով միլիառներ կը ծախսուին: Պատասխանը պարզ է. — Դերասանը, աւելի ճիշդ՝ աստղը (վըտէթ) որ յատուկ է շարժանկարին:

Այս չինծու դերմարդն է, որ մութ սըրահներ կ'առաջնորդէ միլիոնաւոր մարդիկ: Հոլիուտի վհուկները որ տիրացած են աստղեր չինելու գաղտնիքին, լաւ ըմբռնած են անոր կարեւորութիւնը: Զարմացած չեմ ըլլար եթէ լսեմ որ երբ պաստառին վրայ Ռ. Թէյլըր մը կամ Կ. Կ. Փէկի բռնած ուղղութեան: Երբ Վատեսին մէջ եւս կը ծնի աէրը ձիուն, հետեւաբար, քաջագործութեան կամ որեւէ ասպատակութեան, համաձայն շարժանկարի նիւթին, աւելի ճիշդ Թէյլըրի կամ Կ. Փէկի բռնած ուղղութեան: Երբ Վալանթինօ մէկ նայուածքով մը կը մագնիսացնէր այս կամ այն գեղուհին, հանդիսատեսը ակնթարթի մը մէջ արդէն նոյնացած կը տեսնէ զինքը հերոսին հետ ու կորսնցնելով չափի զիտակցութիւնը, ոչ միայն մէկ գեղուհի, այլ իր թաղին բոլոր գեղուհիները հարեմի մը մէջ զոցելու կարողութիւնը կը զգայ իր մէջ: Պարզ է որ այսպիսի պատրանքներ լայն բանալ տան ամէնէն ժլատ մարդուն քսակը:

Զենք կարծեր թէ այս ըլլայ շարժանկարին կոչումը: Կան անկասկած արուեստագէտներ, որոնց նպատակը ամէն գնով ժապաւէն ծախելու մէջ չի կայանար:

Շարժանկարի վաճառականներու եւ արուեստագէտներու պայքարը գոյութիւն ունի հինէն ի վեր: Բայց դիւրին չէ խախտել դրութիւն մը որ միլիոններու ուժով հիմնած է իր պողպատեայ սիւները: Միակ բանը որ դեռ կարելի է իրագործել այս պայմաններուն մէջ, համադրումն է արուեստին եւ նիւթին, փոխադարձ զիջումներով: Այս խնամութենէն բխած արտադրութիւնը ի՞նչ չափով կարելի է արուեստ անուանել. պատասխանը դուք տուէք:

Օրինակի համար, դրամատէրները լաւ գիտեն որ առանց արուեստագէտներու (բեմադիր, վիպագիր) կարելի չէ լաւ «ապրանք» արտադրել, իսկ արուեստագէտներն ալ գիտեն որ առանց դրամի կարելի չէ շարժանկարին մէջ արուեստ մտցնել: Հետեւանքը պարզ է. — Դրամատէրը կը դիմէ բեմադիրին եւ կ'ըսէ. — Ընտրէ նիւթ մը եւ մենք քեզի կուտանք բոլոր դրամական միջոցները զայն իրագործելու համար, պայմանաւ որ դերասանները մենք ընտրենք: Համաձայնութեան պարագային պատկերը կ'ըլլայ հետեւեալը ու բեմադիրին առաջարկած նիւթը, ենթադրենք «Խանասորի Արշաւանքը» բեմադրութիւն Ճ. Ֆորտ (Ամերիկայի ամենամեծ բեմադիրը), իսկ Մարոյի դերին մէջ դրամատէրներու թելադրութեամբ եւ պնդումով Մարլին Մոնրօ: Մէկ խօսքով դրամը կաշկանդած կ'ըլլայ արուեստին բացարձակ արտայայտութիւնը: Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ այդ օրինակէն բխած շարժանկարը ձախողանքի պիտի մատնուէր: Ահա ինչու ըստ դրամատէրներուն Մ. Մոնրօն կրնայ թէ Շէյքսփիր խաղալ, թէ ալ որեւէ գաւական կոտր: Կը բաւէ որ Աստղը սեւ գուլպաներ հագած ըլլայ եւ տիրացած՝ սրունքները ցուցադրելու մասնագիտութեան:

Օրինակի համար յիշենք ամերիկեան «Նկարիչ» ժապաւէնը, որ խորքին մէջ տրամա մըն է: Ժապաւէնին մէջ Մ. Մոնրօն իր ամուսինը կորսնցնէ ետք սեւ զգեստներով բեմ կուգայ, տխուր դէմքը քօղարկած սեւերու մէջ, բայց բեմադիրը ուզած է այս տխուր տեսարանին մէջ մտցնել երեւոյթ մը որ առաւելապէս աղդէ հանդիսատեսին վրայ: Հետեւանքը՝ սեւերուն մէջ կորսուած սգաւոր Մարլէնը իր քալուածքին մէջ այնպէս կը շարժէ իր մարմինը որ մինչեւ իսկ իր մազերը կը ցնցուին: Պէտք չէ զարմանալ եթէ լսեմ որ այս շարժանկարը ահագին յաջողութիւն գտաւ, հակառակ իր նիւթին անանկութեան ու արտայայտութեան մէջ ցոյց տուած անճաշակութեան:

Յաջորդով՝ արդի շարժանկարի զանազան ձգտումներու մասին:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՔՐԻՍՏՈՍ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑԱԾ ՉԷ», կ'ըսէ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» (Տիկին Նինադուբրովսքայա), օրթոտոքս Ծնունդին առթիւ: Եւ կը փորձէ համոզել թէ առաջին քրիստոնեաները Քրիստոսի Ծնունդեան գաղափարը փոխ առած են հեթանոսներէն եւ մասնաւորապէս Պարսիկներէն որոնք տօնէին Արեւի Աստուածին՝ Միթրայի ծնունդը ձմրան արեւադարձին: «Նմանօրինակ տօնակատարութիւններ տեղի կ'ունենային նոյն թուականին հեթանոս Հռոմի կողմէ: Գալով բուն Քրիստոսի, քննական գիտութիւնը վճռապէս հաստատած է թէ երբեք գոյութիւն ունեցած չէ»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԻԷՆՆԱՅԻ Մխիթարեան Ուխտին Աբբահօր՝ Մեսրոպ արք. Հապոզեանի Դեկտեմբեր 11ին ճաշ մը տրուած է Լոս Անճէլըսի մէջ (Քալիֆորնիա), սեղանապետութեամբ ընկեր Հէրի Քարեանի: Բացման խօսքը ըրած է գրագէտ Լեւոն Սիւրմէլեան, ծանրանալով Մխիթարեան Միաբանութեան դերին վըրայ: Խօսած է նաեւ հայր Միքայէլ Ագեան «Վիէննան եւ արք. Մեսրոպ Հապոզեան» նիւթի մասին: Ամէնէն ետք խօսած է Աբբահայրը «Հայութիւնը եւ Վիէննան» նիւթին շուրջ: Ընկեր Հէրի Քարեան կոչ ուղղելով երկու հարիւր ներկաներուն, հրաւիրած է որ առատաձեռնօրէն մասնակցին ի նպաստ Վիէննայի միաբանութեան բացուած հանգանակութեան: Կարճ ատենի մէջ գոյացած է 4500 տոլար:

«ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ» ճեմարանի հիմնադրութեան 25ամեակին առթիւ Շիրազի (Իրան) հայ համայնքը իր մասնակցութիւնը բերած է: Ահարոնեանի շարժանկարը ցուցադրուելով գոյացած է 1700 րիալ: Ասկէ զատ հանգանակութենէն գոյացած է 5970 րիալ: Ընդհ. գումարը հասած է 7730 րիալի:

× Ճեմարանին շրջանաւարտներու Միութիւնը բացի իր ամսաթերթ «Ակօս»էն, ծրագրած է 1955 - 56 տարեշրջանին համար կազմակերպել գրական գեղարուեստական երեկոներու շարք մը, ամիսը մէկ անգամ: Արդէն երկուքը տեղի ունեցած են: Առաջինը Լեւոն Շանթի մասին խօսած է Մ. Իշխան: Երկրորդ դասախօսութիւնը եղած է Ռափայէլ Պատկանեանի 125ամեակին առթիւ է: Նախագահած է ճեմարանի տնօրէնը Ս. Վրացեան, իսկ դասախօսած է Պ. Վարդան Գրիգորեան:

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՎԱՐԴԳԷՍ Այնթապլեան Տահրանի մէջ, (սէուտական Արաբիա), արաբական այս անապատին մէջ երաժշտական շարժում մը յառաջ բերած է կազմելով 15 հոգիէ բաղկացած նուագախումբ մը, մեծ մասով ամերիկուհիներով: Նախապէս արգիլուած էր ջութակ մտցնել այդ երկիրը, բայց Ամերիկացի մը յաջողած է կարգադրել:

ՅՈՎՍԷՓ ԷՄԻՆԻ յուշերը որ հրատարակուած էին 1792ին անգլերէն եւ միայն 100 օրինակ, թարգմանուած են հայերէնի Յ. Խաչմանեանի կողմէ եւ շուտով հրատարակութեան պիտի տրուին: Թանկարժէք գործ մըն է հայ ազատագրական շարժումի նախարարապետներէն Յովսէփ Էմինի յուշերը:

ԳԻՒՂԱՑԻ մը՝ առաջին անգամ ըլլալով մայրաքաղաք կ'այցելէ: Ճամբան բարեկամ մը կը հանդիպի եւ կ'ըսէ.

— Ինչպէ՞ս այսանկ առանձին կը պտըտիս: Չե՞ս վախնար թէ կրնաս կորսուիլ:

— Ինչպէ՞ս կրնամ կորսուիլ՝ երբ ուր գտնուիլս չեմ գիտեր, կը պատասխանէ գիւղացին:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

●

«Յառաջ» գէմ է գրաբարի գործածութեան: Եւ սակայն ատենէ մը ի վեր իր էջերուն մէջ վերակենդանացած կ'երեւայ հին ուղղագրական կանոն մը, եւ այդ ուղղագրական կանոնին համաձայն կարգ մը օտար բառեր նոր ձեւով կը ներկայացնէ, — Դոկտոր, պրոֆէսոր, պարտիզան, բիւրօ եւայլն:

Այդ ուղղագրական կանոնը այն է թէ երբ օտար բառեր հայերէնի մէջ կ'որդեգրուէին քանի մը գիրեր փոփոխութեան կ'ենթարկուէին:

Արեւելահայերը իբրեւ երկրին բնիկները միշտ կը հետեւին դասական կանոնին, բայց մենք Արեւմտահայերս մեր ապրած երկիրներուն լեզուական ազդեցութեան տակ չատոնց մոռցած ենք այդ կանոնը: Ակնարկ մը աշխարհագրական անուններու վրայ ըսածս կը հաստատէ: Այն աշխարհագրական վայրերը որոնք ծանօթ էին մեր նախնիքներուն, կը գրուին այդ կանոնին համաձայն, Գաղիա փոխանակ Կալլիայի, Գերմանիա, Անգղիա, Սպանիա, Իտալիա փոխանակ Կերմանիա, Անկլիա, Սբանիա, Իթալիայի: Նմանապէս, կ'ըսենք Պիրենէ, Ալպեան, Դանուբ փոխանակ Բիրենէ, Ալբ, Տանիւպի: Իսկ այն երկիրները որոնք կազմուած են վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին կամ աւելի առաջ, անոնց անունները նոյնութեամբ առած ենք մեր լեզուին մէջ: Զենք ըսեր Բրազիլիա, Արժանտին, Պերու, Բոլիվիա. Կոլոմպիա, Բուլգարիա, Սերբիա, Բերլին, Փիլատելփիա եւն.: Կը նշանակէ թէ մեր արդի աշխարհաբարը դուրս ձգած է այդ հին կանոնը: Եւ արդէն Զապէլ Ասատուրի քերականութեան մէջ այդ կանոնի մասին յիշատակութիւն չկայ: Մանաւանդ մեզ Ֆրանսահայերուս ականջին խորթ կը հնչեն այդ ձեւերը: Այս մասին խօսած եմ «Յառաջ»ի ուրիշ ընթերցողներու հետ որոնք ինծի համամիտ են: Ուրեմն պիտի խնդրէի «Յառաջ»ի յարգելի խմբագիրէն որ լուսաբանէր խնդիրը:

ԽՄԲ. — Կարդալ վաղուան Օրը Օրին:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

●

ԼԻՈՆ. — Զարսանճաքի Հայր. Միութիւնը ընտանեկան խնջոյք մը սարքած էր Նոր Տարուան առթիւ, Յունուար ութին: Պարերը կանուխէն սկսած էին: Հանդէսին նախագահը, Տրդատ Զաքոյեան իր տկինոջ հիւանդութեան պատճառով չէր կրցած գալ, ուստի փոխանորդաբար բացումը կատարեց Արմենակ Մարտիրոսեան: Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր ու պարեր: Հայրենակից Տիկին Տիգրանուհի Նորոյեան երգեց «Բարձր սարերը», իր աղջիկը՝ Օր. Ռոզ երգեց «Անուշ Գարուն»ը: Երգեցին նաեւ օրիորդներ Ժանէթ Առաքելեան եւ Մարի Գալուստեան (ֆրանսերէն): Խօսք տրուեցաւ Քալիֆորնիայէն եկած հայրենակից հիւրի մը Տիկին Սառա Մելքոնեանի, որ քանի մը խօսքով իր ուրախութիւնը յայտնեց Լիոնի հայրենակիցներուն իր միաբանութեան համար:

Զարսանճաքցիներու փեսայ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խարիպեան երկու խորոված հաւ, մէկ շիշ գինի նուիրած էին, աճուրդին: Շահողները եղան իրենք՝ նուիրատուները ու կրկին նուէր մը ընելով երկու հաւերը, բաժնեցին բոլոր սեղանակիցներուն: Պ. Յակոբ Խաչերեան այս անգամ ալ իր «տիկ»երով եկած էր քաջալերելու մեր ձեռնարկը:

Պօղոս Գալուստեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ի՞նչ մտածումով գրեցիր այս տողերը, ի՞նչպէս կ'ըսես այս խօսքերը: Հազար մեղք, դուն աղէին առաքինի զգացումին անգամ կը նախանձիս Նազըմ պէյ, մեղք քեզի: Այս բաները կը գրես եւ դեռ կը յանդգնիս ըսել թէ Թէրաքքըներէն չես, ի՞նչ ես հապա:

— Զմտայ այդ կուսակցութեան մէջ, քննեցէք:

Ընդհ. դատախազը չկրցաւ ինքզինքը զսպել եւ պոռաց.

— Շատ մը հայրենակիցներ մտած են եւ կամ կրնան մտնել Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մէջ, ազատ են: Մէկը այս մասին բան մը չի կրնար ըսել: Միայն թէ Նազըմ պէյ հոս եկած է իբր fomիբաձի:

—Ես fomիբաձի չեմ, fomիբաձիութիւն չեմ ըրած: Ես այդէն վիճարանութիւնը սիրող մարդ մըն եմ, ամէնուն հետ կը վիճիմ, միայն թէ ինծի ստախճանակից մարդոց հետ: Ես Իթթիհատի ատեն ալ հակաճառութիւններ կ'ունենայի, նոյնիսկ Էնվէր փաշա կը տրտնջար իմ այս բնաւորութեանս համար: Վիճաբանելուս հետեւանքով զատ՞ծ կ'ըլլամ միտէ Իթթիհատի, որուն կապուած էի ամբողջ գոյութիւնովս: Մարդ կրնայ դաւաճանել իր պատկանած կուսակցութեան:

— Իսմայիլ Ճանպոլաթ եւ Շիւքրիւ երբ Իզմիր եկան, տեսակցեցա՞ք իրենց հետ:

— Շիւքրիւ գիշեր մը տունս մնաց, առտուն ալ կանուխ մեկնեցաւ:

— Սարը Էֆէ Էտիպի հետ տեսակցեցա՞ք:

— Կը ճանչնամ, բայց չեմ տեսակցիր:

— Զիա Խուրշիտի Իզմիր գալը ե՞րբ իմացաք:

— Զիա Խուրշիտ անունը թերթերու մէջ, դէպքին առթիւ կարդացի միայն: Այդպիսի մարդ մը չեմ ճանչնար, չեմ տեսած:

— Մահապարտ Ապտի՞նը:

— Կը ճանչնամ, բայց մեղի ընդդիմադիր ըլլալուն, չէի տեսակցեր:

— Ռաուֆ պէյի հետ տեսակցեցա՞ք:

— Իզմիր եկած ատեն անգամ մը տեսակցեցայ:

Ընդհ. դատախազը դարձեալ միջամտեց.

— Ցաւալի է որ Տօքթ. Նազըմ իր տըւած պատասխաններուն մէջ ոչ մէկ անկեղծութիւն ցոյց տուաւ: Ան կ'ըսէ թէ վիճասէր մէկը եղած է: Իր ըրածը ոչ թէ վիճաբանութիւն, այլ մեղի դէմ քարոզութիւն է: Իր ունակութիւնը այս է:

Տօքթ. Նազըմ իր փախուստին առթիւ ալ ըսաւ. — Պատերազմի վերջաւորութեան, Իթթիհատի Քոնկրէն յարմար դատեց որ Թալէաթ, Էնվէր փաշաները, Պէհաէտտին Շաքիր եւ ես ամէն գնով հեռանանք երկրէն, փախչինք:

— Ինչո՞ւ:

— Ըսին որ Քրիստոնեաները մեզի դէմ լարուած են, Հայերը եւ Յոյները կրնան մեր վրայ յարձակիլ, խողովութիւն հանել ...

— Հապա դուն Կազի փաշային «Կազօզ» փաշա ըսեր ես:

— Երբեք, բնաւ ըսած չեմ այդպիսի բան մը:

— Դուրս հանեցէք, կը բաւէ:

Տօքթ. Նազըմ շատ գէշ տպաւորութիւն մը թողած էր դատարանին մէջ:

*

Անկախութեան Ատեանը յաջորդ օր դատեց վերջապէս Ճավիտ պէյը, այդ մեծահռչակ Իթթիհատականը, ելմտագէտը եւ քաղաքական գործիչը, որ երկու ամիսէ ի վեր ձերբակալուած էր եւ Իզմիրի առաջին դատավարութենէն ետք Անգարա փոխադրուած: Ճավիտ պէյ բարձրագոյն զարգացում ստացած, միջազգային համբաւի տէր անձնաւորութիւն մըն էր, եւ բախտորոշ դեր մը ունեցած էր ընդհ. պատերազմի տարիներուն եւ անբաժանելի ընկերը եղած Հիւսէյին Ճահիտի (Եալչըն):

(Շար.)

ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՆ ՕԳՆԵԼ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ

Սուրիա, Եգիպտոս եւ Արաբիա Յունուար 11ին ծանուցին թէ դրամական օգնութիւն խոստացած են Յորդանանի, որպէս զի այդ երկիրը չմիանայ Պաղտատի Ուխտին: Սուրիոյ կառավարական շըրջանակներէն կը հաստատեն թէ երեք ազգերը պատրաստ են տարեկան գումար մը վճարելու Յորդանանի, որպէս զի պէտք չունենայ Անգլիոյ սահմանած նպաստին (տարեկան 22·400·000 սթերլին): Երեք պետութիւնները խնդրած են Հիւսէյին թագաւորէն ժամանակ եւ հաւաքատեղի նշանակել, խորհրդաժողով մը գումարելու համար Արաբիոյ թագաւորին, Սուրիոյ նախագահին եւ Եգիպտոսի վարչապետին հետ: Այդ ժողովին մէջ պիտի ճշդուի առաջարկուած գումարին վճարման ձեւը: Սուրիական յեկուցումը կ'ըսէ թէ երեք պետութիւնները համաձայն են առաջարկուած օգնութեան մասին, պայմանաւ որ Յորդանան հրաժարի անգլիական նպաստէն:

× Իրաքի կառավարութիւնը խնդրած էր Եգիպտոսէն եւ կանչել Պաղտատի զինուորական կցորդը, միեւնոյն ատեն ծանուցանելով թէ ձերբակալուած է անոր սպասաւորը: Կցորդը Գահիրէ վերադարձած է արդէն:

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս պահանջեց աւելցնել Միջին Արեւելքի եւ հարաւ-արեւելեան Ասիոյ սահմանուած օգնութիւնը, հակազդելու համար Խ. Միութեան տնտեսական արշաւին, որ հետզհետէ կը շեշտուի: Նախարարը միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը գտնէ աւելցնել անժառանգ եւ յետամնաց երկիրներու սահմանուած օգնութիւնը, զարկ տալով անոնց ճարտարագործութեան եւ տնտեսութեան: «Այս ճակատին վրայ պարտութիւն մը նոյնքան աղետալի կրնայ ըլլալ որքան պարտութիւն մը զինարշաւի մէջ: Մենք պիտի կորսնցնենք այս տնտեսական փորձին մէջ եթէ մեր երկիրը ամբողջովին չըմբռնէ օրուան պահանջը»:

Նախարարը լրագրական տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ երեք անգամ քիչ մնաց որ պատերազմ յայտարարէին: Առաջին անգամ՝ 1953 Յունիսին, Քորէայի հարցին առթիւ: Երկրորդ անգամ՝ 1954 ապրիլին, երբ ծանրացաւ Հնդկաչինի կացութիւնը եւ Ֆրանսա ամերիկեան օգնութիւն կը խնդրէր: Երրորդ անգամ՝ 1954ի աշնան, Ֆորմոզայի համար:

× Պ. Ֆ. Տըլըս իր լրագրական ասուլիսին առթիւ հաստատեց թէ նախագահ Այզընհաուըր եւ Անգլիոյ վարչապետը մասնաւորապէս պիտի քննեն Միջին Արեւելքի խնդիրները: Մ. Նահանգները ի հարկին պիտի միանան Պաղտատի դաշինքին, եթէ տեսնեն որ այդպիսի քայլ մը կրնայ նպաստել Միջին Արեւելքի խաղաղութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը սկսաւ քննել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու բանաձեւը՝ Իսրայէլի կողմէ կատարուած յարձակման մասին որուն զոհ գացին 56 Սուրիացիներ: Բանաձեւը չի պահանջեր որ Իսրայէլ հատուցում վճարէ, ինչպէս առաջարկած էր Խ. Միութիւնը, բայց կ'ազդարարէ Իսրայէլի թէ «Նոր միջոցներ» ձեռք պիտի առնեն, եթէ մերժէ համակերպիլ Ապահովութեան Խորհուրդին հրահանգներուն:

ԳՈՆԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ նոր դեսպանը, Պ. Ժոքս, ճառ մը խօսելով, գոհունակութեամբ յայտարարեց թէ շատ լաւ են երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները եւ թէ «Գերմանիոյ վերամիացումը Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան գըլխաւոր նպատակներէն մին կը կազմէ»:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ուսուցչուհի մը, Մարշըլ սպաննուած էր անցեալ տարիօգոստոսին, Ամիէնի ճամբուն վրայ: Ոստիկանութիւնը 16 կասկածելիներ հարցաքննելէ ետք, առջի օր յաջողեցաւ խոստովանցնել վերջին ամբաստանեալը: Ռոպէռ Ավրիլ, 45 տարեկան: Կալանաւորը նախ կ'ըսէր թէ գողցած է աղջկան պայուսակը, բայց ինք չէ մարդասպանը: Բայց ի վերջոյ խոստովանեցաւ թէ չուանով մը խեղդած է աղջիկը, որ կը դիմադրէր իր կամքին:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 25 ականաւոր դէմքեր պիտի դատուին մօտերս, իբրեւ մեղսակից վարչապետ զօր. Ռազմարայի սպանութեան, որ տեղի ունեցաւ 1951ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մարսէյլէն, «Յառաջ»ի հին ընթերցողներէն Տէր եւ Տիկին Ջթճեանէ 4000 ֆրանք:

× Ընկեր Աղատ Պալեանէ (Վալանս) 500 ֆրանք: (Նոյնքան ալ «Հայ-Բոյժ»ին համար):

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի համդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ: Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեանի եռաձայն եղանակով, մասնաւորապէս հրաւիրուած դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի: Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ Օր. Զարուհի Գալփախճանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3·30ին կըղերականներու սրահը, 22 ռիւ բէ Պայիւքիէ:

Յայտագիր.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն: «Երեք որբերը» (տրամ), «Հիւանդ Պուպրիկը» (տրամ), «Ամէն բան չուտող տղան» (տրամ): Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ բարեկամները:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Տարուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին եւ մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի, Վիէնի խումբերուն:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, զանազան անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Սիրով կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի բոլոր Հայերը:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան եւ զաւակը՝ Արամ եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 15 Յունուար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ (Ֆէպիւս)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՎԻԷՆ.— Կարապետ Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զոհրապ Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ուզունեան եւ զաւակները (Փարիզ) եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Վիէնի Ս. Մարթէնի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, ողբացեալ ՆՈՒԱՐԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ղեւոնդ Շալճեան եւ զաւակները կը ծանուցնեն թէ՝ այս կիրակի, Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգըստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Եւտոքսիա Շալճեանի յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՅԵՏԱՁԳՈՒՄ

ԻՍԻ.— Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան սարքած կինճախաղը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 8ի հանդէսին օրը, յետաձգուած է յունիս ամսուն:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը, կերակուր եփելու դիւրութեամբ, կնոջ մը կամ երիտասարդ օրիորդի մը համար:

Հեռաձայնել՝ POR. 27-55 գրասենեակի ժամերուն, բացի կիրակիէ եւ երկուշաբթիէ:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն:

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար: Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն:

Ժամը 6էն վերջ պիտի ըլլան եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք: Փութացէք ուրախացնել պզտիկները՝ քաջալերելով Կապ. Խաչի այս համեստ ձեռնարկը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ - ՊՈՄՈՆ

13 Յունուար, ուրբաթ, ժամանակացոյց, Տօն Անուանակոչութեան Տեառն, սկիզբ առտուան ժամերգութեանց ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

15 Յունուար, Ա. Կիրակի յետ Ծննդեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին Զամպաքճեանի կտակին:

ԲՐԻԹԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաստակ առաջնորդ՝ հանգուցեալ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրանիկ Ղազարեան - Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեաններ, որոնք 1941-42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած: Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ: Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել:

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ԿԱՐՏԱՆ ՊԻՎԷՐ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Պոմոնի լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը Կարտան Պիվէր ակումբին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք:

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք:

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք:

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր նոր տպ1500 ֆրանք:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք:

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք:

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սէնքէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք:

ՁՐՈՅՑ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փօլատեան, 1955, 500 ֆրանք:

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք:

ԳԱՁԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 ֆրանք:

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 ֆր:

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք:

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մուրատ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին: Թաթուլ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին: Գէորգ Չաւուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին:

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին:

Արամ խումբը չորեքշաբթի:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Տիկին Եղսա Ահարոնեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր բարեկամին Պ. Սարգիս Նահապետեանի, Լոս Անճելոս:

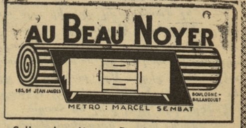
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քաէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քաէի դէմ: Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը:
2. Հրաժարական վարչութեան:
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 Հատը 12 ֆր․

ՇԱԲԱԹ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI 14 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7877 32e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3288

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

Յաճախ կը լսենք հետեւեալ հարցումը․

— Տարիներէ ի վեր կը թելադրէք աւելի սերտ կապեր, բուն բառով՝ գործակցութիւն հաստատել գաղութներու միջեւ, սկսելով արեւմտեան Եւրոպայէն : Ցնորք չէ՞, նկատի առնելով բազմազան դժուարութիւններ :

Իբրեւ սկզբունք, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ բարոյական կապ հաստատել բոլոր գաղութներուն միջեւ, մօտաւոր թէ հեռաւոր :

Միայն մենք չենք որ տարագիր բազմութիւններ ունինք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Մեծ թէ փոքր, աւելի կամ նուազ բախտաւոր ազգեր, նոյնիսկ պետութիւններ կան որոնց զաւակներէն միլիոնաւորներ հայրենիքէն դուրս կ՚ապրին :

Եթէ բախտաւորները սերտ կապեր ունին իրենց պետութեանց հետ, ուրիշներ կը գտնուին մեր վիճակին մէջ։ Ուրեմն կարելին կը փորձեն, իրենց ինքնուրոյն գոյութիւնը ամրապնդելու համար :

Անոնք ալ ունին իրենց ներքին կազմակերպութիւնները, — ազգային, ընկերային, կրթական կամ քաղաքական :

Անոնց մէջ ալ կան տարբեր դաւանանքներ եւ հոսանքներ :

Մեր եւ անոնց տարբերութիւնը այն է որ տեսակ մը անգիր համաձայնութիւն կը տիրէ իրենց միջեւ, հիմնական հարցերու մասին :

Եւ յետոյ, որքան ալ խրթին՝ հեռու գտնուին, անոնք միջոցներ կը փնտռեն, սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար, փոխադարձաբար :

Անոնք պարբերաբար ազգային կամ ընդհանուր ժողովներ ալ կը գումարեն, իրենց չարն ու բարին քննելու համար :

Դեռ անցեալ տարի տեղի ունեցաւ հայրենիքէն հեռու բնակող Ֆրանսացիներու համագումարը :

Զանազան թելադրութիւններ ըրած ատեն, մենք երբեք չենք անտեսեր իրականութիւնը իր բազմապիսի խոչընդոտներով։ Գիտենք զանազանել ցանկալին եւ կարելին։ Անմիջականը եւ հեռաւորը :

Օրինակ, բնական կամ տրամաբանակա՞ն է որ Ֆրանսահայ գաղութը կղզիներու բաժնուած ըլլայ ազգային կազմակերպութեան տեսակէտով, մէկը միւսէն անտեղեակ :

Ո՞վ կ՚արգիլէ հաստատել կեդրոնական իշխանութիւն մը, Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը, յարգելով իւրաքանչիւր շրջանի տեղական պայմանները :

Այս տարրական պահանջը գոհացնելէ ետք, մեր շահն իսկ չի՞ պահանջեր սերտ յարաբերութիւններ ստեղծել հարեւան գաղութներուն հետ, — անգլիական, պելժիական, իտալական, գերմանական, զուիցերիական, աւստրիական եւայլն :

Յիշուած բոլոր համրանքներն ալ ունին իրենց ներքին կազմակերպութիւնները, ոմանք՝ նաեւ եկեղեցի եւ ակումբ :

Որքան ալ տարբեր երկիրներու մէջ գտնուին, ո՞վ կ՚արգիլէ գոնէ բարոյական կապեր, փոխադարձ մերձեցում հաստատել բոլորին հետ :

Այդպիսի կապակցութիւն մը պիտի զօրացնէր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, մեր դիմադրական կորովը :

Մինչդեռ, ներկայ վիճակով, իւրաքանչիւր համրանք ինքն իր մէջ պիտի հալի, դառնալով զանցառելի քանակութիւն :

Փոխադարձ մերձեցումը կրնայ գործակցութեան յանգիլ, ճակատագրական պահերու մէջ :

Ի վերջոյ ո՞րն է այն կեդրոնը որ պիտի կրնար խօսիլ յանուն Ֆրանսայի կամ արեւմտեան Եւրոպայի հայութեան, եթէ բացառիկ դէպք մը պատահէր, այստեղ կամ այլուր :

Դեռ ուրիշ պարագաներ ալ կան :

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՃԱԿԱՏԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ․ քարտուղարը, Կի Մոլէ, որ Հանրապետական ճակատը կազմած է Մենտէս Ֆրանսի հետ եւ որ վարչապետութեան առաջին թեկնածուն կը համարուի, առջի օր ճաշի հրաւիրուած էր Անգլօ-Ամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան կողմէ։ Այս առթիւ պարզեց իր տեսակէտները ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Մասնաւորապէս ծանրանալով Ալժերիոյ տագնապին վրայ, ըսաւ թէ ո՛վ որ ալ ըլլայ վաղուան վարչապետը, պէտք է անմիջապէս օդանաւ մը նստի եւ Ալժերիա երթայ, կարգադրելու համար «Ֆրանսայի ամէնէն առաջնակարգ խնդիրը»։ Թէ ինք եւ թէ Մենտէս Ֆրանս անհրաժեշտ կը գտնեն ազատ ընտրութիւններ կատարել Ալժերիոյ մէջ, յետոյ բանակցելու համար շահող կուսակցութեանց հետ :

Աւելորդ է բացատրել թէ ներկայիս Ալժերիոյ հարցը նոյնքան հրատապ հանգամանք ունի Ֆրանսայի համար որքան ունէր Հնդկաչինը՝ 18 ամիս առաջ։ Ամէնքն ալ առաջնական կը գտնեն լուծումը, բայց շատ քիչերը համաձայն են կարգադրութեան ձեւի մասին։ Պ․ Կի Մոլէ եւս առանց բացորոշ բանաձեւ մը առաջարկելու, յայտարարեց․— «Ոչ միայն պէտք է լուծենք Ալժերիոյ մէջ ուրիշներու կողմէ ստեղծուած խնդիրները, այլեւ պէտք է նմանօրինակ ելքեր գտնենք սեւ Ափրիկէի մէջ» :

Քանի մը թղթակիցներ հարցուցին թէ պիտի ընդունի՞ համայնավարներուն աջակցութիւնը, քանի որ բաւարար մեծամասնութիւն չերեւար Մոլէ — Մենտէս Ֆրանս դահլիճի մը համար։ Կի Մոլէ պատասխանեց․ — «Մենք բաւական քուէներ ունինք եւ այդ պարագան չենք նախատեսած։ Մենք մեր ծրագիրը պիտի պարզենք Ազգ․ Ժողովին առջեւ։ Անոնք որ համաձայն են թող պիտի քուէարկեն, անոնք որ համաձայն չեն դէմ պիտի քուէարկեն : Մենք միեւնոյն գծին վրայ կը դնենք համայնավարները եւ միւս կուսակցութիւնները։ Իմ կարծիքս չէ փոխուած համայնավարներու մասին։ Ես իրենց ընտրողները կը համարեմ ձախակողմեան, բայց իրենց ընտրեալները ոչ ձախ են, ոչ ալ աջ, այլ Արեւելքցի, ինչպէս ըսած եմ անգամ մը։ Մեր Հանրապետական ճակատը ունի 150 երեսփոխան : Անկարելի է որ չգտնուին մարդիկ՝ մեզի միանալու եւ երկրին սպասած լուծումներն ընդունելու համար։ Բայց կառավարութեան անդամները պիտի ընտրուին Հանրապետական ճակատէն։ Ես անձնապէս հակառակ եմ նախարարներ փնտռելու տարբեր շարքերու մէջ» :

Երբ հարցուցին թէ ո՛վ պիտի ըլլայ Հանրապետական ճակատին վարչապետը, Կի Մոլէ ժպտելով պատասխանեց․

— Ընկերվարական համագումարը իր կարծիքը պիտի յայտնէ չորսաթ եւ կիրակի։ Կը մաղթեմ որ պահանջներ չդնէ։ Արմատական կուսակցութիւնն ալ կրնայ պահանջ մը դնել։ Ամէնէն իմաստուն ճամբան է ընդունիլ Հանրապետութեան նախագահին առաջարկելիքը։ Վստահ եղէք որ մեր մէջ պառակտում պիտի չծագի այս հարցին առթիւ։

Ուրիշ հարցումներու ալ պատասխանելով, Կի Մոլէ յայտարարեց․—

1․ Մեր ծրագիրը կը նախատեսէ նուազագոյն օրապահիկի յաւելում, շրջանային տարբերութեանց ջնջում, յաւելում ծերութեան թոշակի, օգնութիւն ուսանողներու : «Բայց այս բոլորը անարժէք պիտի դառնան, երբ գինները աւելնան : Հետեւաբար անիմաստ է խօսիլ Ֆրանքի արժեզրկման մասին որուն առաջին զոհը պիտի ըլլան աշխատաւորները» :

2․ Արտաքին քաղաքականութեան մէջ,

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Լեզուական դասերը կը շարունակուին : *Յառաջ*, *Յուսաբեր*, *Արմենիա* (Պուէնոս Այրէս), *Բազմավէպ* եւ ուրիշ թերթեր ապերախտ աշխատանքի մը ձեռնարկած են, գոնէ կոպիտ եւ աններելի սխալները ուղղելու համար :

Ի՞նչ օգուտ։ Անունով, տեղով նշանակուած խմբագիրներն ու յօդուածագիրները անգամ ոչ դասարան կը փոխեն, ոչ ալ տառ կամ բառ։

Թերեւս չեն ալ կարդար, վախնալով որ իրենց գիտցածն ալ կը մոռնան :

Եւ այսպէս, տգիտութիւնն ու ծուլութիւնը մամուլ կը կապեն շատ մը թերթերու մէջ, Փարիզէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա :

Տակաւին թերթեր կան «փառայեղ» խորագիրներով (փառահեղ)։ Եւ ուրիշներ՝ «կայսերապաշտ», «կայսերապաշտութիւն» կոչուած այլանդակութիւններով : (Աշխարհակալ, աշխարհակալութիւն) :

Իսկ փաթթոցաւոր թրքաբանութիւններ մրցումի ելած են Պոլսէն մինչեւ Սուրիա – Լիբանան, առաջնորդութեամբ *Ժամանակի* եւ նոյն դպրոցէն հասակ նետած խմբագիրներու կամ լրաբերներու :

Բարեբախտաբար, երբեմն ընթերցողներ կան որոնք աւելի ուշադրութեամբ կը հետեւին իրենց կարդացած թերթին բովանդակութեան, ուղղութեան, նոյնիսկ ... ուղղագրութեան :

Այսպէս, երէկ աշխատակից մը կը զարմանար որ *Յառաջ* գրաբարի գործածութեան դէմ ըլլալով հանդերձ, հին կանոնի մը կը հետեւի առնէն մը ի վեր, գրելով *Դոկտոր*, *պրոֆեսոր*, *բիւրօ* եւայլն :

Այս առթիւ կը յիշէր տառադարձութեան հին եւ նոր ձեւերը, բաղդատելով արեւմտահայ եւ արեւելահայ հնչաբանութեան տարբերութիւնները :

Քանի մը բառով յայտնեմ *Յառաջի* տեսակէտը, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու :

Արեւելահայերը (եւ Վիեննայի Մխիթարեանները) հաւատարմօրէն կը հետեւին դասական ուղղագրութեան, որ ճիշդ է, գիտականօրէն :

Մենք, արեւմտահայերս (Վենետիկցիներն ալ) կը հետեւինք տառերու արտասանութեան ձեւին, իբրեւ հետեւանք զանազան ազդեցութեանց եւ կանոնի մը որ բոլորովին անհիմն չէ :

Այսպէս դասական տառադարձութեամբ կը գրենք *Իտալիա*․ բայց երբ նոյնանուն շոգենաւ մը արկածի հանդիպի, կը գրենք «*Իթալիա*» :

«Դաւիթ»ը ճիշդ է հին թէ նոր ուղղագրութեամբ, մանաւանդ իբրեւ միջազգային անուն :

Բայց, եթէ այսօր նոյն անունով օտարական մը մեռնի կամ ձերբակալուի, կը գրենք «Տավիտ» :

Ինչո՞ւ։ Պատասխանը շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ :

«Ջամալեան»ը, «Ճեմալ» բառին արեւելահայերէնն է։ Այդպէս գրուելով, մինչեւ այսօր ալ շատեր կ՚արտասանեն «Չամալեան» :

«*Յառաջ*» նկատելով որ նոր քաոս մը պիտի բացուի, եթէ միանգամ ընդ միշտ հետեւինք դասական ուղղագրութեան, միջին ճամբան բռնած է․—

1․ Հաւատարմօրէն պահել դասական ուղղագրութիւնը, — դիկտատոր, դրակոնեան, թատրոն, լատինական, պղատոնական, բրիտանական, Ատլանտեան եւն։

2․ Դասական ուղղագրութեամբ գրել կովկասեան եւ առ հասարակ ռուսական անունները ու բառերը, ինչպէս եւ կարգ մը միջազգային բառեր :

3․ Մնացեալը՝ այնպէս ինչպէս որ կ՚արտասանեն արեւմտահայերը :

Անշուշտ ցնոր տնօրինութիւն ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՕԳՆԵՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ

Գրած էինք թէ Սուրիա, Եգիպտոս եւ Արաբիա խոստացած են տարեկան գումար մը վճարել Յորդանանի, որպէսզի չկարօտի Անգլիոյ, որ ամէն տարի խոշոր գումարներ կը յատկացնէ այդ երկրին :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, արաբական երեք երկիրները կը նախատեսեն տարեկան հարիւր միլիոն ոսկիի գումար մը, որուն 45 առ հարիւրը պիտի վճարէ Եգիպտոս, 40 առ հարիւրը Արաբիա, իսկ մնացեալ 15 առ հարիւրը Սուրիա : Այս օգնութեան շնորհիւ Յորդանան պիտի կրնայ հոգալ մասնաւորապէս արաբական լեգէոնին ծախքերը : Միւս կողմէ ծրագիրը կը նախատեսէ հաստատել «Արաբական դրամատուն մը անտեսական բարգաւաճման համար, արտօնելով որ չորս երկիրներուն մէջ ծախուին Յորդանանի կառավարութեան կողմէ հանուած պարտաթուղթեր։ Եգիպտոս, Արաբիա եւ Սուրիա յանձն կ՚առնեն գնել անվաճառ մնացած բոլոր պարտաթուղթերը :

× Օգնութեան այս ծրագիրը մեծ մը տահոգութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ : Կ՚ըսուի թէ պաշտօնական շրջանակներէ պատրաստութիւն ուղղուած է Յորդանանի։ Բայց 3․500․000 սթերլինի բացառիկ վարկէ մը, Անգլիա ամէն տարի շատ աւելի մեծ գումար մը կը վճարէ արաբական լեգէոնին համար, ուղղակի Լոնտոնէն։ Այդ վարկը ինը միլիոն սթերլինի բարձրացած էր անցեալ տարի :

× Ապահովութեան խորհուրդին յունուար 12ի նիստին մէջ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ․ Նահանգներու պատուիրակները առաջարկեցին միաձայնութեամբ դատապարտել Իսրայէլը՝ դեկտեմբեր 11ի արշաւին համար եւ խիստ ազդարարութիւն մը ուղղել, ապագայ յարձակումներու դէմ : Ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը ծանրացաւ իբրեւ հետեւանք չորս իսրայէլեան արշաւներու, երկու տարուան մէջ։ Ըսաւ թէ նախապէս եղած դիտողութիւնները չկրցան կասեցնել իսրայէլեան յարձակումները։ Անգլիական պատուիրակն ալ ձայնակցեցաւ, աղդարարելով թէ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։ Նոյնպէս Ֆրանսայի ներկայացուցիչը :

Խ․ Միութեան բանաձեւը աւելի խիստ է եւ կը պահանջէ որ Իսրայէլ հատուցում վճարէ, իբրեւ պատասխանատու Դեկտ․ 11ի դէպքին։ Նիստը յետաձգուեցաւ, միացեալ բանաձեւ մը պատրաստելու համար :

× Իսրայէլի վարչապետը յօդուր մը ուղղելով սետիքեաններու ընդհ․ դաշնակցութեան, բացատրեց թէ աշխատավարձքի յաւելում պահանջելու ժամանակ չէ, վասն զի Միջին Արեւելքի կացութիւնը մեծապէս կ՚ազդէ ազգ․ պաշտպանութեան ծախքերուն վրայ։ «1956ը կրնայ ճակատագրական ըլլալ Իսրայէլի համար, անխուսափելի դարձնելով պատերազմը : Այդ պարագային հարկ պիտի ըլլայ զէնքի տակ առնել 250․000 զինուորներ եւ ոչ թէ հարիւր հազար հոգի, ինչպէս վերջին ընդհարման ատեն» :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՎԱՌՕԴԱՐԱՆԸ, ԿԻՊՐՈՍ

«Լը Մոնտ»ի արեւելագէտ աշխատակիցը, էտ. Սապլիէ յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ Կիպրոսի մասին: Ահաւասիկ առաջին մասին ամփոփումը.—

Եօթը տարի առաջ Պաղեստինի մէջ 26 հազար քառակուսի քիլոմեթրի վրայ կատաղի պատերազմ մը կը մղուէր, յեղափոխութիւններ, զանգուածային տարագրութիւններ, արիւնալի դէպքեր պատճառ եղան որպէսզի արաբ եւ հրէական պայքարը վերածուի վառօդարանի մը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Կիպրոսն ալ կը թուի թէ այդ շրջանի մթնոլորտը թունաւորելու վրայ է: Իր ինը հազար քառակուսի քիլոմեթրին վրայ կ'ապրին չորս հարիւր հազար Յոյներ, հարիւր հազար Թուրքեր եւ քանի մը հազար անգլիացի պաշտօնատարներ եւ զինուորներ:

Առաջին իսկ քայլերուդ կը նշմարես թէ Կիպրոս «երեք ազգերու կղզին» է: Կարծես թէ պատմութիւնը կը դատապարտէ որ այս երեք ազգերը միասին ապրին փակ դաշտի մը մէջ — Անգլիացին, Յոյնը եւ Թուրքը: Ամէն մէկը իր անկախ կեանքը կ'ապրի, իր իսկ համայնքին ծոցը: Յոյնը յունական դպրոց կ'երթայ, իր վկայականները Յունաստանի համալսարանէն են, իր եկեղեցին՝ յոյն օրթոտոքս եկեղեցին է, ինչպէս եւ իր բժիշկը եւ դրամատունը: Ան հպարտ է իր յունական եւ քրիստոնէական անցեալով:

Այս կղզիին մէջ ծնած է Հոմերոս: Ոչ շատ հեռու իր ափերէն, ալիքներէն դուրս ելաւ Ափրոդիտէ: Իր լեռներուն տակ կը ծուարին գիւղեր, ամփոփուած իրենց բիւզանդական եկեղեցիին շուրջ: Գիւղերուն մէջ ծերերը անօթներ կը կաղապարեն Լիմասոլի ընտիր գինիին համար, ինչպէս եւ Սամոսի, Քիոսի եւ կամ Իմպրոսի ձգախէժին համար:

Ամէն քայլափոխիդ կը հանդիպիս երէկի եւ այսօրի հակասութեան: Քաղաքները շինուած են դարաւոր աւերակներու հետքերուն վրայ: Հովիւը իր այծերը կ'արածէ չոր բարձունքներու վրայ, տաճարի մը աւերակներուն մէջ:

Քանի մը մեթր անդին, սակայն բոլորովին անջատ, Թուրքերն ալ իրենք իրենց մէջ կ'ապրին: Ամփոփուած իրենց թաղին կամ գիւղերուն մէջ, իրենց մզկիթին շուրջ, որոնք շատ յաճախ հին քրիստոնէական գոթական Մայր Եկեղեցիներ են, Ֆամակուսթայի մէջ կամ Ս. Սոֆիան, Նիկոսիոյ մէջ:

Կիպրոսի մէջ կը գտնուին նաեւ Օսմանեան կայսրութեան հին հետքերը: Ֆէսը, որ արգիլուած է Թուրքիոյ մէջ, կը գործածուի կղզիին մէջ: Թուրքերը կը պահեն հին աւանդական տարազը եւ երբեմն ալ քողը: Սրճարաններուն, «լոքանթա»ներուն մէջ ուր տեսականապէս «քէպապ»ին հոտը կը բուրէ, մարդիկ մինակ կ'ընեն անատոլեան մեղեդիները, սուլթաններու եւ արդի Թուրքերու նկարներուն տակ:

Անգլիացիներն ալ մեկուսացած կ'ապրին իրենց աւանդական շէնքերուն մէջ: Երբ աշխատանքը վերջանայ «գաղթային գրասենեակ»ին պաշտօնեաները, անգլիական օդանաւերու նաւազները, ինչպէս եւ պահակները հոն կը հաւաքուին:

Վերջին տասը տարուան մէջ անոնք տեսան որ հետզհետէ կը ծկլուէր իրենց կայսրութիւնը, որուն արեւը երբեք մարը չէր մտներ: Ահա այս գաղթավայրին մէջ եւս անոնք կը տեսնեն իրենց ծանօթ ձեւը, որով կը հրաւիրուին լքել երկիրը եւ հեռանալ:

Իրենց առօրեայ «տաք խօսակցութեանց» ընթացքին, անոնք պատասխանատուութիւնը կը ձգեն երբեմն պահպանողականներուն, երբեմն ալ աշխատաւորականներուն վրայ, վերագրելով մէկուն բրտութիւն, միւսին ալ մեղկութիւն: Եւ վէճ մը կը սկսի իրենց միջեւ:

Վայր մըն է կղզին, ուր ամէն մէկ քայլիդ անցեալը եւ ներկան իրարու խառնուած կը տեսնես: Կիւրենայի բերդը, որ ատենօք դիմադրեց Թրքական յարձակումներուն, այսօր վայրաշուններուն իբրեւ կայան կը ծառայէ: Ինքնամուղ օդանաւեր կը թռչին այգիներուն մէջ, ուր Թուրքերը խաղողի տերեւներ կը հաւաքեն «տոլմա»յի համար:

Միջնադարեան այս կղզին դարձաւ վայրը բազմաթիւ աշխարհակալներու—Առիւծասիրտ Ռիչարի, Տաճարականներու, Ճենովացիներու, Վենետիկցիներու եւ վերջապէս Թուրքերու: Ֆամակուսթայի աշտարակը բնակավայրն էր Վենետիկցի կառավարիչին՝ Քրիստափոր Մորոյին, որ կ'ըսուի թէ Օթելլոյին իբրեւ «մոտէլ» ծառայեց: Ամէն նոր յաղթական պարիսպներ կը շինէր, կը կռուէր եւ կ'անհետանար...

Պատմութեան այս երկար շրջանին, մէկ դարաշրջան միայն յառաջդիմութիւն տեսաւ կղզին: Տաճարականները 1192ին գնած էին կղզին քառասուն հազար բիւզանդականի եւ ծախեցին զայն Գուիդոն Լուսինեանի: Երեք դար երջանիկ եւ խաղաղ շրջան մը բոլորեց կղզին: Ճամբորդ մը այդ թուականներուն կը գրէր թէ «Ֆամակուսթան աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրն է»: Ֆրանսական տիրապետութեան այս շրջանին մասին միշտ գովասանքով կը խօսին:

Ներկայիս ազգայնական շարժում մը գլուխ կը ցցէ գրաւողներուն դէմ:

Գաղտնի դիմադրական շարժումը Է. Օ. Քան միշտ կը գործէ, գաղտնօրէն պատերուն վրայ փակցնելով իր հրահանգները: Այս ահաբեկիչները գլխաւորաբար կը յարձակին «գործակից»ներուն վրայ: Ամէն օր յարձակում մը կը կատարուի յոյն ոստիկանի մը վրայ որ չափազանց եռանդ ցոյց կուտայ գրաւողին հանդէպ, իր ծառայութեան միջոցին:

Մակարիոս արք. յոյն դիմադրական շարժումին վարիչը երբ անգամ մը կառքով անտառէն կ'անցնէր, ոստիկանական պաշտօնեաներ ուզեցին կառքը կեցնել: Մակարիոս արք. մերժեց վար իջնել վրան գլուխը խուզարկել տալու համար: Ոստիկանները, մեծ մասով Թուրք, կը հետեւին զինուորական կեդրոնին, որ կը պատասխանէ թէ պէտք չէ պնդել: Եւ յաղթական արքեպիսկոպոսը կը շարունակէ իր ճամբան գիւղացիներու խանդավառութեան մէջ:

Ցուցարարներուն դէմ, որոնք երիտասարդ Յոյներ են, իշխանութիւնները չեն սիրեր բռնի ուժ գործածել: Կիպրոս հեծանուորդներու երկիր ըլլալով (ամէն տասը հոգիի մէկ հեծելանիւ կ'իյնայ) անոնք կը հաւաքեն ցուցարարները իրենց հեծելանիւներով եւ բեռնակառքերը լեցնելով կը տանին:

Կիպրոսի ազգայնականները Ասիայի կամ Ափրիկեցի ժողովուրդին մոլեռանդութիւնը չունին: Անոնք աւելի անցեալ դարու վիպական ազգայնականութեան հետ խնամութիւն ունին: Պէտք չէ մոռնալ որ Յոյները Եւրոպացի են եւ քրիստոնեայ: Անոնք հիմնական, ցեղային կամ կրօնական ատելութիւն չունին Անգլիացիներուն դէմ: բ՞յ

Յունաստանի հետ միացման կուսակիցները (Էնոսիս) կ'ըսեն թէ «իրենց երակներուն մէջ կը հոսի արիւնը մարդկային այն մեծ ընտանիքին որ ազատութիւն եւ քաղաքակրթութիւն տուաւ Եւրոպայի: Իսկ այսօր իրենց երկիրը գաղթավայր մըն է ...»:

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1955ԻՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 9 Յունուար.— «Յառաջ»ը ամէն տարի շաբաթներ տեւող խմբագրականներով կը պատկերացնէ գաղթաշխարհին «Սեւն ու Ճերմակ»ը:

Բացորոշ է որ երբ կարգը Ֆրանսահայութեան կուգայ, խմբագիր թէ աշխատակից սարսուռ մը կը զգան, ի տես, ահաւոր նահանջականութեան:

Տարիներէ ի վեր կը շեշտուի ազգային կեդրոնի մը պահանջը, բայց միշտ ալ կ'անտեսուի:

Լուրջ մաքրագործումի կը կարօտի մեր գաղութին ազգային – եկեղեցական կեանքը: Տակաւին քաջութիւնը չունեցանք եղբայրաբար ձեռք ձեռքի տալու, դնել հայեցի դաստիարակութեան գործը, լաւագոյն ճամբու մէջ դնելու: Տարիներէ ի վեր կոչեր կ'ուղղուին յանուն ինքնապաշտպանութեան: Եւ սակայն ոչ մէկ շարժում:

Մասուրականին հետ յանցաւոր է կղերականը, իր ծուլութեամբ:

Վերջերս, «Յառաջ»ի խմբագիրը, շատ կարճ պտոյտ մը կատարեց կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Եթէ տրուէր իրեն, քանի մը ամիսներու շուրջ քննութեան մը պատեհութիւնը, ինչ ինչ տրտմանչներ պիտի լսէինք այս ազնիւ ժողովուրդին բերնէն ուղղուած բոլորին:

Ես կուտամ հարեւանցի պատկերը մեր համեստ գաղութին, առանց խոշոր բառեր գործածելու, կամ լաւագոյն յոյսեր ներշնչելու:

Սէն Շամոնը հանրածանօթ քաղաք մը դարձաւ վերջին տարիներու ընթացքին, երբ իր արժանաւոր զաւակը, Պ. Անթուան Փինէ դարձաւ վարչապետ եւ արտաքին նախարար:

Այս ճշմարիտ Ֆրանսացին, մեր գաղթական հայրենակիցներուն հանդէպ ունեցած է միշտ բարեացակամ վերաբերում: Մղած է զանոնք ազատ ասպարէզի ճամբուն վրայ: Եւ այսօր շատ մը Հայեր, լաւագոյն դիրքերու հասած են անտեսապէս:

Սէն Շամոնի Հայերուն թիւը վեց հարիւրի կը հասնի:

Վերջին պատերազմէն ետք եւ ներգաղթի դադարումէն ի վեր շատեր Ֆրանսական հպատակութիւն խնդրեցին եւ ընդունուեցան:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Գործարաններու մէջ, հազիւ քանի մը տասնեակ համեստ Հայեր կան, որոնք տարիներէ ի վեր կ'աշխատին: Շատեր, իրենց փոքրիկ բոյներն ալ ունին: Մեծ մասը կը փայլի առեւտրական հրապարակին վրայ:

Կարեւոր մաս մը կը կազմեն բանջարեղէնի վաճառորդները, նոյնիսկ մեծաքանակի վրայ: Աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ կերպասի եւ հագուստի գործով կը զբաղին: Ամէնքն ալ բարեկեցիկ են: Յաճախ իրարու հետ ալ կը մրցին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ.— Գաղութը ունի, երիտասարդ կաթողիկէ վարդապետ մը, Հայր Մեսրոպ, որ իր քաղաքապետութեան շնորհիւ յաջողած է ձեռք բերել կաթողիկէ եկեղեցի մը: Մօտաւորապէս 6րդ տարին է որ, ամէն կիրակի հայկական ծէսով պատարագ կը մատուցանէ, տօնական օրերուն միշտ լեցուն: Ունի ընդարձակ սրահ մը, ամէն բանի յարմար, սակայն, ցաւալի է որ, բացի, իր շաբաթական միօրեայ դպրոցէն, մնացեալ ամբողջ տարեշրջանին, հազիւ մէկ – երկու անգամ կը գործածուի: Այն ալ բացառիկ, ազգային հաւաքոյթներու համար: Իր դպրոցը՝ (կաթողիկէ) նախկին թիւը կորսնցուցած է: Ներկայիս, աշակերտներուն թիւը հազիւ 25ի կը հասնի:

Բողոքականներն ալ նոյնքան աշակերտ ունին, երիտասարդ վարժապետի մը ղեկավարութեամբ:

Շատ մը փոքրիկներ ձգուած են իրենց բախտին: Ծնողները ոչ մէկուն, ոչ ալ միւսին կը ղրկեն: Արդէն հասակ նետած է աւելի սերունդ մը, 15 – 25 տարեկան, որուն դիմագիծը դժուար է ճշդել:

Խառն ամուսնութիւնները յաճախադէպ են, նոյնիսկ այլացեղ ամուսիններու հետ:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Հրապարակի վրայ կ'երեւայ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ 1955ի ընթացքին ալ շարունակեց ազգային ոգի ներշնչել զանազան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Խանութս Պապը Ալիի պողոտային վրայ, ներկայանալի տեղ մըն էր, եռանդով ու ճաշակով կահաւորեցի եւ գործի սկըսայ, խաչակնքելով, մեծ մայրիկիս հետեւողութեամբ:

Հազիւ տեղաւորուած՝ ունեցայ երեք չորս լաւ յաճախորդներ: Ընդհանրապէս այդ օրերուն սպաներ, մեծահարուստներ եւ պետական պաշտօնեաներ էին որ կնիքեր, ստորագրութիւններ, նամակագլուխներ եւ պաշտօնական գրասենեակներու, հաստատութեանց վերանորոգեր փորագրել կուտային: Եւ վճարումները լաւ էին, նկատի ունենալով որ շատեր զինակոչի ենթարկուած էին:

Յաճախ տարիքիս բերումով կը կասկածէին գործ մը վստահելու ինծի: Այդպիսի պարագաներու մէջ կը պատասխանէի.
— «Հիմա վարպետս հոս չէ, ես գործը կ'առնեմ, գինն ալ եթէ համաձայնիք, կը պատրաստեմ, եթէ գոհ չմնաք չէք վճարեր»: Այս ձեւով վստահութիւն կը ներշնչէի եւ ուրախ էի յաջողութենէս:

Շաբաթական երեսուն շահող մարդիկին համար հիմա օրական վաթսուն, եօթանասուն դահեկանը բան մը չէր: Մարդ էի դարձած, հրճուանքս սահման չունէր, իսկ հանիս հպարտութեամբ կը քալէրէր գլխ, կը խորհէի որ խնայող ըլլամ: «Այդ առիթը միշտ չի ներկայանար, հեղելին բերած հարստութենէն պէտք է օգտուիլ եւ միշտ շրջահայեաց ըլլալ»:

Սակայն այս արուեստին անպատեհութիւններուն եւ փորձանքներուն անտեղեակ էի: Տակաւին անփորձ պատանի մը, ի՞նչ գիտէի թէ մարդիկ իրենց խարդախութիւնները կ'օգտագործէին:

Այդ փոթորկալի շրջանին, օրական քանի մը անգամ պետական բարձր պաշտօնատարներ, ինքնաշարժով ոստիկանական եւ զինուորական հետեւորդներով՝ մինչեւ ակռաները զինուած, կայծակի արագութեամբ կ'անցնէին խանութիս առջեւէն: Միշտ ալ գործս ձգած դուրս կը նետուէի՝ այս գերմարդիկը տեսնելու: Կը հիանայի անոնց տեսքին վրայ, առանց մտածելու որ անոնք ցեղիս դահիճներն էին եւ իմ հետաքրքրութիւնս կրնար սուղի նստիլ:

Օր մըն ալ անոնց անցքէն ետք, մայթին մօտ փամփուշտ մը նշմարեցի: Զգուշութեամբ մօտեցայ, արագօրէն վերցնելով բաճկոնիս գրպանը պահեցի: Մանկական հետաքրքրութիւն, առանց մտածելու թէ ինչո՞ւ պահեցի եւ ի՞նչ պիտի ընեմ: Միայն գիտէի որ այդ փայլուն առարկան կը պայթի եւ ես զայն պահելու իրաւունք չունիմ: Բայց եւ այնպէս գրպանեցի ...

Առտու մը Վոսփորի այն գեղածիծաղ առաւօտներէն մին, Թուրք օրիորդ մը, լաւ հագուած, վայելուչ դէմքով, դէմքին տուած կարեկից երեւոյթ մը, խանութէս ներս մտաւ: Շուրջը լաւ մը դիտելէ ետք զգուշութեամբ գրպանէն նկար մը հանեց եւ ցոյց տալով հարցուց.
— Պզտիկ պարոն, այս նկարը կը ճանչնա՞ք:

Ձայնը կը դողար, անոր մէջ թէ անուշութիւն եւ թէ թախանձանք կար:
— Ոչ, պատասխանեցի չոր ու վճռական, բայց ուշադրութեամբ նկարին նայեցայ:

Աղջիկը աւելի խեղճացած ու քաղցրութեամբ մօտենալով կրկնեց.
— Ձեր եւ մեր բարիքին համար եկած եմ, ձեզի լուր տալու որ այս պարոնին կնիք մըն էք շինած, ան արդէն ձերբակալուած է ոստիկանութեան կողմէ: Եթէ պատահի որ գան եւ հարցնեն, պէտք է ուրանաք:

Խեղճը տակաւին լրացուցած չէր խօսքը, աւելի ջղայնացած պատասխանեցի, ոտքի կեցած եւ կտրուկ.
— Ես կնիք – մնիք չեմ շինած, այդպիսի մարդ չեմ ճանչնար, դուք եկած էք գլխու փորձա՞նք դառնալու, հեռացէք այստեղէն:

Օրիորդը դարձեալ պաղատագին խնդրեց որ ուրանամ: Աւելի իմ կոպիտ վերաբերմունքէս յուսահատ հեռացաւ:

Իր մեկնելէն ետք հոգիս տագնապեցաւ, ահաւոր սարսափ մը պատեց էութիւնս: Նկարը իր ամբողջութեամբ դիմացս էր կեցած, անմիջապէս մտաբերեցի այդ մարդը որ քանի մը անգամ եկած էր, փորագրել տալու հիւանդանոցի մը վերատեսչութիւնը եւ բժշկի մը ստորագրութիւնը, կարծելով թէ ինքն է բժիշկը, մաքուր հագուած, համակրելի եւ պատկառելի անձնաւորութեան մը արտաքինով:

Ի՞նչպէս պիտի ազատուէի այս փորձանքէն: Ուղեղս կը պայթէր: Չէի գիտեր ի՞նչ ընել, չէի համարձակեր մէկուն խորհուրդ հարցնել, կ'ըմբռնէի թէ վտանգաւոր արարքի մըն էի ենթարկուած:

Չունէի որեւէ ապաւէն կամ խորհրդատու, բացարձակ մահը կը սպառնար ինծի, Հայու մը կեանքը այդ դժնդակ օրերուն ճանճի մը արժէք չունէր: Ի՞նչպէս պրծիլ այս փորձանքէն: Եթէ խանութը գոցէի, կասկածը աւելի պիտի ծանրանար վրաս, հոն մնալ կը նշանակէր գայլին կլափն իյնալ: Ահա կ'իմանամ որ ձերբակալուած են արհեստակիցներէս Արտաշէսը, Լեւոնը, Զգօնը եւ ուրիշներ: Ամէն օր անմեղ զոհերու ցանկը կը բազմապատկուի ...

Զգուշութեան համար անհետացուցի բոլոր կասկածելի առարկաները.— կնիքի կոթեր, փորագրող գրիչներ:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

տօնակատարութիւններով (Փետրուար 18ը, Ապրիլ 11/24, Մայիս 28, Դաշնակցութեան Օր)։ Բոլոր ազգային ձեռնարկներուն հազիւ հարիւրին 25ը ներկայ կ՚ըլլայ, մնացեալը կը նախընտրէ յօրանջել կամ զուարճանալ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որուն գոյութեան տասնամեակը լրացած է արդէն, բաւական օգտակար եղաւ։ Դժբախտաբար շուտ կը վհատին եւ կը դժկամակին սորվիլ մայրենի լեզուն։ Մնաց որ, բոլոր նորահասները որեւէ տեղ, հայերէն չեն կարդար։ Նոյնիսկ իրենց տան մէջ եկած թերթերուն վրայ չեն նայիր։ Այո՛, երբ հայրիկը մեռնի, ալ հայերէն կարդացող չի մնար։

Գաղութը կը կարօտի անձնուէր անհատներու։ Դրամէն աւելի ճշմարիտ հայ մարդը կը պակսի, որպէսզի նոր ու քաջ խօսքերով ահազանգ հնչեցնէ։ Ահաւոր վտանգը մեր դուռը հասած է արդէն։

Զարմանալի ժողովուրդ ենք, ամէն բանի մէջ, մեր ճարպիկութիւնները, ընդունակութիւնները, եւ ուրիշ յատկութիւնները ցոյց կու տանք, բայց երբ հարցը ազգային ինքնապաշտպանութեան շուրջ դառնայ, իրարմէ անմիջապէս կը հեռանանք։ Պայքարի շրջան մը կար ուր, իրարու հետ չէին կրնար հաշտուիլ, իրարու քով բերելը հրաշք մը պիտի ըլլար։

Սակայն, այսօր, երէկուան հայ համայնավարը, Դաշնակցականին հետ, գլուխ գլխի հինէն ու ներկայէն զրոյցներ կ՚ընեն եւ յաճախ իրարու ընտանեկան ուրախութեանց կը մասնակցին փոխադարձաբար։ Ինչո՞ւ կ՚անճրկին, երբ հարցը կը վերաբերի նոր սերունդին փրկութեան եւ տունը կարգի դնելու։

Անցեալ տարեշրջանին մեր գաղութը մօտ տասը նորահասներ տուաւ, Ֆրանսական բանակին։ Շատեր գաղթավայրերու մէջ են, եւ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն քաջաբար։ Բոլորին ալ շուտով վերադարձ կը մաղթեմ։

Երանի թէ նոր տարուան ընթացքին բոլոր Հայերը, ինչ գոյնի ալ պատկանին, քիչ մը իրարու մօտենային, եւ մտածէին, սերունդի մասին որ, կը փախի մեր ձեռքերէն, հայրենիքի մասին, որ մեզի պէտք ունի։

Ի՞նչ կ՚արժեն դիզուած գանձերը, երբ, ազգային դիմագիծը կ՚այլափոխուի սրընթաց։

Կարեւորը դիմանալն է, դիմագիծ պահելն է ամէնէն առաջ Հայ մնալն է։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

ՍԿՈՎՏԱՑԻ մը աննպատակ կը թափառի Էտինպուրկի փողոցներուն մէջ։ Քիչ վերջ, գրպանէն ծխիկ մը կը հանէ եւ անցորդ մը կեցնելով կը հարցնէ.

— Լուցկի մը ունի՞ք։

— Ոչ, կը պատասխանէ մարդը եւ կ՚անցնի կ՚երթայ։

Մարդը նոյն հարցումը կ՚ընէ հինգ անցորդներու եւս։ Ի վերջոյ յուսահատ, փիլիսոփայօրէն ուսը կը թօթուէ եւ գրպանէն տուփ մը լուցկի կը հանէ։

ԼԻԼԱՅԻ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 8 Յունուար, տեղի ունեցաւ Լիլայի Թաղամասին, Նոր Տարուան առթիւ կազմակերպուած դպրոցական հանդէսը։ Այս տարի ալ մեծ թիւով հայրենակիցներ լեցուցած էին հանդիսասրահը։

Շնորհիւ խումբ մը կրթասէր հայրենակիցներու, տասը տարի առաջ կը բացուէր այդ միօրեայ վարժարանը։ Միեւնոյն ատեն ուրեմն տասնամեակն ալ կը տօնուէր։ Աշխատող ու զոհաբերող այդ խումբին իր գործօն օժանդակութիւնը կը բերէր նաեւ եռանդուն տիկիններու խումբ մը։ Այս տասը տարուան ընթացքին խումբ մը աւարտողներ ալ ունեցած է, որոնք կազմած են շրջանաւարտներու միութիւն մը, աշխատանքի իրենց բաժինը եւս բերելով։

Լիլայի դպրոցը կը վայելէ Փարիզի եկեղեցիին հովանաւորութիւնը, ինչպէս ուրիշ եօթը թաղային դասընթացքներ։ Նորակազմ կրթական յանձնախումբը կը ջանայ իր կարելին ընել, նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ։

Թէեւ շաբաթը միայն կէսօրէ մը վերջ բաց է դասընթացքը, աշակերտները ցոյց տուին իրենց շնորհները արտասանութիւններով, երգերով, ներկայացումներով ու պարերով, շնորհիւ անխոնջ ուսուցչուհի տիկին Խաչիկեանի ջանքերուն։ Մեծ ու պզտիկ, գրեթէ բոլոր աշակերտները իրենց մասնակցութիւնը բերին հանդէսին թէ առաջին եւ թէ երկրորդ մասին մէջ։

Եկեղեցւոյ կրթական յանձնախումբին կողմէ ներկայ էր Պ. Մ. Պարսամեան, որ ծնողները հրաւիրեց զօրավիգ կանգնիլ թաղին կրթական մարմինին, որպէսզի հայապահպանման իրենց ճիգերուն մէջ մինակ չմնան։ Յիշեց Ղազարոս Աղայեանի ծանօթ քերթուածը, ուր ծիծեռնակը իր բոյնը նորոգելու ատեն, միշտ իր հին բոյնը կը յիշէր։ Միայն դպրոցական հանդէս մը չէ այս, այլ գեղեցիկ առիթ մըն է քով քովի գալու, իրար ճանչնալու եւ իրարմով խանդավառուելու։

Հանդէսէն վերջ սկսաւ ընթրիքը, որուն կը մասնակցէին շուրջ 130 հայրենակիցներ։ Սեղանապետն էր ծանօթ դերասան Պ. Ա. Գմբէթեան, որ ճարտարօրէն կատարեց այդ պարտականութիւնը, խանդավառութիւն ստեղծելով։ Ընթրիքը շատ զուարթ տրամադրութեան մէջ անցաւ։ Բազմաթիւ երգիչներ, երգչուհիներ, արտասանողներ ու խօսողներ իրենց մասնակցութիւնը բերին։ Սեղանապետին հրաւէրով, ներկաները նուէրներ ըրին, որոնց գումարը բարձրացաւ շուրջ 21.000 Ֆր.ի։ Տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն մը։ Լիլայի Թաղամասին կրթական մարմինը շնորհաւորելի է իր ձեռնարկին յաջողութեան համար։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Սիրելի «Յառաջ», այս տարի եւս, Ամանորի առթիւ տօնուեցաւ «Մանուկներու Օրը», Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը։

Ծնողքներ եւ հայրենակիցներ եկած էին իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու հանդէսը եւ անհամբեր կը սպասէին վարագոյրին բացուելուն։ Բացումը կատարուեցաւ Կապ. Խաչի քայլերգով եւ 45–50 աշակերտներ միաձայնութեամբ երգեցին ղեկավարութեամբ Տիկին Ո. Իօքսիւզեանի։ Կապ. Խաչի աշխոյժ եւ եռանդուն ատենապետուհին յետոյ կարդաց գրաւոր ճառ մը, բացատրելով թէ ինչպէս կրցան երեք դասընթացքներ պահել 28 տարիէ ի վեր, հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն։ «Այս տարի դպրոցներու վերաբացման խնդիրը մեծ դժուարութեանց մատնեց մեզ, բայց որոշեցինք ամէն գնով վերաբանալ։ Այժմ երեք դպրոցները ունին 50 աշակերտներ, բաժնուած զանազան դասարաններու։ Ուսուցիչներն են ընկերուհի Սոնան եւ Պ. Պենոն, որոնք այս դժուարին գործը կը կատարեն անձնուիրութեամբ»։ Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց բոլոր ծնողներուն, որպէսզի հոգ տանին իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան, օգտուելով երեք դպրոցներէն, առանց դաւանանքի խտրութեան։ «Միացեալ ճակատ յանուն նոր սերունդի փրկութեան»։

Ապա սկսաւ գեղարուեստական բաժինը։ Մանչ եւ աղջիկ երգեցին, պարեցին, եւ արտասանեցին, երբեմն համարձակ, երբեմն դողդոջուն, խորապէս յուզելով հայրենիքի կարօտէն խանձած ու մաշած հասարակութիւնը։

Խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ աղջնակներ եւ պատանիներ բեմին վրայ —միշտ երկիրը յիշեցնող— յաջորդական քանի մը եղանակներով սկըսան իրենց խմբապարը նազելի օրօրումներով։ Պարը կրկնուեցաւ բուռն ծափերու մէջ։ Մինչ փոքրիկները շուրջպար կը դառնային բեմին վրայ, դուրսն ալ ձիւնը կը տեղար, յիշեցնելով ձիւնով ծածկուած հայրենի բուխերիկները ...

Հանդէսին ներկայ էր նաեւ Պ. Եր. Տէր Եղիաեան (Պէլֆորէն) որ աւանդական տօնածառին վառման կնքահայրութիւնը ստանձնեց հինգ հազար Ֆր. վճարելով ու միեւնոյն ատեն խոստացաւ 15–20 մանուկներու համար ազգային տարազով կարուելիք հագուստը նուիրել։ Յետոյ հանգանակութիւն մը բացուելով քսան վայրկեանի մէջ գոյացաւ 32.000 Ֆրանք։

Վերջապէս եկաւ Կաղանդ Պապան, մինչեւ մօրուքին ծայրը ձիւն նստած, յոգնած եւ ուժասպառ, նուէրներով բեռնաւորուած։ Ուրախ պատմութիւններ պատմեց, նուէրները բաժնեց եւ ամէն բան վերջացաւ։ Ժողովուրդը բաժնուեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ։

Այս առթիւ Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ հայրենակից Պ. Երուանդ Տէր Եղիաեանի, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տուտումեանին որ երկու տարիէ ի վեր Ծնունդի ծառը կը նուիրեն, Թուղթի գործարանատէր Պ. Սիպիլին եւ Պ. Խ. Սարգիսեանի որուն միջոցաւ չորս քիլօ գունաւոր թուղթ նուէր ստացանք, Կաղանդի նուէրները ծրարելու համար։ Շնորհակալութիւն նաեւ միւս բոլոր նուիրատուներուն։

ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆ ՊԵՆՈՆ

«ԽՐԻՄԵԱՆ» ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

(41.000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ)

ԻՍԻ.— Այս տարի հանդէսը տեղի ունեցաւ սովորականէն աւելի փայլուն։ Որոշ ժամուն սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր։ Բացումը կատարեց ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեան ծանրանալով մասնաւորաբար հայկ. դպրոցի անհրաժեշտութեան եւ մայրենի լեզուի ուսուցման վրայ։ Ծնողներն ալ պարտաւոր են լրացնել ուսուցիչին աշխատանքը, քաջալերելով մայրենի լեզուն տուներու մէջ։

Խօսք առաւ Փ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Թաղէոսեան, ցաւ յայտնելով որ Իսիի նման հոծ գաղութ մը, միայն յիսուն աշակերտ կրնայ հաւաքել։ Ծանրացաւ մասնաւորապէս Խաչուհիներու կատարած դերին վրայ։ Խօսեցաւ նաեւ օգափոխութեան կայանի մասին, որ պատրաստ է արդէն շատ չանցած պիտի դառնայ ապագայ օրրանը մեր մանուկներուն, արդիական յարմարութիւններով։

Այս առթիւ պարտք կը զգամ իբրեւ հայր երկու աշակերտներու մասնաւոր գնահատանքս յայտնել Պ. Քաջեանի որ կարճ ժամանակի մէջ, (միայն հինգշաբթի մը ունենալով) կրցած էր այսքան փայլուն հանդէս մը կազմակերպել զանազան տարիքէ տղաքներով։ Եղան մաքուր առոգանութեամբ արտասանութիւններ, երգեր եւ շուրջպարեր նոյնպէս եւ ընդունելութիւն Կաղանդ Պապայի (տրամախօսութիւն)։ Հոգաբարձութեան կողմէ բաժնուեցաւ առատ պտուղ եւ ուտելիք պզտիկներուն եւ նոյնիսկ ծնողքներուն։ Ներկաներու փափաքին վրայ, կարճ ժամանակի մը մէջ, նուէրներ գոյացաւ (41 հազար) Ֆր., ինչ որ ցոյց կու տայ մեր ժողովուրդին առատաձեռնութիւնը, երբ կը տեսնէ կենդանի գործ եւ շօշափելի արդիւնք։ (ԽՄԲ.— Նուիրատուներու ցանկը տեսնել Դ. էջ)։

ԹԱՂԵՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

Բայց Միլլի իշխանութիւնը ոչ բարեացակամ աչքով կը նայէր եւ զայն կը նկատէր Անգարայի մէկ թշնամին, որ յայտնապէս դիրք բռնած էր Քեմալական վարչութեան դէմ եւ գաղտնի կապեր ունեցած դաւադրական կազմակերպութիւններուն, ոճրային ձեռնարկներուն եւ «սեւ կոմիտէ»ին հետ։ Անգարա եթէ դաւաճանական ցանցին պարագլուխը կը նկատէր ինքնասպան Գարա Քեմալը, դաւադիր Շիւքրին, խորհրդաւոր Ապտիւլգատիրը կամ պաղրին Ճանպոլաթը, իր խելքով եւ մշակոյթով նոյնքան վտանգաւոր մրցակից մը կը նկատէր Ճավիտ պէյը, Իթթիհատի այդ նշանաւոր ատենախօսը։ Նոյնիսկ Լօզանի խորհրդաժողովին Ճավիտ պէյ ընկերացած էր իբրեւ ելմտական խորհրդական, բայց իր անըղձալի կեցուածքը պատճառ եղած էր որ թողու եւ հեռանայ։

Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովները, փոխանակուած նամակները, գտնուած փաստաթուղթերը չափազանց աննպաստ մթնոլորտ մը ստեղծած էին իրեն դէմ եւ անհրաժեշտ էր փարատել այդ մթնոլորտը։ Իր դատավարութեան ընթացքին, Ճավիտ պէյ քանիցս օգնութեան կանչեց իր ուշիմութիւնը եւ ճարտար պատասխաններ տուաւ նախագահին չանթահարիչ հարցումներուն, բայց ի զուր, ինքն ալ զգաց թէ իր վճիռը տրըուած էր արդէն։

Ճավիտ պէյ լուռ ու մունջ նստած էր ամբաստանեալի վանդակափեղկին մէջ, ջանալով պահել իր հանդարտութիւնը եւ սպասելով դատաւորներու ժամանումին մինչ աննախընթաց բազմութիւն մը հետզհետէ կը լեցնէր դատասրահը, եւ պահ մը վերջ ոտքի կենալիք տեղ իսկ մնացած չէր այլեւս։ Ոստիկաններ կարգապահական միջոցներ ձեռք առած էին, եւ ունկնդիրներուն մէջ կը նշմարուէին մասնաւորաբար երեսփոխաններ, նախկին Իթթիհատական եւ այժմ Հալքեան դէմքեր, որոնք փութացած էին ներկայ ըլլալ Ճավիտ պէյի դատավարութեան եւ լսել թէ դատարանը ինչպիսի պատասխանատուութիւններ պիտի տեղացնէր անոր գլխուն։

Ամբաստանեալի աթոռը գրաւելէ ետք, Ճավիտ պէյ պահ մը ետին դարձաւ ծանօթ դէմքեր, մտերիմ անձեր գտնելու յոյսով, անոնց երկար երկար նայեցաւ եւ ժպտեցաւ դառնօրէն։ Բայց անոնք հասկնալի պատճառներով չէին ուզեր զինքը բարեւել, այնպէս կը ձեւացնէին թէ չէին տեսած զինքը, որեւէ կասկած չհրաւիրելու համար իրենց վրայ։

Ճավիտ պէյ ըմբռնեց կացութիւնը եւ դադրեցաւ ետին նայելէ։

Ահա դատական կազմը, նախագահ Ալի պէյի գլխաւորութեամբ եկաւ վերջապէս գրաւել իր տեղը, յոխորտ եւ անձնավստահ։ Խոր ու ծանր լռութիւն մը տարածուեցաւ սրահին մէջ։

Նախագահին ձայնը ճեղքեց լռութիւնը։

— Ոտքի ելէք, Ճավիտ պէյ, ուղիղ պատասխաններ տուէք հարցումներուս։ Ձեր անցեալին եւ ներկային մասին լուսաբանուիլ կ՚ուզենք։ Զինադադարի ընթացքին Իզզէթ փաշայի դահլիճին մէջ ալ ելմտական նախարար էիք։ Յետոյ Տամատ Ֆէրիտի դահլիճը եկաւ, եւ դուք բացը մնացիք։ Ասոնք գիտենք։ Անկէ վերջի ձեր կեանքը պրպտենք։ Պատմեցէք տեսնենք։

Ճավիտ պէյ.— Նախ եւ առաջ, Իզզէթ փաշայի դահլիճէն վերջ, Ֆէրիտ փաշան չեկաւ, Թէվֆիք փաշայի դահլիճն է որ կամուեցաւ։ Անկէ ետք ալ ձերբակալութիւնները սկսան։

«Բայց Թէվֆիք փաշա չուզեց որ այսպէս զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուին։ Միայն հրամայեց որ Իթթիհատի ընդհ. կեդրոնին անդամակցած եւ սեւ ցանկը անցած կարգ մը մարդիկ ձերբակալուին։ Ես ալ այդ միջոցին Իսթանպուլ մնացի։ Տամատ Ֆէրիտ փաշա հինգ մարտին կազմեց իր դահլիճը, եւ չորս օր ետք, նորանոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Զրոյց ելաւ թէ պատերազմի շրջանին բոլոր նախարարները պիտի ձերբակալուին։ Ասոր վրայ ես ալ պահուըտեցայ եւ 175 օր, առանց մէկու մը երեւալու, ծածուկ մնացի։ Յետոյ բաժնուեցայ երկրէն։

— Ո՞ւր գացիք։

— Զուիցերիա, եւ միշտ հոն մնացի։

— Ճավիտ պէյ... Երկրին մէջ Միլլի պայքարը սկսած էր եւ ամէն ոք հրաւիրուած էր իր հայրենասիրական պարտականութիւնը կատարելու։ Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ այդպիսի պահու մը դուք փախուստ կու տաք։

— Էֆէնտիմ, բացատրեցի կարծեմ, Իսթանպուլի մէջ փակուած ծակուած էի։ Այս կացութեան մէջ ոչ ոքի հետ շփում ունէի։

(Շար.)

նոր ձեւ գինաթափութեան եւ ապահովութեան համար, զարկ տալ միացեալ Եւրոպայի ծրագրին, համաձայնութիւն հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման համար:

× Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ համայնավարները քուէ պիտի տան հանրապետական ճակատի կառավարութեան մը, եթէ նոյնիսկ դահլիճէն դուրս մնդուին:

Գալով Ալժերիոյ հարցին լուծման, հետզհետէ գետին կը շահի դաշնակցային կարգուսարքի մը գաղափարը: Կուսակալը, Սուսթել, իր վերջին ծրագրին մէջ կ՚առաջարկէր ամբողջական միացում Ֆրանսայի հետ, հարիւր աթոռ յատկացնելով Ազգ. Ժողովին մէջ եւ լուծելով Ալժերիոյ ընդհ. ժողովը: Այդ ծրագիրը մեծ զարմանք պատճառեց Ֆրանսայի մէջ, իբրեւ «յեղափոխական» ձեռնարկ մը:

× Արիւնալի դէպքերը կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ: Չորս ֆրանսացի զինուորներ սպաննուեցան, եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան վերջին 24 ժամուան ընթացքին: Ըմբոստներէն սպաննուած են 17, վիրաւորուած՝ 30, գերի բռնուած 14: Քաղաքական սպանութիւնները յաճախադէպ են գլխաւոր կեդրոններու մէջ: Լեռնային շրջաններու մէջ ըմբոստութիւնը կը շարունակուի 15 ամիսէ ի վեր, հակառակ վարչական եւ զինուորական գործողութեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը որոշեց քննութիւն կատարել երեք նախկին նախարարներու գործունէութեան մասին: Անոնք են նախկին փոխ-վարչապետ եւ արտաքին նախարար Ֆաթին Զորլու, ազգ. տնտեսութեան եւ առեւտուրի նախարար Սըտքը Երճալի, ելմտական նախարար Հասան Փոլաթքան: Երեքն ալ միեւնոյն ատեն անդամ էին դրամներու փոխանակութեան գրասենեակի վարչութեան: Անցեալ տարի թերթերը գրեցին թէ Փոլաթքանի մէկ ազգականը անպէտ «լատիկ»ներ ներածած էր արեւելեան Գերմանիայէն եւ ծախելով ահագին հարստութիւն դիզած էր: Նախկին նախարարները ստիպուեցան հրաժարիլ Նոյ. 29ին, դեմոկրատ կուսակցութեան փոթորկալի մէկ նիստէն վերջ: Այդ օրէն ի վեր պայքարը կը շարունակուի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր ալ ամբաստանութեան տակ ինկած են, հրաժարելով կամ վտարուելով կառավարական կուսակցութենէն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահլիճը վաւերացուց նոր սահմանադրութեան նախագիծը, 12 ժամուան ժողովէ մը ետք: Այդ սահմանադրութեամբ խորհրդարանի դրութիւնը պիտի վերահաստատուի Եգիպտոսի մէջ, որ երեք տարիէ ի վեր կը գտնուի զինուորական վարչութեան մը տակ:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ մեծ աւերներ գործեց Լիոնի շրջանին մէջ: Քամին կը սուրար ժամական հարիւր քիլոմեթր արագութեամբ: Պատ մը փլաւ Կարիպալտի փողոցին մէջ: Բեռնաբարձ մեքենայ մը, որ կը ծառայէր եօթը յարկով շէնքի մը կառուցման, ինկաւ երկու կառքերու վրայ: Բարեբախտաբար երկուքն ալ պարապ էին: Պրոնի օդակայանին մէջ վնասուեցան 17 ամերիկեան օդանաւեր, իրարու վրայ նետուելով: Վնասը կը հաշուեն եօթը միլիոն ֆրանք:

ՀԻԹԼԷՐԻ եւ Եւա Պրաունի մահուան մասին նոր վկայութիւն մը տուաւ Ռուսիայէն դարձած գերի սպայ մը, պատմելով թէ ինչպէս ինք եւ ուրիշ չորս հոգի հրկիզեցին երկուքին մարմինները, 1945 Ապրիլ 30ին: Եւ աւելցուց.— «Բաւարար էսանս չգտնելով, երկուքին ալ միայն սրունքները բոլորովին վառեցան, մինչ կուրծքերը ճանաչելի կը մնային, երբ թաղուեցան պարտէզին մէջ»:

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ: Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Եկմալեանի եռաձայն եղանակով, մասնաւորապէս հրաւիրուած դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոբեանի: Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ Օր. Զարուհի Գալփաքեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 3.30ին կը դերականներու սրահը, 22 ռիւ բէ Պաժիւբիէ:

Յայտագիր.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, թատրախօսութիւն: «Երեք որբերը» (թատ.), «Հիւանդ Պուպրիկը» (թատ.), «Ամէն բան չուտող տղան» (թատ.): Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ բարեկամները:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Տարուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին եւ մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի, Վիէնի խումբերուն:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, զանազան անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Սիրով կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի բոլոր Հայերը:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ղեւոնդ Շալճեան եւ զաւակները կը ծանուցնեն թէ՝ այս կիրակի, Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Եւտոքսիա Շալճեանի յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խորապէս զգացուեցանք իմանալով մահը Հանրապետական Հայաստանի Խորհրդարանի նախկին պատգամաւոր սիրելի Համբարձում Տէրտէրեանի: Մեր ցաւակցութիւններն ընտանիքին:

Նախկին պատգամաւորներ՝

Գ. Բալայեան — Հ. Սարգսեան

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ - ՊՈՄՈՆ

15 Յունուար, Ա. Կիրակի յետ Ծննդեան հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ըստ հանգուցեալ Տիկին Վալանթին Զամպաքճեանի կտակին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը: Դասախօսն է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտութեան Ամբիոնի վարիչ՝

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ազգային եւ հայագիտական լուրեր Մերձաւոր Արեւելքէն»:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն:

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար: Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն:

Ժամը 6էն վերջ պիտի ըլլան եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ եւ խմիչք: Փութացէք ուրախացնել պզտիկները՝ քաջալերելով Կապ. Խաչի այս համեստ ձեռնարկը:

ԲԻՒԹԱՆՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաստակ առաջնորդ՝ հանգուցեալ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի մահուան 21րդ տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պուճագեանէ 5000 ֆր., Պ. Գրիգորեանէ երկու հազար ֆր., իր տարեկան պարահանդէսի ճաշակաւոր կօշիկներու մրցանակի առթիւ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Կաղանդի առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Թոփալեան 2000 ֆրանք, Պ. Վ. Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփեան, Պ. Պ. Յ. Խասոեան, Ա. Սերոբեան, Յ. Զաքարեան, Տիկիններ՝ Բալոեան, Շէրպէթճեան, Պապիկեան, Գէօչքէրեան, Ասլանեան հազարական ֆրանք, Տիկին Ֆէրատեան 500, Պ. Պ. Փանոսեան, Մանուկեան հազարական, Պ. Փաչապէգեան 1500, Զավուշեան, Փէհլիվանեան, Գիրէմիտճեան, Պ. Ստեփան Սերոբեան, Ըմբատեան, Շիրվանեան, Փարատեան հազարական ֆրանք, Ժամկոչեան, Ղարիպեան, Գալուստեան, Դարբինեան 500ական ֆրանք, Համբարեան երկու հազար, Գաբրեան, Սէֆէրեան հազարական, Տէրտէրեան 500, Պալեան հազար, Սուքիաս Պապիկեան երեք հազար, Գճըրեան հազար, Պէնկեան հազար, Տիկին Էմիրզեան հազար, Տիկին Խաչատուրեան 500, Բարեկամ մը 500, Պ. Պ. Ն. Գչիկեան, Կ. Աշնամեան, Կօճիկեան հազարական, Եաղճեան 500, Ընդհ. գումար 41 հազար ֆրանք:

Նոյնպէս եւ դպրոցի վիճակահանութեան համար թրիքօ մը Տիկին Կ. Միսաքեանի կողմէ:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ՚ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մուրատ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին: Թաթուլ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին:

Գէորգ Չաւուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին:

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին:

Արամ խումբը չորեքշաբթի:

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քաթէի դէմ: Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը:
2. Հրաժարական վարչութեան:
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1605

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • DIMANCHE 15 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7878 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3289

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՎԱՆՔԵՐԸ

•

Աւանդութիւն մը կ'ըսէ թէ մեր վանքերը եղած են վառարան մշակոյթի եւ խոր, տքնաջան աշխատանքի :

Արդարեւ, եղերական թէ սովորական շրջաններու մէջ անոնք մատուցած են թանկագին ծառայութիւններ, ճոխացնելով մայրենի գանձարանը :

Անոնք եղած են թանգարան եւ մատենադարան, կորուստէ փրկելով անփոխարինելի ժառանգութիւններ :

Ունեցած են «գրիչներ», որոնք իրենց կեանքն անգամ գոհած են, գիրք մը, ձեռագիր մը աւելի փրկելու համար, երբ վայրենի արշաւանքներ կ'աւերէին մեր երկիրը :

Տակաւին լման չէ գրուած այդ «գրիչ»-ներուն պատմութիւնը, որ կրնար ոսկեմատեան մը կազմել որեւէ ժողովուրդի համար :

Ճիշդ է որ մեր վանքերը եղած են նաեւ ծուլարան եւ անդաստան չարաչահութեան, տգիտութեան, անհոգութեան :

Ո՛րքան գանձեր փճացած են անտիրութեամբ կամ գողցուած եւ ծախուած են միջազգային շուկաներու վրայ :

Եւ վերջապէս, ինչ որ կարելի եղած էր փրկել դարերու ընթացքին, դարձաւ ճարակ՝ 1915ի Արհաւիրքին :

Աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդի անճիտման հետ, աւարի կամ կրակի տրուեցան անոր մշակոյթին գանձերն ալ, սանձարձակ բարբարոսներու չարախինդ քրքիջներուն մէջ :

Իսկ այժմ «յաղթական» թշնամին կը փորձէ խլրացնել ու թրքացնել մեր երգերն ու հէքեաթներն անգամ, վիճելի դարձնելով անոնց հեղինակներուն ինքնութիւնը :

Կը բաւէ յիշել միայն Կոմիտասի պարագան՝ գրագիտուհի Խալիտէ Էտիպի ցնդաբանութեամբ, ըմբռնելու համար սարքուած կեղծիքը :

Արդ, ինչ որ կարելի եղած է փրկել արեւմտեան Հայաստանէն, իբրեւ վանք եւ գանձարան, այժմ կը գտնուի արտասահման :

Ամէնքն ալ ունին բաղդատաբար տանելի վիճակ՝ ապահովութեան տեսակէտով : Կը ներկայացնեն ամէն յարմարութիւն՝ պրպտելու, տքնելու, արտադրելու :

Առաջին երկուքը՝ Վենետիկի եւ Վիէննայի մայրավանքերը, կը վայելեն շարք մը առաւելութիւններ՝ իրենց հնութեամբ եւ ճոխութեամբ :

Երկուքն ալ ունին անփոխարինելի վաստակ մը՝ իբրեւ մշակուած կամ հում նիւթ : Բոլորն ալ արդիւնք՝ տաժանակիր աշխատանքի, ուսումնասիրութեան եւ յարատեւութեան :

Միւս երկուքէն Երուսաղէմի վանքն է միայն հին, իսկ Անթիլիասը՝ բոլորովին նոր :

Առաջինը ունի թանկագին ձեռագրատուն մը եւ մատենադարան մը, որ հետզհետէ կը ճոխանայ, յատկապէս շինուած շէնքի մը մէջ : Միւսը դեռ նոր կը կազմակերպուի, ամէն բան ծայրէն սկսելով :

Չորս վանքերն ալ ունին իրենց պարբերական հրատարակութիւնները, — Բազմավէպ (Վենետիկ), Հանդէս Ամսօրեայ (Վիէննա), Սիոն (Երուսաղէմ) եւ Հասկ (Անթիլիաս) :

Անուանապէս չորսն ալ ամսաթերթ են, բայց կը հրատարակուին շատ անկանոն : Ընդհանրապէս քանի մը թիւ միացնելով :

Նիւթական անձկութի՞ւն թէ աշխատանքի թուլացում :

Չորսն ալ ունին իրենց յատուկ հրատարակութիւններ, պատմական, բանասիրական, գրական :

Ինչո՞ւ գրի առինք այս հարեւանցի տեղեկութիւնները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

•

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Նորընտիր Ազգ. Ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի, 19 Յունուար : Այս առթիւ արտակարգ ժողովներ սարքած են գլխաւոր կուսակցութիւնները, ճշդելու համար իրենց ուղեգիծը եւ դիրքը՝ նոր դահլիճին կազմութեան մասին :

Երէկ բացուեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան բացառիկ համագումարը եւ կը վերջանայ այսօր, կիրակի : Այս ժողովին տալիք որոշումներէն կախում ունի կուսակցութեան բռնելիք դիրքը՝ նոր դահլիճին կազմութեան համար : Վաղը, երկուշաբթի, նիստի հրաւիրուած է արմատական կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն : Չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ մը պիտի գումարէ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն : Ազգ. Ժողովին բացումէն վերջ, ուրբաթ օր պիտի վաւերացուին նոր ընտրութիւնները : Ուրբաթ օր բացառիկ նիստ ունի Ժողովրդական Շարժումը : Յառաջիկայ երկուշաբթի պիտի ընտրուի Ազգ. Ժողովին դիւանը, իսկ յաջորդ օրը, 24 Յունուար, Էտ. Ֆորի դահլիճը իր հրաժարականը պիտի ներկայացնէ Հանրապետութեան Նախագահին :

Համայնավար պաշտօնաթերթը երէկ ալ խմբագրական մը գրած էր, պահանջելով ձախակողմեան կառավարութիւն : Եւ կ'ազդարարէր խոշոր խորագիրներով, ընկերվարական կուսակցութեան բացառիկ համագումարին առթիւ .— «Դէպի ձախ. անոնք որ կ'ընդդիմանան շատ ծանր պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնեն» :

Վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր առջի օր իր պաշտօնատան մէջ ընդունելով օտար թղթակիցները, մասնաւորապէս ծանրացաւ երեք հիմնական կէտերու վրայ .—

1. Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները լաւ են եւ երբեք աւելի լաւ եղած չեն : 2.— Զեմ զղջար որ ստիպուեցայ լուծել Ազգ. Ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել Յունուար 2ին : 3.— Զինաթափութիւնը բանալին է Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան եւ եթէ ընկերվարական – արմատական կառավարութիւն մը ապարէզ չգայ որոշ ծրագիր մը մշակելով այս մասին, իրեն դէմ պիտի գտնէ զինքը : (Պ. Ֆոր երեսփոխան ընտրուած է Ժիւրայի շրջանէն) :

Վարչապետը հեգնեց Պ. Կի Մոլէի այն տեսակէտը թէ Հանրապետական ճակատը դահլիճ մը պիտի կազմէ միայն իր շարքերէն, եւ յետոյ պիտի սպասէ որ ուրիշներ թեր քուէարկեն տագնապալի պահերու մէջ, առանց ներկայացուցիչ ունենալով դահլիճին մէջ : «Նոր եւ տարօրինակ տեսակէտ մըն է այս : Հանրապետական ճակատը կը հաւատայ թէ ինք յաղթական հանդիսացած է ընտրութեանց մէջ եւ թէ մենք մեղաւոր ենք : Յետոյ, կը կարծեն որ եթէ կառավարութիւն մը կազմեն, մենք պէտք է զգջում յայտնենք եւ թեր քուէարկենք, մեր մեղքերը քաւելու համար» :

Պ. Ֆոր չի հաւատար որ համայնավարները ընդունուին նոր կառավարութեան մը մէջ : Յետոյ, եթէ Կի Մոլէ – Մենտէս Ֆրանսի դահլիճ մը յաղթանակ չահի Ազգ. ժողովին մէջ, պատահական աջակցութեամբ, «անկարելի է որ հաստատուն մեծամասնութիւն մը վայելէ. իսկ փոքրամասնութեան վրայ հիմնուած կառավարութիւն մը արտաքին խմբակցութեան մը աջակցութեամբ, ամէնէն գէշ ելքն է» :

Վարչապետը տրամաբանական կը գտնէ որ Ժողովրդական Շարժումը մերժած է քուէ տալ Մոլէ – Մենտէս Ֆրանս դահլիճի մը :

× Ալժերիոյ խնդիրը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլոր կուսակցութեանց, մանաւանդ կուսակալ Սուսթելի տեղեկագրին հրատարակութենէն ի վեր : Ամէնքն ալ կը զարմանան որ հրատարակութեան տրուած է տեղեկագիրը, վասն զի բոլորովին գաղտնի էր եւ պատրաստուած՝ վարչապետին առաջարկով : Սուսթել ստիպուեցաւ հրաժարիլ, բայց վերջին պահուն ետ առաւ հրաժարագիրը, սպասելով Ազգ. Ժողովին բացման :

× Վարչապետը պատասխանելով իտալական թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց թէ չի հաւատար ժողովրդական ճակատի մը կազմութեան : «Ոչ ոք կը հաւատայ : Ի՞նչպէս կրնայ կազմուիլ ներկայ Ազգ. Ժողովին մէջ : Ընկերվարականները չեն ուզեր, համայնավարները կ'ուզեն, բայց գիտեն որ կարելի չէ իրագործել : Ուժերու յարաբերութիւնները գրեթէ անփոփոխ են եւ բաղձանքները շուտով պիտի զարնուին իրականութեան ժայռին» :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Գիտէ՞ք թէ այս միջոցին քանի տեսակ հանգանակութիւններ կը կատարուին Հիւս. Ամերիկայի մէջ, «ի սէր ազգութեան» :

Արձանագրեմ ինչ որ իմացած կամ կարդացած եմ .—

1. Նիւ Եորքի մէջ կը շարունակուի մեծ հանգանակութիւն մը, եկեղեցի, առաջնորդարան եւ դպրեվանք մը հաստատելու համար : Նախատեսուած գումարը՝ մէկ միլիոն տոլար :

2. Տիթրոյթի մէջ ալ ձեռնարկած են մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութեան մը, փառաւոր եկեղեցի մը կառուցանելու համար, յարակից յարմարութիւններով, իբրեւ ազգային կեդրոն :

3. Երուսաղէմի միաբանութիւնը վարդապետ մը ղրկած է Մ. Նահանգները, նպաստ հաւաքելու համար : Հանգանակութիւնը սկսած էր անցեալ տարուան սկիզբը եւ դեռ կը շարունակուի :

4. Վիէննայի Մխիթարեանց վանահայրը, Հայրապետեան գերապայծառ անձամբ Ամերիկա երթալով, կոչ մը ուղղած է, որպէս զի հարիւր հազար տոլար ճարեն, կէսը՝ վանքին նորոգութեան, մնացեալը վարժարանի մը շինութեան համար (Լիբանան) :

5. Վենետիկի աբբահայրն ալ, Ուլուհոնեան գերապայծառ, Ամերիկա գացած է եւ հանգանակութիւն մը պիտի կատարէ, ի նպաստ վանքին ընդարձակման եւ ուրիշ ձեռնարկներու :

6. Եթէ չեմ սխալիր, Բարեգործականն ալ 300.000 տոլարի հանգանակութիւն մը կը կատարէ, յատկապէս ամերիկահայ գաղութին կրթական պէտքերուն համար :

7. Նոր կազմակերպութիւն մը, Հայագիտական ընկերութիւն, նոյնպէս 300000 տոլար կը հաւաքէ, հայագիտական ամբիոն մը բանալու համար Հարվըրտի համալսարանին մէջ : (Նոյնքան ալ այդ հաստատութիւնը պիտի տրամադրէ) :

Տակաւին չեմ հաշուեր հերթական հանգանակութիւնները, — Օգնութեան խաչ, Կրթասիրաց, Ուսումնասիրաց, Հայրենակցական, Աւետարանականաց, Եկեղեցասիրաց, հիւանդաց, անկելոց, աղքատաց, եւայլն :

Այսպէս, ո՛վ որ նեղը մնայ, ամերիկահայ հօրեղբօր դուռը կը զարնէ : Ինչպէս որ, միջազգային կեանքի մէջ ալ, բոլոր անճարները միշտ Ամերիկան կը յիշեն, այս կամ այն ձեռնարկը կատարելու, իրենց բացը գոցելու համար :

Բարեմիտներ կ'ըսեն թէ ամերիկահայ հօրեղբօր բեռը պիտի թեթեւնայ, շնորհիւ Գ. Կիւլպէնկեանի Փորթուկալեան Հիմնարկութեան, որուն բացումը պիտի լսենք Լոնտոնէն կամ Լիզպոնայէն :

Բեռ մըն ալ եւրոպահայ թոռը չի՞ կրնար շալկել ...

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ԶԻՆԱԿՑԻՆ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիա եւ Լիբանան որոշած են զինուորական համաձայնութիւն մը կնքել : Այս որոշումը տրուած է Դամասկոսի մէջ գումարուած ժողովէ մը վերջ որուն կը մասնակցէին երկու երկիրներուն վարչապետները եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները, ինչպէս եւ բարձրաստիճան սպաներ :

Կնքուած դաշինքով պիտի միացուին երկու պետութեանց զինուորական ուժերը Իսրայէլի սահմանին վրայ եւ հաւաքաբար պիտի գործեն, եթէ յարձակում կատարուի Սուրիոյ կամ Լիբանանի դէմ : Երկու ամիսէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուէին այս համաձայնութեան մասին, որ նոր յաղթանակ մը կը համարուի Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ համար : Երկու պետութիւնները համբերատար աշխատանքով յաջողեցան զինակցութիւններու ցանց մը կազմել Արաբներու միջեւ : Մասնաւորապէս կարեւոր կը համարուի Լիբանանի մուտքը այս ցանցին մէջ, քանի որ այդ երկիրը ցարդ վերապահ դիրք մը բռնած էր : Այժմ Եգիպտոս եւ Սուրիա կ'աշխատին բոլորովին ջուրը ձգել Յորդանանի միացումը Պաղտատի Ուխտին, նոյն իսկ դրամական օգնութիւն խոստանալով :

ԼՈՒՐԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԽՄԲ.— Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը .—

Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիս. Մանուկեանի հրաւէրով եւ նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ 12 Յունուար, ժամը 7ին խորհրդարանին մէջ, Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովի, վարչութեան եւ նորընտիր հոգաբարձութեան դիւաններու խառն նիստը, մշակելու համար գործունէութեան ընդհանուր նախագիծ մը եւ զբաղեցաւ ընթացիկ հարցերով եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ :

Մասնաւորապէս նկատի ունեցաւ նորահաս սերունդի կիրակնօրեայ կրօնական դասախօսութիւն մը հաստատելու պարագան :

× Այս տարուան Ծնունդի տօնական օրերուն Փարիզի եկեղեցին լեցուած էր հաւատացեալներու հոծ բազմութեամբ : Սրբազան հայրը կարդաց Ամանորի եւ Ս. Ծննդեան համար Ն. Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հեռագիրը, քարոզեց, բարեմաղթութիւններ եւ շնորհաւորութիւններ ըրաւ Նոր Տարուան առթիւ :

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վաղը, երկուշաբթի, Եգիպտոսի վարչապետը՝ գնդ. Կամալ Նասր պիտի հռչակէ Եգիպտոսի նոր սահմանադրութիւնը, Հանրապետութեան հրապարակին վրայ : Աւելի քան հարիւր հազար հոգի պիտի համախմբուին, ողջունելու համար սահմանադրական կարգերու վերահաստատումը : Սահմանադրութեան նախագիծը մշակած էր Յեղափոխական Խորհուրդը եւ կառավարութիւնը վաւերացուց չորեքշաբթի օր : Պատրաստութիւններ կը տեսնուին, երեսփ. ընտրութիւններ կատարելու համար քանի մը ամիսէն : Նախ պիտի կազմուի սահմանադիր ժողով մը, նշանակովի անդամներով, նախապատրաստելու համար բուն խորհրդարանական կեանքը :

Երբ եգիպտական բանակը գրաւեց իշ –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
(ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ)

Ե.

Երբ հրատարակչական կ'ըսենք պէտք չէ հասկնալ ծրագրուած համազգային ձեռնարկ մը բառին եւրոպական իմաստով: Այս բառը հաւաքական իմաստ մը չունի: Առեւտրական իմաստով եւ բաժնետիրական ձեռնարկ — ընկերութիւն մըն ալ չէ: Անհատական նախաձեռնութեան արդիւնք է, ինչպէս պիտի տեսնենք:

Հակառակ յաճախ կրկնուած փափաքին, որպէսզի իրական Հրատարակչական մը տէր կանգնի հայ գրին եւ հայ հեղինակներու իրաւունքին, մինչեւ այսօր անիրականալի ծրագիր մը մնացած է: Բայց հակառակ այս երեւոյթին, մէկէ աւելի հրատարակչական ձեռնարկներ իրենց գոյութիւնը կը պահեն եւ խնդրանքէն աւելի մատուցումի գործին լծուած են: Լոյս ընծայուած գիրքերը սակայն, քանի մը բացառութիւններէ զատ, չեն ենթադրեր հիմնական մտահոգութիւն մը, կամ ծրագրուած, խորհուած գրութիւն մը:

Մեր փնտռածը այն է, որ արժանաւոր հեղինակներ աշխատակցելու հրաւիրուէին, իրենց ձեռագիրները յանձնելու համար խմբագրական քննիչ մարմինի մը ուշադիր հոգածութեան եւ լոյս տեսած գիրքերը այդ կերպով արժանանային բարոյական եւ նիւթական վարձատրութեան: Ինչ որ կը տեսնենք ներկայիս, հեռու է սակայն նման գործելակերպէ մը:

Յաճախ դիւրին աշխատանքը փնտռուած է: Որքան կարելի է վարձատրութեան գաղափարը եւ գրողին արդար իրաւունքը նկատողութեան առնուած չեն: Արդէն անգամ մը լոյս տեսած երկեր, կամ հեղինակները մեռած գործերու նոր տպագրութիւնները կ'ողողեն հրապարակը:

Բանակի տեսակէտով ոչ մէկ գիրք հազար օրինակը անցած չէ գրեթէ: Այս հազարը նոյնիսկ անկարելի եղած է սպառել: Վիճակագրութեան մը համաձայն, գաղթաշխարհի մէկ միլիոն անձերէն հազար օրինակի սպառում մը պահանջուած է, հազար անձի՝ մէկ գիրք, եւատ ալ անկարելի նկատուած է: Թերեւս տարեգիրքեր, «երազահան»ներ ու աղօթագիրքեր բացառութիւն նկատուին: Ամէն երկիր, ուր որ հայկ. համախմբումներ կան, դասագիրքերու իր շարքն ունի: Որոշ տուեալներ ու թիւեր կը պակսին ինծի, կարենալ դրական կարծիք մը յայտնելու համար:

Եւ սակայն, հակառակ այս անմխիթար պայմաններուն, հրատարակչական ձեռնարկները օրէ օր կ'աւելնան:

Գրեթէ ամէն թերթ իր հրատարակութիւններն ունի, որոնք յաճախ լոյս տեսած թերթօններէն կը կազմուին: Մէկ քանի երկու թուչուն:

«Յուսաբեր» Հրատարակչականը վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին մատենագրական չորս կարեւոր գործեր լոյս ընծայեց:

Արդէն 70ի կը հասնի իր շարքը, որուն մէջ յիշատակութեան արժանի են մասնաւորաբար վերը յիշուած չորս գործերը:

Երեւանի մէջ լոյս ընծայուած Մովսէս Խորենացիին Հայոց Պատմութիւնը, Եղիշէի Վարդանանց Պատմութիւնը, Կորիւնի Վարք Մաշտոցին եւ Փաւստոս Բիւզանդի Հայոց Պատմութիւնը, «Յուսաբեր» եւս առաւ իր մատենաշարին մէջ, հին ուղղագրութեամբ: Մեր մատենադարաններուն մէջ ունինք ուրեմն Մովսէս Խորենացին (1953), Դոկտոր Ստ. Մալխասեանի թարգմանութեամբ, ներածութեամբ եւ ծանօթութիւններով: Եղիշէն (1950) պրոֆ. Ե. Տէր-Մինասեանի մանրամասն յառաջաբանով ու ծանօթութիւններով: Կորիւնը՝ (1954), Մանուկ Աբեղեանի յառաջաբանով ու ծանօթութիւններով (Աշխ. եւ գրաբար դէմ առ դէմ) եւ Փաւստոս Բիւզանդը (1954) դարձեալ Ստ. Մալխասեանի կողմէ:

«Համազգային»ի հրատարակած գիրքերը բազմաթիւ են: Ոչ միայն պատմական եւ դասագիրքեր, այլեւ մանկական — պատանեկան մատենաշարը կը հաշուէ 23 հատորիկներ: Զեմ խօսիր Փարիզի Հայ Գրագէտներու Բարեկամներու մատենաշարին մասին (թիւով 18) արդէն ծանօթ, որուն վերջինը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեանին նուիրուած էր:

Մանկական — պատանեկան հրատարակութիւններու առթիւ սխալուած եմ քանի մը բացասական մատնանշումներ ընել:

Նոր տարուան առթիւ մեծ մայրիկ մը ներկայացաւ, ըսելով թէ իր թոռնիկներուն համար չուզեր ֆրանսերէն պատկերազարդ գիրքեր գնել ու նուէր տալ: Կը նախընտրէր հայերէն գիրքեր առնել: Ունեցած տրամադրելի գիրքերս ամչնալով ցոյց տուի: Գաղտնիք չէ որ բառին իսկական իմաստով մանկական գրականութիւն չունինք: Մեր տղաքը որ ամէն առթիւ աչքերով կը տեսնեն ու մատներով կը շօշափեն օտար պատկերազարդ ու շքեղ հրատարակութիւնները, ինչպէս կ'ուզէք որ հրապուրուին մեր ունեցածներով: Նոյնիսկ եղածներուն լեզուն եւ բովանդակութիւնն ալ ո՛չ մանկական են եւ ոչ ալ պատանեկան: Հիմա հրապարակը կ'ողողեն Հայաստանէն եկած նման հրատարակութիւններ, նոյնքան անհրապոյր, նոյնքան անճաշակ, գալով բարբառին՝ արեւելահայ եւ նոր ուղղագրութեամբ ըլլալով, օգտակար ըլլալու տեղ շատ մը անպատեհութիւններ կը ստեղծէ:

Ճիշդ տեղն է խօսելու նաեւ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանին «Արաքս» ամսագրին մասին, որ երկուքուկէս տարի տոկալէ վերջ, հայ ծնողներուն անտարբերութեան հետեւանքով դադրած է ամիսներէ ի վեր, կարեւոր գումար մըն ալ բաց ձգելով: Նկատի առնելով արդի հայ ծնողներուն մտայնութիւնը, կասկածելի է որ ծրագրուած ու խնամուած նմանօրինակ ձեռնարկ մը յաջողի ...:

Լիբանանը քանի մը տարիներէ ի վեր հրատարակչական ձեռնարկներու կեդրոն դարձած է: Բարի մրցակցութիւն մը կայ հոն:

Եդուարդ Պողպատեան (Խոսքն Փրէս) քանի մը տարուան ընթացքին 22 հատորներ տուաւ, բոլորն ալ հատընտիրներ, ճաշակաւոր եւ օգտակար: Շարքին մէջն են Յ. Թումանեան, Ա. Իսահակեան, Պետրոս Դուրեան, Մ. Իշխան, Դ. Վարուժան, Յ. Շիրազ, Ա. Ծառուկեան, Սայաթ Նովա, Վ. Տէրեան, Ե. Զարենց, Մ. Մեծարենց, Վ. Թէքէեան, Ինտրա, Սիամանթօ, Վրթ. Փափազեան, եւ Յ. Պարոնեան, բոլորն ալ մատչելի գիներով:

Տօնիկեան գրատունը (Պէյրութ) լոյս ընծայեց ժողովրդական վէպեր: Այդ շարքին մէջ են, Թափառական Հայը, Թափառական Հայու Որդին, Սրտերու Կռիւը, Խեղադար Հայուհին, Հառաչանքի կամուրջը եւ Աղքատին Պատիւը:

«Անի» ամսագիրը մէկէ աւելի գրական — բանասիրական գործեր հրատարակեց:

«Օմար Խայեամ» գրատունն ալ իր գործունէութիւնն ունեցաւ: Առանձին պիտի խօսինք Մ. Աբեղեանի «Հայոց Հին Գրականութեան պատմութեան» երկու եւ Ստ. Մալխասեանի Բացատրական Բառարանին չորս հատորներուն մասին: Այս նոյն գրատունը, «Գրպանի հայերէն գիրքեր» տիտղոսով մատենաշարի մը առաջին հատորը լոյս ընծայեց, ողբացեալ Վազգէն Շուշանեանի Մթին պատանութիւնը, կենսագրական քանի մը տողերով (Արտատպուած «Հայրենիք» ամսաթերթի 1940 Մայիս — Հոկտեմբեր եւ 1941 Յունուարի թիւէն), որուն եւս առիթը պիտի ունենանք անդրադառնալու:

«Հայրենիք» օրաթերթը գրքի վերածեց իբրեւ թերթօն Ն. Բէգլարի վէպը, Ժամերգութիւն Անապատում, զոր հրատարակած էր իբրեւ թերթօն:

Յիշուած բոլոր գիրքերուն մէջ, բացի «Յուսաբեր»ին հրատարակութիւններէն, պատմական, բանասիրական եւ ուսումնասիրական ոչ մէկ երկասիրութիւն կարելի է յիշել: Այս է պատճառը, որ գաղթահայ մեր թերթերը Հայաստանի պարբերականներէն բազմաթիւ արտատպումներ կ'ընեն, իրենց ընթերցողներուն պատմական — բանասիրական հետաքրքրութիւնները գոհացնելու համար:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Յ. Գ.— Այս շարքին վերջի՛ յօդուածը՝ Մեր պարբերական մամուլը եւ երգիծական գրականութիւնը՝ յաջորդով:

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԿԱՐՃ ԿԱՊԵԼ

Ճառ խօսիլը դիւրին բան չէ: Իմաստուն, կամ եթէ կը նախընտրէք, իմաստակ՝ օտար հրապարակագիր մը՝ նմանցուցած է ճառախօսութիւնը ծննդաբերութեան: Թէ ինչպէ՞ս: Ճառի մը նիւթը՝ այսինքն, գաղափարները՝ ունենալը կամ յղացումը, շատ հեշտ է: Բայց այդ գաղափարները արտայայտելը, արտասանելը, այսինքն՝ ճառը աշխարհ բերելը, բաւական դժուարին երկունք է:

Արդարեւ՝ կը պատմեն թէ տանօք Հռովմայեցի կայսր մը մրցարանի մէջ հաւաքած էր մարտիրոսներ՝ զանոնք զոհելու համար գազաններուն: Կը տեսնեն որ առիւծ մը կատաղօրէն կը յարձակի նահատակցուի մը վրայ: Յանկարծ՝ առիւծը կը կենայ, ու վկան առիւծին ականջին բան մը կը փսփսայ: Հրա՞շք: Ոչ: Մարտիրոսը առիւծին պարզապէս կը բացատրէ կացութիւնը, ըսելով.— «Զիս պիտի ուտես, լաւ, բայց ճաշէդ ետք՝ պէտք է ճառ մը խօսիս»: Ու այս լսելով, առիւծը՝ գլուխը կախ, պոչը ոտքերուն մէջ դրած՝ վհատած եւ յուսախաբ, կը հեռանայ:

Այո, ճառ խօսիլը դիւրին բան չէ... բայց ոչ Հայերուս համար: Մեր հայ ճառախօսները խիզախաբար կը նետուին այն ասպարէզին մէջ՝ ուր առիւծն իսկ վարանելու է ոտք կոխելու:

Ճառախօսները կը հաստատեն թէ դժուար է ճառախօսութեան սրունքը ... կամ արհեստը: Բայց բայէ մը նկատի առնենք խեղճ ունկնդիրը եւ իր տեսակէտը: Եթէ դժուար է ճառ խօսիլը, շատ աւելի դժուար է ճառ մտիկ ընելը, մանաւանդ անօթի փորով:

Ճառախօսութեան պարագային է որ մեր հասարակութեան մէջ՝ մասնաւորապէս երեւան կուգան քրիստոնէական եւ ռեք գլխաւոր առաքինութիւնները,— հաւատք, յոյս, եւ սէր: Երբ ճառախօսը կը սկսի, ունկնդիրները հաւատք ունին թէ լաւ ճառ մը պիտի լսեն: Յետոյ, երբ կ'անդրադառնան որ անտանելի է ճառը, կ'ունենան յոյս թէ ճառախօսը կարճ կը կապէ: Ու ենթարկուելով երկարաշունչ յանկերգի մը, որ հարիւր անգամ լսած են, կ'ունենան խօսողին հանդէպ սէր: Իսկապէս պէտք է ունենան անհուն եւ կոյր սէր, որպէսզի ծափահարեն:

Մեր մէջ կան ոմանք՝ նոյնիսկ գրական դէմքեր, ինչպէս Աւետիք Իսահակեան, որ բացառաբար զուրկ են հրապարակաւ խօսելու աստուածատուր շնորհքէն: Բայց եւ այնպէս, ամէն Հայու քով, որ ճառ չի կրնար խօսիլ, կան հազարաւորներ՝ որ հռետոր ծնած են:

Անժխտելի իրողութիւն մըն է, որ մեծ են այն ժողովուրդները, որ երազը գաղափարով կը լրացնեն, եւ գաղափարը՝ գործով: Գործով, եւ ոչ բանիւ:

Իսկ մեր մէջ՝ օրուան հիւրէն զատ, նախ ամէն մարդու պատեհութիւն կը տրուի խօսելու, որպէս զի սիրտ կոտրուք չըլլայ: Այնքան խօսող ունինք որ առանց դժուարութեան՝ կրնանք հարիւր հատ անգլիական խորհրդարան լեցնել:

Երբեմն՝ նազով կ'ելլեն ու կ'ըսեն.— «Բանի որ կը պնդեն, (ո՞վ է պնդողը) հակիրճ երկու խօսք պիտի ըսեմ»: Ու այդ երկու խօսքը Նոր Կտակարանի դհինգ նկանակին ու զերկուս ձկունսի նման կը բազմանայ, կ'ըլլայ բիւր խօսք եւ անվերջ եւ միապաղաղ բեմասացութիւն: Աւաղ Ուրբաթ աւուր արարողութեան տեւողութիւնը ոչինչ է բաղդատելով մեր հաւաքոյթներուն հետ: Ամերիկայի Հանրապետական կուսակցութեան ընտրական ժողովը միայն շաբաթ մը տեւեց: Եթէ մենք ըլլայինք անոնց տեղը, առնուազն տարի մը կը տեւէր եւ թեկնածու մը պիտի չկարենայինք նշանակել:

Պարզ թէյասեղան մը հինգ ու կէս ժամ կը տեւէ, եւ ընկերական հաւաքոյթ ըլլա—

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Ինծի անհրաժեշտ գործիքներս անգամ ոչնչացուցի: Իմ ալ ձերբակալութիւնս մօտալուտ էր, կը սպասէի օրէ օր: Մտածեցի մեծ մայրիկս նախապատրաստել, որպէսզի յանկարծակիի չգայ:

Երեկոյ մը հանիլս մօտեցայ, «Մամի գիտե՞ս, կառավարութիւնը դարձեալ ըսկըսած է Հայերը ձերբակալել, կը վախնամ որ կարգը ինծի գայ: Եթէ տարի մըն ալ այսպէս քաշքշենք, կը կարծեմ թէ պատերազմը վերջանայ, բայց արդէն ըսկըսած են 18 տարեկանները հաւաքել, եթէ ձերբակալուիմ զինուորական սպանդանոցէն կ'ազատուիմ բանտարկուելով:

Մեծ մայրիկս զգածուած ըսաւ.

— Աստուած աներեւոյթ փորձանքներէն դուն պահես իմ հոգեհատորս, Աստուածամայր, դուն պահապանը ըլլաս, Մարտիկիս, միակ ապաւէնիս, ինչպէս քու միածինիդ:

1916ի վերջերն էնք: Հայերու դէմ հալածանքը մասամբ մեղմացած է: Առաւօտ մը հագիւ խանութս բացած ներս մտաւ մաքուր հագուած, արտաքին երեւոյթով պատկառելի մարդ մը, խօսքերը կտրուկ եւ հրամայական:

Օ՜հ, ի՛նչ սարսափ զգացի: Մարմինս բռնուած աղաւնիի մը սրտին նման կը դողար, մարդը ցոյց տուաւ այն հիւանդանոցին վերտառութիւնը զոր ամիսներ առաջ փորագրած էի, եւ սպառնական ոճով մը ըսաւ:

— Այս վերտառութեան «քլիշէն» կ'ուզեմ որ փոխադրես, սխրողական գործ մըն է, այսօր պէտք է պատրաստես:

Մարդը կը հրամայէր եւ սպառնալիք ալ կար իր խօսքին մէջ:

Դիւահար դարձած, ինքզինքս հաւաքելով կտրուկ պատասխանեցի, միշտ աշխատելով երեւալ ինքնավստահ եւ կարելի եղածին չափ համարձակ ու օրէնքին տեղեակ:

— Նախ ես այս աշխատանքը չեմ կրնար կատարել. դժուար է: Յետոյ առանց պետական արտօնութեան անկարելի է այդպիսի վերտառութեան մը «քլիշէ»ն հանել:

— Ծօ, չուն հայ լակոտ, ես ոստիկան եմ, կը հրամայեմ որ անմիջապէս գործի սկսիս:

Ցոյց տուաւ ոստիկանական զօտին, լեղապատառ պատասխանեցի:

— Էֆէնտի, չեմ կրնար այսօր ձեզի գոհացում տալ, նախ փորագրիչին պէտք է տանիլ, եթէ յանձն առնէ անմիջապէս գրել, ես ալ կ'աշխատիմ կարելիս ընել:

Բարկացայտ՝ տարճանակը քաշեց, ճակտիս մօտեցնելով հրամայեց ենթարկուիլ ու հեռացաւ:

Ճարահատ վազեցի Թուրք գեղագրիչին մօտ ցոյց տալով վերտառութիւնը: Բացատրեցի ոստիկանին սպառնալիքը եւ օրէնքին տրամադրութիւնը:

Բարի ծերունին ազդուած իմ զգացած վախէս, հանդարտեցուց եւ պատուիրեց որ երբ ոստիկանը վերադառնայ, առաջնորդեմ իրեն մօտ:

Խաղը զոր սկսած էի, պէտք է շարունակէի, թէեւ ջիղերս կը դալարուէին, դեր — զգայուն վիճակի մը ենթարկուած էի: Մանաւանդ ձերբակալուած հայ արհեստակիցներս՝ որոնք զարհուրելի չարչարանքներէ ետք ազատ ձգուած էին, կուգային գիս հարցաքննելու: Բոլորն ալ կը կասկածէին ինձմէ, որովհետեւ անփորձ էի, օրապահիկս կամ կլորիկ գումար մը շահելու համար կրնայի գործիք դառնալ, առանց օրինական ձեւակերպութիւն նկատի առնելու: Մինչեւ վերջ կ'ուրանայի, երբեմն ալ բերնիս կուտայի, զանոնք մեղադրելով որ կը նախանձին իմ յաջողութիւններէս եւ անպաշտպան գտնելով կ'ուզեն զրպարտել զիս:

Յետ միջօրէին գաղտնի ոստիկանը տընկուեցաւ դիմացս եւ դաժան դահիճի մը արտայայտութեամբ պոռաց.

— Ո՞ւր է, պատրաստեցի՞ր տուած գործս:

— Էֆէնտի հօճան չգրեց որ ես ալ փորագրեմ, հօճան ըսաւ որ ոստիկան էֆէնտին երբ գայ ինծի բեր:

— Բալէ տեսնեմ, ուր է այդ հօճադ:

Դողահար ընկերացայ ոստիկանին: Երբ փորագրիչը մեզ տեսաւ, առանց պաշտօնեային ժամանակ տալու յայտարարեց.

— Էֆէնտի, այսպիսի գործերու համար պէտք է ոստիկանական կամ պետական մարմինը հրամանագիր մը տայ՝ որ մենք պատասխանատուութենէ զերծ մնանք:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(5) (Շար.)

***

Թէ լինէր սէրս մի թոյլ կանթեղ ,
Լինէր ճրագ մի, փոքրիկ անթեղ ,
Կը դողայիր դու սիրոյս համար ,
Եւ անքաժան միշտ եւ սիրահար՝
Կը մնայիր դու կանթեղի մօտ,
Որ չմարէր իմ լոյսը աղօտ :

Բայց վառեցի ես գլխիդ վերեւ
Այս խենթ իմ սէրը, որպէս արեւ ,
Դրա համար էլ անհոգ թեւում ,
Դու թափառում ես աշխարհներում ,
Եւ դու գիտես, որ ուր էլ լինես
Ես ամենո՛ւր եմ՝ արեւի պէս ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

չէ կը դադրի՝ ու կ'ըլլայ հրապարակային ժողով :

Սեղանապետը, առիթէն օգտուելով՝ ամէնէն շատ կը խօսի : Իր մանկութեան օրերը կը նկարագրէ · իր պատանեկութիւնն ու ուսանողական շրջանը կը պատմէ ... իր ապրումները, յոյզերը եւ յոյսերը : Մէկ խօսքով՝ իր անտիպ յուշերը կը պատմէ :

Ուրիշ մը կ'ելլէ ու փոխանակ հիւրերուն մասին կամ օրուան նիւթին մասին խօսելու, եւ խորհելով որ լաւ առիթ է ու պէտք չէ զայն փախցնել, կը գանգատի որ մեր թեմին մէջ եկեղեցի չունինք, եւ ներկաները կը յորդորէ որ աղօթավայր մը չինեն :

Երրորդ մը՝ իր ընտանեկան հոգերը կը նկարագրէ · թէ հաշտ չէ իր կնոջ հետ , որովհետեւ կինը ամուսնոյն վիճակը չի հասկնար :

Երբեմն կ'առարկեն թէ տկար են ու ջերմ ունին : Միամիտ ունկնդիրն ալ կը մեղքնայ՝ խորհելով որ զուցէ մահամերձ է ու վերջին օծման պէտք ունի : Ինչ ջերմ , ինչ վերջին օծում : Ուժեղ ձայնով, առանց յոգնելու, երեք քառորդ ժամ կը խօսի : Տոկուն ցեղ ենք :

Յաճախ կը պնդեն թէ յուզումէն չեն կրնար խօսիլ : Աւելի տպաւորիչ ըլլալու համար, սկիզբը իրենց ձայնը կը դողդըղացնեն · կարծես «Համլէթ» կը խաղան : Բայց հետզհետէ կը գտնեն իրենց բնական ձայնը եւ ժամ մը անընդհատ կը ճառեն՝ հակառակ իրենց յուզումին : Իրենց տեղը՝ այլեւս դուն կը յուզուիս, կը ջղայնանաս, եւ վրադ մարելիք կուգայ : Կը հիանամ մեր ժողովուրդին համբերութեան :

Մերթ ընդ մերթ, իբրեւ թէ մտահոգ՝ փափկանկատութեամբ, ճառը կ'ընդհատեն ու իրենց գրպանի ժամացոյցին կը նային : Ժամացոյցին տեղ, նախընտրելի է որ երբեմն ալ օրացոյցին նային :

Տարիներ առաջ, հանդէսի մը՝ ամէն մարդ բեմ հրաւիրելէ ետք, կը կանչեն ողբացեալ եւ սիրուած ճաշարանապետ Գօզօն, որպէսզի ան ալ քանի մը խօսք ըսէ :— « Ի՞նչ ըսեմ ես, հայ ժողովուրդ», կ'ըսէ Գօզօն, «որ այս օրին հասանք ու ես ձեզի ճառ պիտի խօսիմ», ու կը նստի իր տեղը : Ինչ համեստութիւն, ինչ գիտակցութիւն եւ ազնուութիւն :

Այսուհետեւ, եթէ այնքան երկար պիտի խօսին, թէյասեղանի տեղ թող գինարբուք սարքեն՝ որովհետեւ աւելի լաւ է գինիով արբենալ, քան թէ խօսքով :

ԵԶՆԻԿ

Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Այս տարուայ Յունուար մէկին լրացաւ ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանի մահուան տասնամեակը : Նա հայ ժողովրդի մեծ զաւակներից մէկն էր : Գրեթէ պատանեկան տարիքից մտնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը՝ Աբրահամը աշխատակիցն եղաւ կուսակցութեան հիմնադիրների եւ իր կեանքն ի սպաս դրաւ նրանց վսեմ սկզբունքին — ոչինչ իր անձի համար, ամէն ինչ հարստահարուած ժողովրդի ու հայրենիքի համար :

Ծնած՝ Վաղարշապատում (այսօր էջմիածին) եւ ուսած Գէորգեան ճեմարանում, հանդուցեալը կուսակցական ու հանրային աշխատանքի նուիրուեց Արարատեան աշխարհից հեռու՝ Բագւում, ուր հայ բնակչութեան ու մանաւանդ բազմահազար Ղարաբաղի ու Գանձակեցի հայ բանուորութեան առաջնորդն ու պաշտպանն եղաւ տասնեակ տարիներ : Երկաթէ բազուկով վարեց 1905ի ինքնապաշտպանութեան կռիւները ընդդէմ ցարական ոստիկանութեան զինած թաթար ջարդարարների՝ Բագւում ու Գանձակում Բայց նրա նման յայտուն յեղափոխականը չէր կարող վրիպել բռնակալութեան ճիրաններից : Աբրահամը բանտից բանտ քաշկռտուեց ու մէկն եղաւ Նովոչերկասկում Դաշնակցութեան դէմ սարքուած դատավարութեան մեղադրեալներից : Դատավարութիւնը վերջացաւ «Նորին Մեծութեան» չինովնիկների կատարեալ խայտառակութեամբ · հռչակաւոր պաշտպան Գրուզենբերգը երեւան հանեց քննիչ Լիժինի ձեռքով չինուած կեղծ փաստաթղթեր :

Արդէն հասուն մարդ, դրանից յետոյ Աբրահամը մտաւ Եարոսլաւի բարձրագոյն իրաւաբանական ճեմարանը եւ երեք տարուց աւարտելով վերադարձաւ Բագու, ուր հասունացող պատմական վիթխարի դէպքերը – պատերազմ, յեղափոխութիւն, քաղաքացիական ու ինքնապաշտպանութեան կռիւները, ոչ թէ դրչի կամ խօսքի, այլ գործի մարդու ուսերին դրին պատասխանատուութեան այնպիսի ծանր բեռ, որի նմանը շատ քչերին է վիճակուած եղել : Իբրեւ Ազգային խորհրդի նախագահ նա մինչեւ անկարելիութեան սահմանը վարեց Բագուի փրկութեան պայքարն ընդդէմ ներսի Թաթարների եւ դրսից յարձակող Նուրի փաշայի բանակի : Բագուն ընկաւ : 90 հազար հայ բնակչութեան մի մասն անցաւ Պարսկաստան Կասպից ծովի վրայով : Մնացողները ջարդուեցան, զոհերի թիւն էր 29 հազար :

Բագուն ճակատագրական դեր կատարեց Հայաստանի փրկութեան գործում : Սարտարաբատից յետոյ Թուրքերը աւելի զօրաւոր բանակով կ'արշաւէին Երեւանի վրայ, եթէ նրանց ուշադրութիւնն ամբողջովին կեդրոնացած չլինէր Բագուի վրայ : Որի գրաւումը միջազգային արժէք էր ներկայացնում :

Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը պէտք ունէր ընկեր Գիւլխանդանեանի պէս տեսականօրէն պատրաստուած, դաժան պայքարներում թրծուած, իրատես, վճռական, միայն ամբողջովին ազգային ազատագրութեան նուիրուած մարդու : Նրան յանձնուեցան, Երեւան գալու առաջին օրից, ամենակարեւոր վարչութիւններ մանուկ պետութեան : Նա եղաւ փոխն ի փոխ կամ միաժամանակ Ներքին Գործերի, Արդարադատութեան եւ Ելեւմտական նախարար : Անդամ էր եւ կուսակցական բարձրագոյն մարմնի : 1920 Նոյեմբերի վերջին՝ Ա. Խատիսեանի եւ Ղորղանեանի հետ միասին, Ալեքսանդրապոլում զինադադար կնքեց Թուրք հրամանատարութեան հետ, բայց բոլշեւիկեան ներխուժման պատճառով այլ եւս Երեւան չվերադարձաւ ու տարագրուեց մինչեւ մահ :

Առաջին իսկ շփումից, նա պարտադրում էր դիմացինին յարգանք շնորհիւ իր բնորոշ յատկութիւններին — առողջ դատողութիւն, լայնասրտութիւն, մարդոց արժանիքը հասկնալու ու գնահատելու կարողութիւն, չափի ու պատշաճութեան զգացում : Ռումանիայից Ֆրանսա փոխադրուելով ապրեց մեր մէջ, Մոնմորանսի ու կարծես հարկադրուած զբաղեցաւ գրական աշխատանքով : Լոյս ընծայեց մի շարք ուսումնասիրութիւններ հայ – թաթարական ընդհարումների, Կովկասի ազգաբնակութեան եւ այլ նիւթերի մասին : Աշխատակցեց մեր թերթերին :

Վերջին պատերազմի դաղարին յաջորդող օրերին ձերբակալուեցաւ մատնիչների ցուցմունքով : Իր յոգնած սրտի համար դժուար տանելի յուզումնալից պահեր ապրեց – նրան տարել էին վիլլա Սաիդ գնդակահարումի սպառնալիքներ անելով, ինչպէս պատմում էր ինքը : Տասնումէկ ամիսներ արգելափակման տառապանքը քաշելուց յետոյ վերջապէս մենք հրճուանքն ունեցանք նրան ազատ տեսնել մեր մէջ, բայց երկար չտեւեց : Պաշտելի Աբրահամը մի քանի շաբաթ վերջ իր աչքերը փակեց յաւիտենապէս :

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբը Յունուարի եօթին կազմակերպել էր այց Աբրահամի շիրիմին, քաղաքի գերեզմանատունը : Նրա յիշատակին հաւատարիմ ընկերներ ու բարեկամներ համախմբուեցին այնտեղ յարգանքի տուրքը տալու վեթերան հայ յեղափոխականին : «Վահան Խորէն»ի անունով եղաւ կարճ բանախօսութիւն մը :

Նոյն առիթով այցելեցինք նաեւ խմբի մի այլ անդամի՝ Արտօ Ատովմեանի գերեզմանը, ուր նոյնպէս արտասանուեցաւ յարգանքի խօսք : Զէինք մոռացել նաեւ Մ. Գաբրիէլեանի գերեզմանը :

Այնուհետեւ ամէնքը ուղղուեցան դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարան «վանքը», ուր սիրելի «վանահայր» Գերասիմ Բալայեանի թէյասեղանը սպասում էր իրենց : Այստեղ եւս ներկաներից ամէն մէկը պարտք համարեց պատմել դրուագներ ընկեր Աբրահամի կեանքից ու մի երկու ժամ կենդրոնացնել նրան մեր հոգում : Հ. Ս.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐԴԻ ՎԷՊԻՆ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ

Քանի մը դարէ ի վեր գրականութեան մէջ վիպագրութիւնը ամէնէն ընթացիկ նիւթն է դարձած : Երկար ու զանազան դրուագներով ծանրաբեռնուած ժթ. դարու վէպերէն ետք, այսօր ոչ միայն համեմատաբար կարճ եւ որոշ չափի մը վրայ վէպերն են որ կը փնտռուին, այլեւ նոր ոճի եւ նոր ձեւ մը ունին, եւ նման չեն հիներուն :

Գերման գրագէտ Հայնրիխ Պէօլի կարծիքով նոր վէպը գրական այն ձեւն է զոր կ'ընտրէ գերմանացի կամ ֆրանսացի այն սերունդը որ խորութիւն չունի եւ կը պարէ անդունդին եզրը, կորսնցուցած ըլլալով բոլոր կապերը : Այս վիճակը նուազ թաքուն է Գերմանիոյ մէջ քան Ֆրանսայի :

« Շատ դիւրութեամբ կ'ըսեն թէ վէպը մեռած է, սակայն պէտք է խոստովանիլ որ վէպը շատ երիտասարդ է տակաւին մեռնելու համար : Անտարակոյս, հոգեբանական վէպը, ինչպէս եւ բնապաշտականը այլեւս բոլորած են իրենց շրջանը : Վէպին համար Ճէյմս Ճոյսի եւ Վըրճինիա Ուուլֆի բացած նոր ճամբան, որ կարծես նոր կլիմայ մը ստեղծեց արդի վէպի ուղղութեան մէջ, ներկայիս աւելի եւս կը բիւրեղանայ » :

Այսօր ալ կան վէպեր որոնք կրնային գրուած ըլլալ 1910ին կամ 1955ին, եւ որոնք ընթերցողներու մեծ թիւ մը կրնան ունենալ, սակայն այդ ընթերցողներու թիւը չափանիշ մը չէ վէպին արժէքին : Բնորոշելու համար նոր վէպը գերման երիտասարդ գրագէտ Ուալթըր Հոլերեր, կը կոչէ զայն «անհրաժեշտ վէպը » , այսինքն վէպ մը որ առասպելներ կը ստեղծէ :

Հայնրիխ Պէօլի կարծիքով ֆրանսական եւ գերմանական արդի վէպերը միեւնոյն ուղղութիւնը ունին եւ զուգընթաց կ'երթան : Ժան Քէյրոլի «Գիշերուան մը ընթացքին» վէպը այդ սեռէն է :

Այս տեսակէտով Հայնրիխ Պէօլի վէպը « Մեռեալներու Տղաքը»ը , ատոր ամէնէն մօտիկն է : Երկու վէպերն ալ միեւնոյն մտահոգութիւնները կը մատնեն , պայքար աւանդական վէպի շրջանակին եւ ընկերային կարգուսարքին միջեւ, որ մարդը գերի կը դարձնէ :

Հայնրիխ Պէօլ կ'ըսէ .— «Զենք գիտեր յստակօրէն թէ դէպի ուր կ'երթանք, սակայն համոզուած եմ թէ արտայայտութեան նոր ձեւի մը ծնունդ կուտանք » :

Քամիյլ Պուռնիքէլի «Վայրի ցորենը» գեղեցիկ գրքին մէջ դէպքերը տեղի կ'ունենան «գեղեցկագիտական» ժամանաշրջանի մը մէջ (խոտի շիւղերը հովին մէջ, երաժշտութիւնը գիշերուան մէջ , բուսականութեան բոյրը) ստեղծելով հոգեկան գործողութիւն մը :

Բոլոր այս նոր վէպերը երկու բանի կը ձգտին, ընկերային եւ առասպելական : Վէպեր որ հայելի ըլլալէ աւելի գործողութիւն են :

« Մեռեալներու տղաքը» վէպը օտար լաւագոյն գրքին մրցանակը շահած է : Իսկ Հայնրիխ Պէօլի վերջին գրքին մասին « Ո՞ւր էիր դուն, Ադամ» գերմանացի յայտնի քննադատ Հէլմութ Պրամս կը գրէ թէ հաղուագիւտ գիրք մըն է, որ կը փորձէ իրարու մէջ լուծել եւ միացնել նպատակաւոր եւ անկաշկանդ բանաստեղծութիւնը :

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Թերթերը չէի՞ն գրեր որ Միլլի պայքարը սկսած է : Ամէն խաւէ մարդիկ իրենց պարտականութիւնը կատարելու համար Անատոլու չէի՞ն անցներ միթէ : Դուք ալ չէի՞ք կրնար ամէնուն պէս Անատոլու անցնիլ :

— Տէր նախագահ, պայքարը նոր ըսկըսած էր : Այդ թուականներուն, Իսթանպուլ, Տամատ Ֆէրիտ փաշայի կառավարութեան արհաւիրքը կար, ահաւոր ճընշումը : Դէռ Անատոլու երթալու կարելիութիւն չկար : Ճամբաները փակուած էին, ամէն ոք անկիւն մը կծկտած, սըմքած, մէկը միւսին օգուտ չունէր : Մանաւանդ որ ես պահուըտած ըլլալով , բան մը ընելու, շարժելու հնարաւորութիւն չունէի : Ուրեմն ինչպէ՞ս կրնայի փախչիլ :

— Կարծեմ Ֆրանսացիները ըսած էին , դուք օտարականի մը տունը պահուըտեցաք :

— Ոչ, տէր նախագահ, ես պահուըտեցայ Հիւրրիյէթ – Իթիլաֆ կուսակցութեան նախագահ Նուրի փաշայի տունը :

— Աղէկ, բայց գիտնալով հանդերձ որ Միլլի պայքարի գործը կայ, Եւրոպա գացիք :

— Տամատ Ֆէրիտի ձեռքէն փրկուելու համար ուրիշ ճար չունէի :

— Անշուշտ Ֆրանսացիք գիտէին , դուք Ճավիտ պէյն էք :

— Ոչ, չէին գիտեր :

— Այդ պարագային, Եւրոպայի մէջ ձեր վարած կեանքը պատմեցէք :

— 1919 Սեպտեմբերին Զուիցերիա գացի : Ամբողջ ձմեռը Լոզան մնացի : Լսեցի թէ Ճեմալ փաշա լեռնային գիւղ մը կը բնակէր, զինքը չկրցայ տեսնել սակայն :

— Իսթանպուլի ձեր ընկերներուն հետ թղթակցեցա՞ք :

— Ոչ, մէկու մը հետ չեմ թղթակցած :

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ :

— Պէտք չկայ : Ամէն ոք իր տէրտին եռեւէն էր : Թղթակցելով ի՞նչ կրնայի շահիլ : Միայն Թալէաթ փաշան էր որ թերթերէն լսած էր թէ ես Զուիցերիա եմ եւ սկսած էր նամակներ գրել : Անոր մը վերջ ինքն ալ Զուիցերիա եկաւ :

— 1927ին ո՞ւր էիք, Ճավիտ պէյ :

— Դարձեալ Զուիցերիա : Այդ տարին հոն անցուցի ամբողջ : Անգամ մը տեսայ Շէրիֆ փաշան ,անգամ մըն ալ Մալթայէն փրկուողները : Իսմայիլ Ճանպոլաթ պէյ ալ եկած էր :

— Հապա՞ Հիւսէյին Ճահիտ պէյը :

— Անշուշտ, զայն ալ տեսայ : Զուիցերիա եկած առեն, սահմանագլուխ գացի, դիմաւորեցի : Պէռնի մէջ մէկուկէս ամիս միասին բնակեցանք : Ձմեռը ընտանիքով անցուցինք Հարաւային Ֆրանսա : Այդ օրերուն Ճանպոլաթ ալ ընտանիքով եկած էր, շաբաթ մը հիւր մնաց : Յետոյ եկաւ Ճեմալ փաշա, շաբաթ մըն ալ ան մնաց :

Նախագահը .— Թալէաթ փաշան չեկա՞ւ :

Ճավիտ .— Անոր Պերլին հանդիպեցանք, յետոյ ալ Զուիցերիա :

— Դուք եւ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ յարաբերութիւններ ունեցա՞ծ էք Անգլիացիներուն հետ :

— Ոչ, Պէքիր Սամի պէյի հետ մինչեւ մեր Լոնտոն երթալը, ոչ մէկ Անգլիացիի հետ շփում ունեցանք : Իսկ Լոնտոնի մէջ մեր ունեցած տեսակցութիւնները, ինչպէս գիտէք, պաշտօնական հանգամանք ունէին : Միայն թէ մենք Լոնտոն երթալէ առաջ, լսեցինք թէ Թալէաթ փաշա ձեռնարկներ կատարած է Անգլիացիի մը մօտ :

— Ըսել է Իսթանպուլէ հեռանալէ ետք քաղաքական գործունէութիւն չունեցա՞ք :

— Բնաւ չունեցայ :

— Շատ աղէկ, չէի՞ք գիտեր որ Իթթիհատական ձեր ընկերները պլան մը հիմնած են, քոնկրէներ կը գումարեն : Կարելի՞ բան է որ չգիտնաք :

(Շար.)

խանութիւնը 1952 Յուլիս 23ին, երեսփ. ժողովը լուծուած էր չորս ամիս առաջ: Նոյն տարուան մարտինձարուք ցրուած էր ժողովը, ուր մեծամասնութիւն կը կազմէր Վաֆտ կուսակցութիւնը, նախագահութեամբ Նահաս փաշայի: Դեկտ. 9ին զօր. Նեկիպ ջնջեց 1923ի սահմանադրութիւնը, յանուն յեղափոխութեան: Նոյն հրամանագրով զօրավարը կ'ըսէր թէ կառավարութիւնը նոր սահմանադրութիւն մը պիտի մշակէ: Յետոյ հոգինոց յանձնաժողով մը կազմուեցաւ 1953 Յունուար 13ին, նոր սահմանադրութիւն մը յօրինելու համար: Յանձնաժողովը իր աշխատանքը վերջացուց քանի մը ամիսէն, բայց սահմանադրութեան ամբողջ բնագիրը հրատարակութեան չտրուեցաւ: Այդ միջոցին զինուորական իշխանութիւնը յարմար չէր գտներ անմիջապէս վերահաստատել խորհրդարանական կեանքը:

Նոր սահմանադրութիւնը կը նախատեսէ միակ ժողով մը 300 – 350 անդամներով, որոնք պիտի ընտրուին միակ ցանկի մը վրայ: Զինուորական իշխանութիւնը 1953 Յունուար 17ին լուծած էր բոլոր կուսակցութիւնները եւ միտք չունի արտօնելու որ վերակազմուին կամ նոր կուսակցութիւններ ստեղծուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, մարեշալ Հարտինկ եւ մետրապոլիտ Մակարիոս արք. վերսկսան բանակցութիւնները: Առաջին տեսակցութիւնը տեւեց աւելի քան երկու ժամ: Զինուորներ կը պաշտպանէին առաջնորդարան տանող բոլոր փողոցները: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ համաձայնութիւն գոյացաւ, նոր բանակցութիւններ կատարելու համար: — Մինչ այս մինչ այն, Անգլիա կը շարունակէ նոր ուժեր ղրկել օդանաւերով: Բացարձակապէս գաղտնի կը պահուի Կիպրոսի անգլիական զինուորներուն թիւը: Առ նուազն տասը հազար հոգի զբաղած են ահաբեկիչներու հետապնդումով:

ՄԵԹՐՈՅԻ երկու կառախումբեր իրարու զարնուեցան Ֆլեպէր – Էթուալ գծին վրայ: Վիրաւորուեցան երեսուն եւ չորս հոգի, երեքը ծանրապէս:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը բանակցի Եմէնի հետ, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Եուկոսլաւիոյ հետ ալ պայմանագիր մը կնքուեցաւ: Խ. Միութիւնը երեք մեծ գործարաններ պիտի հաստատէ այդ երկրին մէջ եւ պիտի վերաշինէ երեք հանքեր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ առաջարկին վրայ, Խ. Միութիւնը յանձն առաւ չսուանի զեղչել իր դեսպանատան պաշտօնեաներուն թիւը: Միեւնոյն ատեն յետաձգուած է խորհրդային հիւպատոսարաններու հաստատումը գերմանական մեծ քաղաքներու մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԻ դաշինքին դէմ խօսեցաւ մարեշալ Թիթօ, ճառ մը արտասանելով 300·000 ունկնդիրներու առջեւ: Բացատրեց թէ այդ ուխտը աւելի շատ պառակտումի քան թէ միութեան տարր մը պիտի ըլլայ արաբական աշխարհին համար:

31 ՔՈՊԱԼՏ – ՌՈՒՄԲ կը բաւէ ոչնչացնելու համար որեւէ մարդկային, կենդանական եւ բուսական կեանք ամբողջ երկրագունդին մէջ, համաձայն գերման մասնագէտ Հանս Ադամի տեսութեան:

ՊԱՊԸ ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Լեհաստանի կարմիրներու քաղաքականութեան դէմ, որ կը ձգտի «յառաջդիմական» կղեր մը պատրաստել: Այս առթիւ կը թելադրէ կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն դիմադրել այդ ձեռնարկին, հաւատարիմ մնալով հաւատարմեայ կաթողիկէ դաւանանքին:

ՓԱՐԻԶ հասաւ Պրազիլիոյ նախագահը, Քուպիչէք, որ Մ. Նահանգներէն վերջ այցելած էր նաեւ Լոնտոն: Պիտի ջանայ նոր վարկեր ճարել:

ԱՇԽԱՐՀԻ գեղուհիներէն Տիկին Անթուանէթ Պիկառ անձնասպան եղաւ, պանդոկի մը վեցերորդ յարկէն վար նետուելով: Չորս տարի առաջ ալ անձնասպանութիւն փորձած էր, ծանրապէս վիրաւորուելով եւ կը կաղար: «Կեանքը տգեղ է», կ'ըսէր միշտ:

ՎՐԻՊԱԿ.— Առլէն Փափազեանի յօդուածին մէջ (ուրբաթ, Յունուար 13) Գ. սիւնակ վերէն վար 32րդ տողէն կարդալ.

«Զափազանցած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ երբ պաստառին վրայ Ր. Թէյլըր մը կամ Կ. Փեկ մը ձիու մը վրայ երեւան, հանդիսատեսին մէջ կը ծնի » եւն.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէս Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ:

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4 – 11, ընկերվարականներու սրահին մէջ:

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Փոխադրութեան միջոցներ.— Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեոն:

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր: Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական: Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար:

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ'ըլլայ խմբագրին:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք: Արտասահման 1200 ֆրանք:

Հասցէ.— Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼԻՈՆ, Թ. Մ.— Ստիպուած ենք ատեն մը եւս յետաձգել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ Ն. Փալանճեան ճեմարանի՝ Տէր Սահակ քհնյ. Պալիկեանէն (Վալանս) երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ռ. Պըհատուրեաններէ հինգ հազար, Ռմն՝ Յանկոյսներյենէ երկու հազար ֆրանք: Գումար 9000 ֆրանք:

Ի նպաստ Համազգայինի Մարսէյլի դպրոցին՝ Թունոյեան հաստատութենէն՝ («Փառի Մօտ, Պօմոն») տասը հազար ֆր:

(Կնիք)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք:

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700:

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000:

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 ֆր. Թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք:

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955: Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 ֆր.:

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք:

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք:

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 ֆր.:

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք:

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք:

Գիւղը,, Համաստեղ, Բ. տպ. Ազդակի, Պէյրութ, 1955: Գինը՝ 600 ֆրանք:

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955: Գինը՝ 1500 ֆրանք:

Խենթութիւն Սրբազան (արձակ քերթուածներ) Բիւզանդ Կռանեան, տպ. « Յուսաբեր«, Գահիրէ 1955: Գինը՝ 500:

Մթին Մանկութիւն, Վազգէն Շուշանեան, Հրատ. դրատուն Գեղամ Սեւանի, 1956, Պէյրութ, 215 էջ: Գինը՝ 400 ֆր.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Դասախօսն է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտութեան Ամբիոնի վարիչ՝

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ազգային եւ հայագիտական լուրեր Մերձաւոր Արեւելքէն»:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան թատերական սրահին մէջ: 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը:

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ն. Արզումանեանց բարենպատակ ձեռնարկներու համար հինգ հազար ֆրանք Արմենակ Համբարձումեանի ողբ. տիկնոջը մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Եպիսկոպոսներու չիրմաքարին համար Խնկիշէհիրի Հայր. Միութիւնը տասը հազար ֆր., Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը 6·700, Տէր եւ Տիկին Ինճէեան եւ Պ. Յակոբ Յակոբեան երկու հազարական, Պ. Պ. Աղապէյեան եղբայրներ եւ Պ. Գաբրիէլ Համբարձումեան հազարական, Տիկին Յակոբեան 500 ֆրանք: Յանկերու հանգանակը 217·150 ֆրանք:

Դիւան եկեղեցւոյ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ:

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք: Արտասահման՝ 500 ֆր.: Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝

25 Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Թաթուլ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին:

Գէորգ Չավուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին:

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին:

Արամ խումբը չորեքշաբթի:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դէմ: Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը:
2. Հրաժարական վարչութեան:
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Հեղինակ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան, Նիս, 99 Պուլվար տը լա Մատըլէն: Գին 400 ֆրանք:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MARDI 17 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7879 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3290

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ

•

Փորձութեան շրջան մը կը բացուի Ազգ. Ժողովին բացումով, որ տեղի պիտի ունենայ հինգշաբթի օր, 19 Յունուար :

Ամէնէն բարդ խնդիրն է Ժողովին կազմը, իր այլազան հոսանքներով :

Ոչ մէկ խմբակցութիւն ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը կը վայելէ : Հետեւաբար, որեւէ կառավարութիւն ստիպուած է միջին ճամբայ մը փնտռել, քուէ շահելու համար :

Ոչ բուն ձախերը համաձայն են, միացեալ ճակատ կազմելու համար, ոչ ալ մանաւանդ աջերը :

Համայնավար կուսակցութիւնը կը չարունակէ Ժողովրդական ճակատ առաջարկել, յարելով 1936ի, բայց առաջին օրէն իսկ ժխտական պատասխան ստացաւ ընկերվարականներէն :

Երբեմնի կառավարական կուսակցութիւնը, արմատական, երկու թեւերու բաժնուած է :

Մէկուն գլուխը կը գտնուի նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, որ Հանրապետական ճակատը կազմած է ընկերվարական կուսակցութեան հետ :

Միւսը կը գործէ «վտարուած» վարչապետին, Էտ. Ֆօրի նախագահութեամբ, իր շուրջը համախմբելով ուրիշ չափաւոր հոսանքներ :

Ինչպէս յայտնի է, գլխաւոր կազմակերպութիւնները արտակարգ ժողովներ սարքած են, իրենց դիրքը վերջնապէս ճշդելու համար :

Առաջինը գումարեց ընկերվարական կուսակցութիւնը : Տրուած որոշումները պիտի կարդաք յաջորդ սիւնակին մէջ :

Բուն տագնապը այն է որ բոլորն ալ կ'ուզեն բան մը փոխել Ֆրանսայի ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Արտաքին գործերու համար տեսակէտի խոր տարբերութիւններ չկան մեծամասնութեան մէջ :

Բոլորն ալ համաձայն են Ատլանտեան դաշինքին, Գերմանիոյ վերամիացման եւ վերազինման, միացեալ Եւրոպայի ծրագրին եւ ուրիշ միջազգային կարգադրութեանց որոնք տեղի ունեցան վերջին տարիներու ընթացքին :

Միայն համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները կը մերժեն այդ գինակցութիւններն ու համաձայնութիւնները, հաւատարմօրէն հետեւելով Մոսկուայի մշակած ուղեգծին :

Շատ աւելի կնճռոտ հանգամանք մը կը ներկայացնեն ներքին հոգերը, — քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային :

Քաղաքական տեսակէտով, առաջին տեղը կը բռնէ Հիւս. Ափրիկէի կնճիռը :

Կարելի եղաւ ելք մը գտնել Թունուզի համար : Մարոքի անկախութեան սկզբունքն ալ ընդունուած ըլլալով, մնացեալ հարցերը պիտի կարգադրուին բանակցութիւններով :

Շատ աւելի բարդ է Ալժերիոյ խնդիրը :

Մեծամասնութեան համար այդ երկիրը կը կազմէ Ֆրանսայի ամբողջական մասը, հետեւաբար կը պահանջէ բոլորովին տարբեր լուծում :

Անկախութեան, հետեւաբար եւ անջատման տեսակէտը կը պաշտպանեն միայն համայնավարները : (Երբ նոյն տեսակէտը մէջտեղ դնէք Խ. Միութեան բաղկացուցիչ երկիրներու եւ ազգերու համար ալ կը դառնանք բուրժուա–նացիոնալիստ, *եթէ ոչ պատերազմի հրձիգ...) :*

Ներքին հոգերէն տնտեսականը եւ ընկերայինը սկիզբէն ի վեր դարձած են ասպարէզ՝ ակադեմական վիճաբանութեանց եւ կուսակցական պայքարներու :

Կը թուի թէ այս անգամ ալ սուր հանգամանք պիտի ստանան :

Մանաւանդ որ, աւետաբեր խոստումներ չպակսեցան, ընտրական պայքարի ընթացքին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԱՌԱՆՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ

•

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեան բացառիկ համագումարը, որ բացուած էր շաբաթ օր, վերջացաւ կիրակի գիշեր : Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց հաւանիլ հանրապետական ճակատի մը կառավարութեան, ստանձնելով ամէն պատասխանատուութիւն : Բանաձեւը անգամ մը եւս պարսաւելով Ազգ. Ժողովին լուծումը եւ անոր մեծամասնութեան քաղաքականութիւնը, կը շարունակէ .

— « Այս կացութեան մէջ որ վտանգաւոր է ժողովրդավար ազատութեանց համար, Հանրապետական ճակատը պէտք է առանձին կազմէ վաղուան կառավարութիւնը եւ մերժէ ամէն իրաւախոհութիւն, ամէն բանակցութիւն, ամէն գործակցութիւն ժողովրդապետութեան հակառակորդներուն, ինչպէս եւ այն յետադիմական կուսակցութեանց հետ որ անոնց մեղսակից են գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար : Ուրեմն ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պահանջէ Հանրապետական ճակատի կառավարութիւն մը եւ պատրաստ է ստանձնելու ամէն պատասխանատուութիւն : Համագումարը հաւանութիւն յայտնելով Կի Մոլէի ճառին, ամբողջովին կ'իւրացնէ անոր ծրագիրը թէ ընտրական օրէնքի բարեփոխման, թէ հակաշխարհիկ օրէնքներու ջնջման, հանրային հաստատութեանց բարենորոգման եւ թէ միջազգային քաղաքականութեան, ալժերիական հարցին խաղաղ լուծման, ինչպէս եւ տնտեսական ու ելմտական անօրինութեանց մասին » :

Ինչպէս յայտնի է, ընկերվարականները 88 աթոռ ունին նորընտիր Ազգ. Ժողովին մէջ եւ Հանրապետական ճակատ կազմած են Մենտէս Ֆրանսի խմբակցութեան հետ : Բացառիկ համագումարին կը մասնակցէին հինգ հարիւր պատգամաւորներ : Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Կի Մոլէ, այս անգամ չեչտակի դիրք բռնած էր համայնավար կուսակցութեան հանդէպ :

« Անհրաժեշտ է աւելի յստակօրէն պարզել մեր յարաբերութիւնները համայնավար կուսակցութեան հետ : 1936ին, պարզապէս ամբոխավարութիւն էր համայնավար կուսակցութեան աջակցութիւնը Ժողովրդական ճակատին : Ո՞վ կրնայ հաւատալ թէ համայնավարները այժմ տարբեր դիտաւորութիւն ունին քան այն զոր կը հռչակէր Թորէզ 1934ին, — « Մեր ուզածն է դիւրացնել ընկերվարական բանուորներուն հակումը դէպի Մոսկուա... Ամբողջովին լուծարքի ենթարկել ընկերվարական կուսակցութեան ազդեցութիւնը բանուոր դասակարգին վրայ» : Այո կամ ոչ, ճի՞շդ է այս : Համայնավար կուսակցութեան վարիչները ոչ կրնան, ոչ ալ կ'ուզեն պատասխանել այս հարցին : Այդ կուսակցութիւնը կը պատրաստուի խափանարար դիրք բռնել Հանրապետական ճակատին դէմ : Սթալինեան ամբոխավարութիւնը չի կրնար յոյս դնել մեզմէ ոեւէ մէկուն վրայ, յուսահատութեան մատնելու համար ժողովուրդը » :

Կի Մոլէ նոյն ուժգնութեամբ մերժեց ազգային միութեան առաջարկը : «Կարելի՞ է գործակցիլ այնպիսի մարդոց հետ զորս պարսաւած ենք երկրին առջեւ : Անհրաժեշտ չէ մարգարէ ըլլալ, հասկնալու համար թէ ընդհանրապէս համաձայն չըլլալով լուծելի խնդիրներու մասին, չենք կրնար գործակցիլ աջակողմեան հոսանքին հետ, առանց ընկրկելու կամ դաւաճանելու » :

Եզրակացութիւն, — միակ ելքն է Հանրապետական ճակատի կառավարութիւն մը, որուն համար անմիջական գործունէութեան ծրագիր մըն ալ պատրաստուած է :

Այդ ծրագիրը կը նախատեսէ . —

1. Սահմանափակ դահլիճ մը, բաղկացինը կամ տասը անդամներէ :

2. Արագ բարեփոխում ընտրական օրէնքի, «կանխելու համար յաճախադէպ լուծումներ որոնք կրնան յանգիլ Վեյմարի հանրապետութեան :

3. Ջնջում Պառանժէի օրէնքին որ պետական նպաստ կը յատկացնէ նաեւ հռոմէական կաթոլիկ դպրոցներուն :

4. Արագ լուծում Ալժերիոյ հարցին, պահպանելով Ֆրանսայի օրինաւոր իրաւունքները, դադրեցնելով զսպողական գործողութիւնները, ազատ ընտրութիւններ եւ քաղաքապետական բարենորոգումներ կատարելով, աւելի լայն մասնակցութիւն շնորհելով Ալժերիացիներուն՝ վարչական գործերու մէջ եւ աւելի մեծ օգնութիւն տրամադրելով :

5. Վերսկսիլ բանակցութիւնները ընդհանուր զինաթափութեան մասին, քննելով նաեւ հիւլէական ուժը հաւաքաբար խաղաղասիրական նպատակներու յատկացնելու ծրագիրը :

6. Ներքին բարենորոգումներ, աւելի երկար արձակուրդ, բարձրացնելով բանուորներու գնելու կարողութիւնը եւն. :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՁԱՓԸ Կ'ԱՆՑԸՆԵՆ

Հազիւ երկու խօսք փոխանակեր էինք, երբ Հ. Ցովի. Մըսրեան դիտել տուաւ, խորին զարմանքով.

— Ինչո՞ւ թոյլ կուտաք որ յօդուածներ, նոյնիսկ թղթակցութիւններ արտատպեն առանց աղբիւրը յիշելու :

Եւ բացատրեց թէ ինք բազմաթիւ թերթեր կը ստանայ, եւ անմիջապէս կը հասկնայ թէ ո՛րը որմէ առած կրնայ ըլլալ : Բայց, ներելի չէ որ աղբիւրը անտեսեն :

Բացատրեցինք թէ դաշնակցական թերթերը կրնան արտատպումներ կատարել փոխադարձաբար, զանց առնելով արձանագրել աղբիւրը :

Իսկ միւսները խաղողը կերած ատեն իրաւունք չունին այգին մոռնալու : Ինչպէս կ'ընեն շատեր, Մօտաւոր թէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Նոյն իսկ Դաշնակցական մամուլին համար կարգ մը նրբութիւններ կան որոնք պէտք չէ վրիպին խմբագրութեանց ուշադրութենէն :

Ոչ մէկ սահմանափակում՝ կուսակցական յօդուածներու մասին, մանաւանդ երբ գրողը կուսակցական ականաւոր դէմք մըն է, եւ տեսութիւններ կը պարզէ կամ այժմէական խնդիրներ կը լուսաբանէ :

Բայց, ամէն թերթ ունի ոչ – կուսակցական աշխատակիցներ, որոնք մասնաւորապէս պայմանաւորուած են իրեն հետ եւ չեն ուզեր որ իրենց գրութիւնները ազգային աւար դառնան :

Այո, կարելի է անոնց գրութիւններն ալ արտատպել առանց աղբիւրը յիշելու, երբ խմբագրութիւնը կամ աշխատակիցը նախապէս հաւանութիւն յայտնած են :

Շատեր այս տարրական պարագան ալ կ'անտեսեն, ամէնէն առաջ տհաճութիւն պատճառելով արտատպուած գրութեան հեղինակին :

Հասարակաց աղբիւրներէ քաղուած լուրեր եւ նիւթեր կան, թարգմանութիւններ եւ ուրիշ գրութիւններ որոնք թերթէ թերթ կը փոխադրուին մեքենաբար, երբեմն հինգ – վեց ամիս վերջը :

Հարցը անոնց մասին չէ :

Ուրիշ զուարճալի պարագայ մը :

Պոլսական թերթ մը նոյնութեամբ կ'արտատպէ *Յառաջ*ի մէկ թղթակցութիւնը, — «Լոնտոնէն կամ Ժընեւէն կը գրեն մեզի» :

Ուրիշ թերթ մը նոյնութեամբ կ'արտատպէ թղթակցութիւնը, իբրեւ աղբիւր յիշելով ... պոլսական թերթը :

Եւ դեռ ի՜նչ արեւելեան տեսարաններ :

Կը կարծեմ թէ դժուար չէ քիչ մը կարգ կանոն հաստատել արտատպումներու սովորամոլութեան մէջ ալ, թօթափելով ծուլութեան եւ անհոգութեան փոշիները :

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՓՈՒԺԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Թղթավաճառ – գրավաճառ Փիէռ Փուժատի հոսանքն ալ, որ 52 երեսփոխան ունի, գնդակ ժողով մը գումարեց երեք օր, ճշդելու համար իր գործունէութեան ծրագիրը :

Բառին բուն իմաստով կուսակցութիւն մը չէ այս հոսանքը, այլ տարերային ուժ մը որ բողոքի ցոյցեր կը սարքէր տուրքերու ծանրութեան դէմ, պաշտպանելով մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու շահերը : Նոր պիտի կազմակերպուին իբրեւ կուսակցութիւն, թէեւ աւելի քան 500.000 անդամ կը հաշուեն եւ միշտ նորեր կ'արձանագրեն :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նիստերը կը գումարուէին Փորթ Վերսայլ, Ցուցահանդէսներու հաստատութեան մէկ սրահին մէջ, որուն ճակատը կ'երեւային հետեւեալ վերտառութիւնները, եռագոյն դրօշներով շրջապատուած .

— « Միանալ կամ մեռնիլ » .— Ստրկութենէն աւելի գէշ բան մը կայ ,— ստրուկներ ունենալ եւ քաղաքացիներ կոչել զանոնք :

Առաջին նիստին մէջ խօսք առնելով, Փիէռ Փուժատ — մտերմօրէն Փիէռօ — բացատրեց յունուար 2ի ընտրութեանց դասը : Շեշտեց թէ ծանր պատասխանատուութիւն մը կ'իյնայ իրենց վրայ, քանի որ երկու միլիոն քուէ շահեցան : Հաւատարիմ մնալով հանդերձ իրենց սկզբնական նպատակին, «պէտք է աւելի ընդհանուր ծրագիր մը յօրինենք եւ ոչ թէ ամփոփուինք միայն առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու պահանջներուն պաշտպանութեան վրայ :

Ուրեմն, պիտի աշխատին ընդլայնել իրենց գործունէութիւնը եւ դառնալ կուսակցութիւն, ընդգրկելով ընկերային բոլոր խաւերը, — աշխատաւոր, հողագործ, ազատ ասպարէզներու հետեւողներ : Միեւնոյն ատեն պիտի աշխատին մասնաճիւղեր հաստատել մայր երկրէն դուրս :

Միջանկեալ ըսենք որ այս հոսանքին հետեւողներ երեւան ելած են նաեւ Իտալիոյ եւ Անգլիոյ մէջ : Ֆրանսական կարգ մը սենտիքաներ կը թելադրեն առեւտուր չընել այն խանութպաններէն որոնք անդամ են փուժատեան կուսակցութեան :

× Լուծեալ Ազգ. Ժողովին նախագահը, Շնեւեր, անուանարկութեան դատ բացած է Փիէռ Փուժատի դէմ, որ պատմեց թէ ինք պարզապէս կրկնած է ուրիշի մը մեղադրանքը եւ չի կրնար հաստատել : Բուն ամբաստանեալն էր փուժատեան հողագործ մը, Լէօն Տիփոն, որ 400.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ : Փիէռ Փուժատի մասին վճիռ պիտի տրուի մէկ շաբաթէն :

ՊԱՂՏԱՏԻ դաշինքին դէմ ճառ մը խօսած էր մառեշալ Թիթօ, ինչպէս գրեցինք : Պելկրատի անգլիական դեսպանը բողոքեց այս արտայայտութեան դէմ, մանաւանդ որ Անգլիա եւս անդամ է նոյն ուխտին :

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է որ Ֆրանսա Մարոքի անկախութիւնը ճանչնայ առանց պայմանի եւ սահմանափակումներու, փոխադարձ յարաբերութիւնները ճշդելէ առաջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆ

●

Ծնաւ՝ ցաւ,— Մեծցաւ՝ ցաւ,—
Մեռաւ՝ ցաւ··· ։ Է· ԱԿՆՈՒՆԻ

Ցաւով բեռնաւոր, օրերն ու տարիները կ՚անցնին՝ մաշեցնելով ու կորատելով մեր կեանքին թելերը։ Սիրելի դէմք մը եւս կ՚անհետի ահա յանկարծուստ, վաղաժամ, բժշկական գործողութեան մը նախօրեակին։

Մտերիմներ էինք, մտածումի եւ սրտի եղբայրութեամբ մը միացած իրարու՝ 1915ի աղէտալի օրերէն ի վեր։ Կսկծաուիթ գոյժ մը, արդարեւ, որ պահ մը կը փակէ շրթներդ ու մտածումիդ ընթացքը··· ։ Աչուըներդ կը թրջին եւ սրտիկդ կը դողայ յուզումէն։ Աչքիդ առջեւ կուգայ իր կենդանի պատկերը։ Ահա նուրբ ու ժըպտուն դէմքը, խորն ինկած անուշ աչքերով, որ համակ բարութիւն կ՚արտայայտեն։ Առաքինի հոգի մը որ լոյսի պէս կը ճառագայթէ վրադ, սիրտ ու կեանք կուտայ։ Ու ալ չկայ···։ Զկայ ան որուն մէջ միշտ վառ մնաց ազգ· ոգին եւ դարձաւ իր գործունէութեան առանցքը։ Իբրեւ արդարադատ, անբասիր եւ ուղղամիտ անհատ, գրաւեց սէրն ու յարգանքը բոլոր անոնց որ առիթն ունեցան զինք մօտէկէն ճանչնալու ։ Ու զարմանքով կը հարցնեն թէ՝ ինչո՞ւ իր մասին «բան մը չգրուեցաւ»։

Կրթական մշակ մը, մտաւորական մըն էր Նշանեան որ միշտ ջերմօրէն պահեց իր մէջ Դաշնակցութեան գաղափարականը ։ —Ծնած էր Կերմիր (Կեսարիա), 1 Օգոստոս 1893ին։ Նախնական ուսումն առնելէ վերջ, կը մտնէ Ս· Կարապետի վանքը որուն ընթացքը կ՚աւարտէ յաջողութեամբ՝ 1911ին։ Իր հայրը, պատրաստուած մտաւորական մը, վարած է Ս· Կարապետի վանքին տեսչութիւնը։ Եռանդուն Դաշնակցական մը եղած է իր եղբայրը, բըժիշկ Սուրէն Նշանեան որ Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած է՝ Թուրքերու ձեռքով, երկու ընկերներու հետ միասին ։ Շնորհիւ անոնց հնարամիտ խաղին, Կեսարիոյ հայութիւնը այդ միջոցին փըրկուած էր վերահաս ջարդէ մը։ Կը տարածայնեն թէ՝ Զէյթուն կը քալէ Կեսարիոյ վրայ եւ Թուրքերուն կ՚առաջարկեն՝ ինքնապաշտպանութեան դիմել միասին ։ Այս առիթով է որ Հայերն իրենց 11 զէնքը դիրքէ դիրք փոխադրելով՝ Թուրքերուն մէջ կը գոյացնեն այն համոզումը թէ հարիւրաւոր զէնքեր ունին, լաւ զինուած են։ 1912ին, Յակոբ կ՚անցնի Պոլիս՝ հետեւելու համար երկրաչափական վարժարանի դասընթացքին, բայց լքելով այդ ծրագիրը կ՚ընդգրկէ ուսուցչական ասպարէզը որ կրնար թեւ տալ իր երազներուն։ Ուսուցչական պաշտօնով կ՚անցնի Քասթէմունի ուր կը մնայ երեք տարի, մինչեւ 1914ի արձակուրդը, նախ՝ իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ՝ իբրեւ տնօրէն Ազգ· վարժարանին ։

Եկած էր Պոլիս ու մտած Հարպիէ, պահեստի սպայից վարժարանը որ այդ միջոցին դարձած էր հայ երիտասարդ մտաւորականութեան ժամադրավայրը։ Օր մը, ռազմափորձէ մը վերջ հայ ընկերներով կը հանգստանայինք պուրակի մը մէջ· «Ազատամարտ»էն յօդուած մը կը կարդայի ոգեւորուած շեշտով, երբ յանկարծ մեր առջեւ եկաւ կեցաւ երիտասարդ մը որուն դէմքը զարմանք ու խնդութիւն կը յայտնէր միանգամայն։ Հարցուցի անունը։— Յակոբ Նշանեան, պատասխանեց։ Յուզում մը կը կէէր յայտնապէս եւ բառերը դժուարութեամբ դուրս կուգային իր կոկորդէն։ Տառապած էր, հոգեկան խռովք մը կրծած ըլլալու էր իր սիրտը եւ գալուկ դէմքին վրայէն սրբած՝ ամէն ժըպիտ եւ յոյս։ «Աչքերուս չեմ հաւատար, ըսաւ, հայ երիտասարդներ որ խմբուած, հայերէն թերթ կը կարդան բարձրաձայն··· ։ Խժդժութեանց ահաւոր պատկերները կը չարչարեն դեռ միտքս եւ ինծի անհաւատալի կը թուի այս պատկերը ···»։ Յակոբին տպաւորութիւնն այնքան խոր եղած էր որ հետագային, ամէն առթիւ կը վերյիշէր՝ անցեալի այդ յուզումալի ապրումը ։

Ամիսներ անցան ու տարի։ Ոճրածին ցեղին բանակին հետ քալեցինք դէպի Միջագետքի անապատները··· ։ Կ՚երթայինք հալածելու Բրիտանական Առիւծը, Պաղտատէն անդին, Տիգրիսի ափերուն վրայ ···։ Ճանապարհ խաչելութեան՝ ուրկէ անցաւ մեր մարտիրոս ժողովուրդը ···։ Հասանք Ճակատ· Բրիտանական Առիւծը ցնեց իր բաշերը, մռնչեց կատաղանքով եւ թրքական բանակն սկսաւ նահանջել լեղապատառ։ Անցայ անգլ· բանակ եւ ընդունուեցայ իբրեւ թարգման։ Ամէն օր գերեկայան կը հասնէին հազարաւոր թուրք գերիներ ։ Օր մը, օրուան պատասխանատու սպային հետ մտանք կայան՝ նոր ժամանած գերիներու դասաւորման եւ պարենաւորման համար։— Ո՜վ երկինք· կը տեսնեմ գերիներու խմբակի մը մէջտեղ նստած աբեղայի մօրուքով երիտասարդ զինուորական մը որուն դէմքին վրայ ուրուագծուած է թեթեւ ժպիտ մը։ Մեր Յակոբն է։ Ճանչցած է զիս· ոտքի կ՚ելլէ ու եղբայրօրէն, կարօտով կ՚ողջագուրուինք։— Քանի մը շաբաթ վերջ, Հնդկաստան փոխադրուեցան թուրք գերիները, Յակոբն ալ միասին, ես ալ թարգմանի պաշտօնով ընկերացայ՝ ենթակայ նաւային հրամանատարութեան, մինչեւ Մեքթիլա։ 1917 Նոյեմբեր է։ Հնդկաստանէն վերադարձիս, խնդրեցի անգլ· հրամանատարութենէն որ զիս ղրկեն Կիպրոս, միանալու Արեւել· Լեգէոնին, իբրեւ կամաւոր։ Երազս դժուարութեամբ կ՚իրականանայ, Կիպրոս եմ։ Ամիսներ վերջ, մարզադաշտին վրայ անակնկալօրէն կը հանդիպիմ Նշանեանին։ Ի՞նչ ճակատագրականութիւն, կարծես աներեւոյթ ձեռք մը նոյն ճամբուն նետած էր մեզ եւ մենք կը քալէինք դէպի միեւնոյն հանգրուաններ՝ լի նոյն երազներով եւ յոյսով — ծառայել մեր ցեղին· տալ առաւելագոյնը։

Տարիներ վերջ, կը փոխադրուինք Կիլիկեան հայրենիք· Հայկ· Լեգէոնի ռազմադաշտը, երազներու աշխարհը ։ 1920ի ձմեռն է· քեմալական շարժումն սկսած է արդէն եւ գայլերը նորէն դուրս ելած են իրենց որջերէն։ Հայկ· Լեգէոնը կը մտնէ Մարաշ ուր բազմահազար խլեակներ վերադարձած էին նորոգելու իրենց քանդուած բոյները։ Մթնոլորտը ելեկտրականացած է եւ կայծ մը բաւական է՝ բռնկեցնելու համար···։ Կռիւ կայ ամենուրեք։ Թշնամին ոտքերն հաւաքած է արդէն, այսուհանդերձ, կը տրուի անագորոյն հրամանը···։ Վիրաւոր եմ։ Սաստիկ ցուրտ է· ձիւնն ու ցուրտն ալ կարծես խօսք մէկ բրած, կը պատրաստուին նոր աղէտի մը դիրկը նետելու՝ քաղաքին թշուառ հայութիւնն ու բանակը։ Ճամբայ կ՚ինյնանք դէպի Իսլահիյէ եւ Ատանա։ Վար կ՚իջնեմ վիրաւորներու կառքէն ու կը քալեմ՝ չսառելու համար։ Աւելի քան երկու հազար հայութիւն, այր, կին ու մանուկ, ճամբայ ելած են բանակին հետ՝ հալածուած՝ նոր խժդժութիւններու հեռանկարէն···։ Ահաւոր է պատկերը, բազմահազար դանդաղածը կեանքի ու մահուան պայքար կը մղէ՝ համատարած ձիւներուն վրայ։ Ծերմակ ու սեւ, կը խըրին՝ կը մնան ու անգամ մը եւս չեն ուզեր, չեն կրնար բարձրանալ, շարունակելու համար իրենց անհատնում եւ տաժանելի ճանապարհը։ Մարաշցին այս անգամ մահը նախընտրելի համարեց Թուրքին արիւնոտ տապարէն···։ Հոն էր Նշանեան, տեսնել պէտք էր թէ ինչպէս ան դարձած էր հայութեան եւ զինուորին պահապան հրեշտակը, հոգի մը աւելի փրկելու գերմարդկային ճիգերով, մանաւանդ մանուկները· տեղ մը ջորիին վրայ, անկիւնիկ մը կառքի մը մէջ· տեղ ու փրկութիւն կ՚որոնէր՝ մոռցած ինքզինքը, ցուրտն ու ահաւոր ողբերգութիւնը···։ Քաջալեր կը հանդիսանար ինծի եւ միւս վիրաւորներուն։ Արիւնս քամուած էր եւ քայլերս չէին ուզեր ենթարկուիլ դերադոյն ճիգերուս· վայրկեանէ վայրկեան ենթակայ էի սառելու՝ ինչպէս ամէն ոք։ Գոհար սիրտ մը ունէր այս տղան· սիրտ մը ամէնուն համար կը բաբախէր՝ անօրինակ գեղումով մը։ Ու թերեւս այդ իսկ պատճառով ալ վաղաժամ դադրեցաւ բաբախելէ ու լռեց առ յաւէտ։Բարեխնկեանքըկարճ է· յարատեւ թրթիռն ու դողը անխուսափելիին բաբեկամն են· եւ Յակոբ ոչ եւս է ···։

1920ին, զօրարձակումէն վերջ, ինքն էր որ մեծ զարկ տուաւ որբերու կազմակերպման գործին՝ Ատանայի մէջ։ Մեր «Կիլիկիա»ն քանիցս արձագանգն եղած է այդ գործունէութեան։ Կեսարիոյ եւ Ատանայի մէջ նուիրուած է կուսակցական աշխատանքի։ Պուքրէշի մէջ եղած է Հ· Մ· Ը· Միութեան ղեկավարներէն մին եւ գործակից մը՝ դրագէտ Յ· Ճ· Սիրունիի 1924 – 30։ Ամուսնացած է՝ գրագէտ Տքթ· Սալբիի քրոջ, Օր· Զարուհիին հետ՝ կազմելով ընտանեկան երջանիկ բոյն մը ։

1931ին, Յ· Նշանեանն էր որ վերակազմեց Հայ Կամ· եւ Ռազ· Միութիւնը որուն արժանաւոր ղեկավարը դարձաւ մինչեւ 1937՝ վայելելով ամէնուն յարգանքն ու սէրը։ Հաստատուելով Քահ՝ եղաւ գըլխաւոր հիմնադիրներէն մին Աղքատախնամ Միութեան, որ կը շարունակէ գործել։

Հայ Կամ· եւ Ռազ· Միութիւնն եւս կը միացնէ իր խոր վիշտը՝ տարաբախտ Յակոբի սգակիր այրիին եւ իրեններուն կըսկիծին ։

Հէք Յակոբ, հոգիի եղբայրս, մահուանդ վաղորդայնին, թող այս տողերս դառնան պսակ մը՝ անկորնչելի յիշատակիդ եւ անուանդ շուրջ, զորս գուրգուրանքով պիտի պահենք միշտ՝ մեր սրտերուն մէջ ։

ՎԱՀՐԱՄ Կ· ՄԻՍԹԻՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ, ԿԻՊՐՈՍ

Բ·

1878էն ի վեր Մեծն Բրիտանիա հաստատուած է Կիպրոս։ Պոլսոյ դաշնագրով Անգլիացիները Սուլթանին նեցուկ պիտի հանդիսանային ռուսական յարձակման մը պարագային։ Ասոր փոխարէն Բարձրագոյն Դուռը կղզին կը թողուր Բրիտանացիներուն ։

Եօթը դար առաջ Առիւծասիրտն Ռիչառ, Խաչակրութեան գացած ատեն, ճամբան փոխեց, գրաւելու համար կղզին։ Ակներեւ էր Անգլիացիներուն կղզիին հանդէպ ունեցած շահագրգռութիւնը, որովհետեւ, անոնք պիտի կրնային հսկել թէ ծովեզերքին վրայ, որ կը գտնուէր հակառակորդին ձեռքը, եւ թէ Դաշնակիցներուն բերած հարուստ առաքումներուն վրայ։ Իւրացնելով կղզին, անցեալ դարուն Տ՚Իզրայէլի եւ Սալզպըրի ապահովեցին Անգլիացիներուն հակակշիռը Հնդկաստանի ճամբուն վրայ ։ Կիպրոս կ՚երկարաձգէր Ճիպրալթար – Մալթա շղթան։ Այս կղզիէն Անգլիան կրնար հսկել Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ վրայ, խանգարելով Եգիպտոսի միտումները դէպի Արեւելք, միեւնոյն ատեն պիտի կրնար պատրաստել Նեղոսի հովիտին գրաւումը։

Բայց այս մտահոգութիւններէն, Անգլիա շատ ալ չէր հետաքրքրուեր Կիպրոսով։ «Կայսրութեան խորթ զաւակը» կոչեցին կղզին։ Պոլսոյ դաշնագիրը Անգլիացիներուն կը յանձնէր տեսակ մը գործակալութիւն։ Եւ Անգլիան մինչեւ 1914 իբրեւ գործակալ շարժեցաւ։ Գոհացաւ արմատախիլ ընելու օսմանեան տիրապետութեան հետքերը, դարմանելով վարչական անհոգութիւնը, հաստատելով ապահովութիւնը, վերահաստատելով առեւտրական կեանքը ։

Այս տարրական միջոցներէն դուրս, Անգլիացիները իրենք ալ կ՚ընդունին թէ մեծ բան մը ըրած չեն Կիպրոսին համար ։ Միւս կողմէ, Պոլսոյ դաշնագիրով 1878–ին, Մեծն Բրիտանիա տարեկան 92·000 սթերլին պիտի վճարէր Բ· Դրան ։

Այս դրամը վճարելու համար, Անգլիա տուրք գանձեց Կիպրոսցիներէն։ 1878 — 1914 ժողովուրդը չորս միլիոն ոսկի ըսթերլին վճարեց։ Երբ 1914ին կղզին կցուեցաւ բրիտանական կայսրութեան, տուրքին գանձումը շարունակուեցաւ մինչեւ 1927 ։

1925ին երբ քեմալական Թուրքիան բոլորովին հրաժարեցաւ իր իրաւունքներէն Կիպրոսի վրայ Լոզանի դաշնագրին 20րդ յօդուածով, կղզին իբրեւ գաղթավայր մաս կազմեց Բրիտանականկայսրութեան։

Այսօր անգլիական կառավարութիւնը բացորոշապէս կը յայտարարէ թէ կը պահէ իր գերիշխանութիւնը կղզիին վրայ ։ Պատասխանելով Թուրքին, արտաքին նախարարը, Պ· Մէքմիլըն կը յայտնէր թէ՝ իր կառավարութիւնը որեւէ պայման չունէր լքելու խնամակալութիւնը եւ պիտի շարունակէ ։ Անցեալ տարի Զըրչիլն ալ կ՚ըսէր թէ իր կառավարութիւնը որեւէ փոփոխութիւն չէր նախատեսեր ։

Տարօրինակը այն է որ Անգլիա իր գըրաւման առաջին շրջանին այնքան չէր ու-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Ամօթ է սպառնալ պատանիի մը վրայ որ անփորձ է ու անպաշտպան· վերջապէս Աստուած կայ վերը ···։

Ոստիկանը յարգալից մտիկ կ՚ընէր ծերունի գեղագրիչին, սակայն ներքնապէս խռովայոյզ ու աւելավառ պատասխանեց·

— Էֆէնտի, չես գիտեր թէ այս իժի ծնունդը ինչ ահաւոր ոճիր մըն է գործած, ինքը արդէն փորագրած է այս վերատուութիւնն ու բժշկապետին ստորագրութիւնը, անոր միջոցաւ հարիւրաւորներ խարդախ վկայագիրներով իբրեւ հիւանդ արձակ–համարձակ կը պտտին։ Այս փախըստականները, դասալիքները կը դրագին խարդախ առեւտուրով եւ անբարոյական գործեր կը կատարեն։ Մինչդեռ հայրենիքը վտանգի տակ է արեւելեան ճակատէն մինչեւ Արաբիա եւ Պաղտատ, Պասրա հազարաւորներ կը մեռնին հայրենիքի փրկութեան համար։ Ամէն ճակատի վրայ մարդու, զինուորի պէտքը զգալի է։ Այս լակոտը դասալիքներուն գործը դիւրացուցած է, պէտք է հատ մը եւս չինէ նոյն կնիքներէն որ իրարու հետ բաղդատելով հաստատենք իր յանցանքը։

Քանի մը շաբաթ առաջ ինծի ներկայացող Թուրք օրիորդը աչքերուս առջեւ էր, իր պաղատագին նայուածքը, տամուկ աչքերով։ Վիզը ծուռ կը խնդրէր ուրանալ ամէն բան եւ կապոյտ ակնոցով լուսանկարը ձեռքը կ՚ուզէր յիշեցնել ինծի որ անտեղեակ ձեւանամ ոստիկանութեան առջեւ։

Աչհարեկուած էի գաղտնի ոստիկանին յայտնութենէն, վճռապէս ուրացայ ։ «Այդպիսի գործերու ես անտեղեակ եմ» գոչելով լաւ ձեւացուցի ։

Ծերունի գեղագրիչին միջամտութեամբ ոստիկանը առժամապէս օձիքս ձգեց ։ Երեւութապէս քանի մը օր յետաձգուած եղաւ Գողգոթաս։ Հասկցայ գործած ահաւոր սխալս ։ Ծիսաղը օգտագործած էր միամտութիւնս եւ անփորձութիւնս, հիւանդանոցին դեղագիրներէն մին ինծի ներկայացուցած էր, որուն վերտառութեան եւ բժշկապետին ստորագրութեան ընդօրինակութիւնը հարազատօրէն փորագրած էի եւ իրեն յանձնած։ Բարեբախտաբար ոչինչ գնով մը կատարած էի այդ աշխատանքը։ Ահա այս միջոցաւ չորթած էր հարիւրաւորներ եւ դիզած էր հարստութիւն մը։

Ամէն օր տունէն դուրս կ՚ելլէի արտասուալից, սրտատրոփ կուլայի, քառասուն անգամ կը կրկնէի նոյն աղօթքս, դողացող շրթունքներէս կախուած էին Յիսուս–Քրիստոսի, Աստուծոյ, Տիրամօր եւ բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ սուրբերու անունները, անոնցմէ կը սպասէի փրկութիւնս ։ Ամէն երեկոյ երբ տուն կը վերադառնայի, հանիս Ամենակալին փառքը կը հիւսէր հազար օրհնութեամբ ։

Մօրաքրոջս զաւակները ահ ու դողի մէջ էին։ Անոնք իմ վարպետներս ըլլալով կը կասկածէին՝ թէ երբ ձերբակալուիմ ծեծի եւ մահուան սպառնալիքէն սարսափելով կրնայի մատնել։ Միշտ կը համոզէին խանութը գոցել եւ երթալ իրենց հետ պահուիլ ձեղնայարկին մէջ, ուր ապաստանած էին տասնեակ մը հայ երիտասարդ փախստականներու հետ ։

Տակաւին թարմ է յիշողութեանս մէջ ։ Հինգշաբթի առաւօտ մըն էր, սիրտս բաւական հանդարտած էր· կը կարծէի թէ վտանգը անցած է։ Երեսս խաչակնքեցի, բոլոր էութեամբ ապաւինած Աստուծոյ, աղօթքներ մրմնջելով խանութս բացի։ Հազիւ գործիքներս կարգի դրած, ներս խուժեցին ոստիկաններ եւ գաղտնի ոստիկաններ, որոնց կ՚ընկերանար անթացուպերով երիտասարդ մը, յոգնած դէմքով ։ Յայտնի էր որ վայրենաբար խոշտանգուած էր։Այդ հուժկու և թիկնեղ արդամարդը անխղճօրէն ծեծած, խոշտանգած էին։ Գանակոծութեան հետեւանքով ջարդուած էին ոտքերուն եւ կողերուն ոսկորները։

Յ· ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար·) (6)

զեր պահել կղզին։ 1878ին երբ զօր. Ուոլսլի կղզին մտաւ՝ օրթոտոքս արքեպիսկոպոսը որ ընդունելութեան գացած էր յոյն մեծամեծներու հետ, ըսաւ թէ՝ «Յոյս ունէր որ Մեծն Բրիտանիան պիտի օգնէր Կիպրոսցիներուն միանալու Յունաստանին»։ Կլէտսթըն արձագանգելով, կը հաստատէր.— «Կիպրոսցիները կը վախնան անգլիական տիրապետութենէն։ Ուժգնօրէն կը ցանկան միանալ իրենց եղբայրներուն եւ կրօնակից Յոյներուն։ Որոշ է որ Անգլիան չի կրնար ընդդիմանալ — մօտաւոր ապագայի մը — բռնի ուժ գործադրելով»։

Անգլիացի բոլոր պետական անձերը՝ Ջեյմըլէյնէյն Մեքտոնըլտ կ'ընդունէին Կիպրոսցիներու համայունական ցանկութիւնները։ 1907ին Չըրչիլ, երբ գաղթային նախարար էր կ'ըսէր.— «Կիպրոսցիները յունական ծագում ունին եւ ջերմապէս կը փափաքին միանալ իրենց մայր հայրենիքին»։ Այս տրամադրութիւնները կը բացատրեն թէ Ա. Աշխարհամարտին սկիզբը Անգլիան Կիպրոսը Յունաստանի կ'առաջարկէր, որպէսզի դաշնակիցներուն միանան։ Այս առաջարկը թէեւ հետեւանք չունեցաւ, սակայն այսօր հիանալի պատրուակ մըն է Էնոսիսի (միացման կուսակից) ձեռքը։ Այս վերջինները միշտ ալ կը յիշեցնեն Էթլիի յայտարարութիւնը Պիրմանիոյ մասին.— «Կը հրաւիրենք, բայց չենք ստիպեր ժողովուրդը կայսրութեան մէջ մնալու»։

Որքան ալ տարօրինակ թուի, Կիպրոս վերջին երեք քառորդ դարու ընթացքին ռազմական աննշան արժէք մը ունեցաւ Անգլիոյ համար։

Տ'Իզրայէլի (Լորտ Պիքընֆիլտ) կ'որակէր կղզին իբրեւ «Արեւմտեան Ասիոյ բանալին»։ Թէեւ այս բանալին երբեք չգործածուեցաւ։ 1882ին Անգլիա տիրացաւ Եգիպտոսի։ Աղեքսանդրիան եւ Սուէզը աւելի լաւ խարիսխներ էին, մանաւանդ որ համաձայնութեամբ մըն ալ կապուած չէին Թուրքերուն հետ։

Ա. Աշխարհամարտի ամբողջ ընթացքին Մեծն Բրիտանիան արեւելեան Միջերկրականի մէջ դէմ առ դէմ գտնուեցաւ Թուրքիոյ հետ, մինչեւ ոչ մէկ ատեն օգտակար եղաւ իբրեւ խարիսխ կամ զինուորական նպատակակէտ։ Վերջին պատերազմին ալ ռազմական մեծ նշանակութիւն մը չունեցաւ։

Բ. Աշխարհամարտէն ետք, Մեծն Բրիտանիա կը մերժէ կղզին Յունաստանի ձգել, ոչ թէ ռազմական տեսակէտով, այլ կացութեան խաթարման պատճառաւ։ Երբ Յունաստան զսպեց համայնավար ըմբոստութիւնը եւ մտաւ Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, Եգիպտոսը դարձաւ անգլիական քաղաքականութեան գլխաւոր առարկան։

Այսօր ալ կղզին ոչ թէ իբրեւ զինուորական խարիսխ կը ծառայէ, այլ իբրեւ ռազմամթերքի կայան։ 87 հազար հեկտար տրամադրած են օդակայանի եւ զօրանոցի համար։ Դիքալիայի զինուորական խարիսխը ընդարձակեցին։ Մեծ դումարներ ծախսեցին Լիմասոլի, Ֆամակուսթայի, Լարնաքայի եւ Նիկոսիայի մէջ։ Մօտ 40 միլիոն սթերլին կը հաշուեն այս խարիսխներուն ծախքը։

Թէեւ Անգլիացիներու այս ռազմական զօրացումը արգելք մը չեն նկատեր Յունաստանի միացման համար, որովհետեւ Էնոսիսի կուսակիցները քանիցս յայտարարեցին թէ խարիսխները եւ հաղորդակցութիւնները ամբողջովին Անգլիոյ տրամադրութեան տակ պիտի դնեն, եթէ կցումը իրականանայ։

Անգլիան Կիպրոսի պէտք ունի ո'չ թէ պատերազմի ատեն, այլ Միջին Արեւելքի մէջ ներքին խռովութիւնները զսպելու։

Ներկայիս, շնորհիւ Կիպրոսի, Մեծն Բրիտանիա միակ արեւմտեան պետութիւնն է որ ցամաքային, ծովային եւ օդային խարիսխներ ունի։ Դիւանագէտի արդիւնք չէ որ մարաջախտ Սըր Ճոն Հարտինկ կառավարիչ նշանակուեցաւ Կիպրոսի։ Ան ցարդ կայսրութեան սպայակոյտի պետն էր, եւ հոն ղրկուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ բանակցութիւնները սկսան Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

ԷՏ. ՍԱՊԼԻԷ

ԴԱՄԲԱՆՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ

●

Այց մը Փարիզի արուարձաններէն հայաշատ Ա. գիւղի գերեզմանատունը, Սէնի ափին։ Հոն զիս կը հետաքրքրեն Հայու գերեզմանները, որոնց վրայ չտեսայ հայերէն գիրեր։

Ո՞վ կ'արգիլէ իրենց յետ մահու արձանագրութիւն մը եւս ունենալ ֆրանսականին քով, իրենց մայրենի լեզուով երկու բառ գրել, ինչ որ թէ գացողին մխիթարութիւն մը կ'ըլլայ եւ ողջերուն, մնացեալներուն ալ պարծանք մը, ապացուցանելով թէ մենք ալ մեր լեզուն ու գիրն ունինք, թէեւ տարագիր ու թափառական…

Եւ ապագայ Հայը երբ դիպուածով այցի գայ հոն իր մէկ մեռելին, տեսնէ թէ հոս ալ Հայեր են պառկեր։ Հայեր որոնք ապաստան են գտեր ու բնակեր այս երկրին մէջ ալ, ինչպէս ուրիշ օտար երկիրներ։ Պատմութիւն մը պատկերազարդ զոր պիտի կարդայ անցորդը փաղուան այդ քարերուն կամ խաչերուն երկու բառերէն։

Ինչո՞ւ կը վարանինք ու կը դժկամակինք մեր պատմ. արժէքը ներկայացնելու օտարին ամէն առիթով, հոն ուր պէտք է եւ գչալի։

Եւ ինչո՞ւ պատրուակ տանք շատերուն, չփոթելու Հայն ու Թուրքը իրարու հետ, անոնց լեզուն եւ գռեհիկ երգերն խառնելով մերիններուն, երբ ամէնահին քրիստոնեայ ժողովուրդ ենք եղած եւ լեռ ու ձոր կայ մեր միջեւ։

Թող գիտնան թէ երբ Եւրոպայի մէջ կ'ապրինք, իրենց չափ մենք ալ քաղաքակիրթ ենք, ուշիմ եւ շինարար։

Ալ ինչո՞ւ պահենք մեր ինքնութիւնը, փոխանակ ճակատաբաց ներկայանալէ թէ ողջութեան, թէ մահէն վերջ։

Տեսայ հայերէնով դամբաններ ալ մեր Ծ. Գիւղի փոքր գերեզմանատան մէջ, Անոնց տէրերը նախանձախնդիր են եղած իրենց մայրենի լեզուով թաղուած տեսնել իրենց սիրելիները, որպէսզի անոնց յիշատակը աւելի խոր մնայ իրենց սրտերուն մէջ։

Հայ ենք ծներ եւ գոնէ երկու բառով մեր անունները թող մնան տապանաքարին վրայ, որպէսզի մեր այրած սրտերն ալ զովանան։

Հայու գերեզմաններ կան միշտ եւ պիտի ըլլան ի սփիւռս աշխարհի։

Բայց ուր որ ալ երթան, գոնէ պահեն իրենց գիրն ու լեզուն սիրական, թէ ողջութեան ատեն եւ թէ իրենց հողակոյտին վրայ, այն միակ մխիթարութեամբ թէ Հայ մնան, ու թէեւ օտար հող կը մտնեն, բայց նորէն Հայ կ'երթան..

ՄԷՆ-ՍԷ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Անգարայի Ազգ. Ժողովի Յունուար 3ի նիստին մէջ բուռն քննադատութիւններ եղան ժողովրդապետութեան, մամուլի ազատութեան եւ բաց պատկերներու հրատարակութեան մասին։

Նուսուֆ Ազիզօղլու ըսաւ.

— Այս երկրին մէջ ժողովրդատիրութիւնը կրնայ իրականանալ միայն այն ատեն երբ երկու հաստատութիւններ ամէն կարգի ազդեցութենէ զերծ մնան։ Ազգ. Մեծ Ժողով եւ Մամուլ։

«Ցաւով գիտել կուտամ որ մեր երկրին մէջ կառավարութեան գնահատութեան այնքան բաներ ձգուած են և անիկա այնքան իրաւասութիւններու տէր է որ լրագրող մը ինքինքը ազատ չի կրնար նկատել եւ ազատօրէն իր միտքն ու կարծիքն յայտնել։

Կարելի չէ ազատ նկատել Մամուլը, երբ մեր երկու մեծ քաղաքներու մէջ տեղի ունեցած ցաւալի դէպքերուն հետեւանքով հռչակուած Պաշարման Վիճակի հրամանատարութիւնը պզտիկ պատճառներով թերթեր կը գոցէ, կը բանայ, երբ Փաստարկութեան Իրաւունքը չի ճանչցուիր։ Պետական ծանուցումներու բաշխումը գնահատութեան կապուած է կամ այս շնորհէն առաւելապէս կ'օգտուին կառավարութիւնը գովաբանող թերթերը, երբ թերթերուն թուղթի, մելանի նման կարիքներուն անհրաժեշտ տրվըղին բաշխումը դարձեալ ձգուած է կառավարութեան գնահատանքին։

Եւ երեսփոխանը պահանջեց որ թուղթի եւ մելանի հայթայթման գործը յանձնուի Լրագրողներու Սենտիքային։ Յետոյ հարցուց թէ պետական ծանուցմանց ընդհանուր փոխարժէքը ի՞նչ է։

Այս քննադատութիւնը զայրացուց Անթալիոյ երեսփոխան Քէնան Ազմանլարը, որ յայտարարեց թէ աշխարհի մէջ Թուրքիայէն աւելի ազատ մամուլով երկիր չկայ։

Մաղհար Շէնէր մատնանշեց սա պարագան թէ կառավարութիւնը պետական ծանուցումներու եւ թուղթի ու մելանի բաշխման միջոցներով ճնշումի տակ կը պահէ մամուլը։

Գօճաէլիի երեսփոխան Թուրան Կիւնէշ կարեւոր քննադատութիւններ ըրաւ ու ըսաւ.

— Ջայնասփիւռէն միայն կառավարութիւնը կ'օգտուի, ինչ որ սխալ է։ Հայրենակիցը կ'ուզէ տեղեկանալ երկրին քաղաքական ուղղութեան, բայց իրմէ կը պահեն։ Ուրիշ պարագայ մը։ Ամենալայն տեղ կը տրուի յայտարարութիւններուն, զոր կ'ընեն նախարարները Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, իսկ երեսփոխաններուն հարցումներուն կամ քննադատութեանց կարճ ու քիչ տեղ։

Գալով ձայնասփիւռէն տրուած ներկայացումներուն եւ երգերուն, բոլորն ալ խիստ վատորակ են։ Ալ զզուեցանք կուտակցական հաղորդումներէն։ Միայն կառավարական քարոզութեան յատկացուած է ան։

Դեմոկրատ երեսփոխան մը Հալիլ Թուրկուտ ըսաւ.

— Մամուլի Ընդհ. Տնօրէնութիւնը որ թերթերով մօտէն կը շահագրգռուի, թող մեզի պարզէ թէ ազատութիւն կա՞յ թէ ոչ։

Երեսփոխանը միւս կողմէ թերթերէն պահանջեց հրաժարիլ այլեւս վրան բաց պատկերներ հրատարակելէ։ «Ցաւով կը տեսնենք որ անբարոյական պատկերներ հրատարակելու մրցումի մը ելած են մեր թերթերը, լայն լայն էջեր յատկացնելով»։

Պետական նախարար Էմին Գալաֆաթ պատասխանեց քննադատութեանց։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Հայ. Եկեղեց. Երիտ. Միութիւնը եւ հայկական դպրոցը միասնաբար Ամանորի եւ Ծննդեան առիթով հանդէս կազմակերպած էին։ Սրահը լեցուն էր երիտասարդ եւ տարեց սեռունդով։ Վարագոյրը բացուեցաւ «Խորհուրդ մեծ» շարականով։ Բեմը կը ներկայացնէր մսուրը, Յովսէփ, Մարիամ, մանուկ Յիսուս, հրեշտակներ, հովիւներ եւ մոգեր, մինչ խորհրդաւոր լռութեան մէջ Օր. Մարի Զէյթեմեան կ'արտասանէր «Ծննդեան գիշեր» քերթուածը։ Դպրոցի աշակերտները բոլորն ալ անխտիր արտասանեցին։ Եղան նաեւ մեներգներ եւ արտասանութիւններ երիտասարդներու կողմէ։

Հայ. Երիտ. կողմէ Կ. Հերիմեան եւ Ազգ. Միութեան կողմէ Յ. Պչաքճեան շնորհակալութիւն յայտնեցին Արտակ վարդապետի, այս հանդէսին կազմակերպութեան համար։ Աշակերտներու խմբերգէն վերջ հոգեւոր հովիւը խօսեցաւ հայկական դպրոցի մասին։ «Մենք մանկապարտէզ կը կոչենք մանուկներու դպրոցը, պարտէզ մը գեղեցիկ է ծաղիկներու պէսպիսութեամբ, մին իր արտաքին տեսքով, ուրիշ մը հոտով։ Նոյնքան եւ աւելի գեղեցիկ է մանուկներու պարտէզը անոնց անմեղ հոգիներով։ Շաբաթական միայն մէկ օրուան դասով այսքանը կազմակերպեցինք։ Շնորհաւորելի է ձեր զաւակներուն ջանասիրութիւնը, կը սիրեն իրենց մայրենի լեզուն եւ եկեղեցին։ Այս մանուկները ծաղիկի նման զանազան շըրջաններէ անցնելէ վերջ, իւրաքանչիւրը իր ընտանիքին փառքը պիտի կազմէ»։

Հանդէսին երկրորդ բաժնին մէջ Տիկին Ա. Գասապեան Ահարոնեանի «Ցարդանք քեզ հայ ժողովուրդ» երկարաշունչ արտասանութեամբ արժանացաւ բուռն ծափերու։ Պ. Վ. Յովսէփեան իր պատրաստած խումբով պարեց հայկական պարեր։ Երիտասարդներու կողմէ բեմադրուեցաւ կատակերգութիւն մը, «Կիրակոս աղային ճաշարանը»։ Իւրաքանչիւրը իր դերը կատարեց մեծ յաջողութեամբ։ Պ. Գասապեան վարպետօրէն մարմնաւորեց Արեւելքցի ճաշարանապետԿիրակոս աղան։Իր որդին, Կ. Գասապեան կատարեց Նիկողոս աղայի դերը, Յ. Շիրվանեան անգլիացի յաճախորդի եւ հայ յաճախորդի, Յ. Մելքեան Ֆրանսացի յաճախորդի դերը, Ղ. Պալեան ծառայի դերը, Մարի Մուկամեան վարպետի քոյրը, միւս երիտասարդներն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց բաժինները։

Յետոյ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն եւ աշակերտներու բաժնուեցան նուէրներ։ Ժողովուրդը բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերեց երիտասարդութիւնը։

ԱՆՑՈՐԴ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ատանկ բաներէ բնաւ տեղեկութիւն չունիմ։

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, ձեր բոլոր ընկերները նոյն բանը յայտնեցին, ըսին թէ դուք ալ գտնուած էք։

— Անկարելի բան է։ Ջեմ գտնուած։

— Էնվէր փաշայի Անատոլու անցնելու փափաքն ալ չիմացա՞ք։

— Այո, այդպիսի բան մը լսեցի եւ անմիջապէս նամակ մը գրեցի Թալէաթ փաշայի, որպէս զի ետ կեցնէ Էնվէր փաշան երկրին մէջ երկպառակութիւն ստեղծող այդպիսի ձեռնարկէ մը, ըսի թէ բացարձակապէս սխալ է այդ քայլը։

— Ո՞ր Թուականին հայրենիք վերադարձաք։

— 1927 Յուլիսին։

— Ինչո՞վ զբաղեցաք։

— Հանրային Պարտքի վարչութեան մէջ էի։ Գրելով ու կարդալով ալ։

— Իթթիհատական ձեր հին ընկերներուն հետ շփում չունեցա՞ք։

— Ճահիտ եւ Գարա Քեմալ պէյերը կային։ Ճահիտ պէյի հետ միշտ կը տեսակցէի, Իսմայիլ Ճանպոլաթ պէյն ալ կը տեսնէի, իմ հին, մտերիմ ընկերներս են անոնք, միշտ կը խօսակցէինք եւ կարծիքներ կը փոխանակէինք ամէն բանի շուրջ։

— 1923ին, երկրորդ ընտրութեանց շրջանը կը սկսէր, ձեր այդ իթթիհատական էֆէնտիները այլազան գործունէութիւններ ունեցած են։ Այս մասին ի՞նչ գիտէք, այսինքն այն ատեն ձեր տունը գումարուած ժողովները հասկցուցէք մեզի։

— Լօզանի Ա. խորհրդաժողովէն ետք էր, Գարա Քէմալ պէյ Իզմիր գացած, Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի հետ տեսակցած էր։ Մենք ալ խորհրդաժողովէն վերադարձած էինք։ Գարա Քէմալ պէյ ինծի ըսաւ թէ Իզմիր, Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի հետ ինչեր խօսած էր։ Փաշա Հազրէթլէրին Քէմալ պէյի հարցուցած էր թէ իթթիհատական ընկերները ինչ պիտի ընեն, ան ալ պատասխանած էր թէ այս մասին բան մը պիտի չկրնայ ըսել, միայն իր անձին անունով կրնայ խօսիլ, ընկերներուն անունով խօսելու համար նախ պարտաւոր է անոնց հետ տեսակցիլ եւ անոնց կարծիքը առնել եւ այն ատեն միայն պատասխան մը տալ։ Քէմալ պէյ ըսել ուզեր է թէ ընկերներուն անունով խօսելու իրաւունք չունի։

— Վե՞րջը։

— Վերջը այն եղաւ որ Գարա Քէմալ պէյ Կազի փաշայի փափաքը գործադրելով, իր սպասած պատասխանը ստանալու համար իր հին իթթիհատական ընկերները ժողովի հրաւիրեց։ Այս առթիւ, Իզմիրէն հրաւիրուեցան Տօքթ. Նազըմ եւ Րահմի պէյերն ալ…

— Ո՞ւր գումարուեցան…

— Իմ բնակարանս

— Ճշդենք, ինչպէ՞ս գումարուեցաք, ովքե՞ր կային։ Քանի՞ ժողով գումարեցիք, ինչե՞ր խօսեցաք։ Մի առ մի բացատրեցէք։

Ճավիտ պէյ կը գտնուէր ամէնէն ճակատագրական հարցումին առջեւ։ Ամփոփեց միտքերը եւ ըսաւ.

— Երկու անգամ գումարուեցանք, այսինքն երկու օր։ Առաջին օրը կէսօրէն առաջ եւ երկրորդը՝ մինչեւ իրիկուն։

(Շար.)

ՆՈՐԷՆ ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ Յունուար 15ին դաւադիրներ հրկիզեցին Ֆամակուսթայի ճամբորդական գրասենեակը (յունական)։ Կը կարծուի թէ Թուրք ահաբեկիչներ կատարած են այս գործը, անցեալ շաբթու սպաննուած Թուրք յիսնապետի մը վրէժը լուծելու համար։

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ երբ գրասենեակը կը վառէր, անգլիական բանակին հրշէջ խումբերը քաղաքէն դուրս գացած էին, կեղծ ահազանգի մը վրայ որ նոյնպէս Թուրք դաւադիրներուն կը վերագրուի։

Հրկիզեալ ճամբորդական գրասենեակը յունական սեփականութիւն էր։ Անգլիացիներն ալ այն կարծիքն ունին թէ հրձիգները Թուրք դաւադիրներ են։ Վերջերս շատ լարուած են Կիպրոսի Յոյներուն եւ Թուրքերու յարաբերութիւնները։

× Անցեալ շաբթու 1200 օդաչու հասաւ Կիպրոս, ուղղակի Անգլիայէն։ Կիպրոսի կառավարիչը նոր օրէնք մը հրատարակեց որուն համաձայն կառավարութիւնը լայն իրաւասութիւններ կը ստանայ, ահաբեկիչներու թաղման համար։ Վերջերս Մակարիոս արք.ի մէկ ազգականին թաղումը տեղի տուած էր ծանր անկարգութեանց։

× Անգլիացի զինուոր մը սպաննուեցաւ Ֆամակուսթայի մէջ։ Բանուորները գործադուլ մը սարքեցին, բողոքելով բացառիկ օրէնքներուն դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վեցերորդ հնգամեայ ծրագիրը հրատարակեց Յունուար 15ին։ Ծրագիրը, որ պիտի քննուի կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ, կը նախատեսէ արտադրութեանց 65 առ հարիւր յաւելում 1960ին։ Այդ թուականին պիտի արտադրուի 63.300.000 թոն պողպատ, այսինքն 51 առ հարիւր աւելի, բաղդատելով 1955ի հետ եւն.։ Զարկ պիտի տրուի գիտուններու եւ մասնագէտներու պատրաստութեան, 50 առ հարիւր աւելցնելով անոնց թիւը։ Ամէն տարի 2.500.000 ուսանողներ պիտի յաճախեն համալսարանները եւ բարձրագոյն վարժարանները։ Զարկ պիտի տրուի նաեւ հիւլէական ուժի արտադրութեան։ Ծրագրին գլխաւոր նպատակն է գերազանցել դրամատիրական երկիրները, բոլոր ճակատներուն վրայ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Գահիրէի ֆրանսական դեր-հիւպատոսը, Ռընէ Պլավիէլ, այն ամբաստանութեամբ թէ խլրացուցած է իրեն վստահուած գումար մը, 17 միլիոն ֆրանք։ Երեք շաբաթ առաջ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը տեղականցնէր Սէնի ընդհ. դատախազութեան թէ Ռընէ Պլավիէլ Պէյրութ փախած է իրեն յանձնուած գումարով։ Դատական նախարարը Լիբանանի կառավարութեան դիմած ըլլալով, փախստականը օդանաւ մը դրուեցաւ եւ ձերբակալուեցաւ կիրակի առտու, երբ Օրլի կ՚իջնէր։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մարեչալ Թիթօ, պաշտած կ՚երեւայ պալքանեան դաշնակցութենէն եւ այժմ կը նախընտրէ մերձեցում Եգիպտոսի հետ, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկ աղբիւրէ։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ նախագահը, որ ջերմագին ընդունելութեան արժանացած էր Փարիզի մէջ, արեւմտեան Գերմանիա մեկնեցաւ, ուր նոյնպէս ճարտարագործական աջակցութիւն պիտի փնտռէ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Տըլըս, վերջերս կարգ մը յայտնութիւններ կատարած էր, ըսելով թէ երեք անգամ մազ մնաց որ պատերազմի ձեռնարկէին։ Անգլիոյ մէջ խորապէս վրդովուած են եւ «ձախաւեր» եւյթ մը կը վերագրեն Տըլըսի, որուն կարգ մը վերագրումները սրտնեղութիւն պատճառած են նաեւ Ուաշինկթընի մէջ։

453 ԳԵՐՄԱՆ գերիներ եւս արձակուեցան Խ. Միութեան աքսորավայրերէն։ Մոսկուայի թերթերը կ՚ըսեն թէ ցարդ արձակուած գերիներու 749ը պատերազմի մեծ ոճրագործներ են։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 70 ըմբոստներ սպաննուեցան զինուորական գործողութեանց ընթացքին։

ՏՐԱՊԻԶԻ գերման վարպետը Հեննեման, շաբաթ օր յանդուգն փորձ մը կը կատարէր Փարիզի Ձմեռնային կրկէսին մէջ, իր կնոջը հետ, երբ վար ինկաւ։ Ծոծրակը խորտակուած էր։ Հիւանդանոց փոխադրեցին, բայց քանի մը ժամ վերջը մեռաւ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Հ. Պայրամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց բարեկամին Տէր եւ Տիկին Կ. Պահճէճեաններու։

Լիոնէն փոքրիկն Պետրոս Ոսկերիչեան (13 տարեկան) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր կնքահօր՝ Մարտիրոս Խժտահարեանի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ։

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4-11, ընկերվարականներու սրահին մէջ։

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Փոխադրութեան միջոցներ.— Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեոն։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր։ Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական։ Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար։

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ՚ըլլայ խմբագրին։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք։ Արտասահման 1200 ֆրանք։

Հասցէ.— Շ. Նարդունի,
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԻՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է հայրենակից Տէրտէրեանէ (Լիոն) 1000 ֆր.։

ՄԱՐՍԷՅԼ
11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956
Մ. Ռ. Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
CLUBի մէջ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Դասախօսն է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտութեան Ամբիոնի վարիչ՝

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ազգային եւ հայագիտական լուրեր Միջին Արեւելքէն»։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան թատերական սրահին մէջ։ 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ՚ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Արամ խումբը չորեքշաբթի։

Գէորգ Չաւուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին։

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քառէի դէմ։ Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը։
2. Հրաժարական վարչութեան։
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ
«LES AMBASSADEURS»

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Հեղինակ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան, Նիս, 99 Պուլվար տը լա Մատըլէն։ Գին 400 ֆրանք։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ ԱՐՔԷՕՅԻ ՄԷՋ

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը, կերակուր եփելու դիւրութեամբ, կնոջ մը կամ երիտասարդ օրիորդի մը համար։

Հեռաձայնել՝ POR. 27-55 գրասենեակի ժամերուն, բացի կիրակիէ եւ երկուշաբթիէ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MERCREDI 18 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7880 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3291

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

•

Այս միջոցին դրաւոր եւ բանաւոր պարսաւանքներու կարկուտի մը ենթարկուած է Թուրքիոյ կառավարական կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ:

Անոր նախագահը, Ատնան Մենտերէս, որ միեւնոյն ատեն երկրին վարչապետն է, գերագոյն ճիգեր կը թափէ, իշխանութիւնը պահելու համար:

Դեռ նոր կազմեց իր չորրորդ դահլիճը, հեռացնելով հին անդամները:

Բայց, պայքարը այնքան սաստկացած է որ, վրայ կը հաշի թէ ինքն ալ պիտի հրաժարի:

Իրեն դէմ կանգնած են ոչ միայն երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, Հալք եւ Միլլէթ, այլ եւ երրորդ ուժ մը, Հիւրիյէթ:

Այս վերջինը կազմուեցաւ անցեալ դեկտեմբերին, նախաձեռնութեամբ Դեմոկրատ կուսակցութենէն բաժնուած անդամներու, եւ հետզհետէ կը զօրանայ:

Ինչպէս բացատրած ենք ուրիշ ատեն, պայքարին գլխաւոր պատճառը տնտեսական է:

Ընդդիմադիրները վարպետօրէն կը շահագործեն ապրուստի սղութիւնը եւ ուրիշ նեղութիւններ, որոնք անտանելի չափերու հասած են:

Կառավարութիւնը շռայլաբան հաւաստիքներ կուտայ, թուանշաններ ալ շարելով: Բայց, իր կուսակցութեան անդամներն անգամ հաւատք չեն ընծայեր:

Այս միջոցին ուրիշ դրամագլուխ մը եւս գտած են ընդդիմադիրները, սաստկացնելու համար ճակատամարտը:

Ատնան Մենտերէս Յունուար 7ին Պոլիս կ'երթայ Հանրապետութեան նախագահին հետ, եւ ճառ մը կը խօսի կրօնի մասին:

— « Թուրք ազգը իսլամ է եւ իսլամ պիտի մնայ: Իսլամին զաւակը պէտք չէ զրկուի իր կրօնը սորվելու իրաւունքէ մը: Հետեւաբար յարմար պիտի ըլլայ կրօնի դասեր հաստատել մեր միջնակարգ վարժարաններուն մէջ: Անկրօն ազգ մը չի կրնար ապրիլ »:

Եւ ահաւասիկ նոր փոթորիկ մը, որ պայթելով Անգարայի Ազգ. Ժողովէն, կը տարածուի ամբողջ երկրին մէջ:

— Վարչապետը ի՞նչ իրաւունքով քաղաքականութեան գործիք կը դարձնէ կրօնը: Եթէ ուեւէ հայրենակից այդպիսի ճառ մը խօսէր, անմիջապէս բեմէն վար պիտի առնուէր եւ հարցաքննութեան պիտի ենթարկուէր»:

Բոլորը կը մեղադրեն վարչապետը, թէ «փանդաւոր ճամբու մը մէջ մտած է» թէ անհրաժեշտ է խորհրդարանական քննութեան մը ձեռնարկել, համաձայն սահմանադրութեան:

Շատեր Պոլսոյ ճառը աւելի ծանրակշիռ կը համարին քան Ատնան Մենտերէսի ուրիշ մէկ բանախօսութիւնը՝ 1951ին:

Ուրիշներ կ'ըսեն թէ ժամանակը եկած է պատուոյ ատեանի մը յանձնելու եւ փտցնելու վարչապետը, քանի որ իր խօսած ճառը կը հակասէ նոյն իսկ Դեմոկրատ կուսակցութեան ծրագրին:

Այս առթիւ, ուրիշ վարագոյր մը եւս կը բացուի:

Ազգ. Ժողովը երբ կը քննէր դատական նախարարութեան նիւթական կայքը (?), ընդդիմադիրները դիտել տուին թէ վարչապետը պիտի չհամարձակէր չահագործել հայրենակիցներուն կրօնական զգացումները, եթէ դատական ապահովութիւն տիրէր երկրին մէջ:

— « Այն ատեն ընդհ. դատախազ մը վարչապետին դէմ պիտի ելլէր, իր պարտականութիւնը կատարելու համար»:

Ակնարկը այնքան ծանր էր որ, քանի մը երեսփոխաններ դէմ դիմաց ելան բարկացայթ, եւ հազիւ կարելի եղաւ ընդհարումի մը առաջքը առնել:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՆ ԱԼ ՃՇԴԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

•

ՈՉ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ԲԱՂԿԱՆԱՅ ՏԱՍԸ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԷ․— ՎՏԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻՆ․— ՖՐԱՆՔԻՆ ԳԻՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԵՆ, ԵՒԱՅԼՆ:

Արմատական կուսակցութեան գործադիր մարմինը առջի օր բացառիկ նիստ գումարելով, կատարեալ համամտութիւն յայտնեց Հանրապետական ճակատի կառավարութեան մը, որ պիտի կազմուի ընկերվարականներուն հետ: Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսեցաւ նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, պնդելով թէ Յունուար 2ի ընտրութիւնները մեծ յաջողութիւն մը եղան իրենց համար, մանաւանդ որ կուսակցութիւնը 500.000 քուէ աւելի շահած էր, բաղդատելով 1951ի հետ: «Արդիւնքը աւելի լաւ կրնար ըլլալ եթէ ընտրական օրէնքը չկաշկանդէր մեզ: Ահա թէ ինչու կը պահանջենք բարեփոխել զայն: Այժմ ամէն կողմէ ձեռք կ'երկարեն մեզի: Կ'առաջարկեն ժողովրդական ճակատ, ազգային միութիւն, այսինքն ընկերակցութիւններ որոնք չեն համապատասխաներ ընտրական պայքարի ատեն լսուած խօսքերուն: Եթէ հաւանէինք պատասխանել համայնավարներու կոչին, անտարակոյս մեծամասնութիւն մը կրնար գոյանալ թուաբանական տեսակէտով: Բայց մեծ յուսախաբութիւններ պիտի վերապահէին մեզի»:

Այս առթիւ բացատրեց թէ շատ խոր անհամաձայնութիւններ կան արմատականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ, մանաւանդ Հիւս. Ափրիկէի մասին: « Համայնավարները կը պահանջեն եւ կանչել մեր զօրքը, ինչ որ պիտի նշանակէ ջարդի մատնել երկու միլիոն Ֆրանսացիներ »:

Բացատրեց նաեւ թէ ինչո՛ւ կը մերժեն ազգային միութեան առաջարկը: Ժողովը յետոյ քննեց կուսակցութենէն վտարուած անդամներու խնդիրը: Վիճաբանութեանց ներկայ էր առաջին վտարեալը, վարչապետը Պ. Էտ. Ֆոր, որ հանդարտօրէն կը լսէր իրեն դէմ եղած մեղադրանքները: Տեղեկարերը կը պահանջէր հաստատել վտարումը:

Պ. Էտ. Ֆոր եւս խօսք առաւ, ինքզինքը պաշտպանելու համար. բայց ժողովը ձեռամբարձ քուէարկութեամբ որոշեց վտարումը հաստատել, սպասելով 1956 Հոկտեմբերի ընդհ. ժողովին:

Վեց հարիւր պատգամաւորներ կը մասնակցէին այս բացառիկ նիստին, նախագահութեամբ Պ. Էտ. Էռիոյի:

Դահլիճի կազմութեան մասին քուէարկուած բանաձեւը կը նախատեսէ հետեւեալ հիմնական կէտերը․— 1. Լուծել Ալժերիոյ խնդիրը, ազատ ընտրութիւններ կատարելով մինչեւ վեց ամիս: 2.— Վերաքննել սահմանադրութիւնը: 3.— Բարեփոխել ընտրական օրէնքը:

× *Պ. Մենտէս Ֆրանս իր ճառին մէջ յայտարարեց թէ ֆրանքը արժեզրկելու միտք չունին, եթէ յառաջիկայ չաբաթ իրեն կամ Պ. Կ. Մոլէի առաջարկուի կազմել նոր դահլիճը:*

Տեղական թերթ մը դիտել կուտայ թէ տոլարը 402 ֆրանքի բարձրացած էր Բչ. օր, երբ Մենտէս Ֆրանս կը խօսէր եւ թէ Ուրբաթ օր 499ի փակուած էր (օրինական գինը 350 ֆրանք է): Միեւնոյն ատեն ձոյլ ոսկին բարձրացած էր 464.000 ֆրանքի (ուրբաթ օր՝ 463.000):

(Շար․ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՀԱՒԱՍԻԿ ԱՌԱՋԻՆ ՆՄՈՅՇԸ

Առնենք մը ի վեր բարեմիտներ խնդութեամբ կ'աւետեն:

— Հայաստանի թերթերը այսուհետեւ արտասահմանի գրողներու մասին ալ պիտի խօսին, հրատարակելով անոնց գրութիւնները:

Ո՞վ պիտի չուրախանար, յուսալով թէ գործնական փորձ մը պիտի կատարուի, սերտ կապեր հաստատելու համար հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի մտաւորականութեան միջեւ:

Եղբայրական կապ մը, բոլորովին ազատ՝ քաղաքական, կուսակցական կամ հատուածական խտրութիւններէ:

Մանաւանդ որ, ծանօթ «Կուլտուրական կապ»ը դարձած է պարզապէս քարոզչական օրկան, աւելի պղտորելով յարաբերութիւնները:

Ինչպէս կ'երեւայ, նոր կարգադրութիւնն ալ նոյն նպատակին պիտի ծառայէ,— խորացնել նեղքերը, կամ նոր նեղքեր բանալ տգիտութեամբ, հաւատաքրննութեամբ եւ մոլեռանդութեամբ:

Ահաւասիկ առաջին փաստը:

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը 1955 Դեկտեմբեր 25ի թիւին մէջ հրատարակած է քրոնիկ մը, հետեւեալ խորագրով․— «Արտասահմանեան հայ գրական մամուլի տեսութիւն »:

Ցօղուածաշարքին բացումը կը կատարուի երկու պարբերականներով որոնք լոյս կը տեսնեն Լիբանանի մէջ,— «Մշակոյթ» եւ «Անի»:

Անշուշտ նախապատուութիւն պիտի տային « պրոգրեսիւ » հրատարակութեանց:

Բայց գոնէ մտածէին փրկել երեւոյթները:

Ոչ: Մէկ անգամէն դուրս կուտան իրենց գոյնը, գործնապէս հաստատելով թէ նոր կարգադրութիւնն ալ պիտի ծառայէ որոմ ցանելու արտասահմանի տարագիր բազմութեանց մէջ, ինչպէս եւ մոլորեցնելու Հայաստանի ժողովուրդին միտքը:

Այսպէս, թերթը «Մշակոյթ»ի գրականգեղարուեստական արժէքը պարզած ատեն, յատկապէս կ'արձանագրէ այդ խմբակին արտայայտութիւնը « Դաշնակների դէմ Սփիւռքի Հայերի մղած անզիջող պայքարում»:

— « *Այդ պայքարում Միջին Արեւելքում հայրենասէր Հայերին թեւ ու թիկունք են հանդիսանում արաբական ժողովուրդները, որոնք Դաշնակների մէջ տեսնում են իմպերիալիստների սուր գործակալներին: Դաշնակ թափթփուկների դաւադրութիւնների դէմ բովանդակ արաբ ժողովրդի զայրոյթն արտայայտեց Նասուհ Ֆախուրին մի բանաստեղծութեամբ, որը հայերէն թարգմանութեամբ հրատարակուեց « Մշակոյթ»ում* :

Այսպէս, ուրեմն, գրական նամբով ալ պիտի շարունակուի «Կուլտուրական կապ»ի խեղկատակութիւնը, ղեկավարութեամբ Ամերիկայէն Երեւան ապաստանած շուշուրթի մը:

Այս «տէօնմէ»ները պատրաստ են հայութեան դէմ գրգռելու որեւէ հիւրընկալ ժողովուրդ, ի հեճուկս Դաշնակցութեան:

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ՓՈՒԺԱՏԻ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

Նոյն օրը փուժատեան շարժումին վարիչը ճառ մը խօսեցաւ Ձմեռնային մարզարանին մէջ, ի ներկայութեան 20 – 25 հազար ունկնդիրներու: Մենտէս Ֆրանսի թերթը, «Էքսփրէս», երէկ «Փաշական» ժողով կը կոչէր այս հաւաքոյթը:

Պ. Փիէռ Փուժատ իրենց տեսակէտները պարզեց կրակոտ ճառով մը.—

1. Փուժատականութիւնը, որ սկսաւ մանր խանութպաններու ըմբոստութեամբ՝ տուրքերու ծանրութեան դէմ եւ որ այժմ 52 երեսփոխան ունի Ազգ. Ժողովին մէջ, պիտի ընդարձակուի, ընդգրկելով բոլոր աշխատաւորները,— հողագործ, գրասենեակի պաշտօնեայ եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողներ:

2. Փուժատեան երեսփոխանները պիտի գործեն իբրեւ մէկ միութիւն, խիստ կարգապահութեամբ: Անոնք պիտի օգտուին ամէն պատեհութենէ, պաշտպանելու համար իրենց տնտեսական տեսութիւնները, բայց կրնան ձեռնպահ մնալ վիճաբանութեանց կամ քուէարկութեան մէջ, երբ տեսնեն որ յուզուած խնդիրները կապ չունին իրենց հետ:

3. Մեր պատուիրակները (Փուժատ կը մերժէ երեսփոխան կոչել զանոնք) վճռապէս պիտի մերժեն բազմիլ Ազգ. Ժողովին ծայրագոյն աջակողմեան նստարաններուն վրայ: «Ինչպէս մեր մեծ նախորդները, մենք պիտի պահանջենք նստիլ Լեռան վրայ»:

4. Փուժատեան շարժումը մասնաւորապէս հակասեմական չէ, հակառակ տիրող կարծիքին:

5. Եթէ Ազգ. Ժողովը անմիջապէս չհրաժարի, մենք պիտի հրաւիրենք պետական ընդհ. ժողովը, (որ գոյութիւն ունէր յեղափոխութենէն առաջ, մասնակցութեամբ կղերին, ազնուականութեան եւ քաղքենի դասուն: Կարծողներ կան թէ Փուժատ կ'ուզէ տապալել ներկայ Ազգ. Ժողովը):

Բանախօսը այս առթիւ ալ հերքեց այն կարծիքը թէ ինք ֆաշական է: Յետոյ բարձրաձայն յայտարարեց.

— « Ֆրանսան ազատագրուեցաւ 1945–ին: Այժմ անհրաժեշտ է ազատագրել Ֆրանսացիները: Մի սարսափիք մեր թշնամիներուն բազմութենէն: Անոնք մեծ կը թուին ձեզի: Որովհետեւ դուք ծունկի եկած էք »:

Յետոյ բացատրեց թէ իրենց հիմնական ծրագիրը կը տրամադրէ ջնջել պետական նպաստները, ներում ապահովել հարկային յանցանքներու համար եւայլն: Իր պատուիրակները ի հարկին պիտի պահանջեն ջնջել յունուար 2ի ընտրութիւնները:

Փուժատ լրագրական ասուլիս մըն ալ սարքած էր, բայց աւելի քան մէկ ժամ ուշացաւ եւ թղթակիցները բարկանալով հեռացան: Այս առթիւ յայտարարեց թէ անըմբռնելի է Ֆրանսական Միութիւնը: «Եթէ թոյլ տանք որ կազմալուծուի, կարգը պիտի գայ Ալզաս – Լոռէնի »: Յետոյ ըսաւ թէ հրաւէրներ ստացած է Անգլիայէն, Քանատայէն, Պելժիայէն, Հոլանտայէն, Զուիցերիայէն, Իտալիայէն եւ Ցուսաստանէն, իր տեսակէտները պարզելու համար:

ՏԽՐՈՒՆԻ․— ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒԵԱՆ

Խորին ցաւով կը հաղորդենք գոյժը մը եւս,— Իզմիրի մեր վաստակաւոր ընկերներէն Արշակ Արզուեան, *որ Պրուսէ հիւանդանոցը փոխադրուած էր վերջերս, մեռած է երկուշաբթի օր:*

Ողբացեալ ընկերը, 85ը անց, բաւական ատենէ ի վեր տկար էր: Եղած է գործօն անդամ Հ. Յ. Դ. Իզմիրի Կեդր. Կոմիտէին: Տասնըհինգ տարուան թիապարտութեան դատապարտուած եւ Պոլիս փոխադրուած էր ուրիշ ընկերներու հետ, Ա. մեծ պատերազմին: Բոլորն ալ արձակուեցան զինադադարին: Վերջին արտագաղթէն ի վեր հաստատուած էր Ֆրանսայի մէջ:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն:

....

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ *կը հեռագրեն թէ 103 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ 73 հոգի գերի բռնուեցան, շնորհիւ լայն գործողութեան մը:*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ԱՉՔՈՎ

(ԼՈՆՏՈՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ)

●

ԽՄԲ.— Քանի մը շաբաթ առաջ հրատարակեր էինք Լոնտոնի կաթող. պատգամաւորին՝ Պ. Սարգիս Քիւրքճեանի ամփոփ զեկուցումը՝ Հայաստանի կացութեան մասին:

Պ. Քիւրքճեան, որ միեւնոյն ատեն Լոնտոնի Համայնական խորհուրդին նախագահն է, վերջերս Գահիրէ գացած ըլլալով, մանրամասնօրէն պարզած է իր տպաւորութիւնները՝ Յուսաբեր ընկերակցութեան թատերասրահին մէջ: Կ'արտատպենք ամբողջութեամբ (Յուսաբեր, 9 Յունուար).—

Յունուար 7ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին, «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան Թատերասրահին մէջ, Լոնտոնի հայ համայնքի պատուիրակը՝ վերջին կաթողիկոսական ընտրութեան, հրապարակային զեկուցում տուաւ Հայաստանի մասին՝ ծանրանալով առաւելաբար Երեւանէն, կաթողիկոսական ընտրութենէն եւ միւռոնօրհնէքէն առած իր տպաւորութեանց վրայ: Զեկուցման վերջաւորութեան շարժանկարով առնուած պատկերներ ցուցադրեց հասարակութեան:

Զեկուցումը տեւեց 35 վայրկեան, հարցումներու պատասխանը՝ 20 վայրկեան, իսկ պատկերներու ցուցադրութիւնը՝ 15 վայրկեան. ամբողջութեամբ հազիւ մէկ ժամ տասը վայրկեան:

Ընդարձակ Թատերասրահը բերնէ - բերան լի էր ունկնդիրներով:

Երեկոյթին նախագահեց ընկեր Ե. Խաթանասեան, քանի մը ջերմ բառերով ներկայացնելով իր հին բարեկամը, որ ոչ միայն աչքեր ունի՝ որոնք կը տեսնեն, այլ եւ ականջներ՝ որոնք կը լսեն:

Փորձենք քանի մը սեղմ տողերու մէջ տալ ամփոփ պատկերը Պ. Ս. Քիւրքճեանի աւելի քան սեղմ զեկուցման

*

Սիրելի ազգակիցներ, ամփոփ ձեւով ձեզի պիտի փոխանցեմ այն, ինչ որ տեսայ, ինչ որ լսեցի: Ս. Էջմիածնի աշխարհական պատուիրակներու մէջ, անշուշտ արտասահմանէն Հայաստան եկած, ես միակն էի, որ մասնակցած էի նաեւ 1945ի կաթողիկոսական ընտրութեան: Այս պարագան ինծի դիւրութիւն կ'ընծայէր բաղդատում մը ընելու այն փոփոխութեանց միջեւ, որ տեղի ունեցած էին 1945էն առ 1955 թուականը: Անմիջապէս ըսեմ ձեզի, որ այս տասը տարիներու ընթացքին ես գրեթէ տասն անգամ յառաջացած գտայ մեր հայրենիքը: Եւ այս յառաջացումը կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ՝ շինարարութեան, արուեստի, գրականութեան, ընդհանուր կենցաղի, ժողովուրդի տրամադրութեանց եւայլն: Ժողովուրդը չարաչար կ'աշխատի ու կը վերաշինէ իր հայրենիքը:

Հայաստանը ինձ նման մարդոց համար չէ. մեր հայրենիքը պէտքը ունի մարդոց, որոնք հուժկու բազուկներ ունին, ամուր ուսեր՝ բեռ կրելու համար եւ առողջ կազմուածք՝ չարքաշ կեանքի տոկալու: Փոքր է մեր հայրենիքը, անբերրի հողերը՝ շատ, մենք յամառ ու չարաչար աշխատանքով արդիւնաբերական երկրի մը պէտք է վերածենք զայն: Երկրաբնակ հայութիւնը ես գոհ գտայ իր վիճակէն. դժգոհներու հանդիպեցայ ես, ու մեծ թիւով, ներգաղթողներու մէջ: Հիասթափ են, որովհետեւ սխալ մտածումներով, երեւակայական ակնկալիքներով, մեծ յոյսերով մեկնեցան հոն. Լոնտոններէն, Փարիզներէն ու Գահիրէներէն մեկնողները մոռցան, որ իրենք Հայաստան կը մեկնին, ուր միայն չարաչար աշխատողը հաց կ'ուտէ: Գրաճանաչ է մեր ամբողջ երկիրը. երբ ես Հայաստանի վարչապետին հարցուցի, թէ անգրագէտները ժողովուրդի ո՞ր տոկոսը կը կազմեն, ան ինծի պատասխանեց՝ «սխալ ձեւակերպեցիք ձեր հարցումը. դուք պէտք է հարցնէիք, թէ համալսարանաւարտները ժողովուրդի ո՞ր տոկոսը կը կազմեն. եթէ մենք անգրագէտներ ունինք, անոնք կամ ներգաղթողներու մէջ են եւ կամ զառամած ծերերու»: Այս տեսակէտէն մեր երկիրը ոչ թէ ետ է, այլ, եթէ կ'ուզէք, մինչեւ իսկ աւելի յառաջացած է, քան մինչեւ իսկ ամէնէն յառաջադէմ երկիրներն են, ինչպէս, օրինակ, Անգլիան է, Ամերիկան կամ Ֆրանսան:

Հիմնական թերին, որ նշմարեցի ես, ընդհանրապէս մեր հայրենիքի առողջապահութեան եւ մասնաւորաբար մայրաքաղաքի կոյուղիներու անմխիթար վիճակն է: Այս ծանր հարցը լուծուած չէ տակաւին. զայն լուծելու համար պէտքը կայ 2–2ուկէս միլիոն սթերլինի, գումար մը, զոր մեր փոքր հայրենիքը չունի այսօր: Երբ ես մեր վարչապետին հարցուցի, թէ մենք, արտասահմանի Հայերս, պիտի ուզէինք գիտնալ, թէ ի՞նչ բանի պէտք ունիք, ինծի պատասխանեց.— «Սխալ դրիք հարցումը. մենք տէր ենք բարձր արժանապատուութեան, պէտք չէ հարցնէք, թէ ի՞նչ բանի պէտք ունիք, այլ պէտք է ըսէք, թէ դուք ի՞նչ բանով պիտի ուզէիք աջակից ըլլալ ձեր հայրենիքին»: Ու այս աջակցութիւնը պէտք չէ որ դրամով ըլլայ, որովհետեւ մեր դրամը հոն շատ քիչ արժէք ունի, այլ նիւթով եւ իրերով, որոնց արժէքը հոն շատ մեծ է: Միշտ կարելի է ձեւը գտնել այս աջակցութեան, մինչեւ իսկ, օրինակ, կոյուղիներու հարցի լուծման մէջ, մետաղէ խողովակներ եւ այլ նման իրեր հասցնելով, ինչպէս նաեւ պատմական մեր աւեր ու փառաւոր վանքերու նորոգման: Ժողովուրդին քով դրամ կայ, սակայն նիւթի առատութիւն չկայ: Սակագրուած գինով ամէն ոք իր բաժինը կը ստանայ, սակայն սեւ շուկայի գինով ուզողը յաւելուածաբար իր ուզածը կը գնէ: Տարիներ առաջ անաստուածներու արշաւը մեծ թափ մը առած էր, սակայն ոչ միայն Հայաստանի, այլ եւ համայն Խ. Միութեան մէջ: Այսօր մեղմացած է այս պայքարը: Օրինակ, ինքնաշարժ մը տրամադրած էին մեզի՝ Հայաստանի վանքերն ու հնութիւնները այցելելու համար. անոր վարիչը անաստուած մըն էր, աշխոյժ երիտասարդ մը. աւելի քան երեք շաբաթ եղաւ մեզի հետ. երբ հին վանք մը տանէր մեզ, մենք ներս կը մտնէինք, իսկ ինքը դուրսը կը մնար. մեր հարցումին, թէ ինչո՞ւ ներս չիգար, չի հետաքրքրուիր, կը պատասխանէր,— «Ձեր հաւատում էզպէս բաներ». իսկ երբ կ'ըսէինք իրեն՝ թէ կաշիդ եթէ քերենք, տակէն քրիստոնեան կ'ելլէ, հեգնանքով կը ժպտէր. սակայն մեր պտոյտներու վախճանին այս երիտասարդը սկսաւ մեզի հետ նաեւ մեր այցելած վանքերը մտնել. աւելին. օր մըն ալ ան դարձաւ մեզի ու խնդրեց սորվեցնել իրեն, թէ մարդիկ ի՞նչպէս կը խաչակնքեն: Ես եղայ Երեւանի Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ, ուր ամէն կիրակի պատարագ կ'ըլլայ. ճիշդ է, եկեղեցին հաւատացեալներով լեցուն չըլլար, սակայն ժողովուրդ կ'ըլլայ:

Տպաւորիչ էին արարողութիւնները թէ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ թէ միւռոնօրհնէքի: Նորընտիր Վեհափառը, որուն ես ծանօթացած էի տակաւին 1945ին, բարձրագոյն կրթութեամբ արժանաւոր եկեղեցական մըն է. համոզուած եմ, որ ան պիտի կարողանայ իր աւանդական բարձրութեան վրայ պահել Ս. Էջմիածինն ու Հայ Եկեղեցին, որոնց այնքան ջերմօրէն կապուած կը մնանք մասնաւորաբար մենք՝ արտասահմանի Հայերս: Ուրախութեամբ կը յայտնեմ ձեզի, որ Ս. Էջմիածինը՝ մեր դարաւոր սրբավայրը՝ վերանորոգուած է, այլեւս հին տխուր վիճակը չի ներկայացներ: Վեհափառի օծման արարողութեան վանքը բերնէ բերան լի էր բազմութեամբ: Շատ տպաւորիչ էր նաեւ միւռոնօրհնէքը. խուռներամ բազմութիւն կար նաեւ այս վերջին արարողութեան:

Ահա այն քանի մը տպաւորութիւնները, որ ես կրցայ փոխանցել ձեզի: Կը խնդրեմ հարցումներ ուղղել, եթէ ունիք. ձեզի տրամադրելիք ժամ ունիմ, հարցումներու համար, 15 վայրկեան:

ՅԱՌԱՋ.— Յաջորդով՝ հարցումներուն պատասխանը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԳԵՐԱՃՈՒՄ

●

Ճափոնի վերաբերեալ բոլոր հարցերը կը բխին իր յարաճուն բնակչութենէն եւ երկրին փոքրութենէն: Թոքիօ այսօր ութ միլիոն բնակիչ կը համրէ:

Քալիֆորնիայէն աւելի փոքր տարածութեան մը մէջ չափազանց շատ ժողովուրդ կ'ապրի: Ճափոնի հողին 17 առ 100ը միայն մշակելի է: Ժողովուրդին արագաճումը կը սպառնայ պակսեցնել երկրին երկրագործականը հարստութիւնը, վնասելով իր արդէն ծանրաբեռն տնտեսութեան:

Թէեւ ամէն մէկ թիզ հող կը մշակուի, սակայն դարձեալ Ճափոն չի կրնար կերակրել իր 88 միլիոն ժողովուրդը: Եթէ այս ընթացքով շարունակեն տարածուիլ Թոքիօն եւ ուրիշ մեծ քաղաքներ, անոնք պիտի ծածկեն բրինձի դաշտերը, որոնք այնքան կենսական են:

1945էն ի վեր երկիրը մեծ փոփոխութեանց ենթարկուած է.— Նախ՝ կորսնցուց պատերազմը, արտասահմանէն եօթը միլիոն Ճափոնցիներ երկիր վերադարձան: Մահերու թիւը պակսեցաւ եւ կեանքի պայմանները բարուքեցան, որով ժողովուրդի թիւը 17 միլիոն աւելցաւ վերջին տասը տարիներու ընթացքին: Մէկ քառակուսի մշակելի մղոնի վրայ 4500 հոգի կ'ապրի: Իսկ ամէնէն նշանակելին այն է որ ներկայ ժողովուրդին քառասուն միլիոնը քսանէն պակաս տարիք ունի:

Ճափոնի ժողովուրդը տարեկան մէկ միլիոնի յաւելում մը ցոյց կուտայ, հակառակ բոլոր ճիգերուն եւ թելադրութեանց թէ պէտք է աշխատիլ սահմանափակել ծնունդները եւ լայն դիւրութիւններ տրուած են վիժումներու եւ արտագաղթի ծրագիրներու, բնակչութեան թիւը կը շարունակէ աւելնալ:

Մասնագէտներ շատ յոյս չունին թէ կարելի է դադրեցնել յաւելումը: Անոնց համաձայն 1970ին ժողովուրդին թիւը հարիւր միլիոնը պիտի անցնի: Պզտիկ յոյս մը կայ թէ՝ երբ այս յաւելումը 110 միլիոնի հասնի 1985ին, քիչ մը պիտի պակսի:

Երբ պատերազմը վերջացաւ աշխարհի երրորդ ամէնէն մեծ քաղաքին՝ Թոքիոյի բնակչութեան թիւը չէր անցներ երեք միլիոնը: 1955ի սկիզբը 7·800·000 էր եւ տարեկան 350 հազարի յաւելում մը կ'արձանագրէ:

Մ. Նահանգները եւ ազատ աշխարհին համար, պէտք չէ ստորագնահատել հարցին կարեւորութիւնը, կը գրէ ամերիկեան թերթ մը:

Արեւմտեան ազգերը իրենց կարելին կ'ընեն ոտքի վրայ պահելու համար Ճափոնը, հակառակ ժողովուրդի խտութեան:

Հունձքի նոր մեթոտները, որպէսզի աւելի արտադրութիւն ըլլայ, ինչպէս եւ առեւտրական սեղմումներու մեղմացումը մաս կը կազմեն Ճափոնի տրուած օգնութեան, թէեւ որոշ սահման մը ունի Ճափոնի հողին մշակումը: Օտար շուկան սահմանափակ չափով միայն կրնայ ճա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Այդ անպատում տառապանքին չտկալով խոստովանած էր բոլոր գիտցածը:

Այս մարդը կապոյտ ակնոցաւորին գործակիցն է եղեր:

Երբ ոստիկան Ճէմալը —կապոյտ ակնոցաւորին անունն է — քրոջը հետ եկած է ինծի կնիքներ շինել տալու այս մարդակերպ հրէշը դուրսը կեցած, ամէն մանրամասնութեան տեղեակ, վերջապէս մատնած է զիս:

Աւելորդ է ըսել իմ սարսափահար վիճակս, վայրկենապէս վճռեցի ամէն բան ճշդութեամբ պատմել:

Ոստիկանները ինծի հրամայեցին իրենց հետեւիլ: Խանութս գոցեցի եւ հողաթափերով լուիկ մնջիկ հետեւեցայ: Մահուան ուրուականը դիմացս էր կարծես...

Ճամբու ընթացքին ահաբեկ՝ վճռած էի գիտցածներս ամբողջութեամբ խոստովանիլ: Այս մտայնութեանս թափ տուաւ տարեց ոստիկան մը: Մօտենալով ինձ ցած ձայնով ըսաւ.

— Տղաս, ինչ որ գիտես պատմէ ոստիկանապետին առանց վախնալու, մեղք է մատաղ հասակիդ, անխղճօրէն կը ծեծեն քեզ, եթէ սուտ չխօսիս համեմատաբար շուտ կ'ազատիս, տարիքդ փոքր է, օրէնքով իրաւունք չունին քեզ դատապարտելու: Ամէն բան քու ճշմարտախօսութենէդ կախում ունի: Դարձեալ կրկնեմ, մի վախնար:

Ոստիկանատան մէջ լեցուցած էին աւելի քան քառասուն մարդիկ, Թուրք, Յոյն, Քիւրտ, ամէն դասակարգէ, ոմանք շալվարով, ուրիշներ եւրոպական հագուստներով: Ամէն տարազ իր ներկայացուցիչն ունէր, սակայն բոլորէն կ'երեւէր թէ հասարակ մահկանացուներ չէին, հարուստներ եւ դիրքի տէր մարդիկ էին: Ճարպիկ զեղծարարը ամէն մէկէն հարիւր, երկու հարիւր, մինչեւ հազար ոսկի կորզած էր վկայական մը տալու համար հիւանդանոցի թուղթով եւ կնքուած ոստիկանապետին կլոր կնիքով, որ կեղծած էր մեղրամոմով թէ օճառով:

Ի տես այս դիւահար մարդոց՝ ինքզինքս կորսնցուցի: Երբ ոստիկանապետին դիմացը եկայ լեզուպապառ՝ կարծես կախաղանի տակ եմ եւ շուանը վերջն գլխուս վերեւ կը ճօճի:

Սակայն ոստիկանապետը սիրալիր եւ մեղմ ձայնով մը հարցուց.

— Տղաս, այս վերտառութիւնը կը ճանչնա՞ս:

— Այո, պարոն ոստիկանապետ, ես փորած եմ...

— Ի՞նչ, այս փոքր տարիքիդ այդ շնո՞րհը ունիս:

— Այդ թուղթի կտորը կապոյտ ակնոցով մարդ մը բերաւ ինծի, նախ խստութեամբ հրամայեց, որ անմիջապէս հիւանդանոցի վերտառութիւնը փորագրեմ, երբ ես սարսափած հաւանութիւնս յայտնեցի, սկսաւ սակարկութեան. ես կարծեցի թէ ոստիկան մըն է, իսկ հիւանդանոցը պետական հաստատութիւն. ուրեմն պարտաւոր եմ կատարել այդ աշխատանքը: Այդ ստորագրութիւնն ալ ես փորագրած եմ իբրեւ այդ պատկառելի մարդուն ստորագրութիւնը:

— Շատ լաւ, եթէ այդ մարդը տեսնես, կը ճանչնա՞ս:

— Այո, քօմիսէր էֆէնտի:

— Հիմա ուշադրութեամբ նայէ այս մարդոց, տես թէ անոնց մէ՞ջն է:

Ինքզինքս ամփոփեցի, ամբողջ միտք եւ ուշք դարձած սկսայ աչքէ անցնել բոլորը մէկիկ մէկիկ: Նայուածքս գնաց գամուեցաւ ծայրը կեցած կապոյտ ակնոցով եւ Ա. օրը եկած հագուստներովը մարդուն վրայ: Հոգիս այդ պահուն բուռն թափով մը փոթորկուեցաւ, սարսուռ մը անցաւ մարմնէս: Պահ մը իմ անմեղութեանս գիտակից, նայուածքովս լափեցի այն թշուառականը, կարծես թեթեւցած դարձայ ոստիկանապետին.

— Ահա այս պարոնն է, ըսի, ցոյց տալով այն հրէշը, որ օրերով խռոված էր սիրտս, գիշերներով ահաբեկած, դիւահար դարձուցած զիս:

Մարդը լուսնոտի մը պէս սկսաւ պոռալ.

— Ոչ, ոչ սուտ կը խօսի այդ լակոտը, խուզարկեցէք եւ պիտի տեսնէք, որ նկարըս անոր գրպանն է, համաձայնած է ընկերոջս հետ, որպէսզի ինքզինքը արդարցնէ:

Երբ խուզարկութեան անունը լսեցի, սիրտս կարծես փրթաւ բերնէս եկաւ: Անմիջապէս մտաբերեցի գրպանիս փամփուշտը: Եթէ փորագրած գործէս պրծէի՝ այդ անիծեալ առարկային պատճառով դղայական սին անխոհեմութեանս զոհ կրնայի երթալ: Եթէ խուզարկէին ի՞նչ պիտի ըլլար վիճակս... Տէր, գթա խեղճիս, Մայրիկ Աստուածածին օգնութեան հասիր ....

Ոստիկանապետը տեղէն ցատկեց եւ սպառնալով պոռաց, ճիւաղին.

— Կը բաւէ, անամօթ, լաւ է, ոչ միայն հայրենիքիդ դաւաճանեցիր, ոստիկանութեան երդումն ու պատիւը ոտնակոխ ըրիր, այլեւ խաբեցիր այս անմեղ պատանին:

Այդ զայրոյթին մէջ՝ յանկարծ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Տղաս այս գործին համար որչա՞փ վճարեց քեզի այդ վատ զեղծարարը:

— Կառավարական սակին համաձայն մօտ երեք հարիւր ղրուշ, էֆէնտի: Ես հացիս դրամը շահելու համար կ'աշխատիմ, մեծ մայրիկ մը ունիմ անոր պէտք է օգնեմ,...

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(7) (Շար.)

փոնական ապրանք գնել :

Ճափոնական կառավարութիւնը բաւական դրամ եւ ժամանակ վատնեց, որպէսզի երիտասարդ ամոլները պղտիկցնեն ընտանիքը: Այս արշաւը յաջողութիւն գտաւ քաղաքներու մէջ, ուր կիներու գրեթէ 30 առ հարիւրը սահմանափակեցին ընտանիքը :

Գիւղացի կիները շատ ալ հակամէտ չեն պակսեցնելու ծնունդները: Պատճառներէն մէկն ալ այն է որ գիւղացին զաւակները իբրեւ աժան աշխատանքի աղբիւր կը նկատէ :

Ուրիշ լուծում մըն է ընտանիքները դէպի Պրազիլիա եւ ուրիշ լատին ամերիկեան երկիրներ փոխադրել : Հաշիւ եղած է որ յիսուն հազար ճափոնցի ընտանիքներ արդէն գաղթած են այդ կողմերը:

Ճափոնի կառավարութիւնը կը հաւատայ որ ոչ ծնունդներու սահմանափակումը, ոչ արտագաղթը վերջնական լուծում չեն: Երկուքն ալ կասեցնող միջոցներ են, մինչեւ որ աւելի լաւ բան մը պատահի :

Ծնունդներու վրայ հակակշռելու կարելիութիւններու դէմ կան զօրաւոր ընդդիմութիւններ: Ոչ միայն ճափոնցին կը սիրէ մեծ ընտանիքները , այլ նախապատերազմեան զինուորական կառավարութիւնները կը քաջալերէին կիները որ շատ զաւակներ ունենան: Այն ատեն օրէնքով արգիլուած էր սահմանափակել ծնունդները :

Արտագաղթը կը նկատեն իբրեւ խեղճուկրակ ելք մը, մանաւանդ որ շատ մը երկիրներ կը մերժեն ճափոնցի գաղթականներ ընդունիլ: Իսկ այն ազգերը որ տրամադիր են ընդունելու, փոքր մաս մը պիտի ուզեն: Ասկէ զատ բազմաթիւ ճափոնցիներ շատ ալ չեն ուզեր գաղթել :

Ճափոնական կառավարական թերթ մը վերջերս կը թելադրէր, իբրեւ միակ միջոց, զարգացնել երկրին բնական աղբիւրները, առեւտուրը տարածելով երկրէն դուրս, եւ վեր ի վար շրջել ներկայ աննպաստ առեւտրական հաւասարակշռութիւնը: «Այս կերպով է միայն որ երկիրը պիտի կրնայ ոտքի վրայ կենալ :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ բանակէն երկու հայ ըսպաներ ի վարձ իրենց մատուցած ծառայութեանց, աստիճանի բարձրացում ստացած են: Հազարապետ Ժողէֆ Պայրամեան դեր–գնդապետի աստիճան ստացած է, իսկ դեր գնդապետ Ալպեռ Քիլէճեան գնդապետի աստիճան: Վերջինը նշանակուած է Հիւս. Սուրիոյ ընդհ. հրամանատարի փոխանորդ :

ՀԱՅԱԶԳԻ դերասան Ռաուլ Ասլան վերսկսած է իր գործունէութիւնը Վիէննայի վերաշինուած Պուրկ Թատրոնին մէջ: Վերջերս Շիլլերի «Տոն Քարլոսը» ներկայացուց խումբ մը աւստրիացի դերասաններու հետ: Ցունական «Վիմա» մեծ օրաթերթը կը գրէ թէ Ռաուլ Ասլան կը համարուի գերմաներէն լեզուով խաղացող ամէնէն մեծ դերասանը :

ՅԱԿՈԲ ԶՕՐԵԱՆ

●

Ս. Սահառունիի «վկայութիւններ»ուն մէջ, (Յառաջ, 16 – 17 Դեկտ. 1955) կարգ մը ակնարկներ կային նաեւ Յակոբ Զօրեանի մասին: Այս ակնարկներուն ընթերցումը հաճելի չէր ոչ Զօրեանի վաղեմի աշակերտներուն եւ ոչ ալ իր հայրենակիցներուն համար :

Յակոբ Զօրեան Օրտուցի է: Շատ համեստ ընտանիքի զաւակ: Ծնած է խարխուլ լսուելու չափ հին տան մը մէջ, թըւականէս մօտաւորապէս վաթսուն տարի առաջ: Կանուխէն կորսնցնելով հայրը, մօրը խնամքին տակ մեծցած եւ աւարտած է քաղաքին նախակրթարանը : Իբրեւ յաջողակ աշակերտ, քանի մը բարերարներու ծախքով ղրկուած է Պոլիս, Պէրպէրեան վարժարան, որուն շրջանը լրացնելով վերադարձած է ծննդավայր եւ երկու տարի (1913 – 1914) պաշտօնավարած ազգ. վարժարանին մէջ :

Արամէ վերջ, Տիգրան Դեւոյեանի տեսչութեան շրջանին, ինքն ալ մէկն էր այն լաւագոյններէն, որոնք չարունակեցին թարմ կեանք ու շունչ սփռել ժողովուրդին մէջ եւ դպրոցը հասցուցին աննախընթաց բարձրութեան մը:

1914ի ընդհ. զօրակոչին շատերու հետ ինք ալ մեկնեցաւ Պոլիս, հետեւելու համար պահեստի սպայից դասընթացքին : Պատերազմին՝ չեմ գիտեր ինչպէս յաջողած էր Պուլկարիա ապաստանիլ: Զինադադարէն վերջ, կարծեմ 1919ին, Գերմանիա մեկներ էր, ուր Պերլինի համալսարանին մէջ կը հետեւէր պատմութեան եւ քաղաքական – տնտեսագիտութեան ճիւղերուն:

Երկար տարիներու բաժանումէ մը ետք, 1924ի ամրան զինքը տեսայ Պերլինի մէջ: Շատ համեստ սենեակ մը ունէր: Զօրեան չափազանց ուրախ էր՝ Պերլինի ազգ. մատենադարանին եւ Վիէննայի Մխիթարեանց վանքին մէջ յոգնաջան պրպտումներով պատրաստած տոքթորայի թէզը ընդունուած էր: Միշտ նոյն հայրենասէր Հայն էր, որոշած էր Հայաստան մեկնիլ եւ լաւագոյնս ծառայել յօգուտ իր հարազատ ժողովուրդին :

Եւ իրապէս գործադրելով իր որոշումը երկիր մեկնեցաւ եւ նուիրուեցաւ իր ընդգրկած ասպարէզին :

Սահառունի կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Զօրեան գուրկ ռեւէ արժանիքէ, կողմնակալութեամբ միայն դասախօս նշանակուած էր համալսարանին մէջ :

Զօրեան, իր պատրաստութեամբ պէտք չունէր բնաւ բացառիկ շնորհի մը եւ լիովին արժանի էր իրեն յանձնուած պաշտօնին :

Չեմ գիտեր թէ ո՞վ է Սահառունին, բայց դատելով իր ոճէն եւ պատմելու եղանակէն, անվրէպ կարելի է ըսել թէ ապահովաբար դեռ տասը տարի հանդիս կրնար օգտուիլ Զօրեանի դասախօսութիւններէն:

Զօրեանը «Անզօր» դարձնելու իր անհամ եւ անճաշ բառախաղն ալ, հազիւ թէ նախակրթարանի աշակերտի մը թերխաշ ճաշակին կը համապատասխանէ: Զօրեան փիզիքապէս ալ վայելչակազմ երիտասարդ մըն էր:

Չեմ ուզեր այստեղ անգամ մը եւս անդրադառնալ Զօրեանի եւ իր հաւատքով երկիր մեկնողներու կրած տառապանքին եւ դառն յուսախաբութիւններուն : Փաստը այն է, որ այսօր Զօրեան անհետացած դէմք մըն է.— Թերեւս նահատակ մը, որու յիշատակին յարգանք ու սէր միայն պարտինք: Ցաւալի է հաստատել, որ այդ տարրական փափկանկատութիւնն ալ պակսած է Պ. Սահառունիին :

ԵԴ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի բոլոր մասնաճիւղերուն պատգ. ԺԳ. ժողովը գումարուած է Յունուար 7ին եւ 8ին Պէյրութի ակումբին մէջ: Բոլոր տեղեկագիրներու ընթերցումներէն յայտնի եղած է որ անցնող երկու տարիներու ընթացքին Հ. Մ. Ը. Մ. շարունակած է վերելքի եւ բարգաւաճման շրջան մը բոլորել, մարզական բոլոր ճիւղերուն մէջ յաջողութիւններ արձանագրելով եւ սատարելով պատանի ու երիտասարդ սերունդի բարոյական եւ ֆիզիքական առողջ դաստիարակութեան : Շրջանային վարչութեան անդամ ընտրուած են Տոքթ. Յակոբ Պէրպէրեան, Յովհաննէս Շահինեան, Մանուկ Տէտէեան, Արամ Անթիքաճեան, Յակոբ Խուպէսէրեան, Լեւոն Պապիկեան եւ Անդրանիկ Երամեան :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ս. ՆՇԱՆ Ազգ. բարձրագոյն վարժարանի հոգաբարձութեան կազմակերպած պարահանդէսը, նախագահութեամբ Պ. Գառնիկ Թիւֆէնկճեանի, բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցած է, նիւթական թէ բարոյական տեսակէտով : Անուրդէն գոյացած է չորս հազար լ. ոսկի, իսկ ընդհանուր հասոյթը եղած է ութը հազար լ. ոսկի :

ԹՐԻՓՈԼԻԻ (Լիբանան) աղէտին առթիւ, ի նշան սուգի այս տարի պաշտօնական ընդունելութիւն տեղի ունեցած չէ Պէյրութի Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Փալանճեան ճեմարանին նոր շէնքին վրայ, նոր յարկ մը եւս պիտի շինուի, Ամերիկայէն հասնելիք նոր դիշերօթիկներուն համար :

ԱԹԷՆՔԻ «Համազգային»ը Կոմիտաս վարդապետի մահուան քսանամեակին առթիւ Դեկտ. 26ին հանդէսով մը ոգեկոչած է անոր անմահ յիշատակը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան: Նախագահած է գրագէտ Սօս Վանի: Խօսք առած է Կեդր. վարչութեան ատենապետը՝ Գ. Բարսամեան, շնորհաւորելով «Համազգային»ը , որ նախախնամական դեր կը կատարէ: Ան իր յարգանքի տուրքը տալէ ետք Կոմիտաս վարդապետին, շեշտած է հայ մշակոյթին դերը հայապահպանման պայքարին մէջ, յայտնելով թէ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը միշտ զօրավիգ պիտի հանդիսանայ «Համազգային»ի բոլոր ձեռնարկներուն: Օրուան բանախօսը , Տիկին Ալիս Փարաճեան կուռ բանախօսութեամբ մը պատկերացուցած է Կոմիտաս վարդապետի կեանքն ու գործը: Յիշատակած է Կոմիտասի մասին օտարներուն գնահատանքը եւ վեր առած է անոր մեծ դերը հայ ժողովրդական երգի զարգացման մէջ: Ապա մոգական պատկերով ցուցադրած են պատկերներ Կոմիտասի ուսանողական շրջանէն մինչեւ յուղարկաւորութիւնը, որու ընթացքին լըսուած են փիք – ափով Կոմիտասի ձայնագրած զանազան կտորները: Մանաւորաբար յուզիչ եղած է երգչախումբին «Տէր Ողորմեա»ն թաղման կարգի արարողութեան ատեն :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտ. 22ին Քէմպրիճի մէջ (Մ. Նահանգներ) յանկարծամահ եղած է ընկեր Կարապետ Սեւոյեան: Բնիկ Զարսանճաքցի: Ծնած էր 1880ին: Եղած էր հաւատաւոր Դաշնակցական :

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

★

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ նկարիչներու Գ. ըստեղծագործական համաժողովը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ: Կը մասնակցէին 60 ներկայացուցիչներ, ինչպէս եւ հիւրեր Մոսկուայէն, Թիֆլիսէն, Բագուէն եւ Երեւանէն: Հայաստանի նկարիչներու մասին խօսեցաւ նկարիչ Գ. Մ. Գիւրջեան : Համաժողովին մէջ դիտել տուին թէ Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հայաստանի նկարիչները էական յաջողութիւններ ձեռք բերած են ազգային նկարչական մշակոյթի մէջ, ամրապնդուած եւ աճած է անոնց արհեստագիտական ծանօթութիւնը: Նիւթերը եւ սեռերը այլազան են: Ստեղծուած ենբազմաթիւ գործերորոնքխորհրդային քաղաքացիներու աշխատանքն ու կենցաղը կ'արտայայտեն : Այս առթիւ դիտել տուին թէ Անդրկովկասի հանրապետութեանց նկարիչներու ստեղծագործութեան մէջ կան կարգ մը թերութիւններ: Նկարիչները տակաւին թափանցած չեն խորհրդային հասարակ մարդոց կեանքին, խորապէս չեն ուսումնասիրած անոնց աշխատանքի առօրեան, յաճախ չեն երթար գործարանները եւ կոլտնտեսութիւնները: Քիչ են նաեւ հանրապետութեանց եղբայրական բարեկամութիւնը գովերգող տաղանդաւոր ու ցայտուն գործեր: Գեղարուեստական երգիծանքը ետ մնացած է: Համաժողովին մէջ ողջունեցին Երեւանի «Պերճ Պռոշեան» դպրոցի պատանի արուեստասէրներու խմբակին աշակերտները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Միայն թէ հիմա որոշապէս չեմ կրնար յիշել թէ ովքե՞ր կային այս հաւաքոյթներուն մէջ: Օրինակ Հիւսէյին զատէ Ալի պէյ, Նաիլ պէյ կայի՞ն :

— Համտի Պաշան, Համալ Ֆէրիտ պէյ կայի՞ն :

— Այո, Պաշա Համտի միջոց մը երեւցաւ ու մեկնեցաւ :

— Ուրի՞շ:

— Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, Տոքթոր Նազըմ կային ...

— Ռահմի պէ՞յ... Ճանպոլաթ Հաֆըզ Մէհմէտ, Ազմի պէյերը կայի՞ն :

— Ոչ, ամենեւին :

— Ինչ որ է, գումարուեցաք, դեռ ուրիշներ ալ կային, պիտի յիշէք հարկաւ : Հիմա ըսէք թէ ինչեր խօսեցաք, այս երկար տեւող հաւաքոյթները հարկաւ պարապ չանցան: Ըսէք մեզի :

— Ըսի արդէն: Քեմալ պէյ Իզմիրի դատերը, Կազի փաշային հետ տեսակցեր էր, նախ այս նիւթին շուրջ խօսեցանք: Յետոյ ծանրացանք սա կէտին վրայ թէ ընտրութեանց պիտի մասնակցի՞նք թէ ոչ: Մեզմէ մէկը ըսաւ թէ քաղաքականութեամբ պէտք չէ զբաղինք, յետոյ խորհեցանք թէ սխալ պիտի ըլլար Իթթիհատական խմբակի մը ձեւին տակ առաջարկներ ներկայացնել Կազի փաշային: Որոշուեցաւ Միլլի պայքարի մեծագոյն առաջնորդին փափաքներուն ընդառաջ երթալ եւ ծառայութիւն մատուցանել անոր : Նոյնինքն Գարա Քեմալ պէյ այս բանը պիտի հաղորդէր Կազի փաշային: Պիտի ըսէր թէ ինչ որ կը փափաքի, իր հրամանին ենթակայ է :

— Ուրիշ ի՞նչ խօսեցաք :

— Ծրագրի խնդիրը :

Նախագահը իրը յղուածէ բաղկացած ծրագիրը երկարեց, Ճավիտ պէյի հարցուց .

— Այս ծրագիրը գիտէք, կարդացիք անշուշտ :

— Այո, տեսած եմ :

— Ինչո՞ւ սակայն ձեր առաջին հարցաքննութեան մէջ եւ Իզմիրի դատավարութեան ընթացքին ամբողջովին ուրացաք զայն :

— Չեմ ուրացած, այլ չեմ կրցած յիշել: Բաւական ժամանակ անցած էր :

— Ոչ, Ճավիտ պէյ, դուք կարծեցիք թէ այս ծրագիրը մեր ձեռքը պիտի չանցնի, եւ այս պատճառով չուզեցիք յիշել :

— Ամենեւին, էֆէնտիմ: Մտացում մը, զանցառութիւն մը պարզապէս, եւ ոչ ուրիշ բան : Արդէն մեծ կարեւորութիւն մը չունէր, նօթագրութեան մը հանգամանքը ունէր :

— Ծրագրին առաջին յօդուածը ո՞վ յղացաւ :

— Վիճաբանութեամբ եւ հաւաքական խորհրդակցութիւնով պատրաստուեցաւ : Չեմ յիշեր թէ ով գրեց :

Նախագահ.— Կը կարդամ ծրագրին առաջին յօդուածը. «Իթթիհատ վէ Թէրաքքը բոլոր ազատութիւններուն կողմնակից , արմատական , քաղաքական կուսակցութիւն մըն է : Հիմնական օրէնքներու տրամադրութիւնները այս նպատակով պիտի բարեփոխուին»: Այս ի՞նչ կը նշանակէ: Չէ՞ք գիտեր թէ երկրին մէջ Հիմնական Կազմակերպութեան օրէնք մը կայ, Ճավիտ պէյ: Երբ այդ օրէնքը ի զօրու է, ձեր այս ծրագիրը ի՞նչ կը նշանակէ : Կ'ընդունի՞ք թէ Իթթիհատ արմատական կուսակցութիւն մըն է: Մինչդեռ Իթթիհատը նախապէս արմատական չէր : Ինչո՞ւ պէտք տեսաք այս փոփոխութեան:

— Ժամանակն ալ փոխուած էր : Սըխալները ճշդուած, հասկնալի դարձած էին, այս պատճառով յարմար նկատուեցաւ ծրագիր պատրաստել, աւելի լաւ ու երկրին պահանջներուն ձեռնտու սկզբունքներու համաձայն :

— Հապա՞ սա միւս յօդուածը : Լսեցէք. « Գերիշխանութիւնը եւ սալթանաթը ազգին մենաշնորհն է»: Այս ի՞նչ է, այս բանաձեւը ո՞վ պատրաստեց :

— Ամէնքս :

— « Մենաշնորհ»ին նպատակը ի՞նչ է:

— Ոչ մէկ նպատակ ունէինք, աւելի շատ ազգային տիրապետութիւն կ'ուզէինք տեսնել :

— Ոչ, այդպէս չէ , Թագաւորութիւնը եւ Հանրապետութեան նախագահութիւնը կ'ուզէիք տալ ազգին բարոյական անուրութեան :

— Ազգինը՝ ազգին, իշխանութիւնը՝ իշխանաւորին:

— « Ուժերու հաւասարակշռութիւն մըն ալ կայ, այդ ի՞նչ է:

— Կ'ուզէինք պետութեան նախագահ մը, ծերակոյտ մը եւ երեսփ. ժողով մը ընտրել: Երեսփոխաններն ալ հանրաքուէով ընտրել, եւայլն: Ծանօթ բաներ :

— Սա յօդուածն ալ կը կարդամ: Կ'ըսէք թէ՝ «Ընտրութիւններէն վերջ Հիմնադիրներու ժողով մը պիտի գումարուի եւ Հիմնական Օրէնք մը պիտի պատրաստէ :

(Շար.)

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր երկուշաբթի օր (16 յունուար) հռչակեց նոր սահմանադրութիւնը, հսկայական բազմութեան մը առջեւ։ Ըսաւ թէ ընկերվարական–ժողովրդավար կարգուսարք մը պիտի հաստատուի, հանրապետութեան նախագահով։ Օրէնսդրական իրաւասութիւնները պիտի գործադրէ միակ Ազգ. ժողով մը։ Երեսփ. ընտրութեանց թուականը չյայտնեց, բայց ըսաւ թէ ժողովրդային քուէարկութիւն մը պիտի կատարուի Յունիս 23ին, հանրապետութեան նախագահն ընտրելու համար։ Ընտրողները միեւնոյն ատեն քուէ պիտի տան Սահմանադրութեան թեր կամ դէմ։ Օրէնքը պիտի գործադրուի երբ վաւերացուի ամբողջ ժողովուրդին կողմէ։

Սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ նախագահական պաշտօնի կոչել նախորդ արքայական գերդաստանին անդամները։ Նախագահին պաշտօնավարութեան շրջանն է վեց տարի։ Ազգ. ժողովը նախագահական թեկնածու մը պիտի նշանակէ որ պիտի վաւերացուի հանրային քուէարկութեամբ։ Սահմանադրութիւնը կ'ապահովէ ազատութիւն պաշտամունքի, մամուլի, ժողովի եւն.։

Այս առթիւ խօսած ճառին մէջ գնդ. Նասըր յայտարարեց.— «Ատլանտեան ովկիանոսէն մինչեւ Պարսկական ծոց, մենք պիտի պայքարինք արաբական ազատութեան համար, ընդդէմ աշխարհակալութեան»։ Հանդիսութեան պահուն «Միկ» օդանաւեր կ'երեւային Գահիրէի վերեւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովին Դեմոկրատ խմբակցութեան մէջ բուռն վիճաբանութիւններ կատարուեցան Յունուար 10ին։ Կարգ մը երեսփոխաններ պահանջեցին խորհրդարանական քննութիւն կատարել վարչապետին եւ ներքին գործերու նախորդ նախարար Նամըք Կէտիկի դէմ, ճշդելու համար անոնց պատասխանատուութիւնը Սեպտ. վեցի դէպքերուն մէջ։ Ատնան Մենտերէս յայտարարեց.— «Մահապատիժի անգամ պատրաստ եմ, եթէ ապացուցանեն թէ մենք կազմակերպած ենք դէպքերը»։

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Լիբանանի միջեւ ծրագրուած գինակցութեան առթիւ, իրազեկներ գիտել կուտան թէ դաշնագրին մէկ յօդուածը կը տրամադրէ սուրիական ուժեր տեղաւորել հարաւային Լիբանանի մէջ։ Այս պարագան ընդունելի չի համարուիր Լիբանանի համար, շատ մը պատճառներով։

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցին լուծման կը սպասուի Լոնտոնի մէջ, մինչեւ այս շաբթու վերջ։ Կ'ըսուի թէ նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է անգլիացի կառավարիչին եւ Մակարիոս արք.ի միջեւ։ Որեւէ կարգադրութեան մէջ նկատի պիտի առնեն Թուրքերուն շահերը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը խորհրդարանին ներկայացուց նախահաշիւ մը որ կը նախատեսէ 65.9 միլիառ տոլարի ծախք մը, ամբողջովին հաւասարակշռուած։ Արտասահմանի յատկացուած օգնութիւնը աւելցած է 80 առ հարիւր։ Զինուորական վարկերուն յիսուն առ հարիւրը պիտի տրամադրուի Քորէայի, Փաքիստանի, Ֆորմոզայի եւ Թուրքիոյ, որպէսզի կարենան արդիական զէնքեր ճարել իրենց պաշտպանութեան համար։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ Սուրիա քշուեցան 600 Սուրիացիներ եւ Եգիպտացիներ, 150 կառքերով եւ ընդ հսկողութեամբ, իբրեւ անբաղձալի։

ՖՐԱՆՔԼԷՆԻ ծննդեան 250ամեակը տօնուեցաւ Փարիզի մէջ։ Հռչակաւոր փիլիսոփան Մ. Նահանգներուն առաջին դեսպանը եղած է Փարիզի մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տէր Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր Կարապետեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քեքեւեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց որդւոյն, եղբօր, եղբօրորդւոյն, եւ աներձագին՝

ՍԵԴՐԱԿ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, (4, Յունուար, 1956, 21 տարեկան հասակին, Մարսէյլ)։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէս Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ։

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4 – 11, ընկերվարականներու սրահին մէջ։

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ։

Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է

Փոխադրութեան միջոցներ.— Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեոն։

Մեր հայրենակից Պ. Ստեփան Էլչիպէկեան Office Interprofessionnel des Assurancesէն (82, rue Lauriston, Paris) յանձն առած է ձրի եւ առանց պայմանի խորհրդակցութիւններ տալ Փարիզահայերուն ապահովագրութեան ամէն տեսակ հարցերուն շուրջ։ Կը բաւէ պարզապէս հեռաձայնել՝

KLE 27-70 ou AUT 84-37

Այս ձեռնարկին շնորհիւ մեր հայրենակիցները պիտի կրնան լայնօրէն իրազեկ ըլլալ եւ ապահովագրուիլ նուազագոյն գիներով։

Պ. Էլչիպէկեան ձրիաբար կը ստանձնէ բոլոր հայ բարենպատակ կազմակերպութեանց ապահովագրութիւնը, ինչպէս ըրած է Կապոյտ Խաչի համար։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քատէի դէմ։ Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը։
2. Հրաժարական վարչութեան։
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէի մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ։

Ի ՆՊԱՍՏ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՍՐԱՀԻՆ

Շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները.—

Արամ Գասապեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Թագւորեան տասը հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պագըրճեան քսան հազար ֆրանք։

ՃՇԴՈՒՄ.— Նախորդ ցանկին մէջ Վահէ Ֆրէնկեան նուիրած է հինգ հազար ֆրանք եւ ոչ թէ 500, ինչպէս գրուած էր սխալմամբ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Դասախօսն է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտութեան ամբիոնի վարիչ՝

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ազգային եւ հայագիտական լուրեր Մերձաւոր Արեւելքէն»։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր։ Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական։ Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար։

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ'ըլլայ խմբագրին։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք։ Արտասահման 1200 ֆրանք։

Հասցէ.— Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան թատերական սրահին մէջ։ 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ 3։ Նուագախումբ Բարթամեան, նոր եւ գեղեցիկ անակնկալներ։

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, թէ հաճելի երեկոյթ մը վայելելու եւ թէ քաջալերելու Կապ. Խաչի տարեկան ձեռնարկը։

Մուտքը 200 ֆրանք։

Պիւֆէ եւ խմիչք մատչելի գիներով։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Դէպքեր, դէմքեր, ապրումներ)

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ։ 295 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ Թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ ճշդել թէ Տիկին Աննիկ Սարաճեանի հազար ֆրանքի նուէրը Կապոյտ Խաչի կայանին տրուած էր Գոհար Եղիազարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Արամ խումբը չորեքշաբթի։

Գէորգ Չավուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին։

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ

«LES AMBASSADEURS»

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • JEUDI 19 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7881 32e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3292

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱԼՔԸ ՊԻՏԻ ԲԱՑՈՒԻ՝

•

Յունուար 10ին նոր փոթորիկ մը պայթեցաւ Անգարայի Ազգ. Ժողովի հէջանակներուն մէջ :

Կառավարական կուսակցութեան անդամներէն մէկը հարցապնդում ուղղած էր, 1955 Սեպտ. 6ի դէպքերուն առթիւ: Կը պահանջէր խորհրդարանական քննութիւն կատարել, ճշդելու համար այն օրուան վարչապետին՝ Ատնան Մենտերէսի եւ ներքին նախարարին՝ Տօքթ. Նամըք Կէտիկի պատասխանատուութիւնը

Խնդիրը նախ քննուեցաւ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան մէջ: Մթնոլորտը մէկ անգամէն պղտորեցաւ, երբ նախագահը կը յայտարարէր, նիստին բացումը կատարելով .

— «Սեպտ. 6 – 7ի դէպքերուն հետեւանքով կասկածներ կան կառավարութեան դէմ: Կ'ըսուի թէ ան կազմակերպած է: Նպատակայարմար է խորհրդարանական քննութիւն մը կատարել, այդ գրոյցներուն առաջքը առնելու համար : Եթէ սուտ է, Դեմոկրատ կուսակցութիւնը փրկած կ'ըլլանք այն սեւ խարանէն զոր կ'ուզեն զարնել իր ճակտին»:

Այս յայտարարութեան դէմ ուժգնօրէն բողոքեց վարչապետը, ձեռքը գրասեղանին զարնելով եւ ապացոյց պահանջելով :

Նախագահը, Համիտ Շէվքէթ Ինճէսու դիտել տուաւ թէ վարչապետի մը չի վայլեր այդպէս արտայայտուիլ :

Ատնան Մենտերէս աւելի զայրանալով պոռաց .

— Դուն երկու ամիսէ ի վեր զրպանդ կը պահես հրաժարականդ, ես քեզ կուսակցական չեմ նկատեր որ պատասխանեմ ...

Եւ ուզեց համոզել թէ խաղ մը սարքուած է կուսակցութեան դէմ, թէ «պատրաստ է կախաղանի, եթէ ապացուցանեն որ մենք կազմակերպած ենք այս դէպքերը»:

Ժխորը սաստկացաւ, երբ ուրիշ երեսփոխան մը, Քեմալ Էօզչօպան կը փորձէր պաշտպանել նոր քննութեան առաջարկը, ըսելով թէ «կառավարութիւնը պատասխանատու է»:

Մթնոլորտը այնքան բորբոքած էր որ, շատեր իրենց տեղերէն ելած՝ կ'աղմկէին: Էօզչօպան կը շարունակէր խօսիլ, միշտ կրկնելով թէ «կառավարութիւնը անմեղ չէ այս դէպքին մէջ, թէ այս ընտանեկան հաւաքոյթին մէջ անգամ չուզեր որ ծալքերը բացուին»:

Այս առթիւ պատմեց թէ ինք Եւրոպա կը գտնուէր Սեպտ. 6ի խռովութեանց օրերուն եւ իր ընկերներուն հետ «լացաւ, տեսնելով որ «բարբարոս Թուրքեր» կը կոչէին մեզ»: Յետոյ աղաղակեց .

— «Համոզուա՞ծ էք որ կառավարութիւնը պատասխանատու չէ: Ըստ իս կառավարութիւնը փառաւորապէս յանցաւոր է: Ուրեմն անհրաժեշտ է խորհրդարանական քննութիւն մը կատարել եւ նոյնիսկ դատի յանձնել յանցաւորները»:

Այս համառօտ ամփոփումը ամբողջական գաղափար չի տար: Կային ուրիշ մանրամասնութիւններ եւս :

Ինչպէս կ'երեւայ, կառավարական կուսակցութեան մէջ ալ կասկածներ կը տիրեն, Սեպտ. 6ի դէպքին էութեան եւ պետական պատասխանատուութեան մասին : Եւ պարբերաբար փորձեր կը կատարուին, ծալքերը բանալու համար :

Այս անգամ ընդդիմադիրներէն աւելի յառաջ գացին կառավարական կուսակցութեան անդամները: Բայց առաջարկը նորէն խափանուեցաւ, «ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, քսանի դէմ», ինչպէս կը գրեն թերթերը :

Թուրքիոյ մէջ դժուար կը բացուին այս կարգի դէպքերու ծալքերը :

Եւ սակայն, վարագոյրը շարժողները միշտ ալ պիտի գտնուին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ (ԱՅՍՕՐ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ)

•

ՁԱՓԱՒՈՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՃՇԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

Նորընտիր Ազգ. Ժողովը հանդիսաւորապէս կը բացուի այսօր, հինգշաբթի : Այս առթիւ յաջորդաբար բացառիկ ժողովներ գումարեցին բոլոր կուսակցութիւնները: Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին գիշեր ցերեկ, նոր դահլիճին կազմութեան մասին, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբթու: Վերջին բացառիկ ժողովները գումարեցին կողմերը որոնք ունին միայն 16 երեսփոխան, Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, Ժողովրդական Շարժումին խորհրդարանական խմբակցութիւնը եւայլն:

Կացութիւնը պարզ չէ տակաւին, ինչպէս դիտել կու տան տեղական թերթերը : Արդէն տեղեկութիւնները հաղորդեցինք ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց համագումարներու մասին, որոնք հաւանութիւն յայտնեցին Հանրապետական ճակատի կառավարութեան մը ծրագրին: Արմատական երեսփոխանները, 44 հոգի, առջի օր ժողով մը գումարեցին Փալէ Պուրպոնի մէջ: Այս առթիւ առաջարկուեցաւ որ կուսակցութենէն վտարուած անդամները, Պ.Պ. Էտ. Ֆոր, Պերնար Լաֆէ եւ Ժան Փոլ Դաւիթ վերստանան իրենց իրաւունքները կուսակցութեան մէջ: Այս առաջարկը պաշտպանեցին նախկին վարչապետ Քէյ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր: Ուրիշ մը առարկեց թէ այդ խնդիրը կը վերաբերի կուսակցութեան ընդհ. ժողովին որ պիտի գումարուի յառաջիկայ հոկտեմբերին : Պ. Մենտէս Ֆրանս բացատրեց թէ ամէն արմատական իրաւունք ունի քուէարկելու համաձայն իր համոզման, բայց անհրաժեշտ է «որոշ կարգապահութիւն հաստատել էական խնդիրներու մէջ», որպէսզի խորհրդարանական խմբակցութիւնը վերաքննիչ ատեան մը չդառնայ կուսակցութեան ընդհ. ժողովներու որոշման դէմ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին աչքի կը զարնէր ներդաշնակութեան պակասը՝ կուսակցութեան ծոցին մէջ: Շատ մը երեսփոխաններ տարբեր տեսակէտ ունին Պ. Ֆորի վտարման մասին եւ կը կարծեն թէ Մենտէս Ֆրանսի ծրագրած Հանրապետական ճակատը չի կրնար դիմանալ առանց համայնավար քուէներու :

ՊԱՅՔԱՐ ՓՈՒԺԱՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Նոյն օրը անկախներն ալ գաղտնի ժողով մը գումարեցին, իրենց դիրքը ճշդելու համար: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Պ. Փինէ :

Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները, որոնք 16 երեսփոխան ունին, շեշտակի դիրք բռնած են փուժատեան հոսանքին դէմ: Իրենց անդամներէն Միշէլ Դոքանովսկի լրագրական ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ ազգային կոմիտէ մը կազմած են Հանրապետութեան պաշտպանութեան համար, ընդդէմ փուժատեան շարժումին: Այս առթիւ ըսաւ. — Առաջին անգամ ըլլալով 53 ֆաշական երեսփոխաններ կը մտնեն Ազգ. Ժողովին մէջ: Մենք չենք պահանջեր որ խմբովին անվաւեր հռչակեն անոնց ընտրութիւնը, վասն զի եթէ այդ Միութեան երեսփոխանները գոհանան իրենց խորհրդարանական պաշտօնին օրինաւոր կիրարկումով, փուժատականութիւնը շատ հեռու չի կրնար երթալ, նկատի առնելով իր ծրագրին խեղճութիւնը: Բայց Պ. Փուժատ կանգ պիտի չառնէ հոդ, վասն զի շրջապատուած է «գործակից» ներշնչողներով որոնք վերջապէս անոնց վաւերական եւ երդուեալ անդամներէն 53 հոգի խորհրդարան մտնելու հրաշքը գործեցին: Եթէ փուժատականութիւնը շեղի օրինաւոր ճամբաներէն եւ փողոց իջնէ, իրեն դէմ ցցուած պիտի գտնէ մեզ»:

Բանախօսը իբրեւ ախտանշան յիշեց թէ փուժատականները սկսած են կասկածելի դարձնել շատ մը ծանօթ անձերու ծագումը եւ կը գրեն «Իսաք Մենտէս» եւայլն : Իրենց նոր կոմիտէն պիտի ջանայ պաշտպանել Հանրապետութիւնը առանց կուսակցութեան եւ կրօնի խտրութեան: Ամէն մարդ կրնայ անդամակցիլ: Այս առթիւ փուժատեան շարժումին վերագրեց «ֆաշականութեան օրինակներ, — սպառնալիք, բռնութիւն, զրպարտութիւն եւ ամբոխավարութիւն»:

Միջանկեալ ըսենք որ Մենտէս Ֆրանսի հետեւորդներն ալ Փուժատոլֆ կը կոչեն Փուժատը, զայն Հիթլէրի նմանցնելու համար :

× *Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն հրապարակային ժողով մը սարքելով Ձմեռնային մարզարանին մէջ, պահանջեց ձախակողմեան կառավարութիւն մը կազմել ինչպէս եւ նոր ժողովրդական ճակատ մը: Ճառախօսները շեշտեցին թէ կարելի չէ ձախակողմեան քաղաքականութիւն մը վարել առանց համայնավարներու : Երէկ ալ բացառիկ նիստի հրաւիրուած էր Կեդր. Կոմիտէն :*

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

ՍՈՐՎԵՑԱՆ ԵՒ Կ'ԱՐՏԱԴՐԵՆ

Գիրքեր, գիրքե՛ր սեղանիս վրայ :

Առուակի մը պէս կը հոսին այլազան հրատարակութիւններ, բոլորն ալ Միջին Արեւելքէն :

Գրական – գեղարուեստական արտադրութեանց հետ, որոնց մասին խօսեցաւ աշխատակից մը, ուշադրութիւնս գրաւեց նոր շարք մը, համալսարանական երիտասարդի մը առաջին գործը:

Վեց հատորէ կը բաղկանայ շարքը, առաջին երեքը՝ *Իրագիտութիւն*, միւսները՝ *Գիտութեան դասեր*: (Հրատ. *Սեւան* մատենաշարի) :

Բոլորն ալ խնամուած տպագրութեամբ եւ իրագիտական ու գիտական պատկերներով: Անշուշտ նաեւ համապատասխան ոչ միայն մեր դպրոցներու ծրագրին, այլ եւ գիտութեան ներկայ պահանջներուն :

Հեղինակը, *Հրաչ Տասնապետեան*, որ համալսարանական դասընթացքը աւարտեց Լիոնի մէջ, միեւնոյն ատեն հետեւելով գործնական վարժութեանց, Ա. գրքի յառաջաբանին մէջ մանրամասնօրէն կը բացատրէ իր տեսակէտները գիտութեան դասերու մասին:

Իւրաքանչիւր գրքի մէջ տպուած են շատ մը գունաւոր պատկերներ եւ գծագրութիւններ: Ինչպէս եւ հարցումներ ու թելադրութիւններ, որոնք միշտ արթուն կը պահեն աշակերտին միտքը :

Շարքը պատրաստուած է Միջին Արեւելքի դպրոցներուն համար. բայց կրնայ օգտակար ըլլալ նաեւ դպրոցէն դուրս, տուներու մէջ եւ մեր շաբաթական դասընթացքներուն համար :

Լեզուն մատչելի է եւ սահուն: Գիտական բառերը բացատրուած են կարելի յստակութեամբ, ի հարկին փոխառութեամբ :

Ահաւասիկ փաստ մը եւս, ապացուցանելու համար թէ կարելի է հայերէն գիտական գիրք հրատարակել առանց թխածոյ եւ անճաշակ օտարաբանութեանց, կամ վանական հայկաբանութեան :

Այս առթիւ կը յիշեմ հանգուցեալ ուսուցչապետ Ա. Պէզճեանի Բնագիտութեան դասագիրքը : Որքան հմտալից, նոյնքան պայծառ՝ իր նիւթերու մշակման տեսակէտով :

Դեռ ունինք թուաբանութեան, մարդակազմութեան, տոմարակալութեան, աշխարհագրութեան եւ պատմութեան դասագիրքեր, որոնց մէջ մայրենի լեզուն զուգընթաց կ'երթայ ազգային եւ միջազգային պահանջներուն հետ, առանց մուրացկանութեան դիմելու :

Չեմ գիտեր թէ Երեւանի ակադեմիաները տեսա՞ծ են այդ հրատարակութիւնները, գիտութիւն կամ բառագիտութիւն մշակած ատեն ...

Ահա ուրեմն երիտասարդ մը որ եկաւ, պաշար ամբարեց եւ վերադարձաւ «դէպի տուն», զայն բաշխելու համար նորերուն:

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամբողջ Եգիպտոս կը ցնծայ, նոր սահմանադրութեան հռչակման առթիւ: Ազգային առաջնորդութեան նախարարը, Ֆաթի Ըրտվան, ճառ մը խօսելով բացատրեց թէ Եգիպտոսի պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ սահմանադրութիւնը կ'ենթարկուի ժողովուրդին հաւանութեան: Սահմանադրութեան Բ. յօդուածին տրամադրութեամբ, «իշխանութիւնը կը պատկանի ժողովուրդին իբրեւ շօշափելի իրականութիւն եւ ոչ թէ իբրեւ անմէջ պահանջ»:

Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս ետք վարչապետը նիստի հրաւիրեց յեղափոխական խորհուրդը : Նիստը տեւեց երկու ժամ : Առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ «Անհատական ձեռնարկները ապահովութիւն պիտի վայելեն. բայց դրամագլուխը պիտի ենթարկուի ժողովուրդի շահերուն, բարձրացնելու համար կենցաղի մակարդակը»:

Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ «ազգային միութիւն, ընդգրկելով ամբողջ ժողովուրդը», որ թեկնածուներ պիտի առաջարկէ խորհրդարանին համար : Իրազեկներու կարծիքով, ներկայ Ազատագրութեան Համախմբումն է որ պիտի կազմէ այդ ազգային միութիւնը, առաջնորդութեամբ գնդ. Նասրի: Այդ համախմբումը քաղաքական միակ կազմակերպութիւնն է Եգիպտոսի մէջ եւ պիտի տիրապետէ ապագայ խորհրդարանին վրայ: Հանրապետութեան նախագահն ալ անտարակոյս պիտի ըլլայ ներկայ վարչապետը, Կամալ Նասր, որ յայտարարեց թէ նոր սահմանադրութիւնը օրինակուած չէ որեւէ օտար օրէնքէ եւ «կը բխի Եգիպտոսի սիրտէն»:

Ջնջուած են բոլոր դասակարգային խտրութիւնները: Ոչ ոք պիտի կրնայ վերահաստատել հին տիտղոսները, — փաշա, պէյ, եւայլն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Ուճա քաղաքին մօտ սպաննուեցաւ երկրագործական Ֆրանսացի տընօրէնը, Շանփըթիէ տը Ռիպ, իր կնոջը հետ: Սպանեալը ազգական էր համանուն նախարարին: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ սպանութիւնը կատարուեցաւ գնդացիրով, խումբ մը ապստամբներու կողմէ : Սուլթանը եւ կառավարութիւնը մասնաւոր զեկոյց մը հրատարակեցին, դատապարտելով ահաբեկչական արարքները :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Կուէլմա շրջանին մէջ ալ թակարդը ինկաւ շրջուն պահակախումբ մը: Վեց զինուորներ սպաննուեցան, ուրիշ վեց հոգի վիրաւորուեցան, չորս հոգի ալ առեւանգուեցան : Քառասուն ըմբոստներ սպաննուեցան :

ԱԶԳ. ԱԺՈՂՈՎԸ տասը անդամներէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը կազմեց, որ միջազգային պայմանագիր մը պիտի յօրինէ, արգիլելու համար հարսնցուի մը վաճառումը՝ իր ընտանիքին, կնոջ մը վաճառումը՝ իր ամուսնին կամ զաւկի մը վաճառումը իր ծնողքին կողմէ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՄԸ ԱՉՔՈՎ

(ԼՈՆՏՈՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ)

●

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք Պ. Ս. Քիւրքճեանի զեկուցումը Ցուսաբերի թատերասրահին մէջ: Ահաւասիկ այս առթիւ եղած հարցումներն ու պատասխանները .—

Հ.— Հո՞ն ի՞նչ ըսին ձեզի մեր հողային պահանջներու մասին :

Պ.— Ինծի այդ հարցումին շատ յստակ պատասխան տուին. ըսին, որ այդ հարցը մեզի չի վերաբերիր, այլ կը վերաբերի Մոսկուայի, ու թերեւս նաեւ ձեզի՝ արտասահմանի Հայերուդ :

Հ.— Ձեզի բան մը ըսի՞ն նոր ներգաղթի մասին :

Պ.— Երեւանի մէջ մեր վարիչները այս հարցին մէջ ինձմէ տարբեր կարծիք ունին. ես կը խորհիմ, թէ Հայաստանը այսօր հող ու տարածութիւն չունի նոր ներգաղթողներու համար, մինչ հոն կը խորհին, թէ ունի, սակայն չունի բնակարան եւ այլ դիւրութիւններ, ինչպէս որ չունէր նաեւ 1947 – 8 թուականներուն, երբ այնքան հոծ բազմութիւններով հայրենադարձներ կը հիւրընկալէր. երբ այդ դիւրութիւնները ունենանք, ըսին, այն ատեն կը մտածենք նոր ներգաղթի մասին :

Հ.— Եթէ 1947 – 8 թուականներուն այդ դիւրութիւնները չունէին, ինչպէս որ դուք կ'ըսէք, ինչո՞ւ տուն – տեղ եղած մեր ազգակիցները երկրէ երկիր տեղահան ըրին :

Պ.— Ըսի ձեզի արդէն, որ յանցաւորը անոնք էին, որոնք ներգաղթողներուն սխալ մտածումներ ներշնչեցին եւ որոնք հոն վառ յոյսերով մեկնեցան :

Հ. — Ի՞նչ կրնաք ըսել մեզի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Խորէն Ա.ի մասին. ինչո՞ւ իր անունը երբեք չի տրուիր :

Պ.— 1945ին, երբ ես Էջմիածինէն Գահիրէ եկայ, այցելեցի «Ցուսաբեր» եւ խմբագրութեան ըսի, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Խորէն Ա. սպաննած, խեղդամահ ըրած են (ճիշդ է, զեկուցաբերը ըսած է մեզի եւ մենք այս մասին գրած ենք, առանց, սակայն, իր անունը տալու. — «Ցուսաբեր»). Նոյնը կը կրկնեմ նաեւ այսօր — մեր կաթողիկոսը՝ Խորէն Ա.՝ խեղդամահ ըրած են: Սակայն հին ոճիրներու շուրջ տեւաբար պէտք չէ խօսիլ, նախկին կառավարութեան մը գործած ոճիրին համար նոր կառավարութիւն մը պէտք չէ պատասխանատու բռնել :

Հ.— Հայաստանի վարիչներու հետ դուք հանդիպումներու հնարաւորութիւններ եւ մեր երկրի վիճակով հետաքրքրուելու դիւրութիւններ ունեցաք: Պիտի ուզէի գիտնալ, թէ հետաքրքրուեցա՞ք արդեօք եւ ի՞նչ ըսին ձեզի, թէ ո՞ւր են մեզի ծանօթ գրագէտներն ու վարիչները, որոնք այսօր չկան :

Պ.— Զեկուցաբերը այս հարցումին չպատասխանեց (թերեւս մոռացումի հետեւանքով) :

Հ.— Ազա՞տ էի՞ք արդեօք կաթողիկոսական թեկնածուի մատնանշումին մէջ եւ կը գտնէ՞ք արդեօք, թէ արժանաւոր եկեղեցականը ընտրած էք հայրապետական գահին համար :

Պ.— Ընտրական ժողովին ես կը նախագահէի եւ քուէները ես կը բանայի: Մենք ընտրութեան մէջ բոլորովին ազատ էինք: Նորընտիր Վեհափառը Էջմիածին գտնուող եկեղեցականներու մէջ ես կը նկատեմ ամենէն արժանաւորը. չեմ խօսիր անշուշտ մեր այն եկեղեցականներու մասին, որոնք Էջմիածին չեկան եւ ընտրութեան չմասնակցեցան :

Հ. — Ձեր այցելութեանց եւ պտոյտներու ատեն դուրսէն ոստիկաններ, օտար աչքեր կը հսկէի՞ն ձեր վրայ :

Պ.— Հայաստանի մէջ ձեր գիտցած ոստիկանները չկան. դուրսէն ալ աչքեր չէին հսկեր մեր վրայ. Հայաստանի մէջ «Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի Ընկերակցութիւն»ը կայ, որուն երկու անդամները միշտ կ'ուղեկցէին մեզի՝ մեր այցելութիւններն ու պտոյտները դիւրացնելու համար :

Հ.— Հոկտեմբեր 12ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած ֆութպոլի մրցման մասին գիտէք անշուշտ. ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ մրցման օրէնքներուն դէմ մեղանչողները այդքան ծանր պատիժներու կ'ենթարկուին, բանտարկութիւն 10էն մինչեւ 25 տարի :

Պ.— Ես ներկայ էի այդ մրցումին. հին մարզիկ մըն եմ եւ լաւապէս գիտեմ խաղին օրէնքները. այո, ռուս իրաւարարը արդար չեղաւ խաղի վախճանին, կամ սխալեցաւ եւ կամ եղածը չտեսնել ձեւացուց. ժողովուրդը չհանդուրժեց, բողոքելու թեւամբ խուժեց դէպի իրաւարարը եւ քանի մը վայրկեանի մէջ աննկարագրելի ժխոր մը բարձրացաւ: Երեկոյեան ժամը վեցին մենք ձգեցինք դաշտը եւ մեկնեցանք դէպի տուն. դարձին, մեզ ռուս կարծելով փորձեցին մեզ քարկոծել, սակայն մեզ հետ հայ եկեղեցականները տեսնելով՝ իրենց զայրոյթը մեղմեցին: Հետեւեալ օրը տեղեկացայ, որ չորս հոգի սպաննուած էին, որոնցմէ մէկը ոստիկանական պաշտօնեայ. ծանրապէս վիրաւորուած էր նաեւ ռուս իրաւարարը. ինչպէս կը տեսնէք, եղածը շատ աւելին էր, քան մարզախաղի պարզ օրէնքներու խախտում մը :

***

Հարցումներու համար նախասահմանուած 15 վայրկեանը քանի վայրկեան դարձած ըլլալով՝ զեկուցաբերը ներողութիւն խնդրեց ունկնդիրներէն, որ վերջ պիտի տայ հարցումներուն, ապա անցաւ պատկերներու ցուցադրութեան :

Զեկուցումը վերջացած ըլլալով՝ նախագահը՝ ընկեր Ե. Խաթանասեան՝ շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. զեկուցաբերին, միաժամանակ իր խոր հաւատքը յայտնելով ստեղծագործ հանճարին հանդէպ հայ ժողովուրդի, որ դարերով իր վրայ ծանրացած այլազան բռնակալութիւններու գերեզմանը փորելով, պիտի տոկայ ու յարատեւէ՝ ազատութեան մէջ ալ աւելի չքեղօրէն ստեղծագործելու համար :

ԽՄԲ.— Ցուսաբեր հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս տեղեկութեանց առթիւ.—

Ի պատիւ իրեն հոս պէտք է վկայենք, որ երկու անգամ այցելած ըլլալով Հայաստան եւ բազմաթիւ իրողութեանց լաւատեղեակ ըլլալով, Պ. Ս. Քիւրքճեան, Երկրէն եկած բոլոր պատուիրակներու մէջ, աշխարհական թէ եկեղեցական, միակ բացառութիւնն ըլլալով, պարկեշտութիւնն ու քաղաքացիական արիութիւնը ունեցաւ բարձրաձայն, հանրային բեմէն, ի լուր բազմահարիւր ունկնդիրներու, յստակ ու որոշակի բառերով, յայտարարելու, որ, այո, 1938 Ապրիլ 6ի եղերական գիշերը չեկիստները սպաննած, խեղդամահ ըրած են Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ Խորէն Ա.: Այս արիութիւնն ու պարկեշտութիւնը իրմէ բացի ուրիշ ոչ ոք ունեցաւ :

Անկարելի էր անհուն դառնութիւն չզգալ լսելով, թէ 34 տարիներ պետական անկախ կեանքով ապրած երկիր մը, ինչպէս որ կը սիրեն կրկնել շարունակ, կրցած չէ երկու – երեք միլիոն սթերլին քով քովի բերել եւ իր մայրաքաղաքի կոյուղիները կարգաւորել ...

Ինչպէս որ կարելի չէր առանց սարսուռ զգալու լսել, թէ ի վերջոյ քրիստոնեայ երկրի մը մէջ, որ դարերով ապրած է քրիստոնէական բարքերով եւ քրիստոնէական մշակոյթով, հայ երիտասարդը, թող թէ անաստուած, չի գիտեր, թէ քրիստոնեան ինչպէս կը խաչակնքէ ...

Տարագիր Հայը, որ անտէր ու անտիրական երկրէ երկիր կը թափառի, իր հայրենիքէն ակնկալելիք չունի ընդհակառակն. միշտ պատրաստ է սիրով ու անտրտունջ իր բոլորանուէր աջակցութիւնը բերելու անոր :

Սակայն մերկ իրողութիւն է, որ 34 տարիներ շարունակ պետական անկախ կեանքով ապրած մեր հեռաւոր հայրենիքը իր տարագիր զաւակներու աջակցութեան պէտքը, կեանքի բոլոր մարզերու մէջ, աւելի քան ունի :

Նաեւ այս ճշմարտութիւնն է, որ «խորհրդային ընկերվար դրախտ»էն վերադարձած զեկուցաբերը փոխանցեց իր ունկնդիրներուն :

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

«ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ»

(Գինեձօն ի պատիւ հեղինակին)

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Խումբ մը գրասէր բարեկամներ Դեկտեմբեր 28ին գինեձօն մ սարքած էին ի պատիւ գրագէտ Պ. Կ. Փօլատեանի, անոր նոր գործին հրատարակութեան առթիւ: Ընտիր բազմութիւն մը լեցուած էր Քաֆէ Նուայի սրահը: Տրուած որոշման համաձայն, Պ.Պ. Վ. Սարգսեան, Բ. Միլառնեան եւ Մ. Հաճեան պիտի վերլուծէին Փօլատեանի վերջին գիրքը՝ «Վերադարձ»ը: Այս առթիւ խօսք պիտի առնէին նաեւ Տէր եւ Տիկին Պալար: Պ. Բենիկ Միլառնեան բացումը կատարելով յայտարարեց.— «Տեսակ մը մշակոյթի օր է այսօր: Մշակոյթը տաճար մըն է ազգերու տաղանդներով կերտուած: Մենք ալ ունինք մեր մշակոյթը եւ արդար են այս բոլոր ջանքերը որ ի գործ կը դրուին մեր կանթեղը վառ պահելու համար: Պ. Կ. Փօլատեանի տաղանդին մէջ երկու գիծեր կան: Ես վկան եմ այն տաժանագին երկունքին որ ունեցաւ հեղինակը շաբաթներու, ամիսներու ընթացքին: Ամէն տողին քրտինք թափելով, որպէսզի լաւ ըլլայ իր գիրքը, տալով հայեցի հարազատ պատկերը: Առաջին գիծը.— մտասեւեռումն է հայ գիրը, հայ մշակոյթը: Երկրորդ՝ իր բոլոր երգերը կը ներկայացնեն տառապող մարդը, տառապող հայ ժողովուրդը: Հայ գրագէտը անարժան է իր կոչման, երբ անտարբեր է հանդէպ հայ տառապանքին: Փօլատեան միշտ գրած է իր ցեղին տառապանքի մասին: Ամէնէն կարեւորը իր նուիրումն է: Նուիրում կը փնտռենք հայ գրողներու մէջ. մանաւանդ այս օրերուն: Մեր քաջալերանքը, մեր հիացումը կ'երթայ իր ընտրած աղբիւրին, որ հայ ակէն կուգայ»:

Ապա քանի մը հատուածներ կարդաց «Վերադարձ»էն եւ առաջարկեց խմել հեղինակի կենացը :

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Վարդան Սարգսեան, որուն վերլուծումը կ'արժէ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել ամբողջութեամբ :

Ապա արտասանելու հրաւիրուեցաւ Օր. Անիթա Սարգսեան, որ գովելի առոգանութեամբ արտասանեց Կ. Փօլատեանի գրքէն կտոր մը, ֆրանսերէնի թարգմանուած Լ. Ա. Մարսէլի կողմէ :

Տիկին Պալար եւ Պ. Պալար առանձին, առանձին շեշտեցին Պ. Փօլատեանի դերը Նարեկի թարգմանութեան հետ կապուած խնդիրներուն մէջ: «Շնորհիւ անոր գլուխ ելաւ գեղատիպ հատորը: Շնորհիւ անոր մենք կը շարունակենք կապուած մնալ հայ մշակոյթին: Ան է որ կապ կը պահէ Քաիէ տիւ Սիւտի եւ հայութեան միջեւ:

Փօլատեան կ'աշխատի Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ հայ նորագոյն բանաստեղծութեան վրայ: Կը յուսանք շուտով հրատարակել նոր թարգմանութիւններ: Ամէնէն ազնիւ եւ նուիրուած ներկայացուցիչն է, զոր հայ ժողովուրդը կրնար տալ մեզի: Ան՝ ճշմարիտ եղբայր մըն է մեզի համար, համակ խանդավառութիւն, նուիրում եւ ազնուութիւն :

Տիկին Պալար կարդաց Լ. Ա. Մարսէլի նամակը, որով ներողութիւն կը խնդրէր որ չէր կրցած ներկայ ըլլալ :

Մթնոլորտը արդէն ելեկտրականացած էր, երբ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Մ. Հաճեան :

« Քիչ առաջ Պ. Վ. Սարգսեան քննադատ անուն տալով իմ վրաս նետեց ծանր մասը: Քննադատին պաշտօնը գործին պակասը գտնելը չէ միայն, այլ նաեւ իրական արժէքներ գտնել, լոյս աշխարհ բերել : Եթէ ճամբան հանդիպէի կուրծքիս պիտի սեղմէի հեղինակը : Որովհետեւ հայ գրականութեան մէջ լոյս կը բերէ: Օտարին հետ այդպէս պիտի չվարուէի: Համակրանքով կը բանամ գիրքը, լաւագոյն յատկանիշներ գտնելու համար եւ սխալած չեմ եղեր: Ինչո՞ւ «Վերադարձ» կը կոչուի գիրքը: Կարելի է ենթադրել հայ հոգիի մը վերադարձը դէպի հայութիւն : Բանաստեղծութեան՝ երկար թէ կարճ Պօէմա եւայլն, ինչ կ'ուզէք ըսէք: Կարելի չէր արձակ գրել այս գիրքը: Մենք սովոր ենք ամէն բան [illegible] ենթարկելու : Հայութիւն բառը ուրիշ ազգերու մէջ գոյութիւն չունի, ինչու այս մասնայատկութիւնը : Այս բառին սահմանը ես գտայ «Վերադարձ»ին մէջ, աւելի առաւելութիւններէն մէկն է: Փօլատեանի գիրքը ունի հերոսներ, մէկը ինքն է, երկրորդը Ան, երրորդը՝ հերոս, որ թերեւս կարծէինք թէ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Ցետոյ զարմացած հարցուց .

— Երեք հարիւր ղրո՞ւշ, թէ երեք հարիւր ոսկի :

— Էֆէնտի, երեք հարիւր ղրուշ, չէ՞ք հաւատար, հարցուցէք կապոյտ ակնոցաւոր էֆէնտիին :

— Շատ լաւ, հոն նստէ, քիչ ետքը ազատ պիտի արձակեմ քեզ:

Եւ դառնալով ոստիկաններուն հրամայեց .— Ճեմալը տարէք մեկուսացուցէք, իսկ միւսները հարցաքննութեան սրահը տարէք, որպէսզի անոնց խնդիրը քննուի:

Ոստիկանապետին դէմքը այլայլած էր, այնպէս դաժանօրէն կը նայէր կապոյտ ակնոցաւորին, կարծես կ'ուզէր աչքերով բզկտել գեղծարարը :

Բոլորը հեռացան, ես մինակս մնացի ոստիկանատան մէջ : Անուշ թեթեւութիւն մը զգացի, հանգիստ պահ մը ունեցայ վերաքաղ մը կատարելու իրարու յաջորդող յուզումնալի պատահարներուն մասին : Այս մտորումներուն մէջ՝ յանկարծ բան մը զգացի որ մարմինս կը խոցոտէր, չարագուշակ փամփուշտն էր, որ ամբողջ էութիւնս կը խռովէր : Կարծես դանակ մը անդադար կը մխուէր կողերուս: Ի՞նչպէս պիտի կրնամ ազատիլ այս սպանիչ առարկայէն, որ մտալլկումի պատճառ էր դարձած : Գետի՞ն նետէի, սակայն կը սարսռայի անոր պայթիւնէն: Անփորձ էի եւ կը կարծէի թէ փոքրիկ հպումով մը պիտի ճարճատէր եւ մահուանս պատճառ պիտի դառնար :

Հերթապահ ոստիկանը մերթ տեղէն կ'ելլէր, պտոյտ մը կը կատարէր սենեակին մէջ եւ ամէն անգամ որ ինծի կը մօտենար, աւելի կը կծկուէի, սարսափահար պոռալս կուգար ու այնպէս կ'երեւակայէի թէ ան իր հսկողութեան տակ առած է զիս, ամէն մէկ շարժումիս կը հետեւի մօտէն եւ գիտէ թէ վրաս փամփուշտ մը կայ ...

Այս մտածումներուս մէջ, մեծ մայրիկիս պատկերը դարձեալ դիմացի պատին, Տիրամօր աղաչող դէմքով, համակ սէր եւ գուրգուրանք, գլուխը ուսին կախած, աչքերէն մարգարիտներ կախուած: Հոգին կը մխար այրող կսկիծով :

Խեղճացած կը նայիմ իր առաքինի յուսատու դէմքին, պաղատագին օգնութիւն կը խնդրեմ իմ պահապան հրեշտակէս :

Ոստիկանապետը, որ մինչ այդ թուղթերու դէզով մը զբաղած էր, ոտքի ելաւ եւ առանց բառ մը արտասանելու մեկնեցաւ: Այդ պահուն զգացի մինակութիւնս, խոր տխրութիւն մը արթնցաւ մէջս, չէ՞ որ ըսած էր — «քիչ ետքը քեզ ազատ պիտի ձգեմ»: Ինչո՞ւ հեռացաւ առանց խոստումը կատարելու : Ուրեմն խաբած էր զիս ...

Դժբախտութիւնս իր բոլոր արհաւիրքով ցցուեցաւ դիմացս: Աշխարհ մը փլաւ գլխուս իր բոլոր ահաւորութեամբ, ականջներս կը բզզային, ոչ մտածելու, ոչ ալ տրամաբանելու կարողութիւն ունէի, չէի կրնար չափել ողբերգութեան խորութիւնը :

Քանի մը վայրկեան ետք ոստիկանապետի համազգեստով պաշտօնեայ մը եկաւ: Կ'երեւէր հերթապահ ոստիկանապետն էր: Վճռեցի մօտենալ եւ խնդրել որ արտօնէ տուն երթալ, միայն հանիս տեսնելու, զայն մխիթարելու եւ յաջորդ առաւօտ վերադառնալ: Անկէ էի այս որոշումիս համար, եթէ մահ անգամ ըսպառնար ինծի: Մտքիս մէջ կեդրոնացած էր մեծ մայրիկս: Ամէն անգամ որ կը մտաբերէի զայն, կուրծքս մամուլի մէջ մտած կը քամուէր, սիրտս կը դանկըտուէր :

Այս մղձաւանջին տակ մօտեցայ ոստիկանապետին .

— Էֆէնտի, ներողութիւն որ ձեզ անհանգիստ կ'ընեմ :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(8) (Շար.)

հայութիւնն է ։ Ես կը գտնեմ թէ կեանքի պահպանման բնազդն է ։ Պիտի հասկնաք հեղինակին որոնումները, խարխափումները ։ Դժուար է պատմուածան գտնել առանց նիւթի մը համար ։ Դժուար է մեկնակէտ գտնել մեր գրականութեան մէջ ։ Կը նայի դէպի անցեալը, փառաշող շրջաններուն, երբ նման նիւթեր կը մշակէին դիւցազներգութեան ձեւով ։ Անոնք որ չեն կորսնցուցած յաւիտենական գեղեցկութեան ճաշակը եւ գիտեն որ առանց հինի նորը գոյութիւն չունի, պիտի նկատեն որ Փօլատեան իրաւունք ունի ։

Իր նախորդ գործերուն ծանօթ չեմ, իրեն ալ նոր ծանօթացայ եւ կրնաք վստահ ըլլալ անկողմնակալութեանս, մութ ողբ մը չէ, ան չարաչար կը սխալի եւ քանի մը բառ վերջ կ'ըսէ «ո՞վ է այս մրրկավարը», այս է ճշմարտութիւնը ։

Բաջ է հերոսը իր ապաղայի գիտակցութեամբ եւ պատրաստ է բազմաթիւ տառապանքներէ վերջ ։

Երկրորդ հերոսը՝ Ան, որ առաջնորդ պիտի ծառայէ արիւնոտ գետին մէջ, ան է որ պիտի տանի զայն իր գերագոյն նպատակներուն ։ Երկու հերոսները պիտի պայքարին, պիտի իյնան եւ պիտի հասնին յաղթանակին ։

Ամէն անգամ որ կարդը կուգայ կոտորածներու, տառապանքներու, գիրքին մէջ ոտանաւորները կը վերածուին արձակի ։ Արձակն ու սեւ գիծերը անհրաժեշտ են ։

Հին Հռոմէացիներու օրով, դիւցազներգութեանց մէջ անցեալն ու ապագան կը ներկայացնէին, Փօլատեանը կը հետեւի անոնց ։ Մեր պատմութիւնը արիւնով գրուած է ։ Կը հասնինք մահացդի բաժնին, ուր Տանդէի դժոխքին եւ մեր տառապանքին համեմատութիւնը կ'ընէ ։ Կը հաւատայ որ մենք ալ ունէինք Տանթէին հաւասար լուսաւոր դէմքեր, մեր քերթողները, որոնք 20 – 30 տարի հազիւ կ'ապրէին, դեռ նոր սկսած ցոյց տալ իրենց տաղանդը, այդ հաւատքը անկեղծ է իր մէջ եւ գովելի ։

Կ'անցնինք քիչ մը թատերական մասին ։ Դատաստանական, գերագոյն ատեանին առջեւ գրական հնարքներ ։

Ատեանն ի վերջոյ իր մօր միջնորդութեամբ կը վերադարձնէ վինքը, որպէս զի մնայ Հայ եւ գործէ իբրեւ Հայ ։ Վերադարձը կը մնայ իբրեւ վերնագիր ։

Իր առաջնորդին հետ կը դառնան միամիտ հաւատքով, լոյս կը փնտռեն եւ կը հասնին Արարատին ։ Կը նախընտրուին միամիտ գիւտեր ։ Անոնք կը պատմուին իբրեւ տեսիլք եւ պատճառ կը դառնան վերադառնալ հայութեան ։

... Փօլատեանի փնտռած հայութիւնը պիտի գոյութիւն ունենայ, Փօլատեանի գործը կը մնայ ։

Գրքի մը քննադատութեան ատեն կը փնտռուին աղեղութիւններ, ինքն ալ աղուած է ։ Կարծէք թէ մէկ շունչով, մէկ օրուան մէջ գրուած է ։ Կը մնայ շնորհաւորել եւ փառաբանել հայ գրողը ։ Ունիք գործ մը, որ արժանի է քաջալերանքի ։

Օրուան նախագահին խնդրանքով, Պ. Վ. Սահաթճեան ալ ֆրանսերէն քանի մը խօսք ըրաւ եւ վերջին խօսքը տրուեցաւ Պ. Կ. Փօլատեանի ։

« Գրքիս մասին պիտի չխօսիմ ։ Երեք խօսողներն ալ գտան այն կէտը որ ամէնէն սիրելին է, — Հայութեան պաշտամունքն է ։ Խորունկ հաւատքս է ։ Ասկէ տասը տարի առաջ, երբ գրական ասպարէզը մտայ, կը մտածէի թէ՝ ուրիշներ նիւթական ու բարոյական միջոցներով օգտակար կ'ըլլան. ես ալ պարտաւոր եմ բանով մը ծառայել հայութեան ։

Ես այս գործը կը նկատեմ գրական փորձ ։ Կը պատրաստուիմ տալ մեր ժողովուրդի տառապանքէն ծնած սերունդին նոր վէպ մը, եթէ կարենամ տալ, պիտի նկատեմ թէ հայութեան հետ իմ արեան կապի պարտքս կատարած եմ ։ Շնորհակալ եմ որ բարի եղաք ձեզի ծառայող մէկ մշակը պատուելու ։ Շատեր թերեւս գրքիս համար ալ եկած չէին, այլ՝ որովհետեւ բոլորը գիտեն թէ այս գաղութին մէջ իմ գործերէն աւելի, ջանացեր եմ կատարել իմ պարտականութիւններս մեր ժողովուրդին հանդէպ ։

Գրական այս երեկոն գոհ ձգեց բոլոր ներկաները ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿԵՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 2ին Թեհրանի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան, սգակիր ընկերներու եւ բարեկամներու մասնակցութեամբ ։ Վեթերան ընկերոջ դագաղը ուսամբարձ փոխադրուած է մինչեւ եկեղեցի, ուր Յովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան խօսած է առաջին դամբանականը ։ Եկեղեցիին գաւիթին մէջ յարգանքի խօսք ըսած են Պ. Աբրահամ Աստուրեան, յանուն Թեհրանի Թեմական Խորհուրդի, Պատգ. Ժողովի եւ ազգային մարմիններու, եւ ընկեր Տաճատ Պօղոսեան՝ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի, Թեհրանի եւ շրջանի կուսակցական մարմիններու եւ «Ալիք»ի խմբագրութեան ։ Յարգանքի խօսք ըսած է նաեւ ընկեր Յովսէփ Թադէոսեան ։ Յուղարկաւորներու թափօրը բազմաթիւ ինքնաշարժերով ուղղուած է Դուլաբի գերեզմանատունը, ուր խօսած են ընկեր Զաքար Եօլեան, յանուն Թեհրանի ընկերներու, ընկեր Երուանդ Ցընտըզեան, յանուն Խուզիստանի եւ Ջուղայի ընկերներու եւ ընկեր Մարտիրոս Աւդալեան ։

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ յունուար տասնին Հռոմ գացած է ուր օդակայանին մէջ զինք դիմաւորած են Վատիկանի Լիբանանեան դեսպան Պ. Ժօզէֆ Հարֆուշի եւ բազմաթիւ կրօնական եւ աշխարհական անձնաւորութիւններ ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը դէպի Երզրում ճամբորդութեան ընթացքին հանդիպած է Կեսարիա, ուր դիմաւորողներու շարքին, մասնաւոր հրաւէրով ներկայ եղած են նաեւ Հայկազուն քահանայ եւ Պ. Անաքըլեան ։ Կուսակալը նախագահին ներկայացուցած է Կեսարիոյ Հայերուն ներկայացուցիչները ։ Ի պատիւ Ճէլալ Պայարի ճաշին, երկու հարիւր հրաւիրեալներուն մէջ գտնուած է նաեւ Հայկազուն քահանան ։ Ճէլալ Պայար հայ քահանան իր մօտ հրաւիրելով տեղեկութիւններ ուզած է Կեսարիոյ հայութեան մասին եւ քաջալերական խօսքեր ըրած է, ինչպէս կը գրէ «Ժամանակ»ի Կեսարիոյ թղթակիցը ։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Յունուար 6ին Պէյրութի մէջ մեռած է Յակոբ Քէլէշեան ։ Ծնած էր 1915ին Էյլէզ ։ Գործօն անդամ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ։ Կ'աշխատէր նաեւ ամրապնդել բողոքական համայնքին մէջ ազգային ըղձացումը ։ Բ. աշխարհամարտին անգլիական բանակին մէջ էր եւ կը շրջէր Միջին Արեւելքի երկիրները, ամէն տեղ աշխատելով օգտակար հանդիսանալ իր արենակիցներուն ։ Իր խաէալն էր որ Լիբանանեան կառավարութիւնը ճանչնայ հայ Աւետ. համայնքը, Հայ անուան տակ, առանց օտարազգի բողոքականներու կապերէն ։

«ԹՈՒՐՔ ԱԶԳԸ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ»

Ինչպէս կ'երեւայ, Թուրքիոյ վարիչները ստիպուած են միջին ճամբայ մը բռնել կրօնական տեսակէտով, իրենց ժողովրդականութիւնը չկորսնցնելու համար ։

Հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար եւ վարչապետը Յունուար 7ին Գոնիա հասան ։ Այս առթիւ Ատնան Մենտերէս ճառ մը խօսեցաւ կրօնի մասին, մեծ զարմանք պատճառելով ։

— Երախտագիտութեամբ պիտի յիշենք միշտ ձեզ, քանի որ ձիւնի տակ եւ ցուրտ օդով մը այսքան ջերմագինս մեզ կը դիմաւորէք ։ Դեմոկրատներուն հանդէպ ձեր անուցած վստահութեան մէկ ապացոյցը կը նկատենք սա ։ Յարդ միշտ վարժուեցաք լաւ խօսքեր լսել, այսօր ալ նոյնպէս պիտի ըլլայ ։ Գիտեմ ձեզի նեղութիւն պատճառող հարցերէն մէկն է մանր էսնաֆին տեղակ բռնելու հարցը ։ Անմիջապէս ըսեմ թէ շուտափոյթ պիտի վերցընենք զայն ։ Ասկէ զատ գործառնութեան եւ շինութեան տուրքն ալ պիտի բարեփոխենք հարկատուին ի նպաստ ։ Առաջին անգամ Թուրքիոյ մէջ այս բանը ձեզի ըսելու հաճոյքը կ'ունենամ ։

Հիմա ձեզի պիտի խօսիմ մեր տեսակէտը աշխարհիկութեան մասին ։ Աշխարհիկութիւնը (լայիքլիք) մէկ կողմէ կրօնքի եւ քաղաքականութեան անջատումն է, միւս կողմէ խղճի ազատութիւն ։ Ամենադոյզն չափով չենք հանդուրժեր որ կրօնքը քաղաքականութենէն անջատելու սկզբունքը հարուածեն ։

Գալով խղճի ազատութեան, Թուրք ազգը Մահմետական է եւ պիտի մնայ ։ Մեր զաւակներուն եւ գալիք սերունդներուն կրօնքը թելադրել եւ անոր հիմն ու կանոնները սորվեցնել մահմետական մնալու անվիճելի պայմանն է ։ Մինչդեռ երբ դպրոցներու մէջ կրօնքի դաս չկայ, հայրենակիցը զրկուած կը մնայ այս բանը ընելու հնարաւորութենէն ։ Անհրաժեշտ է իր շատ բնական իրաւունքէն չզրկել մահմետական տղան ։ Կարելի չէ ըսել որ այս զրկանքը խղճի ազատութեան հետ հաշտ է ։

Հետեւաբար, մեր միջնակարգ վարժարաններու մէջ կրօնքի դաս հաստատել յարմար միջոց մը պիտի ըլլայ ։ Շատ լաւ գիտէք որ ամէնէն յառաջացած ազգերն իսկ կրօնքը քաղաքականութենէ անջատելէ վերջ, խիստ կապուած են կրօնքին ։ Իր այսօրուան մակարդակով, կարելի չէ մեր ազգը մոլեռանդ հռչակել ։ Մեր ազգը մաքուր կապերով ամրօրէն կապուած է կրօնքին եւ մահմետականութիւնը անոր խղճին մէջ ամենաբարձր աստիճանին հասած է ։

Վարչապետը յետոյ յայտնեց թէ պիտի ջանան կրօնագիտութեան ուսուցիչներ հասցնել գալ տարի Գոնիայի Իմամներու վարժարանը բարձրագոյն հաստատութեան մը մակարդակին հասցնել եւ նման հաստատութիւններ հիմնել նաեւ երկրին ուրիշ կողմերը եւ ապահովել նաեւ անոնց ապագան ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ. — Այլեւս սովորութեան կարգ անցաւ ամէն տարի տօնել Մանուկներու Օրը ։ Ֆ. Կ. Խ.ի դպրոցին հոգաբարձութիւնը եւս նոյն առթիւ կազմակերպած էր տօնածառ հանդէս մը եւ ջանք չէր խնայած աշակերտներուն համար ստեղծելու ուրախ եւ հաճելի մթնոլորտ մը ։

Այս ուղղութեամբ, ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի կատարած աշխատանքը վեր է ամէն գնահատանքէ ։ Տիկինը հակառակ իր խոր սուգին չուզեց իր աշակերտները զրկել հաճելի երեկոյթէ մը ։ Նոյնպէս շնորհաւորելի են խումբ մը տիկիններու անձնուէր օժանդակութիւնը եւ հոգաբարձութեան աշխատանքը ։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ 8 Յունուար Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։ Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, զոր հազիւ կարելի եղաւ տեղաւորել ։ Այս տարի նորութիւն էր հանդէսին խնջոյքի ձեւ տալը ։ Սրահին կեդրոնը գրաւած էր աշակերտներու երկար սեղանը, որուն վրայ բազմած էր տօնածառ արքան, պճնուած երփներանգ աչքերով, շողշողուն զարդերով ։ Սրահին եռագոյն լոյսերու երկար շարքը եւս կը ճոխացնէր տօնախմբութեան սիրուն տեսարանը ։

Հանդէսին յայտագիրը կը բաղկանար երկու մասէ ։ Առաջինը սկսաւ բեմին յատուկ խաղերով ։

Յիսուսի ծնունդը տպաւորիչ էր ու շատ գեղեցիկ՝ հրեշտակներու անարատ սպիտակութեան եւ լուսարձակի գունաւոր լոյսերու ողողումով եւ կրօնաշունչ երգերու խորհուրդով ։

Ներկայացուեցաւ՝ «Պարգեւը», ընտանեկան թատերախաղ մը ։ Որուն յաջորդեց «Արխողոմ աղա դատաւոր» քրքջալից զաւեշտը, որ կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները ։

Բոլոր դերակատարներն ալ լաւագոյնս կատարեցին իրենց դերերը ու արժանացան ջերմ ծափերու ։ Տիկին Միլտոնեանի թափած ջանքերը յաջողութեամբ պսակուեցան, գոհունակութիւն պատճառելով թէ իրեն, թէ ծնողներուն եւ բոլորին ։ Կարելի՞ է չհրճուիլ ի տես հոս ծնած ու մեծցած սերունդին մաքուր առոգանութեան ։ Մէջ ընդ մէջ եղան նաեւ արտասանութիւններ, թէ փոքրերուն եւ թէ մեծերուն կողմէ ։ Խնայելու համար «Յառաջ»ին, զանց կ'առնեմ բոլորին անունները ։ Գեղարուեստական այս դողտրիկ փունջէն վերջ, աշակերտները բոլորուեցան իրենց սեղանին շուրջ, հոն եւս շարունակելու համար երգերը, արտասանութիւնները ։ Հոգաբարձութիւնը իւրաքանչիւր աշակերտի բաժնեց ծրարիկ մը՝ միրգով ու շաքարեղէնով լեցուած ։ Բաժնեց նաեւ կիտրոնատ ։ Իսկ հանդիսականները իրենց նուէրներով ճոխացուցին սեղանը խմորեղէն անուշեղէններով ։

Նոյն միջոցին պիւֆէն արագօրէն կը սպառէր ։ Դպրոցական պարմանուհիները ճերմակ գոգնոցներով, թիթեռնիկներու նման թեթեւ՝ կ'ոստոստէին մէկ սեղանէն միւսը, սպասարկութիւնը արագօրէն կատարելով ։ Տիկիններու պատրաստած համեղ անուշեղէնները սպառեցաւ շուտով ։ Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ Պօղոս Տէր Պօղոսեանի դպրոցին նուիրած գումարը խայծ մը եղաւ, բարի նախանձի մղելու հանդիսականները ։ Գումարները առատօրէն սկսան դիզուիլ ընկեր Ս. Առաքելեանի ձեռքը ։ Տասը րոպէ վերջ բարձրացաւ 37.800 ֆրանք ։ Ներկաներուն այս ինքնաբուխ նուէրները կուգային անգամ մըն ալ ապացուցանել թէ ժողովուրդը կը սիրէ իր դպրոցը ու զայն կը համարի նոր սերունդի փրկութեան միակ ապաւէնը ։ Ընկեր Ս. Առաքելեան Հոգաբարձութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր նուիրատուներուն ու թելադրեց բոլոր ծնողներուն մայրենի կրթութենէ չզրկել իրենց զաւակները ։

Աշակերտները միաբերան կատարեցին « Արարատ » միութեան երգման արարողութիւնը, ոգեւորելով ներկաները ։

Ժամանակը արդէն անցած էր եւ հանդիսականներն ու աշակերտները դժկամակութեամբ հեռացան սրահէն ։ Շնորհաւորելի են բոլոր անոնք որ որեւէ կերպով նպաստեցին հանդէսին յաջողութեան, թէ ուրախացնելով ծնողներն ու աշակերտները եւ թէ կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով դպրոցին ։

Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Անատարակոյս ։ Նոր չէնք մըն էր որ կը կառուցուէր ։ Ծերակոյտէ ու Երեսփոխանական ժողովէ բաղկացած խորհրդարան մը նոր շէնքին հիմերը պիտի նետէր, ձեւը պիտի ճշդէր ։

— Ըսել է դուք, Ճավիտ պէյ, չէիք ընդունիր Հիմնական Կազմակերպութեան Օրէնքը, որ ի զօրու էր այն ատենէն ։

— Այդ ըսել չուզեցի, միայն բարեփոխելի կէտերը ճշդել ուզեցինք ։

— Ահա հինգերորդ յօդուածը ։ Կ'ըսէք թէ մայրաքաղաքը Իսթանպուլ պէտք է ըլլայ ։ Ասոր պատճառը ի՞նչ է ։

— Շատեր այդ գաղափարէն էին ։ Ես ալ այդպէս կը խորհէի ։ Որովհետեւ հինէն ի վեր Իսթանպուլ կառավարութեան կեդրոն է եղած ։ Բոլոր մտաւորականները հոն հաւաքուած են ։ Ամէն տեսակէտով, աւելի նպատակայարմար էր, աւելի լաւ պաշտօնեաներ կարելի էր գտնել ։ Պետական մեքենան աւելի լաւ պիտի բանէր ։

— Հապա՞ ապահովութեան հարցը, ան ի՞նչ պիտի ընենք ։ Իսթանպուլի աշխարհագրական դիրքը չխորհեցա՞ք բնաւ ։ Ծովեզերք, ամբողջովին բաց, ամէն յարձակումի ենթակայ քաղաք մը... Այսպիսի ատեն մը մայրաքաղաք կրնա՞յ ըլլալ ։ Թերեւս վտանգի մը ատեն կրնայիք փախչիլ, այդ բանը կը մտածէիք ։ Յետոյ խորհեցէք որ հաշտութիւն կնքուած չէ տակաւին, բանակցութիւններ կը շարունակէին տակաւին ։ Ապահովութեան մութ էր ։ Այդպիսի ատեն մը դուք ելեր էք մայրաքաղաք փնտռելու ։

— Ատոնք երկրորդական մանրամասնութիւններ են ։ Հաշտութիւնը կնքուելու վրայ էր, անօգուտ չէր խորհիլ յետպատերազմեան շրջանին վրայ ։ Ի՞նչ անպատեհութիւն կար այդ գաղափարին մէջ ։

Նախագահ. — Հիմա երկրորդ հատուածը պիտի կարդամ, «Այս խորհրդարանական շրջանին, Իթթիհատ կուսակցութիւնը մէկ կողմէ պիտի ջանայ երկրին մէջ հիմնել կանոնաւոր վարչութիւն մը, եւ միւս կողմէ ազատագրուած նահանգներուն վերաշինութիւնով պիտի զբաղի, անտուն անտէր ժողովուրդին գետեղումը պիտի ապահովէ, եւ այս ուղղութեամբ յանձնառու պիտի ըլլայ ամէն զոհողութեան » ։ Այսպէս կ'ըսէք ձեր ծրագրին մէջ, Ճավիտ պէյ ։ Կը նշանակէ որ ծրագրուած, պատրաստուած բաներ կան, եւ միայն գործադրութիւնը մնացած է, եւ ան ալ իշխանութեան տիրանալէ ետք պիտի գործադրէիք ։ Այս յօդուածը ուշագրաւ է շատ ։

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովին Յունուար 12ի նիստին մէջ նորէն յուզուեցաւ Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն պատասխանատուութեան խնդիրը ։ Երեք ընդդիմադիր կուսակցութեանց ճառախօսները պահանջեցին խորհրդարանական քննութիւն կատարել, այն ատենուան վարչապետին եւ ներքին նախարարի մասին ։ Բոլորն ալ պնդեցին թէ կառավարութիւնը առնուազն «անփոյթ գտնուած է դիմամբ», թէ «Կիպրոսը Թուրք է» կոմիտէն կազմուած է Մենտերէսի օժանդակութեամբ եւն ․ ։

ՔԱՆԱՏԱՅԻ արտաքին նախարարը պատասխանելով խորհրդարանին մէջ եղած հարցումի մը, հաստատեց թէ անցեալ մաու 15 սաւառնակներ ծախած են Եգիպտոսի ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս, պատասխանելով իրեն դէմ ուղղուած քննադատութեանց, կը յայտարարէ թէ «Լայֆ» շաբաթաթերթը խեղաթիւրումներ եւ չափազանցութիւններ կատարած է իրեն վերագրուած յայտարարութեանց մէջ ։ Բայց խոստովանեցաւ թէ ըստ էութեան ճիշդ է յօդուածը եւ աւելցուց ․ — «Պէտք է վտանգներ աչք առնել, խաղաղութիւնը պահպանելու համար» ։ Ես կը հաւատամ թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր են փորձել բոլոր պատուաւոր միջոցները՝ որպէս զի խուսափին պատերազմէ մը ։ Ես կը կարծեմ թէ պատերազմէ խուսափելու լաւագոյն մեթոտն է կանխաւ հասկցնել թէ մենք պատրաստ ենք մեր սկզբունքները պաշտպանելու նոյնիսկ մեր կեանքին գնով ։ — Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» գրել կուտայ թէ Պ. Տըլըսի արտաքին քաղաքականութիւնը կը ձգտի «լարուած պահել միջազգային յարաբերութիւնները մինչեւ անդունդին սփը» ։

ՀԻՒՍԻՍԱԿԱՆ ուժերը կեդրոնացնելու եւ խաղաղօրէն օգտագործելու համար ժողով մը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 34 պատուիրակներու ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փոխատական նախագահը, Փերոն, յայտարարեց թէ իր երկիրը պիտի վերադառնայ տարին չվերջացած ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը նորէն յետաձգեց Իսրայէլի մասին տրուելիք վճիռը ։ Բանաձեւը պիտի վերաքննուի ։ Սուրիա միշտ պատիժ կը պահանջէ, իսկ Իսրայէլ կը գանգատի թէ արաբական բոլոր երկիրները թշնամական դիրք բռնած են իրեն դէմ եւ կը քաջալերուին Արեւմուտքի կողմէ ։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական վերաքննիչ ատեանը հաստատեց «Ֆետայանը Իսլամ» կազմակերպութեան պետին՝ Նաւաբ Սաֆաւիի եւ երեք մեղսակիցներուն մահավճիռը ։ Զորսն ալ պատասխանատու կը համարուին նախկին վարչապետ զոր. Ռազմարայի սպանութեան (1951) ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ անհետացած է Օր. Մարի - Էլիզապէթ Թիւճարեան, ինչպէս կ'իմանանք տեղական թերթին մէջ հրատարակուած ազդէ մը որ կ'ըսէ թէ Հայուհին վերջերս կը տառապէր ջղային տկարութենէ մը եւ ձգած էր գործը, դարմանուելու համար ։

ՎՐԻՊԱԿ — Երէկուան թերթին մէջ, տոլարին ուրբաթ օրուան գինը տըպուած էր 499 ֆրանք, փոխանակ 399ի (սեւ շուկայ) ։

Լոյս տեսաւ առաջին հատորը

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
1850—1950
Գ Ո Ր Ծ Ի Ն

736 մեծադիր էջ, տպագրութիւն տոդաշարով «Յուսաբեր»ի ։

Կ'ընդգրկէ 1850 - 1920 թուականներու գրականութիւնը, հետեւեալ բաժանումներով ։

1.— ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՍԵՐՈՒՆԴ (1850–1885)
2.— ԻՐԱՊԱՇՏ ՇԱՐԺՈՒՄ (1885 - 1900)
3.— ԳԵՂԱՊԱՇՏ ՍԵՐՈՒՆԴ (1900–1920)

Գինը Ֆրանսայի համար 750 ֆրանք ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ կ'ընդգրկէ 1950 1955 թուականը, Սփիւռքի եւ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեամբ, լոյս կը տեսնէ 1956 Յունուարի վերջը ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէն Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ ։

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4 - 11, ընկերվարականներու սրահին մէջ ։

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ թառահար ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։

Ծոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

Փոխադրութեան միջոցներ — Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեոն ։

Տէր եւ տիկին Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Արզուեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Արզուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ Արզուեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, ժամը 4ին, Պրուսէ հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշ, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէոյի գերեզմանատունը ։

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի իբր այդ ընդունիլ ներկայս ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դէմ ։ Օրակարգ. —

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը ։
2. Հրաժարական վարչութեան ։
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին ։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին, Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէի մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան թատերական սրահին մէջ ։ 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ 3 ։ Նուագախումբ Բարթամեան, նոր եւ գեղեցիկ անակնկալներ ։

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, թէ հաճելի երեկոյթ մը վայելելու եւ թէ քաջալերելու Կապ. Խաչի տարեկան ձեռնարկը ։

Մուտքը 200 ֆրանք ։

Պիւֆէ եւ խմիչք մատչելի գիներով ։

ՄԱՐՍԷՅԼ
11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956
Մ. Ռ. Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

CLUBի մէջ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան, իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ.—

Պ. Պ. Յակոբ Մամուլեան հինգ հազար ֆրանք, Յակոբ Խաչերեան հազար, Յակոբ Պէրպէրեան հինգ հարիւր, Ումն հազար, Մնայեան հինգ հարիւր, Պ. Պ. Յովհաննէս Պօսթանեան հազար, Յովհ. Յաբլեան հինգ հարիւր, Յովհաննէս Տէր Պետրոսեան հինգ հարիւր, «Յառաջ»ի միջոցաւ Փարիզէն Տիկին Քէօլէեանէ երկու հազար, Պ. Ստեփան Թէրզեան երկու հազար, Կիլիկատանեան տասը հազար, Տաքրէն Թաշճեան եղբարք հինգ հազար, Տաքրէն Գարունեան 1500 ֆրանք ։

× Լիոնի Ազգասիրական Տիկնանց Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, Տիկին Արշալոյս Ծընկլտրեանէ երկու հազար ֆրանք, Տիկին Երջանիկ Ուզունեանէ երկու հազար, Տէր Վռամշապուհ քահանայէ երկու հազար Հաւքուճեան - Պիւքիւճեանէ 500 ֆր., Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 24 ծրար ուտեստեղէն աղքատներու բաժնուելու համար ։

*

ՄԱՐՍԷՅԼ — Այրի Տիկին Լիւսիա Ռաֆաէլեան եւ զաւակները ու ազգականները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Միսաք Ռաֆայէլեանի մահուան առթիւ, (10 Յունուար, 1956) ։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ազգասիրական - Որբախնամ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Փափազեանէ հինգ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Մէրտէկէօզցի Տիկին Իսկուհի Քէչէեանի (ծնեալ Մէնթէշեան, 52 տարեկան) անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ ։

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, երկու հազար ֆրանք, ի նպաստ իր դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Ալիկեանէ, իրենց թոռնիկին՝ Մեսրոպ Քիւրքճեանի ծնունդին առթիւ ։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Գուլումեան ընտանիքէ հազար ֆրանք, ի նպաստ Կապոյտ Խաչի դպրոցին, իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ, Պ. Զամպաքճեանէ՝ հազար ֆրանք, ի նպաստ դպրոցին, իր ողբացեալ տիկնոջ եւ քրոջ հոգեհանգստեան առթիւ եւ Տիկին Հանրիէթ Գէորգեանէ հինգ հարիւր ֆրանք, ի նպաստ դպրոցին, իր ազգականին հոգեհանգստեան առթիւ ։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

●

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները ։

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չաւուշ խումբը հինգշաբթի 19 Յունուար ժամը 21ին ։

Խաժակ խումբը հինգշաբթի, 19 Յունուար ժամը 21ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները ։

ԼԻՈՆ — Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական

«Conférence interview»

դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21.15ին, Սոսիէթէ Սավանթի աշ սրահին մէջ Գ. յարկը ։ Դասախօս՝ Պ. ԱՐՄԱՆ ԽԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ։ Նիւթ՝ Տպաւորութիւններ Քամերունէն 1955ին ։

Վիճաբանութիւնները պիտի վարէ Բըժիշկ Ժան Մետաքսեան ։

Մուտքը ազատ է ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 20 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7882 32e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3293

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՊԱՏԻՒ ՆԱՀԱՆՋԸ

Անցեալ Նոյեմբերի սկիզբը միջազգային մամուլը կը հաղորդէր Խրուշչեւի մէկ խոստովանութիւնը՝ ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին :

Ի պատիւ ասիական պետութեան մը ներկայացուցիչներուն տրուած ճաշի մը առթիւ, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը Մոսկուայի Թուրք դեսպանին մօտենալով, ցաւ յայտներ է բարեկամութեան դաշինքի խզման համար :

Թուրք դեսպանը դիտել տուեր է թէ պատասխանատուն իրենք չեն :

Խրուշչեւ ալ հաստատելով այս պարագան, խոստովաներ է թէ պատասխանատուն Բերիան է :

Այն ատեն շատեր չհաւատացին այս պատմութեան :

Բայց ահաւասիկ Խրուշչեւ ինք անգամ մը եւս կը հաստատէ զայն, տարբեր առիթով մը : Եւ նոյնքան պերճախօս խոստովանութիւն մը կատարելով :

Մառեշալ Բուլկանինէն վերջ, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարն ալ մանրամասն զեկուցում տուաւ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, դէպի Ասիա կատարուած ճամբորդութեան մասին :

Այս առթիւ խօսելով Իրանի մասին, անցաւ Թուրքիոյ եւ նորէն ցաւ յայտնեց յարաբերութեանց խզման համար :

— Յայտնի է, որ երբ Թուրքիայի իշխանութեան ղեկավարները Քեմալ Աթաթիւրքը եւ Իսմէթ Ինէօնիւն էին, մենք շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէինք նրա հետ, բայց յետոյ մռայլուեցին : Մենք չենք կարող ասել, թէ դա տեղի ունեցաւ միայն Թուրքիայի մեղքով. մեր կողմից եւս թոյլ տրուեցին անտեղի յայտարարութիւններ, որոնք մռայլեցին այդ յարաբերութիւնները : (« Սովետական Հայաստան», 31 Դեկտեմբեր 1955) :

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Մոսկուա միշտ կը փնտռէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը, նոյնիսկ խոստովանելով որ իրենք ալ յանցանք ունին 1925 Դեկտ. 17ի դաշինքին խզման մէջ :

Ինչպէս անցեալ Նոյեմբերի խօսակցութենէն, նոյնպէս այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Խ. Միութիւնը կը զղջա՛յ որ հողային խնդիրներ յարուցած էր, այն ատեն ...

Այո, այն ատեն Կարս – Արտահանի խնդիր մը կ'արծարծէին, կողմնակի միջոցներով, եւ կ'առաջարկէին վերաքննել Նեղուցներու պայմանագիրը :

Այս հարցը ատեն մը քաշքշուեցաւ, վառ յոյսեր ներշնչելով միամիտներու : Վիշինսկի քանի մը խօսք ալ Ազգաժողովին մէջ արտասանեց, հակաճառելով Թուրք պատուիրակին հետ, եւ ետ պահանջուած հողերը վրացական դարձնելով :

Եւ առտու մը, 1953 Մայիս 30ին, Մոսկուա յանկարծ ժխտեց ամէն իրաւունք : Ծանուցագիր մը ղրկելով Անգարա, յայտարարեց թէ Հայաստան ու Վրաստան հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն :

Այդ օրէն ի վեր, Մոսկուայի վարիչները կ'օգտագործեն ամէն առիթ, վերահաստատելու համար երբեմնի գործօն բարեկամութիւնը, որ ոտքի հանեց կիսակործան Թուրքիան :

Նոյն պարտականութիւնը դրած են « անկախ » հանրապետութեանց վրայ :

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդին մէջ ալ, նախագահը, Առուշանեան, փութաց յայտարարել թէ կ'ուզեն բարիդրացնութեան յարաբերութիւններ հաստատել Թուրքիոյ հետ, եւ այլն :

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Անգարան անտարբեր դիրք մը բռնած է ոչ միայն անոր համար որ իր կռնակն ունի Արեւմուտքը, այլ եւ լաւ յագեցած է Խ. Միութեան զիջումներէն, բոլորն ալ ի վնաս Հայաստանի ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԲՈՒՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ՊԻՏԻ ՍԿՍԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՇԱԲԹՈՒ

Երէկ, հինգշաբթի, տեղի ունեցաւ նորընտիր Ազգ. Ժողովին բացումը նախագահութեամբ երիցագոյն անդամին՝ Պ. Մարսէլ Քաշէնի (86 տարեկան) : Ընդհ. թիւը կը հաշուէին 596, Ալժերիոյ ընտրութիւնները յետաձգուած ըլլալով :

Նախագահը իր բացման խօսքին մէջ պարզեց Ժողովին կատարելիք աշխատանքները եւ օրուան պահանջները : Իբրեւ [illegible] ավար, անշուշտ մասնաւոր տե[illegible]ր ալ ունէր : Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, մթնոլորտը թանձրացած է զառնութեամբ եւ քաղաքական հակամարտութեամբ, ճիշդ ինչպէս երկրորդ աշխարհամարտի դադարումէն անմիջապէս վերջ :

Առենական գործողութեանց առթիւ, մեծ դժուարութիւններ կը նախատեսուին Ազգ. Ժողովի նախագահին ընտրութեան համար : Ընկերվարականներու թեկնածուն է Պ. Թրոքէր : Կը կարծուի թէ Պ. Էտ. Ֆոր դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ շաբաթ գիշեր : Ուրեմն բուն պայքարը պիտի սկսի յառաջիկայ շաբթու, երբ Հանրապետութեան Նախագահը նշանակէ վարչապետութեան թեկնածուն :

Հանրապետական ճակատը արդէն պատրաստուած է ստանձնելու նոր կառավարութեան կազմութիւնը, տասը նախարարներով եւ բազմաթիւ խորհրդականներով : Կ'ըսեն թէ ցանկն ալ պատրաստ է, — վարչապետ՝ Կի Մոլէ (ընկերվարական), փոխ-վարչապետ՝ Մենտէս Ֆրանս (արմատական), արտաքին գործերու նախարար Պ. Քրիսթիան Փինօ (ընկերվ.), դատական՝ Պ. Էտ. Տէփրէօ (նոյնպէս), ներքին գործերու՝ Ժան Պերթուան (արմատական) են. :

Հանրապետական ճակատին երեսփոխաններու թիւը կը հաշուեն 160, ինչ որ բաւական չի համարուիր ուժեղ եւ տեւական դահլիճ մը կազմելու համար : Կի Մոլէ եւ Մենտէս Ֆրանս առջի օր խորհրդակցութիւն մը կատարեցին լման երկու ժամ եւ յայտարարեցին թէ կատարելապէս համամիտ են հիմնական հարցերու մասին :

ՉԱՓԱՒՈՐՆԵՐԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԵՆ

Ուշագրաւ է որ արդէն իսկ իրենց դէմ կանգնած են չափաւորները, առաջնորդութեամբ արտաքին գործերու նախարարին՝ Պ. Անթուան Փինէի :

Սէն Շամոնի քաղաքապետը, որ ասպարէզ իջած է հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ հրապարակաւ.

— Որոշած էի լռութիւն պահել : Շատեր զարմացան, ուրիշներ իրենց ուզած մեկնութիւնները տուին : Ազգ. Ժողովին բացումէն քանի մը ժամ առաջ, պարտք կը սեպեմ ճշդել իմ եւ բարեկամներուս դիրքը : Հանրապետական ճակատը կը պահանջէ նոր կառավարութիւնը կազմելու իրաւունք, իր յաղթանակը հռչակելով շնդալից : Ո՞ւր է այդ յաղթանակը : Իր շահած աթոռները 160 են, 600ի վրայ, այսինքն առ առաւել 26 առ հարիւր : Շահած քուէները, — իբր հինգ միլիոն, այսինքն ընտրողներու 25 առ հարիւրէն ալ պակաս : Փոփոխութիւն մը կատարելու կա՞մքը : Անշուշտ Հանրապետական ճակատին չիյնար այդ մենաշնորհը : Կարգ մը արգելքներ նկատի առնելով, կը վայլէր որ քիչ մը համեստ ըլլային : Ոչ, կարելի չէ խաղալ Թուանշաններու հետ որոնք անողոք են » :

Պ. Փինէ յետոյ բացատրեց թէ անտեղի է բոլոր մեղքերը վերագրել նախորդ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութեան եւ արհամար-հել վեց միլիոն ընտրողներ որոնք ունին առ նուազն 220 երեսփոխան : « Մոռցա՞ն Փրանքին անկումը, գիներու անկարգութիւնը, պետական վարկին անկումը : Մոռցա՞ն թէ ո՛ր մեծամասնութիւնն էր որ վերջ դրաւ այդ վարկաբեկման : Ո՞վ կրնայ ժխտել տնտեսութեան զարգացումը, գնելու կարողութեան իրական բարւոքումը, ընկերային նոր համաձայնութիւնները եւն : Գալով այն խնդիրներուն որ տակաւին չեն լուծուած, մեր օրերէն չեն սկսիր : Մենք տրամադիր չենք ըն-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՏԵՂԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տրտունջ՝ հայաշատ քաղաքէ մը .

— Կ'ուզէի ընդհանուր տեսութեամբ մը պարզել մեր գաղութին տարեկան պատկերը. բայց վարանեցայ, որովհետեւ մխիթարական պարագաներ կը պակսին :

« Ընդհանուր նահանջ մը՝ ամէն ճակատի վրայ : Ամէն մէկը եթէ մասամբ ընկնուած է ընտանեկան հոգերով, բայց, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, տարուէ տարի բան մը կը պակսի նախկին ոգեւորութենէն : Գործող ձեռքեր չկան : Ափսոսանքով կը յիշեմ երբեմնի եռուզեռը...

« Միւս կողմէ, խառն ամուսնութիւնները հետզհետէ կը բազմապատկուին» :

Տարակոյս չկայ թէ նոյն վրդովիչ պատկերը կը ներկայացնեն ուրիշ հայաշատ շրջաններ, աւելի կամ նուազ խորութեամբ :

Ցարդ միայն մէկ տարեկան տեսութիւն երեւցաւ, այն ալ Սէն Շամոնէն, մինչեւ նոյն տժգոյն բովանդակութեամբ :

Ի՞նչ վէրքեր պիտի պարզուէին, եթէ իրազեկներ փորձէին պատկերացնել իրենց շրջանին անցուդարձը, սկսելով Փարիզի արուարձաններէն :

Օրինակ, ամէն տեղ ալ կը դիտեն որ կը պակսին հայերէնի դասընթացքներուն աշակերտները :

Կը նօսրանան ունկնդիրները, զանազան դասախօսութեանց առթիւ :

Արդէն անհամար բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ կորսնցուցեր են հայերէն գիրք եւ թերթ կարդալու վարժութիւնը :

Միւս կողմէ, այո՛, կը բազմապատկուին խառն ամուսնութիւնները : Ոչ միայն բնիկներու, այլեւ այլազգի, այլացեղ թեկնածուներու հետ :

Բարեբախտաբար տակաւին կա՛ն կամաւորներ, «անձինք նուիրեալք», որոնք իրենց կարելին կը փորձեն, տեղատուութիւնը սահմանափակելու համար :

Գիտէ՞ք ազդու միջոց մը, ցնցելու համար այս համատարած թմրութիւնը :

Տեսէք, հիւրընկալ երկրին զաւակներն անգամ իրար անցած են եւ արտակարգ միջոցներ կը մտածեն, «բան մը փոխելու համար » :

Իսկ մենք անճրկած ենք, նոյնիսկ եղածը պահելու աշխատանքին մէջ ....

ՎԱՀԷ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱԼ ԲԱՆԱԿ ՈՒՆԻ

Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդարանը Յունուար 18ին միաձայնութեամբ վաւերացուց օրինագիծ մը որ կ'արտօնէ «ազգային ժողովրդական բանակ մը» կազմել, ազգային պաշտպանութեան նախարարութեամբ : Օրինագիծը ներկայացուց փոխ-վարչապետը, Ուիլլի Շթոֆ, զօրավարի համազգեստով : Այս առթիւ բացատրեց թէ «անհրաժեշտ է հանրապետութիւնը պաշտպանել արեւմտեան Գերմանիոյ վերածնեալ զինապաշտութեան դէմ : Ազգային ժողովրդական բանակը պիտի բաղկանայ ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերէ եւ պիտի կատարէ միայն պաշտպանութեան դեր : Պարտաւորիչ զինուորութիւնը անհրաժեշտ չէ առայժմ : Մինչ արեւմտեան Գերմանիոյ վարձկաններու բանակը ամերիկեան համազգեստ կը հագնի, մեր ժողովրդական բանակը գերմանական համազգեստ մը պիտի հագնի, համաձայն գերման աւանդութեան : Ժողովրդական բանակի մը կազմութեամբ արեւելեան Գերմանիան պիտի կրնայ կատարել իր յանձնառութիւնները՝ Վարշաւայի զինուորական դաշինքին հանդէպ » :

Նոր բանակը պիտի սպառազինուի բոլոր արդիական զէնքերով : Իրականին մէջ, վեց տարիէ ի վեր կազմուած «ժողովրդական ոստիկանութիւն»ն է որ բանակի կը վերածուի աւելի քան 120.000 ոստիկաններով :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր այս փոփոխութեան : Դաշնակիցներն ալ կ'ըսեն թէ պարզապէս կը նուիրագործուի շատոնց հաստատուած իրողութիւն մը : Զարմանալին այն է որ, արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը առաջարկած է ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքել արեւմտեան Գերմանիոյ հետ ...

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք Պ. Կիւրեղ Խրայեանի մահը՝ Լիոնի մէջ :

Հանգուցեալը, բնիկ Խարբերդցի, հրաշքով փրկուած էր Հայաջինջ Սարսափներէն, ափ մը որբերու հետ : Տարիներ առաջ պարբերաթերթ մը կը հրատարակէր Մարսէյլի մէջ, երեք ընկերներով : Յետոյ փոխադրուեցաւ Լիոն : Կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու, մասնաւորապէս նուիրուելով պատմական նիւթերու : Տպած է գիրք մը «Ծովք»ի մասին : Կը կարծենք թէ ունի նաեւ անտիպ ուսումնասիրութիւններ : Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

× Պոլսոյ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք մահը Թոմս (Թումիկ?) Կեսարի, ծանօթ առեւտրական, որ զբաղած է նաեւ հանրային գործերով : Կեդր. Վարժարանի նախկին սաներէն էր :

ՓՈՒԺԱՏԻ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ

Օտար մամուլի ընկերակցութիւնը Դշ. օր սեղան մը սարքած էր ի պատիւ Փիէռ Փուժատի : Ներկայ էին 250 լրագրողներ, որոնց կարգին «Յառաջ»ի ներկայացուցիչը : Նոր շարժումին վարիչը, որ 35 տարեկան է եւ 52 երեսփոխան ունի Ազգ. Ժողովին մէջ, մէկուկէս ժամ խօսեցաւ, պարզելով իր տեսակէտները : Այս առթիւ հերքեց այն մեղադրանքը թէ ցեղապաշտ է կամ հակասեմական : Ըսաւ թէ «մեր առաւելութիւնն այն է որ վարդապետութիւն մը կամ փիլիսոփայութիւն մը չենք պարտադրեր : Մենք պարզապէս գիւղի բժիշկ մըն ենք որ կ'ուզէ հիւանդը դարմանել կարելի արագութեամբ : Տուրքերը մերժելու խնդիր չկայ, այլ կ'ուզենք որ վճարումը կատարուի արդարութեամբ : Երբ օրէնքը զօրաւորները կը պաշտպանէ տկարներուն դէմ, այս վերջիններուն կը մնայ կազմակերպուիլ, իրենք զիրենք պաշտպանելու համար : Մենք չենք ուզեր տապալել պետութիւնը եւ հանրապետութիւնը » :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Փուժատ ըսաւ. — «Պ. Մենտէս Ֆրանս ցեղապաշտ կ'անուանէ զիս : Ես չեմ կրնար ցեղապաշտ ըլլալ, վասն զի որոշապէս ըմբռնելու ցեղ մը չունիմ, իսկ ան ունի : Ֆաշականութիւնը մի շփոթէք առնականութեան եւ ուժականութեան հետ» :

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Փուժատ այս անգամ աւելի չափաւոր էր իր արտայայտութեանց մէջ :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Ա.

Ոչ եւս է Հ. Տէրտէրեանը: Չեմ ուզում հաւատալ անողոք իրականութեան: Պատրաստւում էի նամակ գրել իրեն «Հայրենիք» ամսաթերթում լոյս տեսած իր յուշերի համար: Ուշ մնացի, մահը կանխեց ինձ. էլ իրեն չի հասնի իմ յարգանքի խօսքը:

Սակայն չեմ կարող լռութեամբ անցնել այս կսկծալի կորուստի վրայով: Ճանաչել եմ Հ. Տէրտէրեանը եւ տարիներով աշխատել եմ հետը: Իր կեանքէն մի քանի դրուագների յիշատակումը իմ կողմէ՝ թող լինի անթառամ ծաղկեփունջ իր թարմ շիրիմի համար:

Խորին վշտակցութիւններս իր ազնիւ տիկնոջ՝ Ժենիային եւ զաւակներին:

1916 թուի աշնանը Ռասուլ դ/վ(ուրդնացել էի բարձրագոյն կրթութեան հետեւելու նախկին Վարշաւիան, յետոյ Դոնի համալսարանում), ծանօթացայ Հ. Տէրտէրեանի հետ:

Նոր Նախիջեւան - Ռասուլով՝ շրջակայ հայաբնակ գաղութներով՝ ազգային կեանքի ղեկավարներէն հանրածանօթ իրաւաբան եւ Ազգ. խորհրդի նախագահ Գրիգոր Չալխուշեանը եթէ ղեկավար առաջնորդն էր շրջանի ունեւոր պահպանողական տարրի, իրաւաբան Հ. Տէրտէրեանն էլ ղեկավարն էր յառաջադէմ, յեղափոխական երիտասարդ տարրի:

Տեղացի, կամ եկուոր, ազգային կեանքով հետաքրքրուող եւ ապրող ոեւէ մէկը չէր կարող չճանաչել եւ այդ երկու անձերը: Երկուսն էլ տեղացի, տարբեր տարիքով — Համբարձումը Չալխուշեանի զաւակի տարիքն ունէր — տարբեր տնտեսական վիճակով Չալխուշեանը հարուստ էր, տարբեր խառնուածքով, ու մանաւանդ գաղափարներով իրար հակամարտ այդ երկու անձերը իրարու հանդուրժող, իրար ոտնող գործակիցներ էին, իրարու լրացուցիչ էին ազգապահպանման հրատապ խնդիրներում:

Տէրտէրեանը՝ հակառակ իրաւաբան լինելուն՝ պերճախօս, մանաւանդ, շողոմախօս չէր: Իր խօսքը կարճ էր, կոպիտ լինելու աստիճան չոր, բայց շիտակ էր, համարձակ, հաւատաւոր, նպատակին ուղիղ զարնելու աստիճան, չինելու, կամ քանդելու վճռականութեամբ: Եթէ շատ չէին իր մտերիմները, անթիւ էին իր գործը գնահատողները եւ յարգողները: Տէրտէրեանը անձնական համակիրներ, արբանեակներ շահելու համար գլուխ խոնարհել, շողոքորթել չգիտէր:

Գիւղացի էր, թող ների ինձ, եթէ ասեմ իմ մէկ մտապատկերս նրա նկարագրի մասին: Արտը՝ (իր ազգային գաղափարը) վարելու համար գութանի լծուած եզ, որ ակօս փորելու համար պիտի գնար անշեղ:

Ն. Նախիջեւան - Ռասուլը հին, կազմակերպուած գաղութ էր իր դիմագծով, ազգային հաստատութիւններով, միութիւններով եւ Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէութեամբ: 1916ին նրա դիմագիծը փոխուած էր, ընդունած լինելով իր մէջ բազմաթիւ գաղթականներ, մանաւանդ Վասպուրականի շրջանէն, որոնք տուն - տեղ եղած, գործի ձեռնարկած ըլլալով, չէին կարող անտեսուել ազգային կեանքում:

Կերէնսկու յեղափոխութիւնը նոր կացութեան առջեւ էր դնում բովանդակ հայութիւնը. պէտք էր կուռ կազմակերպութիւն զալիք անծանօթը ընդունելու եւ ի նպաստ հայութեան օգտագործելու համար: Յեղափոխութեան առաջին իսկ օրերին հնչեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձայնը: Հրապարակային ժողովի էին հրաւիրւում Դաշնակցականները, տեղական կոմիտէութեան մէջ արձանագրուած, կամ չարձանագրուած բոլոր ընկերներն անխտիր:

Ժողովը տեղի ունեցաւ Ռասուլում, Հայապատական Սարատով հիւրանոցի ընդարձակ սրահի մէջ: Սրահը լեցուն էր բերնէ բերան, տեղ չկար նստելու: Ուսուսի սեղմուած ժողովուրդն սպասում էր Դաշնակցութեան խօսքին: Նախագահում էր Հ. Տէրտէրեանը: Ազատ խօսք պիտի ունենային բոլոր փափաքողները:

Հրատապ վայրկեանը ժողովրդի խոր հանդիման, ազատ կամքէ բխած կուռ կազմակերպութեան պէտք ունէր. ու բոլորին տրւում էր ազատութիւն արտայայտուելու համար:

Վասպուրականի աղէտը յուսախաբած, վհատեցուցած էր շատերին, մանաւանդ Վասպուրականցիներին: Պղտորած էին մտքերը. նաւաբեկ ժողովուրդը նոր փարոս էր որոնում ափ հասնելու համար: Համաշխարհային պատերազմի վերիվայրումներին զոհուած հայ ժողովրդի համար քաւութեան նոխազը ղեկավար տարրն էր, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ժողովը եղաւ բուռն, բոցավառ: Եղան պահանջողներ, որ Դաշնակցութիւնը քաշուի հրապարակէն, ազգային կեանքի ղեկավարութիւնը թողնելով նորերի: Քիչ էր մնում ժողովը պայթէր եւ ժողովուրդը ցրուէր առանց արդիւնքի: Տագնապալի վայրկեան էր:

Տողերս գրողի խօսքէն վերջը, որ թելադրեց ժողովրդին նստիլ եւ լսել ժողովը հրաւիրողների վերջին խօսքը, յանկարծ հնչեց Հ. Տէրտէրեանի չոր եւ հատու ձայնը:

— Թող գնան, թող հեռանան այս սրահէն բոլոր նրանք, որ էլ Դաշնակցական չեն, չեն հաւատում Դաշնակցութեան: Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ: Հեռացէք, շուտ ...

Եղան աղմկարար հեռացողներ: Սակայն նստած, կամ ոտքի մնաց մեծամասնութիւնը: Տէրտէրեանի դէմքը կապուտցած էր, ուռած էին քունքերի երակները: Կրակ էին ցայտում աչքերը, դողում էին ձեռքերը, կարծես ճիգ էր անում զսպելու բռունցքը, որ չբարձրանար եւ չիջնէր գլուխների վրայ:

— Դեհ, ցաւած սրտի խօսքեր էին, կեր Տէրտէրեան, կ'անցնի, — հնչեց սրահէն տարեց մի մարդու ձայն: Էն որ Դաշնակցական է, Դաշնակցական էլ կը մնայ, Դաշնակցական էլ կը մեռնի: Ես կոմիտէութեան մէջ արձանագրուած չեմ, արձանագրեցէք:

Լռութիւն: Տէրտէրեանը նստեց, ձեռը տարաւ ճակատին: Լռութեան այդ պահը երբեք պիտի չմոռանամ:

— Ինձ էլ արձանագրեցէք, լսուեց մի ուրիշ ձայն:

Ու ահա, ինքնաբերաբար, լռութեան մէջ սկսաւ ընկերների արձանագրութիւնը: Ու շատ էին նրանք, մեծ մասը գաղթական ու նաեւ տեղացիներ, որ մինչ այդ եղած էին համակիր Դաշնակցութեան:

Ժողովը երկար տեւեց: Ոչ ոք չէր ուզում հեռանալ սրահէն: Խօսում էին շշուկով: Կարծես երկունք ապրող մի մօր ազատուելուն էին սպասում: Նոր կացութիւնը նոր պահանջ էր դնում, անհրաժեշտ էր կոմիտէի նոր ընտրութիւն: Երկու, երեք օր ետք, նոյնքան բազմամարդ մի ժողովում, նոյն պահում գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեց կոմիտէն 7 անդամով: Այդ կոմիտէին մաս էին կազմում նաեւ Գրիգոր Զուրաբեան (վերջէն հրաժարած Դաշնակցութենէն) եւ տողերս գրողը:

Հ. Տէրտէրեանը իր յուշերում արդէն գրած է այն բեղնաւոր աշխատանքը, զոր կատարեց Դաշնակցութիւնը, մինչեւ խորհրդային իշխանութեան հաստատումը: Մեծ էր կատարուած գործը ու մեծ էր Հ. Տէրտէրեանի դերը այդ գործում:

Ունէինք «Հայ համայնք», տեղական ազգային խորհուրդ ընտրուած գաղտնի քուէարկութեամբ, ուր մեծամասնութիւն կազմեցին Դաշնակցական պատգամաւորները: «Հայ Համայնք» անունով դրական եւ տեղեկատու ամսաթերթ: Կարսի շրջանի գաղթականութեան (1918ին) ընդունելութիւն եւ տեղաւորում: Նոր կամաւորների առաքում (Կերէնսկու յեղափոխութիւնէն անմիջապէս վերջ):

Երկրորդ, համայնավար յեղափոխութեամբ՝ քայքայուած բանակի հիւսիսէն հարաւ, Կովկաս, Հայաստան իջնող հայ սպաների եւ զինուորների համախմբման եւ ապահովութեան գործ, (ճանապարհ չկար տեղ հասնելու): Ճերմակ եւ կարմիր քաղաքացիական կռիւների ընթացքին հայ գաղութի ինքնապաշտպանման գործ,

Ո՞ր մէկն յիշել: Բազմապիսի ու շատ էր գործը, այդ բոլորին պիտի հասնէր Դաշնակցութիւնը, ու իր ղեկավարն էր Հ. Տէրտէրեանը: Վտանգի պարագային նա էր յարաբերութեան մէջ մտնում կարմիր կամ ճերմակ իշխանութեան հետ, պաշտպանելու համար հայութեան կամ թէկուզ անհատ Հայի կեանքն ու ինչքը:

— Ասացէք Համբարձումին, լուր տուէք Տէրտէրեանին, ուղարկեցէք Համբարձումին, առէք իր կարծիքը, հետեւեցէք իր խորհրդին:

Օրն ի բուն, ամէն առիթով հոլովւում էր Համբարձում Տէրտէրեան անունը: Ժամանակ գտնո՞ւմ էր իր անձնական գործերի համար, չգիտեմ:

Այդ բոցակէզ մթնոլորտում չէր մոռացւում նաեւ հանրային, մշակութային կեանքը: Փառահեղ ցոյց - տօնակատարութիւն Մ. Նալբանդեանի յիշատակին, յոբելենական տօնակատարութիւն Ե. Շահազիզի, նոր դպրոցի հիմնում, դասախօսութիւններ, միտինկներ, այցելութիւններ շրջակայ հայ գիւղերին, ո՞ր մէկն ասել:

ԽԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՎԱՌԹԴԱՐԱՆԸ, ԿԻՊՐՈՍ

Գ.

Երբ երեք քառորդ դար առաջ Բարձրագոյն Դուռը Անգլիոյ ձգեց կղզին, բոլոր բարեկեցիկ Թուրքերը հեռացան Սուլթանին զօրքին հետ: Այսօր Կիպրոսի մէջ մօտ հարիւր հազար Թուրքեր կ'ապրին, որոնք մեծ մասով չքաւոր են: Անոնք կը նախընտրեն բրիտանական տիրապետութիւնը ինքնավարութենէն, որուն շնորհիւ Յոյները պիտի միանան Աթէնքի:

Յունական ազգայնականութեան դէմ իրենց պայքարին մէջ, Անգլիա անտարբեր չէ այս դաշնակցին զգացումներուն հանդէպ եւ միջոցներ ձեռք կ'առնէ ի նպաստ Թուրքերուն: Կառավարութիւնը կը բանայ իր դուռները անոնց առջեւ, կը քաջալերէ դպրոցները եւ թերթերը, մանաւանդ տեղական ոստիկանութիւնը անոնցմէ ոստիկանական խումբեր կը կազմէ, որոնք կը հետապնդեն ահաբեկիչները եւ կը խանգարեն ցոյցերը: Թուրք մաքսային պաշտօնեաներ կը հետապնդեն մաքսանենգները: Թուրք վարիչներ պատիժներ կը տնօրինեն, զորս կը գործադրեն Թուրք բանտապահները: Այսպէս, Բրիտանացիները Թուրքերու միջոցաւ ամբարտակ մը կը կառուցանեն Յոյներու յառաջխաղացման դէմ: Զարմանալի է որ ցարդ քաղաքացիական պատերազմ մը տեղի չէ ունեցած այս երկու հասարակութեանց միջեւ:

Յունական քարոզչութեան դէմ, Թուրքերն ալ անգործ չէ: Երբ նոր կառավարիչ մը գայ կղզին, իսկոյն կ'առաջնորդուի Նիկոսիոյ միւֆթիին քով: «Կիպրոսը Թուրք է», կուսակցութեան նախագահ՝ Ֆազըլ Քիւչիւքը կ'ընդդիմանայ յունական պահանջներուն: Սակայն հոդ ալ կանդ կ'առնեն վէճերը:

Յոյն ահաբեկիչներուն դէմ Թուրքերն ալ հպարտ են իրենց թաքուն դիմադրական գործունէութեամբ, զոր կը կոչեն «Վոլքան», թէեւ այս հրաբուխին գոռումները տակաւին չեն լսուիր դուրսէն, ամփոփուած ըլլալով խլամ համայնքներու մէջ: Թուրքերը կ'ըսեն թէ՝ «Զարհուրելի պիտի ըլլայ, երբ մեր մարդիկը շարժին, կղզին արեան բաղնիքի մը պիտի վերածուի»:

Թուրք բաներ մը վերջերս կ'ըսէր թէ մեռած պիտի ըլլանք, եթէ երբեք Յոյները իրաւունք ստանան կղզին վրայ: Այն ատեն մեր կրցածին չափ յոյն պիտի սպաննենք, եւ պիտի մեռնինք դոհունակ..

Վերջերս Թրքական ցոյցեր տեղի ունեցան, բողոքելու համար Թուրք ոստիկանի մը սպանութեան դէմ, յոյն ահաբեկիչներու կողմէ: Սակայն այդ հակայոյն ցոյցերը մարեցան Թրքական թաղերուն մէջ իսկ, շնորհիւ անգլիական զօրքին զօրաւոր շղթային: Եթէ օրէնքի մասին խօսիս Թուրքերուն, անոնք կ'ըսեն.— «Մենք մէկ ենք չորսի դէմ, սակայն առանձին չենք: Կիպրոսի Թուրքերը թիկունքը կը կազմեն քսաներկու միլիոն Թուրքերու, որոնք միայն մօտ վաթսուն քիլոմեթր հեռու են»:

Կիպրոսի հիւսիս արեւելեան բարձունքները իբրեւ ապաստան կը ծառայեն Է. Օ. Քայի (Յեղ. Կոմիտէ) անդամներուն: Այս բարձունքներէն, երբ օդը պայծառ ըլլայ, Միջերկրականէն կ'երեւայ Անատոլուն, ուր ժողովուրդը բոլորովին տարբեր յունական զգացումներ ունի:

Երբ Քեմալ Աթաթիւրք թաղեցին, ծածկելու համար իր դերեզմանը, Թուրքիոյ բոլոր գաւառներէն հող բերին: Կիպրոսն ալ չմոռցուեցաւ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ Օսմանեան կայսրութեան անհետացումէն ետքն ալ կղզին սիրելի մնաց անատոլցիներուն սրտին:

Թրքական կառավարութիւնը աւելի շատ կը փորձէ մեղմել՝ քան թէ քաջալերել իր ազգակիցներուն տենչերը: Իր գլխաւոր հոգն է զօրացնել պալքանեան դաշնակցութիւնը, որ դժուարաւ կնքուեցաւ, հետեւաբար կը զուշանայ բախում ունենալէ Թիկունքէն, երբ Խ. Միութիւնը ճակատէն դէպի յառաջ քալէ: Միայն երկու տարի առաջ էր որ — Յունաստանի պէս միեւնոյն ներքին քաղաքական պատճառներով — Թուրքերը խորապէս գրա-

---

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

•

Քիչ առաջ ձեր պաշտօնակից ոստիկանապետը ինծի ազատ պիտի ձգէր, թերեւս իր զբաղումներուն հետեւանքով մոռցաւ, տունը ծերունի մեծ մայրիկս հիմա կը խենդենայ, կը պաղատիմ, էֆէնտի, թոյլ տուէք երթամ, սիրտը հանդարտեցնեմ, եթէ հարկ է վաղը առաւօտ կանուխ հոս կ'ըլլամ: Ի սէր Աստուծոյ, խղճացէք այդ պառաւին, շատ զգայուն սիրտ մը ունի, վերջապէս միակ թոռնիկն եմ: Գիտէք թէ պառաւները որքան մեծ սիրով կապուած կ'ըլլան իրենց փոքրիկներուն, մանաւանդ երբ որբացած ըլլան: Պատճառ մի ըլլաք այդ բարի պառաւին մահուան:

Մարդը այնպիսի նայուածք մը գամեց աչքերուս մէջ որ սարսափահար կ'ուզէի հեռանալ իր մահացու նայուածքէն: Զոր եւ արհամարհական շեշտով մը հրամայեց եղած տեղիս վրայ գամուիլ ...

Պատանիի միամտութեամբ տակաւին բարիք եւ խղճահարութիւն կը սպասէի այս դահիճներէն: Ամբողջ ժողովուրդ մը սպանդանոցներու մէջ կը խողխողէին, երկու տարիէ ի վեր, կը կարծէի թէ հեշտութեամբ ազատ պիտի ձգէին զիս: Մինչդեռ գողգոթաս նոր պիտի սկսէր ...

Ոստիկանապետին այդ թունալի նայուածքը մինչեւ սրտիս խորը մխրճուեցաւ: Դիւահար վերադարձայ տեղս: Գըլուխս ինկաւ կուրծքիս, թախիծը սրտիս՝ կուլայի առանց արցունքի՝ կամաց կամաց կը հասկնայի բայայի, ստրուկի վիճակէն հասած Հայուն ճակատագիրը:

Այս տառապանքիս մէջ յանկարծ փրկութեան լոյս մը ծագեցաւ: Հերթապահ ոստիկանին մօտեցայ, խնդրեցի որ ցոյց տայ արտաքնոցը: Մարդը ցոյց տուաւ եւ հետեւեցաւ ինծի: Այս ալ նոր կասկած: Ոչ գող էի, ոչ ալ մարդասպան, որ այդչափ մօտէն հսկէին վրաս: Վերջապէս մըտայ այն խցիկը, որ ունէր կիսադուռ մը, թէ վերէն, թէ վարէն բաց էր: Որեւէ շարժում չէր վրիպեր ոստիկանին տեսողութենէն: Ասոր վրայ եթէ աւելցնենք իմ վախկոտութիւնս եւ կասկածամտութիւնս ամէն բան հասկնալի կը դառնայ: Այդ յոյսն ալ ի դերեւ ելաւ...

Մթնշաղին նախորդ ոստիկանապետը վերադարձաւ, ակնարկ մը նետեց վրաս, բաներ մը խօսեցան իրարու հետ, պահակին հրամայեց զիս առաջնորդել այն բանտարկեալներուն քով, զոր քիչ առաջ հեռացուցած էին:

Ատտուած իմ, ի՞նչ տեսնեմ, ոստիկաններուն ննջարանին մէջ թիմուած էին: բոլորը դրեթէ իրարու վրայ: Երբ ես ներս մտայ, բոլորը վրաս խուժելով՝ հարցումներու տարափ մը թափեցին վըրաս:

— Իրա՞ւ է, որ դուն փորագրած ես այդ վերտառութիւնը եւ կնիքը: Ո՞ւր է խանութդ, էֆէրիմ, տղաս, իմ կեանքս փրկեցիր, ինչ գեղեցիկ արհեստ ունիս, շնորհք եւ ճաշակ ունիս եղեր, Հայերը միշտ ալ վարպետ արհեստաւորներ կ'ըլլան, այդ շուն շան որդին լաւ չէ վճարած քեզի, իսկ մեզմէ հարիւր յիսուն, երկու հարիւր, մինչեւ հինգ հարիւր ոսկի կողոպտեց: Բնաւ մի վախնար, փոքր ես շուտ կ'ազատիս: Այս փոթորիկը անցնելէն վերջ բոլորս քեզի յաճախորդ կ'ըլլանք...

Յ. ՀՐԱՅԵԱՆ

(9) (Շար.)

ղեցան այս խնդրով ։ Թէ պաշտօնական, թէ ընդդիմադիր թերթեր «Կիպրոսը Թուրք է» խորագիրներով կը լեցուէին, եւ ամէն օր ժողովուրդը կ'իմանար թէ Կիպրոս երեքուկէս դար շարունակ Թուրքերուն պատկանած է, թէ սուլթանին յիսուն հազար զինուորները արիւն թափած էին զայն գրաւելու համար ։

Բացի զգացական այս պահանջներէն, Անգարա իրաւական պահանջներ ալ դրաւ։ Կիպրոսի ներկայ գոյավիճակը կը բխէր Լօզանի դաշնագրէն, որ կը լուծէր օսմանեան կայսրութեան հարցը, եւ որուն տակ ստորագրողներէն մէկն ալ Յունաստանն էր։ Ներկայ վիճակին մէջ փոփոխութիւն պահանջելով յունական իշխանութիւնները դադարեալ կը հռչակեն դաշնագիրը։ Այս պարագային, կ'ըսեն Թուրքերը, կը վերադառնանք նախագոյավիճակին, այսինքն Պոլսոյ Անգլեւ-Թուրք համաձայնութեան, որ կ'ընդունի Թուրքերու գերիշխանութիւնը Կիպրոսի վրայ ։

Ասոր վրայ կ'աւելնան պատմական եւ ռազմական խնդիրներ։ Դարերու ընթացքին՝ կղզին ենթարկուեցաւ Յոյներուն, Բիւզանդացիներուն, Խաչակիրներուն, Արաբներուն, Թուրքերուն, սակայն անոր հսկողութիւնը միշտ ալ պատկանած է այն իշխանութեանց, որոնք կը կառավարեն Անատոլուն ։

Անցեալ ամառ Լոնտոնի մէջ Կլոր սեղանին շուրջ գումարուած խորհրդաժողովին մէջ Թուրքերը եւ Յոյները պարզեցին իրենց տեսակէտները։ Դիւանագիտական գետնի վրայ թշնամութիւնները անելի յանգեցան, ինչ որ դժնդակ հետեւանքներ ունեցաւ Արեւելեան Միջերկրականի մէջ. — ցոյցեր եւ մահափորձեր Յունաստանի մէջ, զանգուածային աւերում Թուրքիոյ մէջ ։

Առիթ ունեցայ Թուրքիա այցելելու Սեպտեմբեր վեցի խռովութիւններէն քանի մը օր ետք։ Որքա՜ն սիրտը պիտի ճմլուէր տեսնելով Աթաթիւրքի երկրին այս աւերը ։ Պոլսոյ սիրտը, Վոսփորի ափերը, Իզմիր, Անգարա, ամբողջ երկիրը նոյն աղէտին ենթարկուած էին։ Պոլսոյ մէջ երկու կարեւոր համաշխարհային ժողովներ տեղի կ'ունենային երբ խռովութիւնները ծագեցան — Միջազգային Դրամական Հիմնադրամի եւ Միջազգային ոստիկանութեան (Ինթերփոլ), Վերջինը չկրցաւ իր ճաշասեղանը ունենալ, որովհետեւ սրահը աւերակի վերածուած էր…

Աթէնք հետեւեցաւ այնպիսի քաղաքականութեան մը որ զինք հակառակորդի դերին մէջ կը դնէ իր արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ։ Կիպրոսի հարցը պայթուցիկ գետնի վրայ դրուած է, մանաւանդ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ դարաւոր ատելութիւնը նորէն երեւան կուգայ ։

Թուրքերը կասկած չունին Յոյներու դիտումներուն վրայ։ «Իմրոսի եւ Թենեդոսի կղզիներէն ետք, Յոյները հիմա Կիպրոսը կ'ուզեն որպէսզի կարենան հըսկել մեր հարաւի նաւահանգիստներուն վրայ», ըսած է Անատոլցի Թուրք մը եւ իբրեւ ապացոյց ցոյց կուտան Թուրքերը յունական ճերմակ Գիրքը ։

ԷԴ. ՍԱՊԼԻԷ

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ. — «ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՎԱԽՆԱՔ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԵՆԷ». — «ԴԷՊՔԻՆ ՕՐԸ ԵՒՐՈՊԱ ԿԸ ԳՏՆՈՒԷԻ, ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱԲԱԹՆԵՐՈՎ «ԲԱՐԲԱՐՈՍ ԹՈՒՐՔԵՐ» ԳՐԵՑԻՆ, ԼԱՑԻՆՔ». — «ԻՆՉՄԷ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ՞Ս», ԿԸ ՊՈՌԱՅ ԱՏՆԱՆ ՄԵՆՏԵՐԷՍ, ՁԵՌՔԸ ՍԵՂԱՆԻՆ ԶԱՐՆԵԼՈՎ.

Յունուար 10ին փոթորիկ մը եւս պայթեցաւ Թուրքիոյ Դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան մէջ, Սեպտ. վեցի խռովութեանց առթիւ։ Ներկայ էին վարչապետը եւ բոլոր նախարարները ։

Նկատի առնուեցաւ Կարսի երեսփոխաններէն Մէհմետ Հազէրի մէկ հարցագիրը։ Երեսփոխանը կը պահանջէր խորհրդարանական քննութիւն բանալ վարչապետ Մենտերէսի եւ նախորդ ներքին նախարար Տօքթ. Նամըգ Կէտիկի մասին, իբրեւ պատասխանատու Սեպտ. վեցի դէպքերուն ։

Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ կծու խօսքեր փոխանակուեցան։ Հարցագիրը կարդացուելէն վերջ, Մենտերէս կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ.

— Ընկերներ, ընդդիմադիրները 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերուն առթիւ կը ջանան մեզ ամբաստանել եւ պղտիկ ձգել ։ Խաղ մըն էր եղածը։ Իրենց ամբողջ ջանքն է Ատնան Մենտերէսը տապալել։ Կը զըրպարտեն մեզ ։

Եւ իջաւ ամպիոնէն։ Առջեւի շարքերէն «ճիշդ է ճիշդ է» ձայներ բարձրացան ։ «Կազմակերպուած խաղ է», ըսաւ երեսփոխան մը։ Այդ միջոցին Համիտ Շէվքէթ Ինճէ ամպիոն բարձրանալով յայտարարեց.

— Խօսքիս կը սկսիմ յիշելով մեր մեծ բանաստեղծներէն մէկուն խօսքը, զոր Ատնան Մենտերէս յաճախ կը կրկնէ. — «Տէր իմ, թող ոչ մէկ ճշմարտութիւն գաղտնի մնայ այս աշխարհի վրայ»։ Ուշադրութիւն կ'ընեմ, անցեալ ընտրութեանց եւ այս շրջանին ալ Մենտերէս անընդհատ կը խուսափի խորհրդարանական քննութենէ եւ բացատրութիւն տալու առաջարկներէն ։

Ես մէկն եմ որ համոզուած եմ թէ կառավարութիւնը այս յանցանքին մէջ բաժին չունի։ Սակայն զրոյցները այնքան ծանր են եւ ցաւալի որ եթէ Խորհրդարանական քննութեան ճամբով ճշմարտութիւնները երեւան չհանուին, սրտերու մտքերու մէջ տեղաւորուած կասկածները չեն փարատիր ։

Ճիշդ է, այսօր զինուորական ատեանները կը զբաղին հարցաքննութեամբ եւ դատավարութեամբ, բայց այդ աշխատանքներուն ենթակաները աւարառուներն են եւ քանդիչները ։ Մինչդեռ խորհրդարանական քննութիւնը պիտի ճշդէ, թէ վեց Սեպտեմբերի աղէտի օրուան կառավարութիւնը անփոյթ գտնուա՞ծ է թէ ոչ կամ պատասխանատո՞ւ է թէ ոչ։ Քիչ առաջ մեր մէկ ընկերը յայտնեց թէ ընդդիմադիրները տեւականապէս կը ջանան ձանձրացնել եւ տկարացնել կառավարութիւնը։ Արդէն ընդդիմադրութեան պարտականութիւնն է ատիկա. իսկ իբրեւ կառավարութիւն մեր ալ պարտականութիւնն է մաքուր աշխատիլ եւ օրէնքներուն հպատակիլ ։

«Չեմ հասկնար թէ Ատնան պէյ ինչո՞ւ կը խուսափի խորհրդարանական քննութենէն ։ Ամէնուս մէջ կ'ապրի հնադարեան կարծիքին վարմունքները։ Կառավարութեան պարտականութիւնը չէ՞ կասկածները փարատել։ Բացատրութիւն չենք տար, խորհրդարանական քննութիւն չենք ուզեր կատարել, կը նշանակէ որեւէ հաշիւ տալու պարտաւորութեան տակ չգտնուիլ ։

Այդ միջոցին Ատնան Մենտերէս ձեռքը սեղանին զարնելով պոռաց.

— Դուն ինձմէ կը կասկածի՞ս։

Համիտ Շէվքէթ Ինճէ դարձաւ վարչապետին ու ըսաւ.

— Եաhու, ինչո՞ւ կը պոռաս. դուն բարեկիրթ մարդ մըն ես. ատանկ պոռչըտուքներ վարչապետի մը կը վայլե՞ն։

— Կասկածիլը իրաւունք մըն է. ամբողջ ազգը, այս ժողովուրդը եւ ես ալ միասին, ամէնս ալ կասկածելու իրաւունք ունինք։ Այս կասկածը փարատելու համար կամ կառավարութեան դիմելու է, կամ դատարան չերթալու վճիռը ձեռք բերելու է ։

Վիճաբանութիւնը սաստկացաւ ։

Մենտերէս ըսաւ.

— Դուն հրաժարականը գրպանիդ մէջ դրած կուսակցական մըն ես.

— Այո, պատասխանեց Շէվքէթ Ինճէ; հրաժարականս գրպանս է, իսկ հրաժարական տալու ժամանակը ոչ թէ դուն, այլ ես ինքս պիտի որոշեմ ։ Եկուր սա ամպիոնէն քեզի հետ գիտականօրէն վիճաբանինք, դուն ասոր պատասխան տուր, աղաղակումի պէտք չկայ ։

Այդ միջոցին աղմուկ բարձրացաւ ու Մենտերէս կրկին խօսք առնելով ըսաւ.

— Ընկերներ, Համիտ Շէվքէթ կուսակցութիւնը այպանելու ձեւով Հալքի լեզուն կը գործածէ։ Այդ առաջարկը կազմակերպուած է, դաւ մըն է Հալքի կողմէ։ Կը ձգտին կառավարութիւնն ու կուսակցութիւնը մաշեցնել ։ Խաղի չգանք։ Համիտ Շէվքէթ Ինէօնիւի բերնէն կը խօսի։ Եթէ ապացուցանեն, պատրաստ եմ կախաղան ելլելու։ Կուսակցութիւնը այդպէս բան չըներ եւ չի կրնար ընել։ Եւ դառնալով Շէվքէթ Ինճէի, ըսաւ.

— Դուն կուսակցութիւնը պաշտպանելու պէս կը խօսիս, բայց հրաժարականդ գրպանդ է ։

— Այո, կ'ուզեմ հրաժարիլ, գոչեց նըստած տեղէն Համիտ Շէվքէթ Ինճէ, բայց Հանրապետութեան նախագահը արգելք կ'ըլլայ ։

Կրկին աղմուկ բարձրացաւ.

Վիճաբանութիւնները բաւարար համարուեցան, թէեւ տակաւին տասնըհինգ երեսփոխաններ խօսելու համար արձանագրուած էին։ Միայն խօսք տրուեցաւ Քէմալ Խօջօղլանի, որ ամէնէն առաջ արձանագրուած էր ։

(Մնացեալը յաջորդով)

Ի ՊԱՏԻՒ 36 ՍԱՆԵՐՈՒ

Փարիզի Տիկնանց Միութեան Որբախնամ մարմինը իր պաշտպանեալներուն համար Նոր Տարուան եւ Ծնունդի առթիւ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 15ին, Տէր եւ Տիկին Ա. Ճինճեանի բնակարանին մէջ ։

Ներկայ էին Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին տեսուչը՝ Հայր Ս. Վ. Աղիլեան, Դպրոցասէրի տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեան, Տիկնանց Միութեան նախագահը Տիկին Ճէվահիրճեան, Որբախնամ մարմինին բոլոր անդամները եւ ուրիշ բազմաթիւ անհատներ ։

Միութիւնը կը պահէ 36 սաներ, 16ը Դպրոցասէրի մէջ, 16ը Մուրատեան վարժարանը եւ չորսն ալ Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանին մէջ ։

Կաղանդի սեղանէն վերջ, աշակերտները եւ աշակերտուհիները արտասանութիւններ ըրին, երգեցին տաք մթնոլորտի մը մէջ։ Սերովբէ եպիսկ. թելադրեց աշակերտներուն արդարացնել Որբերու խնամատար մարմինին զոհողութիւնները, լրջօրէն աշխատելով ։

Այս առթիւ Որբախնամ մարմինին գործօն անդամներէն Պ. Ա. Ճինճեան, բացատրութիւններ տուաւ իրենց գործունէութեան մասին։ Դիմումներ շատ ունինք ըսաւ, բայց մեր միջոցները թոյլ չեն տար նոր աշակերտներ առնելու։ Նախապէս հազիւ տասնեակ մը պաշտպանեալներ ունէինք, բայց ներկայիս այդ թիւը բարձրացած է 36ի։ Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք ամէն ատեն իրենց նպաստները չեն զլանար։ Խօսք առաւ նաեւ եկեղեցւոյ դիւանապետը, Պ. Ս. Գարակէօզեան ։

Ներկաները հիւրասիրուեցան կարկանդակներով ու խմիչքներով, մինչեւ ժամը տասնըմէկ։

Այս ընդունելութեան համար Տէր եւ Տիկին Ճինճեան ամէն յօժարութիւն եւ հոգածութիւն յանձն առած էին, իրենց հիւրերը արժանի կերպով պատուելու, որուն համար կ'արժէ իրենց շնորհակալութիւն յայտնել հրապարակաւ ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Բազմաթիւ անգամներ առիթը ունեցած ենք խօսելու հայազգի գրագէտ Գաբրիէլ Արուէթի (Արուէթչեւ) մասին ։

Վերջերս կը յիշէինք որ աշխատած է Տիկին Ժօրժէթ Փոլի հետ (Վեպէռ-Աղաջանեան), այս վերջինին թատերախաղին համար «Օր. Ֆաննի» որ Յունուար 19էն կը ներկայացուի Մաթիւրէն։ Իսկ Փարիզի Կլոր Թատրոնը (Թէաթր ան Ռոն) կը ներկայացնէ «Շունին եւ գայլին միջեւ» թատերախաղը, շատ ինքնատիպ ։ Այդ մասին առանձին կը խօսինք քանի մը օրէն ։

Տեղական կարեւոր թերթեր (Լը Մոնտ, Ժուրնալ տը Տիմանշ եւայլն), այս առթիւ գնահատական տողեր նուիրած են մեր հայրենակիցին եւ կը գրեն նաեւ թէ «Ամպասատէօր»ը մօտ ատենէն պիտի ներկայացնէ իր վերջին կատակերգութիւնը Appelez-moi maître.

Այս թատերախաղին աշխատակցած է նաեւ Տիկին Արուէթ ։ Պատմութիւնն է Քոլէժ տը Ֆրանսի դասախօսի մը որուն օտար կինը զինքը կը կոչէ «Վարպետ», բայց տակաւին որոշ չէ թէ հերոսուհին լատին պիտի ըլլայ թէ սլաւ։ Ներկայացումը նախատեսուած է մարտին համար։

Մինչ «Լը Մոնտ» կը յիշէ Արուէթի «ռուսական ծագումը», «Ժուռնալ տը Տիմանշ»ը կը շեշտէ թէ անոր «խօսակցութեան շեշտը կը մատնէ իր հայկական ծագումը»:

Այս առթիւ կարելի է նշել որ երբ հայ արուեստագէտի մը կամ հեղինակի մը ուրիշ ազգութիւն կը վերագրուի անպայման ենթական յանցաւոր չէ։ Յաճախ ինք պնդած է որ Հայ է, բայց լրագրողները կը նախընտրեն Ռուս կամ Թուրք անուանել, որովհետեւ շատեր տակաւին չեն գիտեր թէ Հայը ի՞նչ է …

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Այդ ժողովին մասնակցողներէն ով որ երեսփոխան ընտրուէր ան պիտի ջանար գործադրել ։

— Մի մոռնաք որ ձեր ընկերը Իսմայիլ Ճանպոլաթ ըսած էր թէ կառավարութեան կեդրոնը Իսթանպուլ պիտի ըլլար ։ Նոյն բանը կրկնուած է Հիւսէյին Ճահիտ պէյի յօդուածներուն մէջ։ Դուք բոլորդ «սիսթէմ»ով աշխատած էք ։

— Կը կրկնեմ որ …

— Մի խեղաթիւրէք, բաց խօսինք, դուք ձեր տունը ժողովներ գումարելով իբր կոմիտէ աշխատեցաք …

— Նախ ճշդում մը, զանո՛ք հաւաքողը ես չէի, Գարա Քեմալն էր։ Ես ալ չէի կրնար տանս դուռը իրենց երեսին գոցել ։ Իրենց տրամադրեցի տունս եւ հաւաքուեցանք։ Գարա Քեմալի խօսքերուն շուրջ տեսակցեցանք, ծանօթ սկզբունքները ճշդեցինք։ Այս էր ժողովին իսկական հանգամանքը։

— Շատ լաւ, բայց Քոնկրէ գումարելու իրաւասութիւնը ո՞վ տուաւ ձեզի ։ Նայեցէք, Ճահիտ պէյ եւս իր յօդուածին մէջ ինչեր կը յայտնէ ։

— Տէր նախագահ, Իթթիհատի անունով ոչ ոք իրաւասու է խօսք ըսելու ։

— Ըսողը Ճահիտ պէյն է, կը նշանակէ որ այդ իրաւասութիւնը գտեր է իր մէջ ։ Կ'ըսէ թէ կուսակցութիւն կայ, բայց առաջնորդ չկայ ։

— Ոչ, նախագահ պէյ էֆէնտի, առաջնորդին հետ կուսակցութիւնը եւս կորսուած է ։ Երկուքն ալ չկան այլեւս ։

— Ճավիտ պէյ, դուք այս ծրագիրը Իթթիհատի անունով չէ՞ք պատրաստած ։ Կը նշանակէ որ Թէճէտտիւտ կուսակցութիւնը, այսինքն Իթթիհատի ձեւափոխութիւնը չէք ընդունիր։ Հակասութիւններու մէջ էք ։

— Կէտ մը կայ։ Ճիշդ է։ Իթթիհատը Թէճէտտիւտի փոխակերպուեցաւ, բայց շատեր չընդունեցին զայն։ Ես արդէն մըտած չէի անոր մէջ ։

— Հակառակ ասոր, ձեր ընկերները կ'ըսեն թէ այսպիսի ծրագիր մը չէ շինուած, ի՞նչ պիտի պատասխանէք ասոր ։ Ձեր վերջին խօսքին կը սպասեմ ։

— Աման էֆէնտիմ, ինչպէ՞ս կրնան ուրանալ։ Բոլորն ալ ներկայ էին, ծրագրին պատրաստութեան պահուն ։

— Տարօրինակ չէ՞, Ճավիտ պէյ, Տօքթ. Ռասուհի պէյ, որ նոյն ժողովին ներկայ եղած է, չի գիտեր այդ բանը, նոյնը նաեւ Վէհպի պէյ, Հիւսէյին Զատէ Ալի պէյ, Համտի Պաշա…։ Անոնց ըսածը սա է. — Մենք վիճաբանեցանք Իթթիհատի գոյութեան կամ չգոյութեան մասին, ծրագիր եւայլն չկար ։ Մինչդեռ սա ծրագիրը ցոյց կուտայ թէ Իթթիհատ վէ Թէրաքքը կայ ու կը գործէ։ Տրամաբանական եզրակացութիւնը այս է ։

— Էֆէնտիմ, ուրիշ առիթով ալ ըսի, այն ընկերները որ երեսփոխան պիտի ընտրուէին, պիտի իւրացնէին եւ պաշտպանէին այս ծրագիրը ։

Այս յուզումնալից մթնոլորտին մէջ, ուր նախագահը հազարումէկ հարցումներով կը ռմբակոծէր Ճավիտ պէյը եւ հաճոյք կը զգար անոր շփոթութիւնը եւ անձկութիւնը դիտելէ, ընդհ. դատախազը ընդմիջեց նորէն եւ առարկեց.

(Շար.)

դունելու պղջացած յանցաւորի դերը զոր կ'առաջարկեն մեզի եւ որ երկիրը երբեք չէ պահանջած մեզմէ ։ Մենք ոչ Թիւերուն հետ կը խաղանք, ոչ իրողութեանց, ոչ ալ պատասխանատուութեանց հետ ։ Եթէ ոմանք կը կարծեն թէ կրնան արկածախնդրութեան ճամբաներուն վրայ յածիլ, անկայուն վիճակ մը ստեղծելով կամ համայնավարներուն աջակցութեան ապաւինելով, թող լաւ չափեն իրենց պատասխանատուութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ »։

Եզրակացնելով, Պ. Փինէ չեշտեց թէ «երբեք այսքան սովորական չէր եղած ազգային բոլոր ուժերու համախմբումը »։ Իր կազմակերպած ճակատը պիտի սպասէ նոր դահլիճին ծրագրած քաղաքականութեան, ճշդելու համար թէ կը համապատասխանէ՞ ազգային շահերու ։ Եւ աղդարարեց թէ «երբեք պիտի չընդունին ժողովրդական ճակատի կառավարութիւն մը համայնավարներու մասնակցութեամբ, որ անխուսափելի պիտի դառնայ, եթէ չարունակեն դորողութեամբ մերժել տարբեր շրջանակներու օգնութիւնը »։

× Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի արտակարգ նիստին մէջ, ընդհ. քարտուղարը՝ Ժաք Տիւքլօ բացատրեց թէ իւքրամասնութեան կառավարութիւն մը որ կը մերժէ համայնավարներուն աջակցութիւնը՝ ճամբայ պիտի բանայ յետադիմութեան ։ Եւ թելադրեց կրկնապատկել աշխատանքը բոլոր բջիջներուն մէջ ։

Վարչապետը, Պ. Կտ. Մոլէ եւս կը համախմբէ իր ցիրուցան ուժերը, պայքարելու համար Հանրապետական ճակատին դէմ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ գինուորներ ձերբակալեցին հուչակաւոր կրօնապետը, Մոլլա Սայետ Քաշանի, Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր կը սարքէր, ուրիշ վարչապետ մը սպաննելու համար ։ Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցաւ «Ֆետայանը Իսլամ»ի չորս գլխաւոր անդամներուն մահապատիժը գործադրուած ատեն ։ Մահապարտներէն մէկը պատմեր է թէ Քաշանին էր որ սարքեց բոլոր քաղաքական սպանութիւնները՝ վերջին տասը տարիներու ընթացքին ։ Քաշանի 75 տարեկան է եւ Անգլիացիներուն դէմ կռուեցաւ 1920ին, Իրաքի ապստամբութեան ատեն ։ Լիբանան աքսորուած էր 1949ին եւ վերադարձաւ Տոքթ. Մոսատեղի շնորհիւ, դառնալով ատենապետ երեսփ. ժողովի ։

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, մարեչալ Հարտինկ, Լոնտոն մեկնեցաւ օգնութեան, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ ։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ կացութիւնը այնքան բարդ եւ փափուկ վիճակի մը հասած է որ, կառավարիչը անհրաժեշտ կը տեսնէր անձամբ տեսակցիլ վարչապետին հետ ։ Վերջերս որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէր, բայց դիւանագիտական աղբիւր մը յայտնեն թէ ոչինչ կ'արդարացնէ այդ լաւատեսութիւնը ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ միացեալ սպայակոյտը տեղեկագիր մը ներկայացնելով, պաշտօնօրէն կը դատապարտէ թէ «վտանգուած են ամերիկեան զինեալ ուժերը »։ Այս մասին ուղղակի կ'ամբաստանէ կառավարութիւնը ։ Ատլանտեան ճակատին նախորդ սպարապետը, զօր. Րիճուէյ եւս ծու յօդուած մը հրատարակեց կառավարութեան դէմ, բացատրելով թէ տկարացուցած է բանակը եւ կը գոհանայ լեզու թափելով ։

ԿՐԻՓԻ համաճարակ մը ծագած է Ֆըռանսայի մէջ, բայց վտանգաւոր չի համարուիր ։ Ամէն պարագայի մէջ, դգուշութի՛ւն ։

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Պոմպէյի մէջ ։ Հետեւանքը, — 25 մեռեալ, 350 վիրաւոր, 1500 ձերբակալութիւն ։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Լիբանան մերժած է ստորագրելու ռազմական օգնութեան դաշինքը՝ Սուրիոյ հետ ։

ՓԱՐԻԶ. ՔԱՂԱՔԻ գրական մրցանակը (400.000 ֆրանք) տրուեցաւ պատմագէտ Լուի Մատլէնի, իր բոլոր գործերուն եւ մասնաւորապէս «Հիւպատոսութիւնը եւ Կայսրութիւնը» գրքին համար ։ Պ. Մատլէն 85 տարեկան է եւ անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային ։ Իր վերջին գործը կը բաղկանայ 16 հատորներէ զոր գրել սկսած էր 1936ին ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ ։

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4 – 11, ընկերվարականներու սրահին մէջ ։

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։

Ձոխ պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է

Փոխադրութեան միջոցներ.— Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեոն ։

Տէր եւ տիկին Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Արզուեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Արզուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ Արզուեան եւ զաւակները Պ. Արմենակ Արզուեան եւ ընտանիքը (Պուէնոս Այրէս), Պ. Յակոբ Վէզիրեան եւ ընտանիքը (Պուա Քոլոմպ), Պ. Մարկոս Մարկոսեան եւ ընտանիքը (Արժանթին) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, ժամը 4ին, Պրուսէ հիւանդանոցը ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չարաթ, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէնյի գերեզմանատունը ։

Մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս ։

ԼԻՈՆ.— Պ. Առաքել Խրայեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թիւթէլեան (Մարսէյլ) եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Թիւթէլեան եւ Նաւարեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր՝ մօրաքրոջ որդւոյն եւ ազգականին

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 17ին, հիւանդանոցին մէջ, 51 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ Ուրբաթ, 20 Յունուար, ժամը 3ին Լիոնի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Կիյոթիյէռի գերեզմանատունը ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քադէի դէմ ։ Օրակարգ. —

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը ։
2. Հրաժարական վարչութեան ։
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին ։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԹԷՕՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ըթիէնի մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արպէօյ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մասնագէտ գործաւոր փլոմպիէ մը եւ երկու աշկերտներ, նոյն գործին մէջ աշխատելու համար ։ Հեռուէն եկող մասնագէտ գործաւորին համար բնակարանը ապահովուած է ։ Դիմել ԹԱԹՈՒԼԵԱՆԻ՝
14, Rue Julien Lacroix, Paris (20e).

***

Շատ լաւ կարող (քուփէօր) մը պոնեթրիի, հիւսուածեղէնի եւ ճերմակեղէնի համար ։ Դիմել՝

Paris-Californie, 16, Rue Ste Cécile, Paris

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մատրիտէն Պ. Արմենակ Համբարձումեան իր տիկնոջ կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ.— 25 հազար ֆրանք Հ. Տիկնանց Կարմիր Խաչին եւ Որբախնամին ։ 25 հազար Կապոյտ Խաչին, 25 հազար Փարիզի Աղքատախնամին, հինգ հազար «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հինգ հազար «Խթան»ի ։ Այս գումարները ստանալ եկեղեցւոյ դիւանատունէն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան Թատերական սրահին մէջ ։ 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ 3 ։ Նուագախումբ Բարթամեան, նոր եւ գեղեցիկ անակնկալներ ։

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, թէ հաճելի երեկոյթ մը վայելելու եւ թէ քաջալերելու Կապ. Խաչի տարեկան ձեռնարկը ։

Մուտքը 200 ֆրանք ։

Պիւֆէ եւ խմիչք մատչելի գիներով ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Յովսէփ Պետրոսեանի ու իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իր տիկնոջ՝ Տիկին Հռիփսիմէ Պետրոսեանի դառն մահուան առթիւ ։

Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յ. Պետրոսեանէ հինգ հազար ֆրանք, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէէն հազար ֆրանք ։

× Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Յովսէփ Պետրոսեանի, իր աղջիկներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, Տիկին Հռիփսիմէ Պետրոսեանի դառն մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խ.ի դպրոցին ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Յարութիւնեան Վիլժուիֆէն հազար ֆրանք կը նուիրէ Ժանթիյիի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ովսաննա Քիւփէճեանի մահուան առթիւ ։

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՍՐԱՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ գումարները. —

Պ. Արմենակ Աճէմեան երկու հազար ֆր., Մոնմորանսիի Հանգստեան տան պատսպարեալներէն հազար, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Մուրատեանէ Բ. անգամ տասը հազար ֆր., Պ. Մկրտիչ Եաղըճեանէ հինգ հազար ֆր. ։ Գումար 18.000 ֆրանք ։

Օր. ՍՈՒԱՆԺ ԿԱՊՈՒԵԱՆ

Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Նշանուած

15 Յունուար, 1956, Մարսէյլ

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԼԻՈՆ.— Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվար տ'Աթէն, 7, Պարտիւ Կնոպի սրահը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Պետրոս Գույումճեան (նամակ ունի) ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական

«Conférence interview»

դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21.15ին, Սոսիէթէ Սավանթի աշ սրահին մէջ Պ. յարկը ։ Դասախօս՝ Պ. ԱՐՄԱՆ ԽԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ։ Նիւթը՝ Տպաւորութիւններ Քամերունէն 1955ին ։

Վիճաբանութիւնները պիտի վարէ Բրժիշկ Ժան Մեսաքեան ։

Մուտքը ազատ է ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Ջինաստանէն եկած հայրենակից մը որ գիտէ բազմաթիւ լեզուներ կը փնտռէ դաստիարակի (ընտանիքի մէջ), պահապանի, հսկիչի, գիշերապահի գործ մը ։ Դիմել.—

Mélik Noubarian, (Pour Mikael)
22, Ave. Thèophile Gautier, Tél. JAS. 18-18

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • SAMEDI 21 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7883 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3294

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐ՞Ն ԷՐ «ԱՆՏԵՂԻ»Ն

Ինչպէս տեսանք, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, պաշտօնապէս կը խոստովանի թէ մեղքը միայն Թուրքիոյ վրայ չիյնար, եթէ «մռայլուեցան» երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները :

Անգամ մը եւս կարդացէք այդ յայտարարութիւնը որ եղաւ անցեալ Դեկտեմբերին, Գերագոյն Սովետի չորրորդ նստաշրջանին մէջ (Սեսիա?).

— « Յայտնի է, որ երբ Թիւրքիայի իշխանութեան ղեկավարները Քեմալ Աթաթիւրքը եւ Իսմէթ Ինէօնիւն էին, մենք շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէինք նրա հետ. բայց յետոյ դրանք մռայլուեցին: Մենք չենք կարող ասել, թէ դա տեղի ունեցաւ միայն Թիւրքիայի մեղքով. *մեր կողմից եւս թոյլ տրուեցին անտեղի յայտարարութիւններ, որոնք մռայլեցին այդ յարաբերութիւնները* » :

Գերագոյն Խորհուրդի «դեպուտատ»ներէն ո՞ր մէկը պիտի համարձակէր հարցումներ ուղղել այդ «անտեղի» յայտարարութեանց մասին :

Պարզ է որ հարցը կը վերաբերի Կարս-Արտահանի եւ Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութեան :

Մոսկուան կէս-բերան առաջարկ մը ներկայացուց երկու նահանգներու մասին, կողմնակի միջոցներով: Նոյնիսկ խեղաթիւրեց անոնց հանգամանքը: Յետոյ յանկարծ լռեց :

Ու. [illegible] մը կատարեց, յայտարարելով թէ Հայաստան եւ Վրաստան հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30) :

Ինչպէս Եուկոսլաւիոյ հետ եղած յարաբերութեանց խզման առթիւ, այս հարցին մէջ ալ Խրուշչեւ եւ ընկ. «անտեղի» յայտարարութեանց պատասխանատուութիւնը կը ձգեն Սթալին-Բերիա չքախումբին վրայ :

Այս պարագան կը հաստատէ Խրուշչեւի յայտարարութեան մնացեալ մասը, նոյնպէս բոլշեւիկեան հայերէնով.

— «Բայց դրանից յետոյ (հետո?) մեր կողմից միջոցներ ձեռնարկուեցին ստեղծուած դրութիւնը փոխելու եւ այդ երկրի հետ բարեկամական յարաբերութիւնները վերականգնելու համար: Սակայն Թիւրքական պետական գործիչների կողմից, դժբախտաբար, մենք պատասխան միջոցառումներ չունենք : (Սով. Հայաստան, 31 Դեկտ. 1955) :

Ուրեմն, Թուրքերը որ եւ է գործնական պատասխան չեն տուած Խ. Միութեան առաջարկներուն, եւ յարաբերութիւնները կը մնան «մռայլուած» :

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ նոր զինակիցներն ու խնամակալները կը շարունակեն իրենց շուքը տարածել ծովու թէ ցամաքի վրայ.

— « Թիւրքիա են գնում ամերիկեան գեներալներ եւ ադմիրալներ, որոնք արտասանում են ռազմաշունչ ճառեր, ռազմական նաւատորմների այցերով ցուցադրում են իրենց ուժերը: (*Նոյն*) :

Խրուշչեւ Թուրքիոյ հետ Իրանն ալ յիշելով, դիտել կուտայ թէ երկու երկիրները խելացի չեն վարուած, իրենց ճակատագիրը կապելով «ագրեսիւ Բաղդադի պակտի հետ» (դաշինք) «եւ հրաժարուելով Սով. Միութեան հետ բարի-դրացիական, բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելուց »:

Այսպէս, ուրեմն, Խ. Միութեան նոր վարիչներն ալ «անտեղի» կը գտնեն որեւէ հողային պահանջ՝ ի վնաս Թուրքիոյ, նախընտրելով անոր երբեմնի բարեկամութիւնը, որ 1914ի պատմական սահմաններն ալ խախտեց :

Հայաստանի կը մնայ ճահիճ ցամքեցնել եւ Սեւանը դարձնել Թերակղզի ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ Ա. ՆԻՍՏԸ ԿԷՍ ԺԱՄ ՏԵՒԵՑ

ՆԵՐԿԱՅ ԷԻՆ 595 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Ինչպէս հաղորդած էինք, նորընտիր Ազգ. Ժողովին առաջին նիստը գումարուեցաւ հինգշաբթի օր, նախագահութեամբ երէցագոյն անդամին, Պ. Մարսէլ Քաշէնի: Վեց առժամեայ քարտուղարներէն չորսը համայնավարներ էին, երկուքը՝ փուժատեան, իբրեւ ամէնէն երիտասարդները :

Մարսէլ Քաշէն իր ճառին մէջ շեշտեց թէ «հետզհետէ աւելի բազմաթիւ Ֆրանսացիներ ժողովրդական ճակատի կարօտը կը քաշեն»: Այս առթիւ պարսաւեց այն օտար թերթերը որոնք վարկաբեկիչ հրատարակութիւններ կատարեցին Յունուար 2ի ընտրութեանց մասին: « Այսօր, ինչպէս երէկ, 1956ի Ֆրանսան չի մոռնար իր անցեալ ազնիւ աւանդութիւնը: Եւ իր ժողովուրդը կ'ուզէ միշտ հաւատարիմ մնալ մեր Ֆրանսական աւանդութեան: Անկում կը վերագրեն Ֆրանսայի, «Եւրոպայի հիւանդը» կոչելով զայն: 1956ի Ֆրանսան կը մերժէ այդ անարժան վերագրումները »:

Յետոյ ակնարկելով Տըլըսի վերջին յայտարարութեան, ըսաւ թէ օտար պատասխանատու նախարար մը յայտնեց թէ վերջին տարիներու ընթացքին երեք անգամ քիչ մնաց որ աշխարհամարտ մը պայթէր: «[illegible] յայտնութիւններէն ետք Ֆրանսայի ժողովուրդը կը պահանջէ ամէն գնով դադրեցնել այն անպատկառ խաղերը որոնք նոր աշխարհամարտ մը կը պատրաստեն»:

Ապա կարգ մը տեսակէտներ պարզեց, ներքին եւ արտաքին խնդիրներու կարգադրութեան համար :

ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱԶՄԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բացման ճառէն անմիջապէս ետք, ձեռնարկուեցաւ ժողովին կազմակերպութեան, երեսփոխաններու վաւերացման եւ ուրիշ ատենական գործողութեանց: Ժողովը առ այժմ կը բաղկանայ 595 երեսփոխաններէ: Բաց կը մնան 31 աթոռներ, որոնց 30ը Ալժերիոյ կը պատկանին, իսկ մէկը՝ հեռաւոր գաղթավայրի մը: Ընտրուած երեսփոխաններն են.— 151 համայնավար եւ յառաջդիմական, 96 ընկերվարական, 55 արմատական (Մենտէս Ֆրանս), 19 ընկերվարական-դեմոկրատական (նոյնպէս), 12 ձախ հանրապետական (էտ. Ֆոր), 71 ժողովրդական, 11 անդրծովեան անկախ, 97 չափաւորներ (Փինէ-Ռենօ), 23 նախկին կոլեան, 51 փուժատեան (խանութպաններու եւ արհեստաւորներու միութիւն), 9 զանազան: Երբ ալ ալժերիոյ մնացածներն ալ ընտրուին, ընդհ. թիւը պիտի ըլլայ 627, ինչպէս կը տրամադրէ ընտրական օրէնքը :

Նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի օր: Այնուհետեւ Պ. Ֆոր դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ եւ Հանրապետութեան նախագահը պիտի սկսի խորհրդակցիլ կուսակցապետներուն հետ, վարչապետութեան թեկնածուն ընտրելու համար :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ այդ պաշտօնը պիտի առաջարկուի Պ. Կի Մոլէի, որ կ'ուզէ կառավարութիւն մը կազմել առանց համաձայնութիւններ կնքելու աջ կամ ձախ հոսանքներուն հետ: Եթէ ծրագրուած դահլիճը կարենայ կանգուն մնալ, իր առաջին գործը պիտի ըլլայ կարգադրել Ալժերիոյ խնդիրը, ազատ ընտրութիւններ կատարելով մինչեւ վեց ամիս: Տեսակէտները կը տարբերին այս հարցին կարգադրութեան մասին: Բանի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

« *ՄԱՅԹԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ* »

Հաճոյքով կարդացի Պոլսէն ղրկուած վիպակ մը, «Մայթերուն վրայ»:

Հեղինակը, Ատրինէ Տատրեան, անծանօթ մը չէ լրագրական հրապարակին վրայ: Եւ տարիներէ ի վեր մեծ խանդավառութեամբ նուիրուած է մանկական գրականութեան :

Մօտաւորապէս տասը տարիէ ի վեր մանկական ամսագիր մըն ալ կը հրատարակէ Պոլսոյ մէջ, «Պարտէզ», ուսուցիչ Բագրատ Թեւեանի հետ :

Յօրինած է թատերախաղեր, սիրուն երգեր եւայլն:

Առաջին անգամ է որ վիպագրութինն ալ կը փորձէ,— «արագ, խտացած եւ ուժեղ »:

Խումբ մը երիտասարդուհիներու եւ երիտասարդներու կեանքն է այս վէպը, որ կը բաղկանայ 162 էջերէ : « Կեանքը մայթերուն վրայ :«Կեանքը ինչպէս որ է»:

Այնտեղ կ'երեւան տիպարներ՝ դպրոցականներու, կանուխէն շուկայ նետուած աղջիկներու, պատառ մը հացի համար ժամանակէ աշխատանքի լծուած դժբախտներու :

Կ'երեւան կենդանի պատկերներ՝ Վոսփորի նաւերէն մինչեւ Մահմուտ Փաշայի զառիթափին վրայ եւ այլուր պարզուած բարքերու,— խենէշութեան, լրբութեան եւ չարաշահութեան: Կ'ուրուագծուին դաս մը բացասական տիպարներ ալ, իրենց թունաւոր եւ չարախինդ մոլութիւններով :

Եւ վերջապէս կան պատկերներ համարձակ եւ խօսուն: էջեր՝ արդի կեանքէն, ուր Պոլիսը կարծես կը մրցի Փարիզի հետ :

Դժբախտաբար պակաս չեն լեզուական անխնամութիւններ, անշուշտ հետեւանք՝ Պոլսոյ լրագրական ժխորին :

Հատընտիր ցանկ մը կազմած եմ արդէն, եւ պատահաբար կ'արձանագրեմ քանի մը օրինակներ.—

Վրիպա՞կ է « ազատգեղը » (ազատ-քեղ): *Հակառակ* որ, կը հաւանէր *զայն*, քահքահալիր (քրքջալիր), *չծերանար*, *չհասկնար* (*չի*), *նուազարժէքութիւն*, *գլա կը ներէ եղեր*, *գէրցած*, կը *համակրիք գինքը*, ձեր մէջ լաւ *մթերք մը* կայ (*խըմոր*): *Եւայլն* :

Միտքս վրիպակներու ցանկ մը կազմել չէր, այլ ծանօթացնել համակրելի նորութիւն մը, որ ամէն բանէ առաջ կ'ենթադրէ դիտելու կարողութիւն, թարմութիւն եւ աշխատանք :

Դժուար չէ ամբողջական վէպի մը վերածել զայն, նոխացնելով եւ մանաւանդ մշակելով, իբրեւ լեզու եւ հիւսուածք :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ապահովութեան Խորհուրդը Յունուար 19ին միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ դատապարտելի կը դանէ Իսրայէլը, Դեկտ. 11ին կատարուած յարձակման առթիւ ուր սպաննուեցան 56 սուրիացի զինուորներ: Վիճաբանութիւնները կը քաշքշուէին մէկ ամիսէ ի վեր: Բանաձեւը կ'ըսէ թէ Իսրայէլ յայտնապէս բռնաբարած է 1948ի զինադադարի պայմանագիրը եւ թերացած՝ իր պարտականութեան մէջ, իբրեւ անդամ Ազգաժողովին: Յետոյ կ'ազդարարէ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի հարկադրուի ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, եթէ Իսրայէլ յառաջիկային թերանայ իր պարտաւորութեանց մէջ: Խորհրդային պատուիրակը առաջարկած էր որ Իսրայէլ հատուցում վճարէ Սուրիոյ, սակայն բանաձեւը որեւէ խօսք չի պարունակեր այդ մասին :

× *Մ. Նահանգներուն Երեսփ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը հաւանութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը զէնք ճարէ Իսրայէլի, «պաշտպանելու համար ինքզինքը այն յարձակողական զէնքերուն դէմ որոնք չափազանց աժան գնով կը ծախուին Եգիպտոսի, Խ. Միութեան կողմէ»: Յանձնախումբը միեւնոյն ատեն կ'ըսէ թէ հակառակ են զինարշաւին ...*

× *Գահիրէի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Ճեֆերսըն Քաֆրի, ճառ մը խօսելով Ժընեւայի մէջ, ազդարարեց իր արաբ բարեկամներուն թէ բան չեն շահիր, եթէ պատերազմ ծագի Արաբներուն եւ Իսրայէլի միջեւ: Այս առթիւ ներբողեց սահմանադրութեան վերահաստատումը Եգիպտոսի մէջ :*

× *Գահիրէի անթելը իսրայէլեան թերթ մը քաղելով կը ծանուցանէ թէ Սուրիա պայմանագիր մը կնքած է Չեխոսլովաքիոյ հետ, վեց միլիոն տոլարի զէնք եւ ռազմանիւթ գնելու համար: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիա մօտերս պիտի ստանայ հարիւր հրասայլ՝ թնդանօթներով, յիսուն հակօդային հրանօթ, գնդացիրներ եւն.: Կ'ըսուի թէ զինամթերքը շատ աժան ծախուած է եւ իրականին մէջ կ'արժէ քսան միլիոն տոլար :*

× *Սուտան եւս անդամակցեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան, իբրեւ անկախ պետութիւն :*

× *Իսրայէլ ստիպողական կոչ մը ուղղեց բրիտանական կառավարութեան, որպէսզի զէնք ճարէ արագօրէն, թէ երկրին պաշտպանութիւնը ապահովելու եւ թէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը վերահաստատելու համար Միջին Արեւելքի մէջ:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այ- ... առաջին լրագրական ասուլիսը կատարեց առջի օր, իր հիւանդութենէն ի վեր: Ներկայ էին աւելի քան երկու հարիւր լրագրողներ: Իր առաջին գործն եղաւ պաշտպանել արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, որ բուռն քննադատութեանց ենթարկուած է այս միջոցին: Ըսաւ թէ Տըլըս իր ճանչցած նախարարներուն լաւագոյնն է եւ թէ բացարձակ վստահութիւն ունի անոր վրայ: Գալով իր նախագահական թեկնածութեան, ըսաւ թէ հարկադրուած է խնայել աւելորդ յոգնութիւններ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ընդհարումներ պատահեցան առջի օր: Եօթը ըմբոստներ սպաննուեցան, չորս զինուորներ ալ վիրաւորուեցան :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ամէն օր նոր դէպքեր կը պատահին: Բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ Թլեմսենի մէջ: Քսանեւութ ըմբոստներ սպաննուեցան Կոստանդինի եւ Քապիլի շրջաններուն մէջ: Երկուհարիւր-քսան հազար զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն, ի նախատեսութիւն անակնկալ յարձակումներու :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ մը գումարելով, որոշեց ամէն միջոց գործադրել, ժողովրդական ճակատ կազմելու համար :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ վտանգը չէ անհետացած, ըսաւ Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Է. Իտըն, ճառ խօսելով օրուան կացութեան մասին: Այս առթիւ բացատրեց թէ նոր աշխարհամարտի մը վախերը եթէ նուազած են, պատճառը այն է որ ամէնքն ալ կը սարսափին հիւլէական ուժի գործածութենէն: Տեւական խաղաղութեան մը համար անհրաժեշտ է յիշել նոր աշխարհամարտի մը հետեւանքները եւ պատասխանատուութիւններ ստանձնել: Յետոյ հաստատեց թէ Անգլիա վճռած է ջրածին ռումբ մը շինել եւ թէ կացութիւնը վերջերս պղտորած է արեւմտեան պետութեանց եւ համայնավար երկիրներու միջեւ :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Բ.

Յիշենք միջանկեալ մի դրուագ իր անձէն :

Օրուան կացութեան–յեղափոխութիւն – և «Հայ համայնք»ի անհրաժեշտութեան մասին ժողովուրդը լուսաբանելու համար կ. Կոմիտէն որոշեց բանախօսներ ուղարկել շրջակայ հայ գիւղերը: Նախընտրելի էր որ ամէն գիւղ գնացող լինէր իր իսկ ծոցէն ելած գործիչ – մտաւորական: Ու քիչ չէր նրանց թիւը :

Հ. Տէրտէրեան եւ Գրիգոր Զուբարեան (Համազիւղացի) պիտի խօսէին իրենց հայրենի գիւղ Թոփթիում: Նրանց պիտի ընկերանային նաեւ նոր, անծանօթ դէմքեր: Թոփթի մեկնելիք խմբին մաս կազմեց նաեւ տողերս գրողը: Որոշուեց որ, ամէնս մէկ առաւօտ կանուխ մեկնենք կառքով: Պիտի հաւաքուէինք Հ. Տէրտէրեանի տան առջեւ: Որոշուած ժամին, երբ ամէնքս հաւաքուեցանք, կառք չկար: Համբարձումը ժամանակէն առաջ մեկնել էր, կարգադրելով, որ միւսներս գնայինք երկաթուղիով:

Անհասկնալի, պաղ տրամադրութիւն ստեղծուեց: Ինչո՞ւ այդ աճապարանքը: Զուբարեանն ասաց.

— Ինձ հասկանալի է, եթէ ես չլինէի ձեզ հետ, դուք բոլորդ կը գնայիք Համբարձումի հետ, կառքով, իսկ քանի որ ես կամ խմբում, այդ լինել չէր կարող :

Այդքան միայն: Թերեւս տեղացիները հասկացան խնդիրը, ես չհասկացայ: Մենք գնացինք երկաթուղիով: Օրը կիրակի էր, ուշ մնացինք պատարագին, բայց հասանք հրապարակային ժողովին, որ տեղի պիտի ունենար պատարագէն անմիջապէս ետքը:

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուն էր, մեծ մասով այրեր: Նկատեցի որ ժողովուրդը մեծ մասով միջահասակ էր, թխամորթ, լայնաթիկն, ուժեղ եւ ամուր: Հաստատ նաեւ իր համոզումների մէջ, որ փոխելը դիւրին չէր :

Ինձ թուաց նաեւ, թէ սրահը բաժանուած էր երկու մասի, մէկը միւսին հակառակ: Չէի սխալած: Երբ խօսեց, ու խօսքը վերջացրեց Տէրտէրեան, ծափահարեց սրահի մէկ կողմը: Երբ խօսեց Զուբարեանը, ծափահարեց սրահի միւս մասը, իսկ երբ խօսեց նոր, անծանօթը՝ ծափահարումը եղաւ միահամուռ, ընդհանուր :

Ժողովէն վերջ Համբարձումին չտեսանք, մենք հիւր եղանք Զուբարեաններին: Դպրոցի ուսուցիչներէն մէկն էր քաղաքէն ինձ ծանօթ վանեցի երիտասարդ Վահագն Աւագեանը, նրա հետ ուզեցի շրջել գիւղում: Միւսները մասնաւոր ժողով պիտի ունենային տեղական կոմիտէի հետ :

Գիւղն ընդարձակ էր, բարեշէն, հաւասար: Ունէր բարձրաբերձ զանգակատնով մի գեղեցիկ եկեղեցի, սրահ, դպրոց, ոչ եկեղեցուն կից: Դպրոցը խեղճուկ բան էր, ոչ համապատասխան գիւղի բնակչութեան եւ հարստութեան: Ինչու՞ այդ անտեսումը: Խմեցի գիւղի աղբիւրի ջուրը, եւ վարը, համարեա գիւղամիջում հանդիպեցի մի կիսաւարտ շէնքի: Հին էր շէնքի հիմնարկէքը, յայտնի էր, որ տասնեակ տարիներ էր անցել վրայէն: Ինչո՞ւ էր մնում կիսատ :

Իմ հետաքրքրութեան այսքանով միայն պատասխանեց դրսեցի վարժապետը :

— Ասում են թէ՝ եկեղեցի եւ դպրոց պէտք է շինուած լինէր, սակայն հողը վիճելի էր եղած Տէրտէրեան, Զուբարեան գերդաստանների միջեւ չեն համաձայնած: Զուբարեանների շինածը քանդել են Տէրտէրեանները, Տէրտէրեանների շինածը քանդել են Զուբարեանները: Ու այդպէս սերունդէ սերունդ:

Մասամբ ինձ հասկանալի դարձաւ օրուան դէպքը, Համբարձումի առանձին գիւղ մեկնելը: Ուրեմն, պապենական հակամարտութիւնն անցած էր նաեւ նոր սերունդին:

Տէրտէրեան եւ Զուբարեան քով քովի պիտի չկարենային գործել, մէկը տեղի պիտի տար, մէկը պիտի պարտուէր: Ու գիտենք որ տեղի տուողը եղաւ Գ. Զուբարեանը, հեռացաւ Դաշնակցութիւնէն, դարձաւ աւերակ: Հ. Տէրտէրեանին անձամբ ծանօթ եւ իր յուշերին հետեւողներն արդէն գիտեն, որ Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումով նա դարձաւ համահայկական ծանօթ դէմք, եղաւ խորհրդարանի անդամ, Մոսկուա ուղարկուած պատուիրակութեան գործօն անդամ, վերջն ալ՝ փոխանցման շրջանի կառավարութեան անդամ :

Խորհրդային իշխանութեան օրով յաջողեցաւ պահուել եւ չբանտարկուել: Փետրուարեան ապստամբութեան բերեց իր գործօն մասնակցութիւնը եւ բախտակից շատերի պէս իր կնոջ հետ դուրս ելաւ երկրէն, անցաւ Պարսկաստան՝ Թաւրիզ :

Ես էլ, նոր ամուսնացած, եղայ բախտակից եւ ուղեկից իրեն: Մեր հին բարեկամութիւնը շարունակւում էր:

1923ի ամառը ամուսնուս՝ Դոկտ. Յ. Կիլիկեցի – Քիւթիւքեանի հետ՝ մեր ապրուստը հոգալու համար գնացել, տեղաւորուել էինք Արդաբիլ քաղաքում: Ժամանակին հայաշատ այդ քաղաքում, որ ունի եկեղեցի եւ դպրոց, այդ միջոցին հայ գաղութ չկար: Կային միայն 17 – 20 այրեր, արհեստաւոր ու առեւտրական: Բոլորովին մենակ չլինելու համար ես ինձ հետ տարել էի Կարսեցի այրի մի կին, իր 7 – 8 տարեկան զաւակին հետ: Նրա փափաքն էր Բագուի վրայով վերադառնալ Հայաստան:

Փնտռում էինք սովետական իշխանութեան շրջանակում ծանօթներ, այդ գործը յաջողցնելու համար: Քաղաքում կար հիւպատոսարան, նաեւ առեւտրական ներկայացուցչութիւն, մի քանիսն իրենց ընտանիքներով: Մէկ ընտանիքի հետ մտերմացել, մտերմացած էինք եւ այցելում էինք իրարու:

Մի երկու անգամ հրաւիրեցինք նաեւ հիւպատոսարան: Տեսանք որ այդ շրջանում յաճախակի հետաքրքրւում են Հ. Տէրտէրեանով: Եւ ահա մի օր, Սեպտեմբերի սկզբին, գիշերով մեր տան դուռը զարնուեց: Բացինք դուռը: Անակնկալի եկած, հազիւ ներս առանք Հ. Տէրտէրեանին, իր տիկնոջ հետ, որ յառաջացած յղութեան վիճակում էր, Վաղարշակ Տէր Խաչատրեանին, Թաւրիզցի մի երիտասարդի Մուշեղ Յակոբեանին եւ մի տիկնոջ իր աղջկան հետ :

Հ. Տէրտէրեանը Ռաշտէն հրաւիրուած էր, որպէս տնօրէն տեղական Յովնանեան ազգային վարժարանի և հետը տանում էր Վ. Տ. Խաչատրեանին եւ Մուշեղին ուսուցչական պաշտօնի: Տիկինը՝ աղջկան հետ՝ ընկերացել էր նրանց Էնզելի, կամ Ռաշտում գտնելու համար իր ամուսնուն եւ տղային :

Ի հարկէ ոչ ոք պիտի իմանար նրանց Արդաբիլով անցնելը: Մեզ համար հասկանալի դարձաւ Համբարձումի մասին եղած հարցուփորձը: Աստարայէն Էնզելի Կասպից ծովը անցնելու համար պէտք էր առնել սովետական շոգենաւ, մեծ էր վտանգը :

Երբ յայտնեցինք Համբարձումին իր մասին եղած հարցուփորձը եւ տեսանք շոգենաւ մտնելու վտանգը, ասաց.

— Ինչ ուզում է լինի, պարտականութիւն եմ ստանձնել, պէտք է որ աճապարեմ տեղ հասնելու համար:

Առաւօտեան, լոյսը չբացուած մեկնեցին Աստարա: Ի հարկէ Արդաբիլի հատ ու կենտ Հայերու մէջ էլ կային Դաշնակցականներ, ինչպէս նաեւ Աստարայում: Ամէնը պիտի օգնէին ուսուցչական կազմի տեղ հասնելուն :

Աստարայում եւս, տեղական ընկերները վտանգաւոր էին համարել Համբարձումի սովետական նաւ մտնելը: Կարողացել էին անել ուրիշ կարգադրութիւն :

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

ԱԼՄԿԱԼԻ ԺՈՂՈՎ

ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

«ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՆՑԱՒՈՐ Է»

ԽՄԲ. — Երէկ հրատարակեր էինք Թուրքիոյ Դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան մէջ ծագած վիճաբանութիւնը՝ Սեպտ. վեցի դէպքերուն առթիւ: Կուսակցութեան անդամներէն Քեմալ Էօզչոպան խօսք առնելով յայտարարեց.

— Ընկերներ, այդ դէպքը թէ երկրէն ներս եւ թէ դուրս մեր ազգային վարկը ցնցեց: Այդ օրերուն ես Եւրոպա կը գտնուէի: Թերթերը «Բարբարոս Թուրքեր» խորագիրներուն տակ դէպքը կը նկարագրէին եւ լուսանկարներ կը հրատարակէին: Այսպէս շաբաթներ ու շաբաթներ: Մեզ սիրողներն անգամ իրենց երեսները թթուեցուցին, կը յիշեմ որ ես ու ընկերներս լացինք: Այդ դէպքը աղիտալի է: Բայց Ենիչէրիներու ապստամբութենէն եւ կարգ մը ըմբոստութիւններէ, բնականոն շրջանին մէջ հազուադէպ է նման ծանրակշիռ դէպքերու հանդիպիլ :

« Չենք կրնար ըսել թէ կառավարութիւնը այդ դէպքը կազմակերպեց, մեր արիւնը կրող անձեր այսքան դէշութիւն չեն կրնար ընել ազգին: Այս տեսակէտով իրաւունք կուտամ Մենտերէսի դիւրազգածութեան, սակայն կառավարութիւնը յանցաւո՞ր է. խղճիս բովանդակ ձայնովը կը պոռամ որ կառավարութիւնը յանցաւոր է. որովհետեւ.—

Ա.— Կառավարութիւնը դէպքին ներքին երեսը չէ հրապարակած, դեռ բաներ մը կը պահուին :

Բ.— Նախորդ նախարարը յայտնեց թէ ամէն ինչ պիտի հրապարակէ ու չըրաւ :

Գ.— Պատկան պաշտօնատուներ դէպքը պատմեցին, սակայն հարցական մը ձգելով լռեցին :

Դ.— Դէպքը սկսած միջոցին վարչապետը եւ ներքին նախարարը, հոն էին, ամենաբուռն շրջանին մեկնեցան Անգարա եւ յետոյ Սապանճայէն վերադարձան :

Ե.— Ոստիկանութիւնը բոլորովին հանդիսատես մնաց :

« Ընկերներ, ներկայացման պէս բան մըն էր դէպքը :»

Զանազան տեղերէ Էօզչոպանին խօսքը կտրել ուզեցին. մէկ կողմէ Պատուոյ Ատեանի նախագահ Օսման Գաւրագօղլու կը պոռար, միւս կողմէ ալ Մենտերէս կը նայէր: Ճառախօսին ձայնը հազիւ կը լըսուէր աղմուկին մէջէն: Ժողովի նախագահը ազդարարեց.

— Յարգելի նախագահ, կը ներկայացնեմ անփութութեան հետեւանքով յանցանք գործողներուն պատճառաբանութիւնները :

Աղմուկն ու աղաղակները սաստկացան, Էօզչոպան խիստ բարձր ձայնով մը շարունակեց.

— Ուրեմն իմ թուած հինգ պատճառներով կառավարութիւնը թերացած է: Այսինքն անփոյթ գտնուած է: Արդ, ըստ օրէնքի անփութութիւնը յանցանք է, հետեւաբար անհրաժեշտ է խորհրդարանական քննութիւն բանալ :

Այդ միջոցին, Գաւրագօղլու կասկարմիր կտրած ամբողջ ուժովը կը պոռար.

— Ոստիկանութիւնը ձեռք չշարժեց, որովհետեւ ոտքի ելլողները Թուրք տղաքներ էին: Ու աչքովը Մենտերէսը կը փնտռէր:

— Մի աղմկեր, ընկեր, գոչեց Էօզչոպան:

— Ես քու ընկերդ չեմ, պոռաց Գաւրագօղլու.

— Ուրեմն «ընկեր» խօսքս ետ կ'առնեմ, չեմ ցանկանար քեզի պէս ընկեր մը ունենալ:

Աղմուկը ծայրայեղ չափերու հասաւ: Էօզչոպան ըսաւ.

— Տրամաբանութենէ զուրկ է այն խօսքը թէ ոստիկանութիւնը չմիջամտեց, որովհետեւ ոտքի ելլողները Թուրք զաւակներ էին: Է՛յ, Օսման Գաւրագ, անընդունելի է այդ պատճառաբանութիւնդ, պոռալով չես կրնար լռեցնել զիս, Քեմալ Էօզչոպան տասնեակ աղմուկ ու պոռչտուքներու տասնոց չի տար. տեղդ նստէ :

Օսման Գաւրագօղլու անմիջապէս տեղը նստաւ ու ձայնը կտրեց :

Երեսփոխանները ոտքի ելած՝ հետաքրքիր էին թէ ինչ պիտի պատասխանէ Գաւրագօղլու, բայց անիկա չուզեց այլեւս խօսիլ :

Էօզչոպան շարունակեց.

— Ձեր խղճմտանքը կը դիմեմ. դուք այդ դէպքին ամբողջովին տեղեա՞կ էք եւ վստա՞հ էք որ կառավարութիւնը պատասխանատու չէ: Քանի մը տեղէ ձայներ բարձրացան.

— Ոչ, տեղեակ չենք :

— Այն ատեն, կառավարութիւնը չէնք չնորհք յանցաւոր է եւ պէտք է դատարան յանձնել :

Աղմուկը գագաթնակէտին հասաւ: Երեսփոխանը իջաւ ամպիոնէն: Հարցը քուէի դրուեցաւ եւ 32ի դէմ մեծամասնութեամբ խմբակը որոշեց չբանալ խորհրդարանական քննութիւն :

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ փոքրիկ Ազգ. ժողովին մէջ, նոյն հարցին առթիւ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

Ինծի մօտեցողները Թուրքեր էին: Յայտնի էր, որ Յոյներ ալ կային անոնց մէջ, սակայն չէին համարձակեր հետս խօսիլ, ծուարելով անկիւն մը:

Ոմանք նստած հանգիստ սրտով կ'ընթրէին: Այդ պահուն զգացի որ անօթի եմ, ամբողջ օրը բերանս բան չէի դրած: Այդ մասին մտածելու ոչ ժամանակ, ոչ ալ տրամադրութիւն ունէի: Թուրքերը մեղքնալով ինծի տուին ուտելիք: Կարծես տրամադրութիւնս չտկուեցաւ, ուզեցի խօսիլ եւ տեղեկանալ այն պատմութեան որ իմ չուրջս կը դառնար :

Տակաւին բերանս չբացած, ներս խուժեցին խումբ մը ոստիկաններ, կօշտ ու կոպիտ հայհոյանքներով յարձակեցան բանտարկեալներուն վրայ եւ սկսան ծեծել: Գազանային կատաղութեամբ կը հարուածէին իրենց կաշիէ գօտիներով, իսկ ես չեմ գիտեր ինչպէ՞ս ինքզինքս գտայ մահճակալի մը տակ :

Իմ թաքստոցէս կը տեսնէի թէ ինչպէս կը տապալէին իրենց ոտքերուն տակ ու անխնայ, ոտքով թէ ձեռքով, փայտերով եւ թէ երկաթեայ ձողերով կը զարնէին, քանի քանիներու ոտքերը, թեւերը կոտրեցան, գլուխներ պայթեցան, իսկ մէկուն աչքերը այտերուն վրայ կը ճօճէին: Օհ Աստուած իմ, ինչ բոլեններու ձեռք եմ ինկած, ի՞նչ է մեղքս… Շատեր արիւնլուայ կը հեծկլտային՝ գետին փռուած ու անոնց վրայ կը կոխկրտէին մէկ ոստիկանէն միւսին փոխանցուած թըշուառները :

« Օգնութիւն, օգնութիւն» կը պոռային, իսկ մէկը ըստ երեւոյթին Թուրք կրօնական մը, անկիւն մը քաշուած կ'աղաղակէ.— « Աստուծմէ վախցէք, դուք Իսլամներ չէ՞ք, ձեր կրօնակից եղբայրները այսպէս վայրենօրէն ծեծելով չէ՞ք ամչնար: Գացէք Մէսքէնէ, Տէր Զօր անհաւատներ սպաննեցէք, բանակ գացէք հայրենիքին թշնամիներուն դէմ կռուեցէք, ինչո՞ւ ձեր անզէն եղբայրները կը ծեծէք, տմարդօրէն, դուք մայրաքաղաքի չուքին տակ ծուլօրէն քնացող չուներ »:

Գազանացած վոհմակը աւելի կատղած յարձակեցաւ այդ ճիւաղին վրայ եւ սկըսաւ հարուածել ու կրկնել.

— Անամօթ սրիկայ, մենք արիւն կը փսխենք, գիշեր ցերեկ անքուն ու առանց հանգստի ձեզի պէս վատերը, դաւաճանները կը ձերբակալենք, ինչո՞ւ նենգաբար խոյս կուտաք ձեր ազգային պարտականութենէն, եւ տակաւին կը համարձակիք անարգել մեզ, պատերազմի ճակատներուն վրայ օրական տասնեակ հազարներ իրենց կեանքը կը զոհեն հայրենիքին սիրոյն, իսկ դուք ձեր դրամով մարդիկ գեղծարարութեան կը մղէք: Եկուր քեզի ղրկենք Հայերը ջարդելու, այդ մանրէներն ալ դուն մաքրէ ....

Ու հրէշային գործողութիւնը աւելի կը սաստկանար, քիչ առաջ պոռացող Թուրքը ի՞նչ եղաւ չգիտցայ: Մոլեգնած ճիւաղներուն աչքերը դարձած կը հարուածէին աւելի կատաղօրէն :

Ես իմ անկիւնէս կը դիտէի անհարեկ: Դիւահար դառնալը բան մը չէր: Այս դիրքին մէջ ես մինակ չէի, ամէն մէկ մահճակալի տակ բանտարկեալ մը տեղ գրաւած էր ու ահուդողով կը հետեւէր այս տրամին :

Երբ ոստիկանապետը երեւցաւ, ոստիկանները հեռացան պատրաստ ու քըրտնաթաթախ:

Մեծաւորը հրամայեց անմիջապէս մաքրել եւ կարգի դնել ննջարանը: Բոլորը ոտքի էին, վիրաւորները իրենց վէրքերը կը կապէին թաշկինակով, պատռուած թաշկինակով, ոտքերէն, թեւերէն եւ գլուխներէն զարնուածները կուլային: Ամէնքը խեղճացած, անհարեկ, մաքրութեան եւ դասաւորման սկսած էին: Պատուհաններուն ապակիները ջարդուփշուր ինկած էին ամէն կողմ, արիւնը լճացած էր տախտակամածին վրայ:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(10) (Շար.)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ԲԺԻՇԿ ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ծննդեան 70 եւ բժշկական գործունէութեան 45ամեակը տօնուեցաւ Երեւանի մէջ: Բժիշկը գործօն դեր կատարած է նախասովետական շրջանի հայ բժշկական կեանքին մէջ, 1909էն սկսեալ: Աւարտած է Խարկովի համալսարանը: Սկիզբէն իսկ համբաւի տիրացած է շնորհիւ իր ախտաճանաչութեան, մանաւանդ ջերմի հիւանդութեան եւ համաճարակներու առեն: Առողջապահական գիտութեանց քարոզչութեան մէջ մեծ դեր կատարած է: Իր մասնակցութիւնը բերած է Երեւանի պետական համալսարանի բժշկական կաճառին կազմակերպման: 1923էն ի վեր Երեւանի մէջ կը վարէ ներքին հիւանդութեանց ախտաճանաչութեան ամբիոնի վարիչ պաշտօնը: 1928ին կը ստանայ ուսուցչապետի աստիճանը: Յովհաննիսեան ծանօթ է ամբողջ Խ. Միութեան մէջ եւ ունի բազմաթիւ աշխատութիւններ: Հեղինակն է լատինա - ռուս - հայկական բժշկական բառարանի: Կը զբաղի նաեւ բժշկական պատմութեամբ: Հինդ մեծածաւալ «Հայ բժշկութեան պատմութիւնը հնագոյն դարերից մինչեւ մեր օրերը» գրքին հեղինակն է, ինչպէս եւ Ամիրդովլաթին, Հերացիին, Արուաղամովին նուիրուածմենագրութիւնները: Վարած է հայկական Գիտութեանց Ակադեմիայի բժշկութեան եւ կենսաբանութեան պատմութեան բաժինը:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ քրէական յանցանքներու դերագոյն ատանը գնդակահարման դատապարտեց Մուշեղ Ասոյեանը եւ Ս Համբարձումեանը, այն ամբաստանութեամբ թէ դանակի հարուածներ տուած եւ կողոպտած էին Ատրպէջանցի Կարախանովը, որ մեռած է իր ստացած վէրքերուն հետեւանքով:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՄՕ ԽԱՐԱԶԵԱՆԻ ծննդեան 75ամեակի առթիւ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ Լեւոն Քալանթար կը գրէ թէ ան հանրածանօթ է ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ ամբողջ Անդրկովկասի մէջ, ամէն տեղ կազմակերպած ըլլալով ներկայացումներ: Ծնած եւ մեծցած է քահանայի նահապետական ընտանիքի մէջ: Երիտասարդ Ամօն ամէնէն աւելի ոգեւորուած էր Պետրոս Ադամեանի արուեստով: Բացի դերասանութենէ, կը զբաղի բեմադրութեամբ ալ: Բազմաթիւ դերասան աշակերտներ հասցուցած է, մանաւանդ բանուորական շրջանակներու մէջ:

ԵՐԵՒԱՆԻ նկարիչներու տան մէջ տեղի ունեցաւ նկարահանդէս ինքնուս նկարիչներու գործերէն: Թէ գեղանկարչութեան, թէ փորագրութեան, թէ քանդակագործութեան եւ թէ ասեղնագործութեան մէջ ինքնուս արուեստագէտները հասած են լուրջ յաջողութեանց: Յաջող գործեր ցուցադրած են Ա. Ուլիխանեան, Գ. Մանուկեան («Սեւանը»), Գ. Ոսկանեան (Հին Յուշարձան), Գայվազեան («Տեսարան Սեւանից»), Ս. Մուրատեան («Ձմեռ»)

եմ.: Քանդակներուն մէջ են Ռ. Խանոյեանի փոքրադիր արձանները, դերասան Ա. Հայրապետեանի, «Աւ. Իսահակեան կիսանդրին:» Ուշագրաւ է Րաֆֆիի դիմանկարը, զոր պղնձի վրայ փորագրած է Կ. Սափրիչեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊԻՎԷՌ (Կարտան).— Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Պիվէռի հայ գաղութին փոքրիկները զրկուած էին հայեցի դաստիարակութենէ: Պատճառը այն էր որ ազատագրութենէն վերջ, գործուած վայրենի արարքները, պղտութիւն եւ փոխադարձ անվստահութիւն պատճառած էին: Հետեւանքը կրեց նոր սերունդը:

Քանի մը անգամ փորձուեցաւ հայերէնի դասընթացք մը բանալ, բայց ի զուր: Վերջապէս 1955 Սեպտեմբերին քանի մը հայրենակիցներ իրարու քով գալով, որոշեցին միջոց մը գտնել: Իւրաքանչիւր հայ ընտանիքի հրաւիրագիր մը զրկելով, ծնողական ժողովի հրաւիրեցինք, եւ կարելի եղաւ ընտրել վարչութիւն մը, որ յանձն առաւ ուսուցչուհի մը ճարել եւ զբաղիլ դպրոցին հոգերովը:

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք որ 1955 Հոկտեմբեր 16էն ի վեր դպրոցը բացուած է: Ուսուցչուհին է Տիկին Սօնա Թորոսեան: Դպրոցը կը կոչուի, Պիվէռի Ս. Սահակ Մեսրոպ վարժարան: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը: Այժմ ունինք 25 աշակերտներ: Կը յուսանք որ հետզհետէ պիտի աւելնայ: Դպրոցին վարչութիւնը համերաշխութեամբ կ'աշխատի, ապահովելու համար դպրոցին յարատեւութիւնը: Շնորհակալութեամբ կը յայտնենք որ տեղիս Հ. Յ. Դ. կոմիտէն սիրով տրամադրած է իր ակումբի սրահը բոլոր գոյքերով, ի նպաստ մեր փոքրիկներուն հայեցի դաստիարակութեան: Նաեւ շնորհակալութիւն բոլոր այն ազգակիցներուն, առեւտրական թէ բանուոր որոնք, իրենց նիւթական լայն աջակցութիւնը բերին: Մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնենք Փարիզէն Պ. Պ. Գէորգ Պաղըրճեանի, Յակոբեանի եւ Միւթէվէլեանի, Մարսէյլէն Պ. Նշան Կիւրճեանի, որոնք նիւթապէս օգնած էին: Եւ վերջապէս բոլոր անոնց որոնք աջակցեցան մեզի:

Այս բոլոր աշխատանքներուն առաջին արդիւնքը տեսանք Յունուար ութին դպրոցական հանդէսին, որուն յաջողութեան համար ջանք չէր խնայած ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանը: Ժամը 3ին սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր: Ամէն կողմէ հայրենակիցներ եկած էին քաջալերելու փոքրիկները: Հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք»ով: Ն. Սարգիսեան բացման խօսքով կոչ ուղեց ծնողքներուն որպէսզի ուժ տան դպրոցին, ուր իրենց զաւակները հայերէն կը սորվին: Եթէ ծնողքները անհոգ ըլլան, օր մը այս պտիկները պիտի ըսեն. — « Մենք մոռցանք մայրենի լեզուն մեր ծնողքներուն անհոգութեան պատճառով»: Փոքրիկները կարգով օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըսին ու պարեցին հայկական տարազով: Չորս փոքրիկ աղջիկներ, իւրաքանչիւրը մէկ մէկ տուն, մաքուր առոգանութեամբ արտասանեցին Հայոց լեզուն: Փոքրիկներ Թագուհի, Ալիս Մարտիրոսեան եւ Հրանտ Պապիկեան, (Պոլ. Օտոյէն), առաջինը արտասանեց « Մեր կեանքը նուիրուած մեր լեզուին » եւ պարեցին Շամիլի պարը մեծ ճկունութեամբ: Օր. Ագնիւ Պլտոյեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»: «Երեք Անկուտինները» զաւեշտը ներկայացուցին փոքրիկներ Քրիստափոր Պետրոսեան, Գասպար Սուճեան եւ Յովսէփ Յովսէփեան: «Ահա հասաւ» խմբերգը երգուած ժամանակ Կաղանդ Պապան բեմ գալով բաժնեց պտուղ եւ շաքարեղէն բոլոր աշակերտներուն եւ սրահին մէջ եղած փոքրիկներուն:

Շիշ մը շամփանեայ եւ տուփ մը անուշեղէն աճուրդի դրուեցան որոնհանդիսականները լայնօրէն մասնակցեցան, ապահովելով կոկիկ գումար մը: Պ. Պետրոս Գույումճեան (Փարիզէն) որ պատահաբար Պիվէռ կը գտնուէր, մեծ յաջողութեամբ վարեց աճուրդը եւ նիւթապէս ալ առատաձեռնօրէն մասնակցեցաւ աճուրդին: Հանդէսին յաջողութիւնը եւ փոքրիկներուն կարճ ժամանակի ըՙ Թացքին հայերէն սորվիլն ու բեմ գալը, զարմանք պատճառած էր հանդիսականներուն, որոնք ուշ իսկ բայց չէին ուզեր հեռանալ սրահէն: Ն. Ա. Սարգիսեան

●

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Երկու տարիէ ի վեր մենք ալ կ'ունենանք մեր Մանուկներու Օրը: Այս տարի ութը Յունուարին տեղի ունեցաւ Փիէր Քիւրի փողոցի մեծ սրահին մէջ: Հայրեր ու մայրեր եկած էին մեր անմեղունակ տղաքներու բերնէն լսելու մայրենի բարբառը: Հակառակ իրենց փոքր տարիքներուն, ամէնքն ալ յաջող էին:

Հանդէսին նախագահը, Պ. Յ. Յովսէփեան անփոփ կերպով պարզեց դպրոցի մէկ տարուան կատարած աշխատանքը, Թելադրեց անտարբեր ծնողներուն որ իրենց զաւակները ղրկեն, քանի առիթ ունին: Իսկ բեմին վրայ շարուած աշակերտութիւնը երգեց «Հայ ազգինքը», այս օրերուն ամէնէն յարմար խմբերգն էր:

Ուսուցիչը, Պ. Կ. Տէրմոյեան շեշտեց մայրենի լեզուի ուսուցման անհրաժեշտութիւնը, ցաւ յայտնեց որ այս տարի պակսած են աշակերտները, բայց և անոնց յառաջդիմութեան արդիւնքը եղած է գոհացուցիչ: Յաջորդաբար արտասանեցին մանչ թէ աղջիկ Ա. Աբրահամեան, Էթ. եւ Ս. Վանէսեան, Յ. Այտապիրեան բ է. Թոսունեան, Մ. Գէորգեան, Մ. Գույումճեան, Գ. Փորթոյեան, Թ. եւ Մ. Խրիմեաններ, Մ. Ներսէսեան: Ներկայացուեցաւ երգախառն պատկեր մը, «Կաղանդ Պապան», որուն դերակատարները՝ Մ. Խրիմեան, Ա. Պապտիկեան, Թ. Աբրահամեան, Ս. Վանէսեան, Լ. Պապտիկեան, Թ. Խրիմեան շատ յաջող կատարեցին իրենց դերերը: Իսկ «Երեք Քաջեր»ու ներկայացման դերակատարութիւնը մանչերու կողմէ, զուարթութիւն պատճառեց ներկայ հասարակութեան: Ընդհանրապէս ամէնքն ալ լաւ իւրացուցած էին իրենց դերերը, յիշենք իրենց անունները քաջալերանքի համար, Ս. Տէտէեան, Ժ. Թաշճեան, Յ. Այտապիրեան եւ օրիորդներ Էթ. Վանէսեան եւ Ա. Աբրահամեան: Կարճատեւ նուիրատուութենէ մը գոյացաւ 34 հազար Ֆր., ջերմ ծափերու մէջ: Ամենավերջին տեսարանն էր Կաղանդ Պապայի երեւումը (Պ. Յ. Տէտէեան), Նոր տարուան մաղթանքներով: Ըսաւ թէ կու գայ Հայրենիքէն, բեռնաւորուած Հայաստանի պէս պէս պտուղներով: Իր առատաձեռնութենէն օգտուեցան բոլոր ներկայ եւ բացակայ փոքրիկները, մինչեւ անգամ աւելի մեծեր:

Բաղդատելով գաղութի թիւին հետ, սրահը պէտք էր փոքր գար, սակայն բացակաները կանխաւ իրենց տեղերը տրամադրած էին աւելի հաւատաւոր եւ համեստ նուիրատուներուն:

ՆՇԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր Պոմոնի մարզադաշտին վրայ պիտի կատարէ վերադարձի երկրորդ խաղարկութիւնը Պաս Ալփի զօրաւոր խումբերէն Սէնթ Օպանի դէմ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատասխանատու մարզիչները բոլորովին բարեփոխած են խումբին յարձակողական կազմը: Կրկին ուրախութեամբ պիտի տեսնենք Մասիս Աւետեան իր նախկին ձախ ծայր պաշտօնին մէջ, ուր քանի քանի անգամներ իր զօրաւոր հարուածներով ապահոված էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանակէտները: Նմանապէս Պ. Աստուրեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի լաւագոյն գնդակի վարպետը պիտի ստանձնէ աջ ծայրի պաշտօնը ուր իր բարձր մասնագիտութեան շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը այլեւս պիտի սկսի իր յաղթութիւններու շարքը:

Բոլոր Ֆրանսական մարզաթերթերը կը զարմանան որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր այժմու զօրաւոր կազմով դասաւորման մէջ 9րդ կարգը կը գրաւէ: Դեռ անցեալ կիրակի օրուան մրցումը Մարինեանի օդանաւային խումբին դէմ, ուր մէկուկէս ժամ խաղարկութեան ընթացքին Հ. Մ. Ը. Մ. մէկ ժամ անընդհատ թշնամիին սահմաններուն մէջն էր, բայց բախտը կրկին չժպտեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Մարսէյլի օրաթերթերէն Լը Մէրիտիօնալ մարզական խմբագիրը որ ներկայ էր այս կարեւոր մրցումին երկուշաբթի օր իր թերթին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի գովասանքը կը հիւսէր, ըսելով թէ հակառակ իր պարտութեան, հայկական խումբը կը մնար փրոմօսիօնի ամենազօրաւոր խումբերէն մին:

Ուրեմն այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր բարեկամները պէտք է ներկայ ըլլան մարզադաշտը, ծափահարելու և խրախուսելու մեր մարզիկները, որոնք ամէն ջանք ի գործ պիտի դնեն ապահովելու համար լաւ արդիւնք մը: Վահան Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ես բան մը չհասկցայ Ճավիտ պէյի յայտարարութիւններէն: Կ'ըսէ թէ՝ մենք այդ ժողովին մէջ ընտրութեանց մասին տեսակցեցանք եւ այս ծրագիրը խմբագրուեցաւ Կազի Փաշային ներկայացնելու համար, իբրեւ մեր քաղաքական գաղափարներուն մէկ խտացումը: Մինչդեռ եթէ ծրագրին առաջին յօդուածն իսկ կարդանք, պիտի տեսնենք թէ ոչ թէ կուսակցութեան մը սկզբունքները ճշդելու, այլ վաղուց կազմուած կուսակցութեան մը կազմակերպումին համար աշխատած են: Ճավիտ պէյի խօսքերուն մէջ անկեղծութեան նշոյլն իսկ չկայ: Կազի փաշայի սկզբունքները արդէն իսկ հրապարակուած էին, եւ իրենք կ'ելլեն զանոնք ժխտող սկզբունքներ հաշւելու: Կազի փաշայի նշանաբանն էր ազգին բոլոր ուժերը Ազգային Ժողովին մէջ հաւաքել, մինչ Ճավիտ պէյի եւ ընկերներուն նպատակը բոլորովին հակառակն է: Իմ համոզումս այն է որ իրենց գումարած ժողովը 10–15 հոգիէ բաղկացած ըլլալուն հակառակ, «քօնկրէ» մըն է:

Ճավիտ պէյ.— Բառերու հետ կը խաղանք:

Նախագահ.— Շատ աղէկ, քօնկրէ չէ, ի՞նչ է:

— Գումարում մը, հաւաքոյթ մըն է, այդքան միայն:

— Այո, կոմիտէի մը գումարումը:

— Ոչ, քանի մը հոգիի ընկերական հանդիպումը:

— Ճավիտ պէյ, լաւ մտիկ ըրէք, եթէ այսօրուան մահափորձի պարագան չըլլար, թերեւս ընդունէինք ձեր այդ խօսքերը: Բայց նկատի ունեցէք որ ձեր այդ ժողովներէն վերջ միշտ գաղտնաբար եւ դաւադրօրէն աշխատուած է:

— Ոչ, էֆէնտիմ, վստահ եղէք, այդպիսի բան մը չկայ: Ամենեւին:

Նախագահ.— Դուք կը խուսափիք հարցումներէս եւ կ'ըսէք թէ այդ ժողովը գումարեցիք, Կազի փաշային հետ տեղի ունեցած տեսակցութեան իբրեւ արդիւնք: Մինչդեռ Կազի Փաշան այդպէս չըսեր:

— Էֆէնտիմ, Կազի փաշային հետ խօսողը ես չէի, Գարա Քեմալ պէյն էր, եւ բոլորս հաւաքողն ալ ան էր:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, Կազի փաշան պահանջեց որ ծրագի՞ր մը պատրաստուի:

— Ոչ, բայց մեր գաղափարները հարցուցած էր, մենք ալ մեր խորհածները գրի առինք:

— Դեռ ճշմարտութենէն կը խուսափիք, Ճավիտ պէյ: Ծշդենք, Հիւսէյին Ճահիտ պէյի յօդուածէն հինգ վեց օր առաջ, Կազի փաշայի նշանաբանները հաշւուած էին: Գիտէք անշուշտ ինը նշանաբան են, ձեր ալ ծրագիրը ինը յօդուած է: Չէ՞ք խորհիր թէ մեր ինը նշանաբաններուն դէմ ինը յօդուածով դիրք բռնած էք այսպէս:

— Տէր նախագահ, ի՞նչ գիտնանք, ո՞ր մէկէն առաջ գրուած է:

— Ձեր տան ժողովներէն զատ, ի՞նչ ըսենք Գարա Քեմալի գրասենեակի ժողովներուն:

— Ես տարբեր ժողով չեմ գիտեր:

— Ինծի սա ըսէք, ձեր տունը ինչո՞ւ ժողովատեղի ընտրեցիք:

— Աւելի հանդարտ, աւելի ամփոփ ըլլալուն:

— Այսինքն գաղտնի կոմիտէ:

— Ուրկէ՞ ուր, մեր տունը ամէնուն աչքին տակ տեղ մըն էր:

— Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան կազմութեան մասին Րաուֆ պէյ բան մը չըսա՞ւ ձեզի:

— Ոչ, չըսաւ:

— Ինչո՞ւ պէտք տեսան այդպիսի ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը կազմելու:

— Կ'երեւի ընկերները չեն կրցած իրարու հետ հաշտ ապրիլ, եւ կամ անջատ սկզբունքներու հետամուտ եղած են: Ուրիշ ի՞նչ կրնայ ըլլալ: Ես յետոյ, ես ի՞նչ գիտնամ:

— Ձեզի բնաւ չդիմեցի՞ն:

— Ոչ:

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, դուք ներկայ կը գտնուիք, ծրագիր կը պատրաստէք, այդ ծրագրին գործադրութեան համար գետին կը պատրաստէք եւ դուք չէք հրաւիրուիր, չէք կանչուիր:

(Շար.)

մաց Ֆրանսացիներ կ'ըմբռնեն թէ դժուար է գոհացուցիչ ելքի մը յանգիլ, առանց լայն ինքնավարութիւն տալու այդ երկրին :

Մոլէ – Մենտէս դահլիճը պիտի ըլլայ յետպատերազմեան 22րդ կառավարութիւնը: Երբ վստահութիւն շահի, երկուքէն մէկը Ալժերիա պիտի երթայ անմիջապէս, գլուխ գլխի խորհրդակցելու համար տեղացի վարիչներուն հետ: Այնուհետեւ մանրամասն բանակցութիւններ պիտի կատարուին Ազգ. Ժողովին մէջ :

Նշանակելի պարագայ մը, — Պ. Կի Մոլէ առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ալժերիոյ կուսակալին՝ Պ. Սուսթելի հետ, որ անդամ է նախկին կոլեան խմբակցութեան: Կուսակալը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Ալժերիոյ կացութեան մասին — տնտեսական, վարչական, ընկերային, զինուորական եւ քաղաքական :

× Ազգ. Ժողովին բացման ատեն, Պ. Էտ. Ֆոր եւ միւս նախարարները քաշուեցան կառավարական նստարաններէն եւ ուրիշ տեղ փնտռեցին: Փուժատեան երեսփոխաններէն շատեր ալ չէին գիտեր թէ ո՛ւր պիտի նստին: Տակաւին նշանակուած չէր իրենց տեղը, ուստի տեղաւորուեցան ցիրուցան, նոյնիսկ համայնավար շարքերուն մէջ: Փուժատեանները կը մերժեն ծայրագոյն աջ համարուիլ եւ կ'ուզեն վերերը՝ վերջին շարքերուն մէջ նստիլ, ձախէն աջ, այն պատճառաբանութեամբ թէ իրենց շարժումը համապարփակ եղբայրութիւն մըն է :

Կազմակերպութեան վարիչը, Փիէռ Փուժատ, որ ընտրուած չէ, ներկայ էր ժողովին բացման, բայց չկրցաւ տեղ գտնել ունկնդիրներու բաժնին մէջ եւ կը շրջէր նրբանցքներուն մէջ: Ընկերվարական երեսփոխան մը ըմպելարանին մէջ տեսնելով Թղթավաճառը, իր բարեկամներուն հետ, պահանջեց որ դուրս ելլէ: Փուժատ պատասխանեց թէ կանոնները չի գիտեր, բայց բաժակը պարպելով դուրս ելաւ: Անշուշտ աղի – լեղի խօսքեր ալ փոխանակուեցան երկու կողմերուն միջեւ:

× Մենտէսի կուսակից արմատականները ժողով գումարելով, որոշեցին չվաւերացնել այն փուժատեան երեսփոխանները որոնց ընտրութեան մասին առարկութիւններ եղած են 13 նահանգներու մէջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչները յունուար 27ին ժողովի հրաւիրուած են Փրակայի մէջ, կարգադրելու համար Վարշաւայի պայմանագրին գործադրութիւնը (զինակցութիւն Ատլանտեան դաշինքին դէմ): Չինաստան ալ ներկայացուցիչ մը պիտի ունենայ, խորհրդակցական ձայնով: Այս առթիւ արեւելեան Գերմանիան եւս պիտի անդամագրուի զինակցութեան, երբեւ անջատ պետութիւն :

ԼԻԲԻՈՅ կառավարութիւնը քարիւղի մենաշնորհներ յանձնեց ամերիկեան վեց ընկերութեանց :

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Պոմպէյի մէջ: Մեռեալ՝ երեսուն, վիրաւոր՝ 250: Վարչապետը Նոր Տելհի գնաց, կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար :

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլիացի սպայ մը սպաննուեցաւ Նեկոսիոյ մէկ փողոցին մէջ: Տասնեւչորրորդ անգլիացի սպան է որ զոհ կ'երթայ ահաբեկիչներու: Առջի օր քանի մը ռումբեր պայթեցան քաղաքին զանազան թաղերուն մէջ: Մեծ յուզում պատճառեց այն պաշտօնական յայտարարութիւնը թէ օրինաւոր կամակերպութիւն պիտի համարուի Թրքական «Վոլքան» միութիւնը :

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը Սպիտակ Տետրակ մը հրատարակեց, գաղտնօրէն Միջին Արեւելք ղրկուած զէնքերու մասին: Այս հրատարակութեան համաձայն, զանազան զէնքերու մնացորդներ վերակազմուած եւ Եգիպտոս կամ Իսրայէլ ղրկուած են Փարիզ եւ Պրիւքսէլի ճամբով:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ անդամալուծման դէմ նոր շիճուկ մը պատրաստած են անգլիացի գիտնականներ: Զորս Ռուսեր ալ փորձեր կը կատարեն :

250 ՔԻԼՕ ձոյլ ոսկի գողցուեցաւ Փարիզի մէկ փողոցին մէջ ձգուած կառքէ մը:

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ Ռուսիոյ թերթ դարձած մարմնի քահանայ մը, Լուի Խալիլ, ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ համխսլամական շարժումը կը ծաւալի Միջին Արեւելքի մէջ: Այս առթիւ բացատրեց թէ «Լիբանանը արաբական պետութիւն մը չէ, այլ եւրոպական մշակոյթին յառաջապահը Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ հարիւր հազարաւոր Մարոնիներ վտանգաւոր կը նկատեն Լիբանանի անդամակցութիւնը Արաբական Դաշնակցութեան» :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին Սալ Սէն Լուի սրահը, ռիւ Ժէ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին :

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ :

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ նուէրներով :

Մուտքը ազատ է :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի կողմէ :

Կիրակի, 22 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4 – 11, ընկերվարականներու սրահին մէջ :

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ :

Ծոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

Փոխադրութեան միջոցներ.— Թիւ 140 օթօպիւս, Փորթ Քլիշիէն, 165 Փորթ Շամփերէէն, իջնել Փլաս Պուրկինեօն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի, 23 Յունուար, ժամը 21ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քաւէի դէմ: Օրակարգ.—

1. Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը :
2. Հրաժարական վարչութեան :
3. Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին :

ՏԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՅՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէի մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մասնագէտ գործաւոր փլոմպիէ մը եւ երկու աշկերտներ, նոյն գործին մէջ աշխատելու համար: Հեռուէն եկող մասնագէտ գործաւորին համար բնակարանը ապահովուած է: Դիմել ԹԱԹՈՒԼԵԱՆԻ՝

14, Rue Julien Lacroix, Paris (20e).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մարաշի Խարունիս գիւղէն Քոճա Եաղուպեան ընտանիքի անդամները, որոնց հետքը կորսուած է գաղթականութեան ատեն: Կը լսուի թէ Ֆրանսա գտնուած են: Կը փնտռուի նաեւ Յարութիւն Պարսամեան որ Յունաստան գաղթած էր :

Կը խնդրուի տեղեկացնել իրենց քրոջ՝ Տիկին Կատարինէ Պարսամեանի 32 ռիւ տը Թրանս, Տրակինեան (Վար), Ֆրանս:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

× Սեբաստիոյ Շէհիթլեր Մահալլէսի Թաղէն եւ Արամեան վարժարանի աշակերտներէն Մարտիրոս Տէրտէրեան կը փնտռէ իր ծնողքը, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Աննա, եղբայրը Արսէն, որոնցմէ բաժնուած է 1915ին Սուրուճի մէջ :

Տեղեկացնել՝

Ets. Derderian, 11, Bld. J. Jaurès

Draguignan (Var), France.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. դպրոցի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 22 Յունուար, կիրակի ժամը 3ին Ազգ. տան թատերական սրահին մէջ: 50է աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, պիտի արտասանեն, երգեն, պարեն եւ ներկայացնեն հաճելի անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նորահաս սերունդը եւ ուսուցչութիւնը :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ 3: Նուագախումբ Բարթամեան, նոր եւ գեղեցիկ անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութը, թէ հաճելի երեկոյթ մը վայելելու եւ թէ քաջալերելու Կապ. Խաչի տարեկան ձեռնարկը :

Մուտքը 200 Ֆրանք:

Պիւֆէ եւ խմիչք մատչելի գիներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մելքոնեան կը ծանուցանեն թէ Յունուար ութին կիրակի օր Ս. Ծննդեան Մեռելոցին առթիւ հոգեհանգիստ կատարուած է Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ մօր

ԱՆՆԻԿ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

յիշատակին, (մահացած 1955 Նոյեմբեր մէկին) :

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Մելքոնեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու գգալի զեղչով :

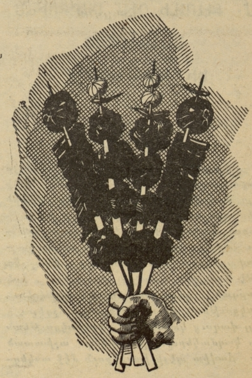
Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները :

Ունինք թահին ու հէլվա, խալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական, կալամաթա, տեղական ու Թրքական: զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ոսպ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ Ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր պաստրմա, եւ սուճուգ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք: Ծիրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 Ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, ֆիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաֆ, սազըզ, պահար, ֆիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր:

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս ըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը : 20 Rue Villeroy et

244 Rue Vendôme, LYON

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի արտակարգ ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունուար 21ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կը հրաւիրուին բոլոր ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները եւ վարչութիւնները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պուլվար տ'Աթէն, 7, Պարտիւ Կնոպի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի տիկին Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Ղազար Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Տարօն – Սալնոյ Ձորի միութեան, Գեղամ Պօղոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Չինաստանէն եկած հայրենակից մը որ գիտէ բազմաթիւ լեզուներ կը փնտռէ դասատուութիւն (ընտանիքի մէջ), պահապանի, հսկիչի, գիշերապահի գործ մը :

Դիմել.—

Mélik Noubarian, (Pour Mikael)

22, Ave. Thèophile Gautier, Tél. JAS. 18-18

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • DIMANCHE 22 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7884 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 329

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԸ ԳՐՈՒԱՆԻ ՏԱԿ

Անցեալ կիրակի կարգ մը հարեւանցի տեղեկութիւններ հաղորդեցինք չորս վանքերու մասին, — Վենետիկի, Վիէննայի, Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի: (Չենք անտեսեր Նոր Ջուղայի վանքը):

Ուզեցինք հաստատել թէ չորսն ալ կը պարունակեն անգին հարստութիւններ՝ հայկական մշակոյթին համար:

Արդարեւ, առաջին երեքը ունին բացառիկ արժէք, իբրեւ գանձարան հում նիւթերու, ձեռագիրներու, գիրքերու եւ թերթերու:

Մխիթարեանները խորապէս գնահատելի աշխատանքներ կատարեցին, Մխիթարեան հաստատումէն անմիջապէս վերջ: Եւ յաջորդաբար լոյս տեսան պատկառելի հատորներ:

Կարելի է ամբողջ Մատենադարան մը լեցնել անոնց հրատարակութիւններով,— պատմական, բանասիրական, գրական, բանաստեղծական եւ թարգմանածոյ:

Կրնաք տարբեր տեսակէտներ ունենալ այդ ուսումնասիրութեանց եւ ստեղծագործութեանց արժէքի մասին: Բայց պիտի չկրնաք ժխտել թէ՝ այդ հրատարակութիւնները կը կազմեն թանկագին գանձարան մը, իբրեւ աղբիւր եւ պաշար: Իբրեւ ուղեցոյց մատենագրական վերլուծումներու:

Իսկ այդ բոլորը արդիւնք են անձնաջան պրպտումներու եւ յարատեւ, տաժանակիր աշխատանքի:

Միաբաններէն շատերուն աչքերը խաւարած են փոշեթաթախ ձեռագիրներու եւ յիշատակարաններու դեղնած, պատռած էջերուն վրայ:

Ուրիշներ պեղած ու պեղած են անընդհատ, հանգոյց մը աւելի քակելու, տող մը աւելի լուսաբանելու համար:

Միայն ձեռագիրներու, գիրքերու եւ թերթերու հաւաքումը, դասաւորումն ու օգտագործումը հերոսական աշխատանք մը կ'ենթադրէ: Մանաւանդ երբ նկատի առնենք անցեալ ժամանակները, իրենց արկածալի ելեւէջներով եւ նիւթական տագնապներով:

Արդ, երեք վանքերն ալ այժմ կը գտնուին բաղդատաբար տանելի կացութեան մը մէջ: Կը վայելեն ընդհանուր համակրանք, որ շօշափելի աջակցութեան կը վերածուի պարբերաբար:

Զօրօրուդ, Անթիլիասի մենաստանը դեռ նոր լրացուց իր 25ամեակը, եւ կը ջանայ ապահովել նոյնքան ամուր հիմեր, իբրեւ ժառանգորդը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան:

Այս քանի մը տեղեկութիւններն ալ գրի առինք իբրեւ լրացում, քննելու համար հետեւեալ հարցը.—

Այսօր ալ, իրենց կոչումին համապատասխան աշխատանքներ կը կատարե՞ն չորս վանքերը, անշուշտ իւրաքանչիւրը համաձայն իր կարողութեան:

Մէկդի դնելով կղերական եւ կրթական գործունէութիւնը, չորս վանքերը ո՞րքան կը ծառայեն Հայկական Մշակոյթին, անոր զարգացման եւ արդիացման:

Աւելի «մանրենք» հարցումը,—

Չորս վանքերը ունի՞ն կամ կը փորձե՞ն հասցնել նոր սերունդ մը, որ ցոյց տայ քննական ոգի, ընդունակութիւն եւ կամք պրպտելու, վերլուծելու, տեսական գործեր մէջտեղ հանելու:

Չորսին ալ միայն ձեռագիրները անսպառ ոսկեհանք մը կը կազմեն:

Եթէ չենք սխալիր, մանաւորապէս Վենետիկի եւ Երուսաղէմի մէջ անոնց լոյսը գրուանի տակ է մնացած այժմ, զանազան պատճառներով:

Անոնց հրատարակած թերթերուն մէջ ընդհանրապէս տժգոյն է քննական - գիտական բաժինը: Մակերեսային են ուսումնասիրական պրպտումները:

Անգամ մը եւս պիտի անդրադառնանք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

•

ՇԱՐՔ ՄԸ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԻՃԵԼԻ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ

Ազգ. ժողովը առջի օր անմիջապէս վաւերացուց 351 ընտրութիւններ, 596ի վրայ: Միւս տեղեկագիրներն ալ կը քննուին արագօրէն: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շարք մը ընտրութիւններ վիճելի համարուած են, մանաւանդ փուժատեան հոսանքէն:

Երեքշաբթի օր պիտի կատարուին Ազգ. ժողովի նախագահին եւ դիւանի ընտրութիւնները: Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուին, բացի Պ. Պ. Շնեթերէ եւ Թրոքէրէ, համայնավար վեթերանը, Մարսէլ Քաշէն եւ փուժատեան երեսփոխան մը, Օհաննէս Ռուֆ, 59 տարեկան, որ լեմոնատի գործարան մը ունի Վիէնի մէջ. (Զեկէք այս մարդն ալ հայացնէք, ինչպէս ըրած էր լիբանանեան թերթ մը, իբրեւ Հայ ներկայացնելով ուրիշ փուժատեան մը, Փոլ Վահէ...): Այս թեկնածուն 56.364 քուէ շահած է եւ նախագահն է Վիէնի առեւտրական սենեակին: Կը կարծուի թէ փուժատեանները եւ համայնավարները պիտի մերժեն Շնեթերի թեկնածութիւնը: Հանրապետական ճակատը անշուշտ քուէ պիտի տայ Թրոքէրի (ընկերվարական): Այս ընտրութիւնները պիտի պարզեն Ազգ. ժողովին ընդհանուր մթնոլորտը:

Դիւանին ընտրութենէն անմիջապէս վերջ, Պ. Էտ. Ֆոր դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Հանրապետութեան Նախագահը նոր կառավարութեան կազմութիւնը պիտի յանձնէ Պ. Կի Մոլէի, որ Հանրապետական ճակատը կազմած է Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ:

× Փուժատեանները կ'ամբաստանուին թէ մէկէ աւելի ցանկեր ներկայացուցած են 10 - 12 նահանգներու մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԸ՝ ԱԼԺԵՐԻԱ

Բոլոր թերթերն ալ կը հաստատեն թէ օրուան հրատապ հարցն է Ալժերիոյ խնդիրը: Հանրային կարծիքը անհամբեր կը սպասէ վերջնական եզրակացութեան մը: Կուսակալը, Ժաք Սուսթել, որ վերընտրուած է իբրեւ կոլեան երեսփոխան, առջի օր լրագրական հաւաքոյթի մը առթիւ լայն լուսաբանութիւններ հաղորդեց Ալժերիոյ կացութեան մասին: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Առաջին խնդիրը ապահովութիւնն է: Երկիրը ահուդողի մէջ կ'ապրի: Չկայ մոգական դարման մը՝ իրենց որջերէն դուրս հանելու համար աւազակները: Եւ չկայ Ֆրանսական կառավարութիւն մը որ թոյլ տայ այդ ահուսարսափին մատնել բոլոր Ֆրանսական եւ իսլամական կեանքերը: Տնտեսական եւ ընկերային կարգադրութիւնները երկար ժամանակի կը կարօտին: Անմիջականը հոգեբանական է: Ամէն դասէ Ալժերիացիներ մատնուած են անվստահութեան տագնապի մը. անվստահութիւն՝ Ֆրանսայի հանդէպ: Ամէնքն ալ կը հարցնեն, — Ֆրանսան կ'ուզէ՞ մնալ Ալժերիոյ մէջ: Եթէ չուզեր մնալ, ինչո՞ւ թոյլ տանք որ մորթեն մեզ, վասն զի ահաբեկիչները կրնան վաղը տէր դառնալ կացութեան: Քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ միակ ելքն է, թէ Ալժերիոյ եւ թէ Ֆրանսայի համար, հետզհետէ աւելի սերտ ձուլում իրարու հետ: Այս պարագան կը պահանջէ մեծ զոհողութիւն, աւելի բազմաթիւ իսլամ երեսփոխաններ ընդունելով Ազգ. ժողովին մէջ: Չմոռնանք այն կարեւոր դերը զոր մեր բոլոր անդրծովեան երկիրները կը կատարեն Ֆրանսայի տնտեսական կեանքին մէջ: Եթէ Ալժերիան կորսուի, ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն ալ պիտի կորսուի, վասն զի Ալժերիա անոր բանալին կը կազմէ եւ բացարձակապէս անհրաժեշտ է փրկել զայն: Անհրաժեշտ է պահել Փարիզ - Ալժերիա - Չատ - Պրազավիլ գիծը եւ թոյլ չտալ որ խզուի Արեւելք - Արեւմուտք ուժին գծով. որովհետեւ այն ատեն Ֆրանսան ետ պիտի մղուի դէպի Միջերկրական, բոլոր անխուսափելի հետեւանքներով»:

Այս առթիւ յիշեց արաբական առած մը, — «Երբ զաւակդ մեծցած է, իբրեւ եղբայր վարուէ անոր հետ:»

Կուսակալը անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ զօրաւոր բանակի մը պահպանումը Ալժերիոյ մէջ: Իր պաշտօնը կը վերջանայ Յունուար 31ին:

× Նոյն օրը վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէր թէ համամիտ է Պ. Սուսթելի, որ իրաւունքներու եւ պարտականութեանց հաւասարութիւն հաստատուի Ֆրանսացիներու եւ Ալժերիացիներու միջեւ: Այս առթիւ կը բացատրէր նաեւ թէ ինք հակառակ չէ դաշնակցային կարգուսարքի մը, թէեւ այդպիսի դրութիւն չկայ Ֆրանս. Միութեան մէջ:

× Մարոքի Սուլթանը յայտարարեց թէ պատրաստ է միջնորդի դեր կատարելու Ֆրանսայի եւ Ալժերիացիներու միջեւ, եթէ առաջարկուի երկու կողմէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ԱԼ...

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, որ Գրողներու Միութեան օրկանն է, դառնօրէն կը գանգատի թէ «թարգմանական գրականութեան յաջողութիւնները դեռ եւս շատ չեն»:

— «*Առատօրէն հրապարակւող թարգմանական գրքերից շատերը չեն, որ ընթերցողները կարդում են առանց դժգոհութեան ու վրդովմունքի, շատերը չեն, որ աչքի են ընկնում իրենց լեզուական կուլտուրայով, բնագրի հարազատ ոճով, գեղարուեստական որակով: Ընդհակառակն, շատ թարգմանութիւնների մէջ աչք են ծակում արուեստի բացակայութիւնը, դիլետանտութիւնը, լեզուական ու ոճական սխալները, բառացի թարգմանութեան մերժելի մեթոդը*»: (18 Դեկտ. 1955):

Խմբագրականը այս առթիւ իբրեւ փաստ կը յիշէ ֆրանսացի համայնավար Ա. Սթիլի «Առաջին Հարուածը» (թարգմանիչ՝ Ա. Ալիխեան), «որի մէջ տեղ են գտել լեզուական ու ոճական բազմաթիւ աղաւաղումներ ու աղճատումներ»:

Կը յիշէ, նաեւ, Տուրգենեւի երկերու թարգմանութիւնները, «որոնց մէջ կորել է ռուս մեծ գրողի լեզուի ամբողջ գեղեցկութիւնն ու հմայքը»:

— «*Էլ չենք խօսում այն բազմաթիւ սխալների ու աղաւաղումների մասին, որոնք սփռուած են այդ թարգմանութիւնների էջերում*»:

Ամէնէն ողբալին այն է որ, «աղաւաղումներ ու սխալներ տեղ են գտնում Հայպետհրատի հրատարակած համարեա թէ բոլոր թարգմանութիւններում, նաեւ ընդհանրապէս յաջողուած թարգմանութիւններում»:

Չեմ զարմանար: Երբ լրագրական կամ «հասարակական» գրութեանց մէջ մայրենի լեզուն անգամ թարգմանութեան կը կարօտի, ա՛լ ո՞ւր կը մնան ֆրանսերէնէ, անգլերէնէ, նոյն իսկ ռուսերէնէ կատարուած թարգմանութիւնները:

Անցեալ տարի, «Սովետական Հայաստան»ը եւ «Գրական Թերթ»ը խստօրէն կը քննադատէին նաեւ ռուսերէնէ կատարուած թարգմանութիւնները, իբրեւ առաջնորդ ցոյց տալով բանաստեղծ Յով. Հաննիսեանը, Յովհ. Թումանեանը եւ ուրիշ վարպետներ:

Ամէն պարագայի մէջ, ուրախալի է որ ուշադրութեամբ կը հետեւին թարգմանական սխալներուն, պատասխանատուներն ալ նշդելով:

Երանի թէ նոյն սրտցաւ հետաքրքրութիւնը ցոյց տային մայրենի լեզուի մշակման եւ զարգացման համար:

Նոյն այդ խմբագրականին մէջ անգամ կը վխտան աւելորդ օտարաբանութիւններ—*կլասիկ, պրոգրեսիւ, սոցիալիստական կուլտուրա, մեխանիկական, մեխանիկօրէն, պոէզիա, սեկցիա, տրադիցիա*, եւ հայատառ այլանդակութիւն մը — *սկզբունքայնութիւն*:

Եթէ չեն գիտեր, պատրաստ ենք մասնաւոր դասընթացք մը բանալու:

ՎԱՀԷ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐԸ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Յունուար 20ին աչքէ անցուց 1500 սպաներ եւ զինուորներ, Անդերնաքի մարզարանին մէջ: Ասոնք յառաջապահ զօրամասն են ծրագրուած գերման բանակին: Վարչապետը այս առթիւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— Գերման ժողովուրդը ձեր մէջ կը տեսնէ կենդանի մարմնացումը իր կամքին՝ դեր մը կատարելու ազատ ժողովուրդներու պաշտպանութեան մէջ, հասարակութիւն մը որուն կը պատկանինք այսօր հաւասար իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով: Ասիկա մեզի համար դաշնակիցներէ բխած պարտաւորութիւններու արդիւնքը չէ, այլ խոր զգացում մը որ արմատացած է մեր սիրտերուն մէջ: Գերմանիոյ վերամիութեան միակ նպատակն է նպաստել խաղաղութեան: Կրնանք այդ նպատակին հասնիլ երբ դաշնակիցներու պաշտպանութեան հաւաքական կարողութիւնը որեւէ ատեն մեծ վտանգ մը ներկայացնէ հաւանական նախայարձակի մը դէմ: Այսպիսի ռազմական ուժի մը մէջ, որ պարզապէս բաւական է մեր պաշտպանութեան համար, ոչ մէկը կրնայ սպառնալիք մը տեսնել:

«Զինուորներ, կը գտնուիք պարտականութեան մը առջեւ որ մանաւորապէս դժուար է, նկատի առնելով անցեալին ստուերները եւ ներկայի խնդիրը: Տասը տարուան անցքը (գերման բանակին խորտակումէն ի վեր) կը ներկայացնէ միակ պատեհութիւն մը նոր սկզբնաւորութեան մը, եւ պարտականութիւն մը անդուլ ճիգերով լրացնելու ինչ որ զանց առնուած է»:

Արարողութեան ներկայ էին Ատլանտեան ճակատի զինակիցներուն զինուորական կցորդները եւ ամերիկեան մարզիչները:

Պաշտօնապէս 1322 կը հաշուեն նորակազմ զօրախումբին թիւը, իսկ սպաները՝ հազիւ 150:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին, չերեւար Յունուար 3էն ի վեր: Մոսկուայի մամուլի վերատեսուչը կը մերժէ պատասխանել եղած հարցումներուն: Առջի օր պաշտօնական անձնաւորութիւն մը յայտարարեց.— «Վարչապետը կը հանգստանայ: Մոսկուա չէ գտնուիր»:

ՊՈՄՊԷՅԷՆ (Հնդկաստան) կը հեռագրեն թէ խռովութիւնները կը շարունակուին: Ամբոխը կը քարկոծէ ոստիկանութիւնը եւ աւերի կուտայ խանութները: Ահուսարսափ կը տիրէ քաղաքին մէջ հինգ վեց օրէ ի վեր եւ կարելի չէ ճշդել զոհերուն թիւը: Քաղաքին 1.500.000 բնակիչները երկու մասի բաժնուած են եւ մասնաւոր խումբերով կը կռուին իրարու դէմ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

(ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ)

Զ.

(Բառարաններ, պարբերականներ)

Տարիներ տարիներուն յաջորդեցին եւ արեւմտահայ գրականութիւնը չունեցաւ իր նոր բառարանները: Ինչ որ մեր ձեռքին մէջ ունէինք, տասնեակ մը տարիներու հնութիւն կը բուրէին: Ոչ ոք նոր հրատարակութեան մը կը ձեռնարկէր: Որովհետեւ բառարանի մը սպառումը շա՛տ դժուար է, եւ մէկը պիտի չուզէ նիւթական մեծ բեռի մը տակ մտնել: Ոչ վէպ, ոչ պատմութիւն, կամ ընթերցանութեան համար մատչելի գիրքեր են անոնք:

Զեմ խօսիր Հայկազնեան երկհատոր, Երից Վարդապետաց բառարանին մասին, որ շատոնց սպառած կարելի է նկատել: 1865ին Վենետիկ տպուած առձեռն բառարանն ալ (Բ. տպ.) անգտանելի է: Եղիա Տէմիրճիպաշեանի ֆրանսերէնէ հայերէն բառարանին վերջին տպագրութիւնըն է 1930: Եւ այսպէս ուրիշ բառարաններ:

Քանի մը տարի առաջ բախտաւորութիւն էր ձեռք բերել Ստ. Մալխասեանի, Երեւան տպուած բացատրական Հայ.-Հայ. բառարանը, չորս հատոր, շուրջ 2500 էջերով եւ երեք սիւնակներով: Անշուշտ ամէն քսակի մատչելի չէր, եւ հիմա սպառած կարելի է նկատել եւ անգտանելի է:

Անյետաձգելի պահանջներու գոհացում տալու համար է, որ Պէյրութի մէջ վերջերս բառարաններ լոյս ընծայելու գործունէութեան մը լծուած են, նկարատիպ մեթոտով, երբ որեւէ բառարան առանց փոփոխութեան, առանց յաւելումի, կարճ ժամանակուան մէջ եւ անհամեմատ մատչելի գիներով լոյս կ՚ընծայուի:

Այդ կերպ աշխատանքն ալ կը գնահատենք: Գիտենք որ օգտակար գործ մը կը տեսնեն հրատարակիչները:

Այսպէս ունեցանք Մ. Գաբամաճեանի Հայ. հայ. բառարանը «Ազդակ»ի տպագրութեամբ, 1400 էջ, ինչպէս նաեւ անգլ. հայ. Զաքմաքճեան բառարանը, 1424 մեծադիր էջերով: «Ազդակ» կը պատրաստէ ներկայիս Մ. Նուպարեանի Ֆրանս. հայ. բառարանը, Ա. տպագրութիւնը՝ 1892ին:

Սեւան հրատարակչականը կը պատրաստէ Ստ. Մալխասեանի բացատրական բառարանը մեծադիր հատորներով: Գահիրէի մէջ քանի մը տարի առաջ լոյս տեսաւ Մ. Գույումճեանի Հայ. անգլ. ստուար բառարանը, ինչպէս նաեւ Օր. Մ. Բարսեղեանի Ֆրանս. հայ. համադրական բառարանը, Աղեքսանդրիա: Գ. Տօնիկեան լոյս ընծայեց դպրոցականներու յատուկ անգլ. հայ. գրպանի բառարանը, առանց արտասանութիւններուն:

Այս բոլորը գնահատելի են անշուշտ, նկատելի է սակայն, որ մեր հրատարակիչները դիւրին աշխատանքը կ՚որդեգրեն: Բայց մեր աշակերտները ու ինքնուսոյցները կը փնտռեն արդիական, մատչելի եւ դիւրատար առձեռն բառարանը, որեւէ լեզուէ:

***

Մեր պարբերական մամուլին թիւը քանի մը տասնեակի կը հասնի: Ինչպէս որ գիրքերու առթիւ խօսեցանք, նկատի առնելով ընթերցողներուն թիւը, մեր պարբերականները շատ են: Մէկը միւսին կը վնասէ: Մէկ հանդէսին բաժանորդ ըլլալը՝ կ՚անտեսէ երկրորդն ու երրորդը: Դժուար է ցոյց տալ պարբերական մը — Երկամսեայ, ամսագիր, կիսամսեայ եւ շաբաթաթերթ. — որ ոչ միայն իր ծախքերը հանէ, այլեւ փոքր չափով մը իր Փիզիքական եւ մտաւորական աշխատութիւնը վարձատրուի: Եւ սակայն, հակառակ բացասական այդ վիճակին, նոր պարբերականներ երեւան կուգան, ոմանք ալ կը դադրեցնեն իրենց հրատարակութիւնը: Կը լսենք դժգոհութիւններ յաճախ, բայց խմբագիրներուն յանդգնութիւնը պէտք է շնորհաւորենք:

Մեր ամէնէն վաղեմի պարբերականները, «Բազմավէպ» (1843) եւ «Հանդէս Ամսօրեայ» (1887), շնորհիւ իրենց սեփական տպարաններուն, քանի մը հարիւր օրինակներով կը շարունակեն լոյս տեսնել, բանասիրական, մատենագրական, պատմական ու լեզուաբանական բովանդակութեամբ: «Հայրենիք» ամսագիրը 34 տարիներէ ի վեր իր գոյութիւնը կը պահէ, ամէն ամիս կանոնաւոր լոյս տեսնելով: «Հայաստանի կոչնակը» յիսնամեակը բոլորեց իբրեւ շաբաթաթերթ եւ ժողովրդական բովանդակութեամբ:

Գրական, պատմական եւ բանասիրական պարբերաթերթեր են Ակօս, Նշան Փալանճեան Ճեմարանի ընթացաւարտներուն երկամսեայ օրկանը, Անի ամսաթերթը, «Նայիրի» շաբաթաթերթը եւ «Երիտասարդ Հայուհի» ամսագիրը, բոլորն ալ Լիբանան:

Փարիզն ալ ունի իր պարբերաթերթերը: Բանաստեղծ Բ. Թօփալեանի «Անդաստան»ը նախ, որ իր շուրջը համախմբած է Ֆրանսահայ գրողներէն շատերը, խնամուած պարբերական մը: «Զուարթնոց» ամսագիրը, քանի մը տարիներու դադարէ մը վերջ, կրկին ոտքի կեցած է, շնորհիւ խմբագրին ճիգերուն, եւ վերջապէս «Լուսաղբիւր»ը, որմէ շատ քիչ թիւեր տեսած ենք: Շ. Նարդունիին «Հայ-Բոյժ»ը որ իր գոյութիւնը կը պահէ 22 տարիէ ի վեր, հակառակ բժշկական-գիտական, ժողովրդական ամսագիր մը ըլլալուն, յաճախ գրական նիւթեր ալ կը պարունակէ: Հեռաւոր Թեհրանն ալ ունի իրը՝ «Արմենուհի»ն տեղական պահանջներուն գոհացում տալով: Զենք տեսած Երուսաղէմի «Սիոն»ը, Անթիլիասի «Հասկ»ը, Պոլսոյ «Շողակաթ»ը:

Տարին անգամ մը Պոստոնի «Պայքար»ը լոյս կ՚ընծայէ համանուն գրական հաւաքածոն, ուր կը ժամադրուին ամերիկահայ եւ ուրիշ երկիրներու գրողները:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԻՄ ՓՈՔՐԻԿ ԱՇԽԱՐՀՍ

●

Իմ տունս է անիկա: Տունը՝ որուն պահապաններն են երեք հարսներ: Երկուքը վարն են, պարտէզին մէջ, երկու արմաւեններ: Երրորդը վերն է, իմ շունչիս մէջ, գրեթէ չորս տասնեակ տարիներէ ի վեր: Այս վերջինն է որ տարօրինակ հըմայք մը կուտայ միւս երկուքին, իր բազուկներուն արեւային շարժումը իմ չուրջըս կը ստեղծէ կարծես կրկներեւոյթը նազելադեղ շարժումին՝ որով պարտէզին հարսները կ՚օրօրեն իրենց սաղարթները: Զեմ կրնար զանոնք իրարմէ բաժնել: Պիտի կորսնցնեն իրենց խորհրդաւոր հրապոյրը եւ երրորդն ալ թախծադէմ ընկերուհի մը պիտի ըլլար:

— Գիտե՞ս, կ՚ըսեմ անոր. առանոք երբ այս կերպարանքով չէիր ստեղծուած թերեւս հազարաւոր տարիներ առաջ, արմաւենի մ՚էիր դուն, անապատին արեւահուր սրտէն բխած, յետոյ՝ գուցէ եղնիկ մը եղար եւ որսորդին գնդակը մահացուօրէն վիրաւորեց քեզ, եւ այն ատեն, երբ Ակնայ մէջ վարդենիները լուսաշող գեղեցկութեամբ մը ծաղկած էին. նորէն աշխարհ եկար դուն կնոջ մը ծոցէն:

Ի՛նչ պիտի ըլլար իմ փոքրիկ աշխարհս, իմ տունս, եթէ անոր պատերը հիւսուած ըլլային ոչ թէ հոն՝ օտարութեան աւազներուն վրայ, այլ հայրենիքիս մէջ, եւ երկու վայրահակ ուռենիներ աղբիւրին ջուրերը ծածկէին իրենց դալարագեղ մազերով ...

Ես այս տարիքիս, արդէն կուրացուցած եմ ամէն յոյս՝ երդիք մը ունենալու հոն, ուր պապերուս աճիւնն է խառնուած հայրենի հողին: Ամէն յոյս չիջած է ինծի համար ոսկեշող ճրագ մը վառելու չեմին վրայ եւ գիշերամուտի խաղաղութեան մէջ երկիւղածօրէն նայուածքս սեւեռելու ձիւնասպիտակ սրբազան կատարներուն:

Հոս, անապատին եզերքը, պիտի մեռնիմ ես, եւ գերեզմանս պիտի ծածկուի մոռացութեան թանձր քողին տակ:

Բայց մինչեւ այն ատենը պիտի սիրեմ իմ փոքրիկ աշխարհս: Պիտի գուրգուրամ անոր վրայ, ինչպէս եթէ անոր պատուհաններէն ներս խուժէին հովերը կարօտաձայն աղաղակներով փոթորկած:

Անոր դռնէն մտած եւ ելած պահուս ինծի պիտի թուի միշտ թէ քաղցր ստուեր մը կ՚ընկերանայ քայլերուս եւ գիս կ՚առաջնորդէ լուսաւոր ճամբաներէ դէպի անհասելի ուխտավայրս՝ որուն տեսիլքը միայն կը յայտնուի հորիզոնի աղեղին տակ՝ սաստկօրէն ճմլելով պանդուխտին սիրտը:

Բայց իմ փոքրիկ աշխարհս, հակառակ ամէն տանջանքի եւ կարօտի, ուրախութեան օրերու արեւով ալ կը լուսաւորուի երբեմն: Նահապետական մթնոլորտ մը կայ հոն. եւ ինչ որ անայլայլ մնացած է մանկութենէս, յուշեր եւ պատկերներ, անոր անփոխարինելի հրապոյրը կը կազմէ:

Եթէ զարունը չի ժպտիր հոն, իմ ծննդավայրիս ծաղիկներովը Եգիպտոսի Աշունը կ՚ընծայէ անոր իր մշկաբոյր պանձերը: Սորված եմ թէ ինչպէս խաղողը կը ճմլեն եւ անոր քաղցրահամ հոյզովը գինի կը պատրաստեն: Շատ բան սորված եմ, պատանեկան տարիքիս, տունին խորհուրդներէն՝ որոնք դրոշմուած են մտքիս մէջ հրեղէն պատկերներով:

Ուրախութեան ոսկեվառ հեղեղ մը կը ծածկէր ամէն ինչ տունին մէջ, երբ այգիներէն կը հասնէին խաղողի կողովներով բեռցուած կառքերը: Հնձաննին կ՚իջնէին դեռահասակ աղջիկներն ու հարսները՝ որոնց ձեռքերուն վրայ դըրուած հինան դեռ չէր տժգունած: Մեղուներէն կը խայթուէին անոնք եւ անոնց ճիչերը լուսահնչուն ծիծաղներ էին աւելի, քան ցաւի արտայայտութիւն:

Հիմա որ թանձր վարագոյր մը իջած է անցեալին վրայ, ես տունիս մէջ կը գտնեմ մանրանկարը միայն, բայց որքան սրտայոյզ ու քաղցր այն օրերուն՝ որոնց արեւը չէ չիջած կարօտակէզ հոգիիս մէջ:

Սուրբ է գինին, միւռոնի պէս անապակ եւ օրհնեալ, երբ անոր սափորները կը կնքուին արցունքով:

Ինչ անհուն բերկրանք է բաժակը լեցնել եւ պարպել զայն ի յիշատակ բոլոր անոնց՝ որոնց կերպարանքները կը յայտնուին մահուան խաւարին ընդմէջէն: Կեանքը տառապանք չէ սոսկ: Անիկա մեզի նաեւ բաժին կը հանէ ուրախութեան եւ սիրոյ անթուելի ընծաներէն՝ որոնցմով լեցուն է աշխարհը:

Իմ փոքրիկ աշխարհս, իմ տունս, ուր ամէն առաւօտ արեւին լոյսը կը մտնէ եւ մինչեւ սենեակիս պատուհանները կ՚երկարէ հեղաշարժ սաղարթներուն ստուերը, գիս անխզելի կապերով կը շղթայէ մեր Եփրեմենց տանկին՝ ուր մանկութիւնս եմ ապրած:

Ես հետս բերած եմ անքակտելի օղակ մը, որ երդումի մը չափ հզօր է եւ անդրժելի:

Պանդխտութեան մէջ իսկ հայ նահապետի պէս կ՚ապրիմ:

Գինին հրակայլակ, զոր ես ինքս կը պատրաստեմ ամէն աշնան, կ՚արբեցնէ գիս, ինչ փոյթ որ ամէն անգամ երբ շրթներուս մօտեցնեմ բաժակը, աչքերէս անոր մէջ քանի մը կաթիլ արցունք հոսին ...:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Իսկ ես սարսափէն չշմած չէի համարձակեր կծկուած տեղէս շարժիլ: Թաքստոցիս մէջ միտքս տունն էր, մեծ մայրիկիս տուայտանքներով համակուած:

Ցանկարծ զգացի խոցեր մարմնիս վըրայ: Ես զերծ մնացած էի այդ դժոխային խոշտանգումներէն: Լաւագոյն առիթը կը ներկայանար ազատուելու այն մղձաւանջ զարձած փամփուշտէն, սակայն քաջութիւն չունէի այդ կոյտէն եաք դուրս ելլել մահճակալին տակէն:

Սիրտս կը բաբախէր ուժգնօրէն: Տատրակի վախկոտութեամբ կամաց կամաց գլուխս դուրս ցցեցի, ուշի ուշով չուրջս նայեցայ: Ոչ մէկ ոստիկան: Ոտքի կեցայ անվստահ, կասկածոտ: Մաքրութեան մասնակցելու ճարպիկութեամբ գործի սկսայ: Առաջին փորձս եղաւ կտոր մը թուղթ վերցնել, երեսս պատին, անիծեալ փամփուշտը հանեցի, աճապարանքով փաթթեցի թուղթին մէջ: Ցետոյ բոլոր թուղթերը՝ մոլեգնօրէն կը փաթթէի ու կը փաթթէի, մինչեւ որ ձմերուկի մը ծաւալով մեծցաւ: Ցաղթական մօտեցայ պատուհանին, դուրս նետեցի ու հեռացայ: Կը սպասէի փամփուշտին պայթումին ... Թեթեւցած էի, փրկուելով մահուան մղձաւանջէն ...

Գիշերը անցաւ վախի, լացի եւ տառապանքի մէջ: Պոռացող կրօնականը կը խոկար մահամերձ: Ծանր վիրաւորները կը զառանցէին, իսկ հրաշքով ազատուողներս կը սպասէինք նոր չարչարանքի:

Ցաջորդ առաւօտ կանուխ բոլորս դուրս հանեցին եւ ոստիկանատան առջեւ երկու երկու իրար կապեցին: Ո՞ւր պիտի տանէին: Այդ օրերուն դաւադիր մահը ամէն տեղ կը սպառնար:

Հոգիս կը մղկտար: Ազատուելու բոլոր յոյսերս ցնդեցան ...

Ոստիկանատան «հիւրանոց»ին (միսաֆիրխանէ) մէջ մնացած էինք հինգ օր: Ամէն օր հարցաքննութիւն, ծեծ եւ նախատինք:

Մեր սպասման սրահին կից կար հարցաքննութեան սենեակ մը, ուր հինգ օր եւ գիշեր կը լսէի ծեծի եւ հայհուչի ձայներ, մասնաւորաբար քանի մը յոյն կիներու ձայները սիրտ կը բզկտէին, անոնց «Փանայա, Փանայա»ները, պատերուն զարնուիլը աւելի կը խռովէին: Ամէն վայրկեան կը սպասէի իմ կարգիս: Այնպէս կ՚երեւակայէի թէ անոնց մազերէն բռնած պատէ պատ կը զարնէին: Անոնց աղիողորմ ձայները մինչեւ հիմա տակաւին կ՚արձագանգեն մտքիս մէջ: Զեմ գիտեր թէ ի՛նչ եղան: Այդ Ցոյներուն այրերն էին եղած մեր բոլոր չարչարանքին պատճառը: Անոնք, իրենց հակառակութեան հետեւանքով մատնած էին կապոյտ ակնոցաւորը եւ երեւան հանած զեղծումին ծալքերը ...

Արեւը չբարձրացած արդէն Պոլսոյ կամուրջը անցած էինք: Բումէլիի պահականոցին մէջ արձանագրուեցանք: Անոնք որ անցեալ ունեցող չարագործներ էին բաժնեցին մնացեալներս, աւելի քան քառասուն հոգի, նետեցին փոքրիկ սենեակի մը մէջ: Գետինը հող, պատերը աղտոտ, մլուկներու արիւնով մանրանկարչութիւն էին կատարած: Կային նաեւ ստորագրութիւններ:

Գիշերները անկարելի էր քնանալ: Օդը ապականած, մլուկներու յարձակումը աւելի անտանելի կը դառնար եւ կարելի չէր հանդստանալ՝ իրարու վրայ պառկելով, եթէ կարելի է այդպէս ըսել:

Լաւ չեմ յիշեր, երկու թէ երեք օր եաքն էր, քանի մը բանտարկեալներ թուղթ ճարելով կը խաղային, դրամներն ու թղթադրամները ձեռքէ ձեռք կ՚անցնէին: Ցանկարծ կռիւ մը փրթաւ, կիսամութին մէջ հարուածները իրարու կը յաջորդէին: Նեղ սենեակին մէջ խաղացող եւ չխաղացող իրար խառնուեցան, անխնայ իրար կը հարուածէին: Այդ խառնիճաղանճի պահուն բոլոր կռուողները կծիկ մը կազմած իրարու վրայ էին բարձրացած: Զեմ գիտեր, թէ ինչպէ՞ս այդ մարդկային մարմիններէն կազմուած բուրգի մը բարձրութեան վրայ գտնուեցայ, ինքզինքս նետեցի առաստաղին մօտ գտնուած պատուհանին մէջ ու սկսայ դիտել այդ վայրենիներու ջարդը: Շատերուն դէմքը արիւնլուայ, քիթ - բերան ճեղքուած, ակռաներ ջարդուած, չապիկ, փողկապ պատառ, պատառ, կը յօշոտէին իրար առանց թշնամին ու բարեկամը զանազանելու:

Պահակին օգնութիւն կանչին վրայ ներս խուժեցին տասնեակ մը ոստիկաններ բիբերով զինուած ու սարքուեցաւ աներեւակայելի ծեծ մը: Իրար փեռեկտելը լըրացուցին այն ճիւաղները: Ցետոյ զատեցին խաղամոլները, տասնի չափ, դուրս հանեցին եւ լռութիւնը տիրեց բանտին մէջ ...

Հեռուէն կը լսէին աղիողորմ ձայներ, ղաւաղանի հարուածներուն հետ կոպիտ հայհոյանքներ ... պատժարան էին տարած անուղղաները ... Պահ մը վերջ անուղղաները բերին կիսամեռ վիճակի մէջ, քուրջի կտորներու նման նետեցին գետին ու հեռացան:

Մեր սնունդը ողորմելի էր, կտոր մը չոր հաց, տաք ջուր մը: Այդ օրերուն արդէն պաշարը նուազած էր Օսմանեան պետութեան երկրին մէկ ծայրէն միւսը, բանակը անօթի էր, ո՞վ ուշադրութիւն պիտի դարձնէր բանտարկեալներուն վըրայ:

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

(11) (Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԵՄԸ

(Ornifle, L'Amour fou,
Entre chien et loup)

●

Հոկտեմբերէն ի վեր թատերական կեանքը վերսկսած է Փարիզի մէջ: Անգամ մը եւս գոհունակութեամբ կրնանք նկատել որ աշխարհի որեւէ քաղաք չունի այնքան ճոխութիւն եւ այլանդակութիւն որքան Փարիզը՝ այս ասպարէզին մէջ :

Կարեւոր ներկայացում մըն էր Քոմէտի տէ Շան զ'էլիզէի մէջ Ժան Անույի վերջին թատերախաղը Օրնիֆլ կամ հոսանքը: Ժան Անույ ֆրանսական արդի թատրոնին լաւագոյն հեղինակներէն է եւ արդէն ծանօթ իր «սեւ» կամ «վարդագոյն» թատերախաղերով: Այս անգամ մամուլի քննադատները շատ աննպաստ արտայայտուեցան Օրնիֆլի համար, մինչ հասարակութիւնը կը ծափահարէր եւ հեղինակն ալ չէր գիտեր որո՛ւ հաւատալ :

Օրնիֆլ տեսակ մը արդի Տոն Ժուան է, որուն գլխաւոր զբաղումն է — երբ կիներով չէ զբաղած — երգերու բառեր գրել, այսինքն տեսակ մը «օրուան բանաստեղծ» է :

Ունի համակրելի եւ հլու հնազանդ կին մը, քարտուղարուհի մը՝ պառաւցած աղջիկ մը որ տասը տարիէ ի վեր սիրահարած է իր վարպետին, թէեւ անյոյս, քանի որ այս վերջինը չանդրադառնար անգամ թէ այդ «մեքենան» մարմին ունի, եւ բազմաթիւ բարեկամներ, նոր հասած դէրքերու: Անտարակոյս Անույի թատերախաղը կը յորդի տպականութեամբ : Երկդիմի կրօնաւոր մը, տառապանքի սիրահար կողակից մը, տղէտ եւ ծիծաղելի «գործի մարդ մը», կեղծ էնժէնիւ մը, եւ վերջապէս լիրբ, բայց անտարակոյս համակրելի, որովհետեւ խելացի, հերոս մը՝ Օրնիֆլ, կը կազմեն թատերախաղին ընտանիքը :

Եթէ հեղինակը մեզի կը ներկայացնէ այդքան պղտոր եւ անբարոյական միջավայր մը, միշտ հաւատարիմ է, կարծեմ, իր տեսակէտին եւ խառնուածքին : Ժ. Անույ իր բոլոր թատերախաղերուն մէջ կը յայտնէ բացարձակ ծարաւ մը Անաբատութեան : Աւելցնենք նաեւ որ հեղինակը յաջողած է յօրինել շատ սրամիտ գրոյցներ որոնց կծու եւ իրատես բնոյթը չի կրնար չխնդացնել ամէնէն խիստ եւ պահպանողական հանդիսատեսը :

Խաղը տեսնելէ վերջ մանաւանդ, կարելի չէ երեւակայել որ Փիէր Պրասէօրէ զատ մէկը կրնար այդքան հարազատ Օրնիֆլ մը ստեղծել: Յոգնեցուցիչ, ըսպառիչ դեր մը որուն Պրասէօր կ'ընծայէ իր մեծ տաղանդը: Յայտնութիւն մըն էր Քաթրին Անույ, հեղինակին աղջիկը, շատ յաջող: Համակրելի էր նաեւ Տը Ֆինէս, շարժանկարի ծանօթ դերասան :

Ներկայացում մը որ կ'արժէ տեսնել, իր գրոյցներուն եւ Պրասէօրի խաղարկութեան համար, եթէ նոյնիսկ կարելի ըլլայ վիճիլ նիւթին շուրջ :

⁂

Անտրէ Ռուսէն միշտ երջանիկ հեղինակ մըն է որ ամէն տարի 3–4 ներկայացում ունի նոյն ատեն Փարիզի մէջ : « Խենթ սէրը» որ կը ներկայացուի Մատլէն թատրոնին մէջ, շատ հաճելի երեկոյ մը անցընել կուտայ բոլորին :

Աւելորդ է խորք փնտռել: Փիլիսոփայական կամ քաղաքական հարցեր չեն լուծուիր Ռուսէնի թատերախաղերուն մէջ, ուր անպայման կին մը եւ երկու այր կը գտնէք, յաւիտենական խնդիր մը ֆրանսական թատրոնին համար, եւ երկու ժամ ձեր բոլոր հոգերը կը մոռնաք: Պարզ է որ մինչեւ տուն վերադառնաք թատերախաղին նիւթն իսկ մոռցած էք եւ նորէն ձեր հոգերը կը յիշէք… : Ռուսէնի հերոսուհիին դերը ստանձնած է Օտեթ Ժուայէօ որ խաղին մէջ երկու զաւակ ալ ունի: Սիրահարն է Ժաք Տիմէնիլ: Հաւատարիմ՝ արդիական ըմբռնումին, Ռուսէն փոխած է իր հերոսներուն դերը եւ տարօրինակ պէտք չէ թուի, եթէ երիտասարդ աղջիկ մը մօրը պատմէ թէ մէկը սիրահարած է իրեն (մօրը) եւ նոյնիսկ քաջալերէ անոնց հանդիպումները: Բայց երբ խելօք մայրը կ'ուզէ տունն ալ ձգել իր «խենթ սէրին» ետեւէն, աղջիկն է որ մօրը ցոյց կուտայ պարտականութեան եւ երջանկութեան ճամբան :

*

Գաբրիէլ Արուբ հեղինակն է Թէաթր տը Ռոնի մէջ ներկայացուած թատերախաղի մը, ֆրանսերէնի վերածուած Փ. Լեւիի « Օրինաւոր պաշտպանութիւն » գործէն :

Նախ՝ շահեկան է ներկայացման ձեւը եւ նոր: Բեմը՝ սրահին մէջտեղը եւ հանդիսականները շուրջը : Չեմ կրնար ըսել թէ զուտ թատերական գետնի վրայ ի՛նչ շահեկանութիւն ունի այս ձեւը: Այս խնդիրը կրնան լուծել մասնագէտներ: Ճիշդ է որ բեմադրութեան պարտադրեալ պարզութիւնը մեծ խնայողութիւններու դուռ կը բանայ: Շատ գնահատելի է բեմի « Թէքնիսիէն»ներու գործը, որոնք առանց խաղը ընդհատելու, մութին մէջ քանի մը վայրկեանէն կը յաջողին բեմական ճարտար փոփոխութիւններ կատարել: Անշուշտ կարելի չէ ամէն թատերախաղ վերածել ներկայացման այս ձեւին: Յետոյ, դերասանները շատ մօտ ըլլալով հանդիսականին, այս վերջինը աւելի որոշ կը տեսնէ դերակատարներուն բոլոր թերի կողմերը (հասակ, չափազանց դիմայարդարում, եւն. եւն.):

Շատ շահեկան է թատերախաղին նիւթը: Գիշեր մը՝ միամիտ սիրահար մը երբ ճամբայ ելած է փախցնելու համար իր սիրած կինը (ամուսնացած), կը հանդիպի անցորդի մը: Ո՞վ է այդ մարդը որ կ'ուզէ արգելք հանդիսանալ այդ առեւանգումին: Այդ անցորդը ի՞նչպէս տեղեակ է մեր հերոսին անցեալին, ներկային եւ նոյնիսկ ապագային: Հարցեր որոնց պատասխանը պիտի տրուի վերջին արարին, եւ հեղինակը կը խնդրէ տեսնողներէն չպատմել չտեսնողներուն, պահելու համար գործին ինքնատիպ վախճանը :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԼԱՏԻՆ – ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱԳԷՏ ՄԸ

Մինչեւ անցեալ դարու վերջը հարաւ-ամերիկեան գրականութիւնը կը հետեւէր սպանիական, ֆրանսական եւ անգլիական գրականութեան: Իր բուն ստեղծագործ գրականութիւնը սկսաւ հազիւ յիսուն տարի առաջ :

Քնարական տեսակէտով այս նոր գրականութիւնը տուաւ բաւական մեծ թիւով բանաստեղծներ, որոնք այնքան ալ ծանօթ չեն արտասահմանի մէջ, — Ռուպէն Դարիօ, Սեզար Վալեխօ եւ Ալֆոնսինա Սթորնի կամ Ժ. Քարերա Անդրատօ, Կապրիէլա Միսթրալ կամ Փապլօ Ներուտան: Ընդհանրապէս այս քնարերգութիւնը կ'երգէ ներդաշնակութիւնը մարդուն եւ բոյսին միջեւ, մարդուն եւ իր բնակարանին միջեւ :

Բացի բանաստեղծութենէն, անոնք կը մշակեն արձակ գրականութեան մէջ պատմուածքը, հէքեաթը եւ մանրավէպը, որոնք երկու մասի կը բաժնուին — ժողովրդական բանահիւսութեան, որ կը դիմէ իր հին աղբիւրներուն, երկրորդը, մօդականին, որ կը միացնէ հաւաքական երեւակայութիւնը հեղինակին անհատական երեւակայութեան հետ :

Վէնթիւրա Կարսիա Քալտերոն եւ վերջերս ալ Միկէլ Անճէլ Աստիւրիաս՝ Կուաթեմալայի մասին իրենց հիանալի հէքեաթներուն մէջ կուտան մեզի այն յուզումը, որ միանգամայն թոյն եւ քաղցրութիւն է :

Չեն մոռցուած նաեւ 1789ի սկզբունքները, որ կը պահանջեն յետամնաց եւ շահագործուած ժողովուրդներու մարդկային իրաւունքը, ինչպէս եւ տեղ մը արեւին տակ: Այս տեսակէտով նախատիպար կը մնայ Ռոմիւլօ Կալիկոսի «Տոնա Պարպարա»ն, որ կը ներկայացնէ պայքարը գիւղերու Հնդիկներուն եւ քաղաքի խառնուածիններուն միջեւ :

Լատին ամերիկացի գրագէտներուն մէջ ամէնէն աւելի Ալեխօ Քարփանթիէն է որ կը միացնէ եւրոպական եւ սպան եւ ամերիկեան տեսակէտը : Ան ծնած է Քուպա, Ֆրանսացի հօրմէ: Կը գրէ սպաներէն, և կատարելապէս եւրոպացի է, նաեւ կատարելապէս Փարիզցի: Երկար ատեն բնակած է Ֆրանսա եւ մասնակցած գերիրապաշտ շարժումին: Հմուտ մտաւորական մըն է :

Ան խրամէ չի բաժներ անտեսուած աշխարհի մը հետ իր Ֆիզիքական շփումը՝ իր սեփական խորհրդածութիւններով յագեցած տեսական շփումէն:

Իբրեւ ստեղծագործ, դաս չի հաներ, մեզի կը ձգէ եզրակացնել :

« Այս աշխարհի թագաւորութեան մէջ» գիրքը որուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը երեւցաւ երկու տարի առաջ, Ալեխօ Քարփանթիէ կը ներկայացնէ Հայիթի բռնապետ մը, որ բզկտուած՝ արեւադարձային կլիմայի մը մէջ, կորսնցուցած է չափը քաղաքական գործունէութեան մէջ:

« Ջուրերու բաշխումը» գիրքը պայքարը կը բարձրացնէ առասպելի մը մակարդակին: Հեղինակը, դաստիարակուած, եւ մասնագէտ, ձանձրոյթէ մղուած, անդորրութիւնը կը գտնէ երաժշտութեան մէջ: Կոյս անտառին մէջ կը գտնէ նախնական երաժշտական գործիքներ, կը գտնէ նաեւ էութիւնն իսկ լատին Ամերիկան կազմող տարրերուն — խորհրդաւորութիւն, բուսական պոռթկում, ազուններու տիրապետութիւն: Վէպին հերոսը կ'ամուսնանայ բնիկ աղջկան մը հետ: Այս աղջիկը այնպիսի եղանակով մը կը զգայ, կը տառապի որ անծանօթ է քաղաքակիրթ մարդուն:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Վերջերս լոյս տեսաւ «Թէաթր տը Ֆրանս»ի Ե. թիւը: Այս առթիւ տեղական կարեւոր թերթեր, ինչպէս «Լը Մոնտ», «Ֆիկարօ», «Քարըֆուր», «Լը Փարիզիէն Լիպերէ», «Լ'էնֆորմասիոն» գնահատական տողերով արտայայտուեցան այս պարբերաթերթին մասին որուն հրատարակչական պատասխանատուն էր Օր. Ալին Էլմայեան :

Օրիորդը, որ թոռն է գրագիտուհի տիկին Պահրիի, մամուլի արտայայտութիւններէն զատ ստացած է նաեւ շնորհաւորական նամակներ որոնց կարգին «Թատերական Արուեստի Միջազգային Փառատօն»ի նախագահ՝ Պ. Ժիւլիէնէն:

Այս պարբերաթերթը մեծ արժէք կը ներկայացնէ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ թատերական կամ թատերասէր միջազգային շրջանակներու մէջ: Մեծապէս գնահատելի է Օր. Էլմայեանի ձեռնհասութիւնը :

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԻ մը ակռան քաշելու համար ատամնաբոյժի մը կը տանին :

— Ո՞ր ակռադ կը ցաւի, կը հարցնէ ատամնաբոյժը :

— Դուք գտէք, կը պատասխանէ բանտարկեալը: Հարցաքննութիւններէն ձանձրացայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Չկանչեցին, ի՞նչ ընենք, ես քաղաքականութիւնը ձգած էի, գիտէին այս բանը:

Նախագահը.— Մահապարտներ Շիւքրի, Ճանպոլաթ, Գարա Քէմալ ճամբու մը կը հետեւէին, գործունէութեան կը լծուին եւ դուք տեղեկութիւն չէք ունենար այս բոլորէն, հէ՞: Ասանկ բան կ'ըլլա՞յ, Ճավիտ պէյ:

— Պէյ էֆէնտի, տեղեակ էի, բայց այդքան: Բնաւ կապակցութիւն չունէի:

— Շատ կ'աղաչեմ, դուն ինքդ ըսիր որ յաճախակի կը տեսակցէիր Գարա Քէմալի հետ:

— Ատկէ ի՞նչ կ'ելլէ: Հին բարեկամ մըն էր: Տունս կուգար, կ'երթար: Անոր պէս շատ մը բարեկամներ ունիմ, որոնց հետ յաճախ կը տեսակցիմ:

— Ըսեցէք, Ճավիտ պէյ, լաւ գիտցէք որ Անկախութեան Ատեանը իր անձնական համոզումին համաձայն վճիռ կ'արձակէ, անդառնալի եւ անվերաքննելի վճիռ: Ձեր այդ յայտարարութիւնները չեն կրցած մեզ համոզել: Գարա Քէմալի պէս մարդու մը հետ կը տեսակցիք եւ լուր չէք ունենար թէ ինչեր կ'ընէ, ինչեր կը դարբնէ:

— Չէի գիտեր… Մարդ կրնայ յաճախակի տեսակցիլ ուրիշ մարդու մը հետ, եւ սակայն չի գիտնար թէ ինչեր կ'ընէ:

— Շիւքրիի մահափորձի ձեռնարկը ինչպէ՞ս գտաք:

— Աղիտալի, չափազանց գէշ :

— Շատ լաւ, Շիւքրիւ մի-մինակը ինչպէ՞ս կը նետուի այսպիսի արկածախնդրութեան մը մէջ

— Ես ի՞նչ գիտնամ, այսպիսի բաներու խելքս չի հասնիր, թերեւս մեղսակից ընկերներ ունէր:

— Անհոգ եղէք, անոնք բոլորն ալ գտնուեցան, դուք ալ այստեղ եկաք: Րահմի պէյ նամակ մը ունի կախաղան հանուած Սարը Էֆէ Էտիպի: Այդ նամակը կը հաստատէ թէ շփում ունեցած էք Սարը Էֆէ Էտիպի հետ:

— Չկրցայ հասկնալ: Րահմի պէյի գրած մէկ նամակը ինչպէ՞ս կը հաստատէ որ ես կապ ունեցած ըլլամ մի ոմն Սարը Էֆէի հետ, որուն անունն անգամ հիմա կը լսեմ:

Նախագահը.— Ի զուր կը ճգնիք Ճավիտ պէյ: Աւելի կարեւոր փաստաթուղթ մըն ալ ունինք ի ձեռին, ահա ձեր ընկերներէն եւ ամբաստանեալներէն Քէօր Ալի Իհսանի մէկ յայտարարութիւնը: Քարտուղարը պիտի կարդայ, մտիկ ըրէք թէ ինչ կ'ըսէ ձեր մասին: Բառախաղերով չէք կրնար փրկուիլ:

Կարդացուեցաւ Քէօր Ալի Իհսանի մէկ յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէր.— «Երբ Գերմանիա էր, Գարա Քէմալ բնաւ միտք չունէր միջամտելու Անատոլուի: Բայց երբ Իստանպուլ եկաւ, Շիւքրիւ եւ Ճավիտ պէյերը իրենց ազդեցութեան տակ առին զայն, միտքը փոխեցին և զայն նետեցին քաղաքական արկածախնդրութիւններու գիրկը»:

Նախագահը.— Լսեցի՞ր, Ճավիտ պէյ, Ալի Իհսան պէյ, Գարա Քէմալը՝ դուք ասոր ի՞նչ պիտի ըսէք: Տեսէք ինչ կ'ըսէ Ալի Իհսան պէյ, Գարա Քէմալը, դուք եւ Շիւքրիւ մղեր էք այս գործերուն:

— Ամբողջովին երեւակայութիւն, ցընորք: Խնդրեմ, դուք ալ մի տարուիք ընդհ. դատախազին պէս այս խօսքերէն: Այդպիսի նպատակներ սնուցանող Գարա Քէմալ ինչպէ՞ս կրնայ իմ ազդեցութեանս ենթարկուիլ:

— Տոքթ. Նազըմի քաղաքական գործունէութեան մասին ի՞նչ գիտէք:

— Բան չեմ գիտեր :

— Տեսէք, Նազըմ պէյ ինչեր գրեր է ձեր Շիւքրիւ պէյին, ամէն ինչ Միլլի պայքարին դէմ, նախատական: Կազի փաշային դէմ վիրաւորական խօսքեր… Ի՞ր ալ ձեզի պէս կ'ըսէ թէ բանէ մը տեղեկութիւն չունի: Բայց երբ այս ամօթալի նամակը կարդացինք իրեն, սառեցաւ մնաց:

— Տէր Նախագահ, ինչպէս արդէն յայտարարած եմ, ոմանք կը ջանային վերակենդանացնել Իթթիհատը: Գարա Քէմալ եւս անոնցմէ մէկն էր: Հաւանական է որ Տոքթ. Նազըմ եւս անոր գաղափարէն ըլլար :

— Ձեր խօսքով բռնուեցաք, Ճավիտ պէյ: Այդ մարդիկը կը ջանային վերակենդանացնել Իթթիհատը, ձեր տան մէջ կը ժողվուէին եւ դուք բանէ մը տեղեկութիւն չէիք ունենար: Այս պայմաններուն տակ, կարելի՞ է աննշան բան մը նկատել այս ծրագիրը :

— Ըստ իս, աննշան է, անկարեւոր է: Որովհետեւ այդ ժողովներուն մէջ, այդպիսի գաղափարներ չունէի: Անոնք ալ ձեր կարծածին պէս գաղափարներ չյայտնեցին: Միայն այն օրուան կացութեան համաձայն, իրենց յայտնած կարծիքները իւրացուցինք ծրագրի մը ձեւին տակ :

— Մեծ Կզլիի ձեր տան մէջ չժողվուեցա՞ք Րաուֆ, Ատնան պէյի եւ Րէֆէթ փաշայի մասնակցութեամբ :

— Ոչ, էֆէնտիս, այդ անձերուն հետ չժողվուեցանք :

— Աւելին կայ, դուք այս առթիւ հաշտուեր էք Շիւքրիի հետ որուն դէմ տարիներով քէն ունէիք: Այս գործերը յաջողցնելու համար, բարեկամական ձեռք երկարեցիք ձեր ոխերիմ թշնամիին Շիւքրիւ պէյի :

(Շար.)

ՉԵԽԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱւ ՄԸ խորտակուեցաւ հիւսիսային Սլովաքիոյ լեռներուն մէջ: Քսանըրկու հոգի մեռան, չորս հոգի վիրաւորուեցան: — Անգլիական օդանաւ մը գիւղի մը վրայ իյնալով, գժոխքի վերածեց ամբողջ կեդրոնը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փախստական նախագահը, Փերոն, գիրք մը հրատարակեց, — «Ուժը անասուններուն իրաւունքն է» խորագրով: Այս հատորին մէջ մասնաւորապէս կ'ամբաստանէ Ուրուկուէյը թէ ոչ միայն մերժեց ապաստան տալ իրեն, այլ եւ օգնեց Արժանթինի ըմբոստներուն, զինքը տապալելու համար: Յետոյ կ'ըսէ թէ ուխտած է վրէժ լուծել այդ երկրէն, երբ նորէն իշխանութեան գլուխ անցնի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այզընհաուըր, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանէ հանրապետական կուսակցութեան քաղաքականութիւնը, ինչ դեր ալ ունենայ: Մինչ անորոշ կը մնայ իր թեկնածութեան խնդիրը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ փոխ-վարչապետը, Ուիլլի Շթոֆ, որ 41 տարեկան նախկին բանուոր մըն է, ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ: Իր առաջին գործը պիտի ըլլայ կազմակերպել ազգային բանակը, համաձայն քանի մը օր առաջ տրուած որոշման: Այս բանակը պիտի կապուի Վարշաւայի դաշինքին, իբրեւ լրացուցիչ մասը արեւելեան ճակատին: Արդէն իսկ կազմ եւ պատրաստ են 110.000 զինուորներ, որոնք նախապէս հաւաքուած էին իբրեւ «ժողովրդական ոստիկանութիւն»: Նոր բանակը պիտի սպառազինուի ամէնէն արդիական զէնքերով :

ՏԻԿԻՆ ՌԸՆՕ, համանուն հաստատութեան տնօրէնին այրին, դատ բացաւ անծանօթ անձի մը կամ անձերու դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ բանտին մէջ խոշտանգելով սպաննած են իր ամուսինը, Լուի Ռընօ, պատերազմի ընթացքին: Ռընօ ձերբակալուելով Ֆրէնի բանտը փոխադրուած էր 1944 Սեպտեմբերին, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ: Փաստաբանը, Իզորնի կ'ըսէ թէ բանտարկեալը խոշտանգուած էր իր խցիկին մէջ Հոկտ. 3-4ի գիշերը, եւ հիւանդանոց մը փոխադրուելով մեռաւ Հոկտ. 24ին: (Ռընոյի հաստատութիւնը պետական սեփականութիւն է այժմ):

250 ՔԻԼՕ ՁՈՅԼ ՈՍԿԻՆ, որ կ'արժէ 280.000 տոլար, գողցուած է ոչ թէ Փարիզի, այլ Ժընեւի փողոցներուն մէջ: Կառապանը ոսկին օդանաւէն առած էր 25 տուփերով եւ իր կառքին մէջ դնելէ վերջ սրճարան մը քաշուած էր: Գողերը չեն բռնուած տակաւին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տորմիղին ելմտացոյցին մէջ 1400 միլիոն տոլարի վարկ մը կը նախատեսուի, նոր մարտանաւերու շինութեան համար: Մասնաւորապէս պիտի շինուի յածանաւ մը՝ 11.000 թոն տարողութեամբ, ինչպէս եւ վեց նոր սուզանաւեր: Բոլորն ալ պիտի բանին հիւլէական ուժով :

ՀԱՋԻՒ ԵՕԹԸ ԺԱՄ պիտի տեւէ յառաջիկայ պատերազմը, ինչպէս յայտարարեց Քանատայի օդնուային ուժերու հրամանատարը: «Այդքանը կը բաւէ բոլորովին ոչնչացնելու համար կեանքի մէն հետք երկրի մը մէջ, քանի մը ջրածին ռումբերով»:

ԹՈՒՐՔԻԱ նոր բողոքագիր մը ուղղեց Եուկոսլաւիոյ, գանգատելով թէ մառեշալ Թիթօ քննադատած է Պաղտատի դաշինքը: Ինչպէս կը յիշուի, Պելկրատի անգլիական դեսպանը յայտնած էր առաջին բողոքը, քանի որ Անգլիան ալ անդամ է նոյն ուխտին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Թլեմսեն քաղաքը ահուսարսափի մատնուած է երեք օրէ ի վեր: Ամէն գործ դադրած է: Կը վախցուի ոտով ծաղի: Բնիկները չափազանց գրգռուած են :

Հազ չէ մնացած քաղաքին մէջ: 8000 բնիկները թշնամական ցոյց մը կատարեցին, Արաբի մը յուղարկաւորութեան առթիւ: Կիներն ալ կը մասնակցէին ցոյցին, վրէժ պահանջելով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մասնագէտ գործաւոր փլոմպիէ մը եւ երկու աշկերտներ, նոյն գործին մէջ աշխատելու համար: Հեռուէն եկող մասնագէտ գործաւորին համար բնակարանը ապահովուած է: Դիմել ԹԱԹՈՒԼԵԱՆԻ՝
14, Rue Julien Lacroix, Paris (20e).

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Լոյս կը տեսնէ 1934էն ի վեր: Բժշկական, պատմական, գրական, լեզուական ուսումնասիրութիւններով ու պրպտումներով՝ միշտ հետաքրքրական: Առողջապահական, գործնական ծանօթութիւններով ու նորութիւններով՝ միշտ օգտակար:

Ամէն մէկ բաժանորդ եթէ մէկ բաժանորդ բերէ, լաւագոյն վարձատրութիւնը կ'ըլլայ խմբագրին :

Տարեկան բաժնեգինը 1000 Փրանք: Արտասահման 1200 Փրանք:

Հասցէ. — Շ. Նարդունի,
32, Rue de Trévise, Paris (9)

Պ. Ժօզէֆ Գարաղաշեան, Տէր եւ Տիկ. Սանկիկեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մեծ մօր

ԹՈՒՐՖԱՆՏԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը: 11պիս, ռիւ տիւ Շըմէն – Վէռ, Քլամառ:

Թաղումը պիտի կատարուի երկուշաբթի ժամը 1.30ին:

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քլամառի գերեզմանատունը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց ողբացեալ զաւկին եւ ազգականին Սեդրակ Տէր Կարապետեանի մահուան առթիւ: Նաեւ ցաւակցութիւն Այրի Տիկին Ալթուն Վարդանեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին Տիգրան Վարդանեանի մահուան առթիւ :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ: Առաջնակարգ նուագախումբ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քասէի սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԵԼԻՔ–ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ: Նիւթ՝ Զինաստանի եւ Ճաբոնի հայութեան կեանքը 1916էն 1955:

Մուտքը ազատ է :

ՅԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Յակոբ Նշանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ղազարեան (Ժուան Լէ Փէն) երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանին:

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին: Ընդարձակ Պոէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային ահաւոր տռամը :

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ: Գին՝ 500 փրանք: Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ: Հեղինակին հասցէն՝ G. POLADIAN,
53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մարաշի Խարունիս գիւղէն Քոճա Եաղուպեան ընտանիքի անդամները, որոնց հետքը կորսուած է գաղթականութեան ատեն: Կը լսուի թէ Ֆրանսա գտնուած են: Կը փնտռուի նաեւ Յարութիւն Պարսամեան որ Յունաստան գաղթած էր :

Կը խնդրուի տեղեկացնել իրենց քրոջ՝ Տիկին Կատարինէ Պարսամեանի 32 ռիւ տը Թրանս, Տրակինեան (Վար), Ֆրանս:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

× Սեբաստիոյ Շէհիթլեր Մահալլէսի թաղէն եւ Արամեան վարժարանի աշակերտներէն Մարտիրոս Տէրտէրեան կը փնտռէ իր ծնողքը, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Աննա, եղբայրը Արսէն, որոնցմէ բաժնուած է 1915ին Սուրուճի մէջ :

Տեղեկացնել՝
Ets. Derderian, 11, Bld. J. Jaurès
Draguignan (Var), France.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI 24 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7885 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3296

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Նորէն յուսախաբութեան մատնուեցան անոնք որ կը կարծէին թէ լոյս մը պիտի ծագի 1955 Սեպտ. 6ի դէպքերու մասին կատարուած վիճաբանութիւններէն :

Առաջին ճեղքը բացին Թուրքիոյ կառավարական կուսակցութեան անդամները, Յունուար 10ին, հարցը քննելով մասնաւոր ժողովի մը մէջ :

Օրուան նախագահը նիստը բանալով, բացատրեց թէ կասկածներ կան որ կառավարութիւնը սարքած է դէպքը, հետեւաբար անհրաժեշտ է խորհրդարանական քննութիւն մը կատարել .

— « Եթէ սուտ է, Դեմոկրատ կուսակցութիւնը փրկած կ'ըլլանք այն սեւ խաբանքէն զոր կ'ուզեն փակցնել իր ճակտին» :

Վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, մէկ անդամէն պոռթկաց, բարկացայթ, ձեռքը սեղանին զարնելով : Այն ատեն որ նախագահը հարկադրուեցաւ յիշեցնել թէ վարչապետի մը չի վայլեր այդքան փրփրիլ :

Ճառախօսներուն ամէնէն համարձակն էր Քեմալ Էօզչօպան, որ յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը փառաւորապէս յանցաւոր է. «Հետեւաբար անհրաժեշտ է քննութիւն մը կատարել եւ նոյնիսկ դատի յանձնել յանցաւորները » :

Այս առթիւ կը պատմէր թէ Եւրոպա կը դտնուէր Սեպտ. 6ի խռովութեանց ատեն եւ թէ «ինք ու ընկերները լացին, տեսնելով որ թերթերը «բարբարոս Թուրքեր » կը կոչէին մեզ» :

Աննկարագրելի ժխոր մը կը տիրէր ժողովին մէջ : Եւ սակայն, մեծամասնութիւնը մերժեց քննութիւն կատարելու առաջարկը :

Խնդիրը երկրորդ անգամ արծարծուեցաւ Յունուար 13ին, բուն իսկ Ազգ. ժողովին մէջ :

Վարչապետը ջղագրգիռ վիճակ մը ունէր. մանաւանդ որ երրորդ անգամ հարցաքննում կը կատարուէր : Այս առթիւ ալ փութաց բացատրել թէ կառավարութիւնը իր պարտականութիւնը կատարած է, թէ քննութիւնները կը շարունակուին :

Կարգը եկած էր ընդդիմադիր կուսակցութեանց, «Հալք»ի եւ «Միլլէթ»ի, որոնց ներկայացուցիչները բացորոշապէս յայտնեցին թէ կը կասկածին վարչապետէն եւ ներքին գործերու նախարարէն :

Երկրորդ հոսանքին ներկայացուցիչը Պէօլիւքպաշի, նոր փոթորիկ մը յարոյց, հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— Եթէ Մենտերէս անմեղ է, թող քննութիւն պահանջէ, թող պատնէշին ետին չքաշուի վստահութեան քուէ ուզելով :

Նոյնքան ուժգին դիրք մը բռնած էր նոր կուսակցութիւնը, «Հիւրիյէթ», որ կազմուած է Դեմոկրատէն բաժնուած անդամներէ :

Ընդհանուր ժխորին մէջ, նորէն խօսք առաւ Հալքի ներկայացուցիչը, որ ուղղակի ամբաստանեց վարչապետը, պնդելով թէ ոստիկանութիւնը չէ միջամտած, կառավարութեան թելադրութեամբ :

Դարձեալ «Հիւրիյէթ»էն Մուամմէտ Ալաքանթ պահանջեց քննութիւն կատարել, «որպէսզի ամբողջ աշխարհ իմանայ թէ Թուրք ազգը պատասխանատու չէ փոքրամասնութեան դէմ կատարուած յարձակման». փոքրամասնութիւն որուն կեանքն ու ինչքը աւանդ ձգուած էմեզի» :

Վերջին խօսքը տրուած էր վարչապետին, որ ըսաւ թէ ընդդիմադիրները ամէն միջոց կը փորձեն, որպէսզի խորհրդարանական քննութիւն կատարուի :

— Ձեր սպասած առիթը պիտի չկրնաք ձեռք բերել : Լզեցէք ձեր ափը :

Մեծամասնութիւնը այս անգամ ալ խնդիրը փակեց, քննութեան առաջարկը մերժելով բուն ծափերու մէջ :

Սպասենք չորրորդ վարագոյրին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

•

ԱՅՍՕՐ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Նորընտիր Ազգ. ժողովը այսօր պիտի ընտրէ իր նախագահը, օգնականներով եւ դիւանով : Երկու գլխաւոր թեկնածուներ կան նախագահութեան համար : Այնուհետեւ պիտի սկսի բուն տագնապը, նոր դահլիճին կազմութեան համար :

Ժողովրդական Շարժումը (Կաթոլիկ), որ 71 աթոռ ունի Ազգ. Ժողովին մէջ, առջի օր բացառիկ նիստ գումարելով, որոշեց սպասողական դիրք մը բռնել ծրագրուած դահլիճին հանդէպ, որ ամենայն հաւանականութեամբ պիտի կազմուի Հանրապետական ճակատին կողմէ (Կի Մոլէ, Մենտէս Ֆրանս) :

Ժողովրդական Շարժումի ազգ. կոմիտէն երկու օր նիստ գումարելէ ետք, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կը բացատրէ թէ անհրաժեշտ է տեւական կառավարութիւն մը կազմել, լուծելու համար ծանրակշիռ խնդիրներ եւ թէ յաջորդ վարչապետը պէտք է որոշ ծրագիր մը կազմէ, ճշդելով իր մեծամասնութիւնը : Յետոյ կը շարունակէ .—

1. Կազմակերպութիւնը հակառակ է Ժողովրդական Ճակատի ոեւէ կառավարութեան որ բնականաբար պիտի ունենայ համայնավար անդամներ, այդ կուսակցութեան 151 երեսփոխաններով :

2. Հակառակ է ոեւէ կառավարութեան, ինչպէս օրինակ՝ այն զոր կ'ուզեն կազմել Կի Մոլէ եւ Մենտէս Ֆրանս, որ բացդուռ պիտի ձգէ, հանրապետական կամ համայնավար քուէներ ընդունելու համար :

Ժողովրդական Շարժումը քննելով Ազգ. ճակատի եւ Հանրապետական ճակատի դահլիճ մը կազմելու խնդիրը, կ'եզրակացնէ .— Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է Հանրապետականներու համաձայնութիւն մը՝ երկրին փրկութիւնը ապահովելու եւ ազատութիւնները պաշտպանելու համար ծայրայեղներու դէմ :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ այս միջին ճամբան բռնելով, Ժող. Շարժումը կ'ուզէ սակարկութիւն մը կատարել Հանրապետական ճակատին հետ :

Այսօր, երեքշաբթի, երբ Ազգ. ժողովին նախագահն ընտրուի, Պ. Էտ. Ֆոր պիտի ներկայացնէ առժամեայ դահլիճին հրաժարականը : Այն ատեն Հանրապետութեան նախագահը յաջորդաբար պիտի կանչէ մեծամասնութեան ներկայացուցիչները, վարչապետութեան թեկնածուն որոշելու համար : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ վարչապետութիւնը պիտի առաջարկէ Պ. Կի Մոլէի (ընկերվարական), որուն աջ թեւն է նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս : Նոր կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ արագօրէն լուծել Ալժերիոյ խնդիրը, որ հետզհետէ կը ծանրանայ : Յետոյ կարգը պիտի գայ սահմանադրութեան եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման, ինչպէս եւ հարկային օրէնքի վերաքննութեան :

Կուսակցութեանց դիրքը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ, ցնոր տնօրինութիւն,—Համայնավարները, որոնք 151 երեսփոխան ունին, յամառօրէն կը պահանջեն Ժողովրդական Ճակատ ընկերվարականներուն (96 երեսփոխան) եւ Մենտէս Ֆրանսի արմատականներուն հետ (55). որով տեսականօրէն պիտի ունենան 302ի մեծամասնութիւն մը 596ի վրայ :

Ձախ կեդրոնը կ'ուզէ կառավարութիւն մը կազմել մասնակցութեամբ ընկերվարականներու (96 աթոռ) եւ արմատական-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԱՀԱ ՁԵԶԻ ՔԱՐՈԶ …

Երուսաղէմի երիտասարդ վարդապետները ո՛ւր որ երթան, բան գործ կ'ընեն Եկեղեցասէր Տիկնանց կամ Երիտասարդաց Միութիւններ կազմել, զարկ տալու համար Հայ. եկեղեցւոյ պայծառութեան :

Անշուշտ կ'ուզեն այդ ճամբով ծառայել ազգապահպանման, ինչպէս կը յայտարարեն բարձրագոյն, քարոզներով եւ յօդուածներով :

Ձեմ գիտեր թէ քիչ մը կորկոտ ալ կը դնե՞ն իրենց քարոզներուն մէջ, իբրեւ արդիական կրթութիւն ստացած կղերականներ :

Մանաւանդ որ, շատերը անգլերէն ալ գիտեն, հետեւած ըլլալով անգլեւաքսոն աստուածաբանութեան :

« Կոչնակ »ի 1955 Դեկտ. 10ի թիւէն կ'իմանամ թէ վերջերս Լոս Անճելըս այցելեր է Երուսաղէմի նուիրակը, Կիւրեղ վարդապետ Գաբիկեան, «վեհ պարտականութիւնով մը» :

Այս առթիւ քաջալերական խօսքեր ուղղելով Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան, հետեւեալ «յուզիչ» դրուագը պատմեր է. Եղիա Աղտուպեցի կաթողիկոսի մօր կեանքէն.—

« Եղիա Աղտուպեցի կաթողիկոսի մայրը մուրացկան մըն էր, նուիրուած եկեղեցւոյ :

« Ամէն օր, անիկա կաթողիկոսարանի դրան առջեւ կծկուած եւ թեւերն ալ տարածած՝ կը մուրար արտասուաթոր աչքերով. անոր այդ սրտաճմլիկ ընթացքը կաթողիկոսարանի ներսի կողմը բնակող սրբազան հայրապետներուն խաղաղութիւնը վրդովելու պատճառ կը հանդիսանար :

« Անոնք օր մը մուրացկան տիկինին կ'ըսեն որ՝ եթէ այլեւս հոն չմուրայ եւ լացն ու կոծը դադրեցնէ, կաթողիկոսարանը իր առօրեայ ապրուստը պիտի հայթայթէ յօժարակամ :

— Ոչ, չեմ ընդունիր, եւ լացս ու կոծս ալ չեմ դադրեցներ . այսպէս մուրալով է որ ես իմ հոգեհատորս կաթողիկոսական աթոռին վրայ պիտի նստեցնեմ», կ'ըսէ խեղճ մուրացիկը :

Եւ «գաղափարապաշտ, աստուածավախ ու եկեղեցասէր մայրիկը իր այդ տաժանելի կեանքը կը քաշկռտէ», մինչեւ որ « իմտութեամբ օժտուած որդին կաթողիկոսական գահը կը բարձրանայ» :

Կոչնակ չըսեր թէ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան գաղափարապաշտ անդամուհիները հարցումներ ալ ուղղեցի՞ն, այս հոգեշահ քարոզին իմաստը հասկնալու համար :

Եթէ չեմ սխալիր, Կիւրեղ վարդապետ ըսել ուզած է թէ այնքան ալ ծանր չէ իրենց շալկած բեռը, բաղդատելով Աղտուպեցի կաթողիկոսի մօրը մուրացկանութեան հետ :

Կարելի չէ՞ր աւելի խօսուն օրինակ մը առնել՝ ժամանակակից կեանքէն :

Եւրոպա եւ Ամերիկա հաստատուած Եկեղեցասէր Տիկինները արքայութեան բանալին գտած պիտի ըլլային, եթէ իրենց զաւակները ոչ թէ վարդապետութեան կամ կաթողիկոսութեան պատրաստուէին, այլ գոնէ իրենց մայրենի լեզուն սորվէին…

ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՍԱՍՏԸ

•

ՅԱՋՈՂԱ՞Ծ ԵՆ ՄՇԱԿԵԼ ԽԱՄ ԵՒ ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐԸ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ Յունուար 22-ին կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ հազար աշխատաւորներու առջեւ որոնք յատկացուած էին խամ եւ խոպան հողերու մշակութեան, Ուզպեկիստանէն մինչեւ Սիպերիա : Այս առթիւ խստօրէն ճաղկեց « մախումը, մեղկութիւնը եւ յոռի ղեկավարութիւնը, որոնք վնասած են իր փառաւոր ծրագրին գործադրութեան» եւ պահանջեց հողագործութեան եւ կոլխոզներու նախարարներէն կարգի դնել իրենց պաշտօնատուները : Ընդունելով հանդերձ որ 30 միլիոն հեկտար խոպան հող մշակուած է, Խրուշչեւ դիտել տուաւ թէ խոպան տարածութեան մը վրայ 255 հողի գործածուած են, բայց անոնց 51ը արտադրիչ ձեռքեր չէին : Ուրիշ տարածութեան մը վրայ 250 մասնագէտներ նուած են եւ միայն 48 բանուորներ :«Այսպէս, ամէն ինչ որ կ'արտադրեն իրենք կ'ուտեն : Ընկերներ, ձեր եռանդը ուղղեցէք դիւանակալներուն դէմ (բիւրոկրատ), պէտք է թօթափենք չափազանց եալ պաշտօնէութեան բեռը, պէտք է բարեկարգենք պետական ագարակներու (կոլխոզ) ղեկավարութիւնը, աւելի մեծ ուշադրութիւն ընծայենք անոնց աշխատաւորներու պէտքերուն» : Յետոյ ըսաւ թէ գանգատներ լսած է փոքրաքանակ վաճառումներու մասին եւ խստացաւ պատժել յանցաւորները : «Կոյս հողերու մշակման ատեն անճապարանքով գործած են եւ ոչ յաջող : Կարգ մը դժբախտ որոշումներ տրուած են հողի ընտրութեան համար, ոչ միայն գետնին յատկութիւնը ճշդած, այլ եւ ցանած ատեն » :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ճառ մը խօսելով Ազգ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ 4408 հոգի ձերբակալուած են Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ, Սեպտ. վեցի խռովութեանց հետեւանքով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

500.000 ՖՐԱՆՔ տուգանքի դատապարտուեցաւ Փիէռ Փուժատ, որուն դէմ անուանարկութեան դատ բացած էր Ազգ. ժողովի նախագահը, Շնեթեր, այն ամբաստանութեամբ թէ սառյօղ վերագրումներ ըրած է իր մասին, ճառեր խօսած ատեն : Վճիռը պիտի հրատարակուի հինգ թերթերու մէջ, իւրաքանչիւր հրատարակութեան համար հաշուելով մինչեւ 25.000 Ֆրանք : Փուժատ պիտի վճարէ նաեւ դատական ծախքերը : Իր կուսակիցներէն Լէոն Տիւփոն եւս 400.000 Ֆրանք տուգանքի դատապարտուած էր քանի մը շաբաթ առաջ, նոյն ամբաստանութեամբ : Դատավճիռը կ'ըսէ թէ Փիէռ Փուժատ կրկնած էր Տիւփոնի վերագրումները, հիմնուելով անոր մէկ նամակին վրայ : Դատապարտեալը վերաքննութեան դիմեց անմիջապէս :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր «անընդունելի» կը նկատէ Կարմիր Չինաստանի պահանջը Ֆորմոզայի մասին : Կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները որեւէ սակարկութիւն պիտի չընդունին այս հարցին մէջ : Յետոյ դիտել կուտայ թէ Չինաստան չէ արձակած բոլոր ամերիկացի գերիները : Այդ յայտարարութեան համաձայն, Չինաստանի նպատակն է ամերիկեան ուժերը հեռացնել Ֆորմոզայէն, լքել ռազմական խարիսխները եւ խզել փոխադարձ օգնութեան դաշինքը :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ կառավարութիւնը տեղեկացուց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն թէ պատրաստ է մասնակցելու որեւէ հաշտութեան ժողովի՝ Արաբներուն հետ, այն վերապահութեամբ որ նախապայմաններ չդրուին մէկ կամ միւս կողմէն : Իսրայէլ կը յուսայ թէ Անգլիոյ վարչապետը Ուաշինկթըն գացած ատեն, կրնայ այս խնդիրն ալ քննել ամերիկեան կառավարութեան հետ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իսրայէլ կը նախընտրէ առանձին խօսակցիլ արաբական պետութեանց հետ, որոնց հետ փաստօրէն պատերազմական վիճակի մէջ է 1948էն ի վեր :

ԿԱՐ ՈՒ ՉԿԱՐ

Ա.

Բանագող հռչակեցին Զարլի Զէփլին՝ երբ մեծ կտաւկերգակը, բեմէն, իր տիրապետութիւնը տարածեց պաստառներուն վրայ… եղեգնեայ գաւազանով մը, գմբեթարդ գլխարկով մը, ծակ ձեռնոցներով եւ լայն տաբատով մը, որուն գօտին … թոյլ էր քիչ մը՝ ինչպէս գիտէք։

Գործը գնաց մինչեւ դատարան։ Ամբաստանողները կանգնեցան շարան շարան։ Մին կ'ըսէր թէ եղեգնեայ առաձգական գաւազան գործածելու ձեւը, զոր իւրացուցած է Զարլի Զէփլին, իր գիւտն է, իր սեփականութի՛ւնը։ Միւսը կը պնդէր թէ գմբեթարդ գլխարկ գործածելու գիւտը իր գլխէ՛ն է բխած։ Երրորդը կը հաստատէր թէ առաջին անգամ ինք գործածած է ծակ ձեռնոցները։ Չորրորդը թէ «աղը կախ» տաբատով ինք է խաղացած ու խնդացուցած հանդիսականները առաջի՛ն անգամ։

Բանագողութի՛ւն, ուրեմն։

Կարգը եկաւ… բանագողին, արդարացնելու ինքզինք։

Զարլի Զէփլին խոստովանեցաւ թէ եղեգնեայ գաւազանը գիւտն է պարոն Զընչինին, «աղը կախ» տաբատը գիւտն է տիար Անծանօթին, գմբեթարդ գլխարկը գիւտն է յարգելի Աննշանին, ծակ ձեռնոցներով խաղալը գիւտն է մեծապատիւ Ոչինչին։ Բայց, պարո՛ն դատաւոր, աւելցուց Զարլի Զէփլին, թող մեղադրողները իրենք ալ խոստովանին, իւրաքանչիւրը իր կարգին, թէ «աղը կախ» տաբատով Պարոնը եղեգնեայ գաւազան չգործածեց երբեք կամ գմբեթարդ գլխարկով Տիարը ծակ ձեռնոց չդրաւ միաժամանակ, ամէն մէկը իր մէկ հատիկ գիւտով խաղաց, իսկ ես կը խաղամ չորս գիւտարարներուն չորս գիւտերը մէկ անձի վրայ միացուցած, ո՞վ կրնայ պնդել եւ հաստատել թէ մէկուն կամ միւսին մէկ գիւտովը միայն երեւցի բեմին վրայ։ Իմ ինքնատպութիւնս կը կայանայ չորս գիւտերը միացնելուն մէջ։

Այս մանրավէպով կը բացուի Թրքական Հէքեաթներ խորագրով հատոր մը, հաւաքածոյին ճակատը կը փայլի անուն մը՝ Փէրթէվ Նայիլի Պորաթավ։ Խելացի մա՛րդ է Պորաթավ, ընթերցողին կը պատասխանէ՝ երբ դեռ բերա՛ն չէ բացած ընթերցողը, բանագողութի՛ւն պոռալու համար երեսին։

Կը յիշէ՞ք, — Առնան պէյին կնիկը բանագող հռչակեց… Կոմիտասը։ Խելացութիւն չէ՛ր, ի հարկէ խելացութիւն չէ՛ր՝ կը խորհի Պորաթավ։ Ի՞նչ հարկ կար խնդիր հանելու բանագողութեան մասին։ Կ'ուրանաս սեփականութեան սկզբունքը, մանաւանդ ժողովրդական բանահիւսութեանց մասին, — ըսնցաւ։ Հէքեաթները տէր ունի՞ն միթէ։ Ֆրանսացին Փըթի Փուսէ կոչեր է հէքեաթին հերոսը, Թուրքը՝ Քէլօղլան, Մալկաշը՝ Պիպիլոնա, աւելցուր վրան քիչ մը իւղ ու քացախ՝ կ'ըլլայ սալաթա, միթէ մասալը ուրիշ կե՞րպ կ'ըլլայ։ Փոյթ չէ մնացածը։ Յառաջաբանը գրողը, Փօլ Տըլարիւ, կը վաւերացնէ եւ կը վերջանայ։ Ո՞վ պիտի խնդիր հանէ այլեւս։ Հայե՞րը, թէ դողցա՛ն մեր երգերը, եղանակները, հէքեաթները։

Ասանկ խնդիրներու մէջ բանագողութիւն չկա՛յ, կը յայտարարէ Պորաթավ։ Վէյլին է պատմեր թէ Նէյլին, Մուհամմէտը թէ Կարապետը, կարեւորն այդ չէ։ Միայն թէ ո՛վ նետէ առաջ հրապարակ, ա՛ն միայն կ'ուտէ fայմաf։ Եւ, ահա, Փէրթէվ Նայիլի Պորաթավ հրապարակ կը նետէ աղուոր հատոր մը Թրքական Հէքիաթներու, Փարիզեան «Երասմոս» հրատարակչական տան մատենաշարին մէջ, — հատորը զարդարուած է Ալիրին Տինոյի գծանկարներով, թուղթը որ հարցնես՝ fայմա՛f։

⁂

Ժողովրդական բանահիւսութեանց քաղը իր սոյդ կամ ամբողջական պատմութիւնը չունի տակաւին մեր մէջ, ինչպէս օտարներու մօտ։ Ոմանք, մեր մէջ, Սրուանձտեանցը բռներ են կ'երթան։ Շա՛տ աւելի առաջ, Արովեան քաղը սկսեր էր արդէն, թելադրութեամբ գերման մըտաւորականներու, որոնք ռոմանթիզմին ներշնչումով, ի խնդիր տեղական գոյնի եւ արեւելեան ճաշակի, որոնումներու ելած էին իրենց երկրին խորերը եւ իրենց երկրին սահմաններէն դուրս՝ մինչեւ Կովկաս։ Այսպէս, կարելի է ըսել թէ ԺԹ. դարը ժողովրդական բանահիւսութեանց քաղի շրջա՛ն եղաւ Եւրոպայի համար։ Նշանաւոր է, մասնաւորաբար Ֆրանսական մատենագրութեան մէջ, Քապինէ տէ Ֆէ հէքեաթներու հաւաքածոն, որ կը բաղկանայ 41 հատորներէ (1785 — 1789), — այս հաւաքածոյէն թարգմանութիւններ տուած եմ, ժամանակին, «Յառաջ»ի մէջ։ Հին է այս հաւաքածոն եւ փնտռուած, բայց չես գիտեր ինչո՛ւ՝ մգլոտած համ մը ունի բովանդակութիւնը։ Քաղը կատարողները, կ'երեւի թէ, ճաշակ չունէին եւ ոչ ալ ծանօթութիւն հէքեաթներու մասնայատկութեանց մասին։ Սէպիլոյի հաւաքածոն, քանի մը տասնեակ հատոր նոյն հետաքրքրութեամբ, աւելի յարգի, որովհետեւ քաղը կատարողները մասնագէտ։ Տեղը չէ յիշատակելու «մշակուած» հէքեաթներու շարքը, ոչ ալ հէքեաթներու բաղդատական ուսումնասիրութեանց երկար ցանկը (Վան Կէննէփ)։

Եւ ահա, ժողովրդական բանահիւսութիւն հաւաքելու, նոր մատենաշար մը կազմելու շարժում մը եւս, Ֆրանսայի մէջ, այս մեր օրերուն, երբ ընդունուած էր թէ ժողովուրդները նոր երգեր, նոր հէքեաթներ չեն հիւսեր այլեւս։ Կարելի է քանի մը հարիւր հատոր յիշել, այստեղ, որպէսզի բաւական ըլլար կարծել տալու թէ Ֆրանսայի բոլոր գաւառներն ալ պարպուած են վերջնապէս, բանահիւսութեանց «որսորդներուն» տուած՝ իրենց ամբողջ հարստութիւնը։ Բայց ահա նոր քաղեր եւ նոր հրատարակութիւններ, այլապէս հետաքրքրական եւ յատկանշական, որոնք կը հաստատեն թէ ցամքած չէ ժողովրդական բանահիւսութեան աւիշը։

Այսպէս Ֆրանսայի Ժող. Աւանդութեանց եւ Արուեստներու Թանգարանին տնօրէնութեան հովանաւորութեան տակ, «Երասմոս» հրատարակչական տունը ձեռնարկած է տալու երկու նոր մատենաշար.

1.— Ֆրանսական գաւառներու հրաշալիքները (հէքեաթ)։

2.— Աշխարհի հինգ մասերու պատմուածքները (հէքեաթ)։

Առաջին մատենաշարին մէջ լոյս տեսած են արդէն քանի մը հատոր։ Երկրորդ մատենաշարին մէջ՝ Մալկաշներու հէքեաթները եւ Թրքական հէքեաթները։

Տեսնենք թէ ի՛նչ հէքեաթներ են այս վերջինները։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՎԱՌԹԴԱՐԱՆԸ, ԿԻՊՐՈՍ

Դ.

1950էն ի վեր Կիպրոսի եկեղեցիները մեծ եռանդով գործի լծուած են կղզին Յունաստանի միացնելու համար։ Այս նըպատակով, այն ատեն հանրաքուէ մըն ալ կազմակերպեցին, որուն մասնակցեցաւ յոյն ժողովուրդին 95 առ հարիւրը։ Թէեւ հանրաքուէին գաղափարը համայնավարներն էին որ յղացան եւ կ'ուզէին գործադրել, սակայն յաջողութիւն չգտաւ անոնց ձեռնարկը, մինչեւ որ օրթոտոքս եկեղեցիներն ալ գործի լծուեցան։ Անկէ ի վեր միացեալ ուժերով կը պաշտպանեն էնոսիսը (Յունաստանի միացում)։ Բացառութիւն կը կազմեն պաշտօնատարները եւ անոնք որ պատիւներու կ'արժանանան Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ։

Բոլորն ալ էնոսիսի համաձայն ըլլալով հանդերձ, կարծիքի տարբերութիւններ կան ձախի եւ աջի միջեւ։ Յոյն միապետականները կ'ուզեն ամբողջովին մաս կազմել Յունաստանի, իսկ յառաջդիմականները, ընդհակառակն, կ'ուզեն ընկերվարական եւ հանրապետական կորիզ մը կազմել յոյն համայնքին մէջ։ Ազգայնական շարժման մէջ երկու հոսանք կայ — պահպանողական, որ իր ետին ունի օրթոտոքս Եկեղեցիին Գերագոյն Խորհուրդը, միւսը յեղափոխական, որուն մղում կուտայ «Աքէլ» յեղափոխական կոմիտէն։ Միայն Անգլիոյ ներկայութիւնն է որ կը միացնէ այս երկու հակամարտ հոսանքները, Սեւն ու Կարմիրը։

Սեւը Մակարիոս արք.ն է, պետը Կիպրոսի օրթոտոքս Եկեղեցիին եւ յոյն համայնքին։ Հին աւանդութեամբ մը Եկեղեցին համայնքը կառավարելու իրաւունքն ունի։ Ամէն անգամ որ պատմութեան թաւալումին մէջ Յոյները զրկուած են իրենց պետութենէն, եկեղեցին է որ կը ստանձնէ ազգին ղեկավարութիւնը։ 1453ին Պոլսոյ անկումին երբ Արեւելքի Հելլէնները կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը եւ ինկան Օսմանեան տիրապետութեան տակ, անոնք Պոլսոյ պատրիարքին կը դիմէին։ Մուհամմէտ Բ.ն ալ ընդունեց այս կամաւոր յարումը եւ «Միլլէթ Վեքիլ»ի տիտղոսը տուաւ յոյն ազգին պետին։

Կիպրոսի մէջ կղերը հելլէն կրօնքի քարոզչութեան լծուած է։ Յոյն կղերականները կը մերժեն հաւորդութիւն տալ Անգլիացիներուն հետ գործակցողներուն։ «Էնոսիս»ը վարդապետութիւն մը դարձած է։ Քարոզներն անգամ քաղաքական ճառերէ տարբերութիւն չունին։

Մինչեւ վերջերս Անգլիացիները չփոթութեան մատնուած էին, թէ՝ ինչպէս կ'ըլլայ որ համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս է Յունաստանի մէջ, իսկ Կիպրոսի համայնավարները կը ցանկան միացման։ Չէ՞ որ վերջ պիտի դրուի իրենց գոյութեան։

Նախ սկզբունքով համայնավար կուսակցութիւն չկայ Կիպրոսի մէջ։ «Աքէլ»ը տեսակ մը «ժողովրդավար ճակատ» է, որ կը համախմբէ ազատականները, հակակղերականները, ժողովրդավարները եւ համայնավարները։ Հազիւ թէ տասը հարիւրը իրական մարքսական են։

1946ին համայնավարները կատարեալ յաղթութիւն մը շահեցան քաղաքապետական ընտրութեանց ատեն։ Գրեթէ բոլոր քաղաքները, բացի երկուքէ, հրահանգ կը ստանային Մոսկուայէն եւ Փրակայէն։ Սակայն համայնավարները Մուրճն ու Մանգաղը ձգեցին եւ աշխատեցան ազգային համակիպրոսեան կազմակերպութիւն մը ստեղծել, Լոնտոնի հետ բանակցելու համար։ Այս ձեռնարկը յաջողութիւն չգտաւ, որովհետեւ մնացեալ բոլոր կազմակերպութիւնները խմբուեցան Եկեղեցիին շուրջ։

1949էն ի վեր երբ համայնավարները պարտուեցան Յունաստանի մէջ, «Աքէլ»ի վարիչները այնքան ալ խանդավառուած չեն Աթէնքի հետ միացումով։ Անոնց նշանաբանն է — անկախութիւն։ Սակայն «էնոսիս»ը այնքան սիրուած է զանգուածէն, մանաւանդ երիտասարդութենէն, որ համայնավարները ստիպուած են անոնց միանալ առ նուազն բերանացի։

1950ին «Աքէլ»ի վարիչը կը յայտարարէր Կոմինֆորմի թերթին մէջ թէ՝ «Յունաստանի միանալու միակամ բաղձանքը երբեք հաւանութիւն չի նշանակեր միապետական — ֆաշական վարչաձեւին, որ հաստատուեցաւ Յունաստանի մէջ անգլօ-ամերիկեան աշխարհակալութեան կողմէ»։ Աքէլ չուզեր որ Կիպրոս «արեւմտեան օդանաւակիր» մը դառնայ, իսկ աջակողմեանները կ'ուզեն որ Անգլիացիները խարիսխներ ունենան Կիպրոսի մէջ, պայմանաւ որ կղզին իրաւականօրէն Յունաստանի գերիշխանութեան տակ դրուի։ Սահմանադրութեան հարցին մէջ ալ երկուքին տեսակէտները կը տարբերին։ Համայնավարները կ'ուզեն անմիջապէս ընդունիլ Անգլիացիներուն առաջարկած Սահմանադրութիւնը, որովհետեւ 25 առ հարիւր աթոռ կ'ապահովէ իրենց։ Եկեղեցին ընդհակառակն, կը մերժէ Անգլիոյ առաջարկած բարենորոգումները, նախքան ինքնավարութեան սկզբունքին ընդունիլը։ Համայնավարները դէմ են նաեւ ահաբեկչութեան։ Այս տեսակէտով անոնք բախումներ կ'ունենան Է. Օ. Քայի երիտասարդ ահաբեկիչներուն հետ։

Ազգային ազատագրութեան ի նպաստ պայքարելով հանդերձ, համայնավարները կը հետապնդեն իրենց ընկերային պայքարն ալ։ Անոնք կը հսկեն սէնտիքաներու մեծ մասին վրայ։

Այս երկու անհաշտ հոսանքներու գոյութիւնը ազգայնական շարժման մէջ, յոյսեր ներշնչեց Անգլիացիներուն, այս պատճառով ալ աջակողմեան մամուլը կը գրէր թէ համայնավարները կը քաջալերուին Անգլիացիներու կողմէ։

Քանի մը շաբաթէ ի վեր արգիլուած է համայնավար կուսակցութիւնը Կիպրոսի մէջ։ Իր թերթը դադրեցաւ, վարիչը ձերբակալուեցաւ։ Մեծն Բրիտանիան կ'աշխատի տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումներ կատարել, մեղմացնելու համար թշնամութիւնները։

Այսօր կղզին մէջ կը ջանան բարելաւել ապրուստի մակարդակը։ Սակայն ոչ մէկ զիջում կ'ընդունին Յոյները։ Բոլոր երիտասարդները համոզուած են թէ իրենք ի վիճակի են կառավարելու կղզին։

Կիպրոսի առողջապահութիւնը բացառիկ է։ Մահերը սակաւաթիւ են, «Մեր կղզին սիրոյ կղզին է, առողջութիւնը միշտ ալ քաջառողջ է»։ Անգլիացիները հպարտ են որ գրեթէ անգրագէտ չկայ հոն։

ԷՏ. ՍԱՊԼԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Ես պատուհանիս մէջ մնացած էի։ Ոչ մէկը ժամանակ անգամ չունէր ինծի օգնութեան հասնելու։ Գոհ էի որ այդ խաժամուժէն հեռու կ'ապրէի։ Ահ ու սարսափի ենթարկուած, մարմինս թուլցաւ, քունս տարած էր։ Ախ, որչափ լաւ էր այդպէս հանդիստ քնանալ, ուժերս վերագտնելու, ջիղերս հանդարտեցնելու համար։ Անրջային աշխարհ մը փոխադրուած, մեծ մայրիկիս փաթթուած կարօտագին, կ'ապրէի պահիկ մը երանութեամբ։ Ահա Տիրամօր բարի պատկերին առջեւ, մամիկ ու թոռնիկ ծունկի եկած կ'աղօթենք, անոր մեղմանուշ ձայնը կը կը հնչէր պատարագի մը նման։ Ինծի համար պատրաստած էր կարկանդակներ, պտուղներ, հաց ու պանիր, անմահական ջուր։ Ձեռքս կ'երկարէի անյագօրէն լափելու համար, կարծես ձեռնակապեր ունենայի։ Հանիս դիմացս նստած կուլար, կ'աղաչէր, կը պաղատէր, որ ուտեմ, ես ալ կը հեծկլտայի, լեզուս բռնուած էր, չէի կրնար ցաւս հասկցնել։ Այս խղճալի վիճակիս մէջ սկսանք իրարմէ հեռանալ, կարծես մէկը ինձ բռնած կը քաշէր, մամիկս լալագին կը տարուէր վայրենիներու կողմէ։ Ախ, ինչ սահմռկեցուցիչ տեսարան, հրէշի նման այլանդակ դէմքեր, խառնծին ճիւաղներ շրջապատած էին զիս, կ'երեւի սարսափահար զառանցած եւ պոռացած եմ։ Աչքերս ապշութեամբ բացի, երկու գթասիրտ մարդիկ իրարու ուսի բարձրացած պատուհանէն վար կ'առնէին զիս։

Հոս մնացինք մօտաւորապէս տասնըհինգ օր, այս բանտը կը կոչուէր «Միւթէֆէրրիքա»։ Իսկական ախոռ մը …

Առաւօտ մըն ալ երկու պաշտօնեաներ եւ խումբ մը ոստիկաններ բանտին դուռը բացին, բոլոր բանտարկեալներուն անունները մէկիկ մէկիկ կարդացին։ Դարձեալ զոյգ զոյգ, այս անգամ երկաթեայ ձեռնակապերը անցուցին մեր ձեռքերը։ Այլեւս համոզուեցայ, թէ երկար ժամանակ բանտերուն մէջ պիտի քաշքշուիմ, մինչեւ որ դատապարտուիմ անխուսափելիօրէն մահուան։

Բաւական երկար քալեցինք, մաքուր օդն ու կենսատու արեւը աշխոյժ մը տուին ինծի։ Հոգիս աւելի զգայուն դարձած էր եւ սկսայ լալ սա ճակատագրիս վրայ։ Ամէն մարդ ազատ կը շրջագայէր մայթերուն վրայ։ Չէին զարմանար անգամ տեսնելով մեր կարաւանին տարօրինակութիւնը։ Այդ օրերուն սովորական բան էր փախստականներ ձերբակալել եւ ճակատ ճամբել։ Դասալքութիւնը սովորական երեւոյթ էր Թուրքերու մէջ։ Իսկ մենք, դաւաճաններ էինք, որովհետեւ ռատիկանապետի փոխանորդ մը զեղծումի մղած եւ հարիւրաւորներու ուրացումին պատճառ եղած էինք, ուրեմն ես ալ Հայու լաճ մը, իմ մեղքերս պէտք է քաւեմ կախաղանին վրայ, կամ կռնակէս գնդահարուելով։

Ընդարձակ հրապարակի մը վրայ, երկաթապատ հսկայ դրան մը առջեւ կեցուցին մեզ, մէկիկ, մէկիկ մեր անունները կարդալով ներս անցանք։ Ահա մեր նոր բանտը։ Ամէն կողմէ կը փսփսային «Սուլթան Պայազիտ», «Տիվանը Հարպիէ» (Պատերազմական ատեան)։

Այս փսփսուքները իմ մէջս որեւէ բան չէին արթնցներ. կամաց կամաց արթընցայ։ Հոս միայն պետութեան եւ բանակին դէմ դաւադիրները եւ դասալիքները կը բերէին, իսկ բանտարկեալները գլխաւորաբար վտանգաւոր ապստամբներ եւ ոճրագործներ էին։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐԷՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆԱԼ

Սեպտեմբեր 6ի խռովութեանց խնդիրը նորէն յուզուեցաւ Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ, Յունուար 13ին։ Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ ետք, մեծամասնութեամբ մերժուեցաւ խորհրդարանական քննութեան առաջարկը։

Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները, քաղուած՝ Պոլսոյ թերթերէն.—

Առաջին խօսողը եղաւ նոյն ինքն վարչապետ Մենտերէս, որ յայտնեց թէ երրորդ անգամ ըլլալով այս խնդիրը կը բերուի ժողովին եւ բոլոր դրդռութիւններու եւ ջանքերու հակառակ, ժողովը իր երրորդ դահլիճին ալ վստահութիւն յայտնեց։

Իսմէթ Ինէօնիւ, իր չորրորդ դահլիճի ծրագրին ընթերցման առթիւ ալ առանց փաստի իր ամբողջ քննադատութիւններուն նիւթ ըրաւ Սեպտեմբեր վեցի դէպքը եւ ծանր ամբաստանութիւններ ընելով Թուրք ազգին ու պետութիւնը պատմական ծանր պատասխանատուութեան տակ թողուց։ Հակառակ ասոր իր չորրորդ դահլիճն ալ վստահութեան քուէ առաւ։ Ասոնց սպասելու քննութեանց արդիւնքին, ամբաստանութիւնները նոյն ուժգնութեամբ կը շարունակուին. Ձեր Բարձր ժողովը անշուշտ կ՚ըմբռնէ անոնց ձգտումը։

Յետոյ Մենտերէս վերլուծելով Հալքերին առաջարկը, յայտնեց թէ ոչ մէկ հիմք ունին անոր փաստարկութիւնները. ու աւելցուց.

— Ձեզ առնուելիք միակ պարագան աս է որ դէպքին օրը ես եւ Նամըգ Կէտիք Իսթանպուլ կը գտնուէինք։ Երբ մենք ո՛ւր եւ է քաղաք կը գտնուինք, տեղին քաղաքական իշխանութեան իրաւասութիւնները մեզի՞ կը փոխանցուին։ Պաշարման Վիճակի հրամանատարութիւնը անմիջապէս որ գործի անցաւ, անհրաժեշտ նկատած անձերը հարցաքննեց, այսինքն կուսակալը, բանակի քննիչը, ոստիկանութեան պետը եւ զօրաբանակի հրամանատարը, Ներքին Նախարարութեան մասնաւոր քննիչ մարմինն ալ գնաց Իսթանպուլ, կարգ մը պաշտօնատարներ հարցաքննեց, տեղեկագիրը Նախարարութեան հաղորդեց եւ բանակէն ալ յանձնուեցաւ Պետական Խորհուրդին որ քննութիւնները աւելի խորացնելու որոշումը տուաւ։

Բացատրութիւններէս կը հասկցուի որ քննութիւնը կը շարունակուի։

Կարճ խօսեցաւ նաեւ Նամըգ Կէտիք (Դեմոկրատ երեսփոխաններ զայն ալ ծափահարեցին)։ Նախագահը խօսք տուաւ առաջարկը ներկայացնող Մէհմէտ Հալքերին, որ սակայն կը բացակայէր. Հետեւաբար Հալքի կողմէ խօսեցաւ Մալաթիոյ երեսփոխան Նիւզհէտ Եաքին.

— Երբ Սեպտեմբերի դէպքերուն առթիւ ժողովը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ կառավարութեան բացատրութիւնները գոհացուցիչ չնկատուեցան։ Մենտերէսի չորրորդ դահլիճին ծրագրին ընթերցման միջոցին ալ այդ դէպքը ծանր վիճաբանութեանց նիւթ եղաւ, իսկ ընդդիմադիրները բնաւ չյայտնեցին թէ կառավարութիւնը յանցաւոր չէ, ընդհակառակն ամէն ջանք թափուեցաւ որպէս զի վստահութիւն չյայտնուի կառավարութեան։

«Վարչապետը թող մեզի ներկայանայ Պաշարման Վիճակի քննութեան մէկ տեղեկագրով եւ բացատրութիւն տայ դէպքին պատճառներուն եւ գործադրութեան եղանակի մասին։ Մինչեւ հինգ ամիս անցաւ Պաշարման Վիճակի հռչակումէն ի վեր ու տակաւին բան մը չըրաւ։ Անձամբ կ՚առաջարկեմ որ տեղեկագիրը հասնելէն վերջ վիճաբանութիւններ կատարուին։

Մենտերէս կրկին խօսք առաւ ու յայտնեց թէ քննութեան համար երեք ամիսը անբաւական գալով վեց ամսուան երկարաձգուեցաւ։ Պետական Խորհուրդն ալ արդէն քննութիւնները խորացնելու պէտքը տեսաւ։ Վեց հազար յանցաւորներուն հարցաքննութիւնը դիւրին դիւրին չըլլար։ Ցարդ 700 ամբաստանեալ երեւան բերուած են։ Եւ հարցուց.

— Թող բացէ ի բաց ըսեն ո՞ւմէ կը կասկածին։ Պաշարման Վիճակէ՞ն, Պետական Խորհուրդէ՞ն թէ զին. ատեաններէն։

— Ձեզմէ կը կասկածինք, գոչեց Հալքի շարքերէն Աթալայ (բուռն աղմուկներ)։ Վարչապետը պատասխանեց.

— Կրնամ հաճոյ չթուիլ Սըրըը Աթալային, բայց այդ վերագրումով Պետական Խորհուրդը, Զին. Ատեան եւ Պաշարման վիճակի հրամանատարութիւն Մենտերէսի կասկածելի արարքներուն մեղսակից չե՞ն ըլլար։

Այդ միջոցին Հիւրրիէթի անդամ Մուսթաֆա Էքինճի նստած տեղէն գոչեց.

— Մենտերէս, մի վախնար, ուրիշները թող քեզ պաշտպանեն, եւ ոչ թէ դուն ինքզինքդ.

— Շնորհակալ եմ, էքինճի, ըսաւ վարչապետը։ Ես ալ ըսեմ թէ ոչ ոքէ կը վախնամ եւ վախնալիք վիճակ ալ չունիմ։ Պէտք տեսնէք թէ որո՞նք են այդ դէպքերուն բարոյական պատասխանատուները։

Միլլէթ կուսակցութեան Նախագահ Օսման Պէօլիւքպաշը նախ զարմանք յայտնեց որ վարչապետը այնքան ջղայնացած է։ Յետոյ անութին տակէն դէզ մը թուղթեր հանելով, թերթ մը քաշեց ու ըսաւ որ բան մը պիտի կարդայ.

— Ո՞ր թերթն է այդ, գոչեցին Դեմոկրատները.

— Անհոգ եղէք, թերթ մը որուն վկայութիւնը ընդունելի է, («Զաֆէր» թերթն է Դեմոկրատ օրկան)։ Եւ կարդաց հատուած մը, ուր կը պարզուի թէ ինչպէս Ներքին Նախարարը անձամբ քննութիւն պահանջեց իրեն համար։ Եւ աւելցուց.

— Կը ցանկայինք որ Ատնան Մենտերէս անոր անձամբ քննութիւն պահանջէր։ Պաշարման վիճակի վաւերացումը չի նշանակեր կառավարութեան վստահութիւն յայտնել։ Այն ատեն անդորրութիւնը ապահովելու խնդիր ունէինք. կառավարութեան պատասխանատուութիւնը տարբեր բան է (աղմուկներ)։

Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն գրոյցները մեր սահմաններէն անդին ալ անցան։

— Անպայման Իսմէթ Ինէօնիւին զանոնք տարածեց, գոչեցին քանի մը հոգի։

Պէօլիւքպաշը յետոյ օտար մամուլին հրատարակութիւններէն օրինակներ բերաւ եւ ըսաւ.

— Մասնաւորաբար ամերիկեան հիւպատոսը, դէպքին գիշերն իսկ ամերիկեան արտաքին գործոց նախարարութեան լուր տուաւ թէ ոստիկանութիւնը աչք գոցած է թալանիչներուն եւ քանդիչներուն, թէ Իսթանպուլը աւերակոյտի մը վերածուած է։

Արդ, իբրեւ Թուրք ձեզի չափ ես ալ կը ցանկամ որ փաստուի թէ այս աննախընթաց ոճրային արարքին պատասխանատուն Թուրք ազգը չէ։ Արդ, այս կասկածը մէկ բանով կը փարատի։ Ազգ. Մեծ ժողովին քննութեամբ։ Ոստիկանութիւնը հանդիսատես եղած է դժբախտաբար, արդէն Քէօփրիւլիւն ըսաւ թէ իրենք լուր ունէին բայց ժամը չէին գիտեր։ Անհրաժեշտ միջոցներ ալ ձեռք առած չէր կառավարութիւնը։ Անհրաժեշտ է քննութիւն բանալ վարչապետին եւ Ներքին Նախարարին մասին։

Այդ պահուն աղմուկը այնքան սաստկացաւ, որ ճառախօսը լռեց եւ իջաւ բեմէն։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ

Կիրակի, 15 յունուար, Ակատէմի տիւ Շան, որ ճիւղն է Իւնիօն տէ Մէքրը տիւ Շան Ֆրանսէի ընկերութեան եւ որ երեք հարիւր անդամ ունի, բոլորն ալ երգի դասատու, Օր. Մարգարիտ Բաբայեանն եւ երկու Ֆրանսացի յայտնի երգչուհիներ՝ Մատամ Պիւզօ – Պէրթըլօ եւ Ռօզ Հէլպռօնէ տը լ՚Օփերա, տեսչութեան կողմէ մասնաւոր գնահատումի արժանացան իբրեւ երգի ուսուցիչներ։ Իւրաքանչիւրը ստացաւ իբրեւ շնորհակալութեան հաւաստիք, շքանշան մը, իր անունը վրան փորագրուած։

Գլխաւոր քարտուղարուհին կարդաց Մարգարիտ Բաբայեանի համառօտ կենսագրականը որ ջերմ գովեստներ կը պարունակէր անոր երաժշտական արժանիքներու մասին, իբրեւ լաւագոյն մեկնիչ մը Պէլ Քանթոյի։

Մեր հայրենակցուհին, որ միակ օտար անդամն է այդ ընկերութեանց, արժանացաւ ծափերու, այս գնահատութեան առթիւ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, 15 Յունուար (Յառաջ).— Երէկ երեկոյ Հայ Տան մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Լեւլի Ալեանաքեանի երգահանդէսը, կազմակերպուած Հայ Տիկնանց Միութեան կողմից։

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծուած էր մեր գաղութին մէջ այս երգահանդէսի շուրջը, որովհետեւ երգչուհին վերջերս երեք մրցանիշներ շահած էր, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ, եւ Գերմանիոյ մէջ։

Օրիորդին երգը ներկայացնելու եւ մեկնելու արուեստը, խանդավառութիւն եւ հիացում է արթնացնում ունկնդիրի մէջ։ Իր երաժշտական զգայնութիւնը եւ իր ձայնի ճկունութիւնը շատ ուշագրաւ են, մանաւանդ «մեցօ ֆօռթէ» եւ «փիանիսիմօ» բարձրագոյն նօթերի վրայ։

Իր հնչեղ եւ տաք ձայնով այս սիրուն երգչուհին կրցաւ ցայտուն կերպով ի յայտ բերել ամենանուրբ երանգները եւ դրանով իւրաքանչիւր երգի տուաւ ինքնայատուկ նկարագիր եւ բովանդակութիւն, միշտ նրբարուեստ զգայնութեամբ, թափանցումով եւ ինքնավստահութեամբ։

Իր ներկայացրած հայերէն, իտալերէն եւ անգլերէն երգերի մէջ, պէտք է մասնաւորապէս յիշել երկու մեղեդիներ «Խաղաղութիւն, Խաղաղութիւն, Տէր իմ», Վերտիի «Ճակատագրին ուժը» օփերայից և Մակտայի Մինօթի Քոնսըլը օփերայից, որոնց համար անհրաժեշտ են ոչ միայն ձայնի մասնաւոր յատկութիւններ, այլեւ խորագոյն զգայնութիւն եւ ըմբռնում։ Մեր համակրելի Հայուհին այս երկու կտորներով խոր տպաւորութիւն ձգեց եւ արժանացաւ պիզերու։

Շատ քիչ անգամ երգահանդէսից դուրս ենք գալիս այսքան գոհ եւ խանդավառ եւ դրա համար Հայ Տիկնանց Միութեան կազմակերպիչ մարմինը արժանացաւ ունկնդիրների ջերմ շնորհակալութեան։

Մեր սրտագին մաղթանքները մեծագոյն յաջողութիւնների որոնց լիովին արժանի է Օր. Ալեանաքեան։

Լիւսի Սեւումեան Արզումանեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

ԼԻՈՆ, 17 Յունուար.— Երէկ կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահին մէջ տօնուեցաւ Մանուկներու օրը, նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։ Ժամը 4.30ին մօտ հինգ տասնեակ փոքրիկներ բոլորուեցան, իրենց համար մասնաւորապէս պատրաստուած սեղաններու շուրջ, բաժնուեցաւ կաթ, հաց, պտուղ, կարկանդակ։ Օրուան նախագահը քանի մը խօսքով բացատրելէ վերջ Կապոյտ Խաչի դերը, հարցուց.— « Որո՞նք են այս Միութեան անդամուհիները,— Հարիւրին հարիւր, մեր ժողովուրդի համեստ դասակարգի զաւակներ։ Անոնք ալ ուրիշ հայ տիկիններու նման ունին իրենց ամենօրեայ հոգերը, իրենց աշխատանքի ժամերը, բայց կը գործեն, տոկալով ամէն տեսակ դժուարութեանց եւ միշտ պատրաստ ծառայելու իրենց սիրած ազգին »։

Յետոյ կարգով արտասանեցին եւ երգեցին ներկայ փոքրիկները մաքուր առոգանութեամբ, մեծ ուրախութիւն պատճառելով ներկաներուն։

« Սինէ Ղազօ» մօտ մէկ ժամ խնդացուց փոքրիկ հիւրերը, իր շարժանկարներով։

Կապոյտ Խաչի կողմէ ձեռագործ բարձ մը եւ շիշ մը խմիչք վիճակահանութեան դրուեցաւ։ Կարճ ժամանակէն բոլոր թիւերը սպառեցան։ Ներկաները անխտիր մասնակցեցան եւ վիճակահանութիւնը շահեցաւ Տիկին Ասատեան, 500 ֆրանք նուիրելով։

Այսպէս ուրեմն քանի մը ժամեր ապրեցանք հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ։

Այս առթիւ Կապոյտ Խաչը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ հետեւեալ նուիրատուներուն.— Կէնճեան եղբայրներուն, որոնք սնտուկ մը նարինջ նուիրած էին իրենց մայրիկին մահուան 7րդ տարեդարձին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան (Սորմա), Պ. Յակոբ Սոֆեան (1500 ֆրանք), եւ Տիկին Ղազարեանի, որոնք ամէն տարի պզտիկները կ՚ուրախացնեն շարժապատկերի ցուցադրումով, նաեւ բոլոր անոնց որոնք իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերին Մանուկներու Օրուան հանդէսին։

Հիւսէնիկցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Մենք ժողովներու հրաւէրէն տարի մը առաջ, առիթով մը հաշտուեցանք Շիւքրիւ պէյի հետ որ օր մըն ալ այցելութիւն տուաւ մեզի։

Նախագահ.— Ճավիտ պէյ, ձեր նամակներուն մէջ Հայոց անուններ ալ կան։ Ոսկան էֆէնտին (Մարտիկեան) գիտենք, ուրիշ ընկեր մըն ալ ունիք, ան ո՞վ է։

— Հանրային Պարտքի Վարչութեան քարտուղարներէն Արսլան էֆէնտի։

— Ազգութիւնը ի՞նչ է։

— Լատին է։

— Ուրիշ հայ ընկեր մըն ալ ունիք, ան ո՞վ է։

— Սասուն էֆէնտի։

— Շիտակը ըսէք, Պաղտատի հետ թղթակցեր էք, հոն անպատճառ ծածուկ անձ մը կայ ...։

— Ոչ, էֆէնտիմ, Սասուն էֆէնտին է։ Ոսկան էֆէնտիի բնաւորութիւնը այս էր, անուն չէր գրեր։

— Ուրիշ Հայու մըն ալ արձանագրութիւնը կայ։

— Ըսի, Արսլան էֆէնտին է։

— Ուրիշ նամակի մը մէջ ալ մեր բարեկամը կ՚ըսէք, այսինքն անծանօթ մնացած բարեկամ մը։

— Պէյ էֆէնտի, Պաղտատի մէջ Ոսկան էֆէնտիէ եւ Արսլան էֆէնտիէ զատ, ուրիշ ոչ մէկ բարեկամ եւ ծանօթ ունիմ։

Նախագահը դադրեցուց հարցումներու տարափը եւ եզրակացուց.

— Այսքանը կը բաւէ։

Անկախութեան Ատեանը համոզում գոյացուցած էր թէ Ճավիտ պէյ վարիչն էր գաղտնի կոմիտէին, տեղեկութիւն ունէր պետական հարուածի եւ մահափորձի պատրաստութիւններէն եւ իր տան մէջ գումարուած ժողովները այս նպատակին կը ձգտէին։ Իթթիհատական դաւադիրները ուզած էին օգտուիլ մասնաւորաբար Ճավիտ պէյի վայելած միջազգային համբաւէն։

Ճավիտ պէյէ զատ կային նաեւ նոյնքան կարեւոր ամբաստանեալներ, ինչպէս Իթթիհատի պատասխանատու քարտուղար Նաիլ, Արտահանի երեսփոխան եւ քարոզիչ Հիլմի պէյերը, եւ առանձնապէս Հիւսէյին Ճահիտ պէյ։

Անկախութեան Ատեանը յաջորդ օր դատեց ժամանակակից նշանաւոր դէմք մը, Հիւսէյին Ճահիտ (Եալչըն) որ Անգարա բերուած էր Զորումի իր աքսորավայրէն եւ հիմա նստած էր ամբաստանեալի աթոռին վրայ, իբրեւ լրացուցիչ եւ գործօն մէկ տարրը Իթթիհատական կազմակերպութեան։

Թէրաքքըփէրվէրներուն շարժումին առթիւ, այդ թունդ Իթթիհատական հրապարակագիրը արդէն իսկ ցկեանս աքսորի դատապարտուած եւ ղրկուած էր Զորում։ Բայց հիմա վերստին կը ներկայանար Անկախութեան դատարանին, մահափորձի դէպքին եւ այլ ամբաստանութեանց հետեւանքով։ (Յետագային, Անկախութեան Ատեանը ջնջեց ցկեանս աքսորի պատիժը, պայմանաւ որ որեւէ գիր չգրէ, ցնոր տնօրինութիւն)։

Հիւսէյին Ճահիտ հանդարտօրէն նստած էր ոստիկան զինուորներու սուիններուն տակ, իր խելացի աչքերը յառած անորոշ կէտի մը։ Պահ մը, ան ալ ետին դարձաւ եւ մտերիմ դէմքեր փնտռեց ունկնդիրներուն մէջէն։ Ինքն ալ քանի մը անգամ մասնակցած էր Ճավիտ պէյի տան գաղտնի ժողովներուն, եւ դատին առանցքն ալ այս կը կազմէր արդէն։ Անկախութեան Ատեանը կ՚ուզէր ճշդել թէ այս գաղտնի ժողովները ինչ չափով կապ ունին Կազիին դէմ սարքուած դաւերուն հետ։

Նախագահը առաջին առթիւ հետեւեալ հարցումը ուղղեց Հիւսէյին Ճահիտ պէյի.

(Շար.)

ներու (55), յուսալով քուէ չահիլ նաեւ քանի մը ձախակողմեան հոսանքներէ (19) եւ կոլեան մնացորդներէ (23), առանց կարօտելու համայնավարներու օժանդակութեան. բայց պիտի չմերժէ, եթէ անոնք թեր քուէարկեն ինքնաբերաբար։

Աջ-կեդրոնը կը ներկայացնէ 12 աթոռ էտ. Ֆորի խմբակցութենէն, 71 աթոռ՝ Ժողովրդական Շարժումէն, տասնըմէկ՝ անդրծովեան անկախներէն եւ 97 աթոռ՝ Փինէ-Ռենոյի գիւղացիական եւ անկախ հոսանքներէն։

Իսկ բուն աջ թեւը կը հաշուեն խանութպաններու եւ արհեստաւորներու Միութիւնը (Փուժատ) որ ունի 51 աթոռ։ Առ այժմ 10-12 ընտրութիւններ վիճելի կը համարուին։ Այս հոսանքը փաշական կը համարուի. բայց Փիէռ Փուժատ վճռապէս կը հերքէ։

Ժողովրդական Շարժումի ազգ. կոմիտէին նախագահը, Փ. Ա. Թեթժեն ժողովին փակումէն ետք յայտարարեց.

— Մենք չենք ուզեր Ժողովրդական Ճակատի կառավարութիւն մը, որ հասարակ ծրագրի մը դիմակին տակ բացէ ի բաց համայնավարական քուէներ պիտի խնդրէ կամ իր հաւատալիքներով եւ լռութիւններով պիտի հրապուրէ կարմիրները։ Ինչո՞ւ, վասնզի մենք չենք մոռցած Փրակայի դաւը, վասն զի ազատ արհեստակցական Միութիւնները պիտի խորտակուին, Ֆրանսա պիտի կորսնցնէ ամէն միջազգային վարկ և իր դաշնակիցներուն եւ բարեկամներուն վստահութիւնը։ Բայց գիտենք նաեւ որ ընկերվարական ղեկավարութեամբ դահլիճ մը անպատճառ Ժողովրդական Ճակատի կառավարութիւն մը պիտի չըլլայ։ Իր ծրագիրը կրնայ, մասնաւորապէս միջազգային եւ եւրոպական գործերու մասին տեղի չտալ որեւէ երկդիմութեան»։

Նախկին վարչապետներէն Ռոպէռ Շուման եւս յայտարարեց, — Զնջենք այն տպաւորութիւնը թէ միայն արմատական - ընկերվարական կառավարութիւն մը կրնայ բարենորոգել ամէն բան։ Պ. Ժորժ Պիտօ հեգնեց այն տեսակէտը թէ «ով որ զիս կը սիրէ թող ինծի հետեւի»։

THEՆ

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ 14 ըմբոստներ սպաննուեցան Ալժերիոյ սահմանին վրայ, 18 հոգի ալ գերի բռնուեցան։

ԵՐԿՈՒ «ՄԻԿ» ՕԴԱՆԱՒԵՐ իրարու ընդհարեցան Աւստրիոյ վերեւ։ Կ'ըսուի թէ օդանաւերէն մէկուն վարիչը դասալիք մըն էր։ Երկու օդանաւերն ալ բռնկեցան։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Է. Իտըն ճառ մը խօսելով հեռատեսիլին առջեւ, ըսաւ թէ կը յուսայ որ Այզընհաուըրի հետ ունենալիք տեսակցութիւնը յուսալից պիտի ըլլայ աշխարհի համար, աւելի մեծ վստահութիւն ներշնչելով խաղաղութեան մասին։

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը դանդատի թէ ֆրանսական իշխանութիւնները թոյլ չեն տուած որ Ազգաժողովին սուրիական պատուիրակը, Ահմէտ Շուքայրի, Օրլիէն դուրս ելլէ, ատոյտ մը կատարելու համար Փարիզի մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍ հասաւ Հնդկաստանի ականաւոր վարիչներէն Քրիշնա Մենոն։ Կ'ըսուի թէ կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս Պաղեստինի մասին։

ՆՈՐ ՌՈՒՄԲ ՄԸ պիտի պայթի Սաքրէ Քէօրի մէջ, կիրակի օր, գրած էր անծանօթ մը, նամակը ուղղելով առ որ անկ է։ Կիրակի օր բազմաթիւ ոստիկաններ ներկայ եղան պատարագին, բայց ռումբին տեղ գտան տուփ մը փոշի, հազար ֆրանքնոց մը եւ նամակ մը որ կը խնդրէր աղօթել ...

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին անգլիական վարժարանէն ճամբուեցան յիսուն յոյն աշակերտներ, որոնք դասադուլ մը սարքած էին, բողոքելու համար աշակերտի մը վտարման դէմ։ Առաջին անգամ է որ այսպիսի դէպք մը կը պատահի։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Ֆրանսացիները ըրկպիի (13) մրցում մը կատարելով յաղթեցին Նոր Զելանտացիներուն, շաբաթ օր, Փարիզի մէջ, երեքի դէմ 24 կէտով։ — Կիրակի օրուան մրցումներէն վերջ Ֆութպոլի առաջին բաժանումին գլուխը կը գտնուի Նիս, 28 կէտով։ — Մոնթէ Քարլոյի ինքնաշարժի արշաւը շահեցան իրլանտացի Ատանս եւ Պեկկեր Ժակուար կառքով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաւէի սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ։ Նիւթ՝ Զինաստանի եւ Ճանկայի հայութեան կեանքը 1916էն 1955։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ
11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956
Մ. Ռ. Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
CLUBի մէջ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սուրէն Արզումանեանէ հազար հինգ հարիւր ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Միսաք Ռաֆայէլեանի մահուան առթիւ։ Նոյնպէս երկու հազար ֆր. Պ. Ժան Պէժեանէ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մալաթեանէ հազար ֆրանք, իրենց երրորդ թոռան ծնունդին առթիւ, նաեւ Տէր եւ Տիկին Նշանեանէ հազար ֆր. կնունքի առթիւ։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք։

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք։

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Զադմաձեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք։

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք։

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր նոր տպ. 1500 ֆրանք։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք։

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք։

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւլօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք։

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք։

ՋՐՈՅՑ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փօլատեան, 1955, 500 ֆրանք։

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք։

Դիմել՝
Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մարաշի Խարունիս գիւղէն Քոճա Եաղուպեան ընտանիքի անդամները, որոնց հետքը կորսուած է գաղթականութեան ատեն։ Կը լսուի թէ Ֆրանսա գտնուած են։ Կը փնտռուի նաեւ Յարութիւն Պարսամեան որ Յունաստան գաղթած էր։

Կը խնդրուի տեղեկացնել իրենց քրոջ՝ Տիկին Կատարինէ Պարսամեանի 32 ռիւ տը Թրանս, Տրակինեան (Վար), Ֆրանս։

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

× Սեբաստիոյ Շէհիթլեր Մահալլէսի թաղէն եւ Արամեան վարժարանի աշակերտներէն Մարտիրոս Տէօտէրեան կը փնտռէ իր ծնողքը, հայրը՝ Սարգիս, մայրը՝ Աննա, եղբայրը Արսէն, որոնցմէ բաժնուած է 1915ին Սուրուճի մէջ։

Տեղեկացնել՝
Ets. Derderian, 11, Bld. J. Jaurès
Draguignan (Var), France.

*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Մ. Նահանգներէն Տիկին Եւգինէ Թորոսեան կը փնտռէ բնիկ Պոլսեցի Գրիգոր Հէքիմեանը, կնոջը անունը՝ Վերժին, երկու զաւակներուն անուններն են Մալվինէ եւ Սիլվա, Տեղեկացնել Խաչատուր Կարապետեանի 59, ռիւ Տիւնուար, Լիոն (Ռօն)։

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արշակ Անդրէասեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եփրեմ Ճըրճըրեան (Լոնտոն), ինչպէս նաեւ Պալաքեան, Անդրէասեան, Փանոսեան, Բարսեղեան, Էքսէրճեան, Պէնլեան, Սարաֆեան, Պլօճեան, Շահնազար Հէքիմեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՌՕԶԱ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պալաքեան)

որ տեղի ունեցաւ Յունուար 21ին, 84 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի, ժամը 15.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպ, ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ։ Առաջնակարգ նուագախումբ։

Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԽՃԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿԱԶ ՔԷՍԷՐԵԱՆ
Նշանուած

Քաշան, 15 Յունուար 1955 Փարիզ

Այս առթիւ Այրի Տիկին Աբէլեան եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աբէլեան (Շաւիլ) հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին, հազար ֆրանք ալ Մշակոյթի Տան ֆոնտին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին, ծանօթ սրճարանը, 40պիս ռիւ Էթիէն Տոլէ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Երկու տարուան հաշուետուութիւն։ Նոր պատգամաւորի ընտրութիւն։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն։

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱ ՀԱՆԴԷՍ ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
Կազմակերպուած
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ
5 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4-12
«LES AMBASSADEURS»
3, Avenue Gabriel, Champs - Elysées Métro Concorde
Մասնակցութեամբ
RUDDY CASTEL et son orchestre du CAROLL'S
et Orchestre MICHEL CATHEBRAS
Սիրայօժար մասնակցութեամբ
EDDY MARNAY, accompagné d'EMIL STERN
Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով ELYsées 67 - 03

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու գցալի զեղչով։

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները։

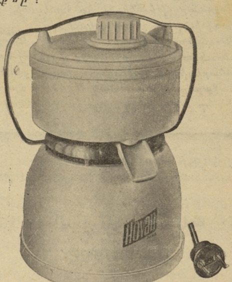
Ունինք թահին ու հէլվա, եալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական. կալամաթա, տեղական ու Թրքական զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ոսպ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ Ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր ապուխտ, եւ սուճուղ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք։ Ծիրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, ֆիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաք, սազըզ, պահար, քիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր։

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս ըրլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը։ 20 Rue Villeroy et 244 Rue Vendôme, LYON

Centrifugeur
Electrique

Բժիշկները շարունակ կը յանձնարարեն գործածել, բանջարեղէնի եւ պտուղներու հիւթը առողջապահական տեսակէտով։

Ահաւասիկ կատարելագործուած գործիք մը։

ԳԻՆ 15.500 ՖՐԱՆՔ

Դիմեցէք ձեր ելեկտրագէտին կամ
APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)
Գաւառ կը ղրկուի
Contre remboursement

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ (բանաստեղծութիւններ)։ Գրեց՝ Յ. Աղայեան, Փարիզ 1956։ Ընտիր տպագրութեամբ, (Արաքս)։ Հասցէ Աղայեան, 63 Պուլվ. Լօնշան, Մարսէյլ։

ԱՐՁԱԿ ԷՋԵՐ, Աւետիք Իսահակեանի, Բ. հատոր։ Հրատ. Էտվան, Պէյրութ, 1955։ Գեղեցիկ տպագրութեամբ։ Գին 1 տոլար։

Մամուլի տակ է Արփիար Արփիարեանի «Կարմիր Ժամուց»ը, նոյն մատենաշարէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մասնագէտ գործաւոր փլոմպիէ մը եւ երկու աշկերտներ, նոյն գործին մէջ աշխատելու համար։ Հեռուէն եկող մասնագէտ գործաւորին համար բնակարանը ապահովուած է։ Դիմել ԹԱԹՈՒԼԵԱՆԻ՝
14, Rue Julien Lacroix, Paris (20e).

★

Շատ լաւ կարող (քուաֆէօր) մը պոնեթրիի, հիւսուածեղէնի եւ ճերմակեղէնի համար։ Դիմել՝
Paris-Californie, 16. Rue Ste Cécile, Paris

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI 25 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7886 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3297

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԴԱՍՆ ԱԼ ՍՈՐՎԵՑԷՔ

Ո՛ւր որ ալ գտնուիք, Փարիզ, Պոլիս թէ Հիւս. Ափրիկէ, պիտի լսէք հետեւեալ դիտողութիւնները.

— Մե՜զ որ չսորվեցանք օրինակ առնել Հրեաներէն։

— Տեսէք ի՛նչ վարպետ են... Ամէն դժուարութեան ելք մը կը գտնեն ...

— Ի հարկին դիւանագիտութիւն կը բանեցնեն, եւ փորձանքէն կ՚ազատին անվնաս կամ նուազագոյն վնասով ...

— Գիտեն պահել ցեղային միութիւնը, ամէն բանէ վեր դասելով ազգային շահը։

— Կը փութան իրարու օգնել :

— Նոյն իսկ միջոցներ կը հնարեն, որպէսզի իրենց հարստութիւնը օտարին ձեռքը չանցնի ...

— Այս իմաստութեան շնորհիւ հայրենիք եւ պետութիւն ալ ունեցան, եւ իրենց վարկը բարձրացաւ ... Եւայլն։

Ամէնէն համեստ համրակէն մինչեւ ինքնահաւան բանգէտը առանձին վերածեր են այս դիտողութիւնները։ Եւ միշտ կը ճռուացնեն, կ՚ընդլայնեն, կը գունաւորեն, համոզելու համար թէ շատ մը փորձանքներէ փրկուած կ՚ըլլայինք, եթէ Հրեաներուն հետեւէինք :

Ինչպէս ամէն ժողովուրդ, Հրեան ալ ունի յատկութիւններ որոնք օրինակելի կը համարուին :

Ահաւասիկ վերջին կենդանի փաստը, խիկալէս օրինակելի :

Այս միջոցին հրէական համաշխարհային համագումար մը տեղի կ՚ունենայ Լոնտոնի մէջ, մասնակցութեամբ 65 երկիրներու հրեայ հաստատութեանց ներկայացուցիչներուն :

Օրակարգին վրայ արձանագրուած են այն բոլոր խնդիրները որ կը շահագրգռեն Հրեան, —

Իր հայրենիքը՝ Իսրայէլ։ Քաղաքական եւ տնտեսական հոգեր։ Ցիրուցան բազմութեանց վիճակը եւ ապահովութեան խնդիր։ Ներգաղթ։ Նիւթական միջոցներ ի նպաստ հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց։ Եւայլն։

Ամբողջ գաղութներ Իսրայէլ փոխադրուած են 1948էն ի վեր։ Եւ պետութիւնն ու Հրէական Արտասահմանը չաքանակ միջոցներ կը մտածեն, մնացեալն ալ փոխադրելու համար :

Այս միջոցին մասնաւոր հոգածութիւն կը վայելեն Հիւս. Ափրիկէի Հրեաները, որոնց թիւը կը հաշուեն առ նուազն կէս միլիոն :

Հիմա հարցուցէք մեր բանգէտներուն.— Սերտելիք բաներ չկա՞ն այս գործունէութեան մէջ ալ։ Ինչո՞ւ ճառեր չէք խօսիր նա՛եւ այս մասին։

Առնենք Լոնտոնի համագումարը :

Մի ըսէք թէ Հրեաները հարուստ են եւ ամէն բան կրնան ընել :

Մեր մէջ ալ հարուստներ պակաս չեն, անհատ ըլլան թէ կազմակերպութիւն :

Բարոյական եւ մտաւոր հարստութիւնն է որ կը պակսի, եւ ոչ թէ նիւթականը :

Եթէ առ այժմ կարելի չէ համաշխարհային համագումար մը կազմել, քննելու համար մեր չարն ու բարին, դժուա՞ր խորհրդակցութիւններ կատարել շրջանէ շրջան :

Արեւմտեան Եւրոպայի հայկական գաղութները լուր ունի՞ն իրարմէ, սկսելով մեր բնակած երկրէն։ Զունի՞ն հասարակաց հոգեր, մեծ ըլլան թէ փոքր :

Ո՞ւր է միութեան գիծը՝ այս ընդարձակ շրջանին մէջ :

Ո՞ւր է այն գլուխը որ պիտի վարէր այս ճակատը, ճակատագրական պահու մը։

Նոյն հարցումը՝ Ամերիկայի համար, հիւսիսէն հարաւ :

Զենք մոռնար Միջին Արեւելքն ալ որ այլապէս խոցելի ճակատ մը կը կազմէ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Երէկ, երեքշաբթի, տեղի ունեցաւ նորընտիր Ազգ. Ժողովի նախագահին ընտրութիւնը, գաղտնի քուէարկութեամբ։ Երկու գլխաւոր թեկնածուներն էին Պ. Պ. Շնեթեր (ժողովրդական) եւ Լը Թրոքէր (ընկերվարական)։ Համայնավարներն ալ ունէին իրենց թեկնածուն, Պ. Մարսէլ Քաշէն, որ 86 տարեկան է։

Նախագահին ընտրութենէն վերջ առժամեայ վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին, որ սկսաւ խորհրդակցիլ նորընտիր առենապետին եւ կուսակցապետներուն հետ : Վարչապետութեան համար ամէնէն հաւանական թեկնածուն կը համարուի Կի Մոլէ, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ իբրեւ փոխ - վարչապետ նկատի ունի Պ. Մենտէս Ֆրանսը :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 11 խմբակցութիւններ կազմուած են Ազգ. Ժողովին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի նոր կառավարութեան (22րդ) կազմութիւնը :

× Երբ նոր վարչապետը նշանակուի, իր կառավարութեամբ եւ ծրագրով պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին, թերեւս հինգշաբթի օր։ Այն ատեն պիտի պարզուի թէ կրնա՞յ դիմանալ առանց համայնավարներու կամ աջերու օգնութեան : Այս առթիւ ճշմարիտ փորձաքար մը պիտի դառնայ Ալժերիոյ խնդիրը : Կարմիրները կ՚ուզեն որ Ֆրանսա քաշուի Ալժերիայէն։ Ուրիշներ կը պահանջեն այդ երկիրը աւելի սերտօրէն միացնել Ֆրանսայի, հաւասար իրաւունքներ տալով : Երրորդ հոսանք մըն ալ կ՚առաջարկէ դաշնակցային կապեր հաստատել։ Ալժերիոյ կուսակալը, Ժաք Սուսթէլ, միշտ կը յիշեցնէ թէ Ֆրանսա պիտի կորսնցնէ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն, եթէ կորսնցնէ Ալժերիան :

× Կի Մոլէ եւ Մենտէս Ֆրանս բանակցութիւններ կը կատարեն, նախարարական պաշտօններու մասին։ Ամէնէն դժուարն է արտաքին եւ ելմտական նախարարներու ընտրութիւնը։ Այս երկու պաշտօններն ալ կրնան նոր ճեղքեր բանալ Ազգ. Ժողովին մէջ :

× Կարգ մը փուժատեան երեսփոխաններու ընտրութիւնը վիճելի համարուած ըլլալով, այդ նոր կազմակերպութիւնը անմիջապէս բողոքագիր մը հրատարակեց։ Այս առթիւ կ՚ազդարարէ թէ ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, «եթէ արհամարհուի ընտրողներուն կամքը »:

ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիոյ վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Կիպրոսի կառավարիչին հետ։ Միեւնոյն ատեն նոր վաշտ մը ճամբայ հանուեցաւ դէպի Կիպրոս, օգնելով, ամրապնդելու համար ապահովութիւնը։ Վարչապետը կ՚ուզէ ամբողջական ծրագիր կազմել ապահովութեան մասին, Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ։ Իրեն պիտի ընկերանան արտաքին գործերու նախարարը եւ խումբ մը խորհրդականներ։ Ճամբորդութիւնը պիտի կատարուի շոգենաւով :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Կիպրոսի կառավարիչը, մարեչալ Սըր Ճոն Հարտինկ, սպառնացած է հրաժարիլ, եթէ չընդունուին կարգ մը պայմաններ Մարեչալը անմիջապէս հերքեց այս լուրը, չեշտելով թէ կարելին պիտի փորձէ, ելքի մը յանգելու համար :

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը երբեք չէ բարւոքած Կիպրոսի մէջ։

Լոնտոն ստիպուած է նոր ձեռնարկ մը կատարել, Յոյները գոհացնելու կամ կղզին ամբողջովին զինուորական վարչութեան տակ առնելու համար :

Այժմ 15.000 անգլիացի զինուորներ կը գտնուին Կիպրոսի մէջ։ Մէկ մասը ի հարկին պիտի օգտագործեն Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար, նկատի առնելով Յորդանանի վերջին դէպքերը :

× Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Կիպրոսի կառավարիչը վերադարձին վերջնագիր մը պիտի յանձնէ Մակարիոս արք.ի «այո» կամ «ոչ» պատասխանը պահանջելով։ Ինք ամէն լիազօրութիւն ստացած է կառավարութենէն, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար, եթէ Մակարիոս արք. մերժէ Անգլիոյ նոր առաջարկները եւ եթէ ահաբեկումները վերսկսին :

× Անգլիոյ վարչապետին այցելութեան առթիւ, իրազեկներ գիտել կուտան թէ լուրջ տարակարծութիւններ կան երկու պետութեանց միջեւ։ Մ. Նահանգները չեն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՊՐՊՏԵՆՔ ԵՒ ԳՏՆԵՆՔ

Գիտութիւնը կը սլանայ արընթաց, գետնէն մինչեւ երկինք, ծովերէն մինչեւ օդային ալիքները, վերիվայր շրջելով ամենօրեայ կեանքն ու... բառարանները :

Վա՜յ անոնց որ աղքատ են մտքով եւ արտայայտութեան միջոցներով, կամ շաբունակ օտարին դուռը կը զարնեն, իբրեւ հասարակ մուրացիկ :

Ամենօրեայ թաւալումին մէջ, մեր լեզուն ալ մասնաւոր աշխատանք եւ հոգածութիւն կը պահանջէ։ Ոչ միայն աւելի զարգանալու, այլ եւ պակասները լրացնելու համար :

Բազմաթիւ ընթացիկ բառեր կան որոնց հայերէնը չունինք :

Ներելի չէ ծուլապատիկ նստիլ, ըսելով թէ Ակադեմիաներ եւ լեզուագիտական «ինստիտուտ»ներ ունինք Երեւանի մէջ :

Անոնք ստիպուած են բանիլ բոլշեւիկեան կտաւին վրայ, ռուսական տպածոյի մը վերածելով Հայկազեան բառարանը :

Արդէն իսկ խառնիճաղանճ մը ստեղծուած է, իբրեւ հետեւանք տգիտութեան, իմաստակութեան եւ բռնութեան :

Հայկական Արտասահմանն ալ ունի բազմաթիւ հմուտ գլուխներ եւ գիտուն գրիչներ որոնք ի վիճակի են շրջուն ակադեմիա մը կազմելու :

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, հարցարան մը բացած էինք, շարք մը օտար բառերու հայերէնը գտնելու համար :

Կը վերահաստատենք այդ ձեռնարկը :

Թիւ 1.— *Télévision.*

Ո՞ր բառը կը նախընտրէք, իբրեւ համազօր «թելեվիզիոն»ի :

Յառաջ նախապէս կ՚առաջարկէր *հեռապատկեր*, վերացական բառին (փերսփեքթիւ) վերապահելով *հեռանկարը*։

Յետոյ առաջարկեց «հեռատեսիլ»:

Երեւանի մէջ հնարած են անճաշակ բառ մը, հնոտի հայկաբանութեամբ.— *Հեռուստատես, հեռուստատեսութիւն* :

Ամերիկայի մէջ կը գործածեն «պատկերասփիւռ», հետեւողութեամբ «ձայնասփիւռ»ի :

Տ. Զիթունի կ՚առաջարկէ.— *Հեռացոյլ, հեռացոլարան, հեռացոլիկ*, մերժելով «հեռատեսիլ»ը :

Այս առթիւ, «տեսիլ»ը կը շփոթէ «տեսիլք»ին հետ (վիզիոն)։ Մինչդեռ առաջինը շատ սովորական իմաստ մը ունի,— ներկայացում բեմի վրայ, տեսարան, պատկեր կամ գործողութիւն, ինչպէս կը գրէին հին թատերագիրները :

Հեռաւոր Քալիֆորնիայէն Թէոդիկ Որդի գործնական չգտնելով «հեռացոլ»ը, «հեռացոլարան»ը կամ «պատկերասփիւռ»ը, կը նախընտրէ ամէնէն դիւրինը,— *Հեռապատկեր* :

Ի՞նչ է ձեր կարծիքը։ Կամ ունի՞ք աւելի յարմար բառ մը :

Որ եւ է բառ թելադրած ատեն, մի մոռնաք կէտ մը եւս,—

Երեկոյթի մը, բանախօսութեան մը կամ երգահանդէսի մը ներկաներուն կ՚ըսենք *հանդիսատես, ունկնդիր*, եւն.։

Ի՞նչ անուն պէտք է տալ անոնց որ հեռատեսիլի մը կը հետեւին (թելեսփէքթաթէօր) :

Ուրիշ բառեր՝ շաբթէ շաբաթ :

ՎԱՀԷ

ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԻՆ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐԸ

4408 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ, 3933Ը ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Անատոլուի հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ, Յունուար 20 թուականով.—

Ազգ. Մեծ Ժողովի այսօրուան նիստին Մանիսայի երեսփոխան Մուհլիս Թիւմայ հարցապնդում մը ըրաւ Սեպտ. վեցի դէպքերուն մասին :

Երեսփոխանը հարցուց, թէ Իսթանպուլի, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ Սեպտ. 6 - 7ի գիշերուան դէպքերուն առթիւ ձերբակալուածներէն քանի՞ հոգի արձակուած են, քանի՞ թղթածրար յանձնուած է Պաշտպան Վիճակի դատարաններուն եւ քանի՞ դատավարութիւն տեղի ունեցած է :

Ազգ. Պաշտպանութեան փոխ նախարար Շէմի Էրկին ի պատասխան ընդարձակ բացատրութիւններ տուաւ.— Սեպտ. վեցին Իսթանպուլի մէջ ձերբակալուած են 3813 հոգի, Իզմիրի մէջ՝ 424 եւ Անգարայի մէջ՝ 171 :

Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ պաշարման վիճակը վերցուած ըլլալով, ամբաստանեալներուն թղթածրարը յանձնուած է քաղաքային ատեաններուն։ Իսթանպուլի մէջ կը մնան 288 դատապարտեալներ որոնք հետեւեալ յանցանքներով ամբաստանուած էին.

— Քանդում, թալան, համայնավար քարոզչութիւն, ճամբայ կտրել, խափանարարութիւն, կրօնքի եւ նուիրականութեանց սրբապղծում, պատուոյ բռնաբարում եւ կառավարութեան դէմ ըմբոստացում :

Տակաւին Իսթանպուլի մէջ կը քննուին 2567 թղթածրար, Իզմիրի մէջ 166, Անգարայի մէջ 210։ Իսթանպուլի մէջ 166 հոգի հետապնդումէ զերծ մնացին, Իզմիրի մէջ քսան հոգի, Անգարայի մէջ 20 հոգի։ Իսկ դատավարութեան համար յանձնուած թղթածրարներուն թիւն է Իսթանպուլի մէջ 894, Իզմիրի մէջ 134 եւ Անգարայի մէջ 162 :

Իսթանպուլի մէջ պաշարման վիճակի վեց ատեան կազմուած է, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ մէկական։ Այս վերջին քաղաքներուն զին. ատեանները փոխադրըուած են Իսթանպուլ :

Հարցապնդող երեսփոխանը շնորհակալութիւն յայտնեց նախարարին, իր տուած գոհացուցիչ պատասխանին համար ու համառօտակի կանգ առնելով Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն վրայ, մատնանշեց Թուրք ընդհ. հանրային կարծիքին զգացած ցաւը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ Համազգային ընկերութեան Փարիզի վարչութեան տարեկան ընդհ. ժողովը։ Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան զեկուցումէն վերջ, տեղի ունեցան թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ : Նոր վարչութեան անդամ ընտրուեցան Տիկիններ Հ. Խոնդկարեան, Գ. Աղապապեան եւ Ա. Յակոբեան, Պ.Պ. Մ. Պարսամեան եւ Պ. Զպուքճեան :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Գ.

Պարսկահայերը մնացել էին նաւ առնելու համար, իսկ Տէրտէրեանը, Տիկին Վ. Տ. Խաչատրեանը մանուկ չողեմակոյկով, այլ կերպ իրենց կեանքը վտանգելով, վճռել էին փախստական անցնել ծովը, դուրս գալու համար Էնզէլի։ Ցաջողել էին աննկատ անցնել ծովը, բայց ճանապարհին բռնուել էին ահռելի փոթորիկի, որ իր տխուր հետեւանքն ունեցաւ Տիկին Տէրտէրեանի համար։

Սեպտեմբեր վեցին ստացանք մի հեռագիր։ Հրաման էր կարծես եւ ոչ առաջարկ.— Առանց տարկութեան, եկ Ռաշտ, ուսուցչուհի։ Հ.

Ուրախացայ, սակայն ...։ Ունենք պարտքեր, կայ մեզ հետ եկած տիկնոջ եւ զաւակի խնդիրը, որ լքել Արդաբիլը չէր կարելի, կար ութ ամսու զաւակս, ու նաեւ չունէի ճամբու ծախքի դրամը։ Ինչ էլ որ լինէր, Դաշնակցական էի, Դաշնակցական էր ամուսինս, մեզ եղածը հրահանգ էր, պէտք էր կատարել։

Անկարելի եղաւ Հայերէն դրամ փոխ առնել, ու մեզ օգնութեան հասնողը եղաւ խորհրդային իշխանութեան պաշտօնեայ, մեզ յարգող (թերեւս խորքում ոչ համայնավար) ռուս ընտանիքը, փոխարինաբար տալով ինձ 15 թուման։

Սեպտեմբեր ութին, գրկած ութ ամսական զաւակս, թողած ամուսինս անհրապոյր, անապաղայ մի միջավայրում, առանց թէկուզ ուղեկիցներ ունենալու, թղթատարի կառքով ճանապարհուեցի Աստարա։ Իջեւանեցի մի հայ ընկերոջ ընտանիքում, (ափսոս որ մոռացած եմ անունը)։ Գիշերը մնացի նրանց մօտ, միւս առաւօտ մտայ ռուսական չողենաւ։ Այստեղ խօսքն իմ մասին չէ. ուստի չեմ խօսի այն դժուարութիւնների մասին, որոնց ենթարկուեցի այդ ճամբորդութեան ընթացքին։ Կարեւորն այն է, որ հասայ Ռաշտ եւ անցայ պաշտօնի։

Ընդարձակ, գեղեցիկ երկյարկանի շէնք է Ռաշտի Յովնանեան ազգային դպրոցը գեղեցիկ թատերասրահով։ Դպրոցն այդ միջոցին ունէր երեք բաժանմունք միայն, Ա. եւ Բ. բաժանմունքները զուգընթացներով։

Դպրոցը ազատ սենեակներ շատ ունէր, դրսէն եկած ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներս պիտի ապրէինք դպրոցի շէնքում։ Զունէինք կահ կարասի, ոչ ալ անկողին եւ սպաս։ Սակայն, պատիւ պարսկահայ ժողովուրդին, ունեցանք մեզ անհրաժեշտը։

Դպրոցը տնտեսական ծանր կացութեան մէջ էր, այրուած էին եկեղեցին եւ դպրոցապատկան խանութները, պարապ էր հոգաբարձութեան դանձը. անբաւարար էին աշակերտների ամսականները, ժողովուրդը եւս կրած էր նեղութիւններ եւ նիւթական կորուստներ եւ չէր կարող ամխն ամսին կատարել իր պարտականութիւնը դպրոցի հանդէպ։ Անձնուէր հոգաբարձութիւնը եւ ուսուցչութիւնը պիտի աշխատէին պահել դպրոցը, զոհանալ լինելիքով։

Տնօրէն Հ. Տէրտէրեանը մտածեց համայնական սեղան ունենալ աւելի քչով կշտանալու համար։ Բոլորս համամիտ եղանք, մեզ միացաւ նաեւ երիտասարդ բըժիշկ Արա Տէր Առաքելեանը, որ այդ միջոցին Ռաշտ էր գտնւում։

Վարձեցինք խոհարար։ Համբարձումն եղաւ ծախսարար։ Ամէն առաւօտ, կանուխ նա էր խոհարարի հետ շուկայ գնացողը, գնումներն անելու համար։

Ժուժկալ էր ծախսարարը, համեստ պիտի լինէր մեր համայնական սեղանը։ Պէտք էր տեսնել, թէ ինչպէս էր սակարկում Համբարձումը վաճառականի հետ, գնելիք ապրանքին վերջին գինը տուած լինելու համար։ Ուրախ էր մեր համայնական սեղանը, որ ափսոս երկար չտեւեց։

Թաւրիզէն Արդաբիլ, Աստարա ձիով, ջորիով, կառքով, եւ վերջէն՝ չողեմակոյկով, փոթորիկի բռնուած նրանց ճամբորդութիւնը անհետեւանք չէր անցել յղի Տիկին Տէրտէրեանի համար։ Լաւ չէր իր առողջական վիճակը։ Տաժանելի ծննդաբերութենէ մը վերջ, մանչ զաւակ մը ծնաւ որ հազիւ քանի մը ժամ ապրեցաւ։ Աննկարագրելի էր Համբարձումի վիշտը, մանաւանդ որ դժբախտ Ժենիան (ռուս) իրեն համար լքած էր իր հայրենիքը եւ իբրեւ մխիթարանք պիտի ունենար նորածինը ...

Քանդուեց մեր համայնական սեղանը։ Ամէն ուսուցիչ պիտի ապրէր իր ունեցածով, իր ուզած, աւելի ճիշդ, կրցած ձեւով։ Պատահում էր որ ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին չունենար օրուան հացի դրամը, մարդ ուղարկէր հոգաբարձուներէն մէկին ու մէկի մօտ մի քանի ղրանստանալու համար։

Այդպէս էր, ու սակայն դպրոցը քայլում էր կանոնաւոր, քայլ առ քայլ, հետզհետէ բարձրանալով։

Ինչպէս Ատրպատականում եւ Կասպից ծովի առափնեայ քաղաքներում, նոյնպէս Ռաշտում պակաս չէին պարսիկ, նաեւ հայ սովետասէրներ։ Նրանք վարժուած էին Ռուսների տիրող եւ շահաւէտ ներկայութեան։ Մեծ մասամբ համայնավար գաղափարաբանութիւնը չէր սովետասիրութեան խթանը, այլ առեւտրական, գործի շահը։ Որքան էլ փոխուած իշխանութեամբ՝ Ռուսաստանը իրենց շահատանն էր, ու պէտք էր լաւ լինել Ռուսների ներկայ իշխանութեան հետ։ Ռաշտում էլ կար հիւպատոսարան եւ առեւտրական ներկայացուցչութիւն։ Ունէին իրենց Ռուսաց դպրոցը, հինէն ի վեր՝ ուր յաճախած էին նաեւ հայ մանուկներ։

Համայնավարները չհաշտուելով ռուսասէր տրամադրութիւնը ուզում էին տիրել ամբողջ հանրային կեանքին։

Ուժեղ անձնաւորութիւններ էին պէտք այդ միջավայրում ազգայնօրէն կազմակերպելու համար գաղութը, դիմադրաւելու համար վտանգը եւ, մանաւանդ, դպրոցը պահելու համար ազգայնականների ձեռքերում։

Հ. Տէրտէրեանը, իր Դաշնակցական ուսուցչական կազմով, եղաւ օրուան մարդը։ Ուժեղացաւ Դաշնակցութեան կազմը եւ տուն տուեց հանրային կեանքին։

Հ. Տէրտէրեանը պայքարէ վախեցող մարդ չէր, պայքարեց ու պիտի պայքարէր մինչեւ վերջ հայկ. դպրոցը համայնավար հոսանքի ձեռքը չձգելու համար։

Ամենափոքրիկ կասկածը, թէկուզ ընկերոջ, կամ համակիր մէկի հանդէպ, թէ կարող էր տատանման ենթարկուած լինել, մօտենալով համայնավարների, նրան յետ չէր պահի վճռական դիրք բռնելու եւ այդ անձը վտարելու համար Դաշնակցութիւնէն եւ համակիր շրջանակէն։ Լինում էին դժգոհներ, իր տուած վճիռը անարդար նկատողներ, զոհը պաշտպանողներ, բայց անողոք էր Համբարձումի վճիռը։

— Թող վարքով եւ գործով հաստատէ իմ սխալած լինելը։ Իսկական Դաշնակցականը նման փորձութիւնէ յետոյ կը մնայ Դաշնակցական եւ կրկին կը մտնէ իր ընտանիքի մէջ։ Հիմակուհիմա կասկածելին չի կարող տեղ ունենալ Դաշնակցութեան շարքերում։

ԽԱԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԱՆՏԷՐ ՄԱՅՐԻԿՆԵՐ

•

1915ի եղեռնը անտէր որբերու հսկայ զանգուած մը եւ որբեւայրի մայրեր միայն ձգեց ամբողջ արեւմտահայութենէն։

Աշխարհի վրայ, թերեւս ոչ մէկ կին մայրական կոչումին չէ կրցած տալ այն վեհութիւնը, որքան այդ հայ մայրերը՝ իրենց անձնուիրութեամբ եւ քաջութեամբ՝ հանդէպ ցեղին բոլոր որբերուն անխտիր։ Զրկանքն ու զոհողութիւնը իրենց իրական իմաստը կորսնցուցին անոնց համար եւ դարձան բնական, մայրական, հայ մօր պարտականութիւն։ Խաչելութիւն մը եղաւ այդ սերունդի հայ մօր ամբողջ կեանքը, մինչեւ որ մենք «մարդ եղանք»։

Այո, մենք «մարդ եղանք», տուն տեղ ալ եղանք, սակայն իրե՞նք ...

Այդ մայրերէն են Փարիզի Հանգստեան զոյգ Տուներու բնակիչներէն շատերը։

Իրենց իսկ վերջին օրերուն, անոնց ընծայուած այդ համեմատական հանգիստ կեանքը, եթէ ոչ հպարտութեամբ, գոնէ գոհունակութեամբ կը լեցնեն մեր սիրտերը։ Անխառն չէ, սակայն, այդ գոհունակութիւնը։

Բոլոր այն մայրերը կամ ծերերը, որոնք Փարիզ եւ կամ բարձր սակով «ծերութեան նպաստ» յատկացնող նահանգներու մէջ չեն բնակիր, զրկուած են Հանգստեան տուներու մէջ ընդունուելու վերջին մխիթարութիւնէն։

Նկատի ունենալով որ Հանգստեան Տուները Փարիզի մէջ կը գտնուին, նոյն շրջանի նահանգապետութիւններու յատկացուցած ծերութեան նպաստը առնուած է իբրեւ հիմք։ Այդ սակով վճարող ուրիշ նահանգներ ալ կան, ճիշդ է։ Բայց եւ կան նահանգներ՝ որոնց յատկացուցած «ծերութեան նպաստ»ի սակերը թոյլ չեն տար որ մեր ծերերը ընդունուին Հանգստեան Տուներէն ներս։

Այս ձեւով, ամբողջ Ֆրանսայի հայ ծերերուն համար ստեղծուած Հանգստեան Տուներու առաւելութիւններէն զրկուած կը մնան անոնք՝ որոնց տրուած ծերութեան նպաստը իսկապէս անբաւարար է գոնէ չոր հաց մը ուտելու համար։ Եթէ կը գտնենք որ իրենց տրուած նպաստով Հանգստեան Տուներուն վարչութիւնները չեն կրնար անոնց սնունդը ապահովել, ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ անոնք առանձին ապահովեն, գոնէ իրենց սնունդը։

Եւ ո՞վ ըսաւ թէ իրենց համար ստեղծուած այս աննպաստ պայմանները մեղի (իրաւասու մարմիններուն) իրաւունք կու տան անոնց իրաւունքը յատկացնելու ուրիշներուն եւ կամ զանոնք իրաւազրկելու։ Եթէ ածան գնով պանդոկներ են Հանգստեան Տուները, ըսելիք չունինք։ Բայց գիտենք թէ այդ տուներէն օգտուելու իրաւունքը կը պատկանի բախտազուրկներու դասակարգի մը եւ այդ դասակարգի ամէնակարօտ ներկայացուցիչները անոնք են՝ որոնց կը մերժուի իրենց իրաւունքը։

Անշուշտ գիտենք որ այդ տուներէն ներս ընդունուելու համար պէտք է ունենալ ծերութեան նուազագոյն նպաստը եւ թէ վարիչները չեն կրնար խախտել կանոնագրի տրամադրութիւնները։

Պարտադիր այս կանոնները բաւակա՞ն են հանդուրժելու համար եղած անիրաւութեան։ Կը կարծէ՞ք թէ կարելի չէ ելք մը գտնել։

Բայց որուն հոգն է։ Ո՛վ պիտի ուզէ իր ողջ գլուխը Աւետարանի տակ դնել։ Մանաւանդ որ դժբախտ զոհերը բողոքելու վարժութիւնը շատոնց կորսնցուցած են։ Իրենց սեւ ճակատագրին համակերպիլ երկրորդ բնաւորութիւն է դարձած։

Կարելի չէ՞ հաւասարակշռութեան սնտուկ մը ստեղծել եւ բացը գոցել նուէրներով, Հայերու նուէրներով եւ զանազան ազգային կազմակերպութիւններէ գանձելի գումարներով։

Շէնքերուն համար պէտք եղած գումարները ճարեցին օտարները։ Ծերութեան նպաստը կու տայ Ֆրանսական իշխանութիւնը, իսկ մենք ինչ կու տանք անոնց որ ամէն ինչ տուած են մեր սերունդին, իրենց ազգին։

Աննպաստ պայմաններու մէջ գտնուող նահանգներու ծերերը մեծ թիւ մը չեն կազմեր։ Զոհողութիւնը մեր գաղութի կարողութենէն վեր չէ։ Կը բաւէ հարցը քննել մեծ լրջութեամբ եւ մանաւանդ արդարամտութեամբ։

Թող թոյլ տրուի ըսելու նաեւ որ շէնքերուն համար պէտք եղած գումարը յատկացնելէ առաջ Օֆիսին հարցուցած էին թէ հարկ եղած թիւը պիտի կրնա՞նք ունենալ շէնքերը պարապ չձգելու համար։

Այն ատեն շրջաններէն պահանջուեցաւ թիւը լրացնել եւ ծերերը արձանագրուեցան առանց վճարուելիք գումարի հարց դնելու։ Ի՞նչ պատասխան ունի՞նք՝ անոնց տալիք։

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

•

Ահա թէ ուր հասած էի միամտութեամբ։ Օրապահիկս պատուաւորապէս շահելու համար կնիք մը փորագրած էի եւ պէտք էր տուժէի...

Մեր նոր բանտը պատերազմական նախարարութեան կից էր եւ անոր ենթարկուած, լայնանիստ, վիթխարի շէնքեր, երեք կողմերը բարձրացած ծաւալուն դարպաս, ուր կային զօրանոց, հրշէջներու կեդրոնը, բանտը եւ յարակից դատական – վարչական բաժիններ։ Բակին գրեթէ կեդրոնը բարձրացած էր հրդեհի ահազանգի աշտարակը։

Փոխուեցաւ մեր բանտային կեանքը, քայն գեղեցիկ սալայատակուած անցքի մը մէջ մտանք։ Երկու կողմերուն վրայ երկաթապատ դռներ, պատերը գրեթէ մարմարեայ, հաստ ու ամրակուռ։ Պահ մը չուարած ինքզինքս աւելի ուրախ կը զգայի։ Մէկ վայրկեան վերջ դժոխքէ մը ներս նետուած էի։ Բոլոր սենեակները լեցուած էին բանտարկեալներով։ Ահաւոր էր այն ներքնայարկը, ուր նետեցին զիս։ Գաղանատիպ մարդիկ, արջի նման մազոտ, դէմքերը կորսուած աղտի եւ ապականութեան մէջ։ Սարսափահար մութին մէջ շուրջս կը դիտէի։ Մէկը միւսէն հրէշային դէմքեր։

Հոս սկսաւ բանտային դասընթացքս, առաջին փորձութիւնս աջէն ձախէն հարցաքննութեան տարափ մը եղաւ։ Ահա շղթայակապ հսկայի մը առջեւ էի, անոր հարցումներուն պատասխանեցի միամտութեամբ ու պարզութեամբ։ Կարծես պաշտօնական դատաւորի մը դէմ յանդիման կը գտնուէի։ Դիւային դէմքով մարդը լրջութեամբ լսելէ վերջ իմ պատասխանս, հանդարտութեամբ յարեց.

— Տղաս, քու գլխաւոր մեղքդ Հայ ըլլալդ է, մի վախնար քանի այս բանտին մէջ ինկած ես, վտանգ չսպառնար քեզի, նախ տարիքդ չի թոյլատրեր որ քեզ բանտարկեն, երկրորդ՝ քու ըրածդ զեղծում չէ, որովհետեւ վճարումդ կը փաստէ, թէ որեւէ յետին միտք չկայ քու արարքիդ մէջ։ Երրորդ՝ քաղաքական գործի հասկացողութիւն չունիս։

Եւ տակաւին զիս արդարացնող շատ մը պարագաներ։ Կը խօսէր ծանր։ Կը յայտնէր ընդվզում, անարդարութեան դէմ ցասում եւ դաժան ատելութիւն մը օրուան իշխանութեանց դէմ...

Հակառակ նոր բանտիս անասելի ու ապականած մթնոլորտին, թեթեւութիւն մը կը զգայի, կը զգայի անբացատրելի հոգածութիւն մը։ Մեր սնունդի պայմաններն ալ փոխուեցան, հոս համեմատաբար հացը առատ էր եւ կերակուրները աւելի մաքուր. սակայն զողութիւնը այնքան յառաջացած էր որ կարդ մը բանտարկեալներ անօթութենէ կը նուաղէին։ Ինչքան անփորձ էի. հացս ստացած պահուս, մնացածը գրեթէ չկրցայ պահել, կէս ժամ կամ մէկ ժամ վերջ անհետացած կ՚ըլլար, հակառակ աչալրջութեանս։ Իսկ կերակուրի մեծ տաշտէն հրաշք էր երբ երկու պատառ կրնայի բերանս հասցնել։ Բոլորը սոված գայլերու նման իրար հրմշտկելով վայրենօրէն կը լափէին զարմանալի արագութեամբ եւ ճարպիկութեամբ։ Այս մարդկային անբանացած բազմութեան մէջ անհետացած էր ամէն ազնուութիւն եւ իրերօգնութեան դոյզն զգացում։

Թրքական բանտերը իրենց առանձին ներքին օրէնքներն ունէին, ամէնէն հին բանտարկեալը տեսակ մը հեղինակութիւն կը վայելէր բանտէն ներս՝ իր բնակած սենեակին մէջ, անոր խօսքն ու թելադրութիւնները տեսակ մը պատգամ էին, գրեթէ կարգ ու կանոն կը հաստատէր։ Անոնք կը ջանային մեղմացնելակարներու օգնութեան հասնելով։ Բանտապահները չէին միջամտեր այս կարգուսարքին բաց ի մեծ կռիւներէն, որոնց ընթացքին անխիղճ էին. կը զարնէին գազանային վայրագութեամբ...։

Երկու շաբաթ շարունակ տեղափոխութեան ենթարկուեցայ, սենեակները ծայրէ ծայր լեցուած մարդկային միս էր, ամէն տեսակ յանցանքներով մեղադրուած, դատապարտուած։ Օրական երկու պահ յատկացուած էր բնական պէտքի համար։ Անկէ դուրս հիւանդներ, տկարներ իրենց տեղին վրայ կ՚աղտոտէին անհոգ ու առանց դոյզն նեղութիւն զգալու։ Այլեւս կարելի է երեւակայել դժոխքի վերածուած բանտին վիճակը....

Տասնեակ տարիներ ետք, բնաւ չեմ կրցած մոռնալ այն զարհուրելի տեսարանը, որուն ենթարկուեցայ անակնկալօրէն։ Միզարանին մէջ մարդկային ուրուական մը ցցուեցաւ դիմացս։ Բոլորովին մերկ, մարմնին վրայ ճանկռտուած բիծերէն արիւնը կը հոսէր։ Հակառակ այս քամնելի վիճակին՝ կատաղօրէն կը քերէր ու այդ տառապանքին մէջ երանութիւն մը կը զգար։ Զկրցայ ինքզինքս զսպել։ Լեղապատառ ճիչ մը փրթաւ կոկորդէս։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐԷՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆԱԼ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անգամ ամպիոն բարձրացաւ Հիւրրիյէթ կուսակցութեան նախագահ Մանիսայի երեսփոխան Ֆէվզի Լութֆի Գարաօսմանօղլու, որ հայրենասիրական ճառ մը խօսեցաւ, յետոյ պահանջեց խորհրդարանական քննութիւն, պարզապէս քանի մը վարիչներ կասկածներէ փրկելու համար:

— Սեպտեմբեր վեցի դէպքը Իսթանպուլի եւ Իզմիրի մէջ ազգային աղէտ մը կը պատահէր: Արդ, որո՞նք են պատասխանատուները, պէտք է հասկնալ. հաշիւը պէտք է տրուի. այստեղ գոց բան պէտք չէ մնայ, այլ ամէն ինչ պէտք է պարզուի. (ընդդիմադիրները երկարօրէն ծափահարեցին):

Կրկին խօսք առաւ Նիւվիտ Եթքին, բայց այնքան սաստկացած էր աղմուկը եւ այնքան յաճախ ընդհատուեցաւ թէ նախագահին եւ թէ դեմոկրատ երեսփոխաններու կողմէ, որ անկարելի եղաւ ճիշդ գաղափար մը կազմել: Միայն, երբ «Քէօփրիւլիւ լուր ունէր» խօսքը ըսաւ արտաքին նախարարը տեղէն ցատկեց, քանի մը քայլ առաւ ու խստութեամբ դիմադարձեց: Աղմուկն ու գոռում գոչումը նախկին սաստկութեամբ կը մնար:

Պահ մը էմին Գալաֆաթ եւս նստած տեղէն պոռաց: Նիւվիտ Եթքին յայտնութիւններ կ'ընէր: Արդարեւ, ըսաւ թէ Սելանիկի ռումբէն վերջ Ուսանողական Համադաշնակցութիւնը կուսակալին կ'երթայ ու միթինկի արտօնութիւն կ'ուզէ: Իսկ կուսակալը ըսած էր, պէտք չկայ, քիչ վերջ կը տեսնէք թէ ինչպէս ժողովուրդին ազգային զգացումները պիտի պոռթկան:

Վարչապետը նստած տեղէն պոռաց.

— Սուտ, սուտ, բոլորովին սուտ ...

Նիւվիտ Եթքին յետոյ յայտնեց, թէ վարչապետին օգնութեամբ հիմնուած է «Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութիւնը:

— Այդ ալ սուտ է, գոչեց վարչապետը. ես չեմ օգնած. քիչ վերջ ամէն բան կը պարզեմ:

Այդ միջոցին Քէօփրիւլիւ Գալաֆաթ եւ Կէտիք եւս բաներ մը կը պոռային, բայց բան մը չհասկցուեցաւ:

Նիւվիտ Եթքին մէջ բերաւ նաեւ Իսթանպուլի երեսփոխան Հաճըմիւլլոսի սա խօսքը թէ այդ օրը ոստիկանութիւնը ոչ թէ մեզ, այլ յարձակողները կը պաշտպանէր: Ասիկա ինքնին կը ցուցնէ թէ կառավարութիւնը յանցաւո՞ր է թէ ոչ:

— Ամչցիր, ամչցիր, գոչեց Գալաֆաթ:

Սրահը կրկին աղմկեցաւ:

— Եթէ ամչնալ պէտք է, ըսաւ Եթքին, թող կառավարութիւնը խորհի: Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն հանդէպ կառավարութիւնը, որ առնուազն «դիտմամբ անփոյթ» էր:

Եթքին յայտնեց նաեւ, թէ վարչապետը դէպքերը, ժամէ ժամ կը հաղորդէր Լոնտոն, Ֆաթին Րիւշտիւ Զօրլուի:

Վարչապետը կրկին խօսք առաւ. Ջղայնացած էր: Յայտնեց թէ Հալքը Ատնան Մենտերէսը տապալելու կոյր կիրքէն տարուած է: Թող լաւ գիտնան որ դեմոկրատներուն հետ չեն կրնար պայքարիլ: 1950ին ալ եւ 1954ին ալ զիրենք տապալեցինք: Քուէի զօրութեան շրջանը անցած է այլեւս. ժողովրդատիրութեան շրջանը կ'ապրինք (ծափեր):

Վարչապետը հաստատեց թէ այդ միութեան կազմակերպութեան մէջ ամենադոյզն բաժին չէ ունեցած. նոյնինքն Հալքը կազմեց զայն (Հալքի նստարաններէն աղմուկ): Հալիտ Թօյտէմիր անուն դեմոկրատ երեսփոխանը, Հալքի փոխ քարտուղար Թուրկուտ Կէօլէի ետեւէն պոռաց.

— Դուն սուս. քուէի գող, քու դարդ անցած է այլեւս:

Այս երեսփոխանը մերթ ընդ մերթ այսպէս կ'աղմկէր ու կը պոռար, յետոյ ջիղերը հանդարտեցնելու համար դուրս կ'ելլէր օդ առնելու:

Վարչապետը ըսաւ.

— Գիտենք թէ որոնք կը դրդեն Ուսանողական Միութիւնները, անոնք զայլուն պէս հաշիւ պիտի նստին իրենց հետ:

Ապա յայտնեց Սեպտեմբեր վեցի նախորդող օրերուն կացութիւնը, զրոյցներ: Յետոյ ըսաւ.

— Այդ օր Մսի Քօմպինան այցելեցինք եւ դարձանք: Ըսին թէ կուսակալը քեզ կը փնտռէ: Կուսակալը յայտնեց որ ռումբի դէպքը ջիղերը լարած է: Յանձնարարեցի զին. ուժերուն դիմել եւ հինգ հոգիի հաւաքուելուն արգելք ըլլալ: Ո՞վ կրնար երեւակայել որ հարիւր հազարաւոր մարդիկ շարժման պիտի անցնին:

— Ուրախ եմ որ արիւն չհոսեցաւ: Այդ դէպքը ազգային աղէտ մը պիտի ըլլար, եթէ արիւն թափէր: Նիւթական կորուստը կը դարմանուի: Ոստիկանութիւնը չէ միջամտած, կ'ըսեն, ոստիկանական եւ զինուորական ուժերն ալ ազգային յուզումին մատնուած էին: Եղբայրասպանութիւն պիտի ըլլար, եթէ բանակը զէնք գործածէր: Բանակը իր զէնքը ուրո՞ւ պիտի ուղղէր:

Նիւվիտ Եթքին անգամ մը եւս խօսք առնելով հերքեց այն վերագրումը թէ Հալքը կազմած է «Կիպրոս Թուրք է» միութիւնը: Վարչապետը հինգ հազար ոսկի տուած է այդ Միութեան եւ Միութեան նախագահ, Հիքմէթ Պիլը իր ինքնաշարժով տարած է Ֆլօրիա: (Աղմուկներ):

Ազգ. Մեծ Ժողովը մեծամասնութեամբ մերժեց վարչապետին եւ Նամըք Կէտի՛ մասին խորհրդարանական քննութիւն բանալու առաջարկը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Յունուար 7ին տեղի ունեցաւ Պէյրութի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 13րդ պատգմ. ժողովը:

Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք «Ազդակ Մարզական»ի վերջին թիւէն (Յունուար 17):

Օրինաւոր իրենց ներկայացուցիչներով ժողովին մասնակցող շրջաններն էին.— Հալէպ, Դամասկոս, Լաթաքիա, Հոմս, Գամիշլի, Տէր Զօր, Արաբ Բունար, Պէյրութ, Պուրճ Համուտ, Թրիփոլի, Զահլէ, Ճիւնի, Հատէթ, Երուսաղէմ եւ Ամման:

Առաջին երեք ժողովները յատկացուեցան մասնաճիւղերու երկամեայ նիւթաբարոյական գործունէութեան տեղեկագիրներու ընթերցումին, որոնցմէ ի յայտ եկաւ որ բոլոր շրջանները, տրուած պայմաններու մէջ, որոնք յաճախ տարապայմանօրէն դժուար եղած են, կրցած են դիմագրաւել բոլոր խոչընդոտները ու բոլորած բաւականին բեղնաւոր տարեշրջան մը, մինչ ջանալով բարձր պահել միութեան վարկը մարզական թէ մշակութային գետնի վրայ:

Մարզական տեսակէտէն եւ բոլոր մարզախաղերու մէջ, առաւելապէս նախանձելի դիրքի վրայ մնացած են մասնաւորապէս Հալէպ եւ Պէյրութ, որոնք իրենց ֆութպոլի, պասքէթի տղոց եւ աղջկանց խումբերով, փինկ փոնկի եւ սկաուտական խմբաւորումներով, առաջին գծի վրայ եկած են, վերապահելով նոյն խաղերու ախոյենութիւնները, յարգանքի եւ հիացումի առարկայ դառնալով որքան իրենց բազմահազար համակիրներուն, նոյնքան ու նաեւ իրենց քաղաքներու մարզական վերին մարմիններուն մօտ:

Մասնաճիւղերու տեղեկագիրներէն վերջ, ժողովը ուշի ուշով լսեց Շրջ. վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը, ուր լայնօրէն կը խօսուէր Միութեան վերին մարմնի կատարած աշխատանքներուն մասին, ներքին թէ արտաքին ճակատներուն վրայ:

Ժողովի վերջին երեք նիստերու ընթացքին, ժողովականները ուսումնասիրութեան եւ վիճաբանութեան նիւթ դարձուցին առաւելապէս միութեան ապագայ առաջադրութիւններն եւ ծրագիրները եւ իբրեւ որոշում, պարտականութիւն յանձնուեցաւ նոր Շրջ. վարչութեան՝ զանոնք գործադրել յաջորդ երկու տարիներու ընթացքին: Այդ առաջադրութիւններն են.—

1) *Գործադրել վերամշակուած եւ վաւերացուած սկաուտական նոր կանոնագիրը:*

2) *Ամառուան արձակուրդներու ընթացքին, մարզական դպրոցներ հաստատել Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ՝ մարզիչներ պատրաստելու համար:*

3) *Նոր ստեղծուած շրջուն գործիչի դրութիւնը շարունակել:*

4) *Առնուազն երկու տարին անգամ մը միջմասնաճիւղային ողիմպիական խաղերը վերահաստատել:*

5) *Մասնաճիւղերու վարչական ընտրութեանց թուականները նոյնացնել, ու կատարել ամէն տարի Յունուար ամսուան ընթացքին:*

6) *Հայկ. դպրոցներէն ներս մարմնակրթանքը աւելի տարածել, ու այս առթիւ նիւթապէս թէ բարոյապէս զօրավիգ կանգնիլ դպրոցներու հոգաբարձութեանց թէ տնօրէններուն:*

7) *Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներու մեծադիր նկարները վերարտադրել եւ ղրկել բոլոր մասնաճիւղերուն:*

8) *Հալէպի գոյդ դաշտերը բարեզարդելու համար հարկ եղած օժանդակութիւնը ընել, կարելի սահմաններուն մէջ:*

9) *Նախորդ Պատգմ. ժողովի առած որոշումը՝ կափամարտի արգելքի մասին, նոյնութեամբ պահել:*

10) *«Ազդակ Մարզական»ը ընդունիլ իբրեւ Միութեան կիսապաշտօնական օրկանը, ու զայն աւելի ճոխացնելու ու տարածելու համար ոչ մէկ ջանք խնայել:*

Ժողովը իր օրակարգի բոլոր աշխատանքները սպառելէ վերջ, գաղտնի քուէով եւ գրեթէ միաձայնութեամբ ընտրեց նոր Շրջանային վարչութեան անդամները, որոնք ընտրեցին իրենց դիւանը.—

Ատենապետ՝ Յովհաննէս Շահինեան, ատենադպիր՝ Տոքթ. Յակոբ Պէրպէրեան, գանձապահ՝ Մանուկ Տէտէեան, հաշուապահ՝ Լեւոն Պապիկեան, սկաուտ. վարիչ՝ Յակոբ Խուպէսէրեան, ֆութպոլի պատասխանատու՝ Արամ Անթիքաճեան, աթլէթիզմի պատասխանատու՝ Անդրանիկ Երամեան:

× Գնդակախաղի 28 մարզիկներ ընտրուած են Լիբանանի Ազգային խումբին համար: Ազգային խումբին յանձնաժողովը, որուն նախագահն է Պ. Ժոզէֆ Նալպանտեան, խումբին մարզիչին տրամադրութեան տակ դրած են 28 «ֆութպոլիստներ», որոնք կը մարզուին Փետրուար 5, 12 եւ 19ին, խաղալու համար Աւստրիա Հունգարիա խառն խումբին դէմ:

Ընտրուած 28 «ֆութպոլիստ»ներուն վեցը առնուած են Հ. Մ. Ը. Մ.էն, չորսը Հ. Մ. Մ.էն, մէկը Բագրամեանէն, իսկ մնացեալը Բասինկէն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. ՅՈՎՀ. ՄԸՍԸՐԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ չորեքշաբթի իրիկուն Հ. Յովհ. Մըսըրեան շահեկան դասախօսութիւն մը տուաւ Ֆրանսահայ լսարանին մէջ, «Ազգային եւ հայագիտական լուրեր Մերձաւոր Արեւելքէն» նիւթին շուրջ:

Դասախօսը նախ ներկայացուց Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայկական կեանքը, իր ազգային, կրթական եւ լրագրական գործունէութեամբ: Նիւթապէս հայ ժողովուրդը հետզհետէ բարգաւաճ վիճակ մը կը ստանայ:

Մշակոյթի տեսակէտով Պէյրութ, օրինակ, ներկայիս տեղը կը բռնէ նախկին Պոլսոյ եւ Թիֆլիսի:

Հ. Մըսըրեան մասնաւորաբար յիշեց Յովհ. արք. Նալեանի ֆրանսերէն «Յուշեր»ը: Հոյակապ գործ մը որ նիւթական մեծ զոհողութիւն արժած է: Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Հայագիտական բաժնի դասախօսութեանց մասին:

Այս դասընթացքները հիմնուած են 1933ին, դասախօսն է ինք: Դասընթացքը կ'ընդգրկէ հին շրջանէն՝ Ե. Ժ. դար, արդի հայերէնի ծագումն ու կազմաւորումը, արդի հայերէնի բաղդատական քերականութիւնը, Արաբական – Բիւզանդական գերիշխանութեան դարերը (640էն 1071), Հայոց ընդհանուր պատմութիւն՝ հին ժամանակաշրջանը (սկիզբէն մինչեւ արաբական արշաւանք) դասախօս Հ. Մօրիս Թալոն: Դասընթացք Հայաստանի կարգուսարքի մասին:

Պարբերաբար տեղի կ'ունենան նաեւ հրապարակային հայագիտական ասուլիսներ եւ նոր հրատարակութեանց ցուցադրութիւններ: Հայոց պատմութեան դասընթացքը հրապարակային է:

Հայագիտութեան ամբիոնը ունի նաեւ պարբերական հրատարակութիւններ, Հայագիտական տեղեկագիր, Հայագիտական Մատենաշար *եւ գրախօսականներ:*

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՐՏՕ, 19 Յունուար.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Նոր Տարուան առթիւ դպրոցական հանդէս մը սարքած էր Յունուար 15ին, կիրակի օր, Կղերականներու սրահը: Հանդէսը կազմակերպած էր Ֆ. Կ. Խաչի ժրաջան ուսուցչուհին՝ Օր. Շ. Քէնտէրեան ճոխ յայտագրով մը:

Օրուան նախագահը՝ Տիկին Շ. Թաշճեան քանի մը խօսքով բացատրեց Կապ. Խաչին դերը եւ ծնողներու պարտականութիւնը, որպէսզի իրենց զաւակները հայերէն գիտնան:

Դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները հանդէսի բացումը կատարեցին «Զմրան երգ»ով դաշնակի ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցչուհիին: Ներկաները ուշադրութեամբ կը հետեւէին փոքրիկներու արտասանութիւններուն, որոնք առնուած էին հայ գրականութենէն եւ պատմութենէն:

Ահա մէկը Հայաստանի դաշտը եւ յաջորդ մը ծաղիկներէն կ'երգէ: Խմբերգ մը՝ «Նոր Տարի», հատ մը եւս «Սարեակ»: Յասմիկ Կարապետեան, Արփ. Թաշճեան եւ Հայկ Հալաճեան յաջողապէս ներկայացուցին մանկական թատերախաղ մը երգախառն, «Հիւանդ Պուպրիկը»: Ժ. Հալաճեան, Ար. Հօթիկեան եւ Ա. Տօնէրեան «Երեք Ողբերը»: Մ. Հալաճեան, Ա. Թաշճեան, Ա. Հօթիկեան ներկայացուցին «Ամէն բան չուտող տղան»: Կաղանդ Պապիկը աշակերտներուն դրիչ, գիրք, կարկանդակ եւ պտուղ բաժնեց, ինչպէս նաեւ բոլոր պզտիկներուն: Նուէր մըն ալ ստացաւ ուսուցչուհին, որ շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ.— Հոգեկան հրճուանք է բոլորիս համար տեսնել այս փոքրիկ թռչնիկները որ մեր շուրջը կը դառնան՝ հայերէն կը ճլլան եւ կը դայլայլեն: Հայ ծնողքին աւագ պարտականութիւնն է տարրական հայերէն սորվեցնել իրենց հոգեհատորներուն եւ սիրցնել հայ գիրը»:

Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը, կոկէկ գումար մը ապահովելով: Շահողը Պ. Ս. Գոնեալեան հազար ֆր. եւս նուիրեց: Եղան ինքնաբուխ նուէրներ, ի նպաստ դպրոցին: Պ. Խ. Հօթիկեան հազար ֆրանք նուիրելով փակեց նուիրատուութիւնը:

Այստեղ ալ ունինք դաս մը մարդիկ որոնք օրն ի բուն հայրենասիրութիւն կը քարոզեն, առանց իրենց մատը մոխիրը դնելու կամ պարտականութիւն մը կատարելու: Միեւնոյն ատեն խծբծանքներ կ'ուղղեն այս կամ այն միութեան, ձեռնարկին դէմ: Ո՛րքա՜ն չուտ մոռցան աքսորի օրերը, երբ մեր ծնողները հայերէն կը սորվեցնէին մեզի, անապատի կիզիչ արեւուն եւ եաթաղանի սպառնալիքին տակ ...

Մեր ներկայ տառապանքին մէջ մեր սիրտերը պէտք ունին միութեան եւ աշխատանքի, վառ պահելու համար ազգային ոգին:

× Կապոյտ Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ութ հազար ֆրանք: Օր. Զ. Ճերմակեանի եւ Պ. Ժ. Մերմարեանի (Վալանս), նշանախօսութեան առթիւ նուիրած են.— Տիկ. Վ. Ճերմակեան, Յ. Ղուկասեան (Վալանս), Ս. Թումիկեան, Կ. Դաւիթեան, Տիգրան, Աբրահամեան (Մարսէյլ) հազարական, Ճ. Տօնիկեան, Հալաճեան եղբայրներ, Տօնէրեան 500ական:

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ վերադարձած է Վահէ Քաչա, որ, ինչպէս գրած էինք, Պէյրութ գացած էր, բեմադրիչ Անտրէ Քայաթի հետ, ուսումնասիրելու համար «Ակն ընդ Ական»ի արտաքին մասերը շարժանկարի վերածելու յարմարութիւնները: Երիտասարդ վիպագիրը մեծ ընդունելութիւն գտած է Լիբանանի մէջ: Այս առթիւ «Ազդակ»ին տուած իր մէկ տեսակցութեան մէջ յայտարարած է թէ կը պատրաստէ նոր վէպ մը յանձնելու համար Արլէն Փափազեանի որ շարժանկարի վերածէ:

Բեմական նիւթը մարդու մը բարոյական անկումն է: Գործողութիւնները տեղի կ'ունենան Պէյրութի մէջ:

Արլէն Փափազեան օգնականն է (ասիսթան – մեթէօր ան սէն) *բեմադրիչ Մարսէլ Քառնէի:*

ուզէր ճնշում բանեցնել Յորդանանի եւ Լիբանանի վրայ, որպէսզի միանան Պաղտատի դաշինքին : Միւս կողմէ, յոյս չկայ որ Մ. Նահանգները իրենք անդամակցին այդ գինակցութեան :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ այս միջոցին քննական պտոյտ մը կը կատարէ երկիրէ երկիր, Երուսաղէմ հասաւ անցեալ օր, տեսակցելու համար Իսրայէլի վարիչներուն հետ : Գահիրէ եւս հանդիպած էր եւ Եգիպտոսի վարչապետը տեսնելէ վերջ, յայտարարեց թէ կը հաւատայ որ կարելի է կարգադրել Պաղեստինի խնդիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զնդ. Կամալ Նասր, Մադրիտ պիտի երթայ, Սպանիոյ դիկտատորին հրաւէրով : Այս ամառ պիտի այցելէ նաեւ Մոսկուա, Փրակա, Փեշթա, Պուքրէշ եւ Պելկրատ :

ՄԱՐՈՔԻ նշանաւոր ցեղապետը, Էլ Կլաուի, որ կը կոչուի նաեւ Մարաքէշի փաշան եւ որուն խօսքը պատգամ էր հաւատացեալ պէրպէր ռազմիկներու համար, մեռաւ անցեալ օր, 78 տարեկան : Իր հպատակներուն թիւը կը հաշուեն մէկէն մինչեւ չորս միլիոն : Ջերմ բարեկամ էր Ֆրանսայի եւ վճռական դեր կատարեց՝ Սուլթանին գահընկէցութեան մէջ : Երբ Սուլթանը աքսորէն վերադարձաւ, Էլ Կլաուի Փարիզ գալով, անոր բնակած պալատը գնաց, ծունկի եկաւ եւ ներում խնդրեց :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ազգ. Ապահովութեան Խորհուրդը ազդարարութիւններ ըստացած է կառավարական պաշտօնեաներէ, որպէսզի կարճ կապեն պատուիրակութեանց փոխանակութիւնը Խ. Միութեան հետ : Այս առթիւ գիտել կուտան թէ Ռուսերը ո՛ւր որ երթան, միշտ կ՚օգտուին փոխադարձ այցելութեանց առաւելութիւններէն :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ մեծագոյն վարպետներէն Սըր Ալեքսանդր Քորտա մեռաւ անցեալ օր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով : 62 տարեկան եւ անգլիական հպատակ ըլլալով ազնուականութեան տիտղոս ստացած էր թագաւորէն : Իր նշանաւոր գործերն են «Անրի Ը.ի անձնական կեանքը», «Մարիուսը», «Երրորդ մարդը», «Զօրս փետուրները», «Առիւծը թեւեր ունի», եւն. : Ամուսնացած էր երեք անգամ :

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌԸՆՈՑԻ փաստաբանները կ՚ըսեն թէ ոչ միայն խոշտանգումներու հետեւանքով մեռած է Լուի Ռընօ, այլ եւ սպաննալիքներ եղած են իր կեանքին, որպէսզի հրաժարի արտասահմանի մէջ ունեցած ստացուածքներէն (1944) : Դիակզննութիւն պիտի կատարուի, մահուան պարագաները ստուգելու համար :

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ համաշխարհային ժողովին մէջ (Լոնտոն) նախագահը յայտարարեց թէ Եգիպտոս մեծաքանակ ռմբաձիգ օդանաւեր ստացած է եւ կրնայ ութ վայրկեանէն ջարդել շատ մը քաղաքներ : Ժողովը քննեց նաեւ Հիւս. Ափրիկէի 500 հազար Հրեաներու խնդիրը : Փուժատեան շարժումի մասին ալ խօսելով, նախագահը յայտարարեց թէ «բացէ ի բաց հակասեմական է, վրդովիչ ախտանշան հրէական ամենափայլուն հասարակութեան համար» :

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կրօնապետ Քաշանի, որ ձերբակալուեցաւ անցեալ շաբթու, խոստովաներ է որ ինքն ալ դրդած էր սպաննել նախկին վարչապետը, զօր. Ռազմարան (1951) :

ԼԻԲԱՆԱՆ խզեց բանակցութիւնները Իրաքի Քարիւղի ընկերութեան հետ, նաւթացծի պայմանագրին վերաքննութեան մասին :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ուսանողները բողոքի ցոյցեր կատարեցին Ամմանի եւ Երուսաղէմի մէջ, պահանջելով արձակել այն աշակերտները եւ ուսուցիչները որոնք ձերբակալուած են վերջին խռովութեանց առեն : Իբրեւ պատասխան կառավարութիւնը փակեց դպրոցները եւ համալսարանները :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Ազհիսարի մէջ (Իզմիր) ընդդակախաղի մրցում մը վերջացաւ կատաղի կռիւով մը : Հինգ հոգի վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցան, մէկը մահամերձ : Կռիւը տարածուեցաւ դաշտէն դուրս ալ, քաղաքին մէջ : Իրաւարարը, փորձառու մարդ, առաջին իսկ հարուածին մօտակայ տուն մը ապաստանեցաւ, զգալով գլխուն գալիքը :

29 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Լոս Անճելըսի մէջ (Քալիֆորնիա), շոգեկառքի արկածի մը հետեւանքով : Վիրաւորներուն թիւը՝ 50 :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաթէի սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ : Նիւթ՝ Չինաստանի եւ Ճապոնի հայութեան կեանքը 1916էն 1955 :

Մուտքը ազատ է :

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

ՃԱԽԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ

Նիւթ՝ Մանկական վէպ մը

Պայմաններ. —

1.— Պէտք է նուազագոյն յիսուն էջ ըլլայ, սովորական գրքի էջով :

2.— Պէտք է ինքնատիպ ըլլայ եւ նախընտրաբար հայկական կեանքէ եւ աւանդութիւններէ քաղուած :

3.— Պէտք է մեզի հասնի մինչեւ 31 Դեկտեմբեր, 1956 :

4.— Հեղինակի անունը եւ հասցէն պէտք է գրուած ըլլայ առանձին թուղթի վրայ, եւ ոչ գրութեան :

5.— Արդիւնքը կը յայտարարուի 31 Մարտ 1957ին :

6.— Մրցանակը՝ 300 ս. ոսկի, կը բաժնուի առաջին հանդիսացողին 150, երկրորդին՝ հարիւր, երրորդին՝ 50 :

ԾԱՆՕԹ.— 1955ի մրցումին համար մեզի հասած գրութիւններուն արդիւնքը կը յայտարարուի մինչեւ 31 Մարտ 1956 :

ՀԱՍՑԷ.— Գէորգ Պարսումեան,

37, Քէյեալի փողոց, Ճիտէյիէ Հալէպ, Սուրիա :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Հրանդ Շահրիկեան (Տիթրոյիթէն) շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իր Եւրոպա այցելութեան առթիւ հիւրասիրեցին զինքը : Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերուն, Պ. Մուշեղ Ճերմանեանի եւ Ճերմանեան ընտանիքի (Վալանս) եւ Պ. Տիգրան Ասլանեանի (Ժընեւ) :

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեանէ իրենց մօր մահուան տարելիցին առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թիւթէլեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց զարմիկին Կիւրեղ Խրայեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ : Տպ. Վիէննա, 1955 :

Դիմել Պ. ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ,

74 Ռիւ տը Լուրմէլ, Փարիզ (15) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Չինաստանէն եկած հայրենակից մը որ գիտէ բազմաթիւ լեզուներ կը փնտռէ դաստիարակի (ընտանիքի մէջ), պահապանի, հսկիչի, գիշերապահի գործ մը :

Դիմել.—

Mélik Noubarian, (Pour Mikael)

22, Ave. Thèophile Gautier, Tél. JAS. 18-18

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մ. Նահանգներէն Տիկին Եւգինէ Թորոսեան կը փնտռէ ընիկ Պոլսեցի Գրիգոր Հէքիմեանը, կնոջը անունը՝ Վերժին, երկու զաւակներուն անունները են Մալվինէ եւ Սիլվա, Տեղեկացնել Խաչատուր Կարապետեանի 59, ռիւ Տիւնուար, Լիոն (Ռօն) :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ : Առաջնակարգ նուագախումբ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը 14 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, Պէրիէ Միլիէի շքեղ սրահներուն մէջ :

Լոյս տեսաւ առաջին հատորը

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

1850—1950

Գ Ո Ր Ծ Ի Ն

736 մեծադիր էջ, տպագրութիւն տպարանով «Յուսաբեր»ի :

Կ՚ընդգրկէ 1850 - 1920 թուականներու գրականութիւնը, հետեւեալ բաժանումներով :

1.— ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՍԵՐՈՒՆԴ (1850-1885)

2.— ԻՐԱՊԱՇՏ ՇԱՐԺՈՒՄ (1885 - 1900)

3.— ԳԵՂԱՊԱՇՏ ՍԵՐՈՒՆԴ (1900-1920)

Գինը Ֆրանսայի համար 750 ֆրանք :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ կ՚ընդգրկէ 1950 1955 թուականը, Սփիւռքի եւ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեամբ, լոյս կը տեսնէ 1956 Յունուարի վերջը :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք :

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700 :

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000 :

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 ֆր. թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք :

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955 : Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 ֆր. :

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք :

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք :

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 ֆր. :

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք :

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք :

Գիւղը,, Համաստեղ, Բ. տպ. Ազդակի, Պէյրութ, 1955 : Գինը՝ 600 ֆրանք :

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955 : Գինը՝ 1500 ֆրանք :

Խնճոյք Սրբազան (արձակ քերթուածներ) Բիւզանդ Կոանեան, տպ. « Յուսաբեր«, Գահիրէ 1955 : Գինը՝ 500 :

Մթին Մանկութիւն, Վազգէն Շուշանեան, հրատ. գրատուն Գեղամ Սեւանի, 1956, Պէյրութ, 215 էջ : Գինը՝ 400 ֆր. :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին, ծանօթ սրճարանը, 40պիս ռիւ Էթիէն Տօլէ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Երկու տարուան հաշուետուութիւն : Նոր պատգամաւորի ընտրութիւն : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի կ՚առնուին :

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար հինգին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ : Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում, Բ) Ընտրութիւն վարչութեան : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :— Վարչութիւն

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին : Ընդարձակ Պոէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային ահաւոր տռամը :

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ : Գին՝ 500 ֆրանք : Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ : Հեղինակին հասցէն՝ G. POLADIAN,

53, Chemin de St. Julien

Marseille (B. du R.) France

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • JEUDI 26 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7887 32e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3298

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

•

Իբրեւ օրինակ յիշելով Հրէական Համաշխարհային Համագումարը, բացատրեցինք թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզենք :

Հրեաները հաստատուն եւ զօրաւոր կազմակերպութիւններ ունին, որոնք իրար կը լրացնեն, կազմելով տեսակ մը համաշխարհային դաշնակցութիւն :

Եւ համագումարներ կը սարքեն պարբերաբար : Երբեմն ալ բացառիկ, աշխարհի այս կամ այն մայրաքաղաքին մէջ :

Անոնք ալ ունին զանազան թեւեր ու ճակատներ, տարբեր հոսանքներ :

Բայց, գիտեն զանազանել հիմնականն ու երկրորդականը : Իսկ երբ իրական վտանգ մը տեսնեն, ձեւ մը կը գտնեն, միացեալ ճակատ կազմելու համար :

Մենք ալ ունեցինք այդ յատկութիւնը, որ հետզհետէ կը տկարանայ, սահմարձակ ազատութեան եւ համատարած թլմրութեան մէջ :

Կարգ մը շրջանակներու մէջ, գաղափարական պայքարը վերածուած է խուժանավարական ժխորի մը՝ լրագրական հրապարակին վրայ :

Ո՛վ որ աւելի բարձր պոռայ եւ ամէնէն պիղծ, թունաւոր բառերը գործածէ, գլխու վրայ տեղ ունի :

Ո՛վ որ թերթը փողոցի վերածէ, ապականութեան, անբարոյականութեան եւ տգիտութեան ոստումներ կատարելով, կը համարուի «ազգասէր» :

Արդէն իսկ անշնչելի մթնոլորտ մը ստեղծուած է Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա, հայերէն եւ օտարալեզու պղծաբանութիւններով :

Այս կացութեան հետեւանքով, ճեղքերը այնքան բազմացած են որ, քրիստոնէական համբերութիւնն ալ բաւական չէ, ընդհանուր ելք մը գտնելու համար :

Կը մնայ փորձեր կատարել բաղդատաբար խաղաղ շրջաններու մէջ, գոնէ տեղական ինքնապաշտպանութիւնը ապահովելու համար :

Այսպէս : երբեք դժուար չէ աւելի սերտ կապեր հաստատել արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, իբրեւ կեդրոն ունենալով Փարիզը :

Քանի մը անգամ բացատրեցինք թէ բանկալներու կամ ակումբներու վերածուած է մեր հանրային կեանքը, Ֆրանսայի եւ հարեւան գաղութներու մէջ :

Անհրաժեշտ է վերջ տալ այս տժգոյն քաշքշուքին, նախ կեդրոնական իշխանութիւն մը հաստատելով մեր գաղութին համար :

Միացեալ ղեկավարութիւն մը կրնայ բարոյական կապեր հաստատել նաեւ հարեւան շրջաններու հետ, առանց միջամտելու անոնց ներքին ինքնավարութեան :

Այսպէս անջատ - անջատ եւ անկապ, իւրաքանչիւր գաղութ ինքն իր մէջ տապկուելով, ինքն իր մէջ ալ պիտի հալի, ու չկանուխ :

Միամտութիւն է կարծել թէ Լուսաւորչի կանթեղը վառ կը մնայ հոգեհաց քարոզներով կամ հանդիսաւոր արարողութիւններով :

Տարապիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանք :

Ամէն տեղ ալ կան պարկեշտ եւ պիտանի ուժեր, որոնք համախմբուելով, կրնան կատարել այդ աշխատանքը :

Եթէ տարեցները անճրկած են, թող երիտասարդները հարթեն վերակազմութեան եւ վերանորոգման ճամբան :

Ո՞ր օրուան վերապահած են իրենց կանանչ արեւն ու գիտութիւնը :

Կարելի՞ է որեւէ բարեփոխում սպասել առանց սերունդի փոփոխութեան :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է արժեցնելու արդար յաւակնութիւնները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

•

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Ազգ. Ժողովը բաւական դժուարութիւն կրեց, ընտրելու համար իր նախագահը : Ի վերջոյ ընտրուեցաւ ընկերվարական թեկնածուն, Լը Թրոքէր, որ 71 տարեկան է : Ընտրութենէն անմիջապէս վերջ Պ. Էտ. Ֆոր դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին :

Առաջին քուէարկութեան կը մասնակցէին 562 երեսփոխաններ : Ժողովրդական Շարժումի թեկնածուն, Շնեթեր շահեցաւ 212 քուէ, համայնավար թեկնածուն՝ Մարսէլ Քաշէն, 145, ընկերվարական թեկնածուն՝ Լը Թրոքէր 133, Փուժատեան թեկնածուն Ռուֆ 57, զանազան՝ 15 : Բացարձակ մեծամասնութիւնն էր 282 : Ուրեմն ոչ մէկը շահած էր :

Երկրորդ քուէարկութեան կը մասնակցէին 561 երեսփոխաններ, մեծամասնութիւնն էր 281 : Լը Թրոքէր շահեցաւ 279 քուէ, Շնեթեր 217, Ռուֆ 56, զանազան 9 : Դարձեալ ապարդիւն :

Հարկ եղաւ երրորդ քուէարկութիւն մը կատարել : Այս անգամ ձգուած քուէներուն թիւն էր 493 : Լը Թրոքէր շահեցաւ 280, Շնեթեր 205, զանազան՝ 8 : Ուրեմն ընտրուեցաւ ընկերվարական թեկնածուն, որուն վերջին պահուն քուէ տուած էին համայնավարները :

Երկրորդ քուէարկութեան առեն երկու ձայն միայն կը պակսէր Թրոքէրի : Այդ պահուն համայնավար խմբակցութիւնը յայտարարեց թէ ետ կ՚առնեն Մարսէլ Քաշէնի թեկնածութիւնը եւ իրենց քուէները կը կեդրոնացնեն ընկերվարական թեկնածուին վրայ, «պարտութեան մատնելու համար յետադիմութեան թեկնածուները, խորտակելու համար համաձայնութեան որեւէ փորձ աջակողմեան կուսակցութեանց միջեւ, նպաստելու համար բանուորական եւ ժողովրդավար ուժերու միութեան» :

Յայտարարութիւնը կ՚ըսէր նաեւ թէ Մարսէլ Քաշէն ձախակողմեան թեկնածուներու գլուխն անցած է առաջին քուէարկութեամբ, 145 քուէ շահելով : «Նկատի առնելով այս արդիւնքը, համայնավար խմբակցութիւնը առաջարկեց ընկերվարական եւ արմատական խմբակցութեանց երկրորդ քուէարկութեան առեն քուէ տալ Մարսէլ Քաշէնի, որպէսզի ամրապնդուի յունուար 2ի ընտրութիւններով գոյացած մեծամասնութիւնը ընդդէմ յետադիմութեան : Այս առաջարկը չընդունուեցաւ ընկերվարական եւ արմատական խմբակցութեանց կողմէ : Համայնավար խմբակցութիւնը ցաւ կը յայտնէ այս որոշման առթիւ որ հակառակ է ժողովուրդի յոյսերուն եւ կամքին » :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ՝ երկրորդ քուէարկութեան ձախողումէն ետք, համայնավար խմբակցութիւնը եւ հանրապետական ճակատը պահանջեցին երրորդ քուէարկութիւն մը կատարել անմիջապէս, պարզ մեծամասնութեամբ, թէ իրենց նպատակն էր ժամանակ չտալ որ Ազգ. Ժողովին միւս ճակատը համաձայնութիւն մը կնքէ ուրիշ թեկնածուի մը մասին : Անկախ երեսփոխան մը, Իզորնի, պահանջեց ընդհատել նիստը, սակայն ծայրագոյն ձախը ուժգնօրէն մերժեց : Եւ անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ երրորդ քուէարկութեան : Թրոքէրի ընտրութիւնը ապահովուած էր այլեւս :

Միջանկեալ, փուժատեան խմբակցութիւնն ալ կը յայտարարէր թէ՝ « ի տես

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրեմն իմացանք թէ ինչ տեսակ ոճիրներ գործուած են 1955 Սեպտ. 6 - 7ին, մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ :

Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան փոխ նախարարն է որ կը յայտարարէ, Ազգ. Մեծ Ժողովի բեմէն.

— *Իսթանպուլի մէջ կը մնան 288 դատապարտեալներ որոնք ամբաստանուած են հետեւեալ յանցանքներով.— Քանդում, թալան, համայնավար քարոզութիւն, ճամբայ կտրել, խափանարարութիւն, կրօնի եւ նուիրականութեանց սրբապղծում, պատուոյ բռնաբարում եւ կառավարութեան դէմ ըմբոստացում :*

Նախարարը միեւնոյն առեն կ՚ըսէր թէ ձերբակալուած են 4408 հոգի, բայց 3933ը ազատ արձակուած են :

Ուրեմն, մաղելով - մաղելով, Պոլսոյ 3813 կալանաւորներէն յանցաւոր գտած են միայն 288 հոգի :

Կ՚արժէր գիտնալ թէ երբ այս 288 ոճրագործները փողոցէ փողոց շրջելով հազարաւոր խանութներ կը թալանէին, կը քանդէին, ճամբայ կը կտրէին, եկեղեցիներ կը հրկիզէին, գերեզմանները կ՚աւերէին, բռնաբարումներ կը կատարէին սանձարձակ, միւս հազարաւորները ի՞նչ կը բանէին :

Միայն « նաշասուն » պոռալով ծա՞փ կը զարնէին :

Գոնէ լեռնակոտակ թալանը փողոց թափելու կամ այլուր փոխադրելու «բանուորական» աշխատանքի՞ն ալ չմասնակցեցան :

Այդ 288 ամբաստանեալներէն իւրաքանչիւրը քանի՞ հազար ձեռք ու ոտք ունէր, ամբողջ քաղաք մը տակնուվրայ ընելու համար, քանի մը ժամուան մէջ :

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պատիժներ սահմանուած են այս 288 հատընտիր ոճրագործներուն, «յօրինակ այլոց» :

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք բացառիկ նորութեան մը առջեւ.—

1. Թուրք նախարար մը պաշտօնապէս կը խոստովանի թէ Թուրքեր քանդում, թալան, սրբապղծում եւ բռնաբարում կատարած են Պոլսոյ մէջ իսկ :

2. Թէ 2 - 300 Թուրքեր բաւական են, Պոլիսը թալանելու, հրկիզելու եւ ահուսարսափի մատնելու համար :

Կը մնայ գիտնալ թէ 288 հատընտիր ամբաստանեալներուն պատիժն ալ բացառիկ նորութիւն մը պիտի պարզէ՞ :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն Անգլիոյ վարչապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրի տեսակցութեան : Երկու պետութեանց վարիչները մասնաւորապէս պիտի քննեն Միջին Արեւելքի կացութիւնը, Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի վերաբերեալ խնդիրներ, ինչպէս եւ Ջրածին ռումբի փափուկ հարցը :

Միջին Արեւելքի խնդիրը մտահոգութիւն կը պատճառէ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ : Մասնաւորապէս անոր համար որ Խ. Միութիւնը գործօն դիրք մը բռնած է : Միեւնոյն առեն կը վախցուի որ նոր փոթորիկ մը պայթի Պաղեստինի վէճին հետեւանքով : Անգլիոյ վարչապետը պիտի ջանայ համոզել Ամերիկան որ աւելի ազդու հանգամանք մը տան 1950ի յայտարարութեան, պահելու համար ուժերու հաւասարութիւնը : Ցետոյ, Անգլիա անհրաժեշտ կը գտնէ աւելի մեծ գումարներ տրամադրել արաբական պետութեանց, անոնց տնտեսական զարգացման համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ «նախ եւ առաջ Ազգաժողովին պիտի դիմեն, եթէ նախայարձակում կատարուի Միջին Արեւելքի մէջ» :

× Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին մէջ ընդդիմադիրները ուժգնօրէն քննադատեցին կառավարութեան արեւելեան քաղաքականութիւնը : Իրենց առաջնորդը, Կէյթսքել, պահանջեց անմիջապէս խորհրդակցութիւն մը սարքել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, քննելու համար թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել, որպէսզի յարգուի 1950ի յայտարարութիւնը : Ցետոյ պահանջեց որ կառավարութիւնը ապացուցանէ թէ կ՚ուզ պահպանել ուժերու հաւասարակշռութիւնը Արեւելքի մէջ, Իսրայէլի եւս տրամադրելով այն արդիական զէնքերը զորյանձնած է միայն Եգիպտոսի եւ Իրաքի : Ցետոյ դիտել տուաւ թէ Խ. Միութեան միջամտութիւնը լրջօրէն խախտած է ուժերու հաւասարակշռութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ : «Չեխական զինամթերքին շնորհիւ նժարը հակած է ի նպաստ արաբական պետութեանց : Կը թուի թէ արաբական երկիրները գերակշռութիւն կը վայելեն ցամաքին վրայ եւ օդին մէջ :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ հասած ճամբորդէ մը կ՚իմանանք թէ ծանօթ մտաւորական Հայկ Ասատրեան, որ վերջերս վերադարձած էր տասնամեայ աքսորէն, յանկարծամահ եղած է Յունուար 13ին, տեսնելով որ իր կինը նորէն ամուսնացեր է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ամենամեծ հանրապետութեան, բուն Ռուսիոյ վարչապետը, Պուլկանով յանկարծ հրաժարեցաւ, «որպէսզի զօրանայ կառավարութեան ղեկավարութիւնը» : Այս յայտարարութիւնն ըրաւ Գերագոյն Խորհուրդի 1200 անդամներուն առջեւ, որոնք միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեցին : Իրեն յաջորդ ընտրուեցաւ Մոսկուայի քաղաքապետը, Միխայիլ Եասնով : Բանդէտներ նմանութիւն մը կը տեսնեն Պուլկանովի և Մալենկովի հրաժարականներուն միջեւ : Նոր վարչապետը, Եասնով անդամ է Կեդր. Կոմիտէին եւ Մոսկուայի քաղաքապետութիւնը կը վարէր հինգ տարիէ ի վեր :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ Թուրք դեսպանը, Թահիր Սաման, մեռաւ ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, իր շարժավարին հետ : Կինն ալ վիրաւորուեցաւ : Արկածը պատահեցաւ Լիւքսէնպուրկ - Պրիւսէլ ճամբուն վրայ, որ սառած էր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը իր տնտեսական պատգամագիրը ուղղելով խորհրդարանին, կ՚ըսէ թէ 1956ի ընդհ. արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 400 միլիառ տոլար, թէ նախատեսուած բարգաւաճումը պիտի շարունակուի, թէ ազգային եկամուտը 9 առ հարիւր աւելցած է 1955ին, հասնելով 326 միլիառ տոլարի եւն. :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպանը, Զարուպին, Այզընհաուըրի յանձնեց մարեշալ Բուլկանինի անձնական նամակը : Բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի :

Եկած է ժամանակը հարցնելու Խ. Միութեան թէ տրամադի՞ր է մասնակցելու խորհրդակցութեան մը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ» :

× Եուկոսլաւիոյ նախագահը արգոնած է որ չեխական զէնքերը իր երկրէն անցնին, անմիջապէս Եգիպտոս փոխադրուելու համար : Այս մասին համաձայնութիւն գոյացած էր երբ Թիթօ Գահիրէ կը գտնուէր :

“ՅՈՒՍԱԲԵՐ”Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

●

Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը՝ « Յուսաբեր » երկար տարիներէ ի վեր Հրատարակչական մը հաստատած է, որ լուռ ու մունջ կ՚աշխատի, գոհողութիւններ կը ստանձնէ եւ կը ծառայէ հայ մտքին ու մշակոյթին :

Չունինք համազգային, ընդհանրական Հրատարակչական մը, որ նիւթական լայն միջոցներ ունենար, հրատարակելու համար հայ գրողներու հին ու նոր գործերը : Շարժում ստեղծէր հայ գիրքին շուրջ, քաջալերէր հայ գրագէտը եւ հայ գիրքին տարածումով, նպաստէր հայ մշակոյթի զարգացման ու, նաեւ, հայապահպանման գործին :

Սփիւռքի ներկայ պայմաններուն մէջ, կը թուի թէ նման Հրատարակչականի մը գոյութիւնը եթէ ոչ անկարելի, գէթ չափազանց դժուարին գործ մըն է :

Սակայն, եթէ չունինք ընդհանրական Հրատարակչական մը, ունինք մասնակի, մասնաւոր Հրատարակչականներ, որոնք իրենց շրջանակին մէջ կ՚ընեն իրենց կարելին, հայ գրականութեան ճրագը վառ եւ հայ մշակոյթի այգին դալար պահելու համար :

Արտասահմանի մէջ կան, զանազան անուններու կարգին, Փարիզի Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ Հրատարակչականը, որ շուրջ քառորդ դարէ ի վեր կ՚աշխատի բարեխղճութեամբ, հրատարակելով նահատակ գրագէտներու կամ մոռցուած ու արժէքաւոր գրագէտներու գործերը : Իր հրատարակութիւններուն թիւը հասած է այժմ 18ի, վերջինը ըլլալով Ե. Տէմիրճիպաշեանի ամբողջական գործերուն ամփոփումը : Յետոյ, կայ Համազգայինի Հրատարակչականը, Պէյրութ, որ Շանթի ամբողջական գործերուն, Ալպալեանի եւ Գ. Գիւզալեանի գրական ու պատմական մէկ քանի գործերը հրատարակելէ ետք, անոնց կարգին հրատարակած է ու կը հրատարակէ դասագիրքեր ու մանկական գիրքեր, կարեւոր պակաս մը լրացնելով այսպէս :

Անոնցմէ զատ կան դեռ մեր վանքերուն՝ Վենետիկի, Վիէննայի, Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի Հրատարակչականները, իրենց կրօնական, բանասիրական ու գրական ու պատմական հանդէսներով ու հրատարակութիւններով, որոնք միշտ արժէք մը կը ներկայացնեն եւ թանկագին նպաստ մը կը բերեն հայ մտքին ու մշակոյթին :

Ծանօթ է արդէն «Հայրենիք»ի Հրատարակչականը իր բազմակողմանի եւ հարուստ հրատարակութիւններով :

Այս բոլորին կարգին մասնաւոր, ուշագրաւ եւ պատուաբեր տեղ մը կը գրաւէ «Յուսաբեր» Հրատարակչականը, որ տպարանական իր նոր սարուածքով կրնայ մրցիլ որեւէ տպարանի հետ, իսկ իր գործունէութեամբ կուգայ առաջին դիծերուն վրայ :

Վերջին 2–3 տարուան ընթացքին, մասնաւորաբար, «Յուսաբեր»ի Հրատարակչականը ունեցաւ կարգ մը հետաքրքրական ու թանկագին հրատարակութիւններ, մեր հին ու նոր գրականութենէն : Հրատարակեց Խորենացին, Փաւստոս Բիւզանդը եւ Կորիւնը, առաջին երկուքը Ստ. Մալխասեանի աշխարհաբարի վերածումով ու յառաջաբան – ուսումնասիրութեամբ, վերջինը՝ Մ. Աբեղեանի թարգմանութեամբ, յառաջաբանով ու ծանօթագրութիւններով, մէկ հատորի մէջ գրաբար բնագիրն ու աշխարհաբար թարգմանութիւնը :

Մեր դասական մատենագրութենէն այս թանկագին գործերէն ետք, Հրատարակչականը լոյս ընծայեց Սիամանթոյի «Ամբողջական Գործերը», պատկառելի հատորով մը, աւելի քան 500 մեծադիր էջերով, որոնց մէջ ամփոփուած են եղեռնահար բանաստեղծին բոլոր քերթուածները, առանձին պրակներով հրատարակուած, թէ թերթերու մէջ լոյս տեսած : Քերթուածներուն հետ, նաեւ, անտիպ նամակներ, գրական սուլիս՝ իր մասին, եւ մատենախօսութիւն եւն. :

Շքեղ հրատարակութիւն մըն է այս գործը, ուր մեր ազգային ու դիւցազնաշունչ բանաստեղծին սիրտն ու հոգին կը բաբախեն, լեզուական թռիչքներուն ու իր արուեստին նուաճումներուն հետ : Կարելի չէ կարդալ Սիամանթօն՝ առանց ալեկոծութեան, որովհետեւ իր ինքնատիպ տողերը դեռ հզօր շունչ մը կը բերեն իրմէ եւ իր ժողովուրդին տառապանքէն, եւ իր վրդովումն ու բողոքը կը հասնին մեր սրտերուն, կը խառնուին մեր բողոքին. եւ որովհետեւ իր հաւատքի բոցերը կը տաքցնեն մեզ, լուսաւորելով նաեւ մեր վաղուան ճակատագիրը :

Սիամանթոյէն ետք՝ Վարուժանը կը տրուի մեզի, իր անտիպ նամակներուն ամփոփումով — « Դանիէլ Վարուժան » (դպրոցական կեանքը, անտիպ նամակներ) : Սիրուն, ճաշակաւոր ու շատ հետաքրքրական, գեղեցիկ հատոր մը, որ պարզ, մտերմական ու յուզիչ նամակներու մէջ կը պատկերացնէ երիտասարդ բանաստեղծին պանդուխտի կեանքը, անոր երիտասարդական աւիւնը, յուսահատութեան ու խանդավառութեան պահերը : Դ. Ճիզմէճեան, որուն ուղղուած են այս նամակները, իր կարգին կը պատմէ Վարուժանի դպրոցական կեանքէն անտիպ դրուագներ, որոնք ոչ միայն Վարուժանը կը պատկերացնեն այնքան համակրելի ու սիրելի, այլեւ պատմողը ինքը, իր գուրգուրանքովն ու ընկերական զգացումներու անկեղծութեամբն ու ջերմութեամբը :

Քիչ գիրքեր կան այնքան հաճելի ու յուզիչ, որքան Վարուժանի նամակներուն այս հաւաքածոն, որովհետեւ եթէ գրագէտ մը կամ բանաստեղծ մը իրենց գործերուն մէջ ի յայտ կուգան առաւելապէս, սակայն, յաճախ, իրենց նամակներուն մէջ կը յայտնուի բուն մարդը, իր հոգեկան ու իմացական հարազատ պատկերով : Այս հաղուագիւտ գործերէն է Վարուժանի այս հատորը, որ կ՚ամբողջանայ նաեւ մէկէ աւելի գրողներու գրական – քննադատական վկայութիւններով :

« Յուսաբեր»ի Հրատարակչականին վերջին գործը՝ Համաստեղի նոր գիրքն է, « Քաջն Նազար եւ 13 պատմուածքներ» , ճաշակով հրատարակուած հատոր մը, ուր ամփոփուած են «Սպիտակ Ձիաւոր»ի հեղինակին գիւղի եւ գիւղէն դուրսի կեանքէն առնուած հետաքրքրական եւ միշտ արժէքաւոր կարճ պատմուածքները, որոնց ընթերցումը հաճոյք է :

« Յուսաբեր »ի Հրատարակչականը այս թանկագին գործով 70 հատոր ընծայած կ՚ըլլայ հայ գրականութեան, գրական, պատմական ու քաղաքական :

Հակառակ իր դժուարին պայմաններուն, կը ստեղծէ ան միջոցը՝ նոր հրատարակութիւններ ընելու եւ ժողովրդականացնելու համար զանոնք : Կը հաւատանք որ «Յուսաբեր»ի Հրատարակչականը պիտի շարունակէ իր բեղուն գործունէութիւնը, սակայն մեր հաւատքը չի բաւեր, եթէ մեր ժողովուրդը չտայ իր լիակատար օժանդակութիւնը :

Երբ «Յուսաբեր» իր էջերովն ու հրատարակութիւններով կը ծառայէ հայ ժողովուրդին ու իր մշակոյթին, այնքան նուիրումով, մեր պարտքն է աջակցիլ իրեն, իր հրատարակութիւնները տարածելով հայ տուներէն ներս :

Հայ գիրքերու ներկայութեամբ՝ ապահով է հայ տունը եւ կրկնակի Հայ : Հայ՝ ոչ միայն լեզուով, այլեւ սրտով ու ոգիով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՍՊԻՐԻԴՈՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Ծննդեան 75ամեակին առթիւ)

●

Երաժշտագէտ Սպիրիդոն Մելիքեան իր երկարամեայ երաժշտական գործունէութեան ընթացքին եղաւ յօրինող, խմբավար, մանկավարժ, երաժշտագէտ եւ երաժշտական հանրային գործիչ

Սպիրիդոն Մելիքեան ծնած է 1880 Դեկտեմբեր մէկին, Էջմիածին, գիւղական ուսուցիչի ընտանիքի մէջ : 1893ին կը մտնէ Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը իբրեւ գիշերօթիկ սան : Հոն արդէն ուշադրութիւն կը գրաւեն իր երաժշտական կարողութիւնները : Կը մասնակցի Կոմիտաս վարդապետի երգեցիկ խումբի աշխատանքներուն :

1902ին կ՚աւարտէ Ճեմարանը եւ կը նշանակուի երաժշտութեան օգնական ուսուցիչ Կոմիտասին, նոյն դպրոցին մէջ : Միեւնոյն ատեն իր ուսուցիչէն մասնաւոր դասեր կ՚առնէ : 1904ի աշնան կը մեկնի Պերլին : «Երբ ես կը պատրաստուէի արտասահման ճամբորդել, Կոմիտաս, իբրեւ իմ ուսուցիչս եւ ուղեցոյցս ինծ տրամադրեց իր հաւաքած երգերու ամբողջ ժողովածուն, իբրեւ հայկական նիւթերու անսպառ աղբիւր, որովհետեւ շատ մտահոգ էր իմ՝ գերմանական ազդեցութիւններով չտարուելու խնդրով» : Պերլինի մէջ Սպիրիդոն Մելիքեան մասնագիտական առարկաներու ուսումնասիրութեան հետ միասին կը հետաքրքրուի խմբական արուեստով : Այս սէրը իր մէջ արթնցած էր երբ Էջմիածին Կոմիտասի խումբին կը մասնակցէր :

1908ին աւարտելով երաժշտական բարձրագոյն կրթութիւնը, Սպիրիդոն Մելիքեան կը վերադառնայ Կովկաս : Նախ Շուշիի թեմական դպրոցին մէջ, իսկ 1909ին Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցը իբրեւ երգի եւ երաժշտութեան դասատու եւ խմբավար, կ՚աշխատի տասներկու տարի :

1911ին Սպիրիդոն Մելիքեանի նախաձեռնութեամբ կը ստեղծուի «Թիֆլիզի Հայոց երգեցիկ ընկերութիւն»ը, որ իր գոյութեան տասը տարիներու ընթացքին կը կազմակերպէ համերգներ եւ դասախօսութիւններ, տալով հայկական ժողովրդական երաժշտութեան լաւագոյն նմոյշները եւ հայ երգահաններու երգերը : Ընկերութիւնը մասնաւոր համերգներ կը նուիրէ Կոմիտասի ստեղծագործութեանց :

Սպիրիդոն Մելիքեան 1912ին կը կազմակերպէ «Թիֆլիսի Հայոց երաժշտական ընկերութիւնը», որու նպատակակէտը կ՚ըլլայ հաւաքել եւ ձայնագրել հայկական ժողովրդական երաժշտութիւնը, անոր հարուստ գանձերը կորուստէ փրկելու :

Այս առթիւ Կոմիտաս կը գրէ Սպիրիդոն Մելիքեանին :

— « Լրագիրի մէջ կարդացել էի հիմնած երաժշտական միութեանդ մասին եւ խիկոյն գուշակեցի որ դու շարժել ես քաղաքիդ երաժշտական ճահիճները : Է՛լ աւելի ուրախացայ, որ ազգային ապահովելու համար հրաժարուել ես նախագահութենէն, դի գործերը պիտի դրդուին քո դէմ, ապրիս պապիկս Սպիրիդոն ջան» :

1914ին Ընկերութիւնը կը կազմակերպէ երաժշտական առաջին ազգագրական արշաւը Շիրակի ժողովրդական երգերը ձայնագրելու : Այս արշաւախումբի մասին կը գրէ Սպիրիդոն Մելիքեան :

— « Ես քանի գնում համոզուում եմ, որ եթէ Ընկերութիւնն էլ ինձ չուղարկէր, ես ինքս պարտաւոր էի իմ հաշուով պըտոյտի դուրս գալու, որովհետեւ առանց ժողովրդի ճանաչողութեան, մեր գործունէութիւնը անզօր է եւ անհողի » :

Հայաստանի մէջ խորհրդային կարգերը հաստատուելէն ետք Սպիրիդոն Մելիքեան կը տեղափոխուի Էջմիածին եւ ապա Երեւան, ուր Պետական Երաժշտանոցին մէջ կ՚աշխատի նախ իբրեւ խմբավար, ապա դասախօս, ուսումնավար եւ տնօրէն : Սպիրիդոն Մելիքեանի ղեկավարութեամբ, խումբը կը սկսի համերգներ տալ թէ Երեւանի մէջ եւ թէ շրջանները, արժանանալով ջերմ ընդունելութեան : Երբ իր երգեցիկ խումբը 1927ին կը մասնակցի Մոսկուայի մէջ Խ. Միութեան Ազգ. արուեստներու ցուցահանդէսին, կեդրոնական մամուլը կը գրէ թէ՝ Երեւանի Պետական Երաժշտանոցի երգեցիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Սպիրիդոն Մելիքեանի, առաջին անգամ ըլլալով այդպէս լրիւ եւ շահեկան ձեւով ցոյց տըւաւ հայ ժողովուրդի երաժշտական ըստեղծագործութեան լաւագոյն նուաճումները :

Իբրեւ երգահան Սպիրիդոն Մելիքեան մշակած է թէ՛ ինքնուրոյն եւ թէ ժողովրդական եղանակներ, ինչպէս «Ծամթել», «Թըլի Կոնդա», «Ես սարէն կուգայի » , « Ծիրանի ծառ», «Կարօտ» եւայլն :

Իբրեւ երաժիշտ – ազգագրագէտ Սպիրիդոն Մելիքեան Կոմիտասէն ետք առաջինն էր, որ այդքան ջերմութեամբ զբաղեցաւ ժողովրդական երաժշտութեան նմոյշներու հաւաքումով եւ ուսումնասիրութեամբ, զայն դնելով լուրջ հիմքի վըրայ :

Սպիրիդոն Մելիքեան զբաղած է հայ երաժշտութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու լուսաբանութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ :

Բացի պարբերական մամուլին մէջ լոյս տեսած գրութիւններէն, մասնաւոր գիրքերով հրատարակուած են իր աշխատութիւնները. «Յունական ազդեցութիւնը հայ երաժշտական տեսակներու վրայ »,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Բանտապահները խուժեցին իմ կողմս, առանց վրաս նայելու : Այդ տեսարանին առջեւ, անմիջապէս, սկսան մարդը խոշտանգել ու հրմշտկելով սալայատակին վրայ քաշկռտելով ձգեցին դացին :

Աւելորդ է ըսել, թէ բանտին մէջ ամէն տեսակ փոխանցիկ ու վեներական ախտերով վարակուածներ կը վխտային, տարրական դարման չկար : Ծայրայեղ պարագային հիւանդը կ՚անհետանար ...

Բանտին մէջ լսեցի Հայաջինջ նախճիրին ահաւորութիւնը : Հաստաբազուկ ոճրագործներ, սպանդանոցի ճիւաղներ, որոնց ձեռքերը անմեղ մանուկներու, ծերունիներու արիւնով էին ներկուած, հրէշային լրբութեամբ իրենց ոճիրները եւ կը պարծենային :

Կը պատմէին թէ ինչպէս յաղենալով գեղանի հայուհիներու լլկումներէն կը խողխողէին զանոնք, թէ ինչպէս կը յօշոտէին անոնց մարմինը, դուրս հանելով երախաներ, թէ ինչպէս երիտասարդներ, ծերեր, կիներ նետած էին լեռներու բարձունքներէն դէպի խորխորատ կամ դէպի գետերը, թէ անոնց մարմիններով խարոյկներ կազմած եւ հրկիզած էին, եւ կը պարէին մերկացուած հայուհիներու հետ, այդ ճենճերին մէջ ...

Երբ մանուկներու մորթոտելու պատմութիւնը կը պատմէին մարմինս կը փշաքաղուէր : Իմ բանտային տառապանքներս մոռցած, ամբողջ գիշերներ այդ ահաւոր նախճիրը կ՚ապրէի : Յաճախ կը մտածէի. — այս բնաջնջման հետ, Աստուած ալ վըրէժխնդիր էր դարձած հայուն գողգոթան ստեղծելով :

Բանտին մէջ ծանօթացայ քանի մը հայորդիներու : Անոնք Հայոց աշխարհէն եկած էին բախտ փնտռելու եւ իբրեւ պետութեան դէմ ըմբոստներ, դաւադիրներ նետուած էին այս դժոխքին մէջ : Մեր խօսակցութեան ընթացքին, անոնց արտայայտութիւնները յուսահատական էին : Հակառակ ինծի տրուած հաւաստիքներուն, անոնք կ՚ըսէին .–Աղբար, ի՞նչպէս կը վստահիս, ամբողջ ցեղ մը սպանդանոց առաջնորդեցին, քեզի եւ մեզի պիտի ներեն ... Մենք տարիներով աքսորեցանք պատառ մը հաց ճարելու համար, բեռնակիր, մըշակ, ծառայ դարձանք, եւ այսօր բանտարկուած ենք իբրեւ դաւաճան ...

Ամբողջ հայ ժողովուրդը Թուրքիոյ մայրաքաղաքէն մինչեւ յետին գիւղը հալածանքի եւ մահուան էր դատապարտուած, իսկ ես կը հաւատայի իմ ազատութեանս : Բայց լսելով ահաւոր սպանդը, ատելութեան, վրէժխնդրութեան ըղձացումը կաթիլ, կաթիլ կը դառնար սըրբազան կրակ մը՝ լափելու բոլոր դահիճները :

Վեց ամիս քաշքշուեցայ Սուլթան Պայազիտի բանտը :

Առտու մը բարի լոյսին հետ բանտապետը երկու սուինաւոր պահակներով եկաւ ինծի տանելու : Ո՞ւր, սիրտս փրթաւ բերանս եկաւ : Արենակիցներս ըսած էին թէ պիտի դնդակահարուիմ, ահա վերջին ժամս հնչած էր ... : Անմեղունակ հոգիս «դողն Աբրահամու» պիտի երթար, երեք հարիւր ղրուշ շահելու համար :

Ցանկարծ բանտապետը քաղցր ձայնով ըսաւ. — Տղաս աճապարէ, դոյքերդ հաւաքէ դատարան պիտի ներկայանաս :

Կարծես այդ խօսքերը երդ մը, մեղեդի մը դարձան, այնքան մեղմանուշ թըւեցան որ երանութիւն մը զգացի, երկու քուրջի կտորս հաւաքելով կապեցի եւ հետեւեցայ բանտապետին, երկու զինուորներու մէջտեղ : Հակառակ անոնց մահացու փայլին՝ սուինները կարծես կը շոյէին սրտիս խաղաղութիւնը : Ազատութեանս յանկուցիչ նախազգացումով մը համակուած, աւելի կը կաքաւէի քան կը քալէի : Հեռուն դարպասին մօտ ծանօթ դէմք մը տեսայ :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(14)

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երեսունհինգ տարիներ քու բարեկամական շաղկապով կը միանայ մեր կեանքը: Անոր կենսագրութիւնը գրել իմս գրած պիտի ըլլամ :

1920ին, եաթաղանէն հրաշքով ճողոպրած հայ խլեակները կեանքի գնով փախուստ կուտային, կուգային Խարբերդ, Ամերիկեան որբանոցները մտնելու: Երբ շատերը չէին յաջողեր, կ'ապաստանէին Գիւտ եպիսկ.ի հաստատած որբանոցը : Այնտեղ ծանօթացայ Կիւրեղ Խրայեանի : Երկուքս ալ դեռ պատանի էինք, 18 – 20 տարեկան: Գիւտ եպիսկ. Կիւրեղին յանձնած էր որբերուն վրայ հսկելու պաշտօնը: Շատ համեստ էր մեր ապրուստը, օրական երկու փոքր նկանակ եւ քիչ մը ապուր էր: Շատ մը որբեր օգնութիւն կը ստանային Ամերիկայի իրենց բարեկամներէն : Մենք մէկը չունէինք, պէտք էր գոհանայինք մեր ունեցածով :

Կարօտը կը քաշէինք նաեւ հայ գիրքի եւ ընթերցանութեան: Կիւրեղ դժուարաւ կը գտնէր աքսորականներուն եւ տեղացի Հայերուն մէջ քանի մը հատուկտոր գիրքեր: Ծարաւով կը կարդայինք այդ հազուագիւտ գիրքերը: Կը փորձէինք նաեւ գրականութիւն ընել: Երբեմն հինգ վեց տարեկան մանկիկներ փոքրիկ ճիւղերով եւ աւազով տուն տուն կը խաղան եւ կը կառուցանեն, ուժովը կ'ելլէ վրան կը կանգնի տեսնելու թէ պիտի դիմանա՞յ իր ծանրութեան: Փոքրիկ տուփիկներով հազիւ կոխած, տունը յանկարծ փուլ կուգայ : Կը սկսին նորէն շինել եւ տուն տուն խաղալ: Այսպէս, ալ մենք ոտանաւորի փորձեր կը կատարէինք, գլուխ գլխի հակած սեղանի մը վրայ: Երբ քառեակ մը պատրաստէինք, կը փոխանակէինք իրարու հետ, քննելու համար: Եթէ տաղաչափեալ յանգ մը կամ բառ մը անյարմար գտնէր, Խրայեան կ'ըսէր.— այս յանգը չի յարմարիր այս նախադասութեան: Կը փորձէինք նաեւ արձակ գրականութիւն մշակել :

Երկու տարի շարունակուեցաւ մեր խաղաղ եւ եղբայրական կեանքը: 1922ին Քեմալական բռնագաղթին բաժնուեցանք իրարմէ: Կիւրեղը առաջին կարաւանով բոլոր որբերուն հետ Հալէպ անցաւ, միայն ես եւ Տրապիզոնցի Տաճատ Եղիկեանը չկրցանք մեկնիլ այդ կարաւանով : Մեզի անցագիր չտուին, առարկելով թէ զինուորական տարիք ունինք (22 տարեկան էինք): Գիւտ եպիսկոպոսն ալ մեր պատճառով չկրցաւ մեկնիլ: Խարբերդի այդ օրուան կուսակալը եպիսկոպոսին դասընկերն եղած ըլլալով կրցաւ անցագիրը ստանալ: Երեք ամիս վերջ դարձեալ կը գտնենք իրար: Խրայեանը Անթիլիաս հաստատուած էր, ես ալ Նահր էլ Իպրահիմի որբանոցն էի: Կիրակի օրերը յաճախ կ'երթայի Անթիլիաս, զինքը տեսնելու, նոյն ջերմիկ եւ մտերմական կապը :

1925ին, դարձեալ բաժնուած, կրնկակոխ նորէն հետեւեցայ Խրայեանի: Այս անգամ Մարսէյլի մէջ կը գտնէինք իրար : 1927ին լոյս ընծայեց «Ծովք Կէօլճիւք» պատկերազարդ հատորը: 1928ին քանի մը ընկերներով կը հրատարակէին «Հայ Գիր» ամսագիրը (խմբագիր), որ 1929ին մէկ երկու թիւ ալ տպագրուած լոյս կը տեսնէ եւ կը դադրի: Այս ամսագրին համար ապահոված էր կարող մտաւորականներու աշխատակցութիւնը: Քանի մը տարի վերջ, որբանոցէն իր յուշերը լոյս տեսան Սոֆիայի «Մասիս» հրատարակչականէն: Քաջալերուելով իր օրինակէն ես ալ իմ համեստ աշխատութիւնս, «Բալահովիտ» գրքոյկս լոյս ընծայեցի նոյն հրատարակչականին միջոցաւ :

1929ին Խրայեան դասախօսութիւն մը տուաւ Մարսէյլի մէջ, «Մեր պատմութիւնը եւ նոր սերունդը» խորագրով, որը հրատարակուեցաւ Հայ Գիրի ընկերներու եւ բարեկամներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ: Կիւրեղը հայ լեզուի եւ հայ մշակոյթի նուիրեալ մըն էր : «Մեր պատմութիւնը եւ նոր սերունդը» հատորէն ընթերցողները կրնան չափել իր խոր պաշտամունքը հայ մշակոյթին հանդէպ: Քանի մը տարիէ ի վեր Լիոն հաստատուած էր եւ երբեմն կը թղթակցէինք ազգային ցաւերուն շուրջ: Ընդհանրապէս ուսումնասիրութեան ճիւղն էր որդեգրած: Իր վերջին մէկ ուսումնասիրութիւնը «Գնչու»ներու կեանքէն լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի մէջ:

... Այսպէս մահը կրնկակոխ կը հալածէ մեզ: Իր ոտնաձայնը կը լսենք ամէն օր: Սիրելիներ կ'անհետանան սիրելիներէ հեռու, հիւանդանոցի մը կամ պանդոկի մը անկիւնը, աչքէ հեռու, սրտէ հեռու:

Սիրելի Կիւրեղ, այս երկտողս թող ծաղկեփունջ մը ըլլայ քու թարմ հողակոյտիդ վրայ: Դեռ կը յիշեմ 35 տարիներ առաջ գրած քառեակդ.— Թախծոտ պահեր, դաժան պահեր ....

ՄԻՍԱՔ ԽՐԱԼԵԱՆ

« Հայ ժողովրդական երգերի դաշնանիր», «Կոմիտասի ստեղծագործութիւններ անալիզը», «Ուրարտուից հայ երաժշտութեան պատմութեան» եւայլն: Այս գործերը թէեւ զերծ չեն սխալներէ, սակայն քննադատաբար օգտագործելու պարագային, իբրեւ արժէքաւոր նիւթ կրնան ծառայել մեր երաժշտութեան պատմութեան մէջ դեռ չլուծուած հարցերը լուսաբանելու տեսակէտէն :

Սպիրիդոն Մելիքեան Երաժշտական Գիտութեանց Պետական Կաճառին թղթակից անդամ էր, գիտութեանց եւ արուեստի իսկական անդամ, եւ արուեստի վաստակաւոր գործիչի տիտղոս տրուած էր իրեն :

Սպիրիդոն Մելիքեան մեռաւ 1933 Մայիս չորսին: Ան կը հանդիսանայ խորհրդային Հայաստանի երաժշտական մշակոյթի հիմնադիրներէն մէկը :
(Սով. Հայաստան)

Ա. ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ ծանօթ երաժշտագէտ եւ ուսուցիչ Աշոտ Պատմագրեան իր «Ժողովրդական Արուեստի Տարրերի գործածութիւնը Հայ Եկեղեցական Երգի մէջ ԺԲ. դարում», գործին համար Քալիփոռնիոյ Կոլըն Սթէյթ Համալսարանէն ստացած է պատուակալ տոքթորութեան տիտղոս :

Ինչպէս յայտնի է, Ա. Պատմագրեանի այս գործը ներկայացուած էր անցեալ տարի Քեմպրիճի մէջ գումարուած Արեւելագէտներու Միջազգային ԻԳ. համաժողովին եւ վերջերս առանձին գրքոյկով լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, երեք լեզուով:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Յարութիւն Մեհրապ ամիսներէ ի վեր հիւանդ անկողին է ոտքի տկարութեան հետեւանքով: Տարիներէ ի վեր կը գործէ Հիւս. Ամերիկայի մէջ : Շիքակոյի իր երգչախումբը առաջինն է եղած ոչ միայն հայ երգը, այլեւ օտար հեղինակներու արտադրութիւնները տարածելու համար: Շատ անգամ մրցանակ ըստացած է օտար երգի ճիշդ ըմբռնումին եւ արտայայտութեան համար: Յ. Մեհրապ զրկուած է նաեւ աչքի լոյսէն: Արսէն Ա. քահանայ Սիմոնեանց այս առթիւ կոչ կ'ուղղէ անոր աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն, որպէսզի օգնութեան հասնին իրենց ծերունազարդ եւ անկար ուսուցիչին :

ՆՈՐ ՍԻՍԻ (Պէյրութ) Ազգ. Լուսինեան դպրոցը կը գտնուի լաւագոյն ձեռքերու մէջ: Պաշտօնէութիւնը կազմուած է երիտասարդ եւ աշխատունակ տարրերէ : Աշակերտներու թիւն է 450: Թաղ. Խորհուրդը եւ Հոգաբարձութիւնը խղճմտօրէն կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, արդէն ձեռնարկած են մանկապարտէզի հողի գնման եւ շէնքին շինութեան աշխատանքներուն: Իբրեւ հիմնադրամ ունին 5000 լ. ոսկի եւ դիմում կը կատարեն արտասահմանի սսեցի հայրենակիցներուն, որոնք դրական եւ քաջալերական պատասխաններ կուտան: Կուսակցական կեանքը մեծ եռուզեռի մէջ է նաեւ : «Իշխան» կոմիտէի ընկերները վերջերս ողջունեցին 47 նորագիրներու մուտքը շարքերէն ներս, կնքահայրութեամբ ընկեր Ս. Վրացեանի :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտեմբեր մէկին Եունիըն Սիթիի (Մ. Նահանգներ) իր բնակարանին մէջ մեռած է ընկեր Մարտիրոս Յակոբեան: Ծնած էր 1870ին Վասպուրականի Հայոց Ձորի Անգղ գիւղը: Պոլսոյ մէջ մասնակցած է Ինքնապաշտպանութեան, 1895 – 96ին: Դէպքէն մէկ ժամ ետք կը ձերբակալուի, սակայն շնորհիւ իր բժիշկ բարեկամին կ'ազատուի եւ կ'երթայ Պուլկարիա: Հոն մտնելով Հ. Յ. Դ. շարքերը, կ'ահաբեկէ Վառնայի Օսմ. հիւպատոսարանին մէկ հայ լրտեսը : Պալքանեան պատերազմին կը մեկնի Ամերիկա ու դարձեալ Հ. Յ. Դ. շարքերուն մէջ է, ստանձնելով նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններ:

ԲԱՐԵՐԱՐ ՏՐԴԱՏ Թիւյսիւզեան որ վերջերս մեռաւ Ժընեւի մէջ, բնիկ Թոքաթցի էր եւ նախագահը Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերիոյ մասնաճիւղին : Իր ամբողջ հարստութիւնը հնչուն դրամի վերածելով դրամատուն դրած էր ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան կտակելով մէկ հինգերորդը, իսկ մնացեալին կէսը Երուսաղէմի պատրիարքարանին, միւս կէսն ալ՝ Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին: Որով մօտ 35.000 զուիցերիական ֆրանք կը թողու Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ այս գումարին գրեթէ եռապատիկը Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի իւրաքանչիւրի Աթոռներուն :

ՍՈՒՐԻՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Պ. Յովհաննէս Տապաղեան սուրիական բանակին նուիրած է իր կօշիկի գործարանը, սպառազինման ձեռնարկին առթիւ :

× Այրի Տիկին Պերճանուշ Ա. Եագուպեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Աւետիս աղա Եագուպեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները ըրած են.— Գարեգին կաթողիկոսի անտիպ գործերուն հրատարակութեան ֆոնտին, 250 սուր. ոսկի, Դամասկոսի Ս. Սարգիս եկեղեցիին 150, Դամասկոսի հետեւեալ վարժարաններուն.— Ազգ. Ս. Թարգմանչաց յիսուն, Ազգ. Սահակեան յիսուն, Միացեալ յիսուն, Զաւարեան 25, Ազգ. Բաբիկեան 25: Մարաշի Հայր. Միութեան յիսուն, Հ. Ե. Ընկերակցութեան յիսուն, Հ. Մ. Մ. Նուագախումբին 250, Հ. Մ. Ը. Մ.ին յիսուն, Ազգ. բուժարանին (Ազունիէ) յիսուն ոսկի, յիսունական ալ՝ Պէյրութի չորս օրաթերթերուն:

Նազարէթ պէյ Եագուպեան՝ եղբայրը 200 ս. ոսկի Գարեգին կաթողիկոսի գործերուն, Դամասկոսի երգեհոնի ֆոնտին Գէորգ Ջաթալեան 500 ս. ոսկի, Օննիկ Հալաճեան Դամասկոսի Սահակեան վարժարանին քսան տոլար :

ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ Ա. ՏԱՆ ՄԷՋ

Անցեալ շաբաթ օր (17 Յունուար) Անթիլիի Հանգստեան Տան մէջ տեղի ունեցաւ Ծննդեան հանդէս մը, նախագահութեամբ Ադդէ քահանայ Փայլակեանի եւ ի ներկայութեան Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Արմենակ Աճէմեանի, անդամներէն Պ. Պ. Յովհաննէս Սարգիսեանի, Սուճեանի, եւ Ալիքսան Օհանեանի, որոնք եկած էին իրենց ընտանեկան պարագաներով :

Նոյն օրը կէս օրէ առաջ քահանան հաղորդութիւն տուաւ մայրիկներուն եւ հայրիկներուն: Կէս օրէ վերջն ալ ժամը երեքին պատսպարեալներուն տրուեցաւ պտղասեղան մը: Առաջին անգամ, նախագահող քահանան կատարեց Ծննդեան տնօրհնէքի արարողութիւնը եւ օրուան պատշաճ խրատական՝ մը խօսեցաւ: Յետոյ սկսաւ խնջոյքը, որ տեւեց քանի մը ժամ: Քիչ վերջ ամբողջ սեղանակիցները փոխադրուեցան յարակից մեծ սրահը, ուր եւս շարունակուեցաւ ուրախութիւնը, երգերն ու պարը: Անկէնէն մասնաւորաբար հրաւիրուած էին Տէր և Տիկին Անդրանիկ Գարակէօզեան, որ իր ջութակով զուարճացուց ներկաները: Երեկոյեան ժամը 7ին վերջացաւ այս հանդէսն ալ :

Հետեւեալ օրը, կիրակի, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան ընդարձակ սրահին մէջ Ծննդեան պատարագ մատոյց Ադդէ քահանայ Արնուվիլի դպրաց դասուն հետ : Հոս ալ շատերը հաղորդուեցան : Ջրօրհնէքի արարողութիւն ալ կատարուեցաւ

Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

— Մալթայէ վերադառնալէ վերջ, որո՞նց հետ շփում ունեցաք, ո՞ւր գտնուեցաք: Ինչե՞ր ըրիք :

— Նախ Զուիցերիա գացի, հոն տեսակցեցայ Ճէմալ փաշայի եւ Ճավիտ պէյի հետ : Միջոց մը Իսմայիլ Ճանպոլաթ պէյ ալ եկաւ: Թալէաթ փաշայի սպանութեան լուրը (Սողոմոն Թէհլիրեանի կողմէ) Մալթայի մէջ լսեցինք: Երբ Եւրոպա էինք, լսեցինք նաեւ Սայիտ Հալիմ փաշայի սպանութեան լուրը: Ոչ ոքի հետ կը թղթակցէի :

— Վե՞րջը :

— Ինչպէս յայտնի է, Իսթանպուլ վերադարձանք:

— Այո, Ճավիտ պէյի տունը գումարուելու համար:

— Այո, գումարուեցանք :

— Այդ մասին խօսեցէք, այդ ժողովները մասնաւոր կարեւորութիւն ունին մեզի համար :

— Էֆէնտիմ... Այդ մասին տպաւորութիւնս սա է: Գարա Քեմալ պէյ ինքզինքին արտակարգ կարեւորութիւն մը տալու անպատեհ ընթացքին մէջ գտնուած էր :

— Առիկա ոչ թէ հիմա, այլ այն ատենէն պէտք է հասկնայիք: Գործը գործէն անցնելէ ետք քանի փարա կ'արժէ ձեր այս մեղադրանքը՝ հանդէպ Գարա Քեմալի:

— Իրաւունք ունիք... Միայն թէ այն ատեն կարելի չէր հասկնալ: Որովհետեւ մեր քաղաքական կեանքի ուղեգիծը ճըշդուած էր արդէն: Հիմա կ'ըմբռնենք թէ Գարա Քեմալ պէյ պէտք եղածէն աւելի մենատիրութիւն հաստատած էր: Միայն թէ ինք հրաւիրած էր մեզ Կազի Փաշային խօսքերը հաղորդելու համար : Առ ի հետաքրքրութիւն, գացինք բնականաբար: Խնդրին ներքին ծալքերը չէի գիտեր :

— Կառավարական նոր վարչաձեւի մը մասին խօսեր էք, ի՞նչ համարձակութեամբ, այս ուրկէ՞ բուսաւ :

— Նախագահ պէյ, արժանապատուութեան տէր մարդ մը երբ ժողովի մը մասնակցի, անշուշտ պէտք կը զգայ օրուան քաղաքական համոզումները եւ սկզբունքները ուսումնասիրելու : Այս պատճառով է որ վիճաբանութեան դրինք ձեր յիշած խնդիրը : Ինչ ինչ սկզբունքներ ընդունուեցան, Հանրապետութեան նախագահին ենթարկուելու համար: Այս առթիւ, իբր հանրապետութիւն ընդունեցանք կառավարական վարչաձեւը :

— Դուք ալ անմիջապէս փարեցաք ձեր գրչին եւ այս ուղղութեամբ յօդուած մը գրեցիք: «Իթթիհատ Թէրաքքըն ի՞նչ կ'ընէ, ի՞նչ եղաւ» գրեցիք :

— Անշուշտ կը գրեմ, գրեցի բնականաբար: Ըսել ուզեցի թէ Իթթիհատ չկայ, երկուութիւն պէտք չէ ստեղծել, այս է գրութեանս իմաստը: Եթէ ոչ, ըսել չուզեցի թէ Իթթիհատը պէտք է գործունէութեան լծուի, պէտք է վերականգնել զայն :

— Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, բաց խօսինք, ես քեզի բացէ ի բաց ըսեմ: Քու այդ յօդուածներդ կարելի չէ մեկնաբանել: Դուն ալ անկեղծ եղիր եւ խոստովանէ ամէն բան: Ձեր այդ ժողովներու մասին բոլորդ զանազան կարծիքներ յայտնեցիք, անջատ անջատ խօսքեր խօսեցաք:

Հիւսէյին Ճահիտ.— Էֆէնտիմ, շնորհակալ եմ որ այդպէս կը բացատրէք, բայց ձեր այդ խօսքերը մեծապէս կը վշտացնեն զիս:

Նախագահ.— Ալ կը բաւէ, դուք դայթակղութեան կ'երթաք այլեւս: Բաւական է, բաց խօսեցէք, մենք խնդիրը գիտենք արդէն:

— Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր, գոնէ իմ գրութիւններովս հեռուէն կամ մօտէն կը ճանչնաք զիս: Ամէն բան կարելի է վերագրել ինծի, այլ ոչ ստախօսութիւն: Կարելի չէ ինծի «ստախօս» ըսել: Ես մինչեւ հիմա սուտ խօսած, իր համոզումներէն ետ դարձած մարդ չեմ : Ես անցնող տարիներու յիշատակներուս վրայ թողած փոշին սրբելով, կը ջանամ լուսաւորել ճշմարտութիւնը: Միւս ընկերները կրնան տարբեր բաներ ըսել, ես իրողութիւնն է որ կ'ըսեմ:

(Շար.)

երկրորդ եւ երրորդ քուէարկութեան միջեւ կատարուած նենգամիտ խաղերուն, միաձայնութեամբ որոշած է, իբրեւ բողոք, չմասնակցիլ քուէարկութեան » :

Պ. Թրոքէր իր նախագահական ճառը խօսեցաւ երէկ, ժամը 17ին : Ցետոյ ձեռնարկուեցաւ դիւաններու կազմութեան : Նորընտիր նախագահը հազիւ բազմած էր իր աթոռին վրայ, երբ կառավարութեան անդամները զատ զատ ստորագրելով իրենց հրաժարականը, ներկայացան Էլիզէի պալատը, առաջնորդութեամբ Էտ. Ֆորի : Վարչապետը քանի մը վայրկեան խօսեցաւ Հանրապետութեան նախագահին հետ, մաղթելով որ նոր դահլիճը կազմուի կարելի եղածին չափ շուտ : « Կը կարծեմ թէ անհրաժեշտ է արագօրէն լուծել սահմանադրական բարենորոգման խնդիրը, Ալժերիոյ հարցը եւ շարունակել տնտեսական բարգաւաճումը » :

Հանրապետութեան նախագահը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, նոր վարչապետ մը նշանակելու համար, խորհրդակցելով Ազգ. ժողովի եւ ծերակոյտի նախագահներուն հետ : Այսօր-վաղը կը սպասուի նոր վարչապետին ընտրութեան : Այդ պարագային վաւերացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ երեքշաբթի : Ամէնէն հաւանական ընտրելին է Կի Մոլէ (ընկերվարական), որուն քուէ տալու պատրաստ են համայնավարներն ալ, որպէսզի աջակողմեան դահլիճ մը չկազմուի :

× Հրաժարեալ վարչապետը, Էտ. Ֆոր յայտարարեց թէ այսուհետեւ պիտի նուիրուի երեսփոխանի պարտականութեան : Իր կարծիքով, անյաղթելի չեն ներկայ դժուարութիւնները, «մանաւանդ որ բարգաւաճ կացութիւն մը ձգած եմ իմ յաջորդիս » :

·············

ՍԱՐԻ երեսփ. ժողովին նախագահը, Տոքթ. Շնայտէր, յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ Փարիզի եւ Պոնի մէջ մշակուած տնտեսական ծրագիրները ընդունելի չեն իրենց համար» : Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի տնտեսական շահերը պիտի յարգուին :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը տրամադրութիւն յայտնեց որ արտաքին նախարարը տեսակցութիւն մը ունենայ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ, քննելու համար վիճելի խնդիրները :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻՆ դէմ պարսաւանք մը պիտի հրատարակէ Վատիկան, հիմնուելով բժշկական տեղեկագիրներու վրայ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը Գահիրէ գտնուած ատեն ծրագիր մը մշակեր է, Արաբներու եւ Իսրայէլի յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար : Եգիպտոս հաւանութիւն յայտնած է :

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆ կը հաստատեն թէ 80 ըմբոստներ հրկիզեցին քաղաքի մը դպրոցը եւ վառեցին քաղաքապետութեան դիւանաթուղթերը :

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ զինակցութիւնը ողջնցնելու համար Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն յառաջիկայ մարտին : Ինչպէս կը յիշուի, Յունաստան վերապահ դիրք մը բռնած է Սեպտ. վէպի դէպքէն ի վեր : Եուկոսլաւիա կ'ուզէ միջին ճամբայ մը գտնել, հաշտեցնելով երկու պետութիւնները, այլապէս զինակցութիւնը անուանական հանգամանք պիտի ունենայ :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնաթերթը բուռն յօդուած մը հրատարակած է մեղադրելով թէ «Ֆոլի Պերժէր»ի պարուհիները անճոռնի պարեր կը պարեն Նափոլիի մէջ, «Աւէ Մարիա»յի եղանակով (Կունօ) :

« ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՁԷՆՔ»ի պատրաստութիւնը կը շարունակուի Մ. Նահանգներուն մէջ : Իրազեկներ կ'ըսեն թէ ոչ մէկ պաշտպանութիւն կարելի է այս զէնքին դէմ որ կրնայ Ատլանտեանը կտրել ժամական 13·000 քիլոմեթր արագութեամբ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ խլրտումները կը շարունակուին, տեղական ինքնավարութեան պահանջներով : Կառավարութիւնը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց, չեշտելով թէ «վտանգ կը սպառնայ ազգին » : Այս առթիւ կը դատապարտէ Պոմպէյի մէջ պատահած անկարգութիւնները որոնք մէկ շաբաթ տեւեցին եւ «ամօթ մը կը կազմեն այդ քաղաքին եւ Հնդկաստանի համար » :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ

Նիւթ՝ Մանկական վէպ մը

Պայմաններ. —

1·— Պէտք է նուազագոյն յիսուն էջ ըլլայ, սովորական դրքի էջով :

2·— Պէտք է ինքնատիպ ըլլայ եւ նախընտրաբար հայկական կեանքէ եւ աւանդութիւններէ քաղուած :

3·— Պէտք է մեզի հասնի մինչեւ 31 Դեկտեմբեր, 1956 :

4·— Հեղինակի անունը եւ հասցէն պէտք է գրուած ըլլայ առանձին թուղթի վրայ, եւ ոչ գրութեան :

5·— Արդիւնքը կը յայտարարուի 31 Մարտ 1957ին :

6·— Մրցանակը՝ 300 ս. ոսկի, կը բաժնուի առաջին հանդիսացողին 150, երկրորդին՝ հարիւր, երրորդին՝ 50 :

ԾԱՆՕԹ.— 1955ի մրցումին համար մեզի հասած գրութիւններուն արդիւնքը կը յայտարարուի մինչեւ 31 Մարտ 1956 :

ՀԱՍՑԷ.— Գէորգ Պարսումեան, 37, Քէյեալի փողոց, Ճիտէյիէ Հալէպ, Սուրիա :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեկենդանը աւելի փառաւոր կերպով տօնելու համար, ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը՝

LE VAMPINGի ՍՐԱՀԸ

18 Փետրուարին եւ ոչ թէ
ՔԼԻՒՊի մէջ 11 Փետրուար

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ պատարագը Փետրուար 5ին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու զգալի զեղչով :

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները :

Ունինք թահին ու հէլվա, խալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական. կալամաթա, տեղական ու թրքական զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ոսպ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքաննեան, պամիա եւ ամէն տեսակ Ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր ապուխտ, եւ սուճուգ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք : Ծիրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, ֆիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաք, սագըզ, պահար, ֆիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր :

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս ըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը : 20 Rue Villeroy et 244 Rue Vendôme, *LYON*

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ : Առաջնակարգ նուագախումբ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը 14 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, Պէրիէ Միլլէի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Հրանդ Շահրիկեան (Տիթրոյիթէն) շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իր Եւրոպա այցելութեան առթիւ հիւրասիրեցին զինք : Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերուն, Պ. Մուշեղ Ճերանեանի եւ Ճերանեան ընտանիքի (Վալանս) եւ Պ. Տիգրան Ասլանեանի (Ժընեւ) :

★

ՏԷՍԻՆ.— Պ. Յովսէփ Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Պատէեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ տիկնոջ, մօր, հօրաքրոջ

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Պ. Յովսէփ Պետրոսեան հինգ հազար Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի դպրոցին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի Տիկին Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Ղազար Պօղոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Գեղամ Պօղոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ : Նոյնպէս ցաւակցութիւններ այրի Տիկին Մխիթարեանի, Տիգրան Մխիթարեանի կսկծալի մահուան առթիւ : Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Տէսինի ազգ. դպրոցին :

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պետրոսեան ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի տիկին Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Ղազար Պօղոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Գեղամ Պօղոսեանի դառն մահուան առթիւ :

ԺԱՆԹԻՅԻ.— Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Այրի Տիկին Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Ղազար Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեանի եւ պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, ու ներորդւոյն Գեղամ Պօղոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սաթենիկ Թիւթիւնճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն Կիւրեղ Խըբայեանի մահուան առթիւ :

Նոյնպէս խորին ցաւակցութիւններ ընկերուհի Հայաստան Տէրոյեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր Գեղամ Պօղոսեանի մահուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ ֆօնփէֆսիօնի համար : Դիմել՝

Maison Jasmine, (Baltayan), 19, Fg. St. Denis, Métro St. Denis.

ԺԱՍՄԻՆ հաստատութիւնը խանութպաններու եւ շրջուն առեւտրականներու ուշադրութեան կը յանձնէ թէ ամէն օր բաց է, բացի կիրակիէ :

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին դպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ազգ. Եկեղ. Միութեան ընդհ. ժողովը Փետր. 12, կիրակի կէսօրէ վերջ, ուխ. ժէի սրահին մէջ ժամը 3ին : Օրակարգ երկամեայ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 21·30ին, ծանօթ սրճարանը, 40պիս ուի Էթիէն Տօլէ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Երկու տարուան հաշուետուութիւն : : Նոր պատգամաւորի ընտրութիւն : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ » ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Բացականները նկատի կ'առնուին :

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցական ամանորի հանդէսը

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իմաքիւլէ Քոնսէփսիօն սրահին մէջ, 24 ուիւ Տիւնուար, Լիոն :

Դպրոցական, մանկական նոր եւ հաճելի պարեր ու երգեր :

Կը ներկայացուի նաեւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ կատակերգութիւն մը

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի :

«Կաղանդ Պապան» նուէրներ պիտի բաժնէ աշակերտներուն :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար, Փետրուար 26ին, յետաձգուած է Մարտ 18ին, Ֆրանքօ-Պելժ սրահին մէջ, ժամը 14էն 24 : Զխաչաձեւելու համար Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի ձեռնարկը :

***

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • VENDREDI 27 JANVIER 1956

32րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7888 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3299

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Խմբագրութեան ուղղուած նամակ մը տուն կուտայ դառն խորհրդածութեանց : (Տես Դ. էջ) :

Նամակագիրը տիկին մըն է, որ իր կարգին շօշափելով սերունդի փրկութեան խնդիրը, «եղերամայրի անպատասխանատու դերք մը» կը վերագրէ Ֆրանսահայ թերթերուն : Եւ կը փորձէ դաս մը տալ :

Անշուշտ մեղադրանքը մասնաւորապէս ուղղուած է «Յառաջ»ի դէմ :

Ուստի, պարտք սեպեցինք դրի առնել ինչ որ կը մտածէինք, նամակը հրատարակութեան յանձնած ատեն :

Եթէ տիկինը «Յառաջ»ին հետեւած ըլլար կանոնաւորապէս, պիտի խոստովանէր թէ այս թերթը ոչ «եղերամայրի անպատասխանատու դերք» բռնած է երեսուն տարիէ ի վեր, ոչ ալ անճրկած է՝ իբրեւ ուղեցոյց :

Այս թերթը իւրքնուրոյն յատկաբանութիւններ ալ ունի, — սերունդի փրկութիւն, ինքնապաշտպանութիւն, եւն. :

Կը նշանակէ թէ ունի նաեւ հաւատք՝ վաղուան համար : Ունի տեսակէտ եւ ուղեգիծ, հիմնական հարցերու լուծման մասին :

Այդ հարցերէն մէկն է սերունդի փրկութիւնը, որ մաս կը կազմէ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ յարատեւման :

Երեսուն տարիէ ի վեր, եւ տարիներէ առանց ամիս երբ այս խնդիրը կ'արծարծենք խմբագրականներով, «Օրը Օրին»ով կամ աշխատակիցներու փոխասացութեամբ, միշտ ալ կը խօսինք դարմանի մասին :

Կ'ըսենք եւ կը բացատրենք թէ հրաշագործ միջոցներ չունինք այս համայնական ծովուն մէջ, բայց կան բազմաթիւ միջոցներ՝ կարելին փրկելու համար :

Տարրական պարտականութիւն մըն է ահազանգ հնչեցնել օրն ի բուն, ոչ թէ «արեւելեան ճակատագրականութեամբ», կամ վհատած ըլլալով, այլ քնացողները ու քնացնողները արթնցնելու համար :

Այս գիտակցութեամբ ալ, գուրգուրանքով կ'արձանագրենք ինչ աշխատանք որ կը կատարուի որ եւ է անկիւնի մէջ, օտարացման թափը կասեցնելու համար :

Այդ գուրգուրանքին եւ խանդավառութեան յիշատակարան՝ «Յառաջ»ի երեսուն տարուան հաւաքածոն :

Դուք անոր մէջ պիտի գտնէք վաւերական, կենդանի փաստերը սերունդի փրկութեան համար կատարուած ճիգերուն : Եւ մեր ներշնչած հաւատքին :

Մեզի համար հանդիսաւոր պատարագէ մը աւելի կ'արժէ ծաղկոցի մը բացումը՝ այս կամ այն հայաշատ շրջանին մէջ :

Եւ, այո, կ'ողբանք, երբ կէս ճամբան կը մնան : Երբ ճրագ մը կը մարի անհոգութեամբ, ծուլութեամբ կամ ներքին պառակտումներով :

Ապա նաեւ կ'ըմբոստանանք, երբ կը տեսնենք որ շատ մը հայրեր ու մանաւանդ մայրեր մատը մատին չեն խփեր, «պոլսահայ կենսունակ, ճկուն եւ ներդաշնակ »լեզուին գոնէ այբենարանը սորվեցնելու համար իրենց զաւակներուն :

Հատոր մը կը կազմեն այդ առթիւ հրատարակուած մեղադրանքները, մէկը միւսէն վրդովիչ :

Իրականութիւն չէ՞ որ շատեր ոչ միայն կը խուսափին այդ պարտականութենէն, այլ եւ իրենք ալ հետզհետէ կ'ուծանան, նոյն իսկ անճանաչելի կը դառնան, մետաքսի թել մը ձգելով իրենց եւ հայկական մշակոյթին միջեւ, իբրեւ ընտանեկան յիշատակ :

Գանգատագիրը ուրիշ հարց մը եւս կը յուզէ, իբրեւ եզրակացութիւն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

•

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԵՐ ՄԸ ԿԱՏԱՐԵԼ

Հանրապետութեան նախագահը առջի օր իր մօտ հրաւիրեց զանազան կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, նոր վարչապետին ընտրութեան մասին խորհրդակցելու համար : Վերջնական որոշումը պիտի տրուէր երէկ իրիկուն : Ամէնէն հաւանական թեկնածուն էր ընկերվարական կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, որուն կենսագրականը պիտի կարդաք վաղը :

Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ նախագահին հետ տեսակցելէ ետք .

— Ներկայ կացութեան մէջ առաջարկեցի Հանրապետութեան Նախագահին ընկերվարականի մը յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը :

Նոր վարչապետը անմիջապէս գործ պիտի ձեռնարկէ, դահլիճին անդամներուն ցանկը կազմելու եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալու համար յառաջիկայ Գշ. օր :

Նորընտիր Ազգ. Ժողովը առջի օր կազմեց իր դիւանը : Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ կարգ մը անհամութիւններ ծագեցան այս առթիւ : Առաւօտ խմբակցութեանց ներկայացուցիչները ժողով մը գումարած էին նորընտիր նախագահին հետ, բաժնելու համար պաշտօնները, համեմատական դրութեամբ : Այս բաշխումը կը կատարուի համաձայն իւրաքանչիւր խմբակցութեան քանակին, ոչ թէ որակին : Այսպէս, համայնավարները ստացան երկու փոխ-նախագահութիւն, մէկը՝ առաջին, եւ չորս քարտուղարի պաշտօն : Վարչական պաշտօնեայ մը եւս կ'ուզէին պարտադրել, բայց մերժուեցաւ : Ձախ հանրապետականները եւ նախկին կոլեանները ստացան մէկ-մէկ փոխ նախագահութիւն, դժգոհ ձգելով փուժատեաններ որոնք աւելի բազմաթիւ են քան այդ երկու խմբակցութիւնները միասին : Փուժատեաններէն ընտրուեցան միայն երկու քարտուղարներ : Իրենց ներկայացուցիչը, Լը Փեն, որ կրակոտ երիտասարդ մըն է, անմիջապէս բողոքեց, հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— Կը թուի թէ այս ժողովին մէջ կանխամտածեալ կամք մը կայ նկատի չառնելու ընդհ. քուէարկութեան վճիռը :

Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ. Տէփրէօ, պատասխանեց թէ չարժեր զբաղիլ մանր խնդիրներով : Եւ 160ի դէմ 387 ձայնով մերժուեցաւ փուժատեան բանաձեւը (փոխ-նախագահութիւն մը) :

Վարչական պաշտօնեաներու ընտրութեան ատեն ալ, արմատականները մերժեցին Մենտէս Ֆրանսի կուսակիցներուն թեկնածուն : Կը կարծուի թէ յանձնաժողովներու ընտրութեան ատեն ալ միջադէպեր պիտի ծագին :

× Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ նոր դահլիճը փոքրամասնութեան մէջ պիտի մնայ, միշտ կախում ունենալով համայնավարներու կամ չափաւորներու քուէներէն : Այդ պարագային, հազիւ քանի մը ամիս կրնայ դիմանալ : Յետպատերազմեան դահլիճներու միջին տեւողութիւնը վեց ամիսէն ալ պակաս եղած է : Իրազեկներու կարծիքով, նոր կառավարութիւնը (22րդ) չի կրնար աւելի բախտաւոր ըլլալ, եթէ հրաշք մը չպատահի :

Մոլէ-Մենտէս Ֆրանս դահլիճի մը յաջողութիւնը ամբողջովին կախում ունի իր ծրագրէն : Ժաք Տիւքլօ, որ Հանրապետութեան նախագահին հետ խօսակցած էր

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

« ԱՍՏՈՒԾՄԷ ԳՏՆԷ»

Գացին-եկան, Սեպտ. 6ի խռովութեանց միակ պատասխանատու գտան Պոլսոյ կուսակալը, Կէօքայ, ինչպէս կ'իմանանք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն :

Անգարայի Ազգ. Ժողովին Յունուար 18ի նիստին մէջ, երբ կը քննուէր ներքին գործերու նախարարութեան ելմտացոյցը, Րիզէի երեսփոխան Քեմալ Պալթա յայտարարեց .

— « Սեպտ. 6-7ի դէպքերուն միակ պատասխանատուն Իսթանպուլի կուսակալն է : Մինչեւ ոչ մէկ հետապնդում կատարուած է անոր դէմ եւ Կէօքայ կը մնայ պաշտօնի վրայ :

« Այս նոյն կուսակալն էր որ ատենով խելագարի տեղեկագիր մը տալով բանտէն ազատած էր մարդասպան Րէճէպ Զիւհտին, վեց ամիս վերջն ալ խելօք է ըսելով վերահաստատած էր երեսփոխանութեան մէջ (այս մարդը սպաննած էր իր հօմանուհին) :

« Նոյն կուսակալը Սեպտ. վեցի դէպքերէն վերջ կը յայտնէ թէ վճռական հրաման ստացած է վարչապետէն, եւ ուէն ալ կը սպառնայ թէ անոր հետ բոլոր խօսակցութիւնները ձայնագրուած են » :

Երբ այս ամբաստանութիւնը կը հաղորդեն կուսակալին, մարդը կը պատասխանէ .

— « Ըսելիք չունիմ . ճշմարտութիւնը չըսելուն համար Աստուծմէ գտնէ » :

Թուրքիոյ դարաւոր պատմութեան մէջ Աստուած միշտ Մուհամմէտին հետ եղած է, անպատիժ ձգելով անոր արիւնազանգ թուրը «կեավուր»ներուն դէմ :

Չեմ գիտեր թէ Պոլսոյ կուսակալին անէծքը բան մը պիտի փոխէ՞ այս անգամ, պատժելով անոնք որ կը ծածկեն ճշմարտութիւնը :

Ինչպէս կ'երեւայ, Սեպտ. վեցի դէպքին ծալքերը ամբողջովին չեն բացուած տակաւին :

Արդեօք լոյս մը պիտի ծագի՞, փոխադարձ մեղադրանքներու այս ժխորին մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, թուրք թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է 200-250 հոգինոց ոստիկանական ուժեր միշտ պատրաստ պահել չորս մեծ քաղաքներու մէջ, որեւէ նոր դէպքի առաջքը առնելու համար :

Այդ չորս մեծ քաղաքներն են Իսթանպուլ, Իզմիր, Ատանա եւ Անգարա :

Նախատեսուած 200-250 ոստիկանները կազմ եւ պատրաստ պիտի ըլլան, «նիշդ հրշէջ գունդերու պէս», անմիջապէս միջամտելու եւ կրակը մարելու համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, հանգստեան կոչուած են 300 ոստիկաններ, այն ամբաստանութեամբ թէ իրենց պարտականութիւնը չեն կատարած Սեպտ. 6ի խռովութեանց ատեն :

Այս յանցապարտներուն մէկ մասը «այլուր պիտի փոխադրուի » :

Ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'ընէին Սուլթան Համիտի շրջանին, անկեալ եպարքոս մը Իզմիր կամ Ատանա փոխադրելով :

Սեպտ. 6ի դէպքը փորձաքար մը եղաւ Անգարայի համար, ցնոր տնօրինութիւն :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

•

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ՝ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Է. Իտըն, Յունուար 25ին ճամբայ ելաւ դէպի Մ. Նահանգները «Քուին Էլիզապէթ» շոգենաւով, «աշխարհի խաղաղութեան համար» միջոցներ փնտռելու խոստումով : Իրեն կ'ընկերանան արտաքին նախարարը եւ բազմաթիւ խորհրդականներ, ինչպէս եւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը : Շոգենաւ նստած ատեն Սըր Է. Իտըն յայտարարեց թէ ուրախութեամբ կ'երթայ խորհրդակցելու իր բարեկամին՝ նախագահ Այզընհաուըրի հետ, երկու երկիրներու բարօրութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խօսակցութիւնները պիտի սկըսին Յունուար 30ին, Ուաշինկթընի նախագահական պալատին մէջ : Օրակարգին վըրայ կը գտնուին շարք մը հրատապ խնդիրներ,— գերմանական, ասիական, հիւլէական եւայլն : Կարեւոր տեղ մը կը բռնէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը, որուն մասին պիտի խորհրդակցին երկու օր : Անգլիոյ վարչապետը կ'ուզէ աւելի զօրացնել 1950ի յայտարարութիւնը : Կ'ըսուի թէ պիտի առաջարկէ օդանաւային եւ ծովային ուժ մը ստեղծել Միջին Արեւելքի մօտ, Կիպրոսի մէջ, որպէս զի անմիջապէս միջամտէ, եթէ նոր միջադէպ մը ծագի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի կամ ուրիշ արաբական երկրի մը եւ Իսրայէլի միջեւ. Յետոյ պիտի ջանայ հարթել կարգ մը անգլեւամերիկեան վէճեր որոնք դարձեալ կապ ունին Միջին Արեւելքի հետ : Խօսակցութիւնները պիտի տեւեն 3ուկէս օր : Գալով միւս խնդիրներուն, Անգլիա պիտի առաջարկէ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել ջրածին ռումբի արտադրութեան մասին, անգլեւամերիկեան կազմակերպութիւն մը ստեղծել, նոր միջոցներ խորհիլ Գերմանիոյ միացման համար եւայլն :

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԱԼ ԿԸ ՇՈՅԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԸ

Կը հաստատուի թէ Խ. Միութեան վարչապետը, Մարեշալ Բուլկանին, շատ սիրալիր նամակ մը ուղղած է նախագահ Այզընհաուըրի : Առ այժմ միայն ենթադրութիւններ կ'ըլլան բովանդակութեան մասին : Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը մերժեց որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել լրագրողներուն, երբ նախագահական պալատ կ'երթար, նամակը անձամբ յանձնելու համար : Այս առթիւ ըսենք թէ շարք մը նամակներ փոխանակուած են Այզընհաուըրի եւ Բուլկանինի միջեւ, Ժընեւի խորհրդաժողովէն ի վեր : Անշուշտ երկուքն ալ կապ ունին միջազգային կացութեան եւ երկու երկիրներու յարաբերութեանց հետ :

× Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նիւ Եորքցի փաստաբանի մը հետ, որ 1946ին Ուկրայնա գտնուած է, իբրեւ ներկայացուցիչը միջազգային օգնութեան մարմնի մը : Այս առթիւ ըսաւ թէ կը հաւատայ որ նախագահ Այզընհաուըր եւ ամերիկեան վարիչները խաղաղութեան համար կ'աշխատին եւ պատերազմ չեն ուզեր : Յետոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է ընդլայնել յարաբերութեանց մեղմացումը որ կը տիրէ Ժընեւի ժողովէն ի վեր : Խրուշչեւ հաստատեց թէ Խ. Միութեան վարիչները համոզուած են որ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներն ալ պատերազմ չեն ուզեր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը առաջարկեց փութացնել զինուորական օրէնքները, 500.000 հոգինոց բանակ մը կազմելու համար : Ինք ալ մերժած է արձակուրդի երթալ, հակառակ բժիշկներու պատուէրին, որպէսզի զբաղի զինուորական օրէնքներուն քննութեամբ : Կառավարութիւնը այժմ զբաղած է վեց հազար կամաւորներու զինուորագրութեամբ, համաձայն օրէնքի մը որ կը լրանայ մարտ 31ին : Այնուհետեւ զինուորներու, նաւաստիներու եւ օդաչուներու զինուորագրութիւնը կանգ պիտի առնէ, եթէ խորհրդարանը տեւական օրէնքներ չհաստատէ անմիջապէս :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆԻ ԵՒ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԼՈՆՏՈՆ (Յատուկ) — Յունուար 20, ուրբաթ իրիկուն, Լոնտոնի մէջ հնչեց ձայն մը որ առաջին անգամ ըլլալով քիչ մը մօտ էր հայկականին։ Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը, որ կը բաղկանայ մեծ մասով Պարսկաստանէ, Լիբանանէ, Եգիպտոսէ եկած ուսանողներէ, հրաւիրած էր Պ. Տօունսէյթը, Լոնտոնի համալսարանի Արեւելեան վարժարանի երիտասարդ հայագէտ Անգլիացին, դասախօսելու Մեծն Տիգրանի եւ Հռոմի յարաբերութեանց մասին։

Համակրելի եւ աչալուրջ գիտնական մըն է Տոքթ. Տօունսէյթ, մեր գրաբարը սորված փրոֆ. Ֆէյտիէ եւ այցելած հայկ. գաղութները, մինչեւ Նոր Ջուղա։ Գեղեցիկ սրահը լեցուն էր մեր ուսանողներով։ Մօտ հարիւր հոգի լսեցին դասախօսութիւնը կեդրոնացած ուշադրութեամբ։ Կը նախագահէր Հայ Երիտ. Միութեան գործօն անդամներէն Պ. Վահրամ Գրիգորեան (Թեհրանէն), որ վայելչօրէն ներկայացուց դասախօսը։ Բանախօսութիւնը բնականաբար ամբողջապէս անգլերէն էր, ինչպէս նաեւ հարցումները։

Դասախօսը նախ յիշեց այն աղբիւրները որոնցմէ օգտուած էր. — Մանանդեան, Կռուսէ, Փաստրմաճեան, Մօրկան եւն.։ Ապա յիշելով անցեալ տարի Պ. Ա. Սաֆրաստեանի տուած բանախօսութիւնը, ըսաւ որ ինք պիտի խօսի Մեծն Տիգրանի վրայ։ Լման մէկ ժամ երիտասարդ գիտնականը պատմեց Մեծն Տիգրանի ծագումը, գահակալութեան պարագաները, վէճերն եւ բախումները Պարթեւներու հետ, ընակցութիւնը Պոնտոսի Մեծն Միհրդատի հետ, Հռոմէական եւ պոնտական պատերազմները, Հռոմէացի զօրավարները Սուլլայի եւ Լուկուլլոսի արշաւանքները Միհրդատի դէմ եւ վերջապէս Մեծն Տիգրանի միջամտութիւնը ի նպաստ Միհրդատի, երկուքին «պարտութիւնը» Հռոմէացիներէ, յետոյ Պոմպէոսի մեծ յաջողութիւնները Մեծն Տիգրանի վրայ, Երասխն անցնիլը եւ Արտաշատէն քիչ մը հեռու Մեծն Տիգրանի հպատակութիւնը ընդունիլը եւ դաշինքի մը կնքումը երկու կողմերու միջեւ եւն.։

Մինչեւ այստեղ, պարզապէս հետեւելով Պլուտարքոսի առասպելներուն, Մոմսէնի եւ Ռէնաքի (երկուքն ալ Հրեայ) չարամիտ եւ նենգ ստախօսութիւններու, Տոքթ. Տօունսէյթ զուսպ ոճով ներկայացուց Մեծն Տիգրանը որպէս թէ պարտուած Հռոմէն։ Գրեթէ ամբողջ Եւրոպայի (բացի Մարքուարթէ եւ Վիլըր Շուրէ) եւ Ամերիկայի պատմագէտներու եւ մասնագէտներու միօրինակ, կաղապարուած եւ քիչ բառերով տարբեր դրոյթն է այս, ուր անարգական եւ կծու ոճով հեգնած են ոչ միայն Մեծն Տիգրանը, այլ եւ Հայաստանը, ինչպէս յիշուեցաւ վերը։ Ասոնց մէջ Մոմսէն եւ Ռէնաք ամէնէն նենգաւորներն են։

Տոքթ. Տօունսէյթ, ըլլալով նոր եւ երիտասարդ, բնականաբար չէր կրնար զգալապէս շեղիլ Արեւմուտքի կաղապարուած գիծէն. բայց առաջին Եւրոպացին, եւ մանաւանդ առաջին Անգլիացին էր, որ գծեց նոր ուղի մը, յստակ գրաբարով կարդաց Մովսէս Խորենացիի այն գլուխը որ կը վերաբերի Տիգրան-Պոմպէոս պատերազմին, նաեւ աւելցնելով որ փրոֆ. Մանանդեանը հերքած է Լուկուլլոսի եւ Պոմպէոսի յաղթութիւնները շատ խիստ ոճով։

Ահա փրկարար նորութիւն մը, գիտական նոր ոգի, զոր հայագէտ Տօունսէյթ պիտի ներածէ Եւրոպայի անպատկառ եւ սուտ պատմագրութեան մէջ։ Թերեւս սկսած է ծագիլ պատմ. արդարութեան արշալոյսը։

Ներկայ ունկնդիրները բուռն ծափերով ողջունեցին դասախօսին վերջին խօսքերը։ Ապա ատենապետը հրաւիրեց հարցումներ տալ։ Պ. Սաֆրաստեան ջերմապէս շնորհաւորեց բանախօսը իր ճարտար ըմբռնումին եւ ուրուագծած գիտական ուղղութեան համար։ Առաջին անգամն է որ անգլիացի մասնագէտ մը կը դիմէ Հայոց գրաւոր պատմական աւանդութեան, հերքելու համար Պլուտարքոսի զպրաբանութիւնները, Կրուսէ արդէն գծած էր այդ ուղին իր արժէքաւոր պատմութեան հատորով։ Պ. Սաֆրաստեան յոյս յայտնեց որ Տօունսէյթ պիտի բանայ հայկական ուսմանց նոր ճանապարհը անգլեւամերիկեան աշխարհին մէջ, սրբագրելով Արեւմուտքի պատմագրութեան ծիծաղելի թիւրիմացութիւնները։ Լուկուլլոս ոչ միայն չտեսաւ Տիգրանակերտի պարիսպները, այլեւ իր խայտաբղէտվարձկաններու լեգէոնը Արեւմտեան Եփրատի մօտ, Մալաթիոյ շրջակայքը, կերաւ այնպիսի տփոց մը հայկական զրահապատ այրուձիէն, որ կաղ ու երկչոտ Հռոմէացին հազիւ շունչն առած Մծբինի մօտերը, իր մանկլաւիկ Արխիասին գրել տուաւ Հռոմի ծերակոյտին թէ իր զօրքը վախնալով Հայաստանի ցուրտէն, ապստամբեցաւ եւ յառաջ չքալեց գրաւելու Արտաշատը։ «Ծանօթ եմ թէ Տիգրանակերտի եւ թէ Մծբինի ձմեռուան, ոեւէ տարբերութիւն չկայ երկուքին մէջ։ Եթէ Լուկուլլոս գրաւեց Տիգրանակերտը զինուորութեամբ, ինչո՞ւ չձմեռեց Տիգրանակերտի մէջ, եւ փախաւ դէպի հարաւ։ Գալով Պոմպէոսին, անկասկած ունէր աւելի զինուորական ձիրք քան փերեզակ Լուկուլլոս, բայց Պոմպէոսն ալ երբեք չկրցաւ անցնիլ Եփրատը, երբեք չտեսաւ Երասխը, աւելի քիչ Մեծն Տիգրանի երեսը։ Բոլորովին առասպել է թէ Պոմպէոս պատերազմեցաւ Աղուանից եւ Վրաց դէմ։ Պոմպէոսը աւելի զբաղած էր Կարիոյ եւ Բիւթանիոյ մէջ վաշխառուական գործերով, իսկ իր մանկլաւիկն Թէոփանէս Միլետացին, ինչպէս Լուկուլլոսի Արխիասը, գրեց Հռոմի ծերակոյտին թէ Հայոց մեծ Թագաւորն իր թագն հանեց եւ դրաւ Պոմպէոսի ոտքին»։

Պ. Սաֆրաստեան թախանձեց որ Տոքթ. Տօունսէյթ հիմնապէս ուսումնասիրէ Մեծն Տիգրանի պատմագիրը՝ Մեթրոդորոսի հեղինակութեան բեկորները՝ հարիւր տարի առաջ հաւաքուած Քարլ Միւլլըրէն, եւ վերջացուց իր խօսքը մաղթելով որ Տօունսէյթ յաջողի Արեւմուտքի կեղծ պատմագրութեան արատը մաքրել անցեալ սերունդներու ճակատէն, եւ ըստ համեմատաբար ուղիղ հռոմէական պատմիչներու՝ Սալլուստիոսի, Կիկերոնի, Տակիտոսի վկայութեամբ ի յայտ բերել՝ ոչ միայն Մեծն Տիգրանի, այլեւ Հայաստանի 30 դարեայ փառահեղ, անպարտելի եւ ներշնչող հին պատմութիւնը։

Ունկնդիրները ջերմօրէն ծափահարեցին մեր հայրենակիցը։ Եղան բազմաթիւ ուրիշ հարցումներ, Պ. Պ. Տիգրանէ, Ա. Ապաճեանէ, որ հարցուց Մամիկոնեաններու Չինացի ըլլալու մասին, Գ. Պըրքեանէ՝ որ հարցուց մեր հին մշակոյթի եւ Բագրատունեանց Հրեայ ըլլալու մասին։ Տոքթ. Տօունսէյթ պատասխանեց մասամբ եւ գոհացուցիչ կերպով։ Իսկ Սաֆրաստեան յառաջ բերաւ փաստեր Ասորեստանի թագաւորներու սեպագրութիւններէն, ապացուցանելու որ Բագրատունիները զուտ հայ քրմական ընտանիք էին, յիշուած 2700 տարի առաջ, ինչպէս գրած է Պոսթընի Արմենիըն Ռըվիու եռամսեայ հանդէսին մէջ։

Ատենապետ Պ. Վ. Գրիգորեան յայտնեց երիտասարդութեան ջերմ շնորհակալութիւնը Տոքթ. Տօունսէյթին, իր շատ շահեկան բանախօսութեան համար, յուսալով թէ պիտի ըլլայ երկրորդը եւ պիտի շարունակուի տարուան ընթացքին։ Ապա մեծ խմբով գացինք մօտակայ ճաշարան մը ուր մինչեւ կէս գիշեր խօսեցանք բանախօսութեան մասին։ Շատ զուարթ եւ ընկերական գիտնական մըն է Տօունսէյթ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Դ.

Փետրուար ամսին (1924), ամուսինս Արդաբիլէն եկաւ Ռաշտ։ Մեզ մօտ ապրող հայրենակցուհիս յաջողած էր ուղարկել Բաքու։ Իր աշխատանքով, մասամբ էլ իմ օգնութեամբ տուել էր մեր բոլոր պարտքերը, ու թէեւ գրպանը պարապ, բայց ճակատը բաց եւ անունը մաքուր թողել էր Արդաբիլը։ Իր Ռաշտ հասած օրը փետրուար 18ն էր։ Կոմիտէն՝ Հ. Յ. Դ.՝ որոշած էր այդ երեկոյ ընկերահամակրական մի հաւաքոյթ սարքել յիշելու համար փետրուարեան ապստամբութեան այդ պատմական օրը։ Հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ հոգաբարձու Պ. Մինասեանի տունը (հայրը ծանօթ նկարիչ Յարութիւն Մինասեանի)։

Պատրաստուած էր առատ սեղան, եղաւ կեր ու խում, խօսք ու ոգեկոչում։

Զգիտեմ, մինչ այդ, ուրիշ որեւէ տեղ յիշատակուա՞ծ, տօնուա՞ծ էր փետրուար 18ը։ Ռաշտի հայութիւնը տօնեց, ու այնուհետեւ սովորութեան կարգ անցաւ այդ թուականի տօնակատարութիւնը։ — Ամէն տարի դաշտահանդէսով, կամ դպրոցում, թէ գէշ էր օդը, տօնում էինք Մայիս 28ի ազատութեան տօնը, ու այդ բոլոր տօնակատարութիւններին մասնակցում էր աշակերտութիւնը։

Հ. Տէրտէրեանի եւ, քիչ փոփոխութեամբ, նոյն ուսուցչական կազմի հետ պաշտօնավարեցի նոյն դպրոցում։ Տարուէ տարի բարձրացաւ դասարանների թիւը, հասնելով վեցերորդ բաժանմունքի։

Տնօրէնի եւ ուսուցչական կազմին համար պարտադիր չէր վեց դասեան դպրոցի ուսումնական ծրագիրը, հիմք ունենալով անշուշտ փորձուածը, մենք աշխատում էինք տալ աւելին։ Հակառակ ջերմախտի եւ վատառողջ կլիմային, պէտք է ասել որ հայ մանուկների ուսումնական մակարդակը միջակէն բարձր էր։ Ունէինք սովորելու ատակ, աշխատասէր ըսքանչելի տղաներ եւ աղջիկներ։ Դպրոցն ունէր նաեւ մի փոքրիկ գրադարան։ Աշակերտները սիրում էին կարդալ։ Բացի ուսուցչական մանկավարժական եւ ծնողական ժողովներէն, կազմակերպում էինք նաեւ դասախօսութիւններ հանրութեան եւ մեծ աշակերտների համար։

Դպրոցի գեղեցիկ թատերասրահը հնարաւորութիւն էր տալիս կազմակերպել թատերական ներկայացումներ ուսուցիչների եւ տեղական սիրողների խաղարկութեամբ։ Կազմակերպում էինք թատերական – գեղարուեստական ներկայացումներ բարձր դասարանների աշակերտական ուժերով, գրելով նոյն իսկ նոր թատերախաղեր պատանիների համար։

Դպրոցի նիւթական հասոյթներէն մէկը հնէն ի վեր եղած էր տարեկան մեծ պարահանդէսը, ուր երեւում էին նաեւ դիմակաւորներ։ Այդ ձեռնարկին իր մասնակցութիւնն էր բերում ամբողջ գաղութը, բացի, համայնավարներէն։ Այդ հանդէսին՝ յատուկ հրաւէրներով եւ ինքնաբերաբար գալիս էին նաեւ պարսիկ զինուորական եւ քաղաքական բարձր պաշտօնեաներ, իրենց կիներով, ինչպէս եւ պարսիկ մտաւորականներ։ Թատերասրահն ունէր օթեակներ։ Պարսիկ կիների համար (նամեհրամ) օթեակները ծածկւում էին վարագոյրներով։

Քաղաքի միակ թատերասրահն էր դպրոցինը, որով պարսկերէն ներկայացումները եւս տեղի էին ունենում մեր թատրոնում։

Նոյն տարիների ընթացքին ծանօթ հանրային գործիչ եւ դպրոցի հոգաբարձու Գրիգոր Եղիկեան պարսկական պատմական անցեալէն գրեց երկու դրամաներ, որոնք բեմադրուեցան մեծ շուքով, եւ յատկապէս պատրաստուած «տէքոր»ներով։ Կանացի դերերը խաղում էին տեղացի պարսկերէն լեզուին հմուտ Հայուհիներ։ Գլխաւոր կանացի դերը ներկայացնում էր Տիկին Շուշանիկ Աբրահամեան, որ հակառակ երեք զաւակի, (վերջին երկուսը երկուորեակ), մայր լինելուն, իր լայն մասնակցութիւնն էր բերում հանրային եւ մշակութային կեանքին։

Դպրոցում պարսկերէն լեզուն պարտադիր էր։ Ունէինք երիտասարդ, յեղափոխական ուսուցիչ մը, որ ներդաշնակ աշխատում էր մեզ հետ։ Պարսիկ իշխանութեան վերաբերմունքը բարեկամական էր ազգայնական հայութեան, որով եւ դպրոցի հետ։

Անվերապահօրէն կարելի է հաստատել, որ Հ. Տէրտէրեանի տեսչութեան շրջանին Ռաշտի հայկ. դպրոցն ունեցաւ վերելք,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԳՈՂԳՈԹԱՆ

●

Այո, չէի խաբուած մօրեղբօրս տղան էր, ուզեցի վազել եւ վիզը փաթթուիլ կարօտով։ Արցունքներս սկսան հոսիլ այտերս ի վար։ Անոր զուսպ շարժումը սանձեց եռանդս։ Նայուածքովը ապահովցուց իմ փրկութիւնս, եւ հետեւեցայ պահակներուն ...

Դատարանն ենք, զինուորականներ, քաղաքացիներ եւ զէն ու զրահով պահակներ։ Պատերազմական ատեան։ Ի՞նչ էի ըրած, մարդ չէի սպաննած. զինուորութենէ չէի փախած եւ ոչ ալ դաւաճանած երկրին։ Մուտքին մօտ, գրասեղանի մը առջեւ նստած էր խոժոռ դէմքով մարդ մը, որ մանրամասն հարցաքննութեան ենթարկեց զիս, թղթածրարի մը վերաքաղը կը կատարէր։ Քիչ վերջ ներկայացայ դատաւորներուն, ոստիկանատան մէջ առաջին ձերբակալութեանս օրը եղած հարցումները ուղղեցին։ Պատասխանեցի նոյնութեամբ, զի բանտին մէջ դասս լաւ սերտած էի։ Առանց ատոր ալ ուրիշ բան չէի կրնար աւելցնել, սուտ խօսիլ, ճարպիկութիւն խորթ էին, մեծ մայրիկս զիս կրթած էր միամիտ, համեստ ու քրիստոնեայ։ Եթէ սուտ խօսէի Աստուած զիս կը քարացնէր, անոր պատիժը շատ ծանր էր, ինչպէս բարութիւնը անսահման։

Դատաւորներուն մէջ ճանչցայ մեր թաղեցի Թուրք մը, որ մեծ յարգանք կը վայելէր թէ իսլամէն եւ թէ քրիստոնեաներէն։ Պետական բարձր պաշտօնեայ էր։ Անոր կը պարտիմ իմ ազատութիւնս։

Դատարանէն դուրս ելայ ուրախութեամբ։ Կը կարծէի թէ անմիջապէս պիտի հեռանամ այդ դժոխքէն, սակայն պաշտօնական ձեւակերպութիւնը պիտի տեւէր երեք օր։

Այդ օրերուն համեմատաբար ազատ էի, կը պտըտէի ընդարձակ բակին մէջ։ Որքան երկար թուեցան այդ վերջին օրերը։

Սուլթան Պայազիտի շէնքը, հնադարեան ապարանքի մը երեւոյթը ունէր։ Վանքի մը կամ ճգնարանի մը երեւոյթով, իր ներքին եւ արտաքին բաժանումները, ճարտարապետութիւնը ազնիւ մարմարէ եւ քարէ շինութիւնը, ընտիր կամարներով եւ միաձոյլ սիւներով տպաւորիչ էր, սակայն այդ օրերուն սպանդանոց-բանտի վերածուելով կորսնցուցած էր իր նախկին փայլը։ Ապականութիւնն ու անհոգութիւնը աղարտած էին անոր գեղեցկութիւնը։

Երեք օր ետք պապենական տունս էի, բայց աւա՜ղ մեծ մամիկս կսկիծէն մահացած էր։ Որբութիւնս կատարեալ էր։

Եւ տասնեակ տարիներ ետք, հայ գողգոթային քառասնամեակի տօնակատարութեան մը առթիւ, այդ ահռելի նախճիրին ցեղին կիսուն նահատակութեան յիշատակը ոգեկոչելու պահուն, երբ կը վերյիշէի ազգի մը բնաջնջման քստմնելի դէպքերը ու հոն հաւաքուած բազմութիւնը, ամէն քաղաքէ եւ գիւղէ, Հայոց աշխարհի յարութեան ապաւէնը կը նկատէի։

Աւելի քան երկու հազար հոգի լիաթոք անվերապահ հաւատքով ու վճռակամութեամբ կը խնդրէին Աստուծմէ որ խնկելի նահատակներուն տառապակէց հոգիները խաղաղեցնէ, հայրենիքի ազատութեան արդար երազը իրականացնէ։

Այդ խորախորհուրդ երգեցողութեան եւ լեւէջներուն մէջ սրահը դարձած էր եկեղեցի, բեմը սրբազան խորան, ժողովուրդը պատարագող։ Մեր եկեղեցական երաժշտութիւնը, շարականներու հիւսուածքը՝ ազնիւ հոգիներու ստեղծագործութիւնն է։ Լսեցէք պահ մը մեր «Լոյս զուարթ»ը, «Առաւօտ Լուսոյ»ն, «Տէր ողորմեա»ն, ո՞վ չի խոնարհիր անոնց վեհութեան առջեւ։ Լսեցէք մեր գեղջկական անպաճոյճ, բայց սրտեր յուզող երգերը։ Անոնց եղանակները իրենց լեռներուն մէջ քաղցր արձագանգի մը վերածուած՝ կը դառնան հովերուն մեղեդիներ։

Հայուն կեանքն ու տառապանքը ամբողջութեամբ շարական է, համանուագ ու աղօթք։

Ու այդ խորհրդաւոր պահուն հանիս իր բարութեամբ եւ ոսկի սրտով դիմացս կեցաւ, կարծես ինծի յիշեցնելով այն երանելի օրերը, ուր միասին կ'աղօթէինք մեզի համար, իսկ այսօր կը պարտադրէր աղօթել մեր խնկելի նահատակներուն անթառամ յիշատակին։ Անոր նման Հայոց աշխարհի բոլոր հայ մամիկներն էին որ պատրաստեցին հարազատ եւ տոկուն սերունդներ, ի հեճուկս դարաւոր թըշնամիներու ...

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(15րդ եւ վերջ)

ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒԵԱՆ

Իզմիրի Դաշնակցական կազմի ամէնէն սիրուած եւ յարգուած դէմքը: Առաջին Համաշխարհային պատերազմին ձերբակալուեցաւ ու մահապատիժ ստացաւ: Կ. Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան Պ. Մորկընթաուի միջամտութեան շնորհիւ, մահապատիժը վերածուեցաւ ցմահ բանտարկութեան եւ աքսորի (Գոնիա):

Զինադադարին ազատուեցաւ բանտէն եւ նշանակուեցաւ Իբրանոսեան վաճառատան Իզմիրի մասնաճիւղին տնօրէն: 1919ի ամառը Երեւան գնաց եւ համոզած էր Իբրանոսեանները մասնաճիւղ մը բանալու Հայաստանի մէջ: Իզմիր վերադարձին, յաջորդ տարի սկսաւ իր գործերը հաշուեյարդարի ենթարկել եւ իր բազմանդամ ընտանիքը ղրկեց Հայաստան: Վրայ հասաւ խորհրդայնացումը, ընտանիքը վերադարձաւ Իզմիր, ենթարկուելով նիւթական մեծ զրկանքներու:

Քեմալական բանակի քաղաք մուտքէն օր մը առաջ յաջողեցաւ ընտանեօք անցնիլ Ռումանիա եւ աւելի ետք իր կնոջ ու երկու զաւակներուն հետ հաստատուեցաւ Փարիզ:

Արզուեան թէեւ մտաւոր համեստ պաշար մը ունէր, բայց ամբողջէն կապուած էր իր ժողովուրդին ու անոր դատին: Իզմիրի պահպանողական հայ շրջանակներուն մէջ եւս համակրանք կը վայելէր, իբրեւ նկարագրի տէր, հաւատաւոր Դաշնակցական վարիչ դէմք մը:

Յառաջացած տարիքի բերումով, Փարիզի մէջ թէեւ կ'ապրէր հանրային կեանքէն քաշուած, բայց ընթերցասէր էր ու կը պահէր իր զօրաւոր հաւատքը Հայութեան արդար դատին հանդէպ: Հին սերունդի ազնիւ ու բարի մէկ ներկայացուցիչն ալ կորսնցուցինք, իր զաւակները եւ ընկերները կը սգան իր կորուստը, պահելով լաւագոյն յիշատակներ:

Գ.

ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Կիրակի, 22 Յունուար, մեր գաղութը այցելեց կաթող. պատուիրակը, Սերովբէ եպիս. Մանուկեան: Այս առթիւ պատարագելով Սթասար փողոցի Անկլիքան եկեղեցիին մէջ խօսեցաւ ներշնչուած քարոզ մը Ծնունդի խորհուրդի մասին: Իսկ իրիկունը, ի պատիւ իրեն տրուած ընդունելութեան մը ընթացքին, պատմեց իր տպաւորութիւնները Հայաստանէն: Եղան զանազան հարցումներ, որոնց պատասխանեց սիրայօժար, կարօտի զգացումներ արթնցնելով ներկաներուն մէջ:

ՈՒՍԱՆՈՂ. ԿԵԱՆՔ

Նոյն օրը Ուսանողներու Միութիւնը հրաւիրուած էր տարեկան ընդհանուր ժողովի: Նախորդ վարչութեան գործունէութեան զեկուցումը լսելէ եւ նոր անդամներ ընդունելէ ետք՝ ժողովը ընտրեց նոր վարչութիւնը 1955 – 56 տարեշրջանին համար: Ընտրուեցան՝ Էտի Ժախեան, Երուանդ Փամպուքեան եւ Տիգրան Ստեփանեան:

ՈՒՍԱՆՈՂ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի պարոն, Ֆրանսահայ թերթերըդ միակ նիւթի մը շուրջ համերաշխ կը թուիք: Եղերամայրի անպատասխանատու դերքով, միաբերան կը հեծէք մահագոյժը հոգեհատորի մը՝ որ մեր պոլսահայ մայրենի լեզուն է, կենսունակ, ճկուն եւ ներդաշնակ արտայայտութեան միջոց, որուն հնչիւնները կը հմայեն օտարները:

Օրական առ նուազն մէկ խմբագրականով հայ թերթերդ վիպականօրէն օտարացման գոյժը կ'ողբաք, չանդրադառնալով բնաւ այդ յանկերգին ջլատող եւ ըմբոստացնող հանգամանքին:

Անտարբերը չի կարդար եւ չի հետաքրքրուիր ձեր կսկիծով: Հայոց մեծամասնութիւնը սակայն — ճամբաներուն վրայ մեծցած եւ անգրագէտ — կը խճողուի հանդիսարահներուն մէջ, կը կազմէ հայրենակցականներ, հոսանքին դէմ մաքառելով, ակամայ օտարանալով, ուղեցոյց կը փնտռէ:

Եւ ո՞վ է իր ուղեցոյցը, եթէ ոչ դուք, մտքի մարդերդ:

Եթէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կացութենէն աւելի բարդ է արեւմուտքի գաղթաշխարհներու պահպանումին հարցը, միթէ անլուծելի՞ է:

Պարտաւորիչ եւ ձրի դպրոցները կը հըրապուրեն բովանդակ տեղական պատանութիւնը: Այդ ընդհանուր խմորումին մէջ մեր ինքնուրոյն քաղաքակրթութիւնը տեղ չունի:

Զանգուածական կորուստէն ճարահատ, մեզմէ շատեր, այբենարանի մը ընթերցումը կը նկատեն որոշ չափով ազգապահպանում: Սակայն դուք, երեսուն տարուան եւրոպական կեանքով թրծուած մտաւորականներդ, գիտէք թէ այդ պատրանք է միայն: Ազգին համախմբումը երկարաձգելու, միակ իրական միջոցն մեր կարգին տեղծել երկրորդական վարժարաններ, ուր մեր զաւակները ստիպողաբար խօսին հայերէն, ստանան տեղական վկայականներուն հետ ազգային դաստիարակութիւն, գիտակցին իրենց ծագումին, սիրեն իրենց լեզուն, որպէս զի, ադէտ ու ամօթապարտ չշտապեն դէպ ի ձուլում:

Այս ծրագիրը ցնորք մը չէ, ինչպէս կը կարծեն ոմանք, քանի որ Մուրատեան վարժարանին մէջ երեք – չորս մխիթարեան հայրեր, հարիւր քսան պատանիներու վրայ ձեռք կը բերեն այդ յուսադրիչ արդիւնքը, տեղ չունենալով աւելի թիւով աշակերտ ընդունելու:

Ի՜նչ հրաշագործ արդիւնք կարելի չէր սպասել աղջկանց վարժարանէ մը, որ ազգային կազմակերպութեանց հովանաւորութիւնը վայելելով, ամէն դասակարգի մատչելի ըլլար:

Տարեկան երեք հարիւրէ աւելի աշակերտուհի կարելի էր ապահովել եւ ուժգնօրէն կասեցնել գաղթաշխարհին վայրէջքը:

Քանի տակաւին բոլորովին ուշ չէ, կրկնակ խմբագրականներու նիւթ պէտք է ըլլայ, միայն եւ միայն երկրորդական վարժարաններու անմիջական անհրաժեշտութիւնը:

Դրամագլուխ ունեցող ազգային կազմակերպութիւններու վարիչները, ընդհանրապէս դրամատէր, հայրենասէր, բարեացակամ բայց բազմազբաղ մարդիկ են: Ոչ ընկերաբան են եւ ոչ ալ մանկավարժ: Ցոյց տալ հետեւելիք միակ ուղեգիծը աւելի արդիւնաւէտ չէ՞ քան ողբալը:

Իրատես աշխատութիւնով, թերեւս տակաւին կարելի ըլլայ հոծ համայնքի մը հետ պահպանուած գոհար լեզուի մը օժիտը բերել օր մը, իբրեւ մեր բաժինը՝ հայրենիքին վերելքին:

Արդեօ՞ք արեւելեան ճակատագրականութեամբ, բոլորովին վհատած էք, դո՞ւք եւս, թէ քմծիծաղով մը կը կարդաք այս տողերս:

Ն. ԷԼՄԱԵԱՆ

ԽՄԲ.— Տես այսօրուան խմբագրականը:

հանրային կեանքով միասին:

Այդ շրջանի աշակերտները եւ աշակերտուհիները (շատերը շարունակելով իրենց ուսումը միջնակարգ եւ բարձրագոյն դպրոցներում, այսօր կազմում են պարսկահայութեան ղեկավար տարրը: Նոյն դպրոցի սան է նաեւ արտասահմանեան ծանօթ տաղանդաւոր նկարիչ Յարութիւն Մինասեանը:

1926ի ամառը ընտանիքով թողեցինք Բուշտը, անցանք Պէյրութ: Ես ունեցայ երկրորդ աղջիկ զաւակս Բուշտում: Մի աղջիկ, քաջառողջ զաւակ ունեցաւ Հ. Տէրտէրեանը: Աներեւակայելի էր իր ուրախութիւնը: Իր ազնիւ եւ սիրելի կինը, որ ամէն ինչ զոհած էր սիրոյ համար, ունեցաւ իր հոգին լեցնող սրտահատորը: Ուրախ էինք բոլորս:

Մի վերջին դրուագ Համբարձումի կեանքէն:

1926ի գարնանը Մեսրոպ Մաղաքիա արք.ը որ ընտրուած էր Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի թեմերի առաջնորդ, պիտի անցնէր նաեւ Բուշտ: Կազմակերպուեցաւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն: Պարսից իշխանութիւնը՝ միշտ յարգալիր Հայ. եկեղեցու եւ կրօնականի հանդէպ, իր զինուորական եւ քաղաքացիական բարձր պաշտօնէութեամբ, պատուոյ զինուորական պահակներով պիտի մասնակցէր ընդունելութեան:

Հայոց եկեղեցին, ինչպէս յիշած եմ, այրուած էր, դպրոցի շէնքի մուտքի մօտ եղած մէկ շէնքը վերածուած էր մատուռի, մնայուն քահանայ չունէր Բուշտ այդ միջոցին: Այդպէս լինելով հանդերձ, առաջնորդը քաղաք մտնելով, իր առաջին այցելութիւնը պիտի տար եկեղեցիին: Դպրոցի վերի յարկի մէկ պարապ դասարանը պատշաճօրէն կահաւորուած էր պաշտօնական ընդունելութեան համար: Սրահէն մինչեւ փողոցի մուտքը գորգեր էին փռուած ճանապարհին: Մուտքը զարդարուած էր ծաղիկներով եւ կանաչ դրասանգներով:

Առաջնորդը իր պաշտօնական այցը եկեղեցիին տալէն վերջ՝ պատուոյ հիւրը պիտի լինէր քաղաքի ունեւոր եւ հանրային դէմք՝ վաճառական Պ. Զարիֆեանի, որի զաւակը՝ մեր դպրոցի աշակերտներէն՝ ներկայիս ապրում է Ֆրանսա:

Նրա գեղեցիկ բնակարանը եւս զարդարուած էր բարձր հիւրն ընդունելու պատշաճութեամբ:

ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԶ. դարու ձեռագիր աւետարան մը ծախուած է 2600 տոլարի Նիւ Եորքի Փարք Պէրնէթ Կէլըրիին մէջ: Այս գեղեցիկ ձեռագիրը կը բաղկանայ 315 թերթերէ, հինգ յաւելուածական ճերմակ թուղթով: Աւետարանը զարդարուած է մանրանկարչութեամբ, ոսկեզօծ է եւ փայլուն գոյներով: Լուսանցքներուն վրայ մանրանկարներ կան, աքաղաղի, սիրամարգի, առիւծի, թռչուններու եւն:

ՀԱՅԵՐՈՒ մասին անգլերէն գիրք մը գրած է Տոքթ. Հ. Քէքլիքեան: Ամերիկեան ծանօթ տուն մը գնահատելով այս գիրքը, ստանձնած է անոր հրատարակութիւնը եւ քանի մը ամիսէն լոյս պիտի ընծայէ:

ԳԻՏՆԱԿԱՆ Տոքթ. Ահարոն Պակսար (Պաղտասարեան) մեռած է Նիւ Եորքի մէջ: Ամբողջ Ամերիկայի ականաւոր մետաղագէտներէն, նաեւ հանքաբան եւ քիմիագէտներէն մէկն էր եւ իր գիտութիւնը ի սպաս դրած էր Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան, Բ. աշխարհամարտին: Գիտական մասնաւոր առաքելութեամբ երկու անգամ Եւրոպա ղրկուած է ամերիկեան նաւատորմին կողմէ:

ՓՈՔՐԻԿ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՄԸ, Նունիա Քիւփէլեան (Լեպլեպա) Գահիրէի մէջ շքանշան ստացած է զօր. Մոհամմէտ Իպրահիմի ձեռքով: Փոքրիկ արուեստագիտուհին մասնակցած է սպառազինութեան հանգանակութեան եգիպտ. շարժանկարի աստղերուն հետ եւ լայնօրէն սատարած ձեռնարկին յաջողութեան: Եգիպտոսի թերթերը ջերմապէս կը գնահատեն զինքը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ես քեզի բաց խօսեցէք ըսի, ստախօս էք չըսի: Նախ եւ առաջ, սա ձեր յօդուածը եւ ձեր յայտարարութիւնները իրար չեն բռներ: Ձեր յօդուածին մէջ գոյութիւն ունեցող Իթթիհատի մը մասին խորհրդածութիւն կ'ընէք: Կը գրէք թէ քոնկրէ գումարեր էք: Իսկ ձեր հարցաքննութեան տարբեր եւ հակասական բաներ կ'ըսէք, Ճահիտ պէյ: Հայրենասիրութենէ կը ճառէք, կ'ըսէք թէ ժողովին մէջ կ'ուզէք աշխատիլ Ա. խմբակին հետ եւ լուսամիտ զանգուածի մը ձեւին տակ: Այս չէ՞ ձեր ըսել ուզածը:

— Ոչ, էֆէնտիմ, ուզեցի բոլորը մէկ հաւաքել Ա. խմբակին մէջ, իբր հաւաքականութիւն:

— Շատ լաւ, դուք ի՞նչ էիք անոր մէջ:

— Սոսկական անհատ մը:

— Ճահիտ պէյ, բառերու հետ չխաղանք: Դուք կը խօսիք գոյութիւն ունեցող Իթթիհատի մը անունով:

« Ուշադիր եղէք, եւ այս դատավարութիւնն ալ մի նմանցնէք ձեր միւս դատավարութիւններուն: Ձեր յօդուածին մէջ որոշապէս ըսած էք թէ ինչու եւ ինչ նըպատակով ժողով գումարեցիք: Ձեր յայտարարութիւններն ալ պէտք է այդպէս ըլլան:

— Էֆէնտիմ... Կայի Փաշային մեր տեսակէտները պիտի պարզէինք, այս էր մեր հաւաքոյթին առանցքը: Ինչ կը վերաբերի խմբագրուած ծրագրին, երբ քաղաքական պայքարի ձեռնարկէինք՝ հրապարակ պիտի դնէինք զայն:

— Կը նշանակէ որ դուք գումարուեցաք յանուն Իթթիհատ վէ Թէրաքքը կուսակցութեան, ինչո՞ւ կը ծածկէք:

— Այո, բայց մէկ պայմանով: Կայի Փաշան նախ իր հաւանութիւնը պիտի տար, եւ ապա մէջտեղ պիտի հանէինք այս բոլորը:

— Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, սակայն գաղտնի եւ քաղաքական ծրագիր մըն է, եւ դուք այս հիման վրայ աշխատեցաք, յօդուած գրեցիք, ձեռնարկներ կատարեցիք: Ձեր ընկերներն ալ այս մեկնակէտ ճամբայ ինկան եւ ի վերջոյ գործը յանգեցաւ մահափորձի ձեռնարկին:

— Ես կապ մը ունեցած չեմ այդ գործերուն հետ: Իմ թերթս, «Թանին» ամէն թերթի պէս, գաղափարի մը թերթն է եւ բնականաբար այդ գաղափարն է որ լոյս կ'ընծայէ: Դուք, տէր նախագահ, Հալք կուսակցութեան կը պատկանիք, փայլուն խօսքերէն աւելի հիմնական սկզբունքներ ունիք: Օրինակ, Հանրապետութիւն եւ Ազգային Գերիշխանութիւն: Կը խնդրեմ, ես այս կէտերուն շուրջ ձենէ ի՞նչ տարբերութիւն ունիմ:

Նախագահը ընդմիջեց.

— Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, կրնայ ըլլալ, մենք ալ այդպէս գնահատել կ'ուզենք: Միայն թէ դուք, ձեր ընթացքներով, «քոմիթէճի»ի հոգիով ասպարէզ իջաք: Կախաղան հանուած ձեր ընկերներուն վախճանը յայտնի է:

— Դուք զիս կը ճանչնաք կարծեմ: Ես, Հիւսէյին Ճահիտ, «քոմիթէճի»ի հոգի կրող մա՞րդ մըն եմ արդեօք: Քիչ մը մշակոյթ եւ գիտութիւն ունեցող ձեր նըւաստը կրնա՞յ հաճոյք զգալ այդ բաներէն:

— Այո, բայց կախաղան հանուած Շիւքրին, զոր մինչեւ կրթական նախարարութեան բարձրացուցիք, մահափորձ սարքեց, դաւադրեց... Ան ալ մշակոյթի տէր էր, մտաւորական էր: Հիմա ակնարկ մը նետենք ձեր միւս յօդուածներուն վըրայ, անոնցմէ աւելի որոշ կը հասկցուի թէ դուք խմբակցութիւն մը կազմած էք: Դարձեալ կը հասկցուի թէ յանուն Իթթիհատի ժողով գումարած էք:

— Ոչ, միայն ընկերական ժողով մը:

— Կը խնդրեմ, Ճահիտ պէյ դուք ընկերական ի՞նչ կապեր կրնաք ունենալ Համտի Պապայի, Վէհպիի, Նաիլի հետ: Դուք գումարուեցաք պարզապէս Իթթիհատականութեան համար: Ձեր «ընկեր» կոչած անձերն ալ արդէն խոստովանեցան այդ բանը: Ըսին թէ՝ մենք ժողով գումարեցինք, խորհրդակցեցանք ու վիճաբանեցանք Իթթիհատի անունով: Եւ յետոյ ուրիշ հարցում մը, լուռ անցաք սա քաղաքական ծրագրին վրայէն, հիմա է որ ստիպուեցաք խօսիլ անոր մասին:

— Մինչեւ հիմա ըսածներուս ան ալ մաս կը կազմէր:

— Ո՞ր մաս պիտի կազմէ, անունն անգամ բերան չառիք: Միայն «ես ստախօս չեմ» կ'ըսէք եւ այս յանկերգը կը յեղյեղէք: Ձեր անմիջական ընկերոջ՝ Ճավիտ պէյի խօսքերուն անշուշտ հաւատ կ'ընծայէք, չէ՞: Իրեն հարցուցինք ու պատասխանեց թէ իրենց նպատակն էր երեսփոխան ընտրուիլ եւ ժողովին մէջ պարտադրել ձեր այս քաղաքական ծրագիրը: Ի՞նչ կը հրամէք ասոր:

— Էֆէնտիմ, ըսի թէ նախ Կայի Փաշան պիտի ընդունէր այս ծրագիրը եւ ապա պիտի աշխատէինք անոր համար:

— Տեսաք թէ հակասութեան մէջ ինկաք անգամ մըն ալ, Հիւսէյին Ճահիտ պէյ:

(Շար.)

մօտ կէս ժամ, տեղեկութիւններ հաղորդելով լրագրողներու, բացատրեց թէ համայնավար կուսակցութիւնը ամէնէն զօրաւոր խմբակցութիւնն է Ազգ. Ժողովին մէջ, հետեւաբար իրաւունք ունի կազմելու նոր դահլիճը, բայց ատիկա «դժուար է ներկայիս, որովհետեւ հետեւանք պաշտօնական շրջանակներու եւ միւս ձախակողմեան կուսակցութեանց բռնած դիրքին: Հետեւաբար առաջարկեցի նախագահին ընկերվարականի մը յանձնել կառավարութեան կազմութիւնը, իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով խաղաղութիւն հաստատել Ալժերիոյ մէջ, բանակցութեանց միջոցաւ»:

Հանրապետութեան նախագահը ունկնդրութեան ընդունեցաւ նաեւ Պ. Էտ. Տեփրէօն որ առաջարկեց Հանրապետական ճակատի կառավարութիւն մը կազմել (Կի Մոլէ – Մենտէս Ֆրանս):

Հին եւ նոր վարչապետները եւ կուսակցապետները կարգին, Հանրապետութեան նախագահը ունկնդրութեան ընդունեցաւ նաեւ փուժատեան հոսանքին ներկայացուցիչը, Պ. Փոլ Վահէ, որ թելադրեց մասնագէտներու դահլիճ մը կազմել, երկիրը փրկելու համար ներկայ ընկերային եւ տնտեսական տագնապէն: Խանութպանները եւ արհեստաւորները խմբակցութեան նոր անունն է «Ֆրանսական Միութիւն եւ Եղբայրութիւն»: Իրենց 52 երեսփոխաններէն ոմն վիճելի կը համարուին եւ կը կարծուի թէ փոթորիկ մը պիտի պայթի, եթէ չվաւերացուին:

Կը կարծուի թէ գլխաւոր նիստերը պիտի սկսին նորընտիր Ազգ. Ժողովին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ժ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Մոլոթով եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառեշալ Ժուկով, Փրակա գացին, մասնակցելու համար Վարշաւայի դաշինքին անդամներու խորհրդակցական ժողովին: (Զինակցութիւն Ատլանտեան ճակատին դէմ, արեւելեան պետութեանց հետ):

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Պլիտա քաղաքին մօտ ողանաւային արկածի մը զոհ գացին վեց ֆրանսացի սպաներ: — Առջի օր քսան ըմբոստներ սպաննուեցան, 30 հոգի ալ գերի բռնուեցան:

ՄԱՐՈՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ըմբոստները կը սպառնան կտրել Ֆէս–Թազա ճամբան: Օգնական զօրք ղրկուեցաւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը գնաց Հելսինկի, ստորագրելու համար այն պայմանագիրը որով Ֆինլանտայի կը վերադարձուի Փորքալայի շրջանը, 11 տարուան բռնագրաւումէ մը վերջ: Ֆինլանտա բռնութեան տակ վարձու տուած էր այս հողը, իբրեւ զինուորական խարիսխ, 50 տարուան համար:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ «Կիպրոսի բնակիչները իրաւունք չունին ինքնորոշում պահանջելու իրաւական, աշխարհագրական եւ պատմական պատճառներով»:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետը Էթլի, որ հրաժարելով կոմսութեան տիտղոս ստացած էր, Լորտերու ժողովը մտաւ: Առաջին անգամ է որ նախկին աշխատաւորական վարչապետ մը Լորտերու ժողովը կը մտնէ:

5000 ՖՐԱՆՔ տուգանքի դատապարտուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիայի անդամներէն Փոլ Արման Տըլիլ, 82 տարեկան, այն ամբաստանութեամբ թէ «միքրոմաթօզ» հիւանդութիւնը տարածելով պատճառ եղած է միլիոնաւոր ճագարներու սպաննութեան, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկրներու …

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ
ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին: Ընդարձակ Պօէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային ահաւոր տռամը:

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ: Գին՝ 500 ֆրանք: Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ: Հեղինակին հասցէն՝ G. POLADIAN,
53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք:

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700:

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երգարան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000:

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 ֆր. Թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք:

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համասփիւռ, Գահիրէ 1955: Գինը՝ կազմուած 1000, Թղթակազմ 700 ֆր.:

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք:

Վերադարձ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք:

Զրոյց, Կ. Փոլատեան, (Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 ֆր.:

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք:

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք:

Գիւղը,, Համասփիւռ, Բ. տպ. Աղէտկի, Պէյրութ, 1955: Գինը՝ 600 ֆրանք:

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955: Գինը՝ 1500 ֆրանք:

Խնճոյք Սրբազան (արձակ քերթուածներ) Բիւզանդ Կռանեան, տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ 1955: Գինը՝ 500:

Մթին Մանկութիւն, Վազգէն Շուշանեան, հրատ. գրատուն Գեղամ Սեւանի, 1956, Պէյրութ, 215 էջ: Գինը՝ 400 ֆր.:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ պատարագը Փետրուար 5ին:

ԱՅՆՃԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կրթասէր ընթերցող մը Պ. Գ. հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին Մարկրիթ եւ Տիրուհի Զթըրեան քոյրերը, այս վերջինը ծնած 1907ին Ճերահի մէջ (Անատոլու), որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ հարաւային Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել իրենց եղբօր Պ. Զթըրեանի,

114, rue de la Chasse, Mamers (Sarthe)

Կամ Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ջերմապէս կը խնդրուի Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»յէն արտատպել:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ: Առաջնակարգ նուագախումբ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը 14 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, Պէրիէ Միլիէի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Հրանդ Շահրիկեան (Տիթրոյիթէն) շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իր Եւրոպա այցելութեան առթիւ հիւրասիրեցին զինքը: Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերուն, Պ. Մուշեղ Ճերանեանի եւ Ճերանեան ընտանիքի (Վալանս) եւ Պ. Տիգրան Ասլանեանի (Ժընեւ):

★

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեփունջի, միութեանը անդամներէն Օր. Գ. Դանիէլեանի եւ Պ. Ա. Զահրէճեանի նշանախօսութեան առթիւ: Տիկին Ա. Զիլինկիրեան, Օր. Վ. Տէտէճեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան 500ական, Պ. Ա. Գիզիրեան եւ Ս. Պօյաճեան հազար, Պ. Ժ. Խըրըշեան եւ Մ. Խաչատուրեան 500ական:

⁂

Այրի Տիկին Աղաւնի Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ասլանեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր

ԵՂԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, (յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 20ին, Առնուվիլ):

×

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան: — Մարսէյլ նորոգ հանգուցեալ Տիկին Իսկուհի Քէչէեանի (ծնեալ Մէնթէշեան) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Օր. Արփինէ Փափազեան 5000 ֆր. (Լիոնէն):

Նոյն առթիւ Փարիզէն Պ. Կարպիս Փափազեան հինգ հազար ֆրանք:

Պորտոյէն Պ. Կարպիս Դաւիթեան իր երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ 5000:

Իրենց անուան տօնախմբութեան առթիւ, Պ. Պ. Կարպիս Զիլինկիրեան, Կարպիս Ծնկլտրեան, Կարպիս Յովհաննէսեան 5000ական, Կարպիս Մակէսեան 2000, Յակոբ Պալթաեան հազար, Կարպիս Խաչատուրեան հինգ հարիւր, Մկրտիչ Դերձակեան հազար, Մարսէյլէն Տիկին Զըրպաշխեան երկու հազար, Փարիզէն Պ. Աժտէրեան երկու հազար, ամն հարիւր ղուիցերիական ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ ծօնֆէքսիօնի համար: Դիմել՝
Maison Jasmine, (Baltayan), 19, Fg. St. Denis, Métro St. Denis.

ԺԱՄՄԻՆ հաստատութիւնը խանութպաններու եւ շրջուն առեւտրականներու ուշադրութեան կը յանձնէ թէ ամէն օր բաց է, բացի կիրակիէ:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈԲԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈԲԼ.— Ազգ. Եկեղ. Միութեան ընդհ. ժողովը Փետր. 12, կիրակի կէսօրէ վերջ, ուլ. Ժէի սրահին մէջ ժամը 3ին: Օրակարգ երկամեայ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 21.30ին, ծանօթ սրճարանը, 40պիս ուիւ Էթիէն Տօլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Երկու տարուան հաշուետուութիւն: Նոր պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այսօր, ուրբաթ:

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցական ամանորի հանդէսը

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իմաքիւլէ Քոնսէփսիօն սրահին մէջ, 24 ուիւ Տիւնուար, Լիոն:

Դպրոցական, մանկական նոր եւ հաճելի պարեր ու երգեր:

Կը ներկայացուի նաեւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ կատակերգութիւն մը

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի:

«Կաղանդ Պապան» նուէրներ պիտի բաժնէ աշակերտներուն:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար, Փետրուար 26ին, յետաձգուած է Մարտ 18ին, Ֆրանքօ – Պելժ սրահին մէջ, ժամը 14էն 24: Զխաչաձեւելու համար Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի ձեռնարկը:

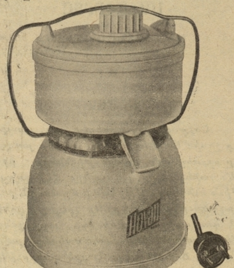
⁂

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի թատերահանդէսը Վարդանանցի առթիւ, Փետրուար 26ին:

Centrifugeur Electrique

Բժիշկները շարունակ կը յանձնարարեն գործածել, բանջարեղէնի եւ պտուղներու հիւթը առողջապահական տեսակէտով:

Ահաւասիկ կատարելագործուած գործիք մը:

ԳԻՆ 15.500 ՖՐԱՆՔ

Դիմեցէք ձեր ելեկտրադէտին կամ
APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)
Գաւառ կը ղրկուի
Contre remboursement

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ,
կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

5 փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4–12
«LES AMBASSADEURS»
3, Avenue Gabriel, Champs - Elysées Métro Concorde
Մասնակցութեամբ
RUDDY CASTEL et son orchestre du CAROLL'S
et Orchestre MICHEL CATHEBRAS
Սիրայօժար մասնակցութեամբ
EDDY MARNAY, accompagné d'EMIL STERN
et JACQUES ACHDJIAN (de Bruxelles), le jeune fantaisiste de la chanson française.
Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով ELYsées 67 - 03

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • SAMEDI 28 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7889 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3300

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Ր ՕՐՈՒԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ

•

Երէկ հրատարակուած ղանդատագիրը կը վերջանայ բաղձանքով մը.

— « Ազգին համախմբումը երկարաձգելու միակ իրական միջոցն է մեր կարգին ստեղծել երկրորդական վարժարաններ»:

Այս ծրագիրը ցնորք մը չէ, ինչպէս կը կարծեն ոմանք »:

Սրտցաւ տիկինը այս առթիւ կը յիշէ Սեւակ Մուրատեան վարժարանը, հարիւր քսան աշակերտներով եւ կը շարունակէ.

— « Ի՞նչ հրաշագործ արդիւնք կարելի չէր սպասել աղջկանց վարժարանէ մը որ ազգային կազմակերպութեանց հովանաւորութիւնը վայելելով *ամէն դասակարգերու մատչելի ըլլար* »:

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս յիշեցնել թէ՝ «Յառաջ»ը երեսուն տարուան նիւթ ունի, այս հարցերու մասին :

Ոչ թէ ոլորուկ կամ հարեւանցի թեթեւութիւն, այլ փաստացի պատճառաբանութիւն, անհրաժեշտ գիտելիքներով: Ու նաեւ յարատեւ խանդավառութիւն :

Խնդիրը արծարծած ենք այն ատեն երբ աւելի բազմաթիւ ունեւորներ կային գաղութին մէջ: Երբ տարագիր բազմութեանց ջիղերը թմրած չէին տակաւին:

Ամէն անգամ որ Բարեգործականը մեծածաւալ կտակ մը կ'ապահովէր, կը յիշեցնէինք ճեմարանի մը հաստատման պահանջը (վերջին անգամ՝ Սիմոն Գալուստեանի ժառանգութեան առթիւ):

Ո՞վ է յոռին: «Դրամագլուխ ունեցող ազգային կազմակերպութիւններու վարիչնե՞րը», որոնք «ընդհանրապէս դրամատէր, հայրենասէր, բարեացակամ բայց բազմազբաղ մարդիկ են »:

Ոչ ուղեցոյց պակսած է, ոչ յստակ ծրագիր, ոչ ալ ազգասիրական կոչ :

Բայց, այդ «բազմազբաղ մարդիկ»ը հայերէն թերթ կը կարդա՞ն: Կամ տրամադի՞ր են որ եւ է առաջարկ լսելու, թօթուելով իրենց սովորամոլութիւնը եւ մեծամտութիւնը :

Մնաց որ, այնքան ալ դիւրին չէ «երկրորդական վարժարաններ » հաստատել այս երկրին մէջ :

Մենք շնորհակալ պիտի ըլլայինք, եթէ «դրամատէր եւ հայրենասէր մարդիկ »ը բարեհաճէին ճեմարան մը բանալ, օրինակ, Մարսէյլի մէջ :

Դեռ անցեալ տարի կ'արծարծէինք այս հարցը, Համազգայինի ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեակին տօնակատարութեան առթիւ:

Լսեցի՞ք որ եւ է ձայն «դրամատէր եւ բարեացակամ» շրջանակէն :

Բացառիկ պարագայ մըն է Մուրատեան վարժարանի նոր տարեշրջանին յաջողութիւնը, տարիներու տագնապներէն վերջ :

Գալով աղջկանց վարժարանի մը հաստատման, հատ մը ունինք արդէն, Դպրոցասէրը, որ կը վայելէ Բարեգործականին հովանաւորութիւնը :

Ինչո՞ւ հազիւ 50 – 60 աշակերտ ունի : Եթէ կրթական մակարդակը տկար է, ինչո՞ւ հեռուէն կը դիտեն: Եթէ գիները մատչելի չեն, ինչո՞ւ միջոցներ չեն մտածեր, չափաւորելու համար :

Նամակագիր տիկինը, որ Մուրատեան վարժարանի խնամակալուհիներէն մէկն է, անշուշտ գիտէ այս «ինչու»ներուն պատասխանը :

Այն ատեն, կը մնայ համոզել թէ կարելի է աղջկանց վարժարան մը հաստատել «տարեկան երեք հարիւրէ աւելի աշակերտներով» :

Ո՞ր օրուան կը սպասեն, այդ «հրաշագործ արդիւնք»ը ձեռք բերելու համար:

Որ եւ է հարցի լուծման համար միայն բաղձանքները բաւական չեն :

Անհրաժեշտ է գործնական առաջարկներ ձեւակերպել, նկատի առնելով միջավայրին պայմանները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ Պ. ԿԻ ՄՈԼԷ

•

ՄԵԾ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ

Հանրապետութեան նախագահը երկար խորհրդակցութիւններէ ետք նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց Պ. Կի Մոլէի, որ 50 տարեկան է եւ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ անոր կենսագրականը պիտի կարդաք այսօր (Գ. էջ):

Եթէ յաջողի, առաջին ընկերվարական վարչապետը պիտի ըլլայ, ութ տարուան մէջ: Վերջինը Փոլ Ռամատիէն էր որ համայնավարները դուրս ձգեց իր դահլիճէն: Նոր վարչապետն ալ այդ քաղաքականութեան պիտի հետեւի, թէեւ կրնայ պէտք ունենալ անոնց 150 քուէներուն, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը : Պ. Կի Մոլէ անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց եւ կը յուսայ Ազգ. ժողովին ներկայանալ Գշ. օր, իր ծրագրով եւ կազմած կառավարութեամբ :

Նոր վարչապետը ջերմ կուսակից է Ատլանտեան դաշինքին եւ միացեալ Եւրոպայի ծրագրին: Վերջերս եռանդով կ'աշխատէր հիւլէական ուժի օգտագործման միութիւն մը կազմելու համար, մասնակցութեամբ վեց պետութեանց :

Հանրապետութեան նախագահին հետ երկու ժամ խորհրդակցելէ ետք, Պ. Կի Մոլէ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց. դահլիճին կազմութիւնը փութացնելու համար: Կ'ըսուի թէ ինքն ալ հաւատք չունի որ երեք ամիսէն աւելի տեւէ նոր կառավարութիւնը : Ելիզէի պալատէն դուրս ելած ատեն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն :

— Հանրապետութեան նախագահը ինծի պաշտօն յանձնեց կազմել նոր կառավարութիւնը: Անհրաժեշտ չէր որ պատասխանի մը սպասէր եւ անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեցի ... Իր իսկ խորհուրդին վրայ պիտի չաճապարեմ: Մէկ – երկու օր խօսակցութիւններ պիտի ունենամ եւ տեղեկութիւններ պիտի քաղեմ զանազան խնդիրներու մասին: Նախագահը եւ ես աչքէ անցուցինք ներքին եւ արտաքին խնդիրներ եւ անդրծովեան հարցեր »:

Ինչպէս յայտնի է, Պ. Կի Մոլէ հանրապետական ճակատ մը կազմած է նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի հետ որ ունի 57 երեսփոխան (արմատական), իսկ ինք 96: Ուրեմն պիտի կազմէ փոքրամասնութեան կառավարութիւն մը որ կը կարօտի համայնավարներու կամ կեդրոնի խմբակցութեանց քուէներուն : Եթէ յաջողի շահիլ հանրապետական ճակատին չորս խմբակցութեանց քուէները, ինչպէս եւ 150 համայնավարներու ձայնը, պիտի ունենայ 341 քուէ, այսինքն օրինական մեծամասնութենէն աւելի :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը ջերմապէս ողջունելով Կի Մոլէի անուանումը, երեք լուծում կը նախատեսէ . — 1. Հանրապետական ճակատի կառավարութիւն մը Մենտէս Ֆրանսի հետ: 2.— Ամբողջովին ընկերվարական դահլիճ մը, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ արմատականներուն հետ: 3.— Հրաժարում Կի Մոլէի, որպէս զի Մենտէս Ֆրանս կազմէ նոր դահլիճը: Կուսակցութիւնը կը նախընտրէ առաջին լուծումը :

Մենտէս Ֆրանս յօդուած մը հրատարակելով իր օրաթերթին՝ «Էքսփրէս»ի մէջ, կը յայտարարէ թէ նոր վարչապետը «կրնայ վստահիլ բոլոր անոնց որ խաղաղութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան քաղաքականութիւն մը կ'ուզեն :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՂԻԱՆ ԱՂՔԱ՞Տ ԷՐ

— «Եղիան (Տէմիրճիպաշեան) երբեք տառապած չէ աղքատութենէ»:

Այս յայտարարութիւնը կը ստորագրէ Տիկին Զարուհի Գալէմքեարեան, իր յուշերը պատմելով «Նոր Աշխարհ» շաբաթաթերթին մէջ :

Այս առթիւ յիշելով իր ազգականական կապերը տարաբախտ գրագէտին հետ, կը նկարագրէ անոր մայրը, Սըրմա հանըմ:

— Մայր ու զաւակ առանձին էին երկյարկանի տան մը մէջ: Երեք սենեակներէն մէկուն մէջ կը բնակէր մայրը : Միւս երկու սենեակներէն մին կը ծառայէր Եղիային ննջարան եւ աշխատանոց: Հոն էր գրասեղանը՝ ծանրաբեռնուած գիրքերով:

Մայրը յաճախ կ'ըսէր մեծ մօրս .

— *Էլպի՛ս, քուրիկս, ես ի՞նչ ընեմ այդ բանաստեղծութիւնը, փիլիսոփայութիւնը, վարժապետութիւնը : Եղիաս սանկ ըսալիք մարդ չէր, շնորհքով կերակուր մը կերած չունի, խելքը միտքը թուղթն ու գրիչն է: Ինտո՞ր ձգեց Բ. Դրան իր լաւ պաշտօնը եւ գրող եղաւ: Քուն չունի աչքս, գիշերները կը լուսցնէ, մայր եղիր եւ դիմացիր ...*

Եղիայի վերջին օրերն ալ նկարագրելով, յօդուածագիրը անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ «ան բնաւ չէ եղած անօրծաթ կամ աղքատ գրագէտ :

— « *Որքան ատեն որ կը բնակէր Գատըգէօյ եւ ուսուցիչ էր Կեդր. վարժարանի, կանոնաւոր կը ստանար իր ամսականները, անշուշտ քիչ թէ շատ կը վճարուէին նաեւ անոր յօդուածները*»:

Բայց գրագէտը կը վատնէր շահած դրամները:

— *Կարեւոր մաս մը կը գործածէր զգեստեղէններու, զորս չափու վրայ պատրաստել կուտար այդ շրջանին Պոլսոյ լաւագոյն այրերու յատուկ դերձակատան մէջ: Նոյնքան խնամքով ու չափու վրայ պատրաստուած էին կօշիկները: Որքան ատեն որ կ'ապրէր մայրը, ուտեստեղէնի մասին նեղուած չէր բնաւ. առկէ յետոյ էր, որ Եղիա իր շահած դրամին մեծ մասը կուտար դուրսը զարնող մուրացիկներու, թանկարժէք նուէրներ՝ իրեն ծառայութիւն մատուցանող կիներու : Մեր սպասուհին երբ կ'երթար մաքրութեան, միշտ վերադարձին ունէր ծրարիկ մը՝ անուշաբոյր սրուակներու, կարի կամ ձեռագործի վերաբերեալ իրեղէններու, ու ժէքաւոր ժանեակէ օձիք մը եւն.: Տան վարձքը վճարելէ յետոյ, իրեն հազիւ կը մնար կաթի ու մածունի դրամ մը եւ շատ գիշերներ անկողին կը մտնէր աման մը կաթնեղէն սնունդով »:*

Տիկին Գալէմքեարեան սխալ կը գտնէ նաեւ այն կարծիքը թէ Տիկին Նիսըն ձրիաբար կը խնամէր Եղիան :

Քանի մը տող եւս, իբրեւ հում նիւթ գրականութեան պատմութեան համար:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ՄԸ

•

Անգլեւամերիկեան խորհրդակցութեանց առթիւ, որ տեղի կ'ունենան Ուաշինկթընի մէջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը յուշագիր մը ուղղած է երկու պետութեանց: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, յուշագիրը այս անգամ ալ կը յիշեցնէ Պաղտատի դաշինքին անպատեհութիւնները : Յետոյ յստակօրէն կը պարզէ Ֆրանսայի տեսակէտները՝ վերահաստատելու համար արեւմտեան պետութեանց դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը . —

1. Խորհրդային սպառնալիքին լաւագոյն պատասխանը պէտք է տրուի տնտեսական գետնի վրայ, — 2. Պաղտատի դաշինքը աւելի կը պառակտէ քան թէ կ'ամրապնդէ Միջին Արեւելքի միութիւնը.— 3. Նախընտրելի է տնտեսական օգնութիւնը կազմակերպել Ֆրանքեւանգլեւամերիկեան միացեալ ճակատի մը միջոցաւ.— 4. Կարգադրել Եգիպտոս–Իսրայէլ վէճը, միասնաբար ձեռնարկներ կատարելով երկու երկիրներուն մէջ.— 5. Վերահաստատել 1950ի յայտարարութիւնը Միջին Արեւելքի զինեալ ուժերու հաւասարակշռութեան մասին: Այս առթիւ Ֆրանսա փափաքելի կը գտնէ նոր զէնքեր չտալ Իսրայէլի.— 6. Ֆրանսա կը պահանջէ որ տեղեկութիւններ հաղորդուին իրեն, անգլեւամերիկեան խօսակցութեանց մասին, նկատի առնելով Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը որուն վրայ կրնայ ազդել Միջին Արեւելքի ամենաթեթեւ դէպքը :

× *Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս իր մօտ հրաւիրելով Ուաշինկթընի հրէական դեսպանը, յայտարարեց թէ ներկայ պարագաներուն մէջ չեն կրնար զէնք տրամադրել Իսրայէլի : Յետոյ բացատրեց թէ շաբաթներ եւ ամիսներ կրնան անցնիլ, մինչեւ որ Մ. Նահանգները եզրակացութեան մը յանգին այս հարցի մասին :*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ *պաշտօնապէս ընդունուեցաւ Փրակայի մէջ, իբրեւ անդամ ութ խորհրդային երկիրներու միջեւ կնքուած զինակցութեան, որ պիտի հակազդէ Ատլանտեան դաշինքին :*

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Անգլիոյ գաղթային նախարարը առջի օր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ, Կիպրոսի մասին : Այդ յայտարարութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ յոռետեսութիւն կը տիրէ գոհացուցիչ կարգադրութեան մը մասին: Նախարարը հաստատեց թէ Կիպրոսի կառավարիչը իր պաշտօնատեղին վերադարձած է եւ բանակցութիւնները պիտի վերսկսի Մակարիոս արք.ի հետ, բայց մերժեց տեղեկութիւններ հաղորդել նախատեսուած զիջումներու մասին: Միայն խոստովանեցաւ թէ կարեւոր տարակարծութիւններ կան: Յետոյ աւելցուց .— « Սխալ է ենթադրել թէ տարակարծութիւնները միայն բառերու մասին է: Անոնք մեծ մասով կապ ունին նաեւ հիմքին հետ: Չեմ կրնար նախատեսել թէ ներկայ վիճակին մէջ կարելի պիտի ըլլա՞յ համաձայնութեան մը յանգիլ : Կառավարութիւնը եւ կառավարիչը կ'ըմբռնեն թէ ստիպողական է աւագ եզրակացութեան մը յանգիլ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ *կը հեռագրեն թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ հնդկական դեսպանատուն այցելեց մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ, այդ երկրին անկախութեան տարեդարձին առթիւ: Յետոյ գացին Ֆինլանտական դեսպանատուն, ուր ընդունելութիւն մը սարքուած էր Փորքալայի երկրամասին վերատացման առթիւ: Շատ սիրալիր խօսակցութիւններ տեղի ունեցան Հնդկաստանի ներկայացուցիչներուն հետ :*

ԻՏԱԼԻՈՅ *վարիչներն ալ հրաւէր ստացած են Մոսկուայէն, պաշտօնական այցելութեան մը համար: Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին :*

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ *ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուընթըր յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերը պիտի կրնան գործնապէս մասնակցիլ Արեւմուտքի պաշտպանութեան, մինչ 1959 եւ թերեւս աւելի կանուխ: Զօրավարին կարծիքով արեւելեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերը մեծ արժէք մը չեն ներկայացներ :*

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ *նոր նաւատորմին սպաները պիտի մարզուին Անգլիոյ մէջ, ինչպէս հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս :*

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Յառաջ» արձանագրելով «Յուսաբեր»ի սարքած Հայ Գրքի ցուցահանդէսի յաջողութիւնը, կը թելադրէր այդպիսի ձեռնարկ մը կատարել Նուպարեան Մատենադարանի կամ Ազգային Տան սրահներուն մէջ:

Իմացայ թէ մտածողներ կան, որ անհրաժեշտ չէ այդպիսի յոգնութիւն մը յանձն առնել հոն՝ ուր արդէն մեծ մատենադարան մը գոյութիւն ունի եւ փափաքողներ կրնան երթալ տեսնել այդ գիրքերը ու նաեւ կարդալ :

Անմիջապէս յայտնենք որ Գահիրէի մէջ ալ Հայոց Առաջնորդարանի շէնքին մէջ կայ Թորգոմեան Մատենադարանը, բաւական ճոխ ու արժէքաւոր հատորներով, բայց կարդացող դրեթէ չկայ:

Ահա այս անտարբերութիւնը պատճառ եղաւ «Յուսաբեր»ի վարչութեան որ պէտք կազմակերպէ Հայ Գրքի Ցուցահանդէսը: Քիչ վարը կը ներկայացնենք ձեռք բերուած խիստ գոհացուցիչ արդիւնքը :

Օտարութեան մէջ Հայ Գրքի առաջին ցուցահանդէսը կարծեմ թէ Աթէնքի մէջ կազմակերպուածն էր քանի տարի առաջ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Երիտ. Միութեան վարիչներէն, երիտասարդ մտաւորական մը, ողբացեալ Գրիգոր Գըլըճեան ու Ս. Գ. Լուսաւորիչ վարժարանի տնօրէն Հ. Յովհ. Կամսարական անցան գործին գլուխը, մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծելով նորակազմ գաղութին մէջ :

Այս յաջողութենէն քանի մը տարի ետքըն է որ կազմակերպուեցաւ նմանօրինակ ցուցահանդէս մը բանաստեղծ Պ. Ս. Սահակեանի եւ Բ. Թաշեանի նախաձեռնութեամբ Գահիրէի Առաջնորդարանի սրահին մէջ·

Լրիւ գաղափար ունէինք երկու ձեռնարկներու կազմակերպութեան եւ գտած յաջողութեան մասին ու երրորդ անգամ, աւելի լաւ ծրագրած ցուցահանդէսի մը շուրջ յաճախ թելադրանքներ ըրած էինք Երիտ. Միութեան վարիչներուն եւ Համազգային ընկերութեան : Դիւրին գործ մը չէր, բաւական աշխատանք եւ ձեռնհասութիւն կը պահանջուէր· «Յուսաբեր»ի վարչութիւնը ի վերջոյ ստիպուեցաւ ստանձնել այդ հոգն ու պատասխանատուութիւնը :

Անտարակոյս մենք ունէինք քանի մը առաւելութիւններ, «Յուսաբեր» Մշակ. ընկերակցութեան ընդարձակ տունը, «Յուսաբեր»ի աշխատաւորները, մեր հրատարակութիւնները, նոյն շէնքին մէջ հաստատուած Փալանճեան Մատենադարանի գիրքերը :

Ի՞նչ էր մեր հիմնական նպատակը :

Արտասահմանի հայ մամուլը, հայ մտաւորականութիւնը քիչ անգամ կ՚անդրադառնան, թէ մեր սքանչելի ժողովուրդը ինչ հրաշքներ գործեր է օտարութեան մէջ եւ ներկայիս ալ հիացումի արժանի ճիգեր կը թափէ :

Սովորութիւն դարձած է մեր բոլոր թերթերու սիւնակներուն մէջ կրկնել, բեմերէն միշտ խօսիլ, թէ Խ. Հայաստանի մէջ ինչքա՞ն շատ գիրքեր կը տպագրուին եւ յափշտակութեամբ կը կարդացուին :

Եւ այս լուրերը յաճախ կը տրուին այնպիսի ձեւով որ անգիտակցաբար կը քաջալերենք նահանջական ոգին տարագիր բազմութիւններուն մէջ :

Հայ Գրքի Ցուցահանդէսին մէջ գիտակցաբար եւ մտածուած ծրագրով մը մենք ներկայացուցինք հայ գրքի կատարած նուաճումներու ամբողջական մէկ պատկերը 1700 թուականներէն ասդին: Առանձին բաժանումներու մէջ դասաւորեցինք Հայ. Եկեղեցիի, Հայոց պատմութեան, Հայաստանի գաւառներու, գաղութներու, գրականութեան վերաբերեալ հատընտիր երկեր, բառարաններ, (Հայկազեանէն մինչեւ Երեւանի ռուսերէնէ հայերէն բառարանը), Մխիթարեան, Խ. Հայաստանի, Համազգայինի, «Դրօշակ»ի, «Յուսաբեր»ի, «Ազգային Հիմնադրամի» (ռամկավարներու) մատենաշարները: Առանց բացառութեամբ ամէնքը կը ներկայանային, համապատասխան իրենց արժէքին: Տպաւորիչ էին «Յուսաբեր»ի քառասուն տարուան կազմուած հաւաքածոները եւ «Հայրենիք» ամսագրի 33 տարուան լրիւ հատորները :

Առանձին սենեակի մը մէջ ցուցադրուած էին արդի հայ օրաթերթերը ու պարբերականները:

Ընդարձակ տեղ յատկացուցած էինք Խ. Հայաստանի հրատարակութիւններուն, որոնցմէ ոմանք այժմ բոլորովին սպառած են, ունէինք մանրանկարչութեան ալպոմէն մինչեւ Լենինի ու Սթալինի ամբողջական գործերը, վէպ, բանաստեղծութիւն, մանկական գիրքեր, միշտ առանձին բաժանումներով: Այցելուն առանց շատ յոգնելու, ամբողջական գաղափար մը կը կազմէր Հայ Գրքի զարգացման ու վերելքի մասին :

Հայաստան եւ Սփիւռք գեղեցիկ մրցակցութեան մը մէջ էին: Առանձին ներկայացուցինք արեւմտեան Հայաստանի գաւառներու, գաղութներու նուիրուած հատորներ (Բարձր Հայք, Վասպուրական, Տարօն, Երզնկա, Շապին Գարահիսար, Արաբկիր, Կեսարիա, Զէյթուն, Մարաշ, Սիս, Այնթապ, Ուրֆա, Զմիւռնիա, եւն. եւն.):

Քանի մը խօսք ցուցահանդէսէն ձեռք բերուած արդիւնքի մասին: Երկու շաբթուան ընթացքին հազարի մօտ այցելուներ ունեցանք, ամէն դասակարգէ տարեցներ, երիտասարդներ, վարժարանի աշակերտներ: Այցելուներու մէջ կային մարդիկ որոնք կը կարծէինք թէ հայ կեանքէն խզուած են, մինչդեռ բերին միասին իրենց զաւակները, ինչպէս կը թելադրէինք մեր հրաւէրին մէջ: Թերացողներ անտարակոյս եղան, նոյնիսկ այն դասակարգին մէջ որ միշտ կը խօսի հայ գրքի ու հայ մշակոյթի մասին ...:

Բայց յուզիչ էր այն հետաքրքրութիւնը զոր ցոյց տուին շատեր: Ժամեր շարունակ իրենց աչքերը յառած էին գիրքերու վրայ: Ի՜նչ տարակոյս որ երեւակայութեամբ փոխադրուած էին իրենց հայրենի հողին վրայ :

Ստեղծուած հետաքրքրութենէն քաջալերուած վերջին շաբթը հրաւէրներ ղրկեցինք նաեւ օտարներու: Այցելեցին Ունեսքոյի ներկայացուցիչը, Էռ–Ֆրանսի Գահիրէի տնօրէնը, բրիտանական դեսպանատան տեղեկատու ճիւղին տնօրէնը եւ մամուլի ներկայացուցիչներ որոնք հիացումով արտայայտուեցան ցուցահանդէսի մասին եւ մատեանի մը մէջ արձանագրեցին իրենց տպաւորութիւնները :

Աւելցնենք որ առանձին տեղ մը յատկացուցած էինք Հայոց պատմութեան, Հայկական Դատի ու գրականութեան նուիրուած ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, ռուսերէն նոյնիսկ թուրքերէն գիրքերու: Փոքր ազգերէն քիչեր այդքան հրատարակութիւններ ունին օտար լեզուներով:

Ցուցահանդէսի առնչութեամբ ուրիշ հարց մը: Սփիւռքի մէջ բազմաթիւ գիրքեր լոյս կը տեսնեն, բայց չեն կարդացուիր, կը լսենք շարունակ :

Իրարմէ կտրուած ենք նոյնիսկ մէկ քաղաքի մէջ, հազիւ օրաթերթին վրայ ակնարկ մը կը նետուի :Այս կացութիւնն իսկ կը հարկադրէ բացառիկ միջոցներու դիմել :

Օտար անուանի հեղինակներու գործերըն անգամ տարածելու, ընթերցողին տեսողութեան հասցնելու համար մեծ գումարներ կը ծախսուին: Այս տեսակէտէն ալ հայ գրքի ցուցահանդէսը շահեկանութիւն եւ օգտակարութիւն ունի: Գահիրէի մէջ առանց մասնաւոր աշխատանք կատարելու, ցուցահանդէսի շաբաթը հարիւր հազար ֆր. Ֆրանքի գիրք ծախուեցաւ, առանց հաշուելու տրուած ապսպրանքները եւ ստեղծուած հետաքրքրութիւնը, բարոյական վարկը Հայ Գրքին:

Փարիզ

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Պարսից իշխանութեան ներկայացուցչութիւնը, ազգային հոգաբարձութիւն, մեծամեծներ եւ ժողովրդի մէկ մասը կառքերով եւ հետիոտն գնացել էին կէս ճանապարհին դիմաւորելու Առաջնորդին: Դպրոցի բակում, մուտքէն սկսած, երկշարք կանգնած էին աշակերտները :

Ժողովրդի մէկ մասն սպասում էր դըպրոցի փողոցում, բոլորը սրտատրոփ սպասում էին : Խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն ի վեր առաջին անգամ լինելով Ս. Էջմիածինէն առաջնորդ էր ժամանում շրջանը: Պահը յուզումնալից էր:

— Եկա՛ն, եկա՛ն...

Սպասող ժողովուրդը մի պահ իրար անցաւ, ու յետոյ պատնիշացաւ դպրոցի նեղ փողոցի երկու կողմերում :

Առաջնորդը կառքէն իջաւ փողոցի բերանին. կազմուեց հանդիսաւոր թափորը: Պարսիկ պատուոյ պահակները, մեծամեծները Առաջնորդի երկու կողմերում, թափորն յառաջ շարժուեց: Տարօրինակ լռութիւն էր, կարծես խօսք չկար ասելու: Շատերն արտասւում էին :

Հասան Դպրոցի բակի մուտքին: Առաջնորդը հազիւ մէկ ոտքը ներս դրած, յանկարծ մի աշակերտ պարզեց կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն տարագիր ազգային դրօշը, եւ աշակերտները, առանց խմբավարի մեծ ու փոքր հնչեցուցին «Մեր հայրենիք»ը :

— Ա՜հհ... — Անակնկալ մի կանչ ժողովրդի մէջ: Պարսիկ պահակ զինուորները պատուի կեցան, թափորը կանգ առաւ: Առաջնորդը քարացաւ տեղում, յուզուեց, աչքերէն արցունքներ հոսեցին: Ոչ ոք խանգարեց աշակերտների երգը, որ հասաւ իր վախճանին.

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի, որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի ...

Եռագոյնը առջեւէն, աշակերտները զոյգ կազմած՝ քայլերի շարժեցան դէպի դպրոցի շէնքը: Առաջնորդը բակում իր հայրական ողջոյնը եւ օրհնութիւնը տուեց ժողովրդին: Մի շփոթութիւն կար, չեղան ճառեր: Առաջնորդը՝ պատուակալ հիւրերով՝ բարձրացաւ շքասենեակը: Սկսուեց աջհամբոյրը: Ժողովուրդն սպասում էր դուրսը, պիտի սպասէր մինչեւ վերջ, պաշտօնական ընդունելութիւնէն յետոյ նրան իր հիւրամեծարի տանը հասցնելու համար:

Հ. Տէրտէրեանը՝ ուսուցչական կազմով պատշաճ համարեց աւելի ուշ ներկայանալ Առաջնորդին, երբ քաշուած լինէին օտար հիւրերը: Համբարձումը չխօսեց: Քաշուեց իր սենեակը :

Ոչ, ուսուցիչներէս ոչ ոք գիտէր, թէ պիտի պարզուէր ազգային դրօշը: Իսկ «Մեր հայրենիք»ը, առանց խմբավարի, միաձայն երգուած, թերեւս ինքնաբուխ էր: Չէ՞ որ ազգային դրօշ եւ քայլերգ զուգընթաց են: Չէ՞ որ աշակերտութիւնը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆԸ

(Պոլսական տիպար մը)

Պահպանողականը կամ հարուստ վաճառական մըն է, կամ հարուստ վաճառական ըլլալու կ՚աշխատի եւ կամ իր ապրուստը հարուստ վաճառականի մը քմահաճոյքէն կախուած է :

Այս վերջին խմբակցութիւնը որ ամէնէն բազմաթիւն է, իր մէջ կը պարունակէ, բացի փոքր առեւտրականներէ, պաշտպանութեամբ իրենց գործին կառչած վարժապետներ ու դպրոցի տնօրէններ, նպաստի կարօտ թերթերու խմբագիրներ, ազգային պաշտօններով ապրող անձեր, հարուստ յաճախորդներու հետ գործ ունեցող բժիշկներ ուփաստաբաններ եւ վերջապէս կրօնաւորներ :

Պահպանողականը իրեն յատուկ վարդապետութիւն, սկզբունք, ուղղութիւն չունի, բնազդաբար կը գործէ :

Իրեն կանոն ընտրած է հակառակիլ այն ամէն արարքներուն կամ գաղափարներուն որոնք ազատականներուն կամ յեղափոխականներուն կողմէ կը կատարուին կամ կ՚արտայայտուին :

Եւ սակայն մէկ քանի հիմնական սկզբունքներ ունի որոնք նախորդ պահպանողականներէ իրեն ժառանգութիւն մը նացած են: Ասոնց գլխաւորն է.— «Հայ ազգը իր եկեղեցիին շնորհիւ պահպանուած է մինչեւ այսօր »:

Կը կարծէ՞ք որ պատմութեան փիլիսոփայութեան խորին ուսումնասիրութեամբ հասած է այս եզրակացութեան: Բնաւ երբեք: Քիչ մըն է այս եւ իբրեւ պահպանողականութեան թանկագին գոհար մը իր խելապատակին անկիւնը խնամով պահած է :

Եթէ այս վարկածին փաստերն ու ապացոյցները ուզէք, պահպանողականը՝ անյողդողդ կը պատասխանէ.

— Էֆէնտիմ, աս ասանկ է, Հայ ազգը իր եկեղեցիին շնորհիւ պահպանուած է մինչեւ այսօր :

Ասիկա համոզում մը չէ իրեն համար, այլ հաւատք մը, հետեւաբար ապացոյցի պէտք չունի :

Զուարճալին այն է որ այս բանաձեւին հակառակն ալ, այսինքն՝ «Հայ ազգը իր եկեղեցիին շնորհիւ կործանած է»՝ նոյնքան եւ աւելի ճշմարիտ է գուցէ եւ աւելի դիւրաւ ապացուցանելի, բայց դժբախտաբար յեղափոխական կամ ազատական վարկած մըն է ու չի կրնար մտնել պահպանողականի մը գանկին մէջ :

Հայ եկեղեցիէն ետքը՝ պահպանողականը պինդ փարած է իր հաւատքին՝ գործի մարդու, շահասէր վաճառականի ստորաբանութեամբ որ հետեւեալն է :

— Ես կը հաւատամ՝ որովհետեւ հաւատալովս բան մը չեմ կորսնցներ, բայց թերեւս կը շահիմ: Հանդերձեալ կեանքը կամ գոյութիւն ունի կամ չունի: Եթէ չունի ինչ կը կորսնցնեմ հաւատալովս, իսկ եթէ ունի այն ատեն կը շահիմ :

Այսպէս ուրեմն հաւատքը պահպանողականին համար վիճակահանութեան տոմսակ մըն է: Եթէ չզարնէ՝ դրպանէն բան մը չի կորսնցներ, իսկ եթէ զարնէ՝ կը շահի: Ուստի խնամով կը պահէ տոմսակը :

Պահպանողականը տեսակ մը ազնուապետական յաւակնութիւններ ունի, որոնք սա բանաձեւին մէջ կ՚ամփոփուին «Մենք ուրիշ՝ ժողովուրդը ուրիշ »:

Այսպէս, պահպանողականը կը պահանջէ որ ժողովուրդը «բարոյական» ունենայ, մեծերուն հանդէպ պատկառանք ունենայ, ազգ. իշխանութիւնը յարգէ : Եւ երբ գիտել տաս թէ ինք այդ գեղեցիկ յատկութիւնները գործնապէս ցոյց չի տար իր վրայ, կը պատասխանէ.

— Մենք ուրիշ՝ ժողովուրդը ուրիշ ... Եթէ ժողովուրդը բարոյական չունենայ, մեծերուն հանդէպ պատկառանք չունենայ, ազգային իշխանութիւնը չյարգէ, ի՞նչպէս կրնանք հետը գլուխ ելլել ...

Ազգ. գործերու մէջ՝ պահպանողականը թաղական է, կալուածոց հոգաբարձու, կտակաց հոգաբարձու է, ոչ թէ օգտակար բան մը ընելու համար, այլ որպէսզի «անօթիները ազգային եկամուտներուն չխրբանան եւ զանոնք կոկորդնին չանցընեն»:

Անօթին իրեն համար ոչ–պահպանողականն է :Յաճախ կը պատահի սակայնոր ինք կուշտ ըլլալով եւ նոյն իսկ այդ պատճառաւ լաւագոյն եւ համեղագոյն պատառներուն ձեռք կը զարնէ եւ զանոնք կուլ կուտայ :

Եւ եթէ բողոքի ձայներ բարձրանան .— «Ժողովուրդը ինչ իրաւունք ունի խառնուելու կը գոչէ, քանի՞ փարա տուած է, ի՞նչ կտակ ըրած է, ի՞նչ կալուած շինած է... տարօրինակ բան, ազգը մեր վրայ վստահութիւն ունի, ժողովուրդը չի կրնար դիտողութիւն ընել ...»:

Այսպէս ազգ եւ ժողովուրդ տարբեր բաներ են իրեն համար եւ իրարմէ կը զանազանուին սա ձեւով որ ազգը պահպանողական է, իսկ ժողովուրդը ազատական:

Ազգային ժողովին մէջ պահպանողականը քիչ կը խօսի եւ բնաւ չի համոզուիր: Վիճաբանութեան դրուած որեւէ խնդրի վրայ նախապէս կարծիք չունի, բայց քուէարկութեան ժամանակ երբեք չի վարանիր: Գիտէ որ ազատականներուն հակառակ պիտի քուէարկէ :

Ժողովին մէջ՝ պահպանողականը ժխտական զօրութիւն մըն է միայն : Պահպանողականը համոզուած է որ եթէ ինք գոյութիւն չունենայ, Հայաստանեայց եկեղեցին, հաւատքը, բարոյականը, պապենական սովորութիւնները, բարքերը, հայ կնոջ բնածին պարկեշտութիւնը, ազգային կալուածները, հերիսան եւ ձուաձեղը, «Բիւզանդիոն»ը, վանքերը, Երուսաղէմը, վերջապէս ամէն բան կը կործանին, կը չքանան, կը փճանան : Ասոր համար կը հաւատայ որ ինք ազգասէր է ու միակ ազգասէրը, բուն ազգասէրը :

Պահպանողականին զաւակը ընդհանրապէս ազատական է մինչեւ իր հօրը մահը, անկէ ետք անոր ստացուածքին հետ՝ կը ժառանգէ նաեւ պահպանողականութիւնը:

ԵՐ. ՕՏԵԱՆ

տուորած էր, թէ ազգային դրօշին ի տես պատուի պիտի կանգնի, եւ պիտի երգէ «Մեր Հայրենիք»ը:

Անշուշտ, դրօշի պարզուելը գիտնալու էր մէկը, ու այդ մէկը Հ. Տէրտէրեանն էր, դպրոցի տնօրէնը:

Վերջապէս, բաւական ուշ, երբ Առաջնորդին հետ մենք կարող էինք լինել, այսպէս ասած, մենք մեզի, ուսուցչական կազմը տնօրէնի առաջնորդութեամբ, ներկայացաւ Առաջնորդին:

Եղաւ հարց ու պատասխան դպրոցի մասին: Գոհացուցիչ էր դպրոցի ուսման վիճակը, կանոնաւորւում էր նաեւ ելեւմուտքը: Մաս առ մաս վերանորոգւում էին դպրոցապատկան խանութները, աճրւում էին վարձի: Մխիթարական էր գալիքը:

Երբ մի պահ լռութիւն տիրեց, յանկարծ խօսեց Գրիգոր Եղիկեանը:

— Պարոն Տէրտէրեան, եղա՞ւ արածդ:

Ակնարկը եռագոյնին եւ «Մեր Հայրենիք»ին էր:

Համբարձումը ոտքի ցատկեց կարմրած ու կապտած:

— Չէր կարող չլինել, կարճ ու կտրուկ պատասխանեց նա.— Հայ ազգն ունի իր դարաւոր երազը, որի իրականացման համար արիւն է տուել ու պիտի տայ: Հոգեւոր, կամ աշխարհական առաջնորդը պիտի լինի իր ժողովրդի հետ, պիտի քայլէ նրա հետ: Չէր կարող չլինել, պարոն Եղիկեան:

Եւ առանց հրաժեշտ առնելու Առաջնորդէն՝ հաստատ քայլերով դուրս ելաւ սենեակէն:

Երեւի չուզեց միջոց տալ Առաջնորդին, խօսելու այդ մասին: Մենք էլ, առնելով Առաջնորդի Աջը, հետեւեցանք մեր տնօրէնին:

Դէպքն անցաւ լռելեայն, շատերը գոհ էին եղածի համար:

— Կեցցե՛ս, Համբարձում

Այս տողերով ուզում եմ փակել յուշերս իր մասին:

Մեռա՞ծ է Հ. Տէրտէրեանը: Ոչ, երբեք իրեն ճանաչողներիս համար:

Այս վայրկեանին ինձ թւում է, թէ նա հաստատ կեցուածքով կանգնած է եռագոյնի կողքին, պատրաստ հնչեցնելու ազգապահպանման մարտակոչը:

Յարգանք հայրենասէրի յիշատակին:

ԵԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Կիրակի, 15 Յունուար, ժամը 16էն մինչեւ գիշեր տեւեց մեր ընտանեկան խնջոյքը, շատ լաւ տպաւորութիւն ձգելով: Զունէինք նուագախումբ, բայց հասարակութիւնը գոհացաւ երգապնակներով:

Երեկոյթը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով: Օրուան նախագահ ընկեր Տիգրան Ազնաւուրեան քանի մը խօսքով պարզեց երեկոյթին նպատակը:

«Իբրեւ նորահաս սերունդ այս երկրին մէջ ծնած, հպարտ ենք, շնորհիւ մեր ղեկավարութեան, ջահը վառ կը պահենք մինչեւ այն երջանիկ օրը երբ բոլորս միասին հայրենիքի հողը պիտի համբուրենք»:

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցեցան Վիէնէն ընկերուհի Կզերեան որ իր երգերով ոգեւորեց ներկաները: Ընկերուհի Գալուստեան կտոր մը արտասանեց Ահարոնեանէն: Սէն Էթիէնէն Անահիտ Ստեփանեան յաջողութեամբ արտասանեց ուրիշ կտոր մը Ահարոնեանէն: Սէն Շամոնէն ընկ. Ալիս Ընտրիկեան արտասանեց «Հայրենիք իմ»: Յարութիւն Ճապուրեան արտասանեց Թումանեանի «Քոյր եւ Եղբայր», իր եղբայրը՝ պատանի Վարդան Խաչատուրեան. «Երեւանը նուագեց», Մարի Ռոզ Ընտրիկեան ծափերու արժանացաւ իր ներդաշնակ երգեցողութեամբ: Լիոնէն ալ հիւրեր ունէինք: Պ. Հ. Թադէոսեան քաջալերական խօսքեր ըսաւ եւ Նոր Սերունդին նուիրեց հազար ֆրանք: Խօսեցան ընկերներ Ս. Գույումճեան եւ Ս. Ընտրիկեան: Յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Ստեփանեան որ ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծեց: Խնջոյքը շարունակուեցաւ հայկական պարերով: Փարիզէն ընկեր Գրիգոր Փափազեան ճառով մը խանդավառեց ներկաները.

Վստահ եմ որ աւելի մեծ բազմութիւն պիտի ունենանք մեր յաջորդ ձեռնարկ

Տիգրան Ազնաւուրեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ԿԻ ՄՈԼԷ

●

Անգլերէնի համեստ ուսուցիչ մը, որ կը պաշտօնավարէր գաւառի մէջ, դարձած է այսօր կարեւորագոյն դէմքը Դ. Հանրապետութեան:

Ձախ հոսանքներու մասնակի յաղթանակը, մենտէսեան եւ ընկերվարական կուսակցութիւններու խնամութիւնը ընտրութիւններէն վերջ ստեղծեցին նոր ուժ մը, Հանրապետական Ճակատ, որ այսօր կը ստանձնէ նոր կառավարութիւնը, իբրեւ յարաբերական մեծամասնութիւն մը Ազգ. Ժողովին մէջ:

Կը մնար անշուշտ գտնել մէկը որ կարենայ կառավարել այս «անկառավարելի» ժողովը, գոնէ.... քանի մը ամիս: Մենտէս Ֆրանս կը նախընտրէր այդ պատիւը թողուլ, գոնէ առայժմ, ընկերվարական առաջնորդի մը որ իրմէ աւելի հաւանականութիւն ունէր կանչուելու Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ, եւ նաեւ համախմբելու իր շուրջը առնուազն 300 ձայն:

Այդ անձն է այսօր Կի Մոլէ, ընդհանուր քարտուղար ընկերվարական կուսակցութեան եւ նախագահ միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին:

Կի Մոլէ ծնած է Օրնի նահանգին մէկ գիւղը, 1906 Յունուար 2ին: Հայրը կտաւագործ էր, իսկ մայրը դռնապան: Քաղաքապետարանի պաշտօնեան կը թելադրէ Կի Մոլէի հօրը որ 1906 Յունուար 2ի տեղ արձանագրուի 1905 Դեկտ. 31, որպէսզի կարենայ ժամ առաջ գործի մտնել: Անշուշտ երկուքն ալ չէին կրնար նախատեսել թէ ինչ տեսակ գործի պիտի մտնէ:

Բացառիկ յատկութիւններ ցոյց տալով դասերուն մէջ, Տարրական Ուսումներու Վկայականէն վերջ, Կի Մոլէ կը ստանայ ուսանողական թոշակ եւ կը շարունակէ դպրոցը: Այդ օրէն առաջին առթիւ կ'ընդվզի պուրժուա դասին դէմ եւ կը զգայ ընկերային անարդարութիւնը: Իր ընկերները զինքը կը կոչէին «Թոշակաւոր»ը:

Այդ միջոցին հայրը կը մեռնի (1914ի պատերազմէն կազէ վարակուած էր) եւ մայրը մեծ դժուարութեամբ կը մեծցնէ իր երեք զաւակները, (Կի Մոլէ ունի քոյր մը եւ եղբայր մը):

16 տարեկանին պաշըլիէ, գիտութեան իր ուսուցիչը կուզէ զինքը արձանագրել Հավրի Ջրագրութեան Վարժարանը, բայց Կի Մոլէ ստիպուած է նաեւ հսկիչի պաշտօն մը վարել մօրը բեռ չդառնալու համար: Նոյն տարին (1921) կ'անդամակցի Ընկերվարական Երիտասարդական Միութեան:

1923ին անդամ է կուսակցութեան եւ կը դառնայ կրակոտ գործիչ մը: Իր կուսակցական գործունէութիւնը կը ստիպէ որ դադրի հսկիչ ըլլալէ եւ կը ձգէ նաեւ Ջրագրութեան վարժարանը, պատրաստելով անգլերէնի լիսանս մը:

Նոյն տարեն (1925) կը կատարէ իր զինուորական պարտականութիւնը իբրեւ սովորական զինուոր: Իր միակ զբօսանքը մարզական կեանքն է, եւ կը դառնայ նաեւ ֆութպոլի միջազգային, զինուորական խումբին մէջ: Լիլի մէջ կը վերջացնէ իր անգլերէնի լիսանսը եւ կը դառնայ ուսուցիչ Արասի լիսէին մէջ: Այդ ճիւղին մէջ մասնաւորաբար զինքը կը հետաքրքրեն քերականական խնդիրները: Գործնական դասընթացք մը գրած է.— «Ֆրանսերէնէն Անգլերէն»... Շատ սիրուած է իբրեւ ուսուցիչ, եւ իր բազմապիսի յատկութիւններուն շնորհիւ կը փոխարինէր ուեւէ բացակայ ուսուցիչ, նոյնիսկ մարզանքի ուսուցիչը:

Արասի մէջ կը շարունակէ իր կուսակցական կեանքը տեղական կազմին մէջ որ այն ատեն ունէր 7 անդամ իսկ այսօր... 800:

Այդ միջոցին կ'ամուսնանայ եւ այսօր ունի երկու ամուսնացած աղջիկներ: Նոյնիսկ մեծ հայրիկ եղած է հազիւ 50 տարեկանին:

1939ին զօրակոչի կ'ենթարկուի եւ 1940 Յունիս 14ին գերի բռնուելով Թուքէ, կը փոխադրուի 5Ա. Օֆլակը: 1941ին իր վէրքը լաւ դարմանուած չըլլալով կ'արձակուի եւ 1942ին արդէն կը մտնէ դիմադրական շարքերուն մէջ, եւ կը գործէ «Պ. Լապուլ» անունով:

Ազատագրումէն վերջ նախկին պարզ զինուորը ունէր հրամանատարի տիտղոս: Անկէ վերջ Մոլէ կը դառնայ Փա Տը Քալէի Նահանգային Խորհուրդին նախագահ, Արասի քաղաքապետ, երեսփոխան, նախարար, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար, փոխ վարչապետ եւ նախագահ Եւրոպայի Խորհուրդին:

Արաս կորսնցուցած է ոչ միայն լաւ ուսուցիչ մը, այլ եւ պրինի վարպետ ընկեր մը:

Կի Մոլէ երիտասարդ արտաքինով, վայելուչ հագուածքով եւ անգլիական ծխիկներու մոլութեամբ կը մատնէ թէ անգլիացի նախահայր մը ունեցած է:

Արասի մէջ շատ ժողովրդական է եւ Յունուար 2ին (ծննդեան 50րդ տարեդարձին օրը) մեծամասնութիւն չահեցաւ քուէարկութեան բոլոր գրասենեակներուն մէջ, (բացի մէկէն): Այսօր «դաստառն» է 43 միլիոն Ֆրանսացիներու որոնց առջեւ ունի երկու կարեւոր խնդիրներ — մէկը՝ աշխարհագրական՝ (Ալժերիան), միւսը ալճեպրայի դժուարին խնդիր մը՝ Ֆրանսայի ելեւմուտքը, ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Սուրիահայ կրթական կեանքը մտած է արդէն իր բնականոն փուլին մէջ: Ինչպէս ծանօթ է 1952ին ծանր տագնապ մը անցուց կրթական կեանքը, երբ զինուորական իշխանութեան մէկ հրահանգին համաձայն համայնքները կը զրկուէին վարժարաններ բանալու իրաւունքէն: Հայերէնը իբրեւ օտար լեզու նկատուելով շաբաթական միայն չորս պահ կ'արտօնուէր: Մասնաւոր դպրոցներու տնօրէններէն կը պահանջուէր արաբական երկրորդական կրթութեան վկայական եւայլն:

Շնորհիւ Բերիոյ կողմի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ին աշխատանքներուն այս դժուարութիւնները հարթուեցան: Հայերէնը այլեւս օտար լեզու չի նկատուիր, վարժարանները ստացան նոր արտօնագիր առաջնորդին անունով: Դպրոցները պետական կրթական ծրագիրը գործադրելով հանդերձ, ապատօրէն հետեւեցան նաեւ Ուսումն. Խորհուրդի ծրագրին: Հայերէն լեզուին հետ աւանդուեցաւ նաեւ Հայոց պատմութիւնը:

Նոր հրամանագրին համաձայն Հալէպի հայ առաքելական համայնքին 15 հայ վարժարաններէն տասնըմէկին պատասխանատու տնօրէնն է Թեմին Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս, որ իր կարգին պատրաստ է փոխանորդ մը նշանակել իբրեւ ներքին տնօրէն: Մնացեալ չորս վարժարաններէն երկուքին արտօնատէրը Բարեգործականն է, իսկ միւս երկուքինը՝ (Կիլիկեան) նոյն վարժարաններու ներքին տնօրէնները:

1954ին Բարեգործականը Հալէպի մէջ բացաւ նոր վարժարան մը:

Կեդրոնէն դուրս, Բերիոյ եւ Դամասկոսի թեմերուն մէջ, բացի յարանուանական դպրոցներէ կան 29 դպրոցներ, որոնց 23ին արտօնատէրը Թեմին Առաջնորդն է: Դամասկոսի երկու վարժարանները (Թարգմանչաց եւ Սահակեան) արձանագրուած են Շաւարշ եպիսկոպոսի անունին, իսկ միւս չորսը (Տերպէսիէի Կիլիկեան, Արաբ Փունարի Նալպանտեան, Քեսապի Սահակեան եւ Գարատուրանի Սահակեան), կը պատկանին Բարեգործականին: Կաթոլիկ դպրոցներու արտօնատէրը Հայ Կաթողիկէ համայնքի հոգեւոր տէրն է, իսկ բողոքականներունը՝ Հալէպի պատուելին:

1954 – 55 դպրոցական տարեշրջանին Սուրիոյ մէջ բացի կաթոլիկ եւ բողոքական վարժարաններէ, կան 44 հայ դպրոցներ, 416 կրթական պաշտօնեայ, որոնց 153ը այրեր են, 263ը կիներ:

Սուրիոյ կրթական նախարարութիւնը Հալէպի եւ շրջաններու մեր վարժարաններուն կը տրամադրէ 36 ուսուցիչներ, 25 այր եւ 11 կին: Ասոնք բաւարար չըլլալով, դպրոցները իրենց հաշւոյն կը հրաւիրեն նաեւ արաբերէն դասաւանդող ուսուցիչներ, բոլորն ալ արաբ:

Կրթական նախարարութիւնը նպաստ կը յատկացնէ Հայկ. դպրոցներուն: 1954 – 55ին վճարած է 16.000 ս. ոսկի:

Աշակերտներու ընդհ. թիւն է մանչ 4121, աղջիկ 3631, գումար 7752, ուսուցիչ 416: Տարեկան ելեւմուտքը մօտ 590-392 ս. ոսկի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ո՞րն է որ դուք գաղտնի քոմիթէ մը կազմած էիք Իթթիհատի անունով, դաւադրութիւններ սարքած էիք:

— Կ'աղաչեմ, նախագահ պէյ էֆէնտի, անկարելի է որ գաղտնի քոմիթէներու մաս կազմեմ ես, դաւեր սարքեմ: Շատ կը խնդրեմ զիս մի՛ նախատէք, ես առաջին օրէն այդպիսի բաներու դէմ եմ:

— Աղէկ, բայց միայն իշխանութեան գլուխ եղած ատեն հակառակ էք: Ընդդիմադիր կուսակցութեան մը կազմութեան առթիւ չփնտռեցի՞ն ձեզի:

— Ոչ, չփնտռեցին, գիտեն թէ պարապ խօսքեր մարիկ ընող մարդ չեմ:

— Ո՞վ առաջարկեց ձեզի որ երեսփոխան ըլլաք:

— Էրզրումի երեսփոխան Սալիհ պէյ եւ Գարա Քէմալ պէյ: Մէհմէտ Խանի գրասենեակը առաջարկեցին միասին: Զիս այս նպատակով հրաւիրած էին, ես ծխախոտ դեցայ եւ առի քալեցի:

— Կը կարծէք թէ կը կլլե՞նք այս բաները, Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, կրնա՞նք ընդունիլ: Տօքթ. Նազըմի անմոռանալի նամակն ալ կը հաստատէ թէ, դուք բոլորդ գաղտնաբար աշխատած էք Իթթիհատի համար, մասնաւոր ծրագրով, եւ ձեզի երեսփոխանութիւն առաջարկած են միայն այս նպատակով:

— Այո, բայց չընդունեցի:

— Մի վրդովիք, ձեզ երես առ երես պիտի բերենք ձեր ընկերներուն հետ:

Դատավարութիւնը մտաւ երկրորդ փուլին մէջ եւ յայտնի էր որ Անկախութեան Ատեանը չէր ուզեր դիւրաւ թողուլ Հիւսէյին Ճահիտի օձիքը: Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովները «գաղտնի քոմիթաճիութիւն»կը նկատուէր, Իթթիհատի ուրուականն է որ կը ցցուէր իբր վտանգ եւ փորձանք՝ Հալք կուսակցութեան գլխուն:

Հիւսէյին Ճահիտ մեծ ճարտարութեամբ կը չէզոքացնէր նախագահ Ալի պէյի հարցումները, բայց նախագահն ալ միշտ առիթ կը գտնէր զայն նեղը դնելու: Հիմա դատարան բերուած էին Հիւսէյին Ճահիտի երկու իթթիհատական գործակիցները, Ճավիտ պէյ եւ Քէօր Ալի Իհսան եւ նոր բեմադրութիւն պիտի սկսէր, զանոնք երես առ երես բերելով:

— Նախագահը նախ խօսքը ուղղեց Ալի Իհսանի.

— Ձեր առաջին հարցաքննութեան մէջ ըսած էիք թէ, Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան նախագիծը միասին պատրաստած էիք ժողովի մը մէջ, ուր կային նաեւ Գարա Քէմալ եւ Ճանպոլաթ: Այս մասին բացատրութիւն տուէք:

Ալի Իհսան ծունկ-բարեւ կենալով.— Էֆէնտիմ, Մէհմէտ Խան, Գարա Քէմալ պէյի գրասենեակը հաւաքուելով, նախ կարդացինք այդ ծրագիրը: Այնուհետեւ Ճավիտ պէյի տունը երկու անգամ գումարուեցանք, եւ հոն քննեցինք ու վճռաբանութեան դրինք Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ծրագիրը:

— Ի՞նչ պիտի ըսէք, Ճավիտ պէյ:

Ճավիտ պէյ.— Կարծեմ մեր ընկերը կը սխալի իր յիշողութեան մէջ: Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ծրագիրը եւ մեր պատրաստած ինը յօդուածնոց ծրագիրը իրարու կը խառնէ: Հակառակն է որ կ'ըսէ:

— Դուք ըսէք հիմա, Ալի Իհսան պէյ, Ճավիտ պէյի ըսածը չիտա՞կ է:

Ալի Իհսան.— Էֆէնտիմ, իմ գիտցածս այս է, այսպէս կը յիշեմ:

— Ո՞ր թուականներուն այս խնդիրները քննեցիք Ճավիտ պէյի տան մէջ: Երեսփոխանական ընտրութեա՞նց առթիւ:

— Եթէ չեմ սխալիր, երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ չգումարուեցանք Ճավիտ պէյի տունը:

Ճավիտ պէյ.— Տեսա՞ք, տէր նախագահ, Ալի Իհսան պէյ կը սխալի իր յայտարարութիւններուն մէջ:

(Շար.)

Նոր կառավարութեան կ'իյնայ փրկել Ֆրանսական Ափրիկէն, ամբողջաբար վերահաստատել պետութեան հեղինակութիւնը բոլոր աւատապետութեանց հանդէպ որոնք կ'ուզեն անոր տեղն անցնիլ եւ այժմ բացէ ի բաց ապաւինած են իրաւակարգին թշնամիներուն: Մենք «վարան մեր լիակատար աջակցութիւնը պիտի ընծայենք Կի Մոլէի կառավարութեան: Եւ կը խնդրենք բոլոր քաղաքացիներէն անոր ուժ տալ համոզումով. որովհետեւ այս անգամ Հանրապետութիւնը փրկելու հոգն ունինք»:

Լրագրողներու հարցումներուն ալ պատասխանելով, Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց.— Հանրապետութեան նախագահին հետ քննեցինք Հիւս. Ափրիկէի եւ մասնաւորապէս Ալժերիոյ խնդիրը: Անտարակոյս ամէնէն ծանրակշիռ հարցն է այս եւ հարկ է երկար խորհիլ, կարգ մը քաղաքական որոշումներ տալէ առաջ:

Շատ մը արմատականներ կ'ուզեն որ Մենտէս Ֆրանսի յանձնուի անդրծովեան (գաղթային) նախարարութիւնը, որպէսզի կարենայ վարել Ալժերիոյ գործերը: Հաւանական է որ արտաքին նախարարութիւնը միասնաբար վարեն վարչապետը եւ Մենտէս Ֆրանս: Կարծողներ կան թէ Կի Մոլէի առաջին գործը պիտի ըլլայ Ալժերիա երթալ կամ հոն ղրկել Մենտէս Ֆրանսը, քննութեան համար:

× Նոր վարչապետը քանիցս բացատրած է թէ յարմար չէ նոր ազգայնացումներ կատարել ներկայ պարագաներուն մէջ: Ցետոյ, համաձայն է սահմանադրութեան եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման, ճշդելու համար Ազգ. Ժողովի լուծման պարագաները եւ ապահովելու համար երեսփոխաններուն ուղղակի ընտրութիւնը:

× Հաւանական է որ ներքին եւ կրթական նախարարութիւնները յանձնուին արմատականներու: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան համար ալ թեկնածու կը համարուի արմատական մը՝ Շապան Տելմաս:

× Ազգ. Ժողովին զանազան յանձնախումբերն ալ կազմուեցան: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները 11 անդամ ունին իւրաքանչիւր յանձնաժողովի մէջ, ընկերվարականները եւ անկախները՝ եօթնական, արմատականները՝ չորսական եւայլն:

× Խմբակցութիւնները վերջնապէս տեղաւորուեցան: Փուժատեան երեսփոխաններուն յատկացուեցաւ Ազգ. Ժողովի սրահին ծայրագոյն աջ մասը:

ՓՈՒԺԱՏԵԱՆ շարժումին դէմ պայքարելու համար բանաձեւեր քուէարկեցին Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, Բանուորական Ուժը եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ հրաւիրուեցաւ իտալական թերթի մը փարիզեան թղթակիցը, որ «Փուժատի կապիկները» կոչած էր իտալացի փուժատեանները:

ԱԲԲԱՅ ՓԻԷՌԻ հետեւորդները գրաւեցին Օթէօյի կամարուղին, անտուն բնակիչներ տեղաւորելու համար:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ առանձնաշնորհներ կը վայելէին Մ. Նահանգները, 1787էն ի վեր: Որոշեցին հրաժարիլ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով Ֆրանսայի:

ՈՉ - ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ դաշինք մը կնքել առաջարկած է Բուլկանին, Այզընհաուըրի ուղղած նամակով, ինչպէս կը հաւաստեն ամերիկեան աղբիւրէ:

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Այս կիր. Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը կը մրցի Քանէի խումբին դէմ, Թրէզ Քուանի մարզադաշտին վրայ, նոր յաղթանակ մը շահելու առաջադրութեամբ:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ.— Հինգշաբթի օր Քորթինայի մէջ Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Կրօնքի պաշտօնապէս բացուած յայտարարեց 7րդ մարզական խաղերը (ձմեռնային): Կը մասնակցին 33 ազգեր: Սովետ մարզիկները բաւական մտահոգութիւն կը պատճառեն սովորական «ֆավորի»ներու: Առաջին առթիւ սկսան սքիի եւ հոքէյի մրցումները:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Համիտ - Անէյերս կռփամարտի մրցումը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի իրիկուն Մարզական Պալատին մէջ: Ներկայ էին տասը հազար հոգի: Պելժ Անէյերսի «թեքնիք» առաւելութիւնը բաւական չեղաւ հաւասարութիւնը կոտրելու եւ արդիւնքը յայտարարուեցաւ «մաչ նիւլ»: Թէեւ ոմանք վիճելի կը գտնէին այս վճիռը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Համբարձումեանի տիկնոջ ԵՐՄՈՆԷ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ (ծնեալ Մարկոսեան) կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն 4 Փետր., շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Կը պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գեր. Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Ամուսինը, զաւակները, թոռները, Համբարձումեան եւ Մարկոսեան ընտանիքները յարգող բոլոր բարեկամները եւ ազգականները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ:

Մասնաւոր հրաւէր եւ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

●

Այրի Տիկին Արուսեակ Զորայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր

ՆՇԱՆ ԶՈՐԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամներ եւ իր յիշատակը յարգողները:

⁂

Տիկին Թեֆար Դուլիթեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ի յիշատակ՝

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՏԱՅԵԱՆԻ

(Մեռած Հայաստան)

կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 10ին, Սէն Քանա եկեղեցին: Կը պատարագէ Յ. Վ. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ, Ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ պատարագը Փետրուար 5ին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի Փետրուար մէկին, Զորեքշաբթի ժամը 18ին, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեկենդանը աւելի փառաւոր կերպով տօնելու համար, ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը՝

LE VAMPINGի ՍՐԱՀԸ

18 Փետրուարին եւ ոչ թէ
ՔԼԻՒՊի մէջ 11 Փետրուար

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին Մարկրիթ եւ Տիրուհի Զթըրեան քոյրերը, այս վերջինը ծնած 1907ին Ճերահի մէջ (Անատոլու), որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ հարաւային Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել իրենց եղբօր Պ. Զթըրեանի,

114, rue de la Chasse, Mamers (Sarthe)

Կամ Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ջերմապէս կը խնդրուի Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»յէն արտատպել:

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Շտիկեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գըզիրեան, Օր. Պէաթրիս, Պ. Սէրժ եւ Պ. Ժան Գըզիրեան, Տիկին Մ. Գըզիրեան եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Սարգիսեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Հ. Նալպանտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Շտիկեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Փանոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թանթարեան, Այրի Տիկին Պարոնվարդեան եւ Պ. Երուանդ Գազազեան կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, մօրեղբօր, ազգականին եւ բարեկամին

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Յունուար 27ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, Յունուար 30ին, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 րիւ Ժան Կուժօն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Անկէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 28 Յունուարին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահներուն մէջ: Առաջնակարգ նուագախումբ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը 14 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, Պէրիէ Միլիէի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱԽԱՍԱՐԴ, պաշտօնաթերթ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Գ. տարի, թիւ 40 (Նոյեմբեր 1955): Հայերէն եւ սպաներէն բաժիններով: Պուէնոս Այրէս (Արժանթին):

ՊԱՐՏԷԶ, մանկական թերթ, 10րդ տարի թիւ 122, (Յունուար 1956): Խմբագիրներ Ատրինէ Տատրեան եւ Բագարատ Թեւեան: Պոլիս:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

5 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4-12

«LES AMBASSADEURS»

3, Avenue Gabriel, Champs - Elysées Métro Concorde

Մասնակցութեամբ

RUDDY CASTEL et son orchestre du CAROLL'S
et Orchestre MICHEL CATHEBRAS

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

EDDY MARNAY, accompagné d'EMIL STERN
et JACQUES ACHDJIAN (de Bruxelles), le jeune fantaisiste de la chanson française.

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով ELYsées 67 - 03

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ազգ. Եկեղ. Միութեան ընդհ. ժողովը Փետր. 12, կիրակի կէսօրէ վերջ, րիւ Ժէլի սրահին մէջ ժամը 3ին: Օրակարգ երկամեայ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

ԼԻՈՆԻ «ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Դպրոցական ամանորի հանդէսը

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իմաքիւլէ Քոնսէփսիոն սրահին մէջ, 24 րիւ Տինուար, Լիոն:

Դպրոցական, մանկական նոր եւ հաճելի պարեր ու երգեր:

Կը ներկայացուի նաեւ դպրոցական աշակերտներու կողմէ կատակերգութիւն մը

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի:

«Կաղանդ Պապան» նուէրներ պիտի բաժնէ աշակերտներուն:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ատենապետուհի Տիկ. Նազլու Ղարիպեանէ չորս հազար Ֆր., իսկ երկու հազար ալ դպրոցին համար, իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.
ԿԻՐԱԿԻ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 29 JANVIER 1956
32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7890 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3301

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ԳԱՆՁԵՐԸ

Մեր մատնանշած չորս – հինգ վանքերը եթէ իսկապէս պիտի ծառայեն մշակոյթի զարգացման, տարրական պայման է որ դառնան կենդանի վառարան ուսումնասիրութեան եւ արտադրութեան :

Ինչպէս դիտել կուտայինք վերջին անգամ, անոնց միայն ձեռագիրները անսպառ ոսկեհանք մը կը կազմեն :

Ի՞նչ օգուտ այդ անչափ հարստութենէն, եթէ պրպտումներ եւ պեղումներ պիտի չկատարուին : Եթէ նոր դէմքեր մէջտեղ պիտի չելլեն մէկ սերունդէն միւսը, լեզու տալու համար դեղնած թուղթերուն :

Բանասիրութիւնը եւ պատմութիւնն ալ մշտանորոգ վերլուծում, պրպտում եւ մշակում կը պահանջեն, ինչպէս մշակոյթի միւս ճիւղերը :

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, Վիէննայի Մխիթարեանները մնացած են հաւատարիմ՝ իրենց աւանդութեան : Իրենց ամսագիրը, «Հանդէս Ամսօրեայ», հաւաքածոյ մըն է մատենագրական – բանասիրական ուսումնասիրութեանց, երբեմն չափազանց մասնագիտական :

Իրենց «Ազգ. Մատենադարան»ը կը կազմէ գանձարան մը տեւական գործերու, աւելի կամ նուազ հասուն մշակումով :

Այդ աշխատանքն ալ կրնայ կանգ առնել, եթէ նոր ուժեր պատրաստած չեն, յաջորդելու համար Տաշեաններու եւ Ակինեաններու :

Պատահած է որ այս ուղղութեամբ հարցումներ ուղղենք Վենետիկի Միաբանութեան :

Պատասխան.— Վարդապետները ընդհանրապէս կլանուած են վանքին վարչական – ներքին հոգերով : Շատերն ալ կը նախընտրեն աշխատիլ վանքէն դուրս, նուիրուելով կրթական–դպրոցական գործունէութեան :

Ըսել կ՚ուզեն թէ տրամադրելի ուժեր չեն մնար, Մատենադարանին եւ ձեռագրատան վրայ հակելու, պրպտելու եւ տքնաջան, տեւական աշխատանքներ կատարելու համար :

Այնպէս որ իրենց ամսագիրն ալ, Բազմավէպ, դարձած է գրական թերթ :

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ Երուսաղէմի վանքը, այս տեսակէտով :

Իրողութիւն է որ վանքը ծանր տագնապներու մատնուած է թէ երկրորդ աշխարհամարտին եւ թէ մանաւանդ Պաղեստինի պատերազմին հետեւանքով (1948) : Աւելի ծանր քան միւս վանքերը :

Մենաստանին ապահովութեան եւ մատակարարութեան հետ, հազարաւոր պատսպարեալներու պարենաւորման հոգը տեսակ մը խնամատարութեան վերածած է Միաբանութիւնը :

Երեւի այս է պատճառը որ իրենց ամսագիրն ալ, «Սիոն» կը մնայ աժգոյն եւ տհաս, իբրեւ բանասիրական պարբերաթերթ :

Կը մնայ գիտնալ թէ գոնէ երիտասարդ Միաբաններուն մէջ կա՞ն ընդունակ տարրեր, օգտագործելու համար այնքան ճոխ ձեռագրատունը :

Իսկ Անթիլիասի մէջ ամէն ինչ ի լինելութեան է, իբրեւ նոր հաստատութիւն :

Մնաց որ, դպրեվանքն ալ աւելի շատ կը ձգտի հոգեւոր հովիւներ արտադրելու, վարդապետ կամ քահանայ ճարելու, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա :

Այդ պատճառով ալ, իր ամսագիրը, Հասկ, աւելի շատ խոստում է :

Միջանկեալ ըսենք թէ չորս վանքերուն ամսագիրներն ալ շատ անկանոն կը հրատարակուին :

Հաւատա՞նք թէ վերանորոգման փորձ մը պիտի կատարեն վերոյիշեալ Միաբանութիւնները, որպէսզի մենաստանները չդառնան հասարակ ճգնարան կամ ծուլարան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՎԵՐՋԱՑՆԵԼ ՎԱՂԸ

Նոր վարչապետը, Կի Մոլէ, կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները, օր առաջ կազմելու համար իր դահլիճը : Կը յուսայ կազմը լրացնել այս իրիկուն (կիրակի) եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ Գշ. օր : Այս առթիւ յայտարարեց թէ կէս մը պիտի մեկուսանայ, իր ծրագիրը մշակելու համար :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ պարզ մեծամասնութիւն մը պիտի շահի համայնավարներու 150 քուէներով : Բայց շատ բան կախում ունի դահլիճին ծրագրէն : Եթէ համայնավարները մերժեն վստահութիւն յայտնել, այն ատեն մեծամասնութիւն կրնան ապահովել էտ. Ֆորի կուսակիցները (14), Պ. Փինէի անկախները եւ կղերականները (95), ինչպէս եւ Ժողովրդական Շարժումը (73 երեսփոխան) : Առանց աջին կամ ձախին աջակցութեան Մոլէ – Մենտէս Ֆրանս ճակատը պիտի ունենայ միայն 191 քուէ :

Ամէն պարագայի մէջ, բանգէտներ կը կարծեն թէ նոր դահլիճը պիտի ըլլայ փոքրամասնութեան կառավարութիւն մը, կարճ տեւողութեամբ :

Պ. Կի Մոլէ առջի օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախորդ վարչապետին՝ էտ. Ֆորի հետ : Երէկ ալ պիտի տեսակցէր : Իսկ Մենտէս Ֆրանսի հետ միշտ կը խորհրդակցի, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու եւ ծրագիրը մշակելու համար : Մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ, նաեւ, Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչին եւ ուրիշ մասնագէտներու հետ, ուսումնասիրելու համար երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը : Օրուան հրատապ խնդիրը կը կազմէ Ալժերիոյ վտանգալից հարցը : Կուսակալը, Ժաք Սուսթել, Փարիզ եկած է նորէն, խորհրդակցելու համար : Ինչպէս գրած ենք արդէն, Պ. Սուսթել միշտ կը յիշեցնէ թէ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն կորսուած է, եթէ Ալժերիան կորսնցնենք :

Վարչապետը զինուորական կացութիւնն ալ քննեց, տեսակցելով ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարին՝ զօր. Պիյոթի հետ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս վերջինը ազդարարած է թէ լաւ տպաւորութիւն պիտի չգոյանայ արտասահմանի մէջ (Անգլիա եւ Մ. Նահանգներ), եթէ նոր կառավարութիւնը չափէն աւելի հակի դէպի ծայրագոյն ձախ :

Զանազան ենթադրութիւններ կ՚ըլլան նոր դահլիճին կազմութեան մասին : Այսպէս, կ՚ըսեն թէ Մենտէս Ֆրանս պիտի ըլլայ փոխ վարչապետ, ուրիշ երկու արմատականներու հետ. Պ. Քրիսթիան Փինօ (ընկերվարական) արտաքին գործերու, Լաքոսթ (նոյնպէս), ելմտական, Ժիլպէր Ժիւլ (արմատական) ներքին գործերու, Կազիէ (ընկերվարական), աշխատանքի, Մորօ Ժիաֆերի (արմատական) դատական են. :

Դահլիճը պիտի բաղկանայ 10–12 նախարարներէ, բազմաթիւ խորհրդականներով :

× Տեղական թերթ մը, «Փառի Փրէս», յօդուածաշարք մը սկսած էր երէկ Ալժերիոյ մասին : Յօդուածագիրը, Փոլ Ժեուէն, որ Հիւս. Ափրիկէ գացած էր վերջերս, կը յայտարարէ թէ «պիտի ըսեմ անողորմ ճշմարտութիւնը», եւ քարտէս մըն ալ գծած է, պատկերացնելով ըմբոստութեան ծաւալումը :

× Ազգ. Ժողովին մէջ փուժատեան երեսփոխաններուն յատկացուած է ամփիթատրոնին ծայրագոյն աջ թեւը, ուր երբեմն կը նստէին կղերականները : Փուժատեանները բողոքեցին, պահանջելով սրահին միջին մասը, «երկու կէսերուն միջեւ ուր ջուրերը կը բաժնուին», ինչպէս կ՚ըսէր իրենց անդամներէն մին : Բայց ի վերջոյ համակերպեցան, արձանագրել տալով իրենց բողոքը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆՈՐԷՆ ԵՂԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Տիկ. Գալէմքեարեան իր յուշերուն մէջ քանի մը ճշդումներ եւս կատարելով, դիտել կուտայ թէ Մատամ Նիսքն կը բնակէր վատահամբաւ փողոցի մը մէջ, «տուն մը որուն առջեւ կը վառի կարմիր լոյս մը» : Այնպէս որ, իր զարմիկները չէին կրնար այցելել :

Այդ միջոցին, Եղիան բոլորովին կերպարանափոխուած էր, «փիզիքապէս ալ, իր հագուելու, քալելու ձեւերով» :

Այս առթիւ կը պատմէ թէ օր մը Եղիային հանդիպած է Կիւմիւշ Սույի ճամբուն վրայ, Բերա, ընկերակցութեամբ Տիկին Նիսքնի :

— «Եղիա այլակերպուած ձեւ մը ունէր. հագած էր այլանդակ խոշոր հագուստ մը. ճմռթկուած խոշոր ֆէս մը գլխուն, որուն շուրջ կապուած էր սպիտակ փաթթոց մը : Անոնց կը հետեւէր հսկայ մարդ մը, ջրհանկիրի երեւոյթով : Երբ Մատամ Նիսքն զիս նշմարեց, նշան ըրաւ որ չմօտենամ. ճամբուն մէջտեղ մնացի սահմռկած : Կրնա՞ր Եղիան ըլլալ այսպէս : Մատամ Նիսքն յետոյ երբ այցելեց ինծ, ըսաւ թէ ստիպուած էր պահել այս մարդը Եղիայի հսկողութեան համար» :

Այսպէս, այդ օտարուհին միշտ կը զուրգուրար հիւանդ գրագէտին վրայ, «հուժկու ջրհանկիր մը պահելով հսկողութեան համար, որպէսզի գիշերով չփախչի տունէն կամ ճամբան քալած ատեն լոյս չտայ, միշտ անձնապահութեան մղձաւանջէն բռնուած» :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, Տիկին Զաբունի կը բացատրէ թէ «Տիկին Նիսքն երբեք իրաւունք չունէր Եղիային մահուընէն վերջ գանգատելու թէ հայ ազգը անտարբեր գտնուեցաւ իր մեծ գրագէտին, փիլիսոփային եւ իմաստասէրին հանդէպ : Ինք լաւ, բարի ու նուիրուած կին էր, բայց իր տունը դիւրամատչելի չէր» :

Եւ ահաւասիկ անձնասպանութեան պարագան.

— «Նորէն, սակայն, հնարամիտ այլ ցնորած հէք Եղիան, ընտանիքին միակ Եղիան, օգտուելով Տիկին Նիսքնի մի քանի վայրկեան բացակայութենէն, մէջքին կապած գօտիով, այն երկայն ու մէջքին փաթթուած հաստ գօտիով, որ իր առողջ ու գեղապաշտ օրերուն տեսնելն իսկ պժգանք պիտի պատճառէր անոր, այդ ստորադաս մարդոց գօտիով, որ ո՞վ գիտէ ի՛նչ առիթով կապուած էր մէջքին, եղաւ անձնասպան՝ ինքզինքը կախելով, իր նստած սենեակին դրան վրայ հաստատուած կեռղամէն կապելով գօտին» :

Ուրիշ վկայութիւններ ալ կը հաստատեն թէ որքան անհաւասարակշիռ վիճակ մը ունէր դժբախտ փիլիսոփան, մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին :

Երբեմն կը պատահէր որ ամէնէն վստահելի բարեկամին հրամցուած սուրճը խմելէ մէկ օր վերջ, փոթորիկ մը յարուցանէր, աղաղակելով .

— Թունաւորեցին զիս, թոյն դրած էին սուրճին մէջ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲՈՂՈՔԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ԴԷՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ֆրանսական կառավարութիւնը յուշագիր մը ուղղած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, պարզելով Պաղտատի դաշինքին անպատեհութիւնները : Այս բողոքը ջղագրգռութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ֆրանսա մասնաւոր պատճառներ ունի մտահոգութեան մատնուելու, «ծայր աստիճան վտանգաւոր կացութեան մը հանդէպ» : Ինքն ալ ստորագրած ըլլալով 1950ի յայտարարութիւնը, պատասխանատուութիւններ ունի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ : Յետոյ, կը վախնայ որ արաբական աշխարհին դէպքերը ծանր անդրադարձումներ ունենան Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Ֆրանսական յուշագիրը դիտել կուտայ թէ երբ հրապարակ հանուեցաւ Պաղտատի դաշինքին ծրագիրը, Ֆրանսական կառավարութիւնը, որուն կարծիքը չէին առած, լուրջ կասկածներ յայտնեց այդ մասին : Այս առթիւ նորէն կը բացատրէ թէ ազատ աշխարհին սպառնացող վտանգը աւելի տնտեսական եւ քաղաքական է քան զինուորական : Հետեւաբար արեւմտեան պետութիւնները պէտք է իրենց ճիգը կեդրոնացնեն տնտեսական ճակատին վրայ, փոխադարձ օգնութեան ծրագիր մը մշակելով Միջին Արեւելքի համար : Ֆրանսական կառավարութիւնը նպատակայարմար չի գտներ Պաղտատի դաշինքին ընդլայնումը, նկատի առնելով արաբական աշխարհին թշնամական դիրքը անոր հանդէպ :

Յուշագիրը կը յայտնէ թէ Ֆրանսա միշտ պատրաստ է գործակցելու, վերջ տալու արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ տիրող վտանգաւոր կացութեան, որպէսզի տեւական խաղաղութիւն մը հաստատուի Միջին Արեւելքի մէջ : Յետոյ կ՚ըսէ թէ Ֆրանսա համաձայն է համախորհուրդ գործելու Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, հակազդելու համար խորհրդային ձեռնարկներուն՝ Միջին Արեւելքի մէջ :

ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻ՞ՆՔ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ զանազան ենթադրութիւններ հրատարակել, մարեշալ Բուլկանինի կողմէ նախագահ Այզընհաուըրի ուղղուած անձնական նամակի մասին :

Պաշտօնական եւ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ զրոյց կը շրջի թէ Խ. Միութեան վարչապետը առաջարկած է ոչ յարձակման եւ բարեկամութեան դաշինք մը կնքել Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ : Կ՚ըսուի թէ նամակը հրատարակութեան պիտի տրուի յարմար ատեն մը : Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Մ. Նահանգներու Ապահովութեան Խորհուրդը քննած է նամակը, անոր կարգ մը մասերը հաղորդելով կուսակցութեանց պետերուն : Նախագահական պալատին մամուլի վերատեսուչը մերժեց որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել շրջած զրոյցներու մասին :

Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատունը կը ծանուցանէ թէ ստացած է նամակին մէկ պատճէնը, Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ :

Կ՚ըսուի թէ Անգլիոյ վարչապետը եւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանն ալ, որոնք տակաւին «Քուին Էլիզապեթ» շոգենաւը կը գտնուին, լուր ունին նամակին բովանդակութենէն, որ առ այժմ գաղտնի կը պահուի :

× Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Խրուշչեւ : Հնդկաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան ատեն յայտարարեց թէ Բուլկանին քաջառողջ է : Ընդունելութեան ներկայ էին նաեւ Միկոյեան, Քականովիչ եւ Մալենկով : Ուրիշ մըն ալ հաստատեց թէ վարչապետը կը հանգստանայ քաղաքէն դուրս եւ մօտերս պիտի վերադառնայ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐ ՈՒ ՉԿԱՐ

Բ.

Փրոֆ. Փէրթէվ Նայիլի Պորաթավի ժողովածուն կը պարունակէ 22 հէքեաթ, առաջինը՝ քէֆէրլէմէ մը :

Համաձայն Թրքական բառարաններու, ինչպէս եւ Պորաթավի բացատրութեանց, քէֆէրլէմէ կը կոչուի ամէն սուտ-զրոյց, որ, իբրեւ յառաջաբան, կը կցուի հէքեաթներուն: Օրինակ մը (կրճատուած) Պորավաթի ժողովածուէն.— «Առենօք, երբ էշը մունետիկ էր, ուղտը՝ սափրիչ, 301 տարեկան էի ես եւ ունէի երկու ընկեր, մէկը կոյր եւ միւսը մօրէ մերկ, որոնց հետ որսալու գացի նապաստակ մը որ ծնած չէր, եւ սկսանք հալածել թըփուտներու մէջ որոնք բուսած չէին տակաւին: Կրակեցինք հրացանը, որ ոչ փող ունէր, ոչ ալ բուն՝ ուսին կոթնցնելիք, ու զարկինք բադերը, որոնք կը լողային լիճի մը մէջ՝ ժայռերուն տակը: Կոյրը գընաց փնտռելու զարնուած բադերը, զորս մօրէ մերկ ընկերս խօթեց իր գրպանին մէջ: Յետոյ մորթեցինք դանակով մ[ը] որ ոչ բերան ունէր, ոչ ալ կոթ ...» :

Եւ այսպէս շղթայաւորում մը անկապակից խօսքերու եւ դէպքերու, որոնց միակ յատկանիշը կը կազմէ, ըստ պատմողին տաղանդին, ստեղծել ոչ միայն ստութեան զուարճալի մթնոլորտ մը, այլ եւ կոտրել անհաւատալի եւ անտրամաբանական զրոյցներու մրցանիշը :

Պէտք է դիտել տալ թէ այս խաղը, զոր մենք հայերէն կը կոչենք ստասանութիւն, կարճ կը տեւէ ընդհանրապէս, ոչ աւելի քան երեք կամ չորս նախադասութիւն: Ընդհակառակն Պորաթավ կուտայ նմոյշ մը որ կը գրաւէ վեց էջ եւ կը վերջանայ սա տողերով. «Այժմ, էֆէնտիներ, սուտը փոխենք իրաւի»: Եւ, միշտ ըստ Պորաթավի, այս սուտէն ետքը կը սկսի ... բուն հէքեաթը, «իրաւը»:

Թրքական այս ժողովածուին մէջ, քէֆէրլէմէն, որովհետեւ երկար, Պորաթավ կը դնէ ամբողջական հէքեաթներու կարգը, իբրեւ առանձին հէքեաթ: Ընդունելով որ, յաճախ, քէֆէրլէմէէն երկու-երեք նախադասութիւն բաւական է՝ սկսելու համար բուն հէքեաթը :

Արդարեւ, հէքեաթը իր տարազներն ունի սկսելու, պատմելու եւ վերջացնելու, ճիշդ ինչպէս երրորդութեան կանոն մը գոյութիւն ունի թատերախաղին կամ հնչեակին կազմահիւսութեան մէջ :

Իրականին մէջ, սկսիլ բառը չի բացատրեր հէքեաթին կազմախօսական այդ անդամին դերը եւ նկարագիրը,— նախասութիւն բառը աւելի յարմար է թերեւս: Որովհետեւ հէքեաթը ասում մըն է, ծագումով կախարդական աւանդութիւն, որ ունի արարողական խորհրդաւոր սկզբնաւորութիւն մը, յարդարանք՝ եթէ կ'ուզէք (քէոմ տը կոիմուար):

Քննելէ առաջ, սակայն, հէքեաթին կազմախօսութիւնը, ասման աւանդական տարազները, Պորաթավի ժողովածուէն թարգմանաբար կուտանք Պառաւը եւ աղուէսը հէքեաթը (տես վարը), բանահիւսական սեռի ճշդում մը եւ ծագմանական բաղդատութիւն մը կատարելու համար «Թրքական» կոչուած հէքեաթներուն մասին՝ մեր ընթերցողներուն հետ միասնաբար :

Երբ կը կարդաք Պառաւը եւ աղուէսը, կը զգաք թէ ներքին կշռոյթ մը կայ՝ որ կը թաւալի եւ երգի կը վերածէ կարծես հէքեաթը: Արդարեւ բանահիւսական այս ձեւը ծանօթ է ոչ միայն արձակով, այլ եւ երգով: Հայերէն նման երգեր, նոյնիսկ պարերգներ շատ ունինք մենք, Գայլն ու այծը, օրինակ: Չիթունի աւելին գիտէ: Վերջերս Մնացականեանի Հայկական Զարդարուեստին մէջ (տպ. Երեւան, 1955) գտայ նմոյշ մը եւս.

Ահա ցնծայ ծովն ու ծփայ,
Ալին զալին տայ,
Ծովն յարևուն մանր աւազին
խաղա՛յ, ծփա՛յ,
Ալին զալին տայ :
Ահա խաղայ նաւն ի ծովին ...

Եւ ահա այսպէս կը կուտակուին տեսարանին մանրամասնութիւնները, զորս երգողը, ամէն անգամ որ նոր անգամ մը կ'աւելնայ, կը թուէ սկիզբէն՝ ետ դառնալով եւ թաւալ-թաւալ հասնելով մինչեւ նոր կուտակում մը: Այսպէս ծովին վրայ կը յայտնուի նաւ մը, նաւին վրայ կը տեսնուի վէմ մը, վէմին վրայ՝ բեմբ մը, բեմբին վրայ՝ խաչ մը, եւ այնքան կ'երկարի շղթայաւորումը, որ երբ ետ կը դառնայ երգիչը՝ սկիզբէն թուելու համար կուտակուած բոլոր մանրամասնութիւնները, շունչը կը կտրի,— ձեռագիր մը կը վկայէ թէ մէկ մարդու շունչը չի բաւեր թուելու համար ամբողջական շարայարութիւնը .

Ահա թռաւ ճագն ի ճուէն,
Ձուն ի բնէն,
Բունն ի ճղէն,
Ճիւղն ի ծառէն ,
Ծառն ի տակէն,
Տակն ի խաչէն ,
Խաչն ի բեմբէն,
Բեմբն ի վիմէն ,
Վէմն ի նաւէն ,
Նաւն ի ծովէն,
Ծովն յարևուն մանր աւազին,
խաղա՛յր, ցնծայր,
Ալին զալին տա՛յր :

Մնացականեան կը գրէ թէ «հայկական ժողովրդական հնագոյն դիցաբանական երգերից» մէկն է այդ կտորը :

«Յառաջ»ի մէջ երկու անգամ (1951 Յունիս 2 եւ աւելի ետքը) գրած եմ գրական այս սեռին մասին, որ փորձուած է թէ երգով եւ թէ արձակով,— նմոյշներ տուած եմ մեզմէ եւ օտարներէն: Այդ սեռը կը կոչուի Ֆրանսերէն ռանտոնէ: Ունի ուրիշ բազմաթիւ անուններ ալ, ինչպէս բաժանումներ,— ռէսի քիւմիւլաթիֆ կը կոչուի՝ երբ օղակ առ օղակ շղթայ մը կը կազմեն պատումին արկածները, դէպքերը եւ գործողութիւնները, եւ ամէն անգամ, ճիշդ ինչպէս վերը՝ երգին մէջ, պատմողը ետ կը դառնայ՝ սկիզբէն իրարու կապելու համար «կուտակուած» դէպքերը կամ գործողութեան արարները: Ահա նման հէքեաթ մըն է Պառաւը եւ աղուէսը, զոր Պորաթավ կը ներկայացնէ իբրեւ Թրքական հէքեաթ, տալով երկրորդ նմանակ մըն ալ, Ագռաւը՝ որու ոտքը փուշ մըն է խայթեր: Սեռին հայկական հնութիւնը ցոյց տալէ ետք՝ աւելցնեմ որ Պորաթավի այդ երկու հէքեաթներն ալ ունինք, երգով եւ արձակ: Վերջին հէքեաթը, Ագռաւը, հրատարակած եմ «Յառաջ»ի մէջ (1947 Փետր. 2): Ուրիշ ժողովուրդներ եւս ունին, օրինակ՝ Ֆրանսացիները: Եւ Պորաթավ գիտէ ատիկա: Ինչ որ չի գիտեր թէ չի գիտեր, այն է թէ Թրքական հէքեաթներու տարբեր ժողովածուներու մէջ կարելի չէ գտնել հանգիտութեան կամ նմանութեան եղբերով որեւէ նմոյշ, որ վկայէ թէ Թուրքերը եւս ցանք ունին բանահիւսութեան այս կարգի արտերու մէջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿԻ ԵՐԿԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Հայաստանի պետական Հրատարակչականը վերջերս հրատարակեց ողբացեալ բանաստեղծ Ռուբէն Սեւակի երկերը: Այս առթիւ հետեւեալ տեսութիւնը՝ Սով. Հայաստան օրաթերթէն, արեւմտահայ աշխարհաբարի վերածուած.— (24 Դեկտ. 1955).—

Գրքին հրատարակութիւնը հնարաւորութիւն կուտայ ընթերցողներու լայն շրջաններուն ծանօթանալ հեղինակի ստեղծագործութիւններուն եւ միաժամանակ առիթ՝ յաւերժացնելու անուանի բանաստեղծի եւ առաջաւոր մարտիկի յիշատակը, գրող մը, որ իր ամբողջ կեանքին մէջ երգեց ու պայքարեցաւ յանուն վսեմ սիրոյ, յանուն հայրենիքի, մարդասիրական վեհ գաղափարներու :

Տաղանդաւոր բանաստեղծին կեանքը եղերական վախճան ունեցաւ: 1915 Ապրիլ 11ին Թրքական կառավարութեան հրամանով Ռուբէն Սեւակ եւս ձերբակալուեցաւ, նոյն օրն իսկ աքսորուելով Պոլսէն, դաժանօրէն սպաննուեցաւ Դանիէլ Վարուժանի եւ միւս գրողներու ու մտաւորականներու հետ:

Ռուբէն Սեւակի ներկայ ժողովածուն կազմած, ծանօթագրած եւ ներածականը գրած է բանասիրական գիտութեանց թեկնածու Եղիշէ Պետրոսեան: Գիրքը խմբագրած է բանաստեղծ Սողոմոն Տարոնցին :

Ժողովածուին մէջ է հեղինակին գրական ժառանգութեան զգալի մասը: Գրքին մէջ զետեղուած չափածոյ եւ արձակ գործերու մէկ մասը առնուած է 1946ի փարիզեան հրատարակութիւններէն, իսկ մընացեալը հաւաքուած է 1906 – 1914ի արեւմտահայ պարբերական մամուլէն :

Ժողովածուին «Սիրոյ Գիրքը» բաժինին մէջ տպագրուած 47 բանաստեղծութիւններէն աւելի յաջող ընտրուածները կարելի է համարել «Կարապի երգը», «Երնէկ ջուր», «Պիտի սպասեմ», «Հին եղանակ», «Ասպետի երգը», «Երեք ձիաւորներ», «Գիշերն իջաւ», «Ինչո՞ւ» բանաստեղծութիւնները, որոնք չափածոյ ստեղծագործութեան լաւագոյն նմոյշներ են : Ռուբէն Սեւակի սիրային-քնարական երգերը խորապէս կը տարբերին իր նախորդներու եւ ժամանակիցներու բանաստեղծութիւններէն՝ իրենց ինքնատիպութեամբ: Ատոնք անկեղծ եւ վարակիչ քնարերգութեամբ, յստակ լեզուով գրուած ստեղծագործութիւններ են: Ոչ նուազ ուշագրաւ են եւ գեղեցիկ Սեւակի բազմաթիւ հայրենասիրական ոտանաւորներն ու քերթուածները: Իբրեւ օրինակ կարելի է յիշատակել «Վերջին օրօր»ը, «Ով իմ հայրենիք», «Զանգակներ, Զանգակներ», «Հայաստան» եւայլն, որոնց մէջ մարմնաւորուած է հայրենիքի սիրոյ վսեմ գաղափարը :

Բանաստեղծին ստեղծագործութիւններու նիւթ կազմած են ոչ միայն սէրը, հայրենիքը, բնութիւնը, այլեւ քաղաքական-ընկերային խնդիրներ բարձրացնող շարժառիթներ: Այս շարքի գործերը ամփոփուած են «Պոէմներ» բաժնին մէջ : Արեւմտահայ բանաստեղծներուն մէջ Ռ. Սեւակը առաջիններէն է (Դ. Վարուժանի հետ), որ բանաստեղծութեան նիւթ է դարձուցած դրամատիրական աշխարհի դասակարգային հակամարտութիւնները :

Այս շարքի ստեղծագործութիւններէն յատկանշական է «Այս դանակը» քերթուածը, ուր նկարագրուած են գործազուրկ բանուորի հոգեկան ծանր ապրումները: Ան տարիներ շարունակ աշխատած է, իսկ այժմ փողոց նետուած է, ընտանիքը քաղցած է, զաւակները հաց կ'ուզեն, եւ ծերունի բանուորը կը դիմէ դանակի օգնութեան՝ կերպով մը հաց ճարելու համար: Սակայն ազնիւ աշխատաւորը կը տանջուի ոճրագործ դառնալու մտքէն եւ սարսափելով ինքնասպանութեան կը դիմէ: Այսպիսի լուծումը բնականաբար կրնար որոշ չափով բթացնել քերթուածի մարտական ոգին, եթէ վերջի մասին մէջ բանաստեղծը չհիմնաւորէր իր գաղափարախօսութիւնը՝ հետեւեալ տողերուն մէջ.

Ու քանի՛ անգամ քու առջեւդ լացի,
Ո՛վ բարի, ժանգոտ դանակդ հացի,
Դո՛ւն վերջին պաշտպան զրկուած մարդուն.
Դո՛ւն յաւէտ լռիկ, այլ յաւէտ արթուն...

Պայքարի բանաստեղծութիւններու շըրջանակէն է «Կարմիր Դրօշակը», որուն մէջ նկարագրուած է, թէ ինչպէս քաղցածներու ամբոխը կարմիր դրօշակ պարզած փողոց դուրս եկած է, բողոքի ցոյցի :

ՊԱՌԱՒԸ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

●

Կ'ըլլայ չ'ըլլար՝ պառաւ կնիկ մը կ'ըլլայ: Այս պառաւը ունէր չունէր կով մը ունէր, ու կ'ապրէր ծախելով իր կովին կաթը: Ամէն առտու, կը կթէր կովը, կաթը կաթնամանին մէջ՝ կը ձգէր բակը, յետոյ կ'երթար զբաղիլ իր տնական գործերով :

Օր մըն ալ, երբ գործը լրացուցած՝ վերադարձաւ բակ, տեսաւ որ կաթը պարպած՝ շրջած են կաթնամանը: Նոյն բանը պատահեցաւ յաջորդ օրը, յետոյ նորէն յաջորդ օրը: Պառաւը բարկացաւ սաստիկ, չէր գիտեր թէ ո՛վ կը գողնար իր կաթը: Որոշեց լրտեսել՝ գողը գտնելու համար: Պահուըտեցաւ եւ սպասեց: Եւ տեսաւ քիչ ետքը, որ աղուէս մը մօտեցաւ կաթնամանին, խմեց պարպեց կաթը, շրջեց ամանը: Պառաւը կացինը առաւ, գողունի մօտեցաւ, հը՛ ըրաւ, զարկաւ իր ամբողջ ուժով: Աղուէսին պոչը փրթաւ ինկաւ արմատէն: Կենդանին սկսաւ լալ եւ աղաչել .

—Մեծ-մամայրի՛կ, տուր ինծիծի՛, տուր պոպոպո՛չս...

— Ոչ, ոչ, ոչ, պիտի չտամ քու պոչդ, սատանա՛յ, դուն չէի՞ր որ խմեցիր կաթըս, իմ ամբողջ կաթս :

— Մեծ-մամայրի՛կ, տուր ինծիծի-ծի՛, պոչս տուտուտո՛ւր...

— Տուր կաթս, տամ պոչդ, պատասխանեց պառաւը :

Աղուէսը գնաց գտաւ ոչխարը .

— Ոչխար քուրիկ, կաթ տուր ինծի, տամ պառաւին, որ տայ ինծի պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս :

— Կանանչուկ խոտ քաղէ՝ բեր ինծի, որ կաթ տամ քեզի, ըսաւ ոչխարը :

Աղուէսը գնաց գտաւ մարգագետինը :

— Մարգագետի՛ն, մարմանդ գետին, կանանչուկ խո՛տ տուր ինծի, տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս :

— Գնա աղուոր աղջիկներ բեր ինծի, թող գան պարեն մէջքիս վրայ, որ տամ քեզի կանանչուկ խոտ :

Աղուէսը գնաց գտաւ աղջիկները :

— Աղուո՛ր, աղուո՛ր աղջիկներ, եկէք պարեցէք մարգագետնին վրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տայ ինծի, խոտը տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս :

— Կը պարենք, հաճոյքո՛վ կը պարենք, բայց գնա մարգրիտ բեր մեզի՝ կախենք մեր վիզէն:

Աղուէսը գնաց գտաւ գոհարավաճառը:

— Բարի՛ եղբայր գոհարավաճառ, մարգրիտ տուր ինծի, մարգրիտները տամ աղջիկներուն, աղջիկները գան պարել մարգագետնին վրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տայ ինծի, կանանչ խոտը տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս :

— Գնա հաւկիթ բեր ինծի, փոխարէն մարգրիտ տամ քեզի :

Աղուէսը գնաց մտաւ հաւնոցը :

— Խաթուն հաւեր, փետուրներո՛վ ոսկի արծաթ զանակներ վրան, հաւկիթ տըւէք ինծի, հաւկիթները տամ գոհարավաճառին, գոհարավաճառը մարգրիտ տայ ինծի, մարգրիտները տամ աղջիկներուն, աղջիկները գան պարել մարգագետնին վըրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տայ ինծի, կանանչ խոտը տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս :

— Գնա եգիպտացորեն բեր, որ հաւկիթ տանք քեզի :

Աղուէսը գնաց մտաւ եգիպտացորենին արտը :

— Արտ, աղուո՛ր արտ, եգիպտացորեն տուր ինծի, եգիպտացորենը տամ հաւերուն, հաւերը հաւկիթ տան ինծի, հաւկիթները տամ գոհարավաճառին, գոհարավաճառը մարգրիտ տայ ինծի, մարգրիտները տամ աղջիկներուն, աղջիկները գան պարել մարգագետնին վրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տայ ինծի, կանանչ խոտը տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս:

— Գնա ջուր բեր, որ եգիպտացորեն տամ քեզի :

Աղուէսը գնաց գտաւ գետակը :

— Գետա՛կ, մեծ գետա՛կ, ջո՛ւր տուր ինծի, ջուրը տամ արտին, արտը եգիպտացորեն տայ ինծի, եգիպտացորենը տամ հաւերուն, հաւերը հաւկիթ տան ինծի, հաւկիթները տամ գոհարավաճառին, գոհարավաճառը մարգրիտ տայ ինծի, մարգրիտները տամ աղջիկներուն, աղջիկները գան պարել մարգագետնին վրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տայ ինծի, կանանչ խոտը տամ ոչխարին, ոչխարը կաթ տայ ինծի, կաթը տամ պառաւին, որ ինծի տայ պոչիկս, իմ ճնտլի՛կ պոչիկս:

Եւ գետակը ջուր տուաւ, աղուէսը տարաւ արտ, արտը եգիպտացորեն տուաւ, եգիպտացորենը տարաւ հաւերուն, հաւերը հաւկիթ տուին, հաւկիթները տարաւ գոհարավաճառին, գոհարավաճառը մարգրիտ տուաւ, մարգրիտները տարաւ աղջիկներուն, աղջիկները եկան պարեցին մարգագետնին վրայ, մարգագետինը կանանչ խոտ տուաւ, կանանչ խոտը տարաւ ոչխարին, ոչխարը կաթ տուաւ, կաթը տարաւ պառաւին եւ այսպէս վերադարձուց գողցած խմած ամբո՛ղջ կաթը, եւ ի վերջոյ ստացաւ իր պոչը, իր ճնտլի՛կ պոչիկը :

Ցուպարները կը քալեն, բռունցքները սեղմած, կ'երթան «Նոր օրէնքի նոր նժար մը կերտելու»:

Բայց կ'երթային անոնք, ի զէ՞ն ի պայ–
քա՞ր,
Արդարութեան կը դիմէին խոնջ, տկար,
Արդարութիւն, որ ա՛յս կերպով պիտի
գար ...

Այս տողերը նոյնպէս կը վկայեն թէ Սեւակը որոշ կերպով համոզուած է որ բանուոր դասակարգը կրնայ յաղթանակի հասնիլ միայն կռուի միջոցով: Այսպիսով, Սեւակի քաղաքական ըմբռնումնեըու մասին մինչեւ այժմ յայտնուած որոշ մտքեր, մեր կարծիքով, կը կարօտին վերաքննութեան: Սխալ է այն կարծիքը, թէ Սեւակը բոլորովին չըմբռներ բանուոր դասակարգի պայքարի ուղին: Անոր ստեղծագործութիւններուն մէջ բազմաթիւ տողեր կան, որոնք կը հերքեն այդ կարծիքը:

Սեւակի ստեղծագործութիւններու մասին խօսած ատեն չենք կրնար մոռացութեան տալ իր «Թրուպատուրները» սքանչելի բանաստեղծութիւնը, որ հեղինակը ձօնած է իր բանաստեղծ ընկերներուն: Այս բանաստեղծութեան մէջ Սեւակը խորունկ՛ իմաստ մը կ'ապրի տեսնելով, թէ դրամատիրական աշխարհի ստեղծած ընկերային չարիքները ինչպէս բարոյական անկում եւ ստրկացում պարտադրած են բանաստեղծներուն, որոնք կոչուած պէտք է ըլլային վեհ գործերու ներբողներ հիւսելու: Ծանր վշտով բանաստեղծը կը բացագանչէ.

... վա՜խ, արծաթն արուեստն հանեց կախաղան,
Հին, աստուածաբնակ դարեր մեռան,
Ու հիմա պէտք է խնդացնեն, մուրա՜ն
Թրուպատուրները:

Ռ. Սեւակի արձակ ստեղծագործութիւններուն շարքին կը պատկանի «Երժիշկին Գիրքէն փրցուած էջեր» խորագրով արձակ–պատմուածքներու շարքը, որ զետեղուած է երկայ ժողովածուին մէջ: Այս պատմուածաշարը, որ իր տեսակին մէջ միակն է հայ գրականութեան մէջ, գրուած է բարձր արուեստով: Բանաստեղծական պատկերներն ու հիւթեղ լեզուն գեղարուեստական մեծ հաճոյք կը պատճառեն ընթերցողին: Պէտք է միայն ափսոսալ, որ գրքին մէջ զետեղուած են հեղինակին քան արձակ–պատմուածքներէն միայն տասներկուքը:

Քանի մը խօսք՝ ժողովածուին թերութիւններու մասին: Ե. Պետրոսեանի ծանօթութիւններու մէջ կը կարդանք թէ՝ «ժողովածուի բաժինները կազմուած են այն խորագրերով, ինչպէս ժամանակին հեղինակը նախատեսած էր հրատարակել՝ «Սիրոյ գիրքը», «Զհասկցուածները», «Պոէմներ»:

Սակայն յայտնի է, որ հեղինակը երբեք «Պոէմներ» անունով ժողովածու ունենալու մասին խօսք չէ ըրած: Պարզ է, որ ներկայ հրատարակութեան մէջ «Պոէմներ» է դարձած «Կարմիր Գիրքը», քանի որ բանաստեղծին երախայրիքն է եւ միակը, որ տպագրուած է իր կենդանութեան օրով:

Ժողովածուին մէջ «Այ աղջիկ» եւ «Ասեղի հիւսք» բանաստեղծութիւններու վերնագրերի տակ գրուած է Հատուած «Կարմիր Գիրք»էն: մինչդեռ հանրայայտ է, որ այդ երկու հատուածները «Թրքուհին» քերթուածը որ տասը մասէ է բաղկացած, անհասկնալի պատճառներով ներկայ ժողովածուին մէջ մեզի կը ներկայանայ կրճատուած վիճակին մէջ: Հասկնալի չէ նաեւ, որ ատոնք տպագրուած են «Այլ բանաստեղծութիւններ» բաժնին մէջ, երբ կը կազմեն «Կարմիր Գիրքը» ժողովածուի մէկ մասը: Աւելցնենք նաեւ, որ շատ ցանկալի էր ժողովածուի մէջ զետեղուած տեսնել «Սէրով, սէրով» եւ «Եթէ գիտնայիր...» շատ սիրուն բանաստեղծութիւնները, որոնք տպագրուած են «Մեր Տարեցոյց»ին մէջ (1911):

Աւելորդ չէ յիշել թէ գրքին մէջ կան քանի մը կոպիտ տառասխալներ, որոնք չփոթ յառաջ կը բերեն:

ԱՐՄԱՆ ԿՈԹԻԿԵԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ

(Հեղինակ՝ Յ. Աղայեան)

●

Քերթուածներու գեղատիպ այս հատորին հեղինակը մէկն է մեր լեզուին գանձապահներէն, որ նախորդ սերունդներու պերճաշուք ժառանգը անհուն գուրգուրանքով պահելէ ետք երկար ատեն, օր մըն ալ տեսած է որ սիրահարած է անոր բառերուն, խօսքերուն, յանգերուն ու հայրենի շունչին:

Ընթերցողին առաջին տպաւորութիւնը այս պիտի ըլլայ ապահովաբար:

Մեր բանաստեղծութեան գլխաւոր «թեմա»ները՝ թախիծ, անմխիթար սուգ, փշրուած երազներ, ծննդավայրի կարօտ, ողբ ու պոռթկում, անպատասխանի մնացած սէր եւ առասպելական անցեալի ոգեկոչում, բոլորն ալ պիտի գտնէք Յ. Աղայեանի քերթուածներուն մէջ: Բայց ամէնէն գրաւիչ, միամիտ ու հաղորդական թէման, որուն ինքնաբուխ անկեղծութեան անկարելի է չհամոզուիլ, ալեհեր «մանուկ» բանաստեղծին անչափելի սէրն է հանդէպ իր հանգուցեալ մայրիկին:

Գրաբարի գանձարանէն վերստին լոյս աշխարհ բերուած անհամար բառեր, Վարուժանեան լեզու մը եւ որոշ երաժշտականութիւն զարմանալի կերպով հաճելի կ'ընծայեն այս քերթուածներուն ընթերցումը, հակառակ անոր որ հեղինակը՝ տարիքով, ապրումներով ու ճաշակներով նախորդ սերունդներուն պատկանելով հանդերձ, չի փայլիր Վարուժանի մը, Մեծարենցի մը կամ Թէքէեանի մը բանաստեղծական թեքնիքով:

Յ. Աղայեանի արուեստին իսկական հմայքը պէտք է փնտռել այն միամիտ ու մաքուր շունչին մէջ որ «բանաստեղծական» պատմուճանով մը կը պարուրէ պարզուկ խորքը: Ատոր համար է որ՝ մասնաւոր ճիգով մը, լիաբուռն կը մատուակէ գրաբարեան բառերու ուղխինահոս հեղեղներ (հետեւինք իր օրինակին) եւ մինչեւ իսկ կը դիմէ «ի վերայ»ի պէս ձեւերու:

Յ. Աղայեանի համար ամէն ինչ կրնայ քերթուածի նիւթ դառնալ, պայմանաւ որ՝ «բանաստեղծական» լեզուով տրուի: Խորքին մէջ իրաւացի է թերեւս, բայց իր ընթերցողները համամիտ չեն այսօր, որովհետեւ կը հաստատեն որ «արդի» բանաստեղծութեան մէջ ամէնէն առաջ «բանաստեղծական» պերճաշուք կամ նրբահիւս լեզուն զոհաբերուեցաւ ի խնդիր ինքնաբուխ պարզութեան: (Ո՜հ, այդ քաոսային պարզութիւնը ...)

Օգտակար ու թերեւս ալ անհրաժեշտ է որ մեր «հին» բանաստեղծական բազմահարուստ լեզուն իր սիրահարներն ու գանձապահները ունենայ տակաւին: Թերեւս օր մը, այս գանձապահներու ճիգերուն շնորհիւ Վարուժանն ու Մեծարենցը դադրին «անհասկնալի կամ անմատչելի» ըլլալէ:

Յ. Աղայեան այս առաջին հատորին մէջ իր «Թաւջութակին» միայն «տօ» լարը կը հնչեցնէ, թարգման՝ խոր թախիծի: Կրնա՞նք յուսալ որ միւս լարերն ալ թրթռացնէ ասկէ ետք:

Ժ. ԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

ՋՈՒԼԱԼ ԱՂԲԻՒՐ

Անցած լեռներ, գետեր ու ծով,
Տեսած հազար մահեր ու հուր,
Ես քեզ մօտ եմ եկել այսօր,
Իմ հայրենի զուլալ աղբիւր:

Ես դարձել եմ կրկին քեզ մօտ
Հովիտներով մեր ծաղկաբոյր,
Զրիդ կարօտ, երգիդ կարօտ՝
Մանկուց ծանօթ, զուլալ աղբիւր:

Ջինջ է գալիս այս առաւօտ
Քամին ժամանակ երգն է ասում,
Ես կանգնել եմ ձեր այգու մօտ
Ու կարօտով քեզ սպասում:

Քանի անգամ եմ քո երգը լսել,
Քանի անգամ ես երգել ինձ համար,
Քանի անգամ է իմ հոգիս յուզել
Հայրենի երգը քո քաղցրաբարբառ:

Միշտ իմ սիրելի, երբ դու ես երգում,
Բացւում են երգի հմայքները փակ ...

Բերել եմ ես հազար լեռան
Աղբիւրների երգ ու համբոյր,
Սիրտս լիքն է բերնէ բերան
Ախ, ոնց քեզ տամ, զուլալ աղբիւր:

Հեռուից եկել, քեզ մօտ հասել,
Ցոգնած եմ ես, կանգնած եմ լուռ,
Սիրտս երգ է ուզում լսել,
Երգի՜ր, երգի՜ր, զուլալ աղբիւր:

ՆՈՐԱՅՐ ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՆԳԼԵՒՍԱՔՍՈՆ ԳՐԱԳԷՏ ՄԸ

Էնթընի Փաուլի վէպը «Գնորդներու շուկան» կամ Ֆրանսերէնի թարգմանութիւնը՝ «Սրտի շարժումները», շատերու կարծիքով վէպ մը չէ, չունենալով ոչ նախաբան, ոչ հանգոյց ոչ ալ վախճան, որոնք անհրաժեշտ տարրերը կը կազմեն աւանդական վէպի կառուցուածքին:

Առաջին անգամն է որ անգլիացի գրագէտ մը այսքան մօտէն կը հետեւի Փրուսթի վիպագրական արուեստին: Կարծես իր գործը յաւելուած մըն է Փրուսթի հոյակապ գործին:

Էնթընիի գրքին մէջ լայն տեղ կը բռնեն նկարագրութիւնները, սակայն ինչ որ ոգեւորիչ է այս գրքին մէջ, գործողութիւնը չէ, քանի որ կայուն եւ լճացած վէպ մըն է, այլ դիտողութեան մեքենականութիւնը, որուն անիւին ամէն մէկ թաւալումը փրուստեան կնիք մը կը կրէ:

Էնթընիի վէպին անձերուն կերտուածքը այլաբանական է, եւ շատ յաճախ Փրուսթի պէս կենդանական կամ բուսական աշխարհի նմանողութեամբ կ'ըլլայ, ինչպէս օրինակ, փոքրիկ ցնծուհիի մը «խոշոր կրունկները» մայթերուն վրայ փայտփորի մը կը նմանի, որ ծառերը կը փորէ:

Պարբերաբար, ինչպէս Փրուսթ Էնթընի ալ կը հակադրէ բանաստեղծական պատկերները սովորական եւ գռեհիկ բացատրութիւններով: Փրուսթի պէս իր հերոսներուն երեւակայական անուններուն կը խառնէ ականաւոր դէմքերու անուններ, ինչպէս Միւրայինը:

Փրուսթեան է նաեւ Էնթընիի դիտելու եղանակը: Անձերը անմիջապէս կը փոխակերպուին իրենց խորհրդանիշներուն: Ակնարկներ կ'ընէ, որոնք ծանօթ չեն ընթերցողին, եւ որոնց մասին որեւէ լուսաբանութիւն չի տար: Մասնաւոր մեթոտով մը անդադար անցեալը կը կապէ ապագային:

Սէրը անոր համար խորութիւն չունեցող զգացում մըն է: Հերոսը ատեն մը կը սիրահարուի աղջկան մը, սակայն ուրիշ օր մը ճաշի մը ընթացքին կ'անդրադառնայ որ զայն չի սիրեր այլեւս եւ քանի մը շաբաթ ետք, ուրիշ աղջկան մը քով նստած ատեն, կը վերյիշէ որ ուսանողութեան ատեն հրապուրուած էր այդ աղջիկով: Եւ յանկարծ ինքն իրեն հարց կու տայ թէ աղջիկը եթէ ամուսնացած չըլլար, պիտի սիրէ՞ր զարձեալ: Արդէն, սրտի շարժումները գրեթէ արժէք չեն ներկայացներ Էնթընիին համար:

ՄԷԿՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ նախկին նահանգապետ մը, այն ամբաստանութեամբ թէ բանի յիմարանոց դրած է բժիշկ մը:

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Ալի Իհսան.— Ես մանրամասնօրէն արտայայտուած եմ այս մասին, շատ մը բաներ խօսուեցան, իմ յիշած խնդիրս ալ, այսինքն Թէրաքքըփէրվէրներուն խնդիրն ալ քննուեցաւ հոն:

Նախագահ.— Ալի Իհսան պէյի այս յայտարարութիւնը չեմ կրնար մէկ հարուածով մերժել: Դուք ըսէք, Հիւսէյին Ճահիտ պէյ:

Հիւսէյին Ճահիտ.— Եթէ կ'արտօնէք, հարցում մը ունիմ Ալի Իհսան պէյի: Քանի՞ անգամ գացեր է Ճավիտ պէյի տունը:

Ալի Իհսան պէյ.— Ըսինք եա, երկու անգամ ...

Նախագահ.— Ալի Իհսան պէյ, կրնա՞ք ըսել թէ ո՞րքան ժամանակ անցաւ ձեր ծրագրին եւ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ծրագրին վիճաբանութեններէն ի վեր:

— Էֆէնտիմ, ընտրութեանց ատեն ես ձեզի հանդիպած էի, այդ օրերուն է որ կուսակցական միացման նպատակով ժողով գումարեցինք: Երկրորդ ժողովն ալ գումարեցինք Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան կազմութենէն մէկ ամիս յետոյ:

Նախագահ.— Հրամեցէք, Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, հիմա դուք ըսէք:

Հիւսէյին Ճահիտ.— Ես գրեթէ ամէն օր, ճաշի ատեն Ճավիտ պէյի կը հանդիպիմ: Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ոչ ծրագրին, ոչ ալ կազմութեան առթիւ կատարուած վիճաբանութիւններուն մասնակցած եմ: Իմ տունս մօտ էր իրեն, այս պատճառով կը հանդիպէի յաճախ:

Նախագահը այս անգամ խօսքը ուղղեց Ճավիտ եւ Ճահիտ պէյերուն.

— Դուք կը պնդէք թէ ինը յօդուածէ բաղկացած ծրագիրը այդ ժողովներու ընթացքին պատրաստուած է: Մինչդեռ ձեր միւս ընկերները կը ժխտեն այս բանը: Հիմա ըսէք, ձեր տունը քանի՞ ժողով գումարուեցաւ:

Ճավիտ.— Երկու ժողով ... Իսկ առաջորդ այդ ժողովներուն մէջ ինը յօդուածէ բաղկացած ծրագիրը խմբագրուեցաւ:

— Միայն ծրագի՞րը: Լաւ յիշեցէք, դուք այդ հաւաքոյթներու ընթացքին կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցեր էք նաեւ խմբակցութիւններու միացման խնդրին շուրջ: Ձեր ընկերները այսպէս ըսին:

Ճավիտ պէյ.— Ոչ, միացման խնդիր չկար, այլ ընտրութիւններու մասնակցելու պարագան:

Անկախութեան Ատեանի նախագահը այս հակասութիւններու թնճուկին առջեւ պէտք տեսաւ բոլոր ամբաստանեալները ներս կանչելու եւ ոստիկան զինուորներուն այս իմաստով հրահանգ տուաւ: Ամէնը մէկ եկան եւ շարուեցան դատաւորներուն դիմաց:

Նախագահը խօսքը ուղղեց Հ. Ճահիտի.

— Ահա, ձեր ըսածներուն հակառակը պնդողները ձեր դէմ կեցած են: Հիմա դուք ըսէք, ձեր այս ընկերներուն յայտարարութեանց մասին ի՞նչ կը խորհիք, ի՞նչ պիտի ըսէք:

Հիւսէյին Ճահիտ.— Ապահովաբար յիշողութեան վրիպում մը ունեցած են:

— Ձեր հոգեբանական վիճակն է որ այդ վրիպումը զետեղեր է ձեր մտքին մէջ:

— Բնաւ այդպէս չէ, չեմ կարծեր:

Դատավարութիւնը վերջացաւ այս առաջական մթնոլորտին մէջ, տարտամ եւ խուսափուկ պատասխաններու եւ անողոք հարցումներու ստեղծած շփոթութեան հետ: Ի՞նչ պիտի ըլլար այս բոլորին վախճանը, ո՞վ էր բուն յանցապարտը, բոլո՞րն ալ, մէկ քանի՞ հոգի, ի՞նչ համագամանք ունէին Ճավիտ պէյի տան ժողովները, պատրաստուած քաղաքական ծրագիրը:

Եւ յետոյ ուրիշ կարեւոր պարագայ մը: Օրէնքի եւ արդարութեան առջեւ, այս բոլորը ի՞նչ աստիճան յանցապարտութիւն եւ ոճիր կ'ենթադրուէին: Ո՞վ արժանի էր պատիժի, ո՞վ էր անպարտը:

Ճահիտ եւ Ճավիտ պէյերը նախագահին հրամանով բանտ վերադարձան:

ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անկախութեան Ատեանը գիշեր ցերեկ կ'աշխատէր այս ծանրակշիռ դատը ժամ առաջ վերջացնելու եւ Իթթիհատականներու հաշուեյարդարը լրացնելու համար: Ամէն ոք հետաքրքրութեամբ կը սպասէր ելքին, արդեօք ի՞նչ վճիռ պիտի տրուէր, որո՞նք պիտի փրկուէին պատուհասէն եւ արդարութեան վերահաս հարուածէն:

(Շար.)

× Կը հաստատուի թէ Սէուտի Արաբիա երեք հազար զինուոր համախմբած է Աքապայի ծոցին մօտ, 15գրահապատ կառքերով եւ 12 դաշտային թնդանօթներով : Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը մասամբ կը հաստատէ այս տեղեկութիւնը : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ այս գործողութեան նպատակն է ճնշում բանեցնել Յորդանանի վրայ որպէս զի հրաժարի Անգլիոյ հետ կնքած զինակցութենէն :

× Եգիպտոսի վարչապետը յայտարարեց թէ արտակարգ նիստի պիտի հրաւիրէ Արաբական Դաշնակցութիւնը, քննելու համար Իրաքի մեղադրանքը եգիպտական դեսպանատան մէկ պաշտօնեային դէմ որ բանտարկուած է Պաղտատի մէջ Այս պաշտօնեան, Ալի Իսա կը դատուի այն ամբաստանութեամբ թէ վարիչն է ահաբեկիչ խմբակի մը : Եգիպտոսի վարչապետը կ'ըսէ թէ «Պաղտատի դաշինքը ծրագրուած է իբրեւ ընդարձակ բանտ մը, իսկ Իսան անոր առաջին անմեղ բանտարկեալն է» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, անձնական նամակ մը ստացաւ նախագահ Այզընհաուըրէ : Բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի :

ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ վարչապետներուն, արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն խորհրդաժողովը կը շարունակուի Փրակայի մէջ : Առաջին նիստէն վերջ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ ժողովը վաւերացուց հետեւեալ օրակարգը : 1.— Միջազգային խնդիրներ : 2.— Քննութիւն Վարշաւայի դաշինքէն բխած խնդիրներու : Ներկայ նստաշրջանին համար նախագահ ընտրուեցաւ Ալպանիոյ վարչապետը, Մեհմէտ Շեհու : Չեխոսլովաքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ միջազգային յարաբերութիւնները որոշ չափով մեղմացած են, շնորհիւ Խ. Միութեան : «Բայց եւ այնպէս յարձակողական ուժերը հրաժարած չեն իրենց առաջադրութիւններէն : Տակաւին անլոյծ կը մնան միջազգային ծանրակշիռ հարցեր» :

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, Սըր Ճոն Հարտինկ, վերադարձէն անմիջապէս վերջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մակարիոս արք.ի հետ : Ծրջուն պահակախումբեր կը հսկէին փողոցներուն մէջ : Նիկոսիոյ ապահովութեան ուժերը արտասովոր կազով ցրուեցին երեք հարիւր ուսանողներ որոնք փողոցի մը մէջ դիրք բռնելով քարեր կ'արձակէին : Աղջիկներն ալ քարեր կը նետէին դպրոցին տանիքէն : Քանի մը ուսանողներ ձերբակալուեցան : Պաֆոսի մէջ ալ երկու հարիւր դպրոցականներ համախմբուած էին քաղաքին հրապարակը, բայց ոստիկանները ցրուեցին : Կ'ըսուի թէ Անգլիա պիտի խափանէ Աթէնքի անթելին զեկուցումները, եթէ Յունաստան չփոխէ իր դիրքը Կիպրոսի մասին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ արեւմտեան եւ արեւելեան մասերուն մէջ յիսուն հոգի սպաննուեցան ընդհարումներու հետեւանքով : Զինուորական գործողութիւններ կը կատարուին Մարոքի սահմանին վրայ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին գործերու պաշտօնատան ընդհ. տնօրէնը յայտարարեց թէ մեծ պետութիւնները ճնշում կը բանեցնեն, բայց Իսրայէլ երբեք պիտի չհաւանի որեւէ հողային զիջում կատարել : Յետոյ բացատրեց թէ «Միջին Արեւելքը պաղ պատերազմի կեդրոն մը դարձած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ» :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիայէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած փախստականներու թիւը կրկնապատկուած է Յունուարի ընթացքին : Իրազեկներու կարծիքով, եթէ այսպէս շարունակուի, 250000 հոգի փախած պիտի ըլլան այս տարուան ընթացքին :

ԳԵՏՆՈՒՂԻ մը պիտի շինուի Էթուալի հրապարակին տակ, թեթեւցնելու համար բիւրաւոր բազմութեանց խճողումը : Խըճուղին, որ պիտի անցնի Յաղթական Կամարէն Շան զ'Էլիզէ, պատրաստ պիտի ըլլայ յառաջիկայ սեպտեմբերին :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին Նիկերիա (Ափրիկէ) մեկնեցաւ օդանաւով, իր ամուսնին եւ երկու զաւակներուն հետ : Այս գաղթավայրը բրիտանական տիրապետութեան տակ է 60 տարիէ ի վեր : Ունի 31 միլիոն բնակիչ, միայն հինգ հարիւր ր... ժիշկներով : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մէկ միլիոն բնիկներ պիտի դիմաւորեն թագուհին, բոպիկ ոտքերով :

LE COMITÉ DU PRIX BREMOND

Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը երկուշաբթի, Փետրուար 6ին ժամը 21ին՝ Salle Debussy, 252, Fg. St. Honoré

Կը խօսի՝

DOM MERCIER
Professeur à l'Institut Catholique de Paris

Նիւթ՝ «Ակնարկ մը հայ ծիսական երաժշտութեան պատմութեան վրայ» :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեկենդանը աւելի փառաւոր կերպով տօնելու համար, ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը՝

LE VAMPINGի ՍՐԱՀԸ

18 Փետրուարին եւ ոչ թէ
ՔԼԻՒՊի մէջ 11 Փետրուար

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին Մարկրիթ եւ Տիրուհի Զթըրեան քոյրերը, այս վերջինը ծնած 1907ին Ճերահի մէջ (Անատոլու), որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ Հարաւային Ամերիկա կը գտնուին : Տեղեկացնել իրենց եղբօր Պ. Զթըրեանի,

114, rue de la Chasse, Mamers (Sarthe)

Կամ Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ջերմապէս կը խնդրուի Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»յէն արտատպել :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը ձիմակուոր եւ ծպտեալ հաւաքոյթ մը կը կազմակերպէ, Բարեկենդանի առթիւ :

Կիրակի, 12 Փետրուար, ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները :

Մասնաւոր մրցանակ լաւագոյն տարազներուն համար :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի Փետրուար մէկին, Չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Էմինեան փոխան ծաղկեպսակի հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Տիկին Վարդանեանի (ծընեալ Մանուկեան) մահուան առթիւ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՑԱԳԻՐ մի նոր կեանքի մէջ մտնելու համար (առողջ եւ աւելի երկար ապրելու համար) : Գրեց՝ Դոկտ. Գիլուրտ Հավըլըքեր : Թարգմ. Արշակ Տէր Յակոբեան : Տպ. «Ալիք», Թեհրան : Գին 50 ռիալ :

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկական - պատանեկան ամսագիր, 7րդ տարի, 1955, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր : Այլազան նիւթեր բազմաթիւ պատկերներով : Տարեկան 12 գիրք : Հասցէ. — Խիաբան Նատիրի, Թեհրան :

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը : Դասախօս Պ. Յ. Նազարեան, նիւթը՝ «Հայրենիքի վերելքը, եւ Հայէ Հայ իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը» : Նաեւ պիտի լսուին նոր եկած երգապնակներ :

Այրի Տիկին Պիւլպիւլ Պէկեան եւ զաւակները՝ Տոնիկ, Անդրանիկ, Մարիամ, Լուիզ, Մարգրիտ Պէկեան, Պ. Օհան Պէկեան, Պ. Պաթիսթ Սարգիսեան, Պ. Իսքէնտէր Գարայեան և զաւակները, Շերպէթեան, Խաչատուրեան եւ Սարգիսեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսին, աներձագին եւ ազգականին

ԱՂԱՃԱՆ ՊԷԿԵԱՆԻ
(Թոքատցի)

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, Յունուար 30, ժամը 13.30ին, իր բնակարանը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է.— Գրուած = (էօլչէֆ, չինիկ) : Աւետարանի խօսք է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՄՐԱՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացուած է.— Ոմն տասը հազար ֆրանք, Մոնմօրանսիի Հանգստեան տան պատսպարեալներէն հազար ֆրանք, Մոնթէ Գարլոյէն Տիկին Լուսին Մուրատեան՝ Պ. Մկրտիչ Երամեանի մահուան առթիւ երկու հազար Ֆր : Գումար 13.000 Ֆր. : Նախորդ գումար 208.500, ընդհ. գումար 221.500 Ֆրանք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ fonփէfuիօնի համար : Դիմել՝

Maison Jasmine, (Baltayan), 19, Fg. St. Denis, Métro St. Denis.

ԺԱՍՄԻՆ հաստատութիւնը խանութպաններու եւ շրջուն առեւտրականներու ուշադրութեան կը յանձնէ թէ ամէն օր բաց է, բացի կիրակիէ :

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ յարկաբաժին մը, երեք սենեակ, մուտք, խոհանոց, W. C.

Դիմել՝ Պ. Ժէորժիատիս՝

25, Rue Victor Massé, Métro Pigalle

5րդ յարկ, աջ կողմը :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI 31 JANVIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7891 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3302

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստա-տեն թէ Թուրքիա անհամբեր կը սպասէ 300 միլիոն տոլարի ամերիկեան փոխին, որ մերժուեցաւ անցեալ տարի :

Միեւնոյն ատեն, Թուրք թերթերը ու-րախութեամբ կ'աւետեն թէ Մ. Նահանգ-ներու Նախագահը առաջարկած է 1ուկէս միլիառ տոլարի զինուորական, 1·8 մի-լիառի տնտեսական օգնութիւն տրամա-դրել Թուրքիոյ, Փաքիստանի, Քորէայի եւ Ֆորմոզայի, յառաջիկայ տարեշրջա-նին համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Այզընհա-ուըր յատկապէս թելադրած է արդիական զէնքեր, հրասայլեր եւն. ճարել այդ եր-կիրներուն :

Մինչ այս մինչ այն, կուսակցական պայքարը սաստկացոյն աստիճանին հա-սած է գլխաւոր քաղաքներուն մէջ :

Առաջ միայն Հալքն էր որ կը մաքառէր կառավարական կուսակցութեան՝ Դեմոկ-րատի դէմ : Այժմ երկու թեւեր ալ անխը-նայ կը քարկոծեն Ատնան Մենտերէսի կառավարութիւնը :

Քանի մը շաբաթ առաջ, Հալքի ընդհ. քարտուղարը, Գասըմ Կիւլէք կը յայտա-րարէր թէ նորէն իշխանութեան գլուխ պիտի գան : Այս առթիւ նկարագրելով ապրուստի սղութիւնը, կ'ըսէր թէ մէկ հատիկ ձիթապտուղը վեց ղրուշի կը ծախուի :

Իրենց նախկին վարչապետներէն Հէւ-նալթայ անցեալ շաբթու շնորհաւորելով նորակազմ «Հիւրրիյէթ» կուսակցութիւ-նը, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր հրապարակաւ.

— Դեմոկրատ կուսակցութիւնը երբ հե-ռանայ իշխանութենէն, չի կրնար ապրիլ. վասն զի հիմնուած է ստամոքսականներու վրայ : Դեմոկրատ կուսակցութիւնը օր մը պիտի քայքայուի եւ դուք պիտի մնաք :

Տագնապին խորութեան մասին գաղա-փար մը տալու համար, կը բաւէ ըսել թէ այս միջոցին դատական քննութիւն կը կատարուի 3–5 նախկին նախարարներու դէմ (Դեմոկրատ) :

Թուրք մամուլը շնորհալից յայտնու-թիւններ կը հրատարակէր ամբաստան-եալներու մասին. բայց այժմ լռութիւն կը պահէ :

Այս առթիւ ծանուցումներու խնդիր մըն ալ յուզուեցաւ Անգարայի Ազգ. Ժողո-վին մէջ :

Ընդդիմադիր երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ 1954 Մայիս 2էն մինչեւ 1955 Նոյեմբեր 12 պետական ծանուցումներու համար ութ միլիոն 604·668 ոսկի տըր-ուած է Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի թերթերուն :

Եւ պահանջեց որ առնել նախկին նա-խարար Սարոլի կողմէ իր թերթին տր-ուած ազդերուն փոխարժէքը, իբրեւ մսխում :

Մասնանշուած գեղծումներուն մէկ մանրանկարն է այս : Բուն պալարը պիտի պայթի, երբ քննութիւնները վերջանան :

Տնտեսական տագնապին հետ, Անգա-րայի վարիչներուն մտահոգութիւն կը պատճառէ, նաեւ, դրամին անկումը : Ար-դէն իսկ օրինագիծ մը առաջարկուած է Ազգ. Ժողովին, թղթադրամի շրջաբերու-թիւնը կրճատելու եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնելու համար :

Գալով Սեպտ. 6ի դէպքերուն, վարչա-կան քննութիւնը վերջացած եւ տեղեկա-գիրը Պետական Խորհուրդին յանձնուած է, ինչպէս կը հաղորդեն Թուրք թեր-թերը :

Ջեւակերպութիւն մըն ալ այս, երե-սոյթները փրկելու համար : Պոլսոյ պա-տուոյթները փրկելու համար մնացած վեց ամիսը կը լռանայ յառաջիկայ մարտին, եւ տակաւին ոչ մէկ պատժական տնօրինութիւն ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պ. Կի Մոլէ կիրակի օր լրացուց իր դահլիճին կազմը եւ այսօր, երեքշաբթի, Ազգ. Ժողովին կը ներկայանայ, իր ծրա-գիրը պարզելու եւ վստահութեան քուէ խնդրելու համար :

Նոր կառավարութիւնը կը բաղկանայ 13 նախարարներէ, որոնց գլխաւորներն են.— Վարչապետ՝ Կի Մոլէ (ընկերվա-րական), անպաշտօն նախարար՝ Մենտէս Ֆրանս (արմատական), դատական՝ Ֆր. Միթըրան (ձախ հանրապետական), նախ-կին ռազմիկներ՝ Շապան Տելմա (նախկին կոլեան), արտաքին գործերու՝ Քրիս-թիան Փինօ (ընկերվարական), Ալժե-րիոյ՝ զօր. Քաթրու, տնտեսական եւ ել-մտական՝ Ռ. Լաքոստ (ընկերվարական ընկերային գործերու՝ Ա. Կազիէ (նոյն-պէս), ազգ. պաշտպանութեան՝ Մոնուրի (արմատական), ներքին՝ Ժիլպէռ Ժիւլ (նոյնպէս), կրթական՝ Պիյեր (նոյն-պէս), անդրծովեան՝ Կաստոն Տէֆէռ (ընկերվարական), վարչապետութեան պատուիրակ նախարար՝ Պուանյի (ձախ հանրապետական) :

Տակաւին կան աւելի քան քսան փոխ-նախարարներ կամ խորհրդականներ :

Կառավարութեան առաջին գործը պի-տի ըլլայ լուծել Ալժերիոյ խնդիրը : Ատոր համար ալ անհրաժեշտ համարուած է մասնաւոր նախարարութիւն մը ստեղծել, ջնջելով կուսակալի պաշտօնը : Վարչա-պետը յայտարարեց թէ իր առաջին գործը պիտի ըլլայ Ալժերիա երթալ, եթէ Ազգ. Ժողովը վստահի իր դահլիճը : Զօր. Քաթրու Ալժերիա պիտի հաստատուի, միեւնոյն ատեն վարելով կուսակալի պաշ-տօնը : Կը յիշուի թէ 1954ին ալ ուրիշ վարչապետ մը, Մենտէս Ֆրանս, Թու-նուզ գնաց օդանաւով, անձամբ քննու-թիւն կատարելու եւ ելք մը գտնելու հա-մար (ինքնավարութիւն) : Պ. Մոլէ բա-ցատրեց թէ զօր. Քաթրու լայն իրաւա-սութիւններ պիտի վայելէ, եւ թէ ներքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան փոխ-նախարարներն ալ ուղղակի պիտի զբաղին Ալժերիոյ գործերով : Զօրավարը, որ 79 տարեկան է, երեսփոխան չըլլալով, պիտի չկրնայ իր քաղաքականութիւնը պաշտպանել Ազգ. Ժողովին մէջ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ալժէի մէջ երեք հազար նախկին ռազմիկներ ա-մըկալի ցոյց մը կատարեցին նոր կառա-վարութեան, եւ մասնաւորապէս զօր. Քաթրուի եւ փոխ-վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի դէմ : Բազմութեան մէկ մասը թափօր մը կազմելով գնաց պատերազմի զոհերու յիշատակարանին առջեւ, եւ «Մարսէյեզ» երգեց : Այս առթիւ բա-նաձեւ մը քուէարկուեցաւ որ կը պահան-ջէ կառավարութենէն, — Հանդիսաւո-րապէս եւ վճռապէս հռչակել իր տիրա-պետութիւնը Ալժերիոյ վրայ. բոլոր մի-ջոցներով ապահովել երկրին բնակիչնե-րուն կեանքը, կարելի եղածին չափ շուտ վերահաստատել բարեկարգութիւնը եւ ա-պահովութիւնը :

Պ. Պ. Մոլէ եւ Մենտէս Ֆրանս միշտ կը յիշեցնեն թէ իրենց ուզածն է ընտրու-թիւններ կատարել Ալժերիոյ մէջ, յետոյ բանակցիլ յաղթական կուսակցութեան հետ, նոր յարաբերութիւններ հաստատե-լու համար Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ : Փարիզի մէջ միշտ Ֆրանսայի ամբողջա-կան մասը կը համարին Ալժերիան :

× Երէկ ալ խռովութեանց լուրեր հա-սան Հիւս. Ափրիկէի զանազան շրջաննե-րէն : Մարոքի լեռնային մասերուն մէջ սպաննուած են 40 ըմբոստներ եւ 18 լե-գէոնականներ : Թունուզի մէջ արիւնալի

«պայքար մը ծագած է երկու գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ : Ծայրայեղ թե-ւին առաջնորդը, Սալահ Պէն Եուսէֆ, որ վտարուած էր կառավարական կու-սակցութենէն, յանկարծ փախաւ, լսելով որ հետապնդումներ կը կատարուին իրեն դէմ : Իր կուսակիցներէն 40 – 50 հոգի ձերբակալուեցան : Մասնաւոր ատեան մը կազմուած է, դատելու համար այս հո-սանքին անդամները, իբրեւ դաւադիր եւ մեղսակից չարագործներու : Կուսակցու-թեան ընդհ. քարտուղարը, Պուրկիպա, կ'ուզէ խորտակել որեւէ ընդդիմութիւն ներկայ կառավարութեան դէմ :

Ալժերիոյ մէջ սպաննուած կամ վիրա-ւորուած են 92 ըմբոստներ, վերջին 24 ժամուան ընթացքին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐՈՒՍԱՂԷ՞ՄՆ ԱԼ ...

Երկար ատենէ ի վեր, ոչ Էջմիածնի, ոչ ալ Երուսաղէմի օրացոյց տեսած եմ :

Գիտեմ որ Էջմիածնի օրացոյցին մէջ ազգային եւ տօնական օրերը կը դասա-ւորուին համաձայն «բանուորական» իշ-խանութեան կամքին :

Այսպէս, 1915 Ապրիլ 11/24ի տարե-դարձն անգամ տեղէն խախտած եւ ուրիշ օրուան մը կապած են :

Եւ յետոյ, լայն տեղ տրուած է շատ մը բոլշեւիկեան դէմքերու կամ դէպքերու, ի սփիւռս աշխարհի :

Կը կարծէի թէ գոնէ Երուսաղէմի վան-քը հաւատարիմ կը մնայ պատմութեան եւ աւանդութեան :

« Դո՛ւ միայն կաս յԵրուսաղէմ ...» :

*Յուսաբեր*էն (25 Յունուար) կ'իմանամ վերջին նորութիւնը :

Երուսաղէմի Միաբանութեան օրացոյցն ալ հետեւելով «ռեւոլուցիոն» շարժումին, Ապրիլ 24ի մասը լեցուցեր է ծիսական գիտելիքներով, առանց մոռնալու իսլա-մական «Գատըր Կէճէսի»ն :

Իսկ Ապրիլ 30ի դիմաց կ'երեւայ հե-տեւեալ արձանագրութիւնը .

— « *Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց յընթացս համաշխարհային պատե-րազմին* » .

Ուրեմն, փոխած են ոչ միայն յիշատա-կութեան ձեւը, այլեւ թուականը :

Դարձեալ «*Յուսաբեր*»ի վկայութեամբ, օրացոյցին Մայիս 28ի օրը կը պարունակէ կրօնական ծիսակատարութիւններ . — «Կիր. բկ. Զ. ԼԶ. օր Յինանց» եւն. :

Ոչ մէկ խօսք՝ Հայաստանի հանրապե-տութեան հռչակման մասին :

« Նշանաւոր սարեդարձներ»ու ցանկին մէջ ալ ոչ մէկ խօսք՝ այդ մասին :

« Բազմաթիւ մեծ ու փոքր ազգերու կեանքէն առնուած 59 այլազան տօներու» մէջ կ'երեւայ միայն հետեւեալ յիշատա-կութիւնը, գլխագիր .

Հաստատութիւն հայկական սոցիալիս-տական խորհրդային հանրապետութեան (1920) : (Իրական անունն է՝ «Հայկական Սովետական Սոցիալիստական ռեսպուբ-լիկա » :

Մեր պաշտօնակիցը հեգնութեամբ դի-տել կուտայ թէ՝ «նշանաւոր տարեդարձ-ներ»ուն մէջ կ'երեւան հետեւեալ տօները .

— *Ծնունդ Ֆրետերիք Թ. Թագաւորին Տանըմարքայի* (1890) .

— *Հաստատութիւն սահմանադրու-թեան Ռումանիոյ* (1881) :

— *Գահակալութիւն Ֆրետերիք Թ. Թա-գաւորին Տանըմարքայի* (1947) :

— *Ազգային տօն Մեքսիկայի* :

— *Ծնունդ Մուհամմէտ Րիզա Շահի* :

— *Ազգային տօն Լիթուանիոյ* :

Արդարեւ, ի՞նչ կ'արժեն աւելի քան մէկ միլիոն Հայերու աննիտումը եւ Հայաս-տանի հանրապետութեան ստեղծումը՝ վերի աւետարե՛ր, աշխարհասասա՛ն դէպ-քերու տարեդարձին հետ :

Կ'ենթադրեմ թէ այն միաբանը որ յանձն առած էր խմբագրել օրացոյցը, շաբաթ-ներով նզներ է գետնափոր խցիկի մը մէջ, առանց հարեւան Մատենադարանը կամ տպարանը հանդիպելու :

Եւ կամ «ժըննւի ոգի» կը փորձեն Յոր-դանանի ափերուն վրայ եւս :

Կոզմոզն ու Դամիանոսը անշարժ կը մը-նան իրենց տեղը, մեր մեռելները ու նա-հատակները իրենց սպաննուած կամ կոտորուած թուականին յիշատակութեա՞ն ալ արժա-նի չեն ...

Ո՞ւր կ'ուզէք հասնիլ այսքան բարակ բանելով ...

ՎԱՀԷ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՄԵՐԺԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ.- ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Վերջապէս մամուլին յանձնուեցաւ մա-ռեշալ Բուլկանինի կողմէ Այզընհաուըրի ուղղուած նամակը, որով կ'առաջարկէր բարեկամութեան դաշինք մը կնքել Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ : Այզընհաուըր մերժած է, աւելորդ գտնե-լով այսպիսի դաշինք մը :

Ստորեւ կ'ամփոփենք երկու նամակնե-րուն հիմնական կէտերը .—

Բուլկանին.— *Մեր երկու երկիրներուն յարաբերութեանց պատմութիւնը համո-զիչ կերպով կ'ապացուցանէ թէ իրենց բարեկամական գործակցութիւնը, փոխա-դարձ հասկացողութեամբ, ինչպէս եւ յարձակողական ուժերու դէմ հաւաքա-կան պայքարով գոհացում տուած է եր-կու ազգերուն : Դուք իսկ, իբրեւ ականա-ւոր հրամանատարը հակահիթլերական ճակատին, մասնաւորապէս գիտէք որ Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն զինուո-րական գործակցութիւնը երկրորդ աշ-խարհամարտի ընթացքին՝ խիստ կարեւոր դեր մը կատարեց հասարակաց թշնամին ոչնչացնելու համար : Խորապէս ցաւալի է որ, յետպատերազմեան շրջանի ընթաց-քին վատթարացան բարեկամութեան եւ գործակցութեան յարաբերութիւնները Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն մի-ջեւ : Այս վատթարացումը — ինչ որ ալ ըլլան պատճառները — հակառակ է երկու ժողովուրդներու շահերուն եւ ցաւալի ազդեցութիւններ կը գործէ միջազգային կացութեան վրայ : Սովետեւամերիկեան յարաբերութեանց բարւոքումը կրնայ դիւրաւ վերջ տալ զինարշաւին եւ օգնել տնտեսական աղբիւրներու լրիւ օգտա-գործման :*

« Ես անկեղծօրէն համոզուած եմ թէ ստիպողական է սովետեւամերիկեան յա-րաբերութեանց բարւոքումը : Իմ կարծի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱՌՆԱԿԻՉՆԵՐԸ ՓՈՂՈՑ ԻՋԱՆ

«*Ազդակ*»ի յունուար 28ի թիւէն կը քա-ղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Բոլշեւիկ եւ յառաջդիմական ճակատը տեսնելով որ օրինաւոր ազգային իշխա-նութեանցդէմ իր դաւերը գուր կ'անցնին, քանի մը հարիւր խառնակիչներով փողոց իջած է նորէն : Պէյրութի հակադաշնակ-ցական մամուլը այս եպերելի եւ ազգա-վնաս արարքը հերոսութիւն եւ հայրենա-սիրութիւն նկատելով, այս քանի մը հա-րիւրի խառնիճաղանճը կը ներկայացնէ իբրեւ հինգ հազարի հասնող բազմու-թիւն : Այս առթիւ ծիծաղելի պատկերներ ալ հրատարակուած են :

«*Ազդակ*» *անգամ մը եւս կը յիշեցնէ .— Մեր ազգ. գործերը կը տնօրինուին սահ-մանադրութեամբ եւ ժողովուրդի կամ-քով : Միակ ճամբան օրէնքի ճամբան է : Ատկէ դուրս ինչ որ կը կատարուի, կը վտանգէ մեր ժողովուրդին հաւաքական գոյութիւնը :*

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԱՀԵԼ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Շատ դժուարին ժամանակներու մէջէն անցանք, եւ կը թուի թէ դեռ շատ դժուարութիւններ պիտի ունենանք :

Քաղաքական ծանր կացութիւն, հակամարտութիւն, կատաղի ու անողոք դրացի երկիրներ՝ մեր հայրենիքին չուրջ, իսկ մենք թիւով քիչ, անզօր եւ ցիրուցան աշխարհի չորս հովերուն . — ահա մեր ժողովուրդին կեանքը : Անստուգութեամբ եւ ամէն կարգի վտանգներով շրջապատուած, հեռու մեր հայրենիքէն : Ի՞նչպէս պահել մեր ժողովուրդը այս կացութեան մէջ, ի՞նչպէս կրնանք պահել անոր ցիրուցան բեկորներուն միութիւնը, մշուշին մէջէն մատնանշելով ուղիղ ճանապարհը, չմոլորելու, չկորսուելու համար :

Եթէ դարերով կարելի ըլլար ետ երթալ եւ նախատեսել ապագայի վտանգները, որո՛նք պիտի գային, — որո՛նք եկան արդէն — ջարդերու եւ աւերածութիւններու հետ միասին, անկարելի պիտի ըլլար ենթադրել՝ թէ հնարաւոր էր ժողովուրդ մը, ազգ մը պահել այդ պայմաններուն մէջ :

Այսքան ահաւոր վտանգներու մէջէն, փոքրիկ, հալածական ու անզօր ժողովուրդի մը գոյութեան պահպանումը հրաշքով միայն կարելի էր :

Իրողութիւնը այն է սակայն, որ մեր ժողովուրդը ոչ միայն պահած է իր գոյութիւնը, այլեւ զարգացուցած է զայն, կեանքի մէկէ աւելի երեսներուն վրայ, հրաշքի տպաւորութիւնը տալով դիտողներուն :

Զարկուած է յաճախ, սակայն ժամանակի ընթացքին դարմանուած է, եւ վերստին գտած իր համրանքը :

Ցրուած է աշխարհի, չորս ծագերուն, բաժնուած իրարմէ ծովերով ու լեռներով, սակայն գիտցած է պահել իր ազգային հոգեկան կապը :

Իր հայրենիքէն դուրս քշուած է, օտար հայրենիքներու մէջ տեղաւորուած, սակայն երազած է միշտ իր նախահայրերուն հայրենիքը, վառ պահելով անոր ըղձացումը :

Պայքարած է իրեն պարտադրուած մութ ճակատագրին դէմ, զոհեր տալով բազմապիսի փոթորիկներու, այլ սակայն յաջողած է դիմադրել անոնց, զօրանալ ներքնապէս, հաւատալով լաւագոյն օրերու :

Այս ամէնը անբացատրելի թուած է, հրաշքի մը տպաւորութիւնը տալով դիտողներուն, մինչ իրականին մէջ, բացատրելի երեւոյթ մըն է ան, տրուած ըլլալով որ ազգի մը գոյութիւնը ոչ միայն արտաքին, այլեւ ներքին ազդակներու կապուած է սերտօրէն : Շօշափելի զօրութիւններու կարգին կան անշօշափելի իրողութիւններ, տեսանելի պայմաններուն հետ կան անտեսանելի պայմաններ, որոնք կենդանի կը պահեն ժողովուրդի մը ուժերը եւ կ'ապրեցնեն զայն :

Հայը պահած է իր գոյութիւնը, որովհետեւ կրցած է պահել միշտ՝ հայրենիքի ու ազատութեան զգացումը : Պատմութեան մէջ շատ քիչ ժողովուրդներ կան, որոնք այնքան ջերմօրէն հայրենասէր եղած ըլլան, որքան Հայը եւ շատ աւելի քիչեր, որոնք այնքան արիւն թափած ըլլան հայրենիքի ազատութեան համար, որքան Հայը թափած է : Դարերով բռնութեան ենթարկուած է ան, սակայն պայքարած է բռնութիւններուն դէմ, խորապէս հաւատալով, թէ օր մը՝ վերջ պիտի գտնեն անոնք : Շատ յաճախ, աւերածութիւններու մատնուած են իր տունն ու տեղը, իր գիւղն ու քաղաքը, իր հայրենիքը, սակայն, վերաշինած է զայն միշտ, ստուգապէս հաւատալով, թէ վերջ պիտի ունենան անոնք եւ օր մը տէրը պիտի ըլլայ իր ճակատագրին :

Հայրենի հողին կարօտը բաբախած է միշտ իր հոգիին խորը եւ հայ պահած է զինք, օտար երկինքներու տակ : Կառչած իր ազգային իրաւունքներուն, գիտակցօրէն պայքարած է անոնց յաղթանակին համար : Դիտած է, որ աշխարհ կ'ընթանայ դէպի ազգերու ազատութիւնը, մեծ ու փոքր ժողովուրդներու եւ հայրենիքներու վերականգնումը, հակառակ առժամեայ աշխարհակալութիւններու կամ բռնատիրական իշխանութիւններու, կարմիր թէ կանանչ :

Այս հաւատքով ու պայծառատեսութեամբ պայքարած է, եւ պայքարի մէջ՝ պահած իր գոյութիւնը, խորապէս համոզուած թէ, առանց պայքարի մահ է ու չքացում : Առանց զէնքի զինուորը դատապարտուած է պարտութեան, գերութեան ու մահուան . ահա թէ ինչու զէնքը երբեք վար դրած չէ Հայը, շօշափելի ըլլայ այդ զէնքը, թէ անշօշափելի, հոգեկան :

Այս պայքարին ընթացքին, որ Հայոց պատմութիւնը կը յատկանշէ, Հայը պայքարած է նաեւ իր ցրուածութեան դէմ հզօր կապի մը վերածելով իր ազգային արժէքները, — իր լեզուն ու գիրը, իր երգն ու երաժշտութիւնը, շինարար ոգին, բովանդակ մշակոյթը, որ ամէն տեղ, ուրեւէ հորիզոնի տակ, կը շողայ իբրեւ հայկական ազգային բերք, բովանդակ հայութեան հոգիէն, խառնուածքէն խօսող բան մը, մնայուն ու ցեղային արժէք մը :

Մեր եկեղեցին, կրօնքներու եւ քրիստոնէական եկեղեցիներուն ծովուն ու ալեկոծութեան մէջ, մնացած է կանգուն, պահելով իր վարդապետական հաւատարմութիւնը եւ ազգային կարգն ու սարքը, հայ մշակոյթին հետ շաղախուած : Պահած է ան իր քրիստոնէական դրոշմը եւ ազգային նկարագիրը, յարգանք ներշնչելով մեծերուն եւ դառնալով հոգեւոր պաշտպան հայ ժողովուրդի գոյութեան :

Եւ եկեղեցիին հետ, մեր բազմապիսի կազմակերպութիւնները, ազգային ու մշակութային, ընկերային թէ քաղաքական՝ կազմակերպութիւններ՝ որոնք մեծ մասով նուիրուած են ազգապահպանման, հայապահպանման սրբազան գործին :

Այս ազդակներով պահուած է մեր ժողովուրդը դարէ դար, եւ նոյն ազդակներով պիտի պահուի ասկէ ետքն ալ, ներդաշնակելով իր պայքարը՝ նոր ու նորագոյն պայմաններուն հետ, ազգային թէ միջազգային : Միշտ հաւատարիմ մեր նախահայրերուն, մեր պատմութեան ոգիին ու ազատագրական ու ազգային առողջարար գաղափարականներուն :

Պիտի կրնա՞նք պահել այս հաւատարմութիւնը, եւ փոխանցել զայն յաջորդ սերունդներուն, այն ատեն կրնանք վստահ ըլլալ, թէ մեր ժողովուրդը կը մնայ դեռ ու կը տեսնէ իր հայրենիքի լիակատար ազատութիւնը :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Համայնավար կուսակցութիւնը 166 երեսփոխան ունեցաւ 1946ին, 5·489·000 ձայնով (28·6 առ հարիւր) մայր երկրին համար, 4·910·547ով (25·89 առ հարիւր) 97 երեսփոխան 1951ին, 5·426·000 ձայնով (25 առ հարիւր) 150 երեսփոխան ունի ներկայիս :

Աթոռներու փոփոխութեան պատճառը ընտրական օրէնքն է — համեմատական էր 1946ին, զանգուածային խնամութիւն ունէին 1951ին, մասնակի խնամութիւն 1956ին :

Ձայներու բաղդատութիւնը շատ աւելի նշանակալից է : Անկումէ մը ետք, համայնավար քուէները կայուն վիճակ մը ստացան, նկատի առնելով ընտրողներու թիւին յաւելումը :

Աշխարհագրականօրէն համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցուցած է այն նահանգներուն մէջ, ուր մեծամասնութիւն կը կազմէ գիւղացի տարրը : Այս կորուստը վերստացաւ ճարտարարուեստական նահանգներուն մէջ : Այս շրջաններուն մէջ (հիւսիս, Փա տը Քալէ, Պուշ տիւ Ռոն) անոնց շահը շատ աւելի պակաս է քան ընկերվարականներունը : Փարիզեան շրջանին մէջ անկում ունի, ասոր դէմ, կարեւոր յառաջդիմութիւն ցոյց կուտայ Արեւելեան նահանգներուն մէջ :

Ընտրական տեսակէտով, ձայներու փոփոխութիւնը մէկ նահանգէն միւսը մօտաւորապէս տասը տարիէ ի վեր կը հաւասարակշռուի :

Բաղդատմամբ 1946ի եւ 1951ի, կուսակցութիւնը աւելի զօրաւոր է կազմական եւ քաղաքական տեսակէտով :

Ազատագրութենէն ետք դէպի յառաջ ոստում մը ունեցաւ, սակայն չկրցաւ մտնել պետական կազմին մէջ : Քաղաքականապէս 1947էն ի վեր մեկուսացման դատապարտուած է, որ 1951ին գրեթէ կատարեալ եղաւ :

Հիմա գլխաւոր ընդդիմադիր ուժն է եւ ամէն միջոց կը փորձէ, վերակենդանացնելու համար Ժողովրդական Ճակատը :

Այս շարժումին գլխաւոր արգելքը ընկերվարական կուսակցութեան ընդդիմութիւնն է : Կի Մոլէ միանգամընդմիշտ պատասխանեց թէ .— « Համայնավար կուսակցութիւնը ձախ չէ այլ Արեւելքցի է . . » :

Համայնավար կուսակցութիւնը պիտի աշխատի փորձի ենթարկել հանրապետական ճակատը, իբրեւ խորհրդարանական նեցուկ, հաստատ մնալով իր տեսակէտներուն վրայ :

Զարմանալի չէ իր տաք վերաբերումը Հանրապետական Ճակատին հանդէպ, միշտ յուսալով թէ պիտի միացնէ բոլոր ձախ ուժերը : 1936ին Ժողովրդական Ճակատը կազմուեցաւ, շնորհիւ ժողովրդական հակազդեցութեան մը Փաշական վտանգին դէմ, ինչպէս 1944ին Ազգային Ճակատը՝ գործակիցներուն եւ բռնագրաւիչներուն դէմ :

Համայնավարներու թիւը շատ պակսած է : Համաձայն կուսակցութեան պաշտօնական թիւերուն, 1·034·000 էր 1946ին, 620·000 էր 1950ին եւ 506·000 1954ին : 1954էն ի վեր տասը առ հարիւր պակսած է : Նկատելով որ այս թիւերը ուռած են, կը կարծուի թէ իրականին մէջ 380·000 անդամ ունի :

Աշխատանքի Դաշնակցութեան տոմսերուն համաձայն 1946ին 6·130·000ի դիմաց այսօր երկու միլիոն է : Չորս միլիոն էին 1947ին :

Բայց համայնավար կուսակցութեան իսկական ուժը իր հարիւր հազար գործօն ուժերն են երեսուն հազար մնայուն գործիչները, որոնք ամէն օր իրեն համար կ'աշխատին : Մօտ մէկ երրորդը նախապատերազմեան ռազմիկներն են, միւսները կը կազմեն «ազգային սերունդը» : Վեթերանները յոգնած են պայքարելէ ·

Ո՞վ կը վարէ համայնավար կուսակցութիւնը :

Ընդհ · քարտուղարը եւ վարիչը Մորիս Թորէզն է, սակայն շատ գլալապէս կը կրէ իր շրջապատին ազդեցութիւնը, մասնաւորաբար իր կնոջ Ժանէթ Ֆերմերշի : Միւսը Ժագ Տիւքլօն է :

Համայնավար կուսակցութեան գերագոյն մարմինը իր ընդհ · ժողովն է : Տեսականօրէն այս ժողովն է որ կ'որոշէ անոր քաղաքական ուղղութիւնը եւ կ'ընտրէ գործադիր մարմինը : Քաղաքական Բիւրօն կը նշանակէ քարտուղարութեան անդամները, որոնք կ'ապահովեն ընթացիկ աշխատանքը, կազմելով գործադիր յանձնախումբեր :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որ հա –

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄԸ

(Չինական հէքեաթ)

Կար ու չկար, Սէ – Զուէն նահանգին գիւղերէն մէկուն մէջ երիտասարդ գիւղացի մը կար, որուն անունն էր Հոանկ – Սիաօ :

Ոչ տուն ունէր, ոչ հող եւ կ'աշխատէր հարուստ վաճառականի մը ագարակին մէջ : Արշալոյսէն մինչեւ իրիկուն՝ դաշտերուն մէջ տքնաջան կ'աշխատէր, իբրեւ վարձք ունենալով խշտեակ մը գիշերուան համար եւ օրական քանի մը ափ բրինձ, անօթի չմեռնելու չափ :

Օր մը, երբ Հոանկ – Սիաօ իր տիրոջ հաւերը կը կերակրէր, յանկարծ շահէն մը երկինքէն վար սուրաց, յափշտակեց ամէնէն գիրուկ հաւը իր ճիրաններով եւ թռաւ փախաւ : Հաւը ծանր էր, եւ շահէնը, իր որսով ծանրաբեռնուած՝ քիչ մը դանդաղ կը թռէր :

Հոանկ – Սիաօ սկսաւ հետապնդել գիշատիչ թռչունը, որովհետեւ կը վախնար իր տիրոջ բարկութենէն :

Հոանկ – Սիաօ դժուարութեամբ կը հետեւէր շահէնին եւ անկարելի է ըսել թէ ինչպէս պիտի վերջանար այս հետապնդումը, սակայն յանկարծ նետ մը սուլեց օդին մէջ եւ գիշատիչը, առանց իր որսը ձգելու, ինկաւ մեծ պարտէզի մը մէջ :

Հոանկ – Սիաօ ցանկապատէն ներս ցատկեց եւ սկսաւ փնտռել թռչունը : Խոտերու կանաչին մէջ թեւատարած՝ ինկած էր շահէնը, սպաննուած, իսկ քովը կանգնած էր ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը, զոր Հոանկ – Սիաօ երբեք տեսած ըլլար : Աղջիկը աղեղ մը բռնած էր մէկ ձեռքով, իսկ միւսով գեղեցիկ ոսկեծաղիկ մը :

Քայլերու ձայն առնելով, դեռատի աղջիկը գլուխը դարձուց եւ Հոանկ – Սիաօ տեսաւ անոր աչքերը, խորունկ, ինչպէս կ'ըլլան լիճերը գիշեր ատեն : Անուշ ձայն մը հասաւ շփոթած երիտասարդ գիւղացիին ականջին :

— Ի՞նչ է քու յարգելի անունդ, սիրուն երիտասարդ :

— Անունս Հոանկ – Սիաօ է, իսկ քո՞ւկդ :

— Իմ անունս Եուան – Մէյ է :

Հոանկ – Սիաօ, իր յանդգնութեան վրայ զարմացած՝ յանկարծ բռնեց աղջկան ձեռքէն եւ ըսաւ .

— Կը սիրեմ քեզ : Ալ չեմ կրնար ապրիլ առանց տեսնելու քու աչքերդ, որոնք գիշերային լիճերու պէս են : Կինս եղիր :

Եուան – Մէյ կարմրեցաւ, ժպտեցաւ եւ ի վերջոյ ըսաւ :

—Ես ալ քեզ կը սիրեմ, Հոանկ – Սիաօ : Կ'ուզեմ կինդ ըլլալ : Ղրկէ իմ հօրս մօտ քու յարգելի բարեկամներէդ մէկը, որ պաշտօնապէս ձեռքս խնդրէ, ինչպէս որ սովորութիւն է :

Սիրտը հրճուանքով լեցուն, Հոանկ – Սիաօ տուն վազեց, պատահարը իր տիրոջ պատմեց եւ խնդրեց անկէ երթալ եւ պաշտօնական դիմումը կատարել :

Եուան – Մէյի հայրը պատիւներով ընդունեցաւ հարուստ վաճառականը եւ մտիկ ըրաւ խնդրանքին :

—Այդ երիտասարդը հարո՞ւստ է, հարցուց ի վերջոյ :

— Հարո՞ւստ, ըսաւ վաճառականը խնդալով · ան միայն երկու ուժով թեւ ունի եւ հաճելի դէմք մը, որուն ձեր յարգելի դուստրը հաւներ է : Ասկէ զատ սարքէ մը անգամ չունի (չինական մանրուք դրամ) :

— Ես ի՞նչ ընեմ այդ տեսակ փեսան, ըսաւ հայրը, դժգոհ : Եթէ ձեր պատուելի ծառան աղջիկս առնել կ'ուզէ, իբրեւ հարսանեկան նուէր, թող ինծի բերէ տասը արծաթէ աղիւս, երեք ոսկի թել եւ Չինաստանի ամենագեղեցիկ մարգարիտը, եթէ ոչ ամուսնութիւն չկայ :

Վաճառականը այս անգութ պատասխանը բերաւ Հոանկ – Սիաոյի եւ գնաց հանգիստ մը քնացաւ : Իսկ Հոանկ – Սիաօ աչքերը չկրցաւ փակել եւ ամբողջ գիշերը մտատանջութեան մէջ ինկաւ :

Յաջորդ առաւօտ, լոյսը ծագելուն պէս, երիտասարդ գիւղացին ճամբայ ինկաւ երթալ խորհուրդ հարցնելու համար Ծեր Իմաստունին, որ աշխարհի ծայրը կը բնակի եւ որ ամէն բան գիտէ :

Հոանկ – Սիաօ երկար քալեց : Ամբողջ օր մը, յետոյ օր մը եւս եւ տակաւին շատ մը օրեր, ու հասաւ մեծ քաղաքի մը առջեւ :

Բնակիչները քաղաքին չուրջ պարիսպ մը շինելու վրայ էին եւ իրեն առաջարկեցին որ իրենց գործին միանայ :

— Չեմ կրնար, պատասխանեց Հոանկ – Սիաօ, ես Ծեր Իմաստունին քով կ'երթամ խորհուրդ հարցնելու :

Այս լսելով, քաղաքացիները սկսան աղաչել եւ ըսել :

— Ով պատուական օտարական, խնդրենք, ծառայութիւն մը ըրէ մեզի : Քանի որ Ծեր Իմաստունին քով կ'երթաս, հարցուր անոր, որ ինչո՞ւ մեզի անկարելի է մեր պարիսպը վերջացնել : Ամէն գիշեր մեր շինածը կը քանդուի արեւմտեան անկիւնէն : Մեր զաւակները եւ մեր կիները անպաշտպան կը մնան աւազակներուն դէմ :

Հոանկ – Սիաօ յօժարութեամբ ընդունեց եւ խոստացաւ այդ հարցումը ընել Ծեր Իմաստունին եւ շարունակեց իր ճամբան :

Երբ գիւղէ մը կ'անցնէր, Հոանկ – Սիաօ տունի մը սեմին վրայ նշմարեց յարգելի ծերունի մը որ կուլար : Մեղքցաւ անոր եւ մօտեցաւ :

Թարգմ · ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՕԼԵԱՆ

(1)

(Շար ·)

ԿԻՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

●

Ինչպէս հաղորդեց «Յառաջ», Լիոնի մէջ մեռած է ծանօթ գրող Կիրեղ Խըրայեան : Ծնած էր 1905ին՝ Ծոփաց աշխարհի, Խարբերդ գաւառի, Ծովք գիւղին մէջ՝ ուրկէ ատեն մը, կ՚արձակուէին Հայրապետական պատգամներ :

Այն սեւ օրերուն, շատերուն պէս կորսնցնելով իր ծնողքը, կը դառնայ որբ մը :

Այն շրջանը, ուր իբրեւ ծառայ ապաստան գտեր էր Կիրեղ, կը վկայէր թէ՝ եղած է հազարաւոր անմեղներու սպանդանոցը :

Կիրեղ տեսած ու լսած էր իրապէս աննկարագրելի պատկերներ, Հայաջինջ Սարսափներէն :

Զինադադարէն անմիջապէս վերջ, շատ մը խլեակներու հետ կը հասնի Խարբերդ, ու կը մտնէ հայկական որբանոցը : Կարճ ատենուան մը մէջ սիրուելով օրուան առաջնորդ Գիւտ եպիսկոպոսէն, կը դառնայ հսկիչը 120 որբերու :

Արտագաղթ : 1922ի գարնան կը հասնի Հալէպ, Պէյրութ եւ Ֆրանսա եւ վերջապէս կը հաստատուի Մարսէյլ :

Այդ օրերուն, արդէն գիտակից, ցոյց կուտայ պայքարելու աննկուն կամք մը այն ոճրագործ կառավարութեան դէմ, որ ուզեր էր Հայաստան անունը սրբել աշխարհի քարտէսէն :

Ցերեկները կը վազէր հացին ետեւէն, գիշերները լսարանէ լսարան, մատենադարանէ մատենադարան : Ըլլալով իր տառապանքի ընկերներէն մէկը, յաճախ կը տեսնէի, որ մէկ ձեռքովը հացին պատառը, միւսովը գիրք մը բռնած՝ կը կարդար ու կը բացատրէր ·

— Այո, Եւրոպացիները խաբեցին մեզ եւ թոյլ տուին, որ քաղաքակրթութեան ջահակիր ժողովուրդ մը ճզմուի ջարդարարներու կրունկին տակ : Բայց ասկէ վերջ այլեւս պէտք չէ յոյս մուրանք :

Հայը պէտք է իր ձեռքովը շինէ իր տունը... :

Եւ կը սկսէր հպարտութեամբ պատմել մեր փառքի օրերէն, ու թուել բազմաթիւ լուսապսակ դէմքեր, որոնցմէ շատերը իրենց մտքովը, ուրիշներ իրենց գրիչովը կամ սուրովը Հայուն դրօշը բարձր բռնած՝ բերեր հասցուցեր էին մինչեւ մեր օրերը :

Օր մըն ալ, կը հաւաքէ քանի մը բախտակից ընկերներ հիմը կը դնէ «Հայ Գրասիրաց Միութիւն» անունով ընկերակցութեան մը : Եւ որպէսզի այդ ափ մը երիտասարդներուն ձայնը լսելի դառնար, Միութիւնը Կիրեղի խմբագրութեամբ կը հրատարակէ «Հայ Գիր» ամսաթերթ մը որ կը տեւէ միայն մէկ տարի : Միութիւնը կը լուծուի, ու անդամները կը ցրուին այս եւ այլ կողմեր :

Կիրեղ կը մնայ միշտ պանդուխտ վրայ : 1927ին կը հրատարակէ «Ծովք Կէօլճիւկ»ը 1929ին «Մեր պատմութիւնը եւ նոր սերունդը» : Այնուհետեւ օրուան դժուարութիւնները կը գոցեն ամէն դուռ : Զիհրատարակեր ուրիշ բան : Բայց պարապ չի նստիր : Կը դառնայ աշխատակիցը «Յառաջ»ի, «Հայրենիք»ի, «Բազմավէպ»ի, «Անահիտ»ի, «Ազդակ»ի եւ «Մշակ»ի : Ատեն մը վերջ կը փոխադրուի Լիոն ու կը սկսի գրել մասնաւորապէս պատմական նիւթերու շուրջ :

Կիրեղ ամէն տեղ էր : Կը սիրէր խօսիլ, մանաւանդ Ապրիլեան սգահանդէսներուն, բացատրելու համար աննախընթաց Աբհաւիրքը :

Երկու տարի առաջ կ՚իմացնէր թէ՝ — այլեւս չեմ կրնար գրել : Օրուան տագնապներն ու տկարութիւնս մինչեւ ոսկորներուս հասած են... : Եւ ահա անխուսափելին : Յունուար 17-18ի միջեւ մահը կը փակէ աչքերը, Հայրենիքի կարօտը սրտին :

Ունի հետեւեալ անտիպ գործերը — «Արիւնի ճանապարհին», «Աստղիկին կրակը», «Սիրոյ երկինքին տակ», «Ծովք եւ իր գաւառաբարբառը», «Բերդեր» եւ զանազան յօդուածներ :

Կիրեղ Խըրայեանի մահով Խարբերդ կը կորսնցնէ իր արժանաւոր զաւակներէն մէկը, իսկ պատմութիւնը, համեստ մշակ մը :

ԾԱՏՈՒՐ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ 35ԱՄԵԱԿԸ

●

Աստ հանգչի Ֆրանսացի զինուոր մը, մեռած՝ Հայրենիքին համար.—

1921 Յունուար 27ին Էթուալի հրապարակին Յաղթական Կամարին տակ փոխադրուեցաւ անծանօթ զինուորի մը մարմինը ի ներկայութեան երկիւղած ժողովուրդի մը, որուն մէջ կային անշուշտ մէկուկէս միլիոն զոհերու ընտանիքները :

Ուրբաթ իրիկուն այդ դէպքին 35րդ տարեդարձին առթիւ Վերտէօնի Գրադէտ Մարտիկներու Միութիւնը եւ Անչէջ Բոցին Կոմիտէն արարողութիւն մը կազմակերպած էին : Կը մասնակցէին Փարիզի պահակազօրքին զինուորները եւ բոլոր անոնք որ այդ թուականէն ողջ մնացած են : Անոնք անգամ մը եւս արծարծեցին այն բոցը որ չէ մարած 1923 Նոյեմբեր 11էն ի վեր : Անոնք որ մասնակցած են 1921ի արարողութեան վերապրեցան նոյն յուզիչ ժամերը : Կոնքուռեան Ակադեմիայի Նախագահ եւ «Փայտէ Խաչերուն» հեղինակը՝ Պ. Ռոլան Տորժըլէս եւ Պ. Լը Ժանթի, փոխ-նախագահ Գրողներու Միութեան, արծարծեցին բոցը :

1919ին Երեսփ. ժողովը որոշեց որ Անծանօթ Զինուորի մը մարմինը, մեռած պատերազմի դաշտի մը վրայ, պիտի փոխադրուէր Պանթէոն :

1920 Նոյեմբեր 8ի օրէնք մը որոշեց որ Պանթէոնին մէջ եղած պատիւներէն ետք, մարմինը պիտի ամփոփուէր Յաղթական Կամարին տակ : Կը մնար ընտրել այդ հերոսը, որոշուեցաւ ընտրել Վերտէօնէն, «քաղաքը ուրկէ չեն անցնիր» :

Նոյեմբեր 10ի կէս օրէն վերջ Վերտէօնի ամրոցի մը գետնադամբանին մէջ դրին 8 դագաղներ բերուած ճակատին զանազան կողմերէն եւ ծածկուած Եռագոյնով : Ժամը երեքին Անտրէ Մաժինօ կը յառաջանար իրեն հետ ունենալով Վերտէօնի զինուորական կառավարիչը եւ հօգեւոր հօվիւը : Ձեռքը բռնած է ծաղկեփունջ մը կազմուած մեխակէ եւ դաշտի ծաղիկներէ զոր քաղած էին գերեզմաններու շրջականերէն՝ Անծանօթ Զինուորը ընտրելու պաշտօնը կը յանձնուէր զինուորի մը՝ Օկիւսթ Թէն : Յուզուած, գիտակից պաշտօնին կարեւորութեան, այս հասարակ զինուորը, վիրաւորուած եւ կաղէ վարկուած, կը կենայ 6րդ դագաղին առջեւ :

Թնդանօթի մը վրայ դրուած մարմինը կը փոխադրուի Վերտէօնի կայարանը, ուրկէ կը հասնի Տանֆեռ Ռոշրոյի կայաջեւ :

Յաջորդ օրը փոխադրուեցաւ Յաղթական Կամարին տակ եւ պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Յունուար 27ին :

Այսօր նախկին մարտիկ Օկիւսթ Թէն 57 տարեկան կը վարէ Ֆելիքս Փօթէնի Սէն Տրնիի մասնաճիւղը :

Համեստ եւ դառնացած մարդ մը որ մերժած էր մասնակցիլ 35րդ տարեդարձին պաշտօնական արարողութիւններուն, որովհետեւ « մենք նախկին ռազմիկներս շատ մոռցուած ենք, այսօր Ֆրանսացիները պառակտուած են քաղաքական վէճերով, ինչո՞ւ » :

Միեւնոյն ատեն բացարձակապէս կը մերժէ ուեւէ շքանշան, «քանի որ տուողներուն քով սիրտ չէ մնացած» :

մայնավար կուսակցութեան հսկողութեան տակ է, կը պահէ իր ազդեցութիւնը բանուոր դասակարգին վրայ, արհեստակցական գետնի վրայ :

Ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց կուտայ որ համայնավարները աւելի ուժեղ են անգրծովեան նահանգներուն մէջ. — Մարթինիքի մէջ 63·8 առ հարիւր ձայն (46·744) 62·8 առ հարիւրի դէմ 1951ին, Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ կուսակցութիւնը նուազ զօրաւոր է :

Ամէնէն լուրջ հարցը այն է որ ամէն տարի երիտասարդ Ափրիկեցիներ կը կազմակերպուին Խ. Միութեան եւ Չինաստանի Համայնավար կուսակցութեան մէջ : Վերադարձին Համայնավար կուսակցութեան մէջ կը մտնեն եւ կը գործեն սենտիքայի անունին տակ :

Բացի ուղղակի քարոզութենէ, լրագիրներու, ծանուցումներու եւայլնի միջոցով, զուգընթաց կազմակերպութիւններ ալ կան, որոնք կ՚օգնեն կուսակցութեան աշխատանքներուն : (Փառի - Փրէս)

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պ. Էտկար Շահվէքիլեան (Հալէպէն) որ յաջողութեամբ աւարտած էր Էքոլ Սանթրալը իբրեւ երկրաչափ եւ ստացած նաեւ Գիտական Համալսարանի Պետական Վկայականը, Յունուար 24ին ներկայացուց նոյն համալսարանին առջեւ իր թեզը եւ արժանացաւ «խիստ պատուաբեր յիշատակութեան», ստանալով Գիտութեանց վարդապետի տիտղոս (Տոքթէօր էս Սիանս) :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ մէջ (Շուէտ) 15 հոգիէ բաղկացած հայկական գաղութ մը կայ, ինչպէս կը գրէ պոլսական թերթ մը : Նոր Տարուան առթիւ բոլորը հաւաքուած են Տիկին Սօնիա Վարդանեանի բնակարանը : Պետրոս Զարդարեան (մասնագէտ պեթոնի), դաշնակի ուսուցչուհի Ժերմէն Զարեան, վիրաբոյժ ատամնաբոյժ Տոքթ. Ժիրայր Աճէմեան, բիւրեղի վրայ գծագրիչ եւ փորագրիչ Բիւզանդ Քիւրքճեան եւ ռատիոյի մասնագէտ Անթուան Օրհնեալ : Տիկին Սօնիա Վարդանեան ամուսնացած է լրագրող Քլասոնի հետ եւ գըլխաւոր կորիզը կը կազմէ հայկական փոքրիկ գաղութին :

Ի ՆՊԱՍՏ Պոլսոյ Հայոց Ազգ. հաստատութեանց, Նիւ Եորքի մէջ պարահանդէս մը տրուած է : Ներկայ եղած են մօտ 800 հոգի : Աւելի քան յիսուն հոգի մասնակցած են պարահանդէսին կազմակերպութեան : Հիւրընկալ եղած է տիկին Վավա Սարգիս, որ խաղաներկ նկար մըն ալ նուիրած է : Պարահանդէսին հասոյթը պիտի յատկացուի Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին, Գալֆայեան որբանոցին եւ թաղային վարժարաններու ցերեկուան ճաշերուն :

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Մարտիրոս Մնակեանի հողակոյտին վրայ շիրիմ մը կանգնելու համար աշխատանքներ կը կատարուին Պոլսոյ մէջ : Մ. Մնակեան մեռած է քառասուն տարի առաջ : Նախաձեռնութիւնն ստանձնած է վաստակաւոր դերասան Յակոբեան : Պ. Արտաշէս Փափազեան պիտի տրամադրէ անհրաժեշտ խճանկարները եւ կրաղիւսը : Պ. Ա. Փափազեան Պալթազարի եւ Յակոբեանի համար ալ ի կենդանութեան շիրիմներ պատրաստած էր : Մինչեւ Զատիկ շիրիմը պատրաստ պիտի ըլլայ Շիշլիի գերեզմանատան մէջ :

ԳՈՄՈԹԻՆԻ (Յունաստան) հայ գաղութը 1947ի ներգաղթէն ետք լճացած վիճակ մը ունի : Քանի մը տարիէ ի վեր Ծնընդեան տօնին առթիւ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ «Աւետիս»ի շրջագայութեան կ՚ելլեն, հասոյթը յատկացնելով եկեղեցիին : Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետի տօնակատարութիւնը այս տարի եւս կատարուեցաւ 20 խոյի զենումով : Ժողովուրդը նախապաշարուած է թէ այն տարին որ այս զենումը չեն ըներ հիւանդութիւններ կ՚երեւան եւ բազմաթիւ մահեր կը պատահին : Այս տօնակատարութեան ամէն տարի ներկայ կ՚ըլլան Քսանթիէն, Աղեքսանդրուպոլիսէն, Թեսալոնիկէէն, եւ Աթէնքէն ուխտաւոր Հայեր : Մէկ տարիէ ի վեր կազմելու արտօնութիւն առնուած է Հայ Գթութեան Խաչը : Ունին քառասունէ աւելի անդամներ : Յունուար մէկին տօնեցին Կ. Խաչի Օրը :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուարի սկիզբը Քիփիսիայի մէջ (Յունաստան) մեռած է Սեդրակ Պապիկեան : Համեստ հայ զինուոր մըն էր ինչպէս կը գրէ «Ազատ Օր» :

ԾԱՆՕԹ ՆԿԱՐԻՉ Ժիրայր Փալամուտեան, որ Մ. Նահանգները գացած էր վերջերս, նկարահանդէսներ պիտի սարքէ Նիւ Եորքի եւ Պոսթընի մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Ի՞նչ պիտի ըլլար վախճանը Ճահիտ եւ Ճավիտ պէյերու, Տոքթ. Նազըմի, ի բացակայութեան դատուող Րաուֆ, Րահմի, Ատնան պէյերու, Հիլմի եւ Նաիլ պէյերու, այն ամբողջ Իթթիհատական չքախումբին, որ իբրեւ դաւադիր կ՚ամբաստանուէր իր կատարած դաղտագողի ձեռնարկներով արտասահմանի թէ երկրին մէջ :

Ամբաստանեալներու դատավարութիւնը ըստ երեւոյթին մեծ բան մը չէր պարզեր, բայց Անկախութեան Ատեանը ունէր արտակարգ իրաւասութիւն մը, այն է՝ իր խղճի համոզումին համաձայն պատժել ու պատուհասել ուեւէ մարդ, զայն ի հարկին կախել մէկ քանի ժամուան ընթացքին, անվերաքննելի ըլլալու պայմանով :

Ահա թէ ինչու անձկութեան մէջ էին մասնաւորապէս Ճավիտ, Նազըմ, Ազմի, Հիլմի, Նաիլ պէյերը, որոնք մասնաւոր ատելութիւն հրաւիրած էին իրենց վրայ : Իրաւապաշտութիւնը դեր չունէր այլեւս այս հարցին մէջ, եւ Ատեանի նախագահը ինքն իսկ կը յայտարարէր հրապարակով.

— Գիտցած եղէք, մարդը կը կախենք, ձեր բոլորին հաշիւը կրնանք մաքրել : Այսպիսի խօսքեր ըսած էր նշանաւոր Իթթիհատականներու, Պապա Համտիի, Ճավիտի, Ճանպոլաթի, Տօքթ. Նազըմի երեսին : Օրէնսդրական կանոններ եւ սկզբունքներ դեր չունէին այս հարցին մէջ, որովհետեւ Անկախութեան Ատեանը առաւելապէս հաշուեյարդարի ատեան մըն էր :

Հիմա դատուելու կարգը եկած էր երկու հանրածանօթ եւ «վտանգաւոր» Իթթիհատականներու : Արտահանի երեսփոխան Հիլմի պէյի եւ պատասխանատու քարտուղար Նաիլ պէյի, երկուքն ալ Գարա Քեմալի մօտիկ բարեկամները, որոնք կարեւոր գործեր կատարած էին տարիներով, Իթթիհատի զաղտնի աշխատանքներուն մէջ : Անոնք իսկապէս «անբաղձալի» անձեր էին դատարանի աչքին, ունէին քննութեան եւ լուսաբանութեան կարօտ անցեալ մը, եւ այս պատճառով է որ խաչեւ հարցաքննուեցան եւ ամէնէն վերջ ենթարկուեցան ամէնէն անողոք պատիժին :

Իր երկարատեւ եւ յուզումնալից դատավարութեան ընթացքին, ուր երեւան եկաւ իր երկայրի ու երկերես քաղաքականութիւնը, Միլլի կառավարութեան եւ Էնվէր փաշայի ստեղծած շարժումին միջեւ, Հիլմի պէյ քանիցս պնդեց թէ ինք որեւէ կապ եւ մեղսակցութիւն չունի Կազի Փաշային դէմ կազմակերպուած մահափորձին ու դաւադրական ձեռնարկներուն հետ : Բայց Հիլմի պէյ դիւրաւ չէր կրնար փրկել իր օձիքը, իր մօտաւոր ու հեռաւոր անցեալը մանրամասնօրէն արձանագրուած էր Անկախութեան Ատեանի քննական թուղթերուն մէջ, եւ իր իւրաքանչիւր գործն ու խօսքը կասկած եւ անվստահութիւն կը ներշնչէին : Անզգամ անկեղծ բարեկամներ կը փնտռէր ամէն բանէ առաջ եւ գտումը աւելի քան անհրաժեշտ էր :

Հիլմի պէյ դատարանին առջեւ քաջութիւնն ունեցաւ պաշտպանելու հռչակաւոր Գարա Քեմալը եւ ըսաւ .

— Ինծի եթէ ըսէին թէ Գարա Քեմալ այս մահափորձը սարքած է, ես Գարա Քեմալի այս յանցանքը իմ վրաս կ՚առնէի, ինքզինքս այնչափ անոր մօտ կը զգայի : Բայց կը պնդեմ որ այս դէպքերուն մասին ինծի բան մը չէր խօսած :

Պատասխանելով նախագահին հարցումներուն, Հիլմի պէյ ըսաւ թէ անգոյ Իթթիհատի անունով յետագային կատարուած գործերը ապօրէն են եւ Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովը ընկերներու միջեւ կատարուած անպաշտօն առուլիս մըն էր, Իթթիհատի ժողով չէր, Գարա Քեմալ զինքը հրաւիրած էր այս գումարման Կազի Փաշային հետ ունեցած տեսակցութիւնը հաղորդելու համար : Հիլմի պէյ ճշդեց թէ իր մասնակցած ժողովին մէջ ինք յօդուածէ բաղկացած ծրագրի մը պատրաստութիւնը չի յիշեր ·

Նախագահ.— Դուք արտասահմանի մէջ որո՞նց հետ թղթակցած էք :

(Շար.)

քով, աւելի դիւրաւ կրնանք հասնիլ այս նպատակին, բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշինք մը կնքելով մեր երկիրներուն միջեւ :

Այզընհաուըր.— Ուշադրութեամբ քըննեցի ձեր թելադրութիւնը բարեկամութեան և գործակցութեան դաշինք մըհաստատելու մասին : Նախ նկատեցի որ մեր երկու երկիրները արդէն կապուած են իրարու հետ, հանդիսաւոր դաշնագրով մը. — Միացեալ Ազգերու դաշինքը: Ձեր առաջարկած դաշնագիրը կը բաղկանայ երեք գլխաւոր յօդուածներէ: Կը նկատեմ որ այդ կէտերէն իւրաքանչիւրը նախատեսուած է Ազգաժողովի ուխտինբացորոշ տրամադրութիւններով: Ազգաժողովին ուխտը հանդիսաւոր դաշնագիր մը կը կազմէ ոչ միայն ձեր երկրին եւ մեր երկրին հանդէպ, այլեւ դաշնագիր մըն է բազմաթիւ ազգերու միջեւ, որոնք ամէնն ալ կապուած են մեզի հետ եւ իրարու միջեւ եւ ամէնքն ալ համաշխարհային խաղաղութիւն կ'ուզեն :

« Պետութեանց միջեւ բարեկամական գործակցութիւն մը կախում չունի միայն դաշնագիրներու պարունակած խոստումներէն, այլ եւ կառավարութեանց ոգիէն եւ գործնական վերաբերումէն: Այդպիսի ոգի եւ վերաբերում ստեղծելու համար էր որ Ժընեւ գացի անցեալ յուլիսին, ձեռնարկ մը որ աննախընթաց էր ամերիկեան պատմութեան մէջ, խաղաղութեան աւեն: Դժբախտաբար ամերիկեան ժողովուրդը տխրութեամբ յանդեցաւ այն եզրակացութեան թէ յետագայ դէպքերը չարդարացուցին իր յոյսը »:

Նախագահը այս առթիւ կը յիշէ Գերմանիոյ միացման, զինաթափութեան ուրիշ խնդիրներու մասին կատարուած բանակցութիւններու ձախողումը, Խ. Միութեան վերջին կարգ մը ձեռնարկները որոնք աւելի պղտորեցին միջազգային յարաբերութիւնները եւ կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է արագ միջոցներ ձեռք առնել Գերմանիոյ միացման համար, գործադրել Բ. աշխարհամարտին առեն եղած յանձնառութիւնները՝ ազգերու ինքնորոշման մասին, փոխադարձաբար սառեցնել սպառազինութիւնները եւ կարելի կրճատումները կատարել, փարատել կասկածամտութիւնը եւ թիւրիմացութիւնները՝ տեղեկութիւններ, այցելութիւններ եւ գաղափարներ փոխանակելով առատօրէն :

× Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ շատ գոհ մնացին Այզընհաուըրի տուած պատասխանէն: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Մոսկուա նորէն քարոզչական փորձ մը կը կատարէ, ճիշդ այն պահուն երբ արեւելեան Գերմանիոյ բանակն ալ կը միացնէն Վարշաւայի զինակցութեան եւ Մոլոթով կ'ազդարարէՓրակայի մէջ.—«Համայնավար ճակատը ուժին պիտի պատասխանէ ուժով »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. արտակարգ ժողով մը սարքած է, քննելու համար Անգլիոյ նոր առաջարկները ինքնորոշման իրաւունքի, ինքնավարութեան եւն. մասին: Այս առթիւ գեկոյց մըն ալ հրատարակուեցաւ, որ խօսք չի պարունակեր նոր տեսակցութեան մը մասին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի օգտագործման մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ վերջնապէս որոշեց այբենարան մը ստեղծել, մասնաւոր տառերով, փոխանակ ներկայ բարդ եւ տաժանելի գրութեան :

ՄՈՑԱՐԹԻ ծննդեան 200ամեակը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Սալցպուրկի մէջ: Հազարաւոր քաղաքացիներ այցելեցին իր ծնած սենեակը, ուր տակաւին կը մնայ իր հին դաշնակը: Ճառեր խօսեցան Աւստրիոյ վարչապետը եւ կրթական նախարարը: Այն շէնքը որ իբրեւ բնակարան ծառայած է Մոցարթի ընտանիքին, 1747էն 1773, շինուած է 1585ին: Մեծ երաժշտագէտը այնտեղ յօրինած է իր ստեղծագործութիւններէն շատերը: Փարիզի մէջ ալ հանդիսութիւններ սարքուած են 200ամեակին առթիւ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Շաբաթ օր Քոլոմպի մէջ Ֆրանսացիները պարտութեան մատնեցին Իրլանտացիները բըկպիի մըրցումի մը ընթացքին, 8ի դէմ 14 կէտով:

× Նոյն օրը Պրիւսէլի մէջ պասքէթի մրցումի մը ընթացքին Ֆրանսացիները յաղթեցին 40ի դէմ 57 կէտով :

× Կիրակի օրուան Ֆութպոլի մրցում —

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նօր :

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ :

ՀՐԱՒԷՐ ԱՏԱՓԱՋԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակցական կարեւոր խնդրոյ մը մասին, կարծիքի փոխանակութեան համար, հաւաքոյթ մը որոշուած է, յառաջիկայ կիրակի, 5 փետրուար,, ժամը 16-ին, Էլ Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ, մէթրօ Քատէի ճիշդ դիմացը:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այր թէ կին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սրահը : դասախօս Պ. Յակոբ Նազարեան, նիւթը՝ «Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը» :

Նաեւ պիտի լսուին նոր եկած երգապնակներ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի փետրուար մէկին, Չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ

Ստացողներէն կը խնդրուի դրամները ղրկել հետեւեալ հասցէին .—
M. Djanikian Garabed, 2, Rue Nuvolone
St. Jérôme, Marseille (B. du R.)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ :

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ :

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը :

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ

Նիւթ՝ Մանկական վէպ մը

Պայմաններ. —

1.— Պէտք է նուազագոյն յիսուն էջ ըլլայ, սովորական գրքի էջով :

2.— Պէտք է ինքնատիպ ըլլայ եւ նախընտրաբար հայկական կեանքէ եւ աւանդութիւններէ քաղուած:

3.— Պէտք է մեզի հասնի մինչեւ 31 Դեկտեմբեր, 1956 :

4.— Հեղինակի անունը եւ հասցէն պէտք է գրուած ըլլայ առանձին թուղթի վրայ, եւ ոչ գրութեան :

5.— Արդիւնքը կը յայտարարուի 31 Մարտ 1957ին:

6.— Մրցանակը՝ 300 ս. ոսկի, կը բաժնուի առաջին հանդիսացողին 150, երկրորդին՝ հարիւր, երրորդին՝ 50 :

ԾԱՆՕԹ.— 1955ի մրցումին համար մեզի հասած գրութիւններուն արդիւնքը կը յայտարարուի մինչեւ 31 Մարտ 1956:

ՀԱՍՑԷ.— Գէորգ Պարսումեան,
37, Քէյեալի փողոց, Ճիտէյիէ Հալէպ,
Սուրիա :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու զգալի զեղչով :

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները :

Ունինք թահին ու հէլվա, խալանճի սօլմսւ եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական, կալամաթա, տեղական ու թրքական զուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ոսպ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ Ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր ապուխտ, եւ սուճուզ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք: Տիրանի պաստեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, ֆիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաֆ, սագըզ, պահար, ֆիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր:

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս չըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը : 20 Rue Villeroy et 244 Rue Vendôme, *LYON*

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ յարկաբաժին մը, երեք սենեակ, մուտք, խոհանոց, W. C.

Դիմել՝ Պ. Ժէորժիատիս՝
25, Rue Victor Massé, Métro Pigalle
5րդ յարկ, աջ կողմը :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

5 փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4–12
«LES AMBASSADEURS»
3, Avenue Gabriel, Champs - Elysées Métro Concorde

Մասնակցութեամբ

RUDDY CASTEL et son orchestre du CAROLL'S
et Orchestre MICHEL CATHEBRAS

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

EDDY MARNAY, accompagné d'EMIL STERN
et JACQUES ACHDJIAN (de Bruxelles), le jeune fantaisiste de la chanson française.

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով ELYsées 67 - 03

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Համբարձումեանի տիկնոջ ԵՐՄՈՆԷ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ (ծնեալ Մարկոսեան) կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն 4 Փետր., շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Կը պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գեր. Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Ամուսինը, զաւակները, թոռները, Համբարձումեան եւ Մարկոսեան ընտանիքները յարգող բոլոր բարեկամները եւ ազգականները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ :

Մասնաւոր հրաւէր եւ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շատ լաւ կարող (քուփէօր) մը պռնթրիի, հիւսուածեղէնի եւ ճերմակեղէնի համար : Դիմել՝
Paris-Californie, 16. Rue Ste Cécile, Paris

ներու շարքին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը տեղի չունեցաւ առաջին բաժանումի դասաւորման մէջ, ուր Նիս միշտ կը պահէ առաջին տեղը, բայց անմիջապէս վերջը Լանս կը հասնի միայն մէկ կէտ տարբերութեամբ :

× Քորթինայի ձմեռնային ողիմպիականը կը շարունակուի : Այրերու շարքին մէջ Աւստրիացի Զայլեր շահեցաւ Հսկայ սլալոմի մրցումը (սքի):

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք :

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք :

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք :

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք :

ՍԻԱՄԱՆԹՕ :ամբողջ գործեր:նոր տպ- 1500 ֆրանք :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք :

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք :

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք :

ՅՈ° ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք :

ՁՐՈՅՑ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փոլատեան, 1955, 500 ֆրանք :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք :

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԿՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 ֆրանք :

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՁՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 ֆր :

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք :

Դիմել՝
Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

DOCKS de la MACHINE à COUDRE

H. SHARP

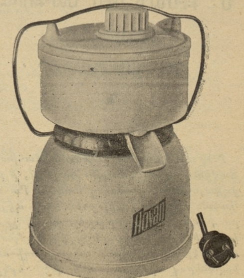
71, Rue de Réaumur, 71
185, Rue Saint-Denis, 185
P A R I S (2)
LOU. 35-31

Machines à coudre rapides et silencieuses (neuves)
(Cornély - Gritzner)
et Singer d'occasion
Machines à ourler à pointe invisibles
(Adamson - neuves)
Machines à surjeter (Everest)

Centrifugeur Electrique

Բժիշկները շարունակ կը յանձնարարեն գործածել, բանջարեղէնի եւ պտուղներու հիւթը առողջապահական տեսակէտով :

Ահաւասիկ կատարելագործուած գործիք մը :

ԳԻՆ 15.500 ՖՐԱՆՔ

Դիմեցէք ձեր ելեկտրագէտին կամ
APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)
Գաւառ կը ղրկուի
Contre remboursement